'Gripping. Nothing less than the fate of Europe is at stake in this thriller.'
LE MONDE

IMPRIMATUR

MONALDI & SORTI

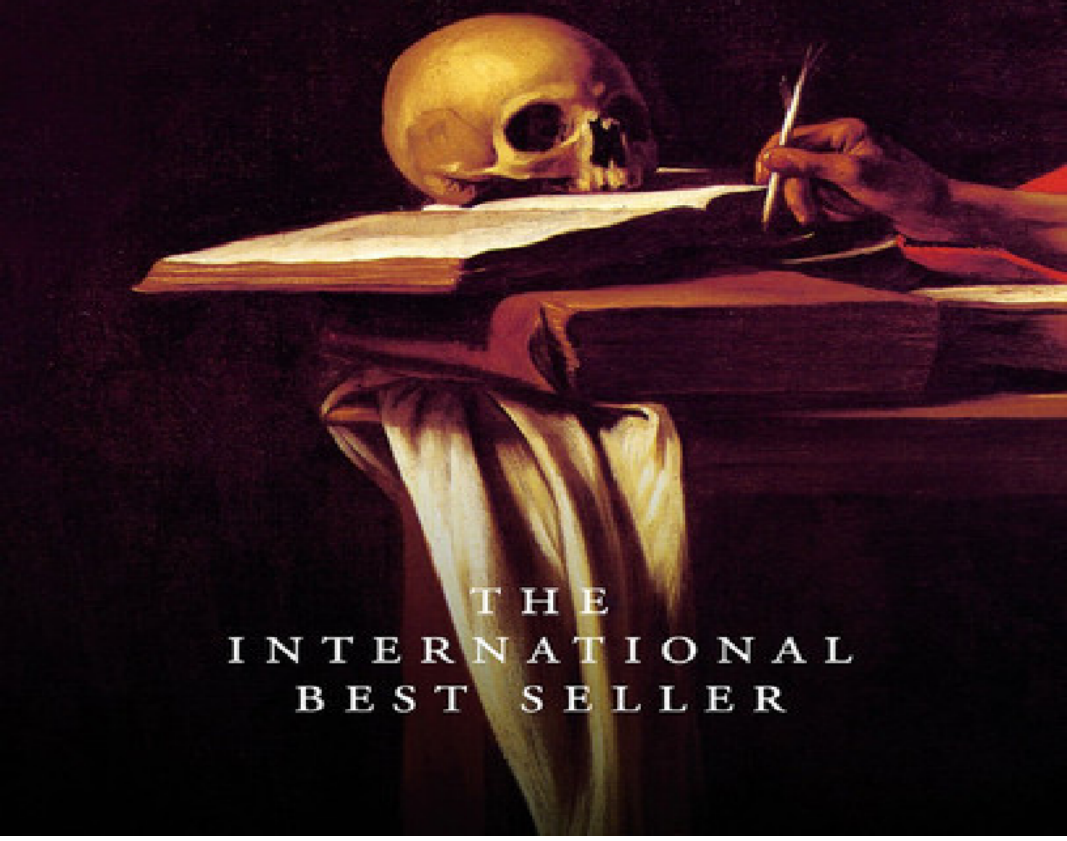

THE
INTERNATIONAL
BEST SELLER

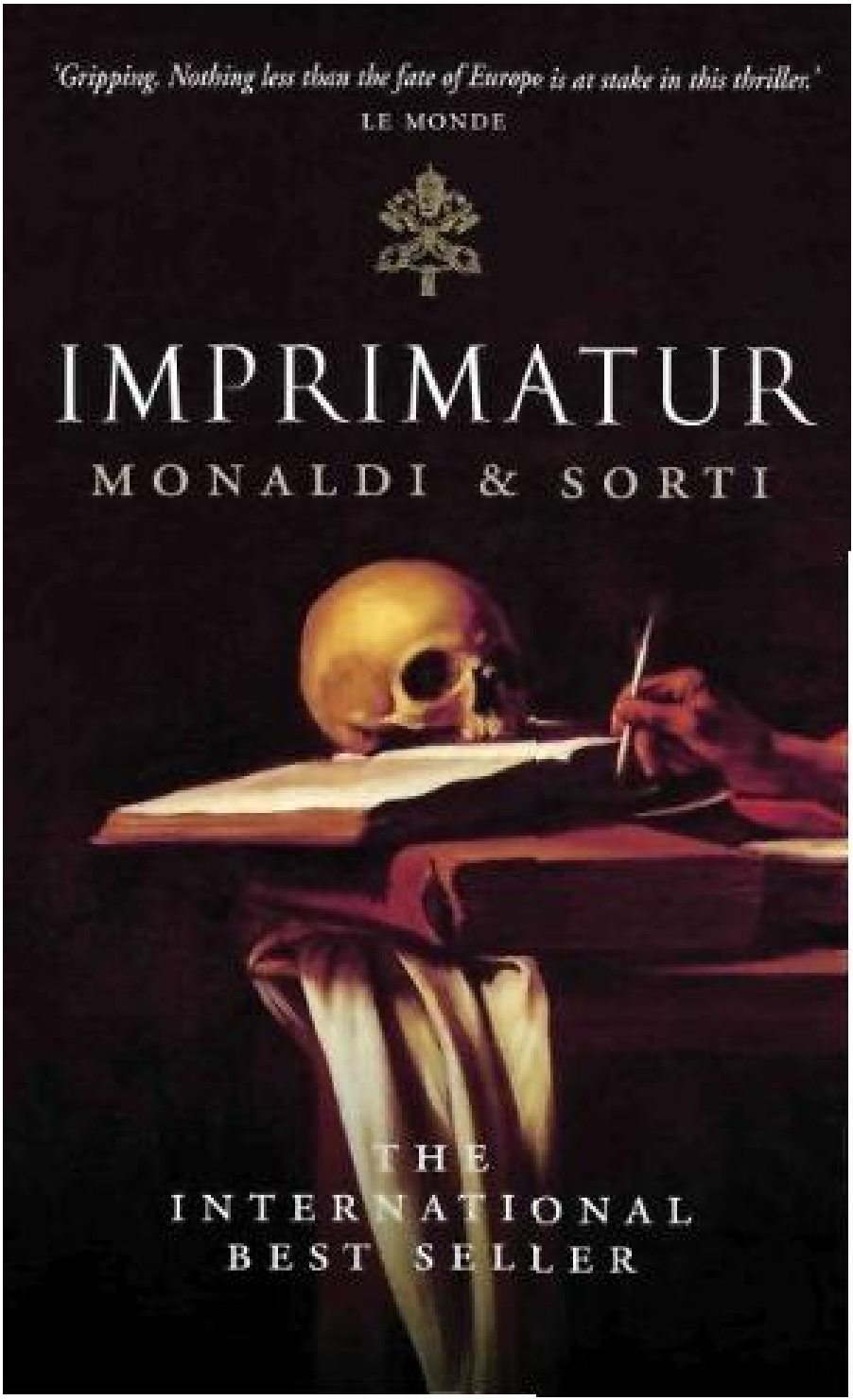

Rita Monaldi & Francesco Sorti

Imprimatur

Copyright © Monaldi & Sorti
Copyright©TRITONIC2009 pentru prezenta ediție în limba română
TRITONIC Grup editorial
Str. Coacăzelor nr. 5, București e-mail: editura@tritonic.ro tel. /fax.: +40 21 242 73 77
www.tritonic.ro www.tritonic.ro/blog
Descrierea Clpa Bibliotecii Naționale a României MONALDI & SORTI
Imprimatur / Monaldi & Sorti; trad.: Geo Bogza – București: Tritonic, 2009
ISBN 978-973-733-290-5
I. Bogza, Geo (trad.) 821.111-31=135.1
Coperta: ALEXANDRA BARDAN
Redactori: VICTOR DRAGOMIR, BOGDAN HRIB
Corector: MĂDĂLINA VASILE
Bun de tipar: martie 2009
Tipărit în România
Monaldi & Sorti
Imprimatur
Traducere din limba italiană GEO BOGZA

De ce această carte

Nemo propheta in patria

Cenzura este din totdeauna efectul unui regim totalitar. Atunci când are de suferit din pricina ei, autorul are două posibilități: să renunțe să mai publice, sau să-și scoată cărțile în afara granițelor naționale. Dacă se optează pentru a doua soluție, e bine să se aibă în vedere o țară în care libertatea cuvântului e o certitudine bine consolidată. Olanda, cu siguranță, este în acest sens un exemplu de urmat.

Istoria recentă oferă exemplul lui Klaus Mann, fiul lui Thomas, care, fugind din Germania nazistă cu ajutorul lui Gide și Aldous Huxley, a fondat o revistă proprie în Olanda. Cu mult timp înainte, la Amsterdam erau tipărite cărțile unor autori din felurite țări persecutați de Inchiziție.

Chiar și în zilele noastre acest roman scris în italiană, datorită bună-voinței unui editor curajos și dinamic este tipărit în limba lui Dante dar pe pământ olandez.

Se cuvine să amintim că *Imprimatur* este tradus în 20 de limbi și 45 de țări, caz unic în privința romanului istoric italian, cu excepția Numelui trandafirului.

Numai în patria autorilor, în Italia cea democratică, lectorul nu-l poate găsi.

Aventura singulară a acestui roman începe în primăvara lui 2001, când manuscrisul este achiziționat de o casă editorială proprietatea unui cunoscut om politic și de afaceri, precum și Președinte al Consiliului de Miniștri. Cartea apare în martie 2002, în ciuda unei promovări egală cu zero, dobândește imediat locul patru între cele mai vândute zece cărți semnalate de cotidianul *Correre della Sera,* și în curând tirajul se va epuiza.

Prelungirea de tiraj are loc însă cu o întârziere de patru săptămâni. A treia ediție zăbovește și mai mult, librăriile nu mai au nici măcar un exemplar vreme de aproape trei luni, vânzările devenind nule.

Între timp, într-un ziar din Milano aparținând fratelui editorului - Președinte al Consiliului, un cunoscut istoric catolic publică o recenzie neobișnuit de dușmănoasă, în care referindu-se la autori (până atunci necunoscuți) comentează că: „astfel de oameni întrec orice măsură”.

După care, în chip inexplicabil, cartea dispare din circulație. Pe Internet se înmulțesc mesajele cititorilor care caută zadarnic un exemplar. Librăriile cer editorului încă o ediție; acesta răspunde imperturbabil: „Veți avea-o cât de curând.” În schimb, nici vorbă de reeditare.

Dimpotrivă, *Imprimatur* este scos din cataloagele editorului, ca și cum n-ar fi existat niciodată, precum și din site-urile de pe Internet în care unii cititori începuseră să semnaleze anomaliile respectivei

publicări.

După câteva luni s-a petrecut până și un mic seism politic. Preotul care îi cununase pe cei doi autori, paroh la Castelgandolfo, este transferat fără a fi prevenit și fără explicații convingătoare într-o îndepărtată localitate românească de pe țărmurile Mării Negre, Constanța. Este vorba de străvechiul Tomis, unde împăratul Augustus l-a exilat pe poetul Ovidiu, învinuit că ar fi destăinuit în scrierile lui secrete privind casa imperială.

Mesajul este extrem de clar: a fost pedepsit un păcat literar. Preotul în cauză era într-adevăr personaj în roman (sub alt nume dar ușor de identificat, reprezentat de episcopul care începe și încheie narațiunea).

În străinătate lucrurile se desfășoară cu totul altfel. *Imprimatur* se află în topul celor mai vândute cărți în toate țările în care a fost publicat, timp de câteva săptămâni reușind să detroneze până și suveranul Cod da Vinci. Asta chiar și în țările cele mai depărtate de cultura noastră: din Coreea și până-n Turcia, din Bulgaria până-n Ucraina. Pretutindeni aprecierile criticii sunt deosebit de generoase, unele mari cotidiane și săptămânale îl consideră peste romanele lui Umberto Eco. Drepturile cărților următoare sunt cumpărate *blind,* adică înaite de a fi scrise.

Timp în care în Italia casa editorială a Președintelui Consiliului prezintă autorilor bilanțuri ale exemplarelor vândute profund viciate. Sătui de atâtea bizarerii, autorii și agentul lor cer desfacerea contractului, invocând în caz contrar un proces la tribunal. Societatea Președintelui Consiliului acceptă pe loc.

Ziare și posturi TV din alte țări îi intervievează pe autori despre ghinionul din Italia, în cele mai importante țări europene sunt realizate lungi documentare de către TV publică. Un cotidian îl intervievează chiar și pe preotul surghiunit în România. În ziarele din străinătate se înmulțesc comentariile acide asupra editurilor din țara noastră. În Italia, tăcere.

Între timp, autorii optează pentru embargo. Cu Italia s-au lămurit; cărțile lor vor fi publicate de-acum încolo în străinătate. Popoare vorbind 20 de limbi și oameni din 45 de țări au posibilitatea să le citească; originalul italian rămâne însă în sertar.

Fapt care va juca o farsă „sistemului Italia": la Frankfurt și în alte mari librării internaționale povestea plină de noimă aleargă din gură-n gură. Patronii industriei editoriale italiene sunt nevoiți să înghită subtile înțepături din partea colegilor străini. Așa se face că în chip surprinzător în primăvara lui 2005 iese în arenă al doilea grup editorial, singurul în stare să se măsoare cu predecesorul.

Oferta ce ni se face este republicarea romanului *Imprimatur,* după care ar fi urmat *Secretum,* în toamna aceluiași an. Ciudată grabă

pentru ritmurile caselor editoriale care programează aproape întotdeauna cu cel puțin un an înainte. Autorii se consultă cu editorii lor din străinătate care ne previn: atenție la darurile otrăvite! Autorii cer atunci o dată de apariție mai îndepărtată și garanții contractuale egale cu cele obținute afară. Drept răspuns editorul dispare în neant.

Cititorul acestei prefațe se va întreba cu siguranță: de ce toate acestea?

Ca în orice *policier* reușit, va fi nevoie să ajungă la sfârșit pentru a găsi dezlegarea. Citind *Imprimatur,* va afla că autorii, făcându-și investigațiile pentru construcția unui *thriller* istoric, s-au bazat pe documente originale. Va descoperi că unele dintre aceste documente, căutate de istorici veacuri în șir, reperate în cele din urmă de autor în Arhiva Secretă a Vaticanului și în Arhiva de Stat din Roma, și făcute publice la finele cărții, demolează reputația unui papă beatificat în 1956.

Un papă, așa cum veți citi în roman, vinovat de grave atentate chiar contra religiei catolice, și care pe nedrept a fost înălțat la rangul de preafericit.

După 11 septembrie 2001 la Vatican se făceau pregătiri pentru o mastodontică ceremonie de canoninizare a acestui papă. El de fapt fusese protagonistul victoriei creștine care în bătălia de la Viena din 12 septembrie 1683 reușiseră să salveze Europa de turci. Motiv pentru care fusese menit de Vatican să fie sanctificat: canonizarea lui trebuia să consfințească oficial sprijinul Bisericii dat coaliției internaționale anti-Islam. După publicarea romanului *Imprimatur,* cu revelațiile sale, proiectul se destramă precum fumul.

Restul este de domeniul public. La 27 aprilie 2003 în piazza San Pietro este beatificat un personaj de rezervă: necunoscutul călugăr capucin Marco d'Aviano, un *factotum* la Viena al prea virtuosului papă. Beatificarea acestuia, după 300 de ani de stat pe lista de așteptare, devenise brusc urgentă.

Oricum se încearcă să se dea relief evenimentului. Apar lungi articole în cele mai importante ziare italiene: „Acea beatificare va face Islamul să tremure" este titlul pe întreaga pagină în *Corriere della Sera.* Din Orient se primește un răspuns însoțit de hohote de râs: „Marco d'Aviano? Cine-o mai fi și ăsta?" Despre marele absent, despre papa din *Imprimatur* nu se suflă o vorbă: presa a fost nevoită în chip acrobatic să nu pomenească numele papei care dădea ordine acelui Marco d'Aviano. Ca și cum într-o biografie a lui Sancho Panza, numele lui Don Quijote n-ar fi nici măcar amintit.

Iată cum un simplu roman istoric, ce se depană cu trei sute de ani în urmă la Roma, a putut să pună presiune pe ziare, case editoriale și până pe Vatican. Faptele nu puteau să decurgă altfel, nu exista cale de întors. Câteva semnale clare (anatema istoricului catolic, transferul

parohului de la Castelgandolfo) dăduseră tonul boicotării romanului *Imprimatur*. Și nici un editor - Președinte de Consiliu, cu pestriță notorietate parlamentară nevoit să o mențină compactă cu orice preț, nu putea să rămână insensibil la astfel de reacții.

S-a discutat mult în Italia dacă este potrivit ca una și aceeași persoană să fie propietara unor echipe de fotbal, vile, ziare, societăți de asigurare, a unei jumătăți din posturile TV existente, librării și a celei mai mari concentrări de case editoriale, și care în plus să fie și Președinte al Consiliului de Miniștri.

Conform experienței noastre întrebarea (al cărei răspuns ar fi cât se poate de evident) este prost pusă. Ar trebui mai degrabă să ne întrebăm dacă n-ar fi cazul să-l facem și papă.

Care va fi sfârșitul? Nu știm. Deocamdată pentru noi nu mai e loc într-o țară în care propietarii aproape tuturor librăriilor și a celor mai mari grupuri editoriale pot sta comod în jurul unei mese pentru patru persoane.

La începutul lui 2005 această concentrare de putere care nu are pereche în vreo altă țară civilizată, a eliminat din propriile lanțuri de librării practic pe toți micii editori, adică pe cei care nu stau la celebra masă pentru patru. Și asta în timp ce pe cunoscutele ziare ale sistemului sunt supralicitate pe tonul unor comis-voiajori cunoscuții autori ai sistemului, răspândind mai cu seamă cu nerușinare cifre ale unor vânzări umflate până la ridicol (este suficient să-i întrebi pe librari…)

În câteva rânduri prizărite sunt recenzate și cărțile unor editori independenți: la vreme ce în librăriile Președintelui Consiliului și ale prietenilor lui de la masa celor patru, nu se găsesc. Și cititorul, decât să iasă cu mâna goală, sfârșește prin a cumpăra o carte a sistemului.

Așa se face că șreangul dictatorial al unei false elite, conduse de editorul – Președinte al Consiliului, se strânge în jurul gâtului unor autori și editori independenți, și în primul rând al cititorilor, cărora li se ascunde existența a mii de titluri. Nu este o surpriză dacă „sistemul Italia”, ca pe timpul fascismului își penalizează disidenții cu surghiunul și îndesește rândurile unor țări precum Iranul, Nigeria, Ciadul sau Albania, în care meseria de romancier te expune exilului.

S-a constituit și un *Imprimatur* fan club, un grup de cititori italieni dornici să îndrepte această situație paradoxală. Încurajărilor venite din partea lor, ca să nu mai vorbim de numeroasele cereri de reeditare, se datorează aceatsă ediție a romanului *Imprimatur,* menținând totuși embargoul protestului cu care ne împotrivim „sistemului Italia”: această carte nu va fi disponibilă în librăriile italiene din Italia, ci numai prin Internet, în librăriile italiene din străinătate și cele străine din Italia.

Editorului De Bezige Big și curajosul său director Robbert

Ammerlaan îi mulțumim din suflet pentru a ne fi îngăduit să satisfacem cererile cititorilor.

Monaldi & Sorti

Interpretări prevestitoare din Arcanul Judecății:
Învierea trecutului
Reparația nedreptăților îndurate
Dreapta judecată a urmașilor
Nimic nu se pierde; trecutul rămâne
viu prin ceea ce dă sens faptelor viitorului.
OSWALD WIRTH, Tarot

Como, 14 februarie 2040

Către Excelența Sa Mons.
Alessio Tanari
Secretar al Congregației pentru Cauzele Sfinților
Citta del Vaticano

În nomine Domini

Ego, Lorenzo Dell'Agio, Episcopus Comi, improcessu canonisationis beati Innocentii Papae XI, iuro me fideliter diligenterque impleturum munus mihi commissum, atque secretum servaturum în iis ex quorum revelatione preiudicium cansae vel infamiam beato afferre posset. Sic ine Dens adiuvet.

Dragul meu Alessio,

binevoiți a mă ierta dacă mă adresez Dvs. Introducând formula jurământului ritual; și anume să păstrez secretul asupra oricărei defăimări de care aș avea cunoștință în ceea ce privește reputația unui suflet preafericit.

Știu că veți scuza fostului Dvs. docent de seminar adoptarea unui stil epistolar mai puțin ortodox decât cele cu care sunteți deprins.

Mi-ați scris acum trei ani din însărcinarea Sfântului Părinte, invitându-mă să fac lumină asupra unei pretinse vindecări miraculoase, petrecută cu mai bine de patruzeci de ani înainte în dioceza mea și datorată Fericitului papa Inocențiu al Xl-lea: nu altul decât acel Benedetto Odescalchi din Como despre care pe când erați copil m-ați auzit chiar pe mine povestindu-vă, poate pentru prima oară.

Cazul de *mira sanatio* se referea, așa cum sigur vă veți aminti, la un copil: orfan din câmpia comască, pe care un câine îl mușcase de deget. Bietul tendon plin de sânge, de îndată recuperat de bunica micuțului, credincioasă a papei Inocențiu, fu învelit într-un ștergar cu imaginea sacră a Sf. Părinte și încredințat medicilor de la urgență. Copilul, după operația de implant al degetului, căpătă pe loc perfecta folosință și sensibilitate a acestuia: spre stupoarea atât a chirurgului, cât și a asistenților săi.

În respectul indicațiilor Dvs. Și al dorinței Sanctității sale am dat curs procesului *super mira sanatione,* pe care înaintașul meu de la vremea aceea nu considerase oportun să-l înceapă. Nu mă voi lungi în privința procesului de curând încheiat, cu toate că aproape toți martorii întâmplării sunt decedați, fișele clinice au fost distruse după zece ani, iar copilul de atunci, în vârstă acum de cincizeci de ani, are domiciliul stabil în Statele Unite. Documentele vă vor fi trimise separat. Așa cum cere procedura, știu că le veți supune judecății Congregației și apoi veți scrie un raport pentru Sfântul Părinte. Știu bine cât de mult iubitul nostru Papă dorește să redeschidă, după

aproape un secol de la beatificare, procesul de canonizare a lui Inocențiu al Xl-lea, pentru a-l proclama, în sfârșit, Sfânt. Și tocmai fiindcă țin și eu la intenția Sanctității sale, trec la subiect.

Veți fi observat cu siguranță volumul consistent al plicului din anexa scrisorii mele; se află acolo dactilograma unei cărți nicicând tipărite.

Va fi greu să vă explic amănunțit nașterea ei, căci cei doi autori, după ce mi-au expediat o copie, au dispărut pur și simplu. Sunt sigur că Domnul Nostru va insufla Sfântului Părinte și Dvs., după ce veți fi citit lucrarea, cea mai cuvenită dezlegare pentru dilema: *secretam servare aut non?* Tăcerea sau publicarea scrierii? Ceea ce se va hotărî, va fi pentru mine lucru sfânt.

Cer scuze anticipat dacă pana mea – cugetul abia acum despovărându-mi-se de cei trei ani de cercetări istovitoare – va să alerge uneori prea liberă.

I-am cunoscut pe cei doi autori ai dactilogramei, o tânără pereche de logodnici, cu patruzeci și trei de ani în urmă. Abia fusesem numit paroh la Roma, unde venisem din al meu oraș Como, unde prin grația Domnului Nostru mă voi întoarce apoi ca episcop. Tinerii Rita și Francesco erau amândoi jurnaliști: locuiau aproape de parohia mea, și mi s-au adresat mie pentru inițierea în căsătorie.

Dialogul cu tânăra pereche depăși curând o simplă relație didactică, devenind cu timpul mai apropiată și confidențială, întâmplător, cu numai cincisprezece zile înainte de nuntă, preotul menit să oficieze ceremonia căzu pradă unei grave indispoziții. Prin urmare, Rita și Francesco mi-au cerut mie, firește, să țin slujba.

I-am căsătorit într-o după-amiază însorită de iunie, în lumina curată și înaltă a bisericii San Giorgio în Velabro, aproape de glorioasele ruine ale Forului roman și ale Cetății capitoline. O ceremonie înălțătoare și emoționantă. L-am rugat fierbinte pe Atotputernicul să îngăduie tinerei perechi viață lungă și senină.

După căsătorie am continuat să ne vedem vreme de câțiva ani. Am aflat astfel că, în ciuda puținului timp liber îngăduit de munca lor, Rita și Francesco nu părăsiseră nicio clipă studiile. Orientându-se amândoi, după licența în Litere, spre cea mai dinamică și cinică lume a hârtiei tipărite, nu uitaseră totuși de mai vechile lor pasiuni. Dimpotrivă, continuau lectura unor cărți bune, vizitau muzee și, când și când, zăboveau în bibliotecă.

O dată pe săptămână mă invitau la cină sau la o cafea, după-amiaza. Adesea, ca să pot să iau loc, trebuiau să elibereze la repezeală un scaun sufocat sub vrafuri de fotocopii, microfilme, reproduceri de stampe vechi și cărți: teancuri de hârtie pe care de fiecare dată le vedeam tot mai groase. Devenit curios, i-am întrebat ce scop are acel zelos entuziasm.

Mi-au povestit atunci că descoperiseră cu ceva timp în urmă, în colecția particulară a unui aristocrat bibliofil din Roma, o serie de opt volume manuscrise, datate în primii ani ai veacului al XVIII-lea. Grație unor prietenii comune, proprietarul, marchizul, le îngăduise să studieze vechile tomuri.

Era vorba de o adevărată bijuterie pentru amatorii de istorie. Cele opt cărți cuprindeau epistolarul abatelui Melani, membru al unei vechi și nobile familii toscane de muzicieni și diplomați.

Dar adevărata descoperire venea după aceea: legat în cuprinsul unuia din cele opt volume, ieșise la lumină un amplu memorial manuscris. Era datat 1699 și scris cu o caligrafie măruntă, de o mână vădit diferită de restul volumului. Anonimul autor al însemnărilor afirma că fusese slujbaș la un han din Roma, și povestea la persoana întâi surprinzătoare fapte întâmplate la Paris, Roma și Viena în anul 1683. Însemnările erau precedate de o scurtă scrisoare de prezentare, nedatată, fără expeditor și destinatar, și cu un conținut întru câtva obscur.

Pentru moment n-am avut cum să mai aflu altceva. Tinerii însurăței se dovediră foarte rezervați în privința descoperirii lor. Am bănuit doar că descoperirea însemnărilor declanșase toate acele cercetări însuflețite.

Totuși, părăsind amândoi definitiv mediul universitar și neputând deci să mai dea o demnitate științifică studiilor lor, tinerii mei începuseră să coacă proiectul unui roman.

M-au pus în temă mai mult glumind: că ar fi modelat însemnările băiatului, dându-i formă epică de roman. Mai întâi am fost oleacă dezamăgit, găsind ideea – ca pasionat cercetător ce mă încăpățânez să fiu – amatoristică și superficială. Apoi, de la o vizită la alta, am înțeles că lucrurile deveneau serioase. Proiectul se bucura de tot timpul lor liber, deși nu trecuse decât un an de la căsătoria lor. Mi-au mărturisit mai târziu că și-au petrecut aproape toată călătoria de nuntă în arhivele și bibliotecile Vienei. Nu le-am pus nicicând întrebări, mulțumindu-mă cu poziția mea de tăcut și discret depozitar al strădaniei lor.

Pe atunci, vai, nu urmăream cu atenție relatarea pe care cei doi tineri mi-o făceau despre înaintarea lucrării lor. Între timp, stimulați de nașterea unei frumoase fetițe și obosiți să mai construiască pe nisipurile mișcătoare ale săracei noastre țări la începutul noului veac au decis pe nepusă masă să se mute la Viena, oraș de care s-au legat poate și datorită dulcilor amintiri ale lunii de miere.

M-au invitat pentru un scurt rămas-bun, cu puțin înainte de a pleca definitiv din Roma. Mi-au promis că-mi vor scrie și că mă vor vizita când se vor întoarce în Italia.

Nimic din toate astea n-au făcut, și n-am mai știut nimic de ei.

Până când, într-o zi, acum câteva luni, am primit un plic de la Viena. Conținea dactilograma pe care V-o trimit: adică romanul cel mult așteptat.

Am fost mulțumit să știu că reușiseră măcar să-l ducă la bun sfârșit, și voiam să răspund spre a le mulțumi. Am rămas însă surprins să văd că nu-mi trimiseseră adresa lor și nici măcar două rânduri însoțitoare. Drept frontispiciu, această lapidară dedicație: „Celor învinși". Și pe spatele plicului doar un înscris cu peniță: „Rita & Francesco".

Am citit deci romanul. Sau ar trebui să-l numesc mai degrabă memorial? Este vorba într-adevăr de un memorial baroc, adaptat pentru cititorul de azi? Sau mai degrabă de un roman modern, plasat în secolul al XVlI-lea? Sau ambele lucruri laolaltă? Iată întrebările care mă asaltează și în prezent, în unele părți mi se pare că citesc pagini ajunse intacte din secolul al XVII-lea; toate personajele își dau replica folosind lexicul tratatelor de pe-atunci.

Apoi însă, când disputa cedează pasul acțiunii, registrul lingvistic se schimbă brusc, și aceleași personaje se exprimă în proză modernă, iar felul lor de a acționa pare chiar să reproducă *toposul* romanului polițist, tip Sherlock Holmes și Watson. Ca și cum în fragmentul acela autorii ar fi vrut să-și lase semnul propriei intervenții.

Și dacă m-au mințit? Dacă povestea manuscrisului băiatului, găsit de ei, era doar o născocire? Nu semăna ea izbitor cu expedientul prin care Manzoni și Dumas își inaugurează capodoperele, *Logodnicii* și, respectiv, *Cei trei mușchetari?* Care și ele, la o adică, sunt romane istorice despre veacul al XVIII-lea…

Din păcate mi-a fost cu neputință să dau o dezlegare problemei care, probabil, e menită să rămână un mister. Fapt e că n-am putut da de urma celor opt volume de scrisori ale abatelui Melani, care au stârnit toată povestea. Biblioteca marchizului a fost dezmembrată acum zece ani de către moștenitori, care apoi au purces la înstrăinarea ei. Casa de licitație ce a găzduit vânzarea, făcând eu apel la niște cunoștințe, mi-a comunicat neoficial numele cumpărătorilor. Credeam că am dat de capăt afacerii, și mă consideram binecuvântat de Domnul, asta până când am citit numele noilor posesori: volumele fuseseră cumpărate de Rita și Francesco. A căror adresă, evident, n-aveam cum s-o știu.

În ultimii trei ani am dat curs, cu puținele resurse de care dispun, unor ample verificări asupra conținutului dactilogramei. Veți găsi rezultatul cercetărilor mele în paginile adăugate la sfârșit, și Vă rog să le citiți cu cea mai mare atenție. Veți descoperi cât de mult timp am lăsat să se așternă uitarea asupra lucrării celor doi prieteni, precum și

suferințele ce mi s-au tras de la acest lucru. Veți mai găsi de asemeni o analiză amănunțită a evenimentelor istorice povestite în dactilogramă și un rezumat al chinuitoarelor căutări în arhive și biblioteci dintr-o jumătate de Europă, totul spre a înțelege în ce măsură corespund adevărului. Fapt e că episoadele narate, așa cum veți putea verifica Dvs. Înșivă, au avut puterea să schimbe neîndurător și pentru totdeauna cursul Istoriei.

Ei bine, ajuns acum la capătul respectivelor căutări, pot afirma cu mâna pe inimă că întâmplările și personajele din cuprinsul narației pe care veți citi-o sunt autentice. Și chiar în cazul în care nu era cu putință să se probeze ceea ce am citit, am putut cel puțin să stabilesc că e vorba de evenimente cu totul verosimile.

Faptele povestite de cei doi foști enoriași ai mei, deși nu gravitează doar în jurul papei Inocențiu al Xl-lea (care de altfel aproape că nu figurează printre actorii romanului), scot la iveală, oricum, împrejurări care aruncă noi și grave umbre asupra seninătății sufletești a Papei, precum și asupra onestității scopurilor sale. Spun noi, ținând seama că procesul de beatificare a papei Odescalchi, inaugurat la 3 septembrie 1714 de către Clément al Xl-lea, a fost blocat aproape imediat de obiecțiile *super virtutibus,* ridicate în sânul Congregației pregătitoare de promotorul credinței. Au trebuit să treacă treizeci de ani pentru ca Benedetto al XlV-lea Lambertini să impună prin decret tăcerea promotorilor și consultanților care se îndoiau de eroismul virtuților lui Inocențiu al Xl-lea. Dar puțin după aceea procesul se poticnește din nou, de data asta vreme de două veacuri; fapt e că abia în 1943, sub papa Pius al Xll-lea, a fost reales un alt raportor. Beatificarea se va face așteptată încă treisprezece ani, adică până la 7 octombrie 1956. După care, asupra papei Odescalchi s-a așternut tăcerea. Până în ziua de azi, niciodată nu s-a mai vorbit să fie proclamat Sfânt.

Aș fi putut, datorită legislației aprobate de papa Ioan Paul al II-lea, acum mai bine de cincizeci de ani, să dau curs, din proprie inițiativă, unui adaos de anchetă judiciară. Dar în atare caz n-aș fi putut *secretum servare în iis ex quorum re-velatione preiudicium causae vel infa-miam beato afferre posset.* Ar fi trebuit, adică, să dezvălui conținutul dactilogramei cuiva, fie și numai promotorului judiciar și procurorului („avocații acuzării și apărării Sfinților", cum sunt azi, în chip grosolan, desemnați prin ziare).

În acest fel însă, aș fi dat naștere la grave și ireversibile îndoieli asupra virtuților Fericitului: decizie care îi revenea doar Papei, mie, în niciun caz.

Dacă totuși între timp lucrarea ar fi fost publicată, aș fi fost dezlegat de obligația secretului. În nădejdea că respectiva carte a celor

doi enoriași ai mei și-ar fi găsit deja editorul, i-am însărcinat cu căutarea pe câțiva dintre colaboratorii mei, mai tineri și neștiutori. Dar în cataloagele cărților de pe piață n-am găsit o asemenea scriere și nici numele prietenilor mei.

Am încercat să dau de urma celor doi tineri (acum desigur vârstnici): în registrele stării civile figurau într-adevăr mutați la Viena, Auerspergstrasse 7. Am scris la adresa aceea; răspunsul însă veni din partea rectorului unei pensiuni universitare, care nu putea să-mi furnizeze nimic precis. Am întrebat Primăria din Viena, rezultatul fiind același. La fel când m-am adresat unor ambasade, consulate, dioceze străine.

Am început să mă tem de ce e mai rău. I-am scris și parohului de la Minoritenkirche, biserica națională italiană de la Viena. Insă pe Rita și Francesco nu-i cunoștea nimeni. Nu figurau, din fericire, nici în registrul de evidență al cimitirului.

În fine, m-am hotărât să plec eu însumi la Viena, în speranța de a da măcar de fiica lor, chiar dacă, după patruzeci de ani, nu-i mai țineam minte numele de botez. Cum era previzibil, și această ultimă tentativă a eșuat.

Din partea celor doi foști prieteni ai mei, în afară de scriere, nu-mi rămâne decât vechea fotografie pe care mi-au dăruit-o. V-o trimit împreună cu celelalte.

De trei ani îi caut peste tot. Când și când, mă surprind fixând tinere femei cu părul roșcat ca cel al Ritei, uitând că acum îl are și ea alb, ca mine. Ar avea acum șaizeci și patru de ani, iar Francesco șaizeci și șase.

Îmi iau rămas-bun, deocamdată, de la Dvs. Și de la Sfinția sa. Dumnezeu să vă inspire în lectura la care purcedeți.

Mons. Lorenzo Dell'Agio
Episcop al Diocezei Como

Domnule,
trimițându-Vă acest Memorial
pe care în fine l-am găsit, îndrăznesc să sper
că Excelența voastră va recunoaște
în strădunița mea de a Vă împlini
dorințele preaplinul pasiunii
și inbirii ce dintotdeauna m-au făcut
fericit, ori de câte ori am putut
să Vi le mărturisesc.

Memorial
cuprinzând multe nimitoare Evenimente
ce avură loc în Hanul Donzello
de pe via Orso între 11 și 25 septembrie
în Anul 1683; cu Referire la alte Cazuri,
înainte și după acele Zile.

la Roma, A.D. 1699

Prima zi

11 septembrie 1683

Oamenii Prefectului de Poliție au sosit mult după-amiază, chiar când ieșisem să aprind torța de la firma noastră. Aveau cu ei scânduri și ciocane, sigilii, lanțuri și ditamai cuiele, în timp ce înaintau pe strada Orso, strigau și gesticulau de mama focului, dând de înțeles trecătorilor și pâlcurilor de oameni să le facă loc. Erau mânioși de mama focului. Dând cu ochii de mine, începură să-și agite brațele:

— Toată lumea-năuntru, haideți, trebuie să-nchidem, strigă cel care dădea ordine.

Numai ce mă dădusem jos de pe scaunul de bucătărie pe care mă suisem, și mâini vânjoase mă îmbrânciră înăuntru, în timp ce câțiva au baricadat amenințător ușa. Eram năucit. Mi-am revenit brusc văzând înghesuiala care, la strigătele celor mai înalți în grad, se formase la intrare ca un fulger din senin. Erau chiriașii hanului nostru, cunoscut ca hanul Donzello.

Erau doar nouă, toți de față: tocmai trebuia să se servească cina și, ca în fiecare seară, se învârteau pe la parter printre divanele holului și mesele celor două săli de mese vecine, prefăcându-se fiecare că fac ba una, ba alta; în realitate, toată lumea era atentă la tânărul chiriaș francez, muzicianul Robert Devizé, ce-și arăta virtuozitatea la chitară.

— Lăsați-mă să ies! Cum îndrăzniți? Jos mâinile! Nu pot să rămân aici! Eu sunt sănătos, s-a înțeles? Foarte sănătos! Dați-mi voie să trec, se-aude?

Cel ce urla așa (abia dacă-l zăream în spatele pădurii de lănci cu care scutierii îl țineau la respect) era părintele Robleda, iezuitul spaniol și chiriașul nostru, care începu să vocifereze panicat, cu sufletul la gură și grumazul roșu dând pe-afară, aducându-mi aminte de urletele porcilor când, atârnați cu capul în jos, sunt măcelăriți.

Vacarmul răzbătea în stradă și, așa mi se părea mie, până-n mica piață, ce se goli de la sine cât ai zice pește. Pe cealaltă parte a străzii l-am zărit pe vânzătorul de pește împreună cu doi servitori de la hanul vecin cu noi, privind scena.

— Ne închid, le-am strigat eu, încercând să mă fac văzut, dar cei trei rămaseră nepăsători.

Un vânzător de oțet, altul de gheață și un stol de copii, ale căror strigăte cu câteva clipe înainte însuflețeau strada, se ascunseseră înspăimântați după colț.

Între timp, stăpânul meu, domnul Pellegrino de Grandis, pusese o

masă mai mare în pragul hanului. Un ofițer de la Prefectură puse pe ea registrul chiriașilor ce tocmai îi fusese înmânat, și începu apelul.

— Părintele Juan de Robleda, din Granada.

Fiindcă nu mai văzusem până atunci o închidere datorată carantinei, și nici din auzite nu știam, am crezut mai întâi că vor să ne bage la răcoare.

— Urâtă povestea asta, l-am auzit șuierând pe Brenozzi venețianul.

— Veniți mai în față, părinte Robleda! se enervă cel ce striga. Iezuitul, trântit la pământ în zadarnica luptă cu scutierii, se ridică și, dându-și seama că orice cale de fugă era blocată de lănci, răspunse la apel agitându-și mâna păroasă. Fu imediat împins în partea unde mă aflam. Părintele Robleda, sosit din Spania acum câteva zile, încă de dimineață, din pricina celor întâmplate, nu făcuse decât să ne pună la grea încercare urechile cu zbieretele lui de frică.

— Abatele Melani, din Pistoia! făcu ofițerul cititor în registrul chiriașilor.

Țâșni din umbră dantela de croială franțuzească ce garnisea încheietura mâinilor oaspetelui nostru sosit chiar în zorii acelei zile. Ridică zelos mâna, și micii săi ochi triunghiulari luciră ca niște stilete ieșind din teacă. Iezuitul, fără să i se clintească vreun mușchi, se trase deoparte, când Melani, pășind tăcut și împăcat, ni se alătură. Tocmai strigătele abatelui, în acea dimineață, stârniseră alarma.

Le auziserăm cu toții, venind de la primul cat. Pellegrino, hangiul și stăpânul meu, fusese primul care dăduse fuga într-acolo. Dar se oprise imediat ce ajunsese la odaia mare de la primul cat, ce dă în strada Orso. Acolo fuseseră găzduiți doi oaspeți: domnul Mourai, un vârstnic gentilom francez, și însoțitorul său, marchigianul[1] Pompeo Dulcibeni. Mourai, pe fotoliu și cu picioarele în ligheanul mare pentru obișnuita lui baie, zăcea răsturnat cu brațele atârnând, în timp ce abatele Melani îl ținea de piept, încercând să-l aducă la viață și scuturându-l de guler. Mourai avea privirea fixă, undeva dincolo de cel ce-i sărise-n ajutor; părând să-l țintuiască cu ochi mari uluiți pe Pellegrino și scoțând un gâlgâit indistinct. Pellegrino își dădu seama că abatele de fapt nu striga după ajutor, ci îl interoga pe bătrân, zbierând și zbuciumându-se.

Îi vorbea în franceză, și deși stăpânul meu nu înțelegea, își închipuia că-l întreabă ce i s-a întâmplat. Lui Pellegrino (așa cum ne va spune pe urmă tuturor) i se păruse totuși că abatele Melani îl scutura cu prea mult zel pe Mourai, în încercarea lui de a-l reanima, și se repezi să-l elibereze pe sărmanul bătrân din prea viguroasa încleștare. Chiar în acel moment bietul domn Mourai, cu ultimele puteri, bălmăji ultimele cuvinte:

— Ah, prin urmare e totuși adevărat, gemu el în italiană. Apoi încetă să horcăie, continuând să-l fixeze pe hangiu, și bale verzui i se

scurseră din gură până pe piept. Murise.

* * *

— Bătrânul, *es el viejo,* gâfâi părintele Robleda, terorizat, ceva între italiană și limba sa, îndată ce auzirăm doi scutieri repetând cu jumătate de glas cuvintele „ciumă” și „se-nchide”. Cristofano, medic și chirurg din Siena! chemă ofițerul. Cu gesturi molcome și măsurate, oaspetele nostru toscan înaintă cu valijoara lui de piele conținând toate instrumentele de care nu se despărțea niciodată.

— Eu sunt, a răspuns el încet;, după ce-și deschisese geanta răscolise un teanc de hârtii și, cu o rece nepăsare, și-a dres glasul. Era, Cristofano, un domn rotunjor, nu prea înalt, cu înfățișarea destul de îngrijită și priviri jucăușe ce inspirau cumpănire. În seara respectivă, chipul palid și înrourat de sudoarea de care nu-i ardea să se șteargă, cu pupilele fixate pe ceva ca o nălucă și o iute netezire a barbișonului negru înainte de a se mișca, dezmințeau pretinsa lui indiferență, arătând o stare de aprinsă tensiune. Aș vrea să precizez că la o primă dar atentă examinare a corpului domnului Mourai, nu sunt deloc sigur că e vorba de molimă, începu Cristofano, în timp ce expertul medical al Magistratului Sănătății, care cu atâta siguranță o confirmă, a cam expediat examinarea cadavrului. Eu am aici (și arătă hârtiile) observațiile mele scrise. Cred că ele pot folosi la ulterioare reflecții și la amânarea pripitei Dvs. hotărâri.

Oamenii Prefectului însă n-aveau nici căderea și nici cheful să stea la discuții.

— Magistratul a poruncit imediata închidere a acestui han, i-o tăie scurt cel ce părea să fie șeful, adăugând că deocamdată nu fusese încă declarată o carantină propriu-zisă: zilele de închidere vor fi doar douăzeci și fără evacuarea străzii; asta, firește, dacă nu vor surveni alte decese sau boli suspecte.

— Având în vedere că voi fi și eu închis, și pentru a fi ajutat la diagnostic, insistă domnul Cristofano oleacă indispus, pot cel puțin să știu ceva mai mult în privința ultimelor mese ale defunctului domn Mourai, ținând seama că mânca mereu și singur în camera lui? Ar putea fi vorba chiar de o simplă congestie.

Obiecția avu darul să-i înmoaie pe scutieri, ce-l căutară din ochi pe hangiu. Care nici măcar nu auzise cererea medicului: prăbușit pe un scaun, pradă descurajării, gemea și blestema, după obiceiul său, din pricina nesfârșitelor chinuri de care avea parte în viață. Ultimul dintre acestea, acum nicio săptămână, când se căscase o crăpătură mică într-un zid ai hanului, lucru nu foarte rar întâlnit la vechile case din Roma. Fisura nu era primejdioasă, ni s-a spus; dar fusese de-ajuns încă de-atunci să-l deprime și să-l înfurie pe stăpânul meu.

Apelul, între timp, continua. Umbrele serii se făceau simțite și escadronul hotărâse să nu mai amâne în niciun fel închiderea.

— Domenico Stilone Priàso, din Napoli! Angiolo Brenozzi, din Veneția! Cei doi tineri, unul poet și celălalt sticlar, ieșiră la vedere, privindu-se, bucuroși de a fi chemați împreună, ca și cum ar fi putut astfel să se teamă doar pe jumătate. Brenozzi, sticlarul cu privirea înfricoșată, cu părul buclat, negru-lucios și nasul mic, cârn ivindu-se între obrajii aprinși, părea un mic Cristos de porțelan. Păcat că, după cum îi era năravul, se descărca de tensiune ciupindu-și obscen gulia dintre picioare, ca și cum ar fi cântat la un instrument cu o singură coardă. Viciu ce-mi sărea în ochi mai mult decât oricui.

— Să ne-ajute Cel de Sus, scânci atunci părintele Robleda, n-am înțeles dacă din pricina gestului nerușinat al sticlarului sau a situației, după care se prăbuși vânăt pe un taburet.

— Și toți sfinții, adăugă poetul, c-am venit de la Napoli să-mi iau boala-n primire.

— Și bine n-ați făcut, replică iezuitul, ștergându-și sudoarea de pe frunte cu o batistă. Era de-ajuns să rămâneți acasă, căci aici ocaziile nu lipsesc.

— Se prea poate. Lumea crede însă că aici sălășluiește pronia cerească, acum că există un Papă bun. Dar mai întâi trebuie văzut ce gândesc cei, cum se zice, din spatele Porții, șuieră Stilone Priàso.

Buze subțiri și limbă otrăvită, poetul napoletan lovise acolo unde nimeni nu voia să fie nici măcar atins.

De săptămâni bune armata turcă a Sublimei Porți Otomane amenința, setoasă de sânge, porțile Vienei. Toate oștile păgâne se îndreptau implacabil (cel puțin așa relatau anemicele vești ce ajungeau până la noi) asupra capitalei Sfântului Imperiu Roman, amenințând să-i nimicească bastioanele curând.

Luptătorii din tabăra creștină, acum pe punctul de a capitula, rezistau doar prin puterea Credinței. Ducând lipsă de arme și provizii, doborâți de foame și dizenterie, erau în plus terorizați de primele semne ale unui focar de ciumă.

Toți știau foarte bine: dacă Viena ar fi căzut, armatele comandantului turc Kara Mustafa ar fi avut cale liberă spre Apus. Și s-ar fi revărsat pretutindeni într-o veselie oarbă și înspăimântătoare.

Pentru a conjura primejdia, se mobilizaseră mulți prinți iluștri, regi și căpitani de armate: Regele Poloniei, ducele Carol de Lorena, prințul Maximilian de Bavaria, Ludwig Wilhelm de Baden și alții asemenea. Toți însă fuseseră convinși să-i ajute pe asediați de către unicul, adevăratul bastion al Creștinătății: papa Inocențiu al Xl-lea.

Fapt e că de multă vreme Papa lupta cu îndârjire să coalizeze, să adune laolaltă și să întărească milițiile creștine, asta nu doar cu mijloacele politicii, ci și printr-o neprețuită susținere financiară. De la Roma plecau permanent generoase sume de bani: peste două milioane de scuzi către Împărat, cinci sute de mii de florini către Polonia, o sută

de mii de scuzi dăruiți de nepotul Papei, alte vărsăminte din partea unor cardinali și, în fine, o generoasă contribuție extraordinară din zeciuiala ecleziastică a Spaniei.

Sfânta Misiune pe care Papa încerca disperat să o ducă la capăt se adăuga nenumăratelor opere pioase săvârșite în șapte ani de pontificat.

De-acum în vârstă de șaptezeci și doi de ani, succesorul lui Petru, născut cu numele de Benedetto Odescalchi, dăduse, înainte de toate, pilda sa. Înalt, uscat, cu fruntea largă, nasul acvilin, privirea aspră, bărbia proeminentă, dar nobilă, ascunsă de barbișon și mustăți, își câștigase faima de ascet.

Retras și rezervat, destul de rar putea fi văzut în trăsură prin oraș, și evita cu grijă aclamațiile populare. Se știa că alesese pentru sine odăile cele mai mici, nearătoase și incomode, unde niciun papă nu locuise, și că aproape niciodată nu cobora în grădinile Quirinalului și Vaticanului. Era atât de sobru și de chibzuit, că folosea doar veșmintele și podoabele înaintașilor, încă de la alegere, îmbrăcă mereu aceeași sutană albă, deși era peste poate de uzată, și a schimbat-o doar când i s-a spus că vicarul lui Cristos pe Pământ nu-i stă bine într-un veșmânt atât de uzat.

Dar și în administrarea patrimoniului Bisericii dobândise cele mai înalte merite. Însănătoșise starea încasărilor Camerei Apostolice, care încă din vremurile de tristă faimă ale lui Urban al VlII-lea și Inocențiu al X-lea avuseseră parte de felurite furtișaguri. Abolise nepotismul; abia ales, îl convocase pe nepotul său Livio, avertizându-l - așa se spunea - că nu-l va face cardinal, și-n plus îl va ține departe de treburile statului.

Mai mult, și-a îndemnat în fine supușii la moravuri mai austere și cumpănite. Teatrele, loc de dezordonată desfătare, fuseseră închise. Carnavalul, ce doar cu zece ani înainte își atrăgea admiratori din toată Europa, s-a stins treptat. Serbările și distracțiile muzicale au fost drastic reduse. Femeilor li se interziseră hainele prea descheiate, decolteurile după portul franțuzesc. Papa n-a pregetat să-și trimită escadroanele de zbiri să inspecteze lenjeria întinsă în dreptul ferestrelor, cu scopul de a confisca corsetele și furourile prea îndrăznețe.

Doar prin asemenea austeritate, financiară și morală, Inocențiu al Xl-lea reușise cu greu să adune bănetul pentru a-l înfrunta pe turc, și mare fusese ajutorul dat cauzei oștilor creștine.

Dar acum războiul ajunsese în momentul hotărâtor. Viena devenise pentru întreaga Creștinătate o răscruce a destinului: salvarea sau dezastrul.

Greu încercat sufletește era prin urmare poporul, care de cum se lumina de ziuă, își îndrepta privirea speriată spre răsărit, întrebându-

se dacă noua zi va aduce cu ea hoarde de ieniceri sângeroși și de roibi gata să se adape la fântânile din San Pietro.

Papa își anunțase încă din iulie intenția de a proclama Jubileul universal, spre a implora ajutorul divin, dar mai ales pentru a strânge alți bani pentru război. Laici și oameni ai bisericii fuseseră în chip solemn îndemnați la milostenie, și se ținuse o măreață procesiune cu participarea tuturor cardinalilor și oficialilor Curiei. La mijlocul lui august Papa poruncise ca bisericile Romei să sune clopotele în fiecare seară a opta parte dintr-o oră, spre a implora sprijinul dumnezeiesc.

În primele zile de septembrie, în fine, fusese expus cu mare pompă Prea sfântul Sacrament, cu acompaniere de muzicii și rugăciuni, și în fața imensei mulțimi populare fusese intonată de călugări Liturghia Solemnă *contra paganos,* comandată personal de Sanctitatea sa.

* * *

Iată însă că disputa între iezuit și poet evocase o spaima ce străbătea întregul oraș ca un fluviu subteran.

Replica lui Stilone Priàso reușise să înfricoșeze de-a binelea sufletul și așa încercat al părintelui Robleda. Tulbure și crispată, fața rotundă a iezuitului era înrămată, din pricina tensiunii și mâniei, de o pernă de grăsime ce-i sălta sub bărbie!

— E cineva care ține cu turcul? gâfâi el cu răutate. Cei de față se uitară involuntar spre poet. Într-adevăr, un ochi bănuitor ar fi putut cu ușurință să-l confunde cu un trimis al Porții: pielea negricioasă și ciupită de vărsat, ochii mici de cărbune îi sporeau uitătura de bufniță. Figura lui întunecată amintea de acei lotri cu părul scurt și zbârlit, ce pot fi întâlniți, din păcate, adesea, pe străzile Regatului napolitan.

Stilone Priàso n-avu timp să-i răspundă.

— Nu vă mai tace gura deloc! ne mustrului unul din jandarmi, continuând apelul.

— Domnul Mourai, francez, împreună cu domnul Pompeo Dulcibeni din Fermo, și Roberto Devizé, muzicant francez.

Primul strigat nu era altul, așa cum se grăbi să lămurească stăpânul meu Pellegrino, decât bătrânul francez sosit la hanul Donzello la sfârșitul lunii iulie, și care acum părea să-și fi dat sufletul din pricina ciumei. Era cu siguranță un mare nobil, adăugă Pellegrino, cu sănătatea șubredă, și sosise la han însoțit de Devizé și Dulcibeni. Domnul Mourai era de fapt aproape orb și avea nevoie de o călăuză. Despre bătrânul Mourai nu se știa aproape nimic: încă de la sosire spusese că era foarte istovit și că prefera să i se aducă mâncarea în odaie; ieșea arareori pentru scurte plimbări în jurul hanului. Scutierii luară aminte la cele declarate de stăpânul meu.

— Imposibil, domnilor, să fi murit de ciumă! Avea maniere ireproșabile, era bine îmbrăcat; bătrânețea și-a spus cuvântul, asta-i tot.

Lui Pellegrino i se dezlegase limba și se porni să-i convingă pe militari cu acel glas molcom al său care, deși foarte rar, câteodată se dovedise de efect. În ciuda trăsăturilor nobile și a figurii alungite, a mâinilor delicate și a mersului ușor și oleacă încovoiat la cei cincizeci de ani ai lui, a chipului reliefat de o coamă albă prinsă într-o panglică, a languroșilor ochi castanii, stăpânul meu era, vai, pradă unui temperament nestatornic și mânios, ce-i împodobea cuvântările cu mare belșug de sudălmi. Doar primejdia iminentă de-atunci îl împiedica să-și dea arama pe față.

Dar deja nimeni nu-l mai asculta. Fură din nou chemați tânărul Devizé și Pompeo Dulcibeni. Ochii chiriașilor noștri luciră văzându-l înaintând pe muzicantul francez, a cărui chitară îi fermecase adineaori.

Oamenii de la Prefectură dădeau semne de grabă, și fără a le mai da vreme lui Dulcibeni și Devizé să ajungă la perete, îi împinseră într-o parte, în timp ce ofițerul striga:

— Domnul Eduardus Bedford englez și doamna… și Cloridia. Subita corectură și vagul surâs cu care fu rostit ultimul nume, lăsa să se înțeleagă neîndoielnic ce veche meserie avea unicul oaspete feminin de la Donzello. Nu știam prea multe despre ea, căci stăpânul n-o cazase laolaltă cu ceilalți chiriași, ci în turnuleț, unde se bucura de o ieșire separată. Timp de aproape o lună de când era la noi, îi dusesem de-ale gurii și ceva vin, dar și (ce-i drept, cu o singulară frecvență) bilete în plicuri închise, care aproape niciodată nu purtau numele expeditorului. Cloridia era destul de tânără, poate chiar de vârsta mea. O văzusem uneori coborând în sălile de la parter și întreținându-se și conversând, destul de amabil, trebuie să spun, cu unii din chiriași. Iar discuțiile cu domnul Pellegrino dădeau de înțeles că i-ar fi plăcut să locuiască la noi permanent.

Domnul Bedford nu putea nici el să treacă neobservat. Avea părul roșu înfocat, mici pete daurite pe nas și pe obraji, iar ochii azurii și strabici, cum nu mai văzusem până atunci, dădeau de gol faptul că se trăgea din depărtatele insule britanice. Din câte auzisem, el nu se afla pentru prima oară la Donzello; ca și sticlarul Brenozzi și Stilone Priàso, poetul trăsese aici și pe vremea răposatei hangițe de dinainte, verișoara stăpânului meu.

Numele meu fu cel din urmă strigat.

— Are douăzeci de ani și lucrează cu mine de puțină vreme, explică Pellegrino. În prezent este singurul meu garcon, ținând cont că în perioada asta avem prea puțini oaspeți. Nu știu mare lucru despre el, l-am luat la mine fiindcă n-are pe nimeni, spuse în pripă stăpânul, dând impresia că vrea să mă scutească de orice răspundere pentru molimă.

— Adu-l la vedere, gata, trebuie să închidem, tăiară scurt scutierii,

fără să reușească să mă vadă.

Pellegrino mă luă de braț, aproape ridicându-mă de la pământ.

— Asta, da, piticanie! râse de mine gardianul, imitat de însoțitorii săi. De pe la ferestrele din jur, estimp, câteva capete se arătau timide.

Lumea din preajma hanului aflase ce se întâmpla, și doar cei mai curioși căutau să se apropie. Dar majoritatea se ținea departe, temându-se de efectele ciumei.

Jandarmii își terminaseră misiunea. Hanul avea patru intrări. Două pe strada Orso: poarta principală și larga intrare adiacentă – ținută deschisă în serile de vară – ce dădea în prima din cele două săli de mese.

Mai erau intrarea laterală de serviciu, ce din uliță ducea direct la bucă-tărie, și, ultima, portița care din hol dădea în curte. Toate fură baricadate cu scânduri groase de fag, bătute în cuie de-o jumătate de palmă. Același lucru se repetă cu ieșirea din turnulețul Cloridiei spre acoperiș. Ferestrele de la parter și de la primul cat, precum și barbacanele care de la nivelul superior al pivniței se deschideau spre pietrișul uliței, aveau dejagratii, iar o eventuală fugă de la al doilea cat sau de sub acoperiș ar fi comportat un dublu risc, cel de a cădea, sau cel de a fi descoperit și capturat.

Căpetenia oamenilor Prefectului, un individ gras și cu o ureche pe jumătate tăiată, ne porunci ce aveam de făcut. Trebuia să coborâm trupul sărmanului domn Mourai de la fereastra camerei sale, la prima oră, când o să treacă să-l ia căruța Companiei Rugăciunii și Morții, ce se va îngriji și de înmormântare. Urma să fim supravegheați de o santinelă pe timp de zi, de la șase dimineața la zece seara, și de un gardian de noapte. Nu puteam ieși până când nu se va fi restabilit și confirmat starea de sănătate a locului, oricum nu mai devreme de douăzeci de zile. În respectiva perioadă trebuia să răspundem periodic la apel de la una din ferestrele ce dădeau spre strada Orso. Ni se lăsară câteva burdufuri mari de apă, zăpadă presată, câteva pâini de un gologan, caș, slănină, măsline, ceva verdețuri și un coș de mere galbene. Aveam să mai primim și o mică sumă cu care să achităm aprovizionarea cu mâncare, apă și gheață. Caii hanului urmau să rămână acolo unde și erau, adică în grajdul vizitiului ce locuia chiar alături. Cine ar fi ieșit afară sau ar fi încercat să fugă, s-ar fi ales cu patruzeci de lovituri de frânghie și ar fi fost adus în fața Magistratului pentru a-și lua pedeapsa. Fu bătut în cuie pe ușă infamul afiș cu înscrisul SĂNĂTATE. Mai furăm avertizați să respectăm întocmai poruncile ce ni se vor da ulterior, inclusiv dispozițiile cuvenite la vreme de molimă, adică ciumă, cei ce nu se vor supune fiind aspru pedepsiți. Noi cei din han amuțirăm cu toții, căci ni se anunța condamnarea la izolare.

— Suntem morți, n-avem scăpare, spuse unul dintre chiriași cu

voce ștearsă. Eram în formație completă în holul lung și îngust al hanului, ce s-a întunecat brusc o dată cu baricadarea ușii. Priveam pierduți în jur. Nimeni nu se hotăra să se îndrepte spre sălile învecinate, unde cina se răcise de mult. Stăpânul meu, prăbușit pe masa de la intrare, ocăra cu capul între mâini. Afurisea și blestema în cuvinte care nu pot fi reproduse, amenințând pe oricine i-ar fi ieșit în cale. Pe neașteptate începu să care pumni în biata masă, făcând să sară în sus registrul chiriașilor. După care o ridică de la pământ, gata să dea cu ea de perete. A trebuit să intervenim, apucându-l de mâini și de piept. Pellegrino încercă să se zbată, dar se dezechilibră, trăgând după el câțiva chiriași care căzură cu mare zarvă unul peste altul. Eu însumi a trebuit să mă dau mai încolo ca să nu mă trezesc sub acea grămadă de oameni.

Stăpânul se dovedi mai iute de picior, se ridică urlând și se repezi iarăși cu pumnii spre masă.

Fiindcă acel spațiu strâmt se făcea tot mai periculos, o zbughii în sus pe scară. Aici însă, abia urcasem prima rampă, dădui de abatele Melani. Cobora tacticos, cu pas prevăzător.

— Iată-ne și închiși, băiete, spuse apăsând pe acel ciudat *er* al francujilor.

— Și-acum ce-i de făcut? întrebai.

— Nimic.

— Dar vom pieri de ciumă.

— Rămâne de văzut, spuse cu o indescifrabilă nuanță de ton pe care curând aveam să-nvăț a o recunoaște.

Se răzgândi asupra direcției și mă atrase la primul cat. Străbăturăm până la capăt coridorul și intrarăm în marea odaie pe care bătrânul răposat o împărțea cu vârstnicul său însoțitor, marchigianul Pompeo Dulcibeni. O perdea separa în două încăperea. O dădurăm la o parte și-l găsirăm pe Cristofano scotocind în valijoara sa de medic, ghemuit la podea.

În fața lui, răsturnat pe fotoliu, se afla domnul Mourai, doar pe jumătate dezbrăcat, așa cum îl lăsaseră de dimineață Cristofano și medicul legist. Defunctul puțea oleacă din pricina căldurii de septembrie și a băii de picioare în care de-a-cum putrezea materia, căci cei de la Prefectură porunciseră să nu fie clintit nimic până la sfârșitul apelului.

— Băiete, te-am rugat încă de dimineață: șterge și tu apa asta puturoasă de pe podea, îmi porunci Cristofano, dând semne de nerăbdare.

Eram gata să răspund că mă conformasem imediat ce medicul îmi spusese; dar, uitându-mă mai atent pe jos, mi-am dat seama că în jurul ligheanului erau încă, într-adevăr, câteva băltoace. Executai fără să crâcnesc, cu o cârpă înfășurată pe un băț, afurisindu-mă pentru acea treabă de mântuială. Fapt e că niciodată în viață nu mai văzusem un

cadavru, iar emoția trebuie să mă fi tulburat.

Mourai părea și mai slab și mai palid decât atunci când sosise în hanzul Donzelio. Buzele îi erau întredeschise și i se scurgea încă oleacă de bale verzui pe care Cristofano, vrând să-i deschidă gura mare, începu să i le îndepărteze cu o față. Medicul însă avu grijă să le șteargă numai după ce-și înfășurase mâna într-o altă față. Așa cum mai procedate și de dimineață, cercetă atent gâtlejul mortului și mirosi balele. Ajutat de abatele Melani, așeză corpul pe pat. Picioarele, scoase din cădiță, erau cenușii și emanau un teribil miros de moarte care ne tăie răsuflarea.

Cristofano își puse o pereche de mănuși de stofă maro, găsite în lădiță. Inspectă din nou cavitatea bucală, apoi se uită la torace și la vintre. Pipăi însă mai întâi zona de după urechi; trecu apoi la subsuori, dând la o parte halatul ca să poată observa carnea moale și puțin păroasă. În fine, insistă de mai multe ori cu buricele degetelor pe partea flască de carne aflată între genitale și începutul coapsei. Își trase atent mănușile și le puse într-un fel de colivie, împărțită în două compartimente printr-un grilaj orizontal. În partea de jos se găsea un fel de lighenaș în care vărsă un lichid maroniu, după care închise ușița la compartimentul cu mănușile.

— Este oțet, explică. Primenește umorile pestifere. Nu se știe niciodată. Oricum, rămân la părerea mea că nu e vorba de ciumă. Deocamdată putem fi liniștiți.

— Oamenilor prefectului le-ați spus că ar putea fi vorba de o congestie, i-am amintit eu.

— Era doar un exemplu, asta și ca să câștigăm timp. Știam de la Pellegrino că Mourai agrea doar ciorbele.

— E-adevărat, am întărit eu. Chiar și azi dis-de-dimineață a cerut una.

— Da? Spune mai departe, spuse medicul interesat.

— N-ar fi multe de spus: ceruse o supă cu lapte stăpânului meu care, ca în fiecare dimineață, se dusese să-l trezească pe domnul Mourai și pe gentilomul marchigian cu care împărțea camera. Dar domnul Pellegrino, ocupat fiind, m-a pus pe mine s-o fac. Am coborât în bucătărie, am pregătit supa și i-am dus-o.

— Erai singur?

— Da.

N-a mai intrat nimeni în bucătărie?

— Nu.

Ai lăsat cumva supa și-ai ieșit?

— Nici măcar o singură clipă.

— Sigur?

— Dacă vă gândiți că ceva din supa aia i-ar fi făcut rău domnului Mourai, aflați că eu personal i-am dat să mănânce în lipsa domnului

Dulcibeni care deja coborâse; în plus, eu însumi am băut din ea un pahar.

Medicul renunță să mă mai întrebe. Se uită la cadavru și adăugă:

— Nu pot să fac aici și acum o autopsie, și cred că nimeni n-ar face-o, ținând cont de suspiciunea de ciumă. Oricum, repet, nu mi se pare ciumă.

— Și-atunci, replicai eu, de ce ne-au închis în carantină?

— Din exces de zel. Tu ești încă puști, dar cred că oamenii din partea locului își mai amintesc de ultima epidemie. Dacă totul merge bine, își vor da curând seama că au exagerat. Acest bătrân domn, care de altfel nu părea a fi în regulă cu sănătatea, nu e ciumat. Și aș spune prin urmare că nici voi și nici eu nu suntem. Dar altă soluție n-avem: va trebui să coborâm afară corpul și hainele bietului domn Mourai, așa cum ne-au poruncit cei de la Prefectură. În plus, vom dormi fiecare în altă cameră. Sunt destule, dacă nu mă-nșel, spuse privindu-mă întrebător.

Confirmai. La fiecare cat, pe cele două laturi ale coridorului, erau patru camere: una, mai degrabă spațioasă, imediat lângă scări, urmată de o alta foarte mică și de una în formă de L, iar în fundul coridorului aveam camera cea mai mare, singura care dădea nu numai în uliță, ci și în strada Orso. Se vor ocupa deci, mă gândii, toate odăile de la primul și al doilea cat, dar știam că stăpânul nu se va plânge prea tare, ținând cont că deocamdată alți chiriași nu mai puteau să apeleze la noi.

— Dulcibeni o să doarmă în camera mea, adăugă Cristo-fano, nu poate firește să rămână aici cu cadavrul. Oricum, încheie el, dacă nu vor fi și alte cazuri, adevărate sau false, în câteva zile ne vor lăsa liberi.

— Peste cât timp, exact? întrebă Atto Melani.

— Cine poate să știe? Dacă cineva prin vecinătate se simte rău, fie și numai din pricina unui vin prost sau a unui pește stricat, se vor gândi imediat la noi.

— Riscăm atunci închisoarea pe viață, mă hazardai eu aproape sufocat de zidurile groase ale hanului.

— Pe viață, nu. Dar fii calm: n-ai fost aici înăuntru zi și noapte în ultimele săptămâni? Nu te-am prea văzut ieșind; așa că ești obișnuit.

Era purul adevăr. Stăpânul mă luase în slujbă din milă, știind că eram singur pe lume. Iar eu trudeam de dimineață până seara.

Fapta se petrecuse la începutul primăverii trecute, când Pellegrino venise la Roma de la Bologna, unde fusese bucătar, ca să pună pe picioare hanul Donzello după nenorocirea întâmplată verișoarei lui, doamna hangiță Luigia de Grandis Bonetti. Aceasta, biata de ea, își dăduse sufletul Domnului Dumnezeu în urma unei agresiuni pe stradă din partea a doi nătărăi de gitani care voiau să-i fure punga cu bani.

Hanul, ținut timp de treizeci de ani de Luigia cu soțul ei Lorenzo și fiul Francesco, și apoi doar de Luigia, rămasă văduvă și pe deasupra și fără băiat, era într-o vreme destul de renumit și găzduia oaspeți din toate colțurile lumii. Venerația pentru ducele Orsini, proprietarul clădirii în care se afla hanul, o îmboldise pe Luigia să-l numească moștenitor universal. Ducele totuși n-avusese nimic de obiectat când Pellegrino (care avea de hrănit nevastă, o fiică necăsătorită și o noră) sosise de la Bologna să-l implore pe duce să-i îngăduie să preia înfloritoarea afacere a verișoarei Luigia.

Aceasta era ocazia vieții pentru stăpânul meu, care tocmai ratase o alta: la sfârșitul unei obositoare cariere în bucătăriile unui bogat cardinal, unde dobândise postul râvnit de ajutor de sufragiu, se văzu alungat din pricina firii sale mânioase și a prea multelor neînfrânări.

La puțină vreme după ce Pellegrino se stabilise în apropiere de Donzello, așteptând ca hanul să se elibereze de câțiva chiriași în trecere, i-am fost recomandat de parohul bisericii din preajmă, Santa Maria în Posterula. La sosirea fierbinții veri romane, consoarta lui, deloc măgulită la ideea de a face pe hangița, plecase cu fetele spre munții Apenini unde părinții ei mai trăiau. Era așteptată să se întoarcă spre sfârșitul lunii, și între timp rămăsesem eu singurul ajutor.

Desigur, nu se aștepta din partea mea să fiu zmeul chelnerilor, dar mă străduiam din răsputeri să-l mulțumesc. După ce sfârșeam cu treburile zilei, nu pierdeam nicio ocazie să-i fiu de folos. Și fiindcă nu-mi plăcea să ies singur și să mă expun riscurilor străzii (și mai ales glumelor crâncene ale ce-lor de vârsta mea) eram mai mereu ocupat cu treburile hanului Donzello, așa cum bine observase medicul Cristofano. Cu toate astea, gândul că sunt închis din pricina carantinei în acele odăi, chiar dacă familiare și primitoare, mi se păru brusc un sacrificiu nesuferit.

* * *

Între timp, la intrare agitația se sfârșise, și ni se alăturară stăpânul meu și toți ceilalți care se măsuraseră cu el în lunga și inutila risipă de puteri. Li se explică pe scurt concluzia lui Cristofano, ceea ce le ridică simțitor moralul, nu însă și stăpânului.

— Fac moarte de om, îi omor până la unu', spuse ieșindu-și din nou din fire.

Mai spuse că întâmplarea cu pricina îl va ruina, căci nimeni nu va mai trage la Donzello, și hanul nici măcar de vânzare n-o să mai fie bun din pricina acelei blestemate de crăpături, așa că va trebui să-și răscumpere toate datoriile pentru un altul, și în scurt timp va ajunge la sapă de lemn pentru totdeauna, dar înainte o să povestească totul la Colegiul hangiilor, sigur că da, chiar dacă se știa că nu folosea la nimic, se contra-zise el de mai multe ori, iar eu înțelesei că din păcate se îndeletnicise din nou cu vinișorul grecesc.

Medicul continuă:

— Va trebui să luăm așternutul și hainele bătrânului și să le coborâm în stradă când va veni căruța respectivă.

Apoi i se adresă lui Pompeo Dulcibeni:

— Ați auzit sau știți ceva despre oameni atinși de molimă venind de la Napoli?

— Nici de sămânță.

Gentilomul marchigian părea să-și ascundă cu greu tulburarea din pricina morții prietenului său, survenită totuși pe când el lipsea din cameră. Un văl de sudoare îi acoperea fruntea și pomeții. Medicul îl chestiona asupra multor amănunte: dacă bătrânul mâncase regulat, dacă nu era constipat, melancolic, dacă, pe scurt, dăduse semne de suferință, altele decât cele datorate vârstei înaintate. Dar nimic nu i se păruse suspect lui Dulcibeni. Mai degrabă masiv, el apărea mereu într-o jachetă neagră; dar ceea ce îi dădea aerul molcom și nătâng era un guler de dantelă, vechi și de demult, de croială flamandă (cred să fi fost la modă cu ani și ani în urmă), ca să nu mai vorbim de pântecele proeminent. Lucru care, adăugat coloritului roșcovan, făcea să-i bănuiești o aplecare spre mâncare, comparabilă cu cea a stăpânului meu pentru vin. Părul des deja colilie, temperamentul mohorât, glasul aproape obosit și înfățișarea gravă și gânditoare îi confereau aparențele unui om onest și cumpătat. Doar cu timpul și printr-o atentă observare, îmi va fi dat să văd în severii săi ochi verzi-albaștri și în rarele sprâncene mereu încruntate, reflexul unei asprimi secrete și ireversibile.

Dulcibeni spuse că l-a cunoscut pe defunctul domn de Mourai din întâmplare, în timpul unei călătorii, și că prea multe despre el nu știe. Îl însoțise de la Napoli alături de domnul Devizé, căci bătrânul, aproape orb, avea nevoie de asistență. Domnul Devizé, muzicant și chitarist, venise în Italia, mai adăugase Dulcibeni, confirmat de însuși Devizé, ca să-și cumpere un nou instrument de la un meșter napolitan. În cele din urmă dorise să se oprească la Roma pentru a deprinde cele mai recente stiluri muzicale, înainte de a se-ntoarce la Paris.

— Ce se-ntâmplă dacă ieșim înainte să se termine carantina? intervenii eu.

— Fuga e soluția cea mai riscantă, răspunse Cristofano, de vreme ce toate căile de ieșire au fost țintuite în cuie, inclusiv trecerea din turnulețul în care locuiește doamna Cloridia care dă spre acoperiș. Ferestrele sunt prea înalte și au gratii, iar sub ele e omul de pază. Mai bine așa: cel prins c-a fugit din carantină are parte de o pedeapsă exemplară și de-nchisoare cu mult mai rea ani în șir. Lumea din vecinătate n-ar pregeta să ajute la prinderea fugarului.

Umbrele serii coborâseră între timp, așa că am aprins mai peste tot luminile cu ulei.

— Să încercăm să ne păstrăm calmul, adăugă medicul toscan, privindu-l într-adins pe stăpânul meu. Trebuie să dăm impresia că totul aici decurge perfect. Eu n-o să vă consult, dacă lucrurile rămân neschimbate, decât la cererea voastră; dacă vor apărea noi episoade de îmbolnăvire, va trebui s-o fac pentru binele tuturor. Chemați-mă la cel mai mărunt simptom, chiar dacă vi s-ar părea un moft. Deocamdată totuși n-are rost să ne alarmăm, fiindcă acest om, spuse, arătând spre trupul inert al domnului de Mourai, nu a murit de ciumă.

— Atunci din ce i se trage? întrebă abatele Melani.

— De la ciumă, în niciun caz, repet.

— Sunteți sigur, doctore? replică abatele neîncrezător.

— E încă vară și e destul de cald. Dacă e ciumă, nu poate fi vorba decât de tipul văratic, ce se ivește din alterarea căldurii naturale și dă febră, dureri de cap, apar furuncule negre și purulente, cadavrele devenind subit negre și fierbinți. Dar cazul acesta nu prezintă nici urmă de furuncule, buboaie sau abcese, cum vreți să le spuneți; nici la subsuori, nici pe după urechi sau între vintre și coapse. N-a avut temperatură și nici arsuri. Și, după cele ce mi-au spus tovarășii lui de călătorie, părea să se simtă bine până cu câteva ore înainte de moarte, Ceea ce e de-ajuns, din punctul meu de vedere, ca să exclud molima pestilențială.

— Atunci e vorba de altă boală, reluă Melani.

— Repet: pentru a-mi da seama, ar trebui recurs la autopsie. La deschiderea corpului și examinarea internă, așa cum fac doctorii din Olanda. Rezumându-mă la o analiză exterioară, aș putea presupune un atac fulminant de febră infecțioasă, ce nu se dă-n vileag decât atunci când nu se mai poate interveni. Însă cadavrul nu prezintă vreo urmă de infecție, și nici mirosuri urâte în afara celor datorate morții și vârstei. Aș putea aduce în discuție și boala lui Mazucco, sau Modoro, cum îl numesc spaniolii: cauza e un apostem sau un acces intern al creierului, deci ascuns, cu efect mortal. Dacă însă boala e la primele semne, e ușor de lecuit. Așadar, dacă aș fi avut știință doar cu câteva zile înainte, aș fi putut să-l salvez. Ar fi fost de-ajuns să-i iau sânge din vena de sub limbă, să-i pun în apa de băut oleacă de ulei sulfuric și să-l ung pe burtă și pe cap cu ulei binecuvântat. Dar, se pare că bătrânul Mourai n-a dat semne de îmbolnăvire. În plus…

— În plus? îl susținu Melani.

— Boala lui Mazucco nu dă umflături la limbă, sfârși medicul cu o strâmbătură semnificativă. Poate o fi… ceva foarte asemănător otravei.

Otravă. În timp ce medicul urca în cameră, fiecare dintre noi tăcu, cu ochii pe cadavru. Iezuitul, pentru prima oară își făcu semnul crucii. Domnul Pellegrino afurisi din nou ghinionul de a se trezi cu un mort în han și pe deasupra probabil otrăvit, refuzând să-și închipuie cum va

da ochii cu consoarta când se va întoarce.

Se aprinseră din senin discuții între chiriași despre cazurile faimoase de otrăviri reale sau presupuse, în care aveau întâietate suverani cum ar fi Carol cel Pleșuv, Lotar, regi ai francilor, precum și fiul acestuia din urmă Ludovic, sau, în timpuri mai apropiate, arsenicul și cantarida, folosite de cei din familia Borgia pentru nelegiuitele lor delicte, cursele întinse de dinastia Valois sau Guise. De o nemărturisită cutremurare erau pătrunși toți cei de față, căci frica și veninul erau înrudite: cineva aminti cum Henric de Navarra, mai înainte să devină regele Franței cu numele de Henric al IV-lea, ar fi coborât personal la malurile Senei pentru a se aproviziona cu apa de băut la masă, de frică să nu cadă victimă unor băuturi otrăvite. Ioan de Austria nu murise oare din pricina cizmelor otrăvite? Stilone Priàso ținu să amintească de Caterina de Medici care o otrăvise pe Jeanne d'Al-bret, mama lui Henric de Navarra, folosin-du-se de mănuși și gulere parfumate; ea încercase să repete isprava, oferind fiului aceleia o fermecătoare carte de vânătoare ale cărei pagini puțin lipite, și pe care el le-ar fi răsfoit umezindu-și buricele degetelor cu limba, erau pătrunse cu o fatală otravă italienească.

Cei ce preparau astfel de vicleșuguri ucigașe, reluă cineva, erau adesea astrologi și parfumieri. Altcineva reaminti de povestea uitată a lui Saint-Barthelmy, servitorul faimosului stareț de Cluny, care-l otrăvise pe cardinalul de Lorena, plătindu-i cu monede de aur otrăvite; în timp ce Henric de Lutzelburg murea (oh, moarte-n blasfemie) din pricina otravei strecurate în ostia sfmțită cu care făcuse cuminecătura.

Stilone Priàso începu să turuie când spre unul, când spre altul, admițând că despre poeți și cei ce se ocupă cu beletristica, dintotdeauna există atâtea născociri, dar el era doar un poet, anume născut pentru poezie, Domnul să-i ierte fudulia.

La urmă își îndreptară tirul spre mine, bombardându-mă din nou cu întrebări despre ciorba pe care o servisem în acea dimineață domnului de Mourai. A trebuit să repet de câteva ori că absolut nimeni în afară de mine nu se apropiase de farfurie. Se convinseră cu greu, în sfârșit, și nu mă mai băgară în seamă.

Am observat pe neașteptate că singurul care părăsise grupul era abatele Melani. Se făcuse târziu și am coborât la bucătărie să spăl vasele.

Pe coridor am dat nas în nas cu junele englez, domnul Bedford, ce mi se păruse destul de agitat, poate și pentru că, mutându-și bagajele într-o altă cameră, nu auzise diagnosticul dat de medic. Chiriașul părea a se târî, mâhnit nevoie mare. Când i-am apărut în față, avu o tresărire.

— Sunt eu, domnule Bedford, l-am liniștit eu.

Privi năuc flacăra lumânării ce-o aveam în mână.

Pentru prima oară nu mai era cel din obișnuita poză flegmatică, care spunea multe despre felul său afectat și disprețuitor, și căruia îi era silă (probând-o adesea pe mine) de simplitatea mea de servitor.

Fiul unei italience, Bedford nu avea niciun fel de reținere în a se exprima în limba noastră.

Dimpotrivă, exuberanța lui în conversația de la cină îi desfătase pe ceilalți chiriași.

Cu atât mai mult deci, în seara aceea, tăcerea lui m-a surprins. I-am explicat că după părerea medicului, nu trebuia să ne facem griji, căci aproape sigur nu era vorba de ciumă. Totuși, se bănuia că Mourai ar fi putut înghiți otravă.

Se uită la mine fix, fără să scoată o vorbă, înspăimântat, cu gura între-deschisă. Făcu câțiva pași înapoi, apoi se întoarse și merse în camera sa, unde l-am auzit închizându-se cu cheia.

Prima noapte

Între 11 și 12 septembrie 1683

— Las-o baltă, băiete. De această dată fu rândul meu să tresar. În fața mea stătea abatele Melani, ce coborâse de la al doilea cat.

— Mi-e foame, vino cu mine-n bucătărie.

— Ar trebui mai întâi să cer voie domnului Pellegrino. Mi-a interzis să folosesc cămara în afara orelor obișnuite de prânz și cină.

— Nu-ți face griji, meserul stăpân acum e prins cu madama sticla.

— Dar poruncile doctorului Cristofano?

— Nu erau porunci, ci sfaturi de precauție. Pe care eu le cred de prisos.

Mi-o luă înainte spre parter, unde se aflau sălile de mese și bucătăria. Chiar în cea din urmă făcui rost, spre a-i împlini cererea, de ceva pâine și caș, cu un pahar de vin roșu. Ne așezarăm la masa mare, unde mâncam de obicei eu și stăpânul.

— Spune-mi, de unde ești? mă întrebă în timp ce își înfuleca merindele. Măgulit de curiozitatea arătată, i-am povestit pe scurt istoria sărmanei mele vieți. La câteva luni fusesem abandonat, adică lăsat în fața unei mânăstiri de lângă Perugia. Călugărițele mă încredințaseră unei femei cuvioase din vecinătate. Când am mai crescut, am fost adus la Roma și dat pe mâna fratelui acelei femei, paroh la Santa Maria în Posterula, bisericuța din apropierea hanului.

Parohul, după ce mă pusese să fac treburi mărunte, cu puțin timp înainte de a fi transferat în afara Romei, mă încredințase domnului Pellegrino.

— Și-acuma faci pe garconul, spuse abatele.

— Da, sper însă că nu pentru totdeauna.

— Ai vrea să ai hanul tău, îmi închipui.

— Nu, domnule abate. Aș vrea să mă fac gazetar.

— Asta-i bună, spuse schițând un surâs surprins. I-am explicat că femeia miloasă și prevăzătoare căreia îi fusesem încredințat, avusese grijă să mă dea pe mâna unei bătrâne servitoare. Aceasta fusese călugăriță și m-a introdus în materiile din Trivius și Quadrivius, în științele *de vegetalibus, de animalibus et de mineralibus,* în *humanae litterae,* în filosofie și teologie. M-a pus apoi să citesc o seamă de istorici, gramaticieni, poeți italieni, spanioli și francezi. Dar mai mult decât aritmetica, geometria, muzica, astronomia, gramatica, logica și retorica, m-au atras faptele lumii și în special, mă înfierbântai eu, istoria întâmplărilor și evenimentelor de demult și recente a Principilor și Coroanelor domnitoare, a Războaielor și a altor uimitoare lucruri care…

— Bine, bine, mă întrerupse, vrei să te faci ziarist sau scrib, cum se mai spune. Așa sfârșesc, de cele mai multe ori, mințile iscusite. Cum ți-a venit ideea?

— Adesea eram trimis să fac comisioane la Perugia, i-am răspuns, în oraș, dacă se nimerea să am noroc, se auzeau lecturile publice de gazete, după care se cumpărau cu doi bani (dar asta se făcea și la Roma) foile volante cu multe Remarcabile Descripțiuni ale celor mai recente întâmplări petrecute în Europa…

— Drace, unul ca tine n-am mai întâlnit.

— Mulțumesc, domnule.

— Nu te simți prea instruit pentru un simplu rândaș la bucătărie? Cei de teapa ta nu știu nici măcar cum se ține pana în mână, spuse cu o grimasă.

Mă simții prost.

— Ești foarte inteligent, adăugă îndulcind tonul. Și te-nțeleg: eu însumi la vârsta ta eram fermecat de meseria mâzgălitorilor de hârtie. Dar aveam multe pe cap. Scrisul măiestrit la gazete e o mare artă și oricum preferabil muncii. Și-apoi, adăugă între două înghițituri, a fi gazetar la Roma nu-i lucru de colea. Să știi totul despre chestiunea scutirilor de taxe, controversa galicană, chietism…

— Da, cred… că da, dădui eu din cap, încercând inutil să-mi ascund ignoranța.

— Unele lucruri, băiete, trebuie totuși sa le cunoști. Altfel despre ce mai scrii? Totuși ești încă prea tânăr. Și la urma urmelor, despre ce s-ar putea scrie acum în acest oraș asfințit? Ar fi trebuit să vezi splendoarea Romei de odinioară, ba chiar de acum câțiva ani. Muzică, teatru, academii, acreditări de ambasadori, procesiuni, baluri: totul strălucea într-un belșug și într-o abundență de neînchipuit.

— Azi de ce nu mai e așa?

— Măreția și fericirea Romei au luat sfârșit o dată cu venirea acestui Papă și vor reveni numai după moartea sa. Spectacolele de teatru sunt interzise, carnavalul a fost suspendat. Nu vezi cu ochii tăi? Bisericile sunt neglijate, clădirile părăginite, străzile desfundate și apeductele într-o rână. Constructorii, arhitecții și muncitorii nu mai au de lucru și se întorc în ținuturile lor. Scrisul și lectura anunțurilor și gazetelor, de care ție ți-e drag, sunt interzise în ciuda faptului că nu întotdeauna se respectă poprirea cu pricina. Pedepsele sunt chiar mai aspre decât în trecut. Nici măcar pentru Cristina de Suedia, sosită la Roma după ce și-a renegat religia lui Luther pentru a noastră, nu se țin serbări la palatul Barberini și nici spectacole la teatrul Tor di Nona. De când a venit Inocențiu al Xl-lea, până și regina Cristina a trebuit să se izoleze în palatul ei.

— Ați locuit mai demult la Roma?

— Da, o vreme, răspunse, dar se corectă brusc, – ba chiar în mai multe rânduri. Am fost la Romaân 1644, aveam doar optsprezece ani și am avut cei mai buni profesori. Am avut onoarea să fiu elevul marelui Luigi Rossi, cel mai de seamă compozitor al Europei din toate timpurile. Pe-atunci, în palatul de la Quattro Fontane, familia Barberini deținea un teatru de trei mii de locuri, iar teatrul familiei Colonna din palatul Borgo trezea invidia tuturor caselor regale. Scenografii erau din cei mai renumiți, de pildă Gian Lorenzo Bernini, și scenele teatrelor uluiau, emoționau și amuzau cu reprezentații de ploaie, asfințituri, fulgere, animale reale și vii, dueluri cu răni adevărate și sânge adevărat, palate mai adevărate decât în realitate și grădini cu fântâni din care izvora apă proaspătă și limpede.

Mi-am dat seamaân acea clipă că nu-l întrebasem pe interlocutorul meu dacă a fost compozitor, organist sau capel-maistru. Din fericire, m-am abținut. Fața aproape spână, mișcările neobișnuit de moi și muierești și *massime* vocea foarte limpede, ca a unui copil trecut la maturitate dintr-o dată, m-au convins că mă găseam în fața unui cântăreț emasculat.

Abatelui nu-i fu greu să-și dea seama de fulgerarea din ochii mei în clipa în care am avut respectiva iluminare. Continuă totuși, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

— Pe-atunci nu existau atât de mulți cântăreți ca acum. Mulți puteau găsi calea de acces și nimic nu-i împiedica să ajungă departe. În ceea ce mă privește, pe lângă talentul pe care Cerul a binevoit să mi-l dăruie, n-am pregetat să studiez cu destoinicie. De aceea, acum treizeci de ani, Marele Duce de Toscana și stăpânul meu mă trimise la Paris, în suita maestrului Luigi Rossi.

Iată de unde vine acel comic *er,* mă gândii, pe care pare să apese cu atâtaplăcere.

— V-ați dus la Paris să vă continuați studiile?

— Ce nevoie mai avea să studieze cel ce deținea o scrisoare de reco-mandare pentru cardinalul Mazarin și pentru Regina în persoană?

— Domnule abate, cred că ați avut ocazia să cântați pentru acele Altețe Regale!

— Reginei Ana îi plăcea vocea mea neobișnuit de mult, aș putea spune. Îi plăceau ariile melancolice în stil italian, în care eu excelam. Tot la două seri mergeam la palat s-o servesc, și de fiecare dată, timp de aproape patru ceasuri, în camerele sale trona doar muzica.

Se întrerupse și se uită lung pe fereastră, aproape absent.

— Tu n-ai cum să știi ce-nseamnă Curtea de laparis. Cum să-ți explic? Toți acei nobili și cavaleri mă onorau cu elogiile lor, iar când cântam pentru Regină mi se părea că mă aflu în rai, înconjurat de mii de chipuri angelice. Regina fu înstare să-l roage pe Marele Duce să nu mă mai cheme în Italia, spre a putea astfel să se bucure de slujirea mea. Stăpânul meu, vărul ei primar din partea mamei, i-a satisfăcut cererea. Regina, la câteva săptămâni, a ținut să-mi arate personal, gratificându-mă cu suavul ei surâs, scrisoarea stăpânului ce-mi îngăduia să rămân la Paris încă o vreme. Citind-o, am simțit că mor de bucurie și de mulțumire.

Abatele se întorsese de-atunci tot mai des la Paris, inclusiv în suita maestrului său Luigi Rossi, la pomenirea căruia de fiecare dată ochii lui Atto străluceau de emoție reținută.

— Azi numele lui nu mai spune nimic. Pe-atunci însă toți îl considerau drept ceea ce era: un gigant. M-a vrut în rolul principal din *Orfeo,* opera cea mai strălucită care s-a văzut vreodată la Curtea franceză. A fost un succes memorabil. Aveam doar douăzeci și unu de ani. Și după două luni de spectacol, abia ce măântorsesem la Florența, Mazarin trebui să-l roage din nou pe Marele Duce de Toscana să mă lase în Franța, căci de vocea mea Regina ducea lipsă. Astfel că, întorcându-mă o dată cu *seigneur* Luigi, ne trezirăm în toiul tulburărilor Frondei și părăsirăm în fugă Parisul, alături de Regină, Cardinal și micul Rege.

— L-ați cunoscut pe Regele Preacreștin pe când era copil!

— Și încă foarte bine. În acele teribile luni de surghiun la castelul Saint Germain nu se dezlipea neam de mama sa și, cuminte nevoie mare, m-asculta cum cânt. Adesea, în clipele de răgaz, încercam să-l amuz născocind jocuri, făcându-l pe Maiestatea sa să-și recapete surâsul.

Eram totodată entuziasmat și buimăcit de dubla descoperire. Acel bizar chiriaș nu numai că avea un trecut glorios de muzician, dar și trăise în intimitatea Alteților regale ale Franței!

În plus, era unul din acele rare fenomene ale naturii care îmbinau trăsăturile masculine cu virtuți vocale și calități su-fletești cu totul și

cu totul feminine. Observasem aproape imediat timbrul neobișnuit de argintiu al vocii. Dar nu mă oprisem îndeajuns la alte detalii, crezând că poate fi vorba de un sodomit oarecare.

Dădusem în schimb de un castrat. Știam de fapt că, pentru a-și dobândi extraordinarele mijloace vocale, cântăreții emasculați trebuiseră să se supună unei operații dureroase și ireversibile. Lăsând de-o parte trista aventură a cuviosului Origen, care spre a ajunge la suprema virtute spirituală, s-a lipsit voluntar de părțile bărbătești, auzisem că doctrina creștină condamna încă din cele mai vechi timpuri castrarea. Dar întâmplarea făcea ca tocmai la Roma serviciile celor castrați să fie foarte prețuite și căutate. Toată lumea știa că în chin statornic, Capela Vaticană obișnuia să-i folosească pe castrați și uneori îi auzisem pe cei mai în vârstă din cartier comentând în glumă refrenul unei spălătorese căreia i se spune: „Cânți ca Rosini" sau: „Ești mai bună decât Folignato". Făceau aluzie la castrații care cu decenii în urmă răsfățaseră urechile papei Clément al VlII-lea. Dar și mai des auzisem rostindu-se numele lui Loreto Vittori, a cărui voce era într-adevăr fermecătoare. Astfel că papa Urban al VlII-lea, trecând peste natura îndoielnică a lui Loreto, l-a numit Cavaler al Miliției Creștine. Puțin conta că în mai multe rânduri Sfântul Scaun amenințase cu excomunicarea pe practicanții castrării. Și cu atât mai puțin conta că atracția feminină a castraților semăna tulbu-rare în rândul spectatorilor. Din flecăreala și glumele celor de vârsta mea aflasem că, la doar câteva zeci de pași de han se afla localul unui bărbier binevoitor, atotdispus să facăângrozitoarea mutilare, cu condiția ca plata să fie cea potrivită și secretul păstrat.

— De ce să ne mirăm? spuse Melani, trezindu-mă din tăcutele mele cugetări. Nu-i de mirare ca o Regină să prefere vocea mea, Doamne iartă-mă, unei cântărețe oarecare. La Paris deseori apărea alături de mine o italiancă, o anume Leonora Baroni, ce se străduia peste poate să fie cineva. Azi nimeni nu-și mai amintește de ea. Ia aminte, băiete: dacă azi femeilor nu le e îngăduit să cânte în public, așa cum pe bună dreptate voia Sf. Pavel, nu e desigur întâmplător.

Ridică paharul ca și cum ar închina, și declamă solemn:

Toi, qui sais mieux que aucun le succes que jadis
les pieces de musique eurent dedans Paris,
que dis-tu de l 'ardeur dont la cour echauffee
frondoit en ce temps-la les grands concerts d 'Orphee,
les passages d'Atto et de Leonora
et le dechainement qu'on apour l'Opera?

Tăcui, mulțumindu-mă să întreb din ochi.

— Jean de la Fontaine, spuse cu afectare. Cel mai mare poet al

Franței.

— Și, dacă am auzit bine, a scris despre dvs.!

— Da. Iar un alt poet, de data asta toscan, a spus că vocea lui Atto Melani putea fi și un leac în contra mușcăturii de viperă.

— Un alt poet?

— Francesco Redi, cel mai mare om de litere și știință al Toscanei. Astea erau muzele pe ale căror buze călătorea numele meu, băiete.

— Mai cântați și acum pentru Casa Regală a Franței?

— Risipindu-se tinerețea, vocea este prima între virtuțile trupului care trădează. Tânăr fiind însă am cântat la Curțile întregii Europe și am avut astfel ocazia să cunosc mulți Principi. Azi ei binevoiesc să-mi ceară sfatul, ori de câte ori au de luat hotărâri importante.

— Sunteți un… abate consilier, prin urmare?

— Da, să zicem.

— Frecventați des Curtea, la Paris.

— Curtea acum e la Versailles, băiete. În ceea ce mă privește, e o poveste lungă. Și, încruntându-și fruntea, adăugă: Ai auzit vreodată vorbindu-se de domnul Fouquet?

Numele îmi era cu totul necunoscut, i-am răspuns.

Își turnă o altă porție de vin și tăcu. Tăcerea lui nu mă deranja. Am rămas așa ceva timp, fără să scoatem o vorbă, legănați de scânteia simpatiei reciproce.

Atto Melani era îmbrăcat tot ca de dimineață: cu pălăria de abate, gluga și sutana liliachie. Vârsta (pe care n-o arăta defel) îl învăluise într-un subțire văl de grăsime care-i îndulcea relieful nasului puțin încovoiat și trăsăturile severe. Fața lui albă ca de ceruză, ce devenea roșie-carmin spre pomeții accentuați, arăta un permanent contrast al instinctelor: ampla frunte ridată și sprâncenele arcuite sugerau o fire rece și mandră. Era doar o poză, dezmințită clar de cuta nervoasă a buzelor mici încordate și de bărbia puțin alunecoasă bine conturată, în care trona obraznică o gropiță.

Melani își drese vocea. Bău un ultim strop și, plimbând vinul, își plesni limba de cerul gurii.

— Facem o înțelegere, spuse pe neașteptate. Tu vrei să știi totul. N-ai călătorit, n-ai cunoscut, n-ai văzut. Ești iscusit anume calități sar în ochi. Dar fără cuvenitul elan, n-ajungi nicăieri. Ei bine, în cele douăzeci de zile de claustrare ce ne-așteaptă, eu pot să-ți ofer exact ceea ce-ți trebuie. Trebuie doar sa mă asculți, dar mereu cu atenție. În schimb, tu mă vei ajuta.

Fui uimit:

— Cu ce anume?

— Drace, să descoperim cine l-a otrăvit pe domnul de Mourai! răspunse abatele, ca și cum ar fi fost vorba de lucrul cel mai normal din lume, fixându-mă cu o jumătate de zâmbet.

— Sunteți sigur că e vorba de otravă?

— Absolut, exclamă ridicându-se-n picioare și uitându-se după încă ceva de îmbucat. Bietul bătrân trebuie să fi luat ceva mortal. L-ai auzit pe medic, nu?

— Și pe dvs. Ce vă interesează?

— Dacă n-o să-l oprim la timp pe ucigaș, acesta va face alte victime în han.

Teama mi-a uscat pe loc beregata și orice poftă de mâncare mi-a părăsit definitiv stomacul.

— Apropo, mă întrebă Atto Melani, la ceea ce i-ai povestit lui Cristofano legat de ciorba pe care ai făcut-o și i-ai servit-o lui Mourai, mai e ceva de adăugat pentru știința mea?

I-am repetat că nu-mi luasem ochii de pe oală și eu însumi îi dădusem ciorba, o înghițitură după alta, răposatului. Prin urmare, orice intervenție din afară era exclusă.

— Luase cumva altceva înainte?

— Nu cred. Când am intrat la el, abia se sculase și Dulcibeni ieșise.

— Și după?

— După ce i-am dat ciorba, i-am pregătit ligheanul pentru îmbăierea picioarelor. Când am plecat, el moțăia.

— Asta înseamnă un singur lucru, trase concluzia.

— Adică?

— Că tu l-ai omorât.

Surâse, semn că făcuse o glumă.

— Vă stau complet la dispoziție, promisei eu brusc, cu obrajii în flăcări, emoționat de provocare și totodată înfricoșat de primejdie.

— Bravo. La început o să-mi spui tot ce afli despre ceilalți chiriași și dacă zilele trecute ai observat ceva neobișnuit. Sau ai auzit vreo discuție ciudată. A lipsit cineva mai mult timp? S-au primit sau expediat scrisori?

Am răspuns că mare lucru nu știam, decât că Brenozzi, Bedford și Stilone Priàso mai locuiseră la Donzello pe vremea răposatei doamne Luigia. Deși cu oarecare șovăială, i-am mai spus că avusesem impresia că părintele Robleda, iezuitul, s-ar fi dus noaptea spre odăile Cloridiei. Abatele se mulțumi să zâmbească.

— Băiete, de-acum încolo stai cu ochii mai ales pe cei doi tovarăși de călătorie ai bătrânului Mourai: pe muzicianul francez, Robert Devizé, și pe marchigianul Pompeo Dulcibeni. Mă văzu cam abătut, dar continuă:

— Știu ce-ți trece prin minte: voiam să mă fac gazetar, nu spion. Află deci că cele două meserii nu se deosebesc prea mult.

— Și e nevoie să cunosc toate cele despre care mi-ați pomenit? Chietiștii, articolele galicane…

— E o-ntrebare alături cu drumul. Unii gazetari au ajuns departe,

dar cunosc prea puțin: doar lucrurile cu adevărat importante.

— Și care sunt ele?

— Cele pe care nu le vor scrie niciodată. Dar o să mai vorbim și mâine. Acum mergem la culcare.

În timp ce urcam scările, trăsei cu ochiul la fața albă a abatelui în lumina lămpii: îl aveam în față pe noul meu maestru și resimțeam din plin imboldul. Se-ntâmplase în mare grabă, da, dar presimțeam că o aceeași tainică plăcere îl încercase și pe Melani avându-mă drept discipol. Fie și numai pe durata carantinei.

Abatele se-ntoarse spre mine înainte de a ne despărți și-mi surâse. Apoi dispăru pe culoarul de la al doilea cat, fără să scoată o vorbă.

* * *

Mi-am petrecut o bună parte din noapte legând laolaltă cu acul niște foi curate, strânse de la masa cu socoteli a stăpânului, și scriind pe ele recentele evenimente la care fuse-sem martor. Hotărâsem să nu pierd nici măcar o vorbă din câte mă-nvățase abatele Melani. Să transcriu totul și să păstrez cu strășnicie.

Fără ajutorul acelor vechi însemnări, azi, după șaisprezece ani, n-aș putea așterne acest memorial.

A DOUA ZI

12 septembrie 1683

Dimineața ce-a urmat mi-a rămas adânc întipărită în memorie. Eu însumi l-am găsit pe domnul Pellegrino dormind în patul său, în odaia ce-o împărțeam la mansardă. N-avusese grijă să pregătească câte ceva pentru chiriași: ceea ce, cu toată situația excepțională, era oricum de datoria lui. Stăpânul, îmbrăcat cu hainele din seara trecută și rău moto-tolit în așternuturi, avea aerul de a fi țintuit în somn pradă prea multor pahare. După ce cu greu l-am trezit, m-am dus la bucătărie. În timp ce coboram scările, am simțit cum se apropie un nor de sunete, mai curând neclar decât plăcut. Dar în fața intrării în sala de mese alăturată bucătăriei, muzica devenea tot mai limpede și melodioasă. Era domnul Devizé care, cățărat pe un taburet de lemn, exersa la instrumentul său. O stranie încântare îi vrăjea pe toți cei care ascultau notele lui Devizé. În timp ce cânta, plăcerea auzului se combina cu cea a văzului. Vestonul lui de catifea fină de culoarea cafelei cu lapte și cămașa fără ciucuri, ochii schimbând verdele cu cenușiul, firava coamă căruntă: totul la el părea să cedeze pasul tonurilor pe care, copleșitor de cromatice, știa să le smulgă celor șase corzi. După risipirea ultimei note, vraja se risipea și în fața noastră se ivea un

omuleț roșcat și bosumflat, aproape apucat, cu trăsături mărunte, un nas mic adus spre gura cărnoasă și bănuitoare, cu trunchiul îndesat și taurin al unui vechi german, cu mers marțial și gesturi bruște. Nu făcu caz de venirea mea și, după o scurtă pauză, începu din nou să cânte. Imediat din degetele sale țâșni nu doar o muzică, ci o mira-bilă arhitectură de sunete pe care și acum aș putea s-o descriu fără cusur, dacă cerul mi-ar oferi vorbele, și nu doar memoria. La început era vorba de un motiv simpluț și nevinovat, care în chip de dans trecea din acordul de arpegii al tonalității la cel al dominantei (așa îmi va explica ulterior iscusitul interpret, fiind eu în acea vreme încă neștiutor în arta sunetelor), și reluând mișcarea, după un surprinzător salt de cadență evitată, repeta totul. Aceasta nu era însă decât cea dintâi nestemată dintr-o bogată și uimitoare colecție care, așa cum mă va lămuri domnul Devizé, se numea rondo și se compunea din acea primă strofă reluată de mai multe ori, dar de fiecare dată urmată de o nouă piatră prețioasă, cu totul inedită și strălucind în propria lumină. Ca orice alt rondo, cel pe care îl voi fi ascultat de-atâtea ori era încoronat prin repetarea de la sfârșit a primei strofe, ca și cum ar da înțelesul, ar completa și relaxa întregul. Dar inocența și simplitatea, deși delicioasă, din prima strofă, n-ar fi fost nimic în absența sublimului recital al celorlalte, care una după alta, refren după refren, se înălțau în mirabilul edificiu tot mai libere, uimitoare, rafinate și temerare. Astfel că ultima dintre ele era pentru intelect și pentru auz o dulce și extremă sfidare, asemeni celor ce se lansează între cavaleri pentru chestiuni de onoare. Arpegiul final, după ce se rotea, circumspect și aproape timid, spre notele de jos, se deda la o neașteptată decolare spre acute, spre a face apoi saltul spre altissimo, transformându-și înaintarea întortocheată și timidă într-un limpede fluviu de frumusețe, unde își despletea coama de armonie într-o minunată progresie spre notele de jos. Ca apoi să ezite, absorbit în mult misterioase și greu de numit acorduri, care pentru urechea mea sunau năucitor (de aceea îmi și lipsesc cuvintele); în fine se liniștea cu greu, spre a face loc strofei inițiale repetate pentru ultima oară.

Am ascultat vrăjit și mut, până ce muzicianul francez puse capăt celui din urmă ecou al instrumentului. Se uită la mine.

— Cântați excelent la lăută, am cutezat eu.

— Mai întâi că nu e lăută, răspunse, e o chitară. Și-apoi, nu te privește cum cânt. Ție îți place muzica și-atât. Se vede după cum asculți. Și ai dreptate: mă cam mândresc cu rondo-ul ăsta.

Și nu pregetă să-mi explice cum era făcut un rondo și prin ce se deosebea de altele cel pe care-l cântase el.

— Este vorba de rondou în stil *brise,* care în italiană cred că se spune *spezzato*. O imitație a lăutei, căci acordurile nu sunt cântate toate-mpreună, ci arpegiate.

— Asta era, comentai eu confuz. Din felul cum am răspuns, Devizé înțelese că explicațiile lui fuseseră prea puțin lămuritoare, drept care spuse că acel rondo plăcea atât demult fiindcă, în timp ce refrenul era scris după tradiționalele norme ale consonanței, strofele succesive cuprindeau tot alte legături armonice ce sfârșeau toate în chip neașteptat, ca și cum s-ar înstrăina de știuta doctrină muzicală. Iar după ce atingea apogeul, rondo-ul își ataca brusc sfârșitul.

L-am întrebat cum de vorbea atât de bine limba mea (deși cu puternic accent francez, ceea ce nu i-am spus).

— Am călătorit mult și am cunoscut mulți italieni pe care, datorită înclinației mele și practicii, îi cred cei mai buni muzicieni din lume. La Roma, din păcate Papa, a închis de ani buni teatrul Tor di Nona, aflat la doi pași de han; la Bolognaânsă, în capela San Petronio, și la Florența pot fi ascultați mulți muzicieni buni și multe opere noi și magnifice. Până și marele nostru maestru Jean-Baptiste Lully, gloria Regelui la Versailles, e din Florența. Eu cunosc mai ales Veneția, cel mai înfloritor oraș italian în privința muzicii. Ador teatrele Veneției: San Cassiano, San Salvatore sau faimosul teatru Cocomero, unde, înainte de a mă duce la Napoli, am văzut un concert extraordinar.

— Aveați de gând să zăboviți mai mult la Roma?

— Din păcate, acum nu mai contează ce-mi propusesem, avem nici măcar speranța că vom scăpa cu viață de-aici, spuse începând din nou să cânte o bucată aleasă, mă lămuri el, chiar dintr-o *ciaccona* a maestrului Lully.

Ieșind din bucătărie, unde după conversația cu Devizé mă închisesem ca să pregătesc prânzul, dădui peste Brenozzi, sticlarul venețian. I-am dat de știre că, dacă dorea să mănânce, totul era gata. Dar el, fără să scoată o vorbă, m-apucă și mă trase pe rampa scărilor spre pivniță. N-apucai să mă opun, că-mi și astupă gura cu o mână. Opriți amândoi la mijlocul scării, mă somă:

— Stai liniștit și ascultă-mă, nu te speria, vreau să-mi spui câteva chestii.

Vorbele lui șuierate cu voce sugrumată nu-mi îngăduiau să deschid gura. Voia să știe cum comentau ceilalți chiriași moartea domnului de Mourai, și dacă se considera că mai planează primejdia unui alt omor prin otrăvire sau prin altceva, dacă vreunul se teme mai cu seamă de asemenea eventualitate, dacă alții în schimb par să nu se teamă de așa ceva, cât ar putea după mine să dureze carantina, mai mult de cele două-zeci de zile fixate de Magistrat, dacă bănuiam pe cineva dintre oaspeți că ar poseda otravă sau dacă eu eram de părere că s-a folosit într-adevăr asemenea substanță; și, în fine, dacă vreunul din cei prezenți s-ar fi arătat inexplicabil de calm, în ciuda carantinei impuse de curând hanului.

— Domnule, adevărul e că…

— Turcii? Au vorbit despre turci? Și de ciumă la Viena?

— Nu știu nimic, eu…

— Taci din gură o dată și răspunde-mi, se răți el zdrumicându-și mădularul ca apucat.

— Mărgăritare: îți spune ceva?

— Cum ați spus?

— Mărgăritare.

— Dacă doriți, domnule, am câteva uscate în pivniță pentru ceaiuri. Vă simțiți rău?

Răbufni pe nas, ridicându-și ochii la cer.

— Uită tot ce ți-am spus. Un singur lucru să-ți fie clar: cine te-ntreabă despre mine, nu știi nimic, ai înțeles? și mă strânse de amândouă mâinile, atât de tare încât m-a durut.

Am continuat să-l privesc, uluit.

— Ai înțeles? repetă el nervos. Nu e de-ajuns, spune?

Nu m-am prins ce voia să zică ultima lui întrebare și am început să mă tem că își ieșise din minți. M-am smuls din strânsoarea lui și-am zbughit-o pe scară, în timp ce răpitorul meu încerca printr-o smucitură să mă oprească. Ieșii din semiobscuritatea aceea, în timp ce chitara lui Devizé cânta iar și iar splendidul și neliniștitorul motiv ascultat de mine. Pumnii îi aveam încă strânși din pricina tensiunii atacului, astfel că abia atunci am înțeles că am ceva în mână. Am deschis-o și am văzut trei perle mici de o frumusețe uluitoare.

Le-am băgat în buzunar și m-am îndreptat spre odaia în care decedase domnul de Mourai. Erau acolo câțiva chiriași atenți la o treabă din cale-afară de tristă. Cristofano tocmai deplasa corpul defunctului, învelit într-o pânză albă în chip de lințoliu, sub care se ghicea rigiditatea mortală a mădularelor. Medicul era ajutat de domnul Pellegrino și, în absența unor voluntari mai tineri, de Dulcibeni și Atto Melani. Abatele era fără perucă și nu mai avea paloarea ceruzii. M-am mirat să-l văd în haine lumești pantaloni scurți de tafta și cravată de muselină exagerat de elegant pentru trista ocazie. Unicul detaliu care îi adeverea rangul erau ciorapii de mătase roșie ca focul.

Bietul trup fu depus într-un mare coș alungit, căptușit cu cârpe și așternuturi. Deasupra fu pusă o traistă cu cele câteva lucruri personale strânse de Dulcibeni.

— Altceva nu avea? întrebă abatele Melani, dându-și seama că gentilomul din Fermo pusese doar câteva haine ale răposatului.

Răspunse Cristofano, spunând că era obligatoriu să fie predată doar îmbrăcămintea, iar restul putea fără îndoială să rămână la Dulcibeni, spre a fi transmis eventualelor rude. Apoi cei trei lăsară în jos corpul pe o funie groasă scoasă pe fereastră până în stradă, unde Compania de Rugăciune și Moarte își aștepta trista povară.

— Ce-o să se-ntâmple cu mortul, domnule Cristofano? îl întrebai pe medic. O să-l ardă, nu-i așa?

— Nu mai e treaba noastră. Să-l îngroape nu e voie, spuse trăgându-și sufletul.

Auzirăm un clinchet ușor. Cristofano se aplecă.

— Ți-a căzut ceva… dar ce-ai tu în mână? mă întrebă. Din pumnul închis doar pe jumătate îmi alunecase pe podea o perlă. Medicul o luă de jos și se uită atent.

— Splendidă cu adevărat. Unde-ai găsit așa ceva?

— Ah, mi le-a dat în păstrare un client, minții eu, arătându-i-le pe celelalte două.

Stăpânul tocmai ieșea din odaie. Părea istovit. Și Atto o luă din loc spre camera lui.

— Asta nu-i bine. N-ar trebui niciodată să te desparți de perle, *massime* în cazul de față.

— De ce?

— Între numeroasele și ocultele lor virtuți, este și aceea de a te feri de otravă.

— E cu putință? făcui eu pălind.

— Fiindcă sunt *siccae etfrigidae în* al doilea grad, răspunse Cristofano – și, dacă sunt bine păstrate într-un vas și nu sunt găurite, *habent detergentem facultatem* și pot să ne ferească de febră și infecții. Primenesc și limpezesc sângele (de fapt împuținează menstrele) și, după Avicena, lecuiesc palpitațiile și sincopele cardiace, *cor crassatum.*

În timp ce Cristofano își ostenta știința medicală, eu nu reușeam să-nțeleg: ce obscur semnal ascundea darul lui Brenozzi? Trebuia fără doar și poate să vorbesc cu abatele Melani, și încercai să mă despart de medic.

— Interesant, adăugă Cristofano cercetându-le și pipăindu-le pe față și pe dos cu buricele degetelor, perlele de forma asta arată că au fost pescuite înainte de lună plină și în apă la apus de soare.

— Ce înseamnă asta?

— Că sunt leacul falselor cugetări și închipuiri ale sufletului. Dacă sunt lăsate-n oțet, ajută la trezirea din *omni imbecillitate et animi deliquio,* și mai ales din moarte aparentă.

Despărțindu-mă de Cristofano, după ce în fine mi-a datânapoi perlele, am urcat în fugă scările spre camera abatelui Melani.

Camera lui Atto era la al doilea cat, chiar deasupra celei pe care bătrânul Mourai o împărțise cu Dulcibeni. Acestea erau cele mai mari și luminoase încăperi din tot hanul: fiecare din ele avea câte trei ferestre, dintre care două dădeau spre via dell' Orso, iar a treia spre colțul de uliță. Pe timpul doamnei Luigia aici fuseseră găzduite importante perso-naje cu suita lor. O cameră identică cu acestea se afla și la mansardă, de fapt la al treilea și ultimul cat, unde locuise

doamna Luigia.

Deși Cristofano ne interzisese, continuam să locuim eu cu stăpânul în ea, chiar dacă temporar: era o favoare pe care aș fi pierdut-o la întoarcerea nevestei domnului Pellegrino care, pretinzând ea să adjudece întregul cat familiei, mă va obliga din nou să dorm în bucătărie. Fui surprins de mulțimea de cărți și hărți de toate felurile pe care abatele le adusese cu sine. Atto Melani era un iubitor de antichități și frumuseți ale Romei, dacă mă luam doar după titlurile unor volume aranjate la vedere într-un raft, și pe care ulterior voi fi deprins să le cunosc: *Splendoarea Romei antice și moderne în care sunt reprezentate toate templele principale, teatre, amfiteatre, circuri, bătălii navale, arcuri de triumf obeliscuri, palate, terme, curii și bazilici* de Lauri, *Chemnicensis Roma* de Fabricius, și *Antichitățile sacrului oraș Roma culese pe scurt din mulți autori vechi și moderni cu adăugirea unui discurs despre focurile celor din vechime* de Andrea Palladio. Se mai vedeau apoi nouă hărți mari de geografie sprijinite de niște bastoane de culoarea belșiței și cu măciulii daurite, plus un teanc de manuscrise pe care Melani le dosi iute. Mă invită să iau loc.

— Chiar voiam să stăm de vorbă. Spune-mi: cunoști pe cineva în cartier? Prieteni, oameni de încredere?

— Cred că… nu. Aproape pe nimeni, domnule abate Melani.

— Poți să-mi spui domnule Atto. Păcat. Aș fi vrut să știu, fie și de la fereastră, ce se spune în legătură cu situația noastră; și tu erai singura mea speranță.

Se duse la fereastră și cu glas suav și abia reținut începu să cânte:

Disperate speranze, addio, addio Ahi,
mentite speranze, andate a volo[2].

Subitul eșantion de virtuozitate a abatelui mă lăsă cu gura căscată: în ciuda vârstei, Melani avea un timbru răpitor de soprană. L-am felicitat, curios să aflu dacă el era autorul splendidei arii pe care tocmai o atacase.

— Nu, este a lui *seigneur* Luigi Rossi, maestrul meu răspunse absent.

Și spune-mi mai bine ce s-a mai petrecut de dimineață? Ceva ciudat cumva?

— Am trecut printr-un episod destul de curios, domnule Atto. Abia terminasem de vorbit cu Devizé când…

— Ah, Devizé, chiar despre el voiam să-ți vorbesc. Cânta, nu?

— Da, da…

— E bun. Place mult Regelui. Maiestatea sa adoră chitara tot așa cum, în tinerețe, îi plăceau opera și dansurile de la Curte. Alte vremuri. Și ce anume ți-a zis Devizé?

Am înțeles că dacă nu i-aș fi amănunțit mai întâi subiectul muzical, nu m-ar fi lăsat să continuu. Așa că i-am spus despre rondo-ul interpretat de muzicianul francez, dar și despre comentariul cu privire la muzica italiană auzită de el în multe teatre, mai cu seamă la Veneția, în faimosul teatru Cocomero.

— Teatrul Cocomero? Ești sigur c-ai auzit bine?

— Sigur, un nume ca ăsta…3, cam straniu pentru un teatru. Devizé mi-a spus că a fost chiar înainte de a pleca spre Napoli. De ce mă-ntrebați?

— Așa, că veni vorba. Numai că chitaristul tău toarnă o droaie de scorneli, dar nu le potrivește.

— Ce vreți să spuneți? făcui eu năucit.

— Cocomero este un teatru magnific, unde într-adevăr cântă mulți și mari virtuozi. Ca să fiu sincer, eu însumi am cântat acolo. Mi-aduc aminte că o dată organizatorul voia să mă încalțe cu rolul lui Apeles din *Alessandro vincitor di se stesso*. Natural că m-am înfuriat și mi-au dat rolul protagonistului. Ah, mare teatru, Cocomero. Numai că din păcate el se află la Florența, și nu la Veneția.

— Numai că… Devizé a spus c-a fost acolo înainte de a se duce la Napoli.

— Tocmai. Prin urmare, de curând, căci mai apoi, de la Napoli a venit direct la Roma. Dar e o minciună: un teatru cu acel nume rămâne întipărit în memorie, așa cum ți s-a întâmplat și ție. Este greu să-l localizezi în cu totul alt oraș. Ascultă la mine. Devizé n-a pus nicicând piciorul la Cocomero. Și poate nici la Veneția.

Mă înfricoșă revelația acelei mărunte, dar alarmante minciuni a muzicianului francez.

— Continuă-ți povestea, reveni abatele. Îmi spuneai că ți s-a-ntâmplat ceva ciudat, dacă nu mă-nșel.

Am reușit astfel să-i relatez lui Atto despre întrebările mult prea insistente puse mie de venețianul Brenozzi, precum și despre bizara cerere de margarete și misteriosul cadou, cele trei mici perle, recunoscute de Cristofano a fi din cele folosite ca leac în otrăviri și moarte aparentă. Din care motiv mă temeam că acele mici nestemate au de-a face cu moartea domnului de Mourai, și că poate Brenozzi știa câte ceva, dar îmi fusese frică să vorbesc clar. Îi arătai lui Melani perlele. Abatele se uită la ele și izbucni în râs.

— Băiete, chiar nu cred că bietul domn de Mourai… începu să spună clătinând din cap, dar fu întrerupt de un strigăt ascuțit.

Părea să vină de la catul superior.

Ne repezirăm pe coridor, și apoi pe scări. Ne oprirăm la jumătatea rampei, unde dădurăm de trupul țeapăn al domnului Pellegrino, răsturnat pe scări.

În spatele nostru soseau în fugă și ceilalți chiriași. Din capul

stăpânului ieșea un șiroi de sânge, prelingându-se pe câteva trepte. Strigătul fără-ndoială fusese al Cloridiei, curtezana ce se uita cutremurată, cu o batistă acoperindu-i aproape în întregime chipul, la trupul aparent fără viață. Încă năuciți, îl văzurăm făcându-și loc pe medicul Cristofano. Cu o fașă dădu la o parte firele de păr alb de pe fața stăpânului care păru să-și revină și, cu mare caznă, dădu pe gură o substanță verzuie și puturoasă. După care domnul Pellegrino căzu la pământ fără vreun semn de viață.

— Să-l luăm și să-l ducem sus în odaia lui, ni se adresă Cristofano, aplecându-se peste el.

Nimeni în afară de mine nu se clinti. Încercai, însă fără să reușesc să-l mișc din loc. Mă înlocui, dându-mă deoparte, abatele Melani.

— Tu ține-i capul, porunci.

Medicul îl luă de picioare și, sfidând mutenia celorlalți, îl duserăm în camera mare de la mansardă, și-l puserăm în pat. Fața țeapănă a stăpânului meu era de o paloare nefirească, și acoperită de un văl subțire de sudoare. Părea de ceară. Ochii holbați fixau tavanul, sub ei două pungi vinete. Rana de pe frunte, curățată de medic, dădea la iveală o fisură lungă și adâncă prin care se putea zări osul craniului, probabil atins de o lovitură zdravănă. Stăpânul totuși nu murise: horcăia încet.

— A căzut pe scări și s-a izbit cu capul de ele. Mă tem însă că deja își pierduse cunoștința înainte.

— Cum adică? întrebă Atto. Cristofano ezită înainte de a răspunde:

— A fost victima atacului unei boli de care nu-mi dau încă bine seama. Oricum însă, o criză fulgerătoare.

— Cum adică, repetă Atto ridicând puțin tonul, otrăvit și dumnealui, e posibil?

Cuvintele din urmă mă înfiorară, amintindu-mi de cele spuse de abate noaptea trecută: dacă nu-l vom opri la timp, ucigașul o să secere curând alte victime. Și iată, mai devreme decât ne-am fi așteptat, lovise deja.

Medicul însă clătină din cap la întrebarea lui Melani și desfăcu basmaua de la gâtul lui Pellegrini, înnodată peste cămașă: două pete albăstrii și umflate se lăbărțau pe după urechea stângă.

— După rigiditatea generală s-ar părea să fie vorba de aceeași boală a bătrânului Mourai. Dar aceste – continuă arătând cele două buboaie – chestiile astea… Deși nu părea…

Înțeleserăm că Cristofano se gândea la ciumă. Ne dădurăm înapoi fără voia noastră, cineva imploră Cerul.

Era asudat, probabil avea febră. Când am coborât împreună în stradă corpul domnului de Mourai se istovise prea curând.

Dacă e ciumă, n-o s-o mai ducă mult.

— Totuși… continuă aplecându-se din nou peste cele doua

umflături negre de pe gâtul stăpânului meu, totuși există posibilitatea să fie vorba de altceva, asemănător, dar nu la fel de grav. De pildă, vărsat.

— Văr-ce? interveniră părintele Robleda și Stilone Priàso,

— În Spania, părinte, i se spune *tabardillo,* iar în Regatul Neapolelui, *pastici, și* la Milano, *segni,* explică Cristofano adresându-se când unuia, când celuilalt. E o boală a sângelui stricat din pricina deranjării stomacului. Pellegrino, știți bine, a vomitat. Ciuma debutează violent, în timp ce vărsatul doar cu accidente ușoare, oboseală și amețeli (pe care le-am observat la el chiar de dimineață). Se agravează ulterior, cauzând felurite semne, și în cele din urmă apar pe tot corpul pete roșii, vineții, sau negre ca astea două. Care, ce-i drept, sunt prea mari pentru a fi vărsat, și prea mici pentru a fi buboane de ciumă.

— Dar, interveni Cloridia, faptul că Pellegrino a leșinat atât de brusc nu e semn de ciumă?

— Nu știm încă dacă și-a pierdut cunoștința din cauza izbiturii la cap sau a bolii – oftă medicul —, oricum adevărul ni-l vor spune mâine petele astea două, care din păcate, cum spuneam, sunt negre, arătând că boala e gravă și mai veche.

— Chestiunea e dacă se ia sau nu se ia? îl întrerupse părintele Robleda.

— Vărsatul e provocat de marile călduri și secetă, și prin urmare se lipește *facillime* de temperamentele colerice, cum e și Pellegrino.

Înțelegeți de-aici că pentru a evita molima, important e să nu intrați în panică – și-l privi semnificativ pe iezuit. Boala secătuiește și stinge iute umezeala naturală a corpului, și în cele din urmă poate omorî. Dar dacă se alimentează corpul slăbit al bolnavului, morbul își pierde virulența și prea puțini vor muri: de aceea e mai puțin grav decât ciuma. Oricum, aproape toți i-am stat în preajmă în ultimele ceasuri. De aceea toți suntem în stare de risc. Se cuvine să vă duceți în odăile voastre, iar eu o să vă consult pe rând. Încercați să vă păstrați calmul. Cristofano mă chemă apoi să-l ajut.

— Faptul că Pellegrino a vomitat pe loc e de bine: cel ce vomită dă afară materiile stomacului în curs de putrezire și stricare din cauza lichidelor, îmi spuse imediat ce i-am fost alături.

— De-acum bolnavul trebuie hrănit cu mâncăruri reci, care să-i răcorească firea colerică.

— Îi veți lua sânge? întrebai eu, căci auzisem că acest leac era arhi recomandat pentru toate bolile.

— Nici vorbă de așa ceva: sângerarea ar putea să răcească prea tare căldura naturală și bolnavul s-ar prăpădi urgent.

Mă trecură fiorii.

— Din fericire, continuă Cristofano, am la mine ierburi, balsamuri,

ape, pulberi și tot ce mi-e de folos în caz de boală.

Ajută-mă să-l dezbrac pe stăpânul tău, căci trebuie să-l ung cu unsoarea de *morbillia,* cum numește Galenus vărsatul – care pătrunde și ferește corpul de stricare și putrezire. Ieși și se-ntoarse imediat cu o seamă de vase mici de sticlă. După ce am împăturit atent șorțul cenușiu și hainele domnului Pellegrino, am întrebat:

— Atunci Mourai să fi murit de ciumă, sau de vărsat?

— Nici urmă de pată n-am găsit pe corpul francezului, îmi răspunse brusc – oricum e târziu acum să mai fim siguri de ceva. Corpul lui a fost predat.

Și se-nchise în odaie cu stăpânul meu.

* * *

Ceea ce a urmat a fost nebunie curată. Aproape toată lu-mea era disperată de nenorocirea hangiului. Moartea bătrânului chiriaș francez, atribuită de medic otrăvirii, nu reușise să-i înfricoșeze tot atât de mult. După ce am șters scările de vărsătura stăpânului, cugetul mi se îndreptă spre fericirea sufletului său, care poate curând l-ar fi întâlnit pe Atotputernicul. Mi-am adus aminte, în acele clipe, că un decret poruncea să fie puse în fiecare cameră de han tablouri sau portrete ale Domnului Nostru, ale Sfintei Fecioare, sau ale Sfinților, și un vas cu apă sfințită.

Doborât și cu inima îndreptată spre Cer, rugându-mă să nu mă lipsească de dragostea stăpânului meu, urcai la mansardă și văzui toate cele trei odăi rămase goale după plecarea nevestei domnului Pellegrino, nădăjduind să găsesc apă sfințită și vreun mic portret sfânt ca să-l atârn deasupra patului celui bolnav.

În aceste camere a locuit odinioară răposata doamnă Luigia. Rămăseseră aproape la fel, căci familia noului hangiu nu prea stătuse în ele.

Tot căutând, am găsit în dormitor, pe o măsuță plină de praf, alături de două racle și un Agnus Dei din zahăr, închis într-un clopot de sticlă, o statuie de teracotă a Botezătorului care ținea în mâini un vas de sticlă plină cu apă sfințită.

Pe pereți atârnau câteva icoane. M-a cuprins emoția privindu-le și, gândindu-mă la tristele întâmplări ale tinereții mele, era cât pe-aci să lăcrimez. Era rău, crezui, că în sălile de mese se aflau atârnate doar subiecte profane și chiar ușoare: un tablou cu fructe, alte două mici cu priveliști de pădure și figurine, și încă două pergamente lunguiețe cu păsări, peisaje, cupidoni frângând un arc pe genunchi și, în fine, singura concesie biblică, o reprezentare licențioasă a Suzanei cu bătrânii în baie.

Recules în asemenea meditații, am ales un tablou al Fecioarei celor Șapte Dureri și m-am întors spre odaia unde Cristofano trebăluia în jurul bietului meu stăpân.

După ce-am aranjat în deplină tăcere tabloul și apa sfințită lângă patul bolnavului, simții că mă lasă puterile și, prăbușindu-mă într-un colț al odăii, începui să plâng.

— Curaj băiete, fii bărbat.

Regăsii în vocea medicului pe Cristofano cel patern și voios, care în zilele din urmă îmi inspirase atâta încredere. Mă mângâie părintește pe cap și putui astfel să-mi vărs focul. Se prăpădea cel ce mă luase lângă el, i-am spus, salvându-mă de la mizerie. Avea el toane, dar de fapt era un om bun, domnul Pellegrino, și chiar dacă doar de șase luni eram în servi-ciul său, mi se părea că am fost dintotdeauna. Ce-o să se-ntâmple acum cu mine? Atunci când se va sfârși carantina și eu voi scăpa cu viață, voi rămâne al nimănui, căci pe parohul de la Santa Maria în Posterula nici măcar nu-l cunoșteam.

— Acum toți vor avea nevoie de tine, îmi spuse, ridicându-mă brusc de jos.

Eu însumi te-aș fi căutat, căci trebuie să socotim ce provizii mai avem. Ajutorul pe care ni-l va da Congregația Sănătății va fi oricum modest, și e bine să raționalizăm cele de care dispunem.

Răsuflând încă din greu, l-am asigurat că magazia era plină ochi, dar vru să vadă cu ochii lui. Coborârăm în pivniță: doar eu, în afară de Pellegrino, aveam cheia. De-acum încolo, îmi spuse Cristofano, ambele chei vor fi păstrate într-un loc știut doar de mine și de el, astfel ca nimeni să nu dea iama în provizii. În lumina slabă ce venea dinspre ferestruici, intrarăm în magazia extinsă pe două niveluri.

Spre norocul nostru, stăpânul, ca mare meșter bucătar și sufragiu ce fusese, își dăduse silința să aprovizioneze magazia cu fel de fel de brânzeturi aromate, carne sărată și pește afumat, legume și roșii uscate, ca să nu mai spun de șiruri de urcioare de vin și de ulei, ce-i desfătară ochii medicului înseninându-i trăsăturile. Nu comentă decât printr-un surâs scurt, și continuă:

— Pentru orice problemă, mă cauți și-mi spui dacă unul sau altul ți s-ar părea bolnav. Limpede?

— Ce i s-a-ntâmplat domnului Pellegrino, s-ar putea să se repete cu altcineva? întrebai în timp ce din nou mă încerca plânsul.

Să sperăm că nu. Însă trebuie să acționăm preventiv. Tu poți să rămâi în cameră cu el, cum de altfel s-a și întâmplat noaptea trecută, încălcându-mi dispozițiile: e bine ca stăpânul tău să fie vegheat în timpul nopții.

M-am mirat că medicul nu lua în seamă posibilitatea să mă molipsesc, dar n-am cutezat să mai pun întrebări.

* * *

L-am însoțit până la camera sa, la primul cat. Imediat ce-am luat-o la dreapta, spre camera lui Cristofano, furăm surprinși să-l vedem pe Atto rezemat de ușă.

— De ce stați aici? Credeam că dispozițiile mele au fost clare pentru toată lumea, protestă medicul.

— Știu foarte bine ce-ați spus. Dar dacă vine vorba de cineva care n-are nimic de pierdut, noi trei suntem aceia. Nu noi l-am dus pe brațe pe sărmanul Pellegrino? Copilul de față a respirat același aer cu stăpânul său până azi dimineață. Dacă era să ne molipsim, suntem deja copți.

Un subțire văl de sudoare acoperea larga frunte ridată a abatelui Melani în timp ce vorbea, iar glasul, în ciuda tonului sarcastic, își trăda uscăciunea.

— Ăsta nu e un motiv pentru gesturi nesăbuite, replică Cristofano rigid.

— De acord, spuse Melani. Dar înainte de a ne izola în acest soi de claustrare, aș vrea să știu ce șanse avem să ieșim cu viață de-aici. Și pariez că…

— Nu mă interesează ce pariați. Ceilalți se află deja în odăile lor.
—… pariez că nimeni nu știe exact ce are de făcut în zilele care urmează.

Ce se va întâmpla dacă morții se vor înmulți? O să ne lepădăm de ei? Dar cum, dacă vor supraviețui cei mai slabi? Suntem noi siguri că ni se vor furniza provizii? Și ce se întâmplă dincolo de aceste ziduri? Molima s-a întins sau ba?

— Asta nu e…

— Toate astea sunt importante, Cristofano. Nimeni nu merge singur, așa cum lăsați să se creadă. Trebuie să vorbim, fie și numai pentru a face mai puțin neplăcută trista noastră condiție.

Luându-mă după blânda apărare a medicului, am înțeles că argumentele lui Atto erau pe cale de a-l convinge. Spre a completa lucrarea lui Atto, apărură și Stilone Priàso și Devizé cu aerul că și ei ar avea multe întrebări pentru medic.

— De acord, cedă Cristofano oftând, închizându-le gura celor doi. Ce doriți să aflați?

— Mai nimic, făcu Atto pe mofturosul. Înainte de toate trebuie să ne gândim cu toții: când ne vom îmbolnăvi?

— Eu zic că dacă și când ne va ajunge molima, răspunse medicul.

— Asta e! replică Stilone. În cel mai rău caz, să zicem, adică de ciumă, când o să ne dăm seama? Dumneavoastră sunteți medicul!

— Ei da, când? îngânai și eu, ca să-mi dau curaj. Cristofano era la mijloc. Își holbă autoritar rotunzii ochi negri de cucuvea și, arcuindu-și cumva o sprânceană în semn că e gata să discute, își duse grav două degete la ciocul bărbiei.

Dar apoi se răzgândi, amânând lămuririle pentru aceeași seară, cu intenția, spuse el, de a ne aduna toți laolaltă după cină și cu acea ocazie să ne dea toate explicațiile dorite.

Acestea fiind spuse, abatele Melani se-ntoarse în odaia lui. Cristofano îi reținu însă pe Stilone Priàso și Devizé.

— Parcă am auzit adineaori c-aveți oarece vânturi de intestine. Dacă doriți, am la mine leacuri nimerite ca să vă scap de necaz.

Cei doi acceptară, nu fără oarece jenă. Așa că toți patru coborârăm la parter, unde Cristofano îmi porunci să încălzesc puțină supă, cu care vor fi luate pe gură patru grăunțe de ulei de sulf. Medicul se va îngriji în plus să-i ungă pe spinare și pe șale pe Stilone Priàso și Devizé cu balsamul său artificial.

În timp ce Cristofano se duse să ia cele trebuincioase din camera lui, francezul se așeză într-un colț la celălalt capăt al sălii și scoase câteva acorduri din chitară. Am nădăjduit că o să cânte din nou surprinzătoarea bucată ce mă vrăjise de dimineață, dar îl văzui curând ridicându-se și revenind la bucătărie, fără să se mai atingă de instrument. Stilone Priàso scosese un carnet și scria de zor ceva.

— Băiete, nu te teme. N-o să murim de ciumă, făcu el spre mine în timp ce trebăluiam în bucătărie.

— Puteți vedea în viitor, domnule? îl întrebă ironic Devizé.

— Oricum mai bine decât medicii! glumi Stilone Priàso.

— Spiritul dvs. Nu se potrivește cu hanul ăsta, îl mustră medicul, apărând cu mânecile suflecate și cu balsamul în mână.

Napoletanul își dezveli cel dintâi spinarea, în timp ce Cristofano înșiruia ca de obicei numeroasele virtuți ale preparatului:

— … și mai face bine și la încordarea membrului viril. E de-ajuns să-l dai temeinic pe pielea aceluia până se absoarbe. Ușurarea e sigură.

În vreme ce eu aveam treabă cu vasele și cu încălzitul supei, îi auzeam pe cei trei conversând cu spor între ei.

— … Și totuși îți repet că el e, îl auzii șuierând pe Devizé, ușor de recunoscut după caracteristica pronunție galică, inconfundabilă mai cu seamă în cuvinte cum ar fi *car, focar* sau *curent.*

— Fără-ndoială, el e, rezonă cu patimă Stilone Priàso.

— Toți trei spunem același lucru, și fiecare pe căi diferite, conchise Cristofano.

M-am pus discret pe ascultat, fără să trec pragul ce despărțea bucătăria de sala de mese. Am înțeles pe loc că vorbeau de abatele Melani, pe care cei trei îl cunoșteau bine.

— Un singur lucru e cert: e vorba de un individ deosebit de periculos, afirmă convins Stilone Priàso.

Ca întotdeauna când voia să dea greutate propriilor cuvinte, fixa sever un punct invizibil scărpinându-și cocoașa nasului cu degetul mic și scuturându-și nervos degetele mâinii de un praf închipuit.

— Trebuie ținut mereu sub observație, încheie el.

Cei trei discutau fără să le pese de mine, cum de altfel făceau toți

clienții pentru care un băiețaș acolo era zero barat. Aflai astfel o seamă de fapte și împrejurări ce mă făcură să regret mult lunga mea discuție din noaptea trecută cu abatele Melani, și mai cu seamă promisiunea de a-l servi.

— Și-acum e în solda Regelui Franței? întrebă în șoaptă Stilone Priàso.

— Cred că da. Deși nimeni nu poate băga mâna-n foc, răspunse Devizé.

— Meseria preferată a anumitor personaje e să fie cu toți și cu niciunul, adăugă Cristofano, continuând să-i maseze apăsat cu buricele degetelor spinarea lui Stilone Priàso.

— A slujit atâți Principi că nu și-i mai amintește nici el, șuieră Stilone. La Napoli cred că nu i se dă voie nici să între în oraș. Puțin mai în dreapta, mulțumesc, spuse cu fața spre medic.

Aflai astfel, înfricoșat peste poate, trecutul obscur și furtunos al aba-telui Melani. Un trecut de care noaptea trecută el nu-mi vorbise deloc.

Încă din prima tinerețe, Atto fusese angajat de Marele Duce de Toscana în rol de cântăreț castrat (ceea ce abatele îmi spusese, ce-i drept). Dar nu era aceasta singura slujbă a lui Melani: în realitate, își servea stăpânul ca spion și curier secret. Vocea lui Atto, într-adevăr, era admirată și prețuită la toate Curțile Europei, ceea ce-i conferea castratului un mare credit pe lângă capetele încoronate, în afara unei speciale libertăți de mișcare.

— Sub pretextul spectacolului pentru Suverani, se infiltra la Curți pentru a spiona, manevra și corupe, explică Devizé.

— Pentru ca apoi să raporteze totul celor ce l-au trimis, percută acid Stilone Priàso.

În afara celor din familia Medici, fu rândul cardinalului Mazarin să-i ceară lui Atto dublele sale servicii, în baza vechilor relații de prietenie între Florența și Paris.

Cardinalul devenise chiar principalul său protector, și-l lua cu el până și la cele mai delicate tratative diplomatice. Atto era aproape considerat ca făcând parte din familie. Devenise prietenul de inimă al nepoatei lui Mazarin, pentru care Regele se pierduse cu firea într-atât că voia s-o ia de nevastă. Iar când mai târziu fata trebui să părăsească Franța, Atto rămase confidentul ei.

— În cele din urmă însă Mazarin a murit, reluă Devizé, și pentru Atto totul se complică. Maiestatea sa devenise de curând major și se ferea de toți protejații Cardinalului, explică Devizé.

— În plus, Melani a fost compromis de scandalul lui Fouquet, Suprain-tendentul de la Finanțe.

Mă cutremurai. Fouquet nu era chiar numele pomenit în grabă de abatele Melani noaptea trecută?

— A fost un pas înșelător, continuă muzicianul francez, pe care Regele Preacreștin i l-a iertat doar după mult timp.

— Pas înșelător, zici? Dar el și tâlharul de Fouquet nu erau chiar prieteni? obiectă Cristofano.

— Nu s-a lămurit nici până astăzi cum se desfășuraseră lucrurile cu adevărat. Când Fouquet a fost arestat, în corespondența lui s-a găsit un bilet cu ordinul de a-l găzdui în taină pe Atto în propria casă. Biletul fu arătat de judecători lui Fouquet.

— Supraintendentul cum s-a justificat? se repezi Stilone Priàso.

— A povestit că Atto, cu câtva timp în urmă, își căuta un refugiu sigur. Băgându-se unde nu-i fierbe oala, reușise să și-l facă dușman pe puternicul duce de La Meilleraye, moștenitorul averii lui Mazarin. Ducele, furibund, obținând din partea regelui acceptul de a-l îndepărta pe Melani din Paris, puse pe urmele acestuia bătăuși tocmiți. Câțiva prieteni îl încredințară pe Atto lui Fouquet: în casa acestuia ar fi fost în siguranță, de vreme ce între cei doi nu existase vreo relație.

— Inseamnă că Atto și Fouquet nu se cunoșteau! spuse Stilone Priàso.

— Nu e atât de simplu, îl preveni Devizé cu un mic surâs viclean.

— Au trecut mai bine de douăzeci de ani, iar eu pe-atunci eram copil. Am citit însă documentele procesului adresat lui Fouquet, mai răspândite la Paris decât Biblia. Ei bine, Fouquet le-a spus judecătorilor: „Nu se poate proba nicio relație între Atto și mine."

— Ce vulpoi! exclamă Stilone. O replică perfectă: nimeni nu putea depune mărturie că i-ar fi văzut vreodată împreună; ceea ce nu exclude însă că s-ar fi putut întâlni în secret… După părerea mea cei doi se cunoșteau foarte bine. Biletul ăla spune clar: Atto era unul din spionii particulari ai lui Fouquet.

— Se prea poate, confirmă Devizé. Oricum, prin acea replică ambiguă, Fouquet l-a scutit pe Melani de închisoare. Atto a dormit acasă la Fouquet și imediat după luă drumul Romei, scăpând de ciomăgeli. La Roma îl ajunseră alte vești proaste: arestarea lui Fouquet, scandalul, numele său târât în noroi, mânia Regelui…

— Și cum s-a descurcat? vru să afle Stilone Priàso.

— Bine de tot, interveni Cristofano. La Roma s-a pus în serviciul cardinalului Rospigliosi, din Pistoia ca și el, și care a devenit Papă. Așa că Melani încă se mai laudă și-acum că lui i se datorează alegerea Ponti-fului. Pistoezii, când mint, nu se-ncurcă, credeți-mă.

— Posibil, răspunse precaut Devizé. Insă pentru a ajunge Papă, trebuie să ai pile în Conclav. Și la vremea acelui Conclav, Rospigliosi a fost ajutat chiar de Atto Melani. În plus, papa Rospigliosi a fost un prieten de nădejde al Franței. Și se știe că Melani a fost dintotdeauna prietenul bun nu numai al cardinalilor mai de vază, dar și al celor mai puternici miniștri francezi.

— E un individ intrigant, perfid și de temut, tăie scurt Stilone Priàso. Uluiala mea atinsese culmea. Individul de care vorbeau cei trei oaspeți ai hanului era într-adevăr același cu care stătusem de vorbă, la câțiva pași de scaunele din fața mea, cu o noapte în urmă? Mi se prezentase drept muzician, și-acum aflam că era agent secret, implicat în tulburi manevre de palat și, în cele din urmă, târât în scandaluri. Cunoscusem, se pare, doi oameni diferiți. Sigur, dacă era adevărat ceea ce abatele însuși îmi relatase (faptul de a fi încă în grațiile a numeroși principi) înseamnă că urcase din nou panta. Dar auzind conversația între Stilone Priàso, Cris-tofano și Devizé, cine i-ar mai lua de bune vorbele?

— În orice chestiune politică cât de cât importantă apare mereu abatele Melani, reîncepu muzicianul francez, apăsând pe cuvântul „abate". Chiar dacă se descoperă doar ulterior că în afacere e amestecat și el. Reușește întotdeauna să se strecoare peste tot. Atto se găsea printre adjuncții lui Mazarin în vremea tratativelor cu spaniolii din insula Fazanilor, când se încheie pacea din Pirinei. A fost trimis și în Germania, pentru a-l convinge pe Electorul de Bavaria să candideze la Tronul imperial. Acum, că vârsta nu-i mai îngăduie să călătorească atât de des, caută să se facă util trimițând cu precădere Regelui raporturi și însemnări despre Curtea de la Roma, pe care o cunoaște bine și unde are și-acum mulți prieteni, în mai multe afaceri de stat pare să se fi auzit la Paris voci care invocă cu nerăbdare sugestiile abatelui Melani.

— Regele Prea creștin îl primește-n audiență? fu curios Stilone Priàso.

— Iată încă un mister. Un personaj cu o reputație atât de dubioasă n-ar trebui nici măcar admis la Curte, în schimb Atto are relații directe cu miniștrii Coroanei. Sunt oameni care jură că l-au văzut ieșind pe furiș, la ore dintre cele mai inacceptabile, din camerele Regelui. Ca și cum Maiestatea sa ar fi binevoit să-l cheme la discuții în mare grabă și în mare taină.

Era prin urmare adevărat că abatele Melani putea obține audiență la Maiestatea sa Regele Franței. Cel puțin în privința acestui lucru nu mă mințise, mă gândii eu.

— Și frații lui? întrebă Cristofano, în timp ce mă apropiam cu un castron de supă caldă.

— Acționează totdeauna în grup, ca lupii, comentă Devizé cu un rictus de silă. Imediat ce Atto s-a aranjat la Roma, după alegerea lui Rospigliosi, doi dintre frați veniră la el; unul deveni capelmaistru la Santa Maria Maggiore. La Pistoia, orașul de unde provin, au pus mâna pe dregătoria de venituri și impozite, drept care mulți pistoezi le poartă sâmbetele.

* * *

Nu mai era nicio îndoială. Nu dădusem de un abate, ci de un perfid sodomit, priceput în a smulge încrederea naivilor suverani, și asta și datorită sprijinului pungășesc al fraților săi. Faptul că i-am promis să-l ajut fusese o greșeală de neiertat.

— E timpul să-l vizitez pe domnul Pellegrino, anunță Cristofano, după ce le dădu celor doi tovarăși de flecăreală uleiul de sulf cu supă.

De-abia atunci am băgat de seamă că, cine știe de câtă vreme, coborâse Pompeo Dulcibeni: rămăsese tăcut într-un ungher în cealaltă sală, îndeletnicindu-se cu sticla de rachiu pe care stăpânul meu obișnuia s-o țină pe una din mese, înconjurată de păhărușe. Mai mult ca sigur, crezui, auzise toată tărășenia despre Atto Melani.

Plecai și eu cu cei trei. Dulcibeni rămase însă pe loc. Ajunși la primul cat, dădurăm de părintele Robleda.

Iezuitul își făcuse curaj, stăpânindu-și teama nebună de molimă, și se arătă o clipă în pragul odăii; ștergându-și transpirația ce-i îmbiba cârlionții încărunțiți de pe fruntea îngustă, nu uită să-și controleze ținuta. Îndrăznise chiar să iasă din cameră pe coridor, fără să-i șteargă peretele, cu un aer țeapăn și comic. Se uită la noi lung, dornic de a auzi vești bune de la medic, lăsându-și povara masivă a trupului pe degetele de la picioare și bustul într-un fel exagerat arcuit pe spate, din care pricină profilul întunecatei sale figuri descria o mare linie curbă.

Părea gras, asta numai din pricina rotunjimii feței brune și a gâtului. Era înalt, iar moderata proeminență a burții nu-i strica, dimpotrivă, îi dădea o aură de înțelepciune matură. Însă o astfel de bizară poză îl silea pe iezuit să-și lase ochii în jos, cu pleoapele ușor lăsate, dacă voia să-și privească în față interlocutorul; ceea ce, alăturate unor lungi și depărtate sprâncene și cearcănelor, îi conferea un aer de trufașă detașare. Care nu-i fu priincioasă, căci Cristofano, imediat ce-l văzu, îl și invită să ne urmeze; poate că Pellegrino ar fi avut nevoie urgentă de un preot. Robleda nu reuși să se opună, și vrând-nevrând ne urmă.

Ajunși la mansardă și aruncând o privire spre patul celui ce-l credeam deja a fi cadavrul stăpânului, ne-am dat seama că el era încă în viață. Mai horcăia, regulat și încet. Cele două pete nu se micșoraseră și nici nu crescuseră: diagnosticul rămânea același, între ciumă și vărsat. Cristofano avu grijă să-l curețe peste tot și să-l răcorească, ștergându-l de transpirație cu fețe umede.

I-am amintit iezuitului, ce nu îndrăznise să între, că dacă lucrurile stau cum stau, ar fi trebuit să-l miruiască pe Pellegrino cu taina maslului. Edictul care prevedea prezența Icoanelor în han cuprindea și cazul - precizai eu – de îmbolnăvire în hanuri sau hoteluri; omul era spovedit după canoanele sfinte cel puțin în a treia zi de boală, dacă nu înainte, și slujit cu celelalte taine.

— Totuuu, da, da, așa e, spuse Robleda, ștergându-și nervos cu o față cârlionții transpirați.

Se grăbi totuși să adauge că, în conformitate cu preceptul ecleziastic, numai parohul sau preotul locului avea puterea să slujească asemenea taină; alt preot secular sau monastic, dacă ar face-o, ar risca păcatul mortal și excomunicarea și n-ar putea fi absolvit decât de Papă. Fapt e că, adăugă el, edictul din care aflasem buna și dreapta recomandare, preciza că demn de a pune Sfântul Maslu pe fruntea suferinzilor și de a șopti Sfintele Litanii la biata lor ureche este parohul parohiei locale, și după câte știa el, competenți cu precădere pentru călători erau caritabilii călugări ai Ordinului Perseverenței San Salvatore în Lauro, zis și al Celor Cinstiți, a căror datorie este îngrijirea străinilor bolnavi etcetera. Și de fapt e nevoie de mir anume binecuvântat de un episcop, ceea ce el nu avea.

Iezuitul cunoștea de-a fir-a-păr chestiunea – spuse el cu o căldură ce făcu să-i tresalte bărbia plină – fiindcă la Jubileul din 1675, un confrate de-al său trecuse prin împrejurări asemănătoare, și-ntr-adevăr nu el împlinise ritul de pe urmă.

În timp ce Robleda își repeta perplexitățile, am găsit cu iuțeala fulgerului edictul păstrat de Pellegrino într-un sertar, laolaltă cu toate dispozițiile publice cărora li se supun hangiii, hotelierii și cârciumarii. M-am uitat repede pe el: iezuitul avea dreptate.

Luă cuvântul medicul Cristofano: constată recules că doctele și înțeleptele precizări ale părintelui Robleda trebuiau respectate ca atare, căci era vorba de un precept ecleziastic și de un edict, altfel se risca excomunicarea, și prin urmare va trebui imediat să se dea de știre parohului de la biserica din apropiere, Santa Maria în Posterula, că s-a adeverit un nou caz de suspectă molipsire. Vor fi anunțați apoi caritabilii frați ai Ordinului Perseverenței San Salvatore în Lauro, zisă a Celor Cinstiți: niciun fel de omisiune nu era admisă în acest caz. Ba mai mult, așa stând lucrurile, adăugă Cristofano cu o tresărire în ai săi rotunzi și mari ochi negri, ar fi înțelept ca toți chiriașii să-și pregătească imediat bagajele, căci, după împlinirea procedurilor, vom fi transferați într-un loc sigur și apoi într-un lazaret.

Părintele Robleda, până atunci liniștit în spatele nepăsătoarelor sale pleoape semideschise, tresări.

Privirile tuturor se îndreptară spre el.

Fixați în podea și parcă spânzurați de nasul povârnit și ascuțit, ochii negri ai iezuitului nu se mișcară; ca și cum părintele Robleda s-ar fi temut să-și irosească – ațintindu-și privirea la ceilalți – prețioasele puteri intime, stârnite pe moment să-l scoată pe furiș din încurcătură. Îmi smulse edictul din mână.

— Ah, uite. Știam eu, spuse prinzându-și gura între degetul mare și arătător, și scoțându-și înainte burta neagră. În acest edict nu se

vorbește de cazurile de necesitate, cum ar fi lipsa, indisponibilitatea sau întârzierea parohului, în care caz orice preot va avea voie să dea Sfântul Maslu!

Cristofano îi aminti că nimic din toate câte spusese nu avusese încă loc.

— Dar ar putea să se petreacă, replică el cu un gest teatral al brațelor. Dacă o să-i chemăm pe călugării Ordinului Perseverenței, credeți că n-ar fi în stare să ne expedieze direct în lazaret, fără măcar să se apropie de bolnav de frica molimei? Iar competența exclusivă a parohului e impusă de preceptul ecleziastic, fără să fi fost vreodată impusă de cel divin! Prin urmare este datoria mea necondiționată să dau cât mai repede acestui biet frate în agonie Sfântul Mir ce curăță urmele păcatului și îmbărbătează sufletul în îndurarea suferințelor de pe urmă și…

— Dar n-aveți uleiul binecuvântat al episcopului, l-am întrerupt eu.

— Biserica grecească, de pildă, nu-l folosește, răspunse sigur de sine. Și, fără alte explicații, îmi porunci să aduc ulei de măsline, așa cum arăta chiar Sf Iacob, căci trebuia să-l binecuvânteze din oficiu; precum și un bețișor. În câteva minute părintele Robleda se afla la căpătâiul stăpânului Pellegrino, oferindu-i maslul.

Cât ai bate din ochi, înmuie bețișorul în ulei, și având grijă să stea cât mai departe de bolnav, îi unse o ureche și bolborosind iute doar scurta *formulă Indulgent tibi Deus quidquidpeccasti per sensus,* diferită de cea mai lungă și mai cunoscută.

— Universitatea din Louvain, se justifică el către ascultătorii uluiți, a aprobat în 1558 ca în caz de molimă să-i fie permis preotului să dea Sfântul Mir cu un bețișor, iar nu cu degetul mare. Și-n loc să ungă gura, nările, ochii, urechile, mâinile și picioarele rostind de fiecare dată formula canonică *Per istas sanctas unctiones, et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid per visum, auditum, odoratum, gustum, tactum deliquisti,* mulți teologi de pe-acolo au considerat valabilă slujba printr-o singură ungere rapidă a unuia din organele de simț, pronunțând universala formulă scurtă pe care ați auzit-o.

Drept care iezuitul plecă în mare grabă.

Ca să nu bată la ochi, am așteptat ca lumea să se împrăștie, și curând l-am urmat pe părintele Robleda. L-am ajuns chiar în pragul ușii.

Având încă frica-n oase, i-am spus că eram foarte îngrijorat pentru sufletul stăpânului meu: uleiul primenise oare conștiința lui Pellegrino de păcate, astfel încât să nu sfârșească în Infern? Sau trebuia să se spovedească înainte de moarte? Și ce s-ar h întâmplat dacă nu și-ar h revenit înainte de stingere?

— Dacă e numai asta, răspunse Robleda pe loc, nu trebuie să te necăjești: n-o să fie vina stăpânului tău dacă înainte de-a muri n-o să

capete puterea de a-și spovedi micile păcate Domnului.

— Știu, replicai prompt, dar mai sunt și păcatele mortale, în afară de cele veniale…

— Cunoști cumva un păcat grav comis de stăpânul tău? întrebă iezuitul alarmat.

— După câte știu, n-a trecut niciodată dincolo de vreo ceartă sau câteva pahare-n plus.

— Oricum, chiar dacă ar fi ucis, spuse Robleda făcându-și semnul Crucii, asta n-ar spune prea multe.

Și-mi amănunți că preoții iezuiți, având ei o specială vocație pentru taina spovedaniei, studiaseră cu mare grijă doctrina păcatului și a iertării:

— Există delicte provocatoare de moarte a sufletului, acestea fiind cele mai numeroase. Dar există și unele doar în parte îngăduite – spuse încetându-și sfios glasul —, sau unele chiar, evident în cazuri excepționale, care sunt îngăduite. Depinde de împrejurări, și pentru confesor te asigur că hotărârea e întotdeauna un lucru dificil.

Cazuistica era nesfârșită și trebuia evaluată cu mare precauție. Se cuvine oare să dai iertare unui fiu care în legitimă apărare își omoară tatăl? Comite un păcat cel care, pentru a nu h executat pe nedrept, ucide un martor? Și o nevastă ce-și ucide bărbatul, știind că el se pregătește să-i facă de petrecanie? Poate un nobil, pentru a-și apăra în fața egalilor săi onoarea (care este pentru el supremul bun) să-l asasineze pe cel ce l-a jignit? Păcătuiește un soldat care din ordinul superiorului ucide un nevinovat? Dar o femeie care se prostituează pentru a-și hrăni copiii?

— Cel ce fură, părinte, păcătuiește și el? insistai eu, amintindu-mi că prea multele, îmbelșugatele bunătăți din pivnița stăpânului nu erau toate cumpărate pe bani.

— Nicidecum. Și aici trebuie să vedem împrejurările interne și externe în care actul a fost comis. Desigur, e altceva de fiecare dată, dacă cel bogat fură de la sărac sau săracul de la bogat, bogatul de la bogat, sau în fine săracul de la sărac ș.a.m.d.

— Dar nu se poate ierta în toate cazurile, dacă se dă înapoi ce s-a furat?

— Te grăbești prea tare! Obligația de restituire e un lucru important, sigur, iar confesorul nu pregetă să-i amintească celui ce i se încredințează. Dar obligația poate h și limitată sau nulă. Nu trebuie să se dea înapoi ceea ce s-a furat, când asta ar duce la sărăcie: un nobil nu poate să se lipsească de servitori, iar un cetățean de vază nu poate desigur să se coboare acceptând să muncească.

— Dar dacă nu sunt silit să restitui ce-am luat prin necinste, așa cum spuneți, ce trebuie să fac spre a primi iertarea?

— Depinde. În unele cazuri e bine să faci o vizită la domiciliul

celui lezat spre a cere scuze.

— Și taxele? Ce se-ntâmplă dacă nu se plătește ce se cuvine?

— Tuuuu, asta e o treabă delicată. Taxele fac parte din acele *res odiosae,* în înțelesul că nimeni nu le achită de bunăvoie. Să spunem că e desigur păcat să nu le plătești pe cele juste, iar în privința celor nedrepte, trebuie văzut de la caz la caz.

Robleda mă lumină apoi asupra multor altor cazuri pe care, fără să cunosc doctrina iezuiților, le-aș h judecat fără îndoială în cu totul alt fel: cine e condamnat pe nedrept poate evada din închisoare, îmbătând gardienii și ajutându-i să fugă pe tovarășii săi de celulă; te poți bucura de moartea unui părinte care îți lasă o mare moștenire, cu condiția s-o faci fără ură personală; se pot citi cărțile interzise de Biserică, însă cel mult trei zile și nu mai mult de șase pagini; se poate fura de la părinți fără să păcătuiești, dar nu mai mult de cincizeci de monede de aur; în fine, cine jură, dar o face doar din prefăcătorie și fără intenția de a jura cu adevărat, nu e obligat să se țină de cuvânt.

— Așadar se poate jura strâmb! rezumai eu mirat.

— Nu fi atât de categoric. Totul depinde de intenție. Păcatul este dezlegarea voluntară de legea lui Dumnezeu, recită solemn Robleda. Dacă însă el este comis doar în aparență, deci fără s-o vrei cu adevărat, atunci ești salvat.

Am ieșit din camera lui Robleda răpus de un amestec de oboseală și neliniște. Datorită înțelepciunii iezuiților, crezui, Pellegrino avea toate șansele să se mântuie. Însă prin acele dispute mi s-a părut că albul devenea negru, adevărul era egalul minciunii, iar binele și răul erau unul și același lucru.

Poate că abatele Melani nu era omul fără pată drept care voia să treacă. În Robleda însă, n-aveai cum să ai nici cea mai mică încredere.

* * *

Ora prânzului trecuse deja și chiriașii noștri, nemâncați încă din seara trecută, coborâră iute la bucătărie. După ce s-au întremat grabnic cu o supă de hamei cu gălușe, care n-a entuziasmat mai pe nimeni, Cristofano ne-a pus în temă asupra ceea ce aveam de făcut. Curând o să fim chemați de scutieri să apărem la ferestre. Un alt bolnav lipsă la apel ar fi convins neîndoielnic Congregația Sănătate să decreteze pericolul molimei de ciumă, și în acest caz carantina ar fi fost întărită. Nu era exclus să se improvizeze un lazaret, în care, mai devreme sau mai târziu, să fim mutați. Ipoteza medicului era înfricoșătoare.

— Atunci n-avem altă cale decât să fugim, gâfâi sticlarul Brenozzi.

— N-avem cum, observă Cristofano. Mai mult ca sigur că au blocat strada cu grilaje, și chiar dacă am reuși noi să trecem de ele, o să fim vânați pe întreg teritoriul papal. Am putea încerca să-l străbatem în direcția Loreto, fugind prin păduri, și-apoi să ne îmbarcăm pe

Adriatica. Însă pe calea aceea nu dispun de prieteni siguri, și cred că nici voi. O să fim siliți să cerem găzduire unor străini, riscând de fiecare dată să fim vânduți chiar de gazdă. Ar mai fi și drumul spre Regatul Neapolelui, mergând tot pe timp de noapte și dormind ziua. Eu nu mai am vârsta să iau în piept asemenea efort; ca și unii dintre voi mai puțin favorizați de Natură. Și să nu uităm că vom avea nevoie și de-o călăuză, un cioban sau țăran, și care în primul rând să nu-și dea seama că suntem urmăriți: ne-ar preda stăpânului său fără să stea pe gânduri. Prea mulți fugari ca să nu bată la ochi, și toți fără pașaport sanitar: vom fi opriți la primul post de graniță. Posibilitățile de a reuși, pe scurt, ar fi minime. Ca să nu mai vorbim că, fie și în caz de reușită, suntem condamnați să nu ne mai întoarcem niciodată la Roma.

— Și-atunci? insistă Bedford disprețuitor și lăsându-și mâinile să spânzure ridicol din încheieturi a nerăbdare.

— Și-atunci Pellegrino va trebui să răspundă la apel, răspunse Cristofano categoric.

— Dar n-are vlagă nici să se țină pe picioare, obiectai.

— O să se țină, mă contrazise medicul. Trebuie să se țină. Spunând acestea, ne mai ținu un pic și ne propuse, pentru a ne îmbărbăta în contra eventualei molime, leacuri de primenit umorile. Câteva, spuse, erau deja gata, altele le va prepara el însuși din ierburi și esențe, ce le ducea cu el în călătorie, recurgând și la dotata cămară a lui Pellegrino.

— N-o să vă placă nici la gust și nici la miros. Însă sunt preparate de mare reputație – și privi polemic în direcția lui Bedford – cum ar fi *elixir vitae,* a cincea esență, a doua apă și matca de balsam artificial, uleiul *filosoforum,* megalicoarea, causticul, diaromaticul, electuarul angelic, uleiul de vitriol, cel de sulf, pastilele cu miros de mosc imperial și multe feluri de fumigații, pilule și grunzuri mirositoare de purtat la piept. Purifică aerul și împiedică intrarea molimei. Dar nu abuzați: în ele, laolaltă cu oțetul filtrat se află arsenic cristalin și catran grecesc. În plus, în fiecare dimineață vă voi da să înghițiți a cincea esență originală, făcută de mine dintr-un bun vin alb vechi de la munte, pe care l-am distilat prin fierbere într-un vas dublu, și-apoi închis într-o carafă cu dop de calomfir și îngropat cu capu-n jos în gunoi de grajd cald douăzeci de zile la rând. După ce-am scos carafa din bălegar (operație care trebuie făcută cu mare-ndemânare spre a nu contamina preparatul), am despărțit distilatul de culoarea cerului de fecale, obținând a cincea esență. O păstrez în sticluțe bine astupate. O să vă ferească de alterări și infecții și de orice altă suferință, și are atâta putere, câte scoală din morți.

— De-ajuns că nu ne omoară, rânji Bedford. Medicul se enervă:

— Principiul ei este aprobat de Raimondo Lullo, Philippus Ulstadius, de mulți alți filosofi antici și moderni. În concluzie: am aici

pentru voi pilule deosebit de bune, de-o jumătate de dram fiecare, de purtat în buzunar și de înghițit imediat ce v-ați simți încercați de molimă. Sunt făcute din plantele medicinale cele mai potrivite, fără însă a exagera: patru dramuri de brumă armeană, terra sigillata, zedoaria, camfor, sclipeți, frăsinel alb și aloe de ficat, cu un pic de șofran și unul de diagridi, cuișoare, suc de varză creață și miere fiartă. Sunt cercetate dinadins împotriva ciumei provocate de alterarea căldurii naturale. Huma armeană și terra sigillata potolesc fierbințelile corpului și alungă infecțiile. Zedoaria are puterea să usuce și să dizolve. Camforul răcorește și usucă și el. Frăsinelul alb e în contra otrăvii. Cu aloe se ferește corpul de infecții și constipație. Șofranul și cuișoarele ocrotesc și bucură inima. Iar diagridio reglează prea marea umiditate a corpului. Ascultătorii tăceau.

— S-aveți încredere, insistă Cristofano. Eu însumi am îmbunătățit formulele, inspirându-mă după celebre rețete încercate de vestiți specialiști în ciuma cea mai agresivă. Cum ar fi siropurile de stomac ale maestrului Giovanni da Volterra, care…

În acel moment se iscă o oarecare agitație în rândul celor de față: venise, când nimeni n-o aștepta, Cloridia.

Până atunci ea nu-și părăsise odaia, nepăsătoare ca întotdeauna la orele de masă. Sosirea ei fu întâmpinată în feluri diferite. Brenozzi își frământă membrul, Stilone Priàso și Devizé își neteziră părul, Cristofano își trase discret bura, părintele Robleda se-nroși, iar Atto Melani strănută. Indiferenți rămaseră doar Bedford și Dulcibeni.

Tocmai între ultimii doi își făcu loc curtezana, fără să fie invitată.

Cloridia avea o înfățișare cu adevărat unică: pe sub fardul alb se distingea, în ciuda ascunderii, o carnație brună, într-o stranie contrazicere cu deasa coamă creață și vopsită blond, care-i încadra fruntea largă și ovalul armonios al chipului. Nasul cârn, mic și grațios, ochii mari, catifelați și negri, dinții perfecți și fără fisură ai gurii cărnoase erau doar aperitivul la ceea ce cu osebire sărea-n ochi: un amețitor decolteu, reliefat de un balconaș policrom de ciucuri împletiți ce-i dădea ocol pe umeri și se sfârșea într-un mare nod între sâni.

Bedford îi făcu loc pe bancă, în timp ce Dulcibeni rămase neclintit.

— Sunt sigură că vreți să știți în câte zile ne vor da drumul, spuse Cloridia pe un ton ispititor, punând pe masă un pachet de cărți de tarot.

— *Libera nos a malo,* șuieră Robleda închinându-se și ridicându-se brusc, fără să-și mai ia la revedere.

Nimeni n-avu chef de invitația Cloridiei, pe care toți o credeau a fi o aluzie la alte, mult mai adâncite sondaje, dar mult costisitoare.

— Poate că nu e cel mai potrivit moment, gentilă doamnă, spuse politicos Atto Melani, pentru a scoate-o din încurcătură, tristețea situației de față e mai presus până și de amabila dvs. Companie.

Spre surpriza tuturor, Cloridia apucă mâna lui Bedford și și-o aduse cu eleganță dinainte, chiar lângă pieptul bogat și dezvelit după moda franceză.

— Poate e mai nimerit cititul în palmă, propuse Cloridia, bineînțeles gratis, doar de plăcerea voastră.

De data asta Bedford amuți și, înainte să mai poată refuza, Cloridia îi deschise drăgăstos palma.

— Așa, spuse mângâind cu vârful unui deget palma englezului, o să-ți placă tare de tot.

Toți cei de față (inclusiv eu) ne-am întins gâturile ca să vedem și să auzim cât mai bine.

— Ți s-a mai citit în palmă? îl întrebă Cloridia pe Bedford, atingându-i suav buricele degetelor și apoi palma.

— Da. Ba nu. Vreau să spun, nu așa.

— Nu te-agita, acum Cloridia îți explică toate tainele mâinii și ale sorții. Degetul mare se numește Policar *quiapollet,* fiindcă e mai puternic decât celelalte. Al doilea, Arătător, fiindcă slujește la arătat, al treilea se numește Infam, fiindcă e semn de batjocură și insultă. Al patrulea e poreclit Medic sau Inelar, fiindcă pe el purtăm inelul, al cincilea, Auricular, fiindcă e bun la plivit și curățat urechile. Degetele mâinii nu sunt egale, pentru o mai plăcută înfățișare și o mai mare ușurință a folosirii.

Trecând în revistă degetele, Cloridia accentua vorbele gâdilând cu nerușinare falangele lui Bedford care încerca să-și mascheze panica printr-un surâs timid și cu acel fel de involuntară nesuferință față de sexul feminin, recunoscută de mine la călătorii din țările nordice. Cloridia continuă cu alte părți ale mâinii:

— Vezi, linia ce pleacă din mijlocul palmei și urcă spre arătător, chiar aci, este linia vieții, sau linia inimii. Iar aceasta care taie mâna mai mult sau mai puțin de la dreapta la stânga este linia naturală sau a capului. Sora ei, aproape lipită, este linia zisă mensală. Această umflătură mică se numește brâul Venerei. Îți place numele ăsta? întrebă insinuantă Cloridia.

— Mie da, foarte mult, se băgă Brenozzi.

— Dă-te-napoi, idiotule, îi răspunse Stilone, împiedicându-l pe Brenozzi să ajungă cât mai aproape de Cloridia.

— Știu, știu, e un nume frumos, spuse Cloridia zâmbindu-le complice, mai întâi lui Brenozzi și apoi lui Bedford – dar la fel de frumoase sunt și: degetul Venerei, muntele Venerei, degetul Soarelui, muntele Soarelui, degetul lui Marte, muntele lui Marte, muntele lui Jupiter, degetul lui Saturn, muntele lui Saturn și scaunul lui Mercur.

În timp ce descria degete, încheieturi, cute, linii, articulații, umflături și gropițe, cu un iscusit și senzual contrapunct de gesturi, Cloridia își trecea arătătorul când pe mâna lui Bedford, când pe

propriii obraji, când pe palma englezului, când pe propriile buze, și din nou, de pe mâna lui Bedford pe cea dintâi și încă nevinovată prevestire a generosului ei sân. Bedford înghiți în sec.

— Mai e apoi linia ficatului, linia sau calea Soarelui, linia lui Marte, a lui Saturn, muntele Lunii, totul sfârșindu-se cu Calea Lactee…

— Așa da, Calea Lacteefăcu Brenozzi topit.

— Aproape toată ceata se-nghesuise-ntre timp în jurul Cloridiei, mai abitir ca boul și măgărușul în jurul Domnului Nostru, în noaptea venirii Sale pe lume.

— Oricum, aveți o mână frumoasă, pe cât de frumos vă e sufletul, spuse Cloridia binevoitoare, lipindu-i palma lui Bedford, pentru o clipă, de bruna ei piele, între piept și gât.

— Despre corp însă, nu prea știu ce să zic, râse ea, îndepărtând în glumă, ca și cum s-ar apăra, mâna lui Bedford, și înșfăcând-o pe cea a lui Dulcibeni.

Toate privirile îl fixară pe coptul gentilom, care însă se sustrase cu un gest brusc din priza curtezanei, și se ridică de la masă, îndreptându-se spre scări.

— Asta-i prea de tot, comentă ironic Cloridia, încercând să-și ascundă dezamăgirea și aranjându-și cu mânie muierească o șuviță de păr. Și ce purtare urâtă!

Chiar în acel răstimp, mi-am adus aminte că zilele trecute Cloridia se apropiase de mai multe ori de Dulcibeni, care o respinsese totuși cu o crescândă jenă. Spre deosebire de Robleda, ce făcea un caz din a se feri de curtezană, deși poate îi făcuse cu plăcere câte-o vizită de noapte, Dulcibeni părea să încerce un veritabil și profund dezgust în prezența tinerei. Niciun alt chiriaș al hanului nu îndrăznea s-o trateze pe Cloridia cu atât dispreț. Dar, poate chiar de aceea, sau poate pentru banii (cum se și vedea) de care Dulcibeni nu ducea lipsă, curtezana părea să se fi încăpățânat în a-l aborda pe gentilomul din Fermo. Nereușind să-i smulgă măcar o vorbă, Cloridia mă întrebase de mai multe ori despre Dulcibeni, curioasă să afle ceva amănunte în privința acestuia.

Medicul profită de întreruperea atât de bruscă a cititului în palmă, pentru a-și relua lămuririle privind leacurile de prevenit molima. Ne dădu fiecăruia pilule, grunzuri mirositoare și altele. Îl urmarăm cu toții pe Cristofano ce tocmai voia să-l consulte pe Pellegrino.

* * *

Am intrat în odaia stăpânului meu; zăcea pe pat și parcă nu mai era atât de palid. Lumina ce intra pe ferestre consola cugetul, în timp ce medicul îl vizita pe bolnav.

— Mmmh, bombăni Pellegrino.

— N-a murit, confirmă Cristofano. Ochii i se deschid pe jumătate, are încă febră, dar culoarea e mai bună. Și s-a pișat pe el.

Răsuflarăm ușurați. Însă curând, medicul toscan constată că pacientul se afla într-o stare de catatonie, care-l făcea aproape incapabil să răspundă la impulsuri exterioare.

— Pellegrino, spune-mi dacă înțelegi ceva din vorbele mele, șopti Cristofano.

— Mmmh, repetă stăpânul.

— Nu poate, decise medicul. Poate să distingă vorbele, dar nu și să răspundă. Am mai avut un caz asemănător: un sătean îngropat sub un copac doborât de vânt. Luni în șir n-a scos un cuvânt, deși era perfect capabil să înțeleagă ce i se spunea de către nevastă și copii.

— Și pe urmă ce-a mai fost? întrebai.

— Nimic: a murit.

Pus să-i zic bolnavului câteva cuvinte de mângâiere care să-l readucă la viață, n-am reușit mare lucru; nici măcar murmurându-i că hanul era în flăcări și că toate rezervele de vin erau în primejdie n-aș fi putut să-l fac să-și iasă din acel leșin.

Cu toate astea, Cristofano se arătă optimist. Cele două protuberante de pe gâtul stăpânului începuseră să se decoloreze și să se dezumfle; prin urmare nu erau buboaie. Vărsat sau simple echimoze ce erau dădeau înapoi. Nu mai eram amenințați de o epidemie de ciumă. Tensiunea, așadar, începea să scadă. Nu-l lăsarăm totuși pe bolnav în voia sorții. Ne-am încredințat pe loc dacă Pellegrino poate să înghită, fie și domol, alimente tocate sau lichide. M-am învoit să-l hrănesc regulat. Cristofano nu-l va scăpa din ochi. Hanul ducea însă lipsa, deocamdată, a celui ce-l cunoștea cel mai bine și era în măsură să aibă grijă de noi. Gândindu-mă la toate astea, i-am văzut pe ceilalți, mulțumiți de vizita la căpătâiul hangiului, luându-și rămas-bun. Rămăsei singur cu medicul; acesta încă scruta gânditor corpul lui Pellegrino, prăbușit și țeapăn.

— Lucrurile merg mai bine, aș zice. Dar cu bolile nu-i de joacă, adăugă.

Întrerupți de un puternic sunet de clopot venind din strada Orso, sub ferestrele hanului, am văzut trei oameni trimiși să ne cheme la apel și să controleze dacă vreunul din noi înșelase vigilența santinelei. Dar mai întâi, spuneau ei, trebuia ca Cristofano să informeze asupra stării noastre de sănătate. Am alergat spre celelalte odăi ca să-i adun pe toți chiriașii. Câțiva îl priveau cu ciudă pe bietul meu stăpân, incapabil să se țină pe picioare.

Din fericire, prezența de spirit a lui Cristofano și a abatelui Melani rezolvă rapid problema. Ne-am strâns la primul cat, în camera lui Pompeo Dulcibeni. Mai întâi se arătă la gratiile ferestrei Cristofano, confirmând că nu intervenise nimic de luat în seamă, că nimeni nu dăduse semne de boală, și că toată lumea părea pe deplin sănătoasă.

Apoi începurăm să ne înfățișăm pe rând la fereastră, ca să fim

inspectați. Însă medicul și Atto nu pregetaseră să încâlcească ideile celor trei inspectori. Cristofano de fapt îl aduse la fereastră pe Stilone Priàso, apoi pe Robleda și în fine pe Bedford, timp în care cei trei apelau numele altor oaspeți. Cristofano se scuză de mai multe ori pentru involuntarul schimb de persoane, dar confuzia pusă la cale se crease deja. Când veni rândul lui Pellegrino, Bedford reuși să mărească haosul: începu să zbiere pe englezește, cerând (așa ne explică Atto) să i se dea drumul. Cei trei inspectori nu se sfiiră să-l cam facă cu ou și oțet, dar între timp se arătă rapid Pellegrino, într-o formă de zile mari: părul pieptănat, obrajii gălbejiți îi fuseseră machiați și îmbujorați cu sulimanul Cloridiei. În același timp fu rândul lui Devizé să se rățoiască și să acuze închiderea hanului, distră-gând definitiv atenția inspectorilor de la Pellegrino. Vizita luă sfârșit, fără ca aceștia să-și dea seama de adevărata stare a stăpânului meu.

* * *

În timp ce cugetam la găselnițele salvatoare, mă scoase din odaie abatele Melani. Voia să știe unde obișnuia să țină

Pellegrino valorile încredințate de călători la sosire. Dădui înapoi, mirat de întrebare: locul era, evident, secret. Chiar dacă nu era vorba de mari avuții, în acel loc stăpânul depozita sumele de bani lăsate în custodie de clienți. Mi-am adus aminte de proasta impresie pe care o aveau Cristofano, Stilone Priàso și Devizé despre Atto.

— Îmi închipui că stăpânul tău ține cheia la el, insinuă abatele.

Înainte să-i răspund, aruncai un ochi spre Pellegrino prin ușa crăpată a odăii unde tocmai era adus. Legătura de chei, prinse într-un colier de fier, pe care stăpânul o ținea zi și noapte la șold, nu era la locul ei.

Mă repezii în pivniță, unde țineam cheile de rezervă, ascunse într-o gaură-n zid știută doar de mine. Erau la locul lor. Încercând să nu atrag atenția chiriașilor (care, încă cu gândul la reușita înscenării, coborau la parter pentru cină), urcai la al treilea cat.

Trebuie să explic că pentru a sui la fiecare cat, erau două rampe de scări. La sfârșitul fiecărei rampe era un palier. Ei bine, pe palierul dintre al doilea și al treilea cat se găsea portița de acces spre antreul unde se păstrau valorile.

M-am asigurat să nu fiu văzut de cineva și intrai. Am scos piatra încastrată în zid, înapoia căreia se afla casa de fier. Am deschis-o. Nu lipsea nimic: nici banii, și nici notele de depozit contrasemnate de clienți. Îmi venii în fire.

— Întrebarea e: cine a luat cheile lui Pellegrino? Era vocea abatelui Melani. Mă urmărise. Intră și trase ușa după el. După toate aparențele, hoțul e printre noi, comentă aproape amuzat. Se opri apoi, alarmându-mă: Tăcere, vine cineva, și dădu din cap în direcția palierului.

Îmi spuse să scot capul, ceea ce făcui, deși fără chef N-am auzit

decât fragilele note ale lăutei lui Devizé.

L-am invitat pe abate să iasă pur și simplu din cămăruță, dornic să reduc laminimum relațiile cu acesta. În timp ce se strecura pe ușa îngustă, am observat că privea fix spre casa de bani, cu mare îngrijorare.

— S-a întâmplat ceva, domnule abate? l-am întrebat încercând să-mi ascund agitația și să-mi stăpânesc tonul nepoliticos ce-mi dădea ghes.

— Mă gândeam doar: n-are nicio noimă ca cel ce-a șterpelit legătura de chei să nu fi furat nimic din casa de bani a hanului. Ești sigur că te-ai uitat bine?

M-am uitat încă o dată: banii erau, notele de depozit și ele; ce altceva trebuia să mai fie? Mi-am amintit: micile perle pe care mi le-a dat Brenozzi.

Dispăruse ciudatul și încântătorul dar al venețianului, pe care-l ascunsesem printre celelalte valori. Dar de ce hoțul nu mai luase și altceva? Cum ar fi importantele sume de bani, mult mai la vedere și mai avantajoase decât perlele mele.

— Liniștește-te. Mergem în camera mea, jos, și evaluăm situația, spuse. Văzând însă că ezitam, adăugă: Dacă vrei să-ți recapeți perlele.

Mă lăsai convins, în ciuda voinței mele. Ajunși în cameră, abatele mă invită să iau loc. Îmi ghicise frământarea.

— Există două posibilități, începu. Ori hoțul și-a dus la bun sfârșit fapta, adică să-ți fure perlele, ori n-a putut să-și realizeze intențiile. Inclin pentru a doua.

— De ce? V-am spus ce mi-a explicat Cristofano: acele perle au de-a face cu otrava și cu moartea aparentă. Și poate că Brenozzi știe câte ceva.

— Cel puțin deocamdată să uităm povestea aceea, băiete, spuse zâmbind. Desigur, nu fiindcă micile tale nestemate n-ar avea valoare, dimpotrivă, sau n-ar avea virtuțile atribuite de medicul nostru. Eu cred însă că hoțul avea și altceva de făcut în cămăruță. Acolo ne aflăm la jumătatea drumului între al doilea și al treilea cat. Și prin acel loc, încă de când a fost găsit corpul neînsuflețit al lui Pellegrino, a fost un dute-vino ce nu i-a îngăduit să opereze.

— Și ce-i cu asta?

— Ei bine, eu cred că hoțul o să mai mișune prin ascunzătoare sub pavăza nopții. Nimeni, deocamdată, nu știe că ai descoperit furtul cheilor. Dacă n-o să le spui acest lucru chiriașilor, hoțul va crede că poate acționa în liniște.

— De-acord, am spus, deși pătruns de neîncredere, – în noaptea asta n-o să-i pun în gardă. Rugându-mă Cerului să nu li se-ntâmple nimic rău.

Îl privii chiorâș pe abate și, făcându-mi curaj, îl întrebai ceva ce tot

amânasem:

— Credeți că hoțul l-a ucis pe domnul de Mourai și chiar a încercat să facă același lucru cu stăpânul meu?

— Totul se poate, răspunse Melani, umflându-și într-un fel curios pomeții și făcându-și gura cireașă. Cardinalul Mazarin îmi spunea: cel ce pune gând rău, păcătuiește, dar mereu ghicește.

Îi era limpede abatelui neîncrederea mea în el, dar nu făcu caz și continuă, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat:

— Apropo de Mourai, voiam încă de dimineață să-ți propun o mică cercetare, numai că stăpânului tău i s-a făcut rău.

— Ce vreți să spuneți?

— Cred că e momentul să percheziționăm odăile celor doi tovarăși de călătorie ai bietului bătrân. Tot ai tu dublura cheilor.

— Vreți cumva să intrați pe furiș în camera lui Dulcibeni și a lui Devizé? Și eu să vă însoțesc? întrebai înfricoșat.

— Hai, ce e mutra asta. Gândește-te: dacă cineva dă de bănuit că ar avea de-a face cu moartea bătrânului francez, aceștia sunt tocmai Dulcibeni și Devizé. Au venit la Donzello împreună cu Mourai, de la Napoli, și locuiesc aici de peste o lună. Devizé, cu povestea teatrului Cocomero, s-a dat de gol că probabil are ceva de ascuns. Pompeo Dulcibeni a împărțit chiar camera cu mortul. Poate sunt nevinovați; dar despre domnul de Mourai știu mai mult decât oricare altul.

— Și ce sperați să găsiți în odăile lor?

— Până ce nu intru, nu știu, răspunse sec.

Îmi reveniră încă o dată în urechi oribilele lucruri auzite despre Melani din gura lui Devizé.

— Nu pot să vă dau dublura cheilor, am spus, după ce m-am tot gândit.

Melani înțelese că n-ar fi avut rost să mai insiste și tăcu.

— Pentru alte lucruri totuși vă stau la dispoziție, adăugai îmblânzindu-mi tonul, cu gândul la perlele mele dispărute. De pildă, să-i întreb pe Devizé și Dulcibeni, să-ncerc să-i fac să vorbească…

— Pentru numele lui Dumnezeu, n-o să scoți nimic de la ei, ba mai mult, o să-i pui în gardă. S-o luăm treptat: să-nțelegem înainte de toate cine e hoțul cheilor și al perlelor.

Atto îmi relată așadar planul: după cină să pândim scările, fiecare din camera lui, eu la al treilea cat și el la al doilea. Vom trece o sfoară între ferestrele noastre (camerele erau exact una sub alta), pe care amândoi o vom fi legat-o la un capăt de picior. Când unul din noi va simți ceva, trebuia să tragă tare de mai multe ori, anunțându-l pe celălalt să iasă și să-l blocheze astfel pe hoț.

Vorbea și cântărea faptele totodată. La gândul că perlele lui Brenozzi puteau să însemne o avere, mă simțeam răpus: nimeni nu-mi mai făcuse un astfel de cadou atât de scump. Merita poate să urmez

planul abatelui. Sigur, deschizând ochii mari: nu trebuia să uit vorbele grele auzite pe seama lui.

L-am asigurat că voi face întocmai, așa cum de altfel (am amintit spre a întări) promisesem cu o noapte înainte, în timpul lungii și singularei noastre discuții. Semnalai în fugă că îi auzisem pe trei dintre oaspeți vorbind despre Supraintendentul Fouquet, al cărui nume îmi fusese pomenit de abate cu o seară în urmă.

— Au spus ceva anume?

— Nimic de care să-mi amintesc, fiindcă eu spălam vasele la bucătărie. Mi-am adus aminte doar că mi-ați promis că o să-mi povestiți câte ceva despre el.

Un fulger străbătu pupilele vârfuite ale abatelui Melani: sesizase în sfârșit sursa subitei mele neîncrederi în el.

— Ai dreptate, îți sunt dator, spuse.

Privirea i se îndepărtă pe neașteptate, pierzându-se în amintirea unor fapte ce au fost. Îngână încet, pradă aleanului:

Ai sospiri, al dolore, ai tormenti, alpenare, torna o mio core…[4]

— Iată: așa ți-ar fi vorbit de Fouquet *seigneur* Luigi Rossi, maestrul meu, adăugă el, observându-mi mirarea. Dar fiindcă îmi revine mie să ți-o spun, și fiindcă până la cină mai e timp, fă-te comod. Mă întrebi cine-a fost Nicolas Fouquet. Ei bine, înainte de toate a fost un învins.

— Ca și cum și-ar fi căutat cuvintele, tăcu, în timp ce adâncitura din bărbie îi tremura.

— Un învins al invidiei, al rațiunii de Stat, al politicii, dar mai ales un învins al Istoriei. Fiindcă, adu-ți aminte. Istoria o fac totdeauna învingătorii, fie ei buni sau răi. Iar Fouquet a pierdut. De aceea, pe oricine ai întreba în Franța sau în lume cine a fost Nicolas Fouquet, îți va răspunde acum și mereu că a fost ministrul cel mai hoț, corupt și subversiv, cel mai ușuratic și risipitor al timpurilor noastre.

— Dar dvs., înainte de a fi un învins, cine credeți c-a fost?

— Soarele, răspunse cu un surâs. Așa era numit Fouquet, din clipa în care Le Brun l-a pictat astfel în *Apoteoza lui Hercule,* pe pereții castelului de la Vaux-le-Vicomte. Adevărul e că niciun alt astru nu s-ar fi potrivit mai bine unui om de măreția și generozitatea sa.

— Prin urmare Regele Soare și-a luat respectiva denumire vrând să-l copieze pe Fouquet?

Melani mă privi gânditor și nu răspunse. Reveni, explicându-mi că Artele, ca niște delicate inflorescențe de roze, au nevoie de cineva care să le asorteze cu vaza potrivită, sau să îngrașe și să sape brazdele, și apoi, zi de zi, să le dea milos apa care să le aline setea; la rândul său, adăugă abatele Melani, grădinarul trebuie să aibă cele mai bune unelte pentru a-și îngriji odraslele; o atingere suavă, spre a nu ofensa

frunzele fragede, ochiul priceput pentru a le recunoaște necazurile și, în fine, știința de a transmite arta sa.

— Nicolas Fouquet avea tot ceea ce era de folos țelului, oftă abatele Melani. Era mecenatul cel mai strălucit, mai grandios, mai tolerant și mai cu dare de mână, cel mai dăruit în arta de a trăi și a face politică. Dar nu fu cruțat de păienjenișul țesut de vrăjmași lacomi, geloși, îngâmfați, intriganți și prefăcuți.

Fouquet provenea dintr-o bogată familie din Nantes, care încă din veacul trecut făcuse o meritată avere din negoțul cu insulele Antile. Fu încredințat preoților iezuiți ce descoperiră în el o inteligență superioară și un har de excepție: urmașii marelui Ignațiu făcură din el un nobil spirit politic, capabil să încerce orice șansă, să îndrepte în propria favoare orice situație și să convingă orice partener. La șaisprezece ani era deja consilier în Parlamentul din Metz, la douăzeci făcea parte din reputatul corp de *maâtres des requetes,* funcționarii publici care administrau Justiția, Finanțele și Armata.

Între timp murise cardinalul Richelieu, și-i luase locul cardinalul Mazarin: Fouquet, discipol al celui dintâi, trecu lesne în serviciul celui de-al doilea. Asta și fiindcă atunci când izbucnise Fronda, faimoasa revoltă a nobililor împotriva coroanei, Fouquet îl apărase pe tânărul rege Ludovic, organizând întoarcerea lui la Paris, știindu-se că Suveranul și familia fuseseră constrânși de tulburări să părăsească orașul. Se arătase ca impecabil slujitor al Excelenței Sale Cardinalul, om de credință al Regelui și bărbat cutezător. După încetarea răscoalei, avea de-acum trei-zeci și cinci de ani, dobândi slujba de Procurator General al Parlamentului din Paris, iar în 1653 ajunse, în fine, Supraintendent la finanțe.

— Dar toate astea constituie doar cadrul faptelor lui nobile, juste și perene, nu ezită să rezume abatele Melani. Nu numai că a bătut în lung și-n lat Franța (pe când era *maâtre de requetes)* și și-a sacrificat somnul și sănătatea pentru a administra înțelept până la ultimul ban finanțele Coroanei (pe când era Supraintendent la Finanțe, la Paris), dar mai cu seamă se străduia ca Franța să poată dovedi Europei întregi gloria Artelor și Virtuților.

Casa lui era deschisă atât literaților și artiștilor, cât și oamenilor de afaceri; atât la Paris, cât și în țară, toată lumea aștepta prețioasele clipe pe care el le fura afacerilor de stat, pentru a-i răsplăti pe cei talentați la poezie, muzică și celelalte arte.

Nu întâmplător, Fouquet a fost primul care l-a înțeles și l-a îndrăgit pe La Fontaine. Talentul scânteietor al poetului era demn de frumoasa pensie pe care Supraintendentul i-o dăduse încă de la începuturile cunoștinței lor. Și pentru a fi sigur că nu știrbește cu nimic sensibilitatea prietenului său, i-a dat șansa să se revanșeze periodic, dar în versuri. Însuși Moliere îi era dator Supraintendentului, chiar

dacă nicicând nu i s-ar fi reproșat acest lucru, căci datoria cea mare era una morală. Până și bunul Corneille, deja în vârstă și evitat de buzele arzătoare și capricioase ale gloriei, chiar în clipele cele mai grele ale vieții a fost premiat substanțial și eliberat din spirele melancoliei.

Însă nobila legătură a Supraintendentului cu Literele și Poezia nu se mărginea la acest lung șir de subvenții. Supraintendentul, dincolo de larghețea ajutorului material, citea opere încă nefinisate, dădea sfaturi, îmbărbăta, corecta, povățuia, critica dacă era nevoie, lăuda dacă era cazul. Și era sursă de inspirație: nu doar prin cuvinte, ci și prin însăși nobila lui prezență. Încuraja și dădea încredere inima largă ce radia pe chipul Supraintendentului: ochii mari de copil, de culoarea cerului, nasul lung aducând a cireașă, gura cărnoasă și gropițele obrajilor schițând un surâs larg.

La poarta sufletului lui Nicolas Fouquet bătură curând și arhitectura, pictura și sculptura. Aici însă se deschidea, mă preveni abatele, un capitol dureros.

La țară, în apropiere de Melun, la Vaux-le-Vicomte, se ridică un castel, o bijuterie arhitectonică, ce mai, minunea minunilor, plănuit cu incomparabil gust de către Fouquet, și executat de artiști de el descope-riți: arhitectul Le Vau, jardinistul Le Notre, pictorul Le Brun, chemat de la Roma, sculptorul Puget și mulți alții pe care Regele îi va fi luat curând în solda sa, făcând din ei numele excelente ale artei franceze.

— Vaux, castel al iluziilor, gemu Atto, enorm afront de piatră: decor al unei glorii ce n-a durat decât o noapte de vară, cea de 17 august 1661. La orele șase seara Fouquet era adevăratul Rege al Franței, la ora două noaptea nu mai era nimic.

Pe 17 august Supraintendentul, la puțin timp după inaugurarea castelului, oferi o serbare în onoarea Regelui. Voia să placă și să-i placă. Făcu asta cu bucuria și mărinimia știută, dar, vai lui, fără să fi pătruns încâlcita fire a Suveranului. Pregătirile fuseseră impresionante. I s-au expediat la cerere, la Vaux, în saloanele încă nemobilate, paturi de brocart cu pasmanterii de aur, tapeturi, mobile rare, argintării, candelabre de cristal. Străzile din Melun fură străbătute de comori de la o sută de muzee și o mie de anticari: covoare persane și turcești, pielărie de Cordoba, porțelanuri pe care iezuiții i le trimiteau din Japonia, lacuri importate din China via Olanda, filieră avantajoasă deschisă de Supraintendent pentru importul de articole rare din Orient. Să nu uităm tablourile expuse la Roma de Poussin și trimise la castel prin fratele lui, abatele Fouquet. Toți prietenii, artiști și poeți, în frunte cu Moliere și La Fontaine, au fost convocați.

— În toate saloanele, de la cel al doamnei de Sevigne până la cel al

Doamnei de Lafayette, nu se vorbea decât de castelul Vaux, continuă Melani, cufundat în amintirea acelor zile. Intrarea castelului își întâmpina oaspetele cu dantelăria austeră a grilajului și cele opt statui de zeități de-o parte și de alta. Urma apoi imensa curte de onoare unită cu atenansele prin pilaștri de bronz. Și pe arcadele semicirculare ale celor trei impunătoare portaluri de acces, veverița cățărătoare, stema lui Fouquet.

— O veveriță?

— În bretonă, dialectul natal al Supraintendentului, *cuvântul fouquet* înseamnă chiar veveriță. Iar prietenul meu Nicolas îi semăna prin felul cum arăta și temperament micului animal: vrednic, săritor, fin, trupul nervos, privirea jucăușă și fermecătoare. Sub stemă era un moto *Quo nonascendam?,* sau „până unde nu voi urca?", legat de pasiunea veveriței de a ajunge pe vârfuri tot mai înalte. Bineînțeles, ale dăruirii de sine: Fouquet iubea puterea ca un copil. Avea candoarea celui ce nu se ia nici-când prea în serios.

În jurul castelului, urmă abatele, splendidele grădini ale lui Le Notre:

— Velururi de iarbă și de flori de la Genova, unde bordurile de begonii aveau rigoarea hexametrilor. Arbori de tisă tunși în chip de con, arbuști de merișor în forma vasului de jăratic, și-apoi marea cascadă de apă și lacul lui Neptun ce duceau spre grote, și-n spatele acestora parcul cu faimoasele fântâni ce-l miraseră pe Mazarin. Toate astea pentru a-l întâmpina pe tânărul Ludovic al XlV-lea.

Tânărul Rege și Regina mamă plecaseră de la reședința de la Fontainebleau după-amiază. La șase sosiseră la Vaux cu suita. Doar regina consoartă Maria Tereza, însărcinată cu primul rod al dragostei soțului ei, nu era de față. Cortegiul trecu nepăsător printre flancurile falnice de gardieni și mușchetari, și apoi printre cete silitoare de paji și valeți care mânuiau vase de aur pline ochi de mâncăruri bogat decorate, aranjau vaze cu flori exotice, trăgeau după ei lăzi de vin, potriveau scaunele în jurul enormelor mese așternute cu damasc, pe care se răsfățau sfeșnice, servicii și tacâmuri de aur și argint, cornul abundenței de fructe și verdețuri, pahare de cristal din cel mai fin, finisate și ele în aur, într-un strălucit, uluitor, inimitabil, enervant spectacol.

— Atunci începu pendulul sorții să se-ntoarcă din drumul său, comentă abatele Melani. Iar această inversare a mersului fu pe cât de neprevăzută, pe-atât de violentă.

Nu i-a plăcut tânărului rege Ludovic pompa aproape neobrăzată a acelei serbări. Căldura și muștele, dornice și ele să se bucure alături de invitați, puseseră la grea-ncercare atât pe Suveran, cât și pe însoțitori, constrânși de convenții la o chinuitoare vizită a grădinilor de la Vaux. Perpeliți de soare, înfășurați în gulerele tari de dantelă sugrumându-le

gâtul, în cravatele de batist vârâte pe la al șaselea nasture al vestoanelor strânse pe corp, ar fi dat orice să poată renunța la brăcinari și peruci. Răcoarea serii fu o imensă ușurare și, în fine, se așezară la masă.

— Și cum a fost cina? întrebai pofticios, închipuindu-mi că mâncăru-rile fuseseră pe măsura gazdei și a ceremoniei.

— Regelui nu i-a plăcut, spuse abatele posomorât.

Nu i-au plăcut, mai cu seamă, tânărului rege Ludovic, cele treizeci și șase de duzini de farfurii de aur masiv și cele cinci sute de duzini de farfurii de argint întinse pe mese. Nu i-a plăcut numărul mare de invitați, cu sutele, că șiragul trăsurilor, al pajilor și veturinilor care așteptau afară era atât de lung și vesel, ca într-o altă serbare. Nu i-a plăcut să afle din șoaptele unui om de la curte, ca și cum ar fi fost vorba de un fleac numai bun de bârfă, că serbarea costase peste douăzeci de *livres*.

Nu i-a plăcut Regelui muzica din timpul mesei – cimbale și trâmbițe la *entrees-uri,* urmate de viori – și nici enorma zaharniță de aur masiv ce-i fusese pusă în față, stânjenindu-i mișcările.

Nu i-a plăcut să fie găzduit de cel ce, deși neîncoronat, se arăta a fi mai darnic, mai fantezist, mai abil în a-și ului oaspeții și totodată în a și-i apropia, îmbinând strălucit grandoarea cu felul de a-i trata. Într-un cuvânt: mai mult decât regește.

Neajunsurilor de la cină li se adăugară, pentru Ludovic, cele din timpul spectacolului în aer liber. În vreme ce banchetul nu se mai termina, măsurând nervos scena la adăpostul cortinelor, Moliere îl afurisea la rândul său pe Supraintendent. *Les Fâcheux,* comedia ce-o pregătise cu acea ocazie, ar fi trebuit să înceapă de două ore. Acum deja lumina zilei se împuțina. Intră în scenă sub pavăza albastră și verde a asfințitului, pe când la răsărit primele stele deja punctau bolta cerului. Și de data asta minunea nu lipsi: pe scenă apăru o scoică, valvele se desfăcură, și o dansatoare, prea dulce Naiadă, se înălță și păru că întreaga Natură ar fi prins grai și arborii și statuile din preajmă, mișcate de puteri subtile și divine, i s-ar fi alăturat nimfei spre a intona împreună cel mai suav dintre cântece: elogiul Regelui, cu care începea comedia:

Pour voir sur ces beaux lieux le plus grand roi du monde, Mortels, je viens ă vous de ma grotte profonde…

Sublimul spectacol fu încoronat de focuri de artificii, pregătite de acel italian, Torelli, cunoscut la Paris sub numele de Marele Vrăjitor, grație mirabilelor fulgere și culori pe care numai el știa atât de bine să le amestece în oala neagră și goală a cerului.

Pe la două dimineața, posibil chiar mai târziu, Regele dădu de

înțeles că venise ceasul despărțirii. Fouquet îi zări chipul posomorât: fu surprins, își dădu seama, poate, păli. Se apropie, îngenunche, și cu un larg gest al mâinii, îi dărui public castelul Vaux.

Tânărul Ludovic nu răspunse. Se urcă în trăsură și își aruncă o ultimă privire spre castelul ce se profila în întuneric: atunci poate îi trecu prin fața ochilor (unii sunt gata să jure) o viziune a Frondei, o aproape ștearsă după-amiază din copilărie, o viziune care nu știa dacă-i vine din povesti-rile altcuiva sau din propriile amintiri; o neclară reminiscență din noaptea în care fu nevoit să se furișeze dincolo de zidurile Parisului, împreună cu Regina mamă Anne și cardinalul Mazarin, asurzit de izbucnirile și strigătele mulțimii, cu mirosul acru de sânge și damful plebei în nas, fiindu-i rușine că e Rege, și fără să mai spere să revină vreodată în oraș, în orașul său. Sau poate că Regele (unii sunt gata să jure și asta), uitându-se la jeturile fântânilor de la Vaux, care țâșneau frumoase și sfidătoare, și al căror ropot îl auzea încă din trăsură, și-a amintit brusc că la Versailles nu exista nici măcar un strop de apă.

— Și pe urmă? Am întrebat eu pierdut, mișcat peste poate de narațiunea abatelui.

La numai câteva săptămâni, lațul se strânse iute în jurul gâtului Supraintendentului. Regele se făcu că trebuie să se repeadă până la Nantes, pentru a-și face resimțită autoritatea în Bretagne, și pentru a pretinde ceva dări pe care bretonii se cam codiseră să le verse în visteria Regatului. Supraintendentul îl însoți, fără să fie excesiv de îngrijorat, de vreme ce Nantes era orașul obârșiei sale și avea acolo mulți prieteni buni.

Înainte de a pleca, însă i se sugeră să fie precaut: ceva s-a pus la cale împotriva lui, îi șoptiră prietenii credincioși. Supraintendentul cere audiență la Rege, își deschide inima: își cere iertare pentru impasul visteriei Coroanei, însă el fusese până de curând la ordinele lui Mazarin, ceea ce Ludovic știe foarte bine. Regele se face că-l înțelege perfect și-l tratează cu cea mai mare considerație, ba chiar cerându-i sfatul în cele mai neînsemnate lucruri și respectându-i neabătut indicațiile.

Fouquet presimte însă că ceva nu merge, și se-mbolnăvește: îi revine vechea suferință de friguri cu care se procopsise de pe urma frigului umed îndurat în timp ce supraveghease șantierele de la Vaux. Are tot mai dese insomnii. Este văzut plângând în tăcere, în spatele unei uși.

În fine pleacă în suita lui Ludovic, și la sfârșitul lui august sosește la Nantes. Dar din nou boala își spune cuvântul și-l doboară la pat. Regele, instalat într-un castel de la celălalt capăt al orașului, pare chiar înțelegător, pune să fie consultat, spre a fi la curent cu sănătatea aceluia. Deși cu greu, Fouquet își revine. În fine, pe 5 septembrie, ziua

aniversării Suveranului, este convocat la șapte dimineața. Lucrează cu Regele până la unsprezece, și la sfârșit, în chip neașteptat, Suveranul îl mai reține la discuții pentru unele afaceri. În timp ce în cele din urmă Fouquet părăsește castelul, trăsura îi este oprită de un pâlc de mușchetari. Un sublocotenent, un anume D'Artagnan, îi citește ordinul de arest. Lui Fouquet nu-i vine să creadă: „Domnule, sunteți sigur că eu sunt cel pe care trebuie să-l arestați?" Fără s-o mai lungească, D'Artagnan îi confiscă toate documentele ce le ducea cu el, inclusiv cele personale. Se sigilează totul și-l duc la un convoi de trăsuri regale ce-l duc la castelul d'Angers, unde va rămâne vreme de trei luni.

— Și pe urmă?

— Nu era decât primul pas pe drumul supliciului. I s-a intentat un proces care a durat trei ani.

— De ce atât de mult?

— Supraintendentul a știut să se apere ca nimeni altul. Dar până la urmă a clacat. Regele l-a întemnițat pe viață în fortăreața de la Pignerol, dincolo de Alpi.

— Și-acolo a murit?

— De-acolo nu se iese decât prin voința Regelui.

— Invidia Regelui, prin urmare, l-a pierdut pe Fouquet, fiindcă nu îngăduia măreția acestuia, iar serbarea…

— N-ai voie să vorbești astfel, mă-ntrerupse, tânărul Rege începuse pe-atunci să pună ochii pe toate feluritele părți ale Statului, ochi nu nepăsători, ci de stăpân. Abia atunci înțelese că *el* era Regele, și se născuse chiar pentru aceea. Dar deja era târziu pentru a-l sfida pe Mazarin, răposatul tată vitreg – stăpân al tinereții sale, care-i refuzase totul. Mai rămăsese Fouquet, celălalt Soare, a cărui soartă fu astfel pecetluită.

— Așa se face că Regele s-a răzbunat. Mai ales că nu-i plăcuseră vasele de aur…

— Nimeni nu poate spune că Regele cunoaște răzbunarea, căci el este cel mai puternic între toți ceilalți Principi ai Europei, și pe bună dreptate nimeni nu poate spune că Maiestatea sa Preacreștină l-a pizmuit pe Supraintendentul Finanțelor Regale, care aparțineau de fapt Suveranului însuși, și nimănui altcuiva.

Tăcu din nou, dar înțelese că răspunsul său nu putea să-mi aline curiozitatea.

— Fapt e că, spuse în cele din urmă, fixând ultimele raze ale zilei pătrunzând prin fereastră – n-ai cum să afli adevărul dacă nu ți-aș vorbi și despre Șarpele ce-a-nfășurat Veverița în spirele lui.

Așadar, dacă Supraintendentul era Veverița, pe urmele pașilor ei era un Șarpe. Căci pe latinește vâscosul animal se zice *colubra,* și în chip straniu acest apelativ îi plăcea domnului Colbert, convins că asemănarea cu o reptilă ar fi putut (idee pe cât de greșită, pe-atât de

grăitoare să dea lustru și măreție numelui său.

— Și-ntocmai șarpelui cu o mie de spire s-a comportat, spuse abatele. Căci șarpele căruia i se încredințase Veverița, n-a fost altcineva decât cel ce i-a provocat prăbușirea.

La început Jean Baptiste Colbert, fiul unui bogat negustător de stofe, era un nimeni. Chiar dacă, rânji Atto, ulterior și-a făcut rost de înaintași de rang înalt, fabricându-și o falsă piatră tombală pe care a dat-o drept cea a unui strămoș al său de la anul 1200, și dinaintea căreia n-a pregetat să se prosterneze.

Având el puțină carte, norocul l-a ajuns oricum repede sub chipul unui văr patern, al cărui ajutor îi îngăduise să cumpere o slujbă de funcționar la ministerul de Război. Acolo harul său de a linguși îi permise să-l cunoască și să se apropie de Richelieu și pe urmă, după moartea cardinalului, să devină secretar al lui Michel Le Tellier, vajnicul Secretar de Stat la Război. Între timp, Richelieu fusese înlocuit de o figură prea puțin plăcută pentru Colbert, cea a unui cardinal italian foarte apropiat Reginei mamă, Giulio Mazzarino. Cu care Colbert nu părea să se înțeleagă prea bine.

— Între timp însă, datorită banilor din negoț, își cumpărase un titlu nobiliar. Și dacă ar mai fi avut nevoie de bani, dezlegarea sosi prin căsătoria cu Marie Charron și mai cu seamă cu ale sale o sută de mii de *livres* drept zestre, adăugă abatele Melani, punctându-și și mai vârtos sila. Dar adevăratul său noroc, reluă abatele, a fost nenorocirea Regelui. În 1650 Fronda, începută cu doi ani în urmă, dăduse în clocot și Suveranul, Regina și cardinalul Mazarin fură siliți să fugă din Paris.

— Problema cea mare pentru Stat nu era desigur absența Regelui, încă un copil de doisprezece ani, și nici cea a Reginei mamă, ce era mai cu seamă amanta Cardinalului, ci absența lui Mazarin.

Cui să i se încredințeze, așadar, afacerile și secretele de Stat pe care Cardinalul le manevra pe cât de iscusit pe-atât de tainic? Mazarin și Colbert nu se plăcuseră neam chiar de la început: cel dintâi i se părea celui de-al doilea, în comparație cu Richelieu, prea lunecos și închis în sine, uneori prea conciliant și adesea indecis. Viceversa Colbert, glacial și distant deși cu bune maniere, nu putea desigur să-i câștige simpatia lui Mazarin, fără a se strădui cât de cât. Își puse astfel la bătaie toate calitățile de executant zelos: era de găsit la birou la cinci dimineața, era de o ordine ireproșabilă și nu promova nimic important din proprie inițiativă. Spre deosebire de Fouquet, care lucra acasă la el și era un laborator de idei, într-un haos al hârtiilor și documentelor ireversibil.

Așa se face că în 1651, Cardinalul, simțindu-se amenințat de spiritul de inițiativă al lui Fouquet, îl alese tocmai pe Colbert în slujba afacerilor lui. Cu atât mai mult cu cât acesta se arătase destul de destoinic în corespondența cifrată. Colbert îl sluji pe Mazarin nu

numai până în clipa în care acesta reveni triumfător la Paris alături de Ludovic și Ana de Austria, la sfârșitul Frondei, ci până la moartea Cardinalului.

— I-a încredințat spre administrare chiar propria avere, spuse abatele cu un oftat, mâhnit de a fi văzut atâta credulitate menită dezamăgirii. Îl învățase toată arta pe care Șarpele, de unul singur, n-ar fi fost niciodată în stare s-o cultive cu forțe proprii. Șarpele, în loc să-i fie recunoscător, pretinse recompense cu nemiluita. Obținu favoruri pentru el și familie —, spuse frecând degetul mare de arătător pentru a numi vulgar banul. Reușea să aibă audiență la Regină aproape zilnic. Ca înfățișare era exact opusul lui Nicolas: îndesat, fața lătăreață și marcată, carnația gălbuie, părul negru, lung și rar sub calotă, privirea lacomă, pleoapele întredeschise, mustăcioara tăioasă ca o biciușcă deasupra buzei subțiri și prea puțin dedate surâsului. Caracterul rece, țepos și ascuns va face din el un om de temut, fără a mai pune la socoteală ridicola lui igno-ranță, prost camuflată prin citate latine fără vreun rost pe care le repeta papagalicește, după ce le învățase de la tinerii colaboratori angajați în acel scop. Deveni ținta tuturor bârfelor și fu și mai puțin iubit, astfel că madame de Sevigne l-a poreclit „Nordul”, adică punctul cardinal cel înghețat și nesuferit.

Nu l-am întrebat pe Melani de ce din povestea lui răzbătea atâta antipatie pentru Colbert, și nu pentru Mazarin, care părea să se fi legat atât de strâns de Colbert. Cunoșteam deja răspunsul: nu-i auzisem oare pe Devizé, Cristofano și Stilone Priàso spunând că eunucul Atto Melani fusese sprijinit și ocrotit din fragedă tinerețe de Cardinal?

— Colbert și Supraintendentul Fouquet erau prieteni? îndrăznii eu să reiau.

Ezită o clipă înainte de a răspunde.

— Se cunoscuseră în vremea Frondei și, la început, se plăcură îndeajuns. În timpul răzmeriței, Fouquet se comportă ca un adevărat supus și Colbert îl măguli, punându-i-se la dispoziție atunci când Fouquet deveni Procurator General al Parisului, funcție cumulată cu cea de Supraintendent la Finanțe. Dar asta nu dură mult. Colbert nu putea să îndure ca steaua lui Fouquet să strălucească atât de înaltă și vestită. Cum putea să-i ierte Veveriței celebritatea, norocul, seducția, roadele muncii și cugetul disponibil (în timp ce el, Colbert, transpira din greu pentru o idee de valoare), și chiar fastuoasa bibliotecă de care el, necultivatul, n-ar fi știut nici măcar să se slujească? Șarpele se prefăcu, în fine, în păianjen și începu să țească pânza.

Roadele manipulărilor lui Colbert se arătară curând. La început picură veninul neîncrederii în Mazarin, apoi în Rege. Regatul deabia își revenea atunci, după decenii de războaie și sărăcie, și nu i-a fost greu să falsifice documente pentru a-l acuza pe Supraintendent de acumulare de bogății pe spinarea Suveranului.

— Fouquet era foarte bogat?

— Nici vorbă de așa ceva, dar trebuia să pară bogat din rațiuni de stat: doar așa putea dobândi noi credite și satisface astfel presantele cereri de bani din partea lui Mazarin. Cardinalul, în schimb, era foarte bogat. Totuși, când Regele i-a citit testamentul, cu puțin înainte de moartea aceluia, n-a avut nimic de comentat.

Dar adevărata chestiune pentru Colbert nu era asta. După moartea Cardinalului, trebuia să se decidă cine va veni în locul său. Fouquet înfrumusețase Regatul, îi dăduse gloria, își irosise zilele și nopțile pentru a satisface pretențiile de noi și noi venituri: se credea pe bună dreptate că el era omul potrivit.

— Dar când tânărul Rege a fost întrebat cine să fie urmașul lui Mazarin, el răspunse: „C'est moi". Nu mai era loc pentru un prim-actor în afara Suveranului, iar Fouquet era prea rafinat ca să facă un rol secund. Colbert, în schimb, era leit în rolul de slugarnic: era însetat de putere, mult prea asemănător Regelui în a se lua în serios, și tocmai de aceea n-a ratat nicio mișcare. Ludovic al XlV-lea mușcă din momeală.

— Prin urmare invidia lui Colbert l-a persecutat pe Fouquet.

— Limpede ca bună ziua. În timpul procesului, Șarpele se acoperi de rușine: mitui judecători, falsifică documente, amenință și șantajă. Lui Fouquet nu-i rămase decât eroica apărare a lui La Fontaine, peroratia lui Corneille, curajoasele scrisori ale prietenilor către Rege, solidaritatea și amiciția nobilelor doamne și, în rândurile mulțimii, faima de erou. Doar Moliere tăcu, din lașitate.

— Dar dumneavoastră?

— Vezi, eu nu eram la Paris și n-am putut face mare lucru. Acum însă ar fi bine să pleci. Aud cum ceilalți coboară la cină, și n-aș vrea să atragem atenția hoțului nostru: trebuie să creadă că nu e supravegheat.

* * *

La bucătărie, la ora aceea târzie când ceilalți chiriași deja se plictisi-seră așteptând, n-am avut să le dau decât resturile de la prânz, la care am adăugat câteva ouă și ceva lăptuci. Eram, desigur, un biet garcon care nu se putea întrece cu măiestria de bucătar a stăpânului meu, și chiriașii își cam dădeau seama.

În timpul mesei n-am observat ceva ieșit din comun. Brenozzi, cu trandafiria lui față de prunc, continua să-și gâdile fuduliile dintre picioare, privit cu severitate de medic în timp ce-și cuprindea-ntre degete bărbuța neagră cu cioc. Stilone Priàso, în încruntarea lui țepoasă și neagră de cucuvea, se lăsa pradă gesturilor lui reflexe: își tot râcâia cocoașa nasului, își curăța buricele degetelor, își scutura un braț ca să i se lase-n jos o mânecă, își trăgea cămașa de la gât, își trecea palmele pe la tâmple. Devizé, după obiceiul său la masă, mânca zgomotos, acoperind aproape torențialele vorbe zadarnic risipite pe

adresa lui Dulcibeni, tot mai impenetrabil, și a părintelui Robleda, care-l aproba pe englez cu o privire absentă. Abatele Melani mâncă în deplină tăcere, ridicându-și doar uneori privirea. Se ridică de câteva ori, pradă unei șarje de strănuturi, ca să-și ducă la nas o batistă de dantelă.

Când au sfârșit de mâncat și deja toți erau gata să se-ntoarcă în camere, Stilone Priàso aminti medicului de promisiunea că ne va lămuri în privința șanselor noastre de a ieși cu viață din carantină.

Cristofano nu se lăsă de două ori rugat și, dinaintea micului auditoriu, începu o doctă dizertație prin care explică, invocând numeroase exemple din operele celor vechi și moderni, cum se produce molima de ciumă:

— Presupunând că prima cauză a molimei de ciumă în lume este voința divină și că nu există leac mai bun decât rugăciunea, trebuie să știți că ea se datorează alterării celor patru elemente, aer, apă, pământ și foc, ce ne intră prin văzduh în nas și în gură: prin alt loc de fapt ciuma nu poate pătrunde în corp. Vara, ca în cazul nostru, avem de-a face cu alterarea focului sau căldura naturală: boala ce din ea se trage provoacă friguri, dureri de cap și toate câte v-am explicat la căpătâiul lui Pellegrino. Mortul se face repede negru și fierbinte. Pentru a evita un astfel de epilog, trebuie incizate buboaiele coapte și oblojite rănile. Iarna, în schimb, există peri-colul ciumei ce provine din alterarea pământului, cauzând prin urmare buboaie asemeni acelor tubercule ce în vremea anotimpului rece repauzează în măruntaiele pământului. Buboaie care se coc cu unguente calde. Primăvara și toamna însă, când apele sunt mai abundente, ciuma provine tocmai din alterarea apei, cauzată uneori și de Planetele cerului, și dă la iveală furuncule apoase care, o dată deschise, dau înapoi cu iuțeală. Îngrijirea constă în acest caz în eliminarea apei veninoase, cu balsamuri, siropuri și curățenii. Oricum, cel mai vinovat de răspândirea molimei e aerul stricat. Aerul pătrunde peste tot, căci *non datur vacuum în natura.* De aceea, e bine să fie puse torțe la răscruce de drum. Flacăra purifică: cu ea se rafinează aurul, se primenește argintul, se curăță fierul, se topesc metalele, se arde piatra tare, se fierb mâncărurile, se-ncălzesc lucrurile reci și se usucă cele umede. Flacăra, așadar, va scoate din aer stricăciunea și nocivitatea. E un leac mai ales pentru orașe, ce sunt mult mai expuse alterării în comparație cu așezările de la țară.

— Suntem în cel mai rău loc, prin urmare, aici în centrul cartierelor romane, intervenii eu înfricoșat.

— Din păcate. După modesta mea părere, se pronunță Cristofano, deloc modest însă, aerul stricat din unele orașe, între care și Roma, se datorează în primul rând faptului de a fi depopulate. Adevărul e că Roma, oraș sfânt, străvechi și stăpânitor peste univers, pe vremea când triumfa și primea oameni de felurite nații, se bucura de un aer mai

bun și mai sănătos. Azi însă respirăm în același oraș, acum depopulat de războaie, un aer foarte stricat. Același lucru e valabil și pentru Terracina, Romana Cervetro, pentru orașul de pe plaja Nettuno, ca și pentru Baia din Regatul Neapolelui, Avernia, Dignano, sau marele oraș Como; toate au fost renumite și cu uimitor de mulți locuitori: azi sunt o adunătură de ruine și cu un aer atât de rău, că nu se poate adăsta. Dimpotrivă, la Napoli și la Trapani, care din pricina aerului groaznic nu erau locuibile, acum că sunt înfloritoare și pe deplin cultivate, aerul e fără cusur. Asta și fiindcă în pământurile înțelenite cresc ierburi otrăvitoare și animale veninoase, de la care se trage otrăvirea oamenilor. Pe scurt, și la Roma era normal să ne temem. Deși ultima epidemie de ciumă a avut loc în 1656, acum douăzeci și șapte de ani. Dacă e într-adevăr vorba de ciumă, noi am avut nenorocul să-i deschidem ușile de data asta.

Preț de câteva clipe tăcurăm, cugetând la cuvintele medicului, spuse pe un ton atât de grav în fața noastră. Atto sparse gheața:

— Cum se transmite?

— Pe calea mirosurilor, *facillime*. Dar și prin obiectele păroase, cum ar fi păturile sau blănurile, care de aceea vor fi arse. Atomii necurați, după unii Autori, se cuibăresc în ele, pentru ca ulterior să se desprindă, răspunse Cristofano pe-nțeles.

— Prin urmare hainele domnului Pellegrino ne-ar fi putut infecta, spuse atenuându-și un acces de panică.

— Dacă pot fi mai limpede, răspunse, temperându-și ușor tonul afectat-nu sunt foarte sigur că lucrurile stau într-adevăr astfel. În realitate, nimeni nu știe sigur cum se răspândește boala. La Palermo am cunoscut un bătrân spițer, Giannuccio Spatafora, optzeci și șase de ani, cu o mare învățătură și experiență. Mi-a zis că epidemiile de ciumă ce atacau orașele n-aveau o anume explicație: aerul de la Palermo era foarte bun, la adăpost de vânturile Austrul și Siroco, ce mult dăunează sănătății și rodniciei satelor, și-i îngreunează pe oameni, generând un soi de friguri neadormite și ucigașe. Și totuși, ciuma la Palermo făcea ravagii, astfel că dintr-o zăpăceală de cap se leșina și se murea pe loc. Leșurile se făceau negre și fierbinți.

— Prin urmare, nimeni nu știe cu adevărat cum se răspândește molima, forță Atto.

— Pot spune că multe epidemii au început sigur din pricina unui bolnav ce aducea molima dintr-o zonă infectată, răspunse Cristofano. Aici la Roma, de pildă, în vremea ultimei epidemii, s-a spus că boala ajunsese de lanapoli, adusă de un vânzător de pește. Dar tatăl meu, care a fost administrator la Sănătate în timpul teribilei ciume de la Prato din 1630 și a avut în grijă mulți ciumați, mulți ani după aceea mi-a mărturisit că natura bolii e misterioasă, că niciunul dintre vechii autori n-avusese știința s-o dezlege.

— Și-avea dreptate.

Ne-a luat prin surprindere vocea aspră și severă a lui Pompeo Dulcibeni, vârstnicul călător ce-l însoțise pe Mourai, adresându-ni-se aproape în șoaptă:

— Un învățat om al Bisericii și Științei a arătat calea ce trebuie urmată. Numai că din nefericire n-a fost ascultat.

— Un om al Bisericii și Științei. Lăsați-mă să ghicesc: părintele Athanasius Kircher, cred, s-a hazardat medicul.

Dulcibeni nu răspunse, lăsând să se creadă că medicul ghicise, și scandă:

— *Aerem, aquam, terram innumerabilibus insectis scatere, adeo certum est.*

— Adică pământul, aerul și apele mișună de minuscule ființe invizi-bile cu ochiul liber, atradus Cristofano.

— Ei bine, reveni Dulcibeni, aceste ființe minuscule provin din organismele în putrefacție, ceea ce s-a putut observa numai după inventarea microscopului, și deci…

— Acel iezuit german e peste măsură de cunoscut, îl întrerupse Cris-tofano pe un ton înțepător, drept care domnul Dulcibeni pare să-l știe pe de rost.

Mie, ca să fiu cinstit, numele de Kircher nu-mi spunea chiar nimic. Dar că era cunoscut, nu mă îndoiam: auzind numele părintelui Athanasius Kircher, întreg auditoriul dăduse semne de aprobare.

— Totuși ideile lui Kircher, continuă Cristofano, nu le-au eclipsat încă pe cele ale marilor autori, care…

— Este posibil ca doctrina lui Kircher să aibă unele temeiuri, însă numai senzația poate fi baza trainică și de încredere pentru cunoașterea noastră.

Interveni de data asta domnul Bedford. Tânărul englez, părând a se fi eliberat de spaima de acum o seară, își reluase obișnuita înfumurare.

— Aceeași cauză de fapt, continuă el, poate în diverse cazuri să producă efecte opuse. Nu oare una și aceeași apă clocotită întărește oul și frăgezește carnea?

— Se știe foarte bine, se răsti Cristofano, cine pune în circulație aceste sofisme: domnul Locke și cumătrul său Sydenham; or știi ei totul despre simțuri și intelect, dar la Londra au pretenția să-i îngrijească pe bolnavi fără să fie medici!

— Și ce-i cu asta? Important e să-i facă bine, replică Bedford, iar nu să-și ducă pacienții cu vorba, cum fac unii medici. Acum douăzeci de ani, în timp ce la Napoli ciuma secera câte douăzeci de mii de suflete pe zi, medici și spițeri napoletani veneau la Londra să-și vândă metodele secrete de combatere a molimei. Frumos lucru: foi de pus în piept cu semnul iezuiților I.H.S., înscris într-o cruce; sau faimosul afiș,

bun de atârnat la gât cu înscrisul:

ABRACADABRA
ABRACADABR
ABRACADAB
ABRACADA
ABRACAD
ABRACA
ABRAC
ABRA
ABR
AB
A

Ajuns aici, tânărul englez, fluturându-și fudul coama roșie și fixându-și auditoriul (sărindu-mă, căci de mine nu-i păsa) cu albaștrii săi ochi strabici, se ridică și se sprijini de zid, îngăduindu-și o mai calmă cuvântare.

Colțurile străzilor și stâlpii caselor, povestea el, erau căptușite cu reclame ale unor vraci prin care lumea era ademenită să cumpere „pilule infailibile”, „poțiuni neasemuite”, „antidoturi regale” și „ape universale” în contra ciumei.

— Iar când nu păcăleau cu asemenea scorneli, urmă Bedford, înșirau poțiuni pe bază de mercur, care otrăveau sângele și omorau mai abitir decât ciuma.

Această ultimă intervenție a lui Bedford avu pentru Cristofano efectul unui fitil aprins, drept care disputa deveni violentă.

În clipa aceea interveni în discuție și părintele Robleda. După ce bolborosi ceva de neînțeles cu jumătate de gură, iezuitul nu pregetă să ia apărarea părintelui Kircher, confratele său. Reacțiile nu întârziară să apară și se stârni o gâlceavă de toată frumusețea, în care fiecare încerca să-și impună propriile argumente, mai mult prin ridicarea tonului decât prin forța rațiunii.

Era prima oară în sărmana mea viață de garcon, când asistam la o asemenea doctă dispută, chiar dacă surprins tare și dezamăgit de cârteala participanților.

M-am ales oricum cu primele informații despre teoriile acelui misterios Kircher, care n-avea cum să nu stârnească curiozitatea. De-a lungul unei jumătăți de veac de studiu neobosit, învățatul iezuit își transferase polimorfa doctrină în peste treizeci de mărețe lucrări asupra celor mai variate subiecte, între care și un tratat despre ciumă, *Scrutinium phy-si-co-medicum contagiosae luis quae pestis dicitur,* publicat cu douăzeci și cinci de ani în urmă. Omul de știință iezuit susținea că a făcut cu ajutorul microscopului mari descoperiri, față de care cititorul ar fi putut avea rezerve (așa cum de fapt s-a și întâmplat), dar care probau existența unor mici ființe invizibile, cauza, după spusele

sale, a molimei de ciumă.

După Robleda, susținerea științei părintelui Kircher se datora unor virtuți demne de un clarvăzător, sau oricum inspirate de Cer. Și dacă acest straniu părinte Kircher, îmi trecu prin minte, știuse într-adevăr care e leacul ciumei? Dar fiindcă atmosfera era încinsă, n-am îndrăznit să întreb.

Atent ca și mine, dacă nu mai mult, la informațiile despre părintele Kircher, fusese tot timpul abatele Melani. Silit să-și maseze mereu nasul în zadarnica încercare de a nu strănuta, nu mai intervenise, însă ochii lui pătrunzători fixau gurile celor ce-și pasau numele iezuitului german.

La rândul meu, eram în același timp înfricoșat de primejdia ciumei și vrăjit de acele docte teorii despre molimă, despre care atunci aflam pentru prima oară că există.

Fapt pentru care n-am intrat la bănuieli (deși ar fi trebuit) auzindu-l atunci pe Dulcibeni cât de bine cunoștea vechea și uitata teorie a lui Kircher despre ciumă. Și n-am observat că Atto își ciulise urechile atunci când a fost rostit numele lui Kircher.

După câteva ceasuri de discuție, o bună parte din chiriași – deja plictisită – roise domol, fiecare spre patul său, lăsându-i de izbeliște pe cârcotași. Și la puțină vreme, fără ușurarea unei împăcări, se duseră cu toții la culcare.

A DOUA NOAPTE

Între 12 și 13 septembrie 1683

Întorcându-mă în cameră, m-am aplecat pe fereastră și, folosindu-mă de un băț, am lăsat în jos în fața ferestrei lui Atto un căpătâi al sforii de care ar fi trebuit să tragem în caz de alarmă. M-am întins în pat, ținând ușa întredeschisă și urechile ciulite, temându-mă totuși că n-o să rezist prea mult până mă ia somnul. M-am străduit însă să stau de veghe și pentru că în patul de-alături zăcea semiconștient bietul meu stăpân, iar Cristofano mă rugase să-l supraveghez. I-am pus niște cârpe vechi în pantaloni ca să absoarbă eventuale scăpări de urină și am început s-aștept.

Povestea abatelui Melani mă liniștise măcar în parte. Admisese cu ușurință prietenia ce-l lega de Fouquet. Explicase și motivul pentru care Supraintendentul căzuse în dizgrație: mai mult decât supărarea Regelui Preacreștin, contase invidia lui Colbert. Cine poate nesocoti puterea malignă a invidiei? Oare nu tot ei i se datorează bârfele lui Devizé, Stilone Priàso și Cristofano pe seama abatelui? Ascensiunea băiatului de clopotar, care, un biet castrat în tinerețe, ajunsese să dea sfaturi Regelui Soare, stârnise prea multă pizmă. Sigur, cei trei au dovedit că-l cunosc bine și că vorbele lor nu erau scorneli. Cu toate astea, dușmănia lui Cristofano putea să însemne invidia unui compatriot: *nemo propheta în patria* spune Evanghelia. Ce s-ar putea crede însă în privința ciudatelor minciuni ale lui Devizé? Povestise că a fost la teatrul Cocomero din Veneția, care de fapt se găsea la Florența. Dădea astfel și el de bănuit?

Povestea lui Atto era oricum nu numai credibilă, ci și măreață și dureroasă. Fui cuprins de o amară căință pentru faptul de a-l fi crezut o canalie, un prefăcut pus pe trădare și minciună. Eu fusesem însă cel ce trădase sentimentul de prietenie ce se înfiripase la prima conversație din bucătărie, și pe care-l crezusem sincer și adevărat.

Aruncai un ochi spre stăpânul meu ce părea să doarmă de câteva ceasuri bune un somn greu și nefiresc. Tainele de dezlegat erau mult prea multe: ce oare îl adusese în halul ăla? Și înaintea lui, din ce i se trăsese moartea lui de Mourai? Dar Brenozzi, ce-l făcuse să-mi dăruiască prețioasele perle, și de ce pe urmă îmi fuseseră șterpelite?

Mintea îmi era încă bântuită de toate astea când m-am trezit: fără să-mi fi dat seama, adormisem. Mă sculasem din pricina unui scârțâit: mă ridicai brusc, dar imediat ceva obscur și netrebnic mă trânti la pământ; cu greu reușisem să nu mă lovesc prea tare. Am înjurat:

uitasem de sfoara ce mi-o legasem de gleznă. Ridicându-mă, m-am împleticit și în cădere pricinuisem un vacarm care ar fi putut să-l trezească până și pe stăpânul meu, ceea ce se și întâmplă după mugetul lui slab. În cameră era întuneric: poate din cauza lipsei de ulei, lampa mea se stinsese.

Mi-am ciulit urechile: pe coridor niciun zgomot. Imediat ce m-am ridicat, pipăind marginea patului, am auzit însă din nou un scârțâit, urmat de o bufnitură, un du-te-vino metalic și apoi încă un scârțâit. Inima mi-o luase razna: în sfârșit, hoțul. M-am eliberat de lațul care mă făcuse să cad, am dibuit pe ghicite lampa care se găsea pe masa din mijlocul odăii, dar fără succes. Invingându-mi cu greu teama, am ieșit afară ca să-l prind pe hoț, sau, cel puțin, să-mi dau seama cine era. M-am afundat în bezna de pe coridor, fără să știu ce va urma. Am coborât panta rampei ce mă despărțea de debaraua cu casa de bani, ținându-mi mâinile în față, ca să nu mă izbesc de ceva în timp ce exploram necunoscutul.

Lovitura nu întârzie să vină, dură și neașteptată. Cineva sau ceva îmi plesnise obrazul, zăpăcindu-mă de durere.

Îngrozit, am încercat să evit o a doua lovitură, dându-mă înapoi spre perete și urlând. Sperietura luă proporții când mi-am dat seama că nu mai puteam să scot vreun sunet, pe-atât de tare mi se striviseră gâtlejul și plămânii. Când tocmai voiam să mă rostogolesc la pământ ca să scap de dușmanul necunoscut, gemând ca un vițel dus la tăiere, o mână mă apucă de braț și-am auzit:

— Ce faci, prostule?

Era cu siguranță vocea lui Atto, venit în grabă după ce simțise sfoara întinzându-se în clipa în care eu, alarmat de scârțâitul suspect, mă ridi-casem brusc. I-am spus ce se-ntâmplase, plângându-mă de lovitura primită drept în față.

— N-a dat nimeni în tine. Eu dădusem fuga să te ajut în timp ce tu veneai de-a dura pe scări ca un prostănac și te-ai oprit în mine, murmură el stăpânindu-și mânia. Unde este hoțul?

Nu v-am văzut decât pe dvs., șoptii tremurând încontinuu.

— Ei bine, eu, când urcam, l-am auzit răsucind niște chei. O fi intrat deja în cămăruță, spuse aprinzând o lampă pe care avusese grijă s-o ia cu el.

De pe palierul unde ne aflam zărirăm o dâră de lumină pe sub ușa lui Stilone Priàso, pe partea dreaptă a coridorului de la al doilea cat. Abatele mă pofti să vorbesc încet și-mi arătă ușa micului antreu unde presupunea că s-ar fi strecurat hoțul. Ușița era întredeschisă. Înăuntru, beznă.

Ne uitarăm unul la altul și ne ținurăm răsuflarea. Omul nostru trebuia să fie acolo, conștient deja că fusese găbjit. Abatele ezită o clipă, după care trase ușița cu nădejde. Înăuntru, nimeni.

— Nu e cu putință, spuse Melani vizibil dezamăgit. Dacă ar fi luat-o în jos pe scări, ar fi dat de mine. În sus, chiar dacă ar fi izbutit să treacă de tine, nu există alte ieșiri: ușa ce duce spre turnulețul Cloridiei dă pe acoperiș și este blocată pe din afară. Iar dacă ar fi deschis ușa de la una din odăi, cu siguranță l-am fi auzit.

Eram complet dezorientați. Când eram gata să batem în retragere, Atto îmi făcu semn să rămân locului și coborî iute rampa scărilor. Urmai din ochi lampa lui cu ulei și-l văzui zăbovind la fereastra care din cori-dorul de la al doilea cat dădea spre curtea interioară. Puse lampa jos, apoi se aplecă peste pervaz și se uită. Curios, m-apropiai și eu de mica gratie a ferestruicii prin care ziua intra lumina în cămăruță. Pentru mine era însă prea sus, și n-am văzut decât că e noapte cu lună. Revenind din cămăruță, abatele se aplecă la podea și-i măsură cu palma lungimea, ajungând să-și bage mâna până sub dulapul cu unelte de pe peretele din fund. După o clipă de gândire, repetă operația luând în calcul de data asta și grosimea zidurilor. Când în cele din urmă se scutură de praf, mă luă pe sus fără a scoate o vorbă și, ținîndu-mă pe un taburet cu lampa pe cap, pe care trebuia s-o țin cu mâinile, mă așeză în fața gratiei:

— Stai așa și nicio mișcare! îmi porunci ochindu-mi nasul cu degetul. L-am auzit coborând din nou pe dibuite la fereastra de la al doilea cat.

Când în cele din urmă reveni și se uită la mine, mă arătai nerăbdător să iau parte la cugetările sale.

— Urmărește-mă atent. Debaraua are în lungime aproape opt palme, ceea ce înseamnă că e cam strâmtă. Poate zece palme, dacă adăugăm și zidurile. Cum se poate vedea mai bine din curte, mica aripă de care aparține și cămăruța asta a fost construită ulterior, adică nu o dată cu hanul. Ea de fapt se vede din exterior ca un pilastru gros care urcă de jos până aici, lipit de muchia posterioară a zidului de la apus al clădirii. Și totuși ceva nu se leagă: pilastrul este de două ori mai lat decât cămara. Ferestruica asta, vezi și tu, e foarte aproape de dulap, la nu mai mult de două palme de capătul încăperii. Prin urmare, chiar și văzută de-afară, ar fi trebuit să se afle nu prea departe de muchia exterioară a aripii. Dar când m-am uitat de jos, din coridorul de la al doilea cat, am văzut că ferestruica, luminată de lampa ținută de tine pe cap, nu era nici măcar la jumătatea peretelui în care a fost tăiată.

Abatele se opri, crezând poate că eu aș fi înțeles ceva. Nici vorbă de așa ceva, înnebunit de cap cu acele figuri geometrice grămadă una peste alta și invocate de raționamentul riguros al lui Atto. Încât continuă:

— La ce bun acest spațiu irosit? De ce nimeni n-a luat din el pentru a lărgi cămăruța, prea strâmtă ca două persoane, aflate înăuntru, să

nu se atingă?

M-am dus și eu să mă uit de la fereastra de la al doilea cat, mai mult ca să iau o gură de aer proaspăt.

Holbai ochii. Era adevărat. Luminișul lămpii cu ulei pe care îl zăream dincolo de gratia cămăruței se îndepărta în chip curios de muchia exterioară, conturată de strălucirea lunii. Niciodată nu băgasem asta de seamă, prea prins cu treaba ziua și prea obosit noaptea, ca să lenevesc la fereastră.

— Ai idee cum se explică asta, băiete? mă preveni abatele Melani în clipa în care mă văzu urcând.

Fără să mai aștepte răspuns, își vârî brațele în dulapul de scule rezemat de peretele din fund și începu să pipăie temeinic zidul din spate. Gâfâind, îmi ceru să-l ajut să împingă mobila.

Operația nu a fost prea grea. Abatele n-a părut deloc surprins de ceea ce ni se arătă dinaintea ochilor: pe jumătate ascuns de murdăria pe care timpul o depusese nepăsător pe perete, se vedea profilul unei uși.

— Uită-te și tu, exclamă mulțumit.

Fără vreo teamă, dădu un umăr învechitelor scânduri cărâitoare.

* * *

Primul lucru de care mi-am dat seama a fost curentul umed și rece ce-mi adia pe față. Dinainte ni se deschisese o cavernă negricioasă.

— Pe-aici a intrat, fui eu convins.

— Se pare că da, răspunse abatele, adulmecând neîncrezător cu nasul. Blestemata asta de debara avea un perete dublu. Treci tu primul?

Tăcerea mea vorbi de la sine.

— De acord, acceptă Atto, manevrând lampa ca să-și lumineze calea. Totdeauna eu trebuie să le rezolv pe toate.

Nu terminase bine de vorbit, că-l văzui apucându-se deznădăjduit de ușa cea veche de care tocmai trecusem, tras în jos de o putere irezistibilă.

Ajută-mă, hai odată, făcu el.

Un puț: Melani era cât pe-aci să cadă în el, urmările fiind cu siguranță fatale. Izbutise cu greu să se prindă de ușorul ușii, în timp ce picioarele îi atârnau în bezna ca smoala de sub noi. Când se ridică la loc, ajutat cât de cât de mine, ne-am pomenit pe-ntuneric: lampa, scăpându-i din mână, fusese înghițită de gaura neagră. M-am dus să iau o altă lampă din cameră, având grijă să răsucesc cheia-n ușă. Pellegrino dormea liniștit și, spre norocul lui, neștiutor de toată agitația din han.

L-am găsit pe Atto coborând deja în cavernă. Deosebit de agil pentru vârsta lui. Cum aveam să observ și după aceea, avea un soi de putere nervoasă, bine stăpânită deși fluidă, care-l susținea neîncetat.

La drept vorbind, nu era chiar un puț, îmi arătă el mișcând lampa, întrucât avea niște bucăți de fier înfipte în piatră, în chip de trepte, care înlesneau coborârea. Ne-am scoborât încet în acel orificiu vertical, nu fără teamă. Curând am pus piciorul pe o platformă de cărămizi. Jur împrejur lampa ne înfățișă că traseul nu se înfunda, ci continua pe una din laturile scurte ale palierului printr-o scară de piatră pătrată. Ne-am aplecat încercând să vedem, fără însă să reușim, unde se termină.

— Ne aflăm dedesubtul cămăruței, băiete.

Schițai un geamăt slab în loc de comentariu, căci situația nu mă consola cu nimic.

Am înaintat tăcuți. De data asta coborâșul părea să nu se mai sfârșească, asta și din pricina unei subțiri pelicule noroioase care făcea drumul destul de primejdios. La un moment dat, scara își modifică aspectul: tăiată în tuf, deveni foarte îngustă și cam accidentată. Aerul devenise greu, semn clar că ne aflam în subteran.

Am continuat să coborâm până am dat de o galerie întunecoasă și sumbră, săpată în pământ umed. Călăuziți doar de aerul greu și de tăcere. Mi-era teamă.

— Pe-aici a șters-o hoțul nostru, șopti abatele Melani.

— De ce vorbiți așa de încet?

— Ar putea să fie prin apropiere. Vreau să-l iau prin surprindere, eu pe el, și nu invers.

Dar hoțul nu era nici aproape, nici mai departe. Din pricina tavanului, dacă așa se putea numi, abatele Melani era silit să meargă aplecat prin galerie. Văzându-mă mergând repejor înaintea lui, îmi spuse:

— De data asta măcar, te invidiez, băiete.

Înaintam cu greu pe o cărare ici-colo tasată de pietre și cărămizi dispuse capricios. Vreme de câteva zeci de metri, curiozitatea mea lesne de-nțeles fu pe deplin pe placul abatelui.

Acest pasaj trebuie să fi fost construit pentru a înlesni refugiul în vreun punct îndepărtat al orașului.

— În vreme de ciumă, nu-i așa?

Poate chiar cu mult înainte. Într-un oraș ca acesta a fost mereu nevoie de așa ceva. I-a servit poate unui Principe roman pentru a-și lansa luptătorii în contra rivalului. Familiile romane s-au urât și s-au înfruntat din răsputeri. Când lăncierii germani au jefuit Roma, unele case princiare i-au ajutat să tâlhărească orașul, cu condiția să lovească în rivalii lor. Se prea poate ca hotelul nostru să fi slujit demult drept cartier general ucigașilor tocmiți și tăietorilor de gât. Posibil chiar în solda familiei Orsini, posesori de numeroase case prin apropiere.

Dar cine a construit această subterană?

Uită-te la pereți. Abatele apropie lampa de zid. Sunt de piatră și

par mai degrabă din antichitate.

Antice ca și catacombele?

Poate. Știu că acum câteva decenii, un preot învățat a explorat subteranele din câteva locuri din Roma și a descoperit și a desenat numeroase picturi, morminte și relicve de Sfinți și Martiri. În orice caz, e sigur că sub casele și piețele din câteva cartiere există pasaje și galerii, unele săpate de vechii romani, iar altele în vremuri mai aproape de noi.

În timp ce ne strecuram prin acele strâmtori, în pofida primejdiei, abatele nu părea să renunțe la pasiunea lui de a povesti. Așa se face că murmurul lui de flaut continuă spunând că Italia abundă din cele mai vechi timpuri în pasaje secrete săpate în stâncă sau în pământ, concepute atunci pentru a scăpa de asedii și atacuri armate, cum ar fi conductele numai bune de fugit fără să fii văzut din fortărețe și castele, precum și pentru a pregăti adunări de taină, sau chiar pentru întâlniri amoroase, cum s-a zvonit în cazul doamnei Lucrezia Borgia și al fratelui ei Cesare, cu numeroșii lor amanți și amante. Însă de galeriile secrete *massime* trebuia și să te ferești, fiindcă inviolabilitatea lor era garantată nu doar de secretul lor (ce fusese plătit uneori cu viața de cei ce le construi-seră), ci și de alte multe capcane: pentru a-i înșela și deturna pe intruși, adesea erau construite pasaje oarbe, sau uși invizibile comandate prin contragreutăți și disimulate în ziduri, și care se deschideau doar acționând mecanisme oculte.

— Mi s-a povestit despre un labirint subteran din Sicilia, construit de marele împărat Frédéric, pe ale cărui coridoare se declanșează grilaje de metal printr-o simplă călcătură pe tije ascunse; acelea cad din tavan și-i întemnițează pe nepoftiți, ca să nu mai vorbim de cuțitoaie ascuțite, năpăstuite de asasini nevăzuți, numai bune de despicat și ucis trecătorii. Alte mecanisme deschid brusc imense puțuri care îi înghit pe cei prea puțin prevăzători. Au ieșit la iveală planurile destul de precise ale unor catacombe. Se spune că și în subsolul Neapolelui ar fi un număr mare de galerii și trasee subterane, dar nu le cunosc ca pe cele ale Parisului, care sunt mult mai întinse și unde am și pătruns. Știu că în Piemont, în veacul trecut, lângă un loc numit Rovasenda, sute de țărani prigoniți de soldații francezi au fost împinși în câteva caverne din preajma unui râu. Se povestește că nimeni n-a mai ieșit din acele grote: nici asediatorii și, cu atât mai puțin, urmăriții.

— Domnul Pellegrino nu mi-a vorbit niciodată de existența acestui pasaj, șoptii eu.

— Cred și eu. Nu e un lucru de spus în gura mare. Și e posibil ca nici măcar el să nu-i știe toate cotloanele secrete, ținând seama de faptul că a preluat de curând hanul ăsta.

— Și-atunci cum a dibuit trecerea hoțul cheilor?

— I-o fi spus stăpânul tău în schimbul a ceva bani sau vin tămâios, ricană abatele.

În timp ce înaintam, am simțit că mă încearcă o senzație de greutate în piept și la cap. Calea obscură pe care ne aventurasem ducea într-o direcție necunoscută, și, firește, prevestitoare de primejdii. Bezna, sfâșiată doar de lampa cu ulei dusă de abatele Melani, era înspăimântătoare și nefastă. Pereții galeriei, din pricina traseului întortocheat, nu îngăduiau să privim în față și ne făceau să ne închipuim ce e mai rău. Și dacă hoțul, zărind de departe lumina lămpii noastre, ne-ar fi așteptat după vreo ieșitură, ca să ne-ntindă o cursă?

M-am înfiorat gândindu-mă la pericolele din galeriile știute de abatele Melani. Nimeni nu ne-ar mai fi găsit trupurile. Chiriașii hanului ar fi avut destule motive să-i convingă pe scutieri de faptul că eu și abatele Melani fugiserăm din han, sărind probabil noaptea pe fereastră.

Nici acum n-aș putea să spun cât a durat acel drum. În fine, ne-am dat seama că acea cărare subpământeană care la început coborâse tot mai adânc, începea acum să urce cât de cât.

— Suntem pe-aproape, spuse abatele Melani. E posibil să ieșim la lumină undeva.

Picioarele mă dureau, iar umezeala începea să mă încleștieze. Tăceam de mai multă vreme, dornici doar să ajungem la capătul acelei fioroase spelunci. M-am cutremurat văzându-l pe abate împiedicându-se, mai-mai să cadă și să scape lampa din mână: pierderea singurei noastre surse de lumină ar fi însemnat un adevărat coșmar. M-am repezit să-l sprijin. Furios și totodată consolat din pricina pericolului din care tocmai scăpase, abatele lumină obstacolul: o rampă de trepte de piatră, pe cât de înalte pe-atât de înguste, pe care trebuia să urcăm. Ceea ce și făcurăm aproape târâș, de teamă să nu cădem pe spate. Urcușul cu multe curbe îl sili pe Atto să se ghemuiască în chip penibil. Eu însă și de data asta m-am descurcat mai bine. Atto mă privi:

— Chiar ești de invidiat, băiete, repetă el amuzat, cu toate că replica lui nu-mi făcea deloc plăcere.

Eram murdari de noroi, cu fruntea și corpul stropite de necurățenii. Dintr-o dată abatele strigă. O ființă diformă, iute și piezișă, îmi căzu în spinare, alunecându-mi pe piciorul drept înainte de a se mistui în beznă. M-am zbătut, ferindu-mi capul cu brațele, de spaimă, gata să-mi plâng de milă și totodată să mă apăr orbește.

Atto pricepu că pericolul, dacă fusese unul, durase doar o clipă.

— E ciudat că până acum n-am prea dat de așa ceva, comentă el revenindu-și. Se vede treaba că suntem de fapt departe de rutele obișnuite.

Un enorm șobolan de râu, deranjat de sosirea noastră, preferase să

sară peste noi decât s-o ia la goană înapoi. În nebunescul său avânt, se cățărase pe brațul abatelui Melani, în timp ce se rezema de perete, și sărise apoi cu toată greutatea în spinarea mea, înfricoșându-mă de moarte. Ne oprirăm, muți și timorați, să ne tragem sufletul. Am continuat să urcăm până ce scărițele începură să alterneze cu porțiuni de cărămizi orizontale din ce în ce mai lungi.

Mai la vale curgea râul. Am dat înapoi, instinctiv, în fața prăpastiei. Vântul răcoros și umed se simțea deja în subteran, ușurându-ne respirația. Îndată ce ieșeai, o altă cărare, la fel de curioasă, părea să se bifurce spre dreapta, pierzându-se printre pământurile mâloase ale malului.

Abatele mi-o luă înainte:

— Dacă fugim, o să ne dea de urmă fără doar și poate.

— Așa că, gemui eu mâhnit, am ajuns aici cam degeaba.

— Dimpotrivă, făcu Atto nepăsător. Pentru orice eventualitate, noi știm oricum că această cale de fugă există. Nici urmă de hoț, sigur, asta fiindcă n-a luat-o pe același drum cu noi. Am scăpat din vedere și alte posibilități, fie din neglijență, fie c-am fost depășiți. Acum trebuie să ne întoarcem înainte ca absența noastră să fi fost remarcată.

* * *

întoarcerea la han a fost o adevărată osândă, de două ori mai istovitoare decât la coborâre. Lipsiți de instinctul de pândă care ne îmboldise la dus (valabil cel puțin în cazul abatelui Melani), ne-am târât îndurând și mai aprig povara drumului, cu toate că tovarășul meu de aventură nu voia să recunoască.

După ce am escaladat puțul, o dată ieșiți din infernala galerie subterană, iată-ne în cămăruța inițială. Abatele, vizibil necăjit din pricina eșecului expediției, mă lăsă să plec dându-mi grabnice instrucțiuni pentru ziua următoare.

Spre norocul nostru, aveam o îndestulătoare provizie de ulei: contra-venind decretelor cardinalilor de la Vatican, n-am șovăit să folosesc și ulei de gătit.

Simțeam că nu mai era mult până să ieșim la lumină. Mergeam acum pe o pantă ușoară, ce ne făcea să uităm de oboseală și frică. Ne trezirăm pe neașteptate într-un loc dreptunghiular, de data asta zidit. Ai fi zis că e vorba de un depozit, sau de pivnița unei clădiri.

— Iată-ne din nou printre oameni, ținu să întâmpine abatele noua ambianță.

De-acolo, un ultim rând de scări abrupte, dar dotate cu o balustradă de frânghie legată-n peretele din dreapta cu inele de fier, urca spre ieșire. Ne-am cățărat până sus.

— Fir-ar să fie! șuieră abatele.

Am înțeles pe loc despre ce e vorba. Scara se sfârșea, cum era și normal, în fața unei porți destul de robuste. Și ferecate.

În fine puteam să ne tragem sufletul, fie și într-un loc atât de ostil, și să cugetăm la ceea ce facem. Portița de lemn era blocată cu o bară de fier ruginită. Dincolo de ea, așa cum era lesne de ghicit după foșnetul vântului ce răzbătea până la noi, se ieșea în lumea albă.

— Acum uite că tac. Explică-mi tu, mă invită abatele.

— Poarta e-nchisă pe dinăuntru. Prin urmare, hoțul n-a ieșit din galerie. Și fiindcă n-am dat de el, dar nici n-am văzut vreo răscruce, concluzia e că n-a urmat același drum cu noi.

— Bine, bine, dar unde s-a dus?

— Poate că nici măcar n-a coborât prin puțul din spatele cămăruței, mă hazardai eu fără să cred prea tare.

— Fir-ar! bombăni Atto. Unde s-o fi băgat, domnule!

Coborî scara și dădu ocol depozitului. Într-un colț, o veche barcă de lemn aproape putrezită îmi îndreptățea bănuiala ce-mi trecuse prin cap încă de la sosirea în acel loc: ne aflam aproape de malurile Tibrului. Am deschis poarta trăgând cu nădejde de zăvor. Luminat de firavele raze de lună, se vedea capătul unei cărări.

— Mâine, dacă dorești, poți să-i anunți pe ceilalți chiriași despre dispariția sau pierderea dublurii cheilor. Firește, nu sufli o vorbă despre descoperirea noastră, și nici despre încercarea de a da de urma hoțului. De îndată ce vom avea ocazia, ne-om sfătui numai noi doi, în bucătărie sau în alt loc sigur, și ne vom ține la curent cu noutățile.

Dădui din cap lenevos, din pricina oboselii, dar mai cu seamă îndoindu-mă în sinea mea în privința abatelui Melani. În timpul întoarcerii din galerie, sentimentul meu din nou deveni îndoielnic: chiar dacă exagerate și rău voitoare, bârfele pe seama sa, îmi spuneam, rămân totuși zone de umbră în trecutul său și de aceea, fiindcă tot eșuase prinderea hoțului de chei, n-aveam de gând să-i mai fiu serv și informator, și să risc astfel să mă bag în treburi prea puțin clare și poate primejdioase. Și dacă era adevărat că Supraintendentul Fouquet, cu care Melani fusese prieten, nu fusese altceva decât un mecena plin de strălucire, și victimă a regalei invidii a lui Ludovic al XlV-lea și a pizmei lui Colbert, nu se putea însă nega, mă convinsesem în timp ce ne chinuiam prin cel întuneric, că mă aflam totuși în tovărășia unui personaj dedat vicleniei, tertipurilor, celor o mie de șiretlicuri de la Curtea din Paris.

Știam câte grave dezbinări îl despărțeau pe bunul nostru papă Inocențiu al Xl-lea de curtea franceză. Pe-atunci nu eram în stare să-mi explic marea răceală între Roma și Paris. Dar din vorbele celor mulți și ale celor mai pricepuți la politică, înțelesesem clar că cine voia să fie devotat pontifului nostru, nu putea și nu trebuia să fie prietenul curții galice.

Și pe urmă toată agitația aceea în urmărirea presupusului hoț de chei nu era prin ea însăși suspectă? La ce bun acea urmărire plină de

necunoscute și de primejdii, când se putea pur și simplu aștepta desfășurarea evenimentelor și preveni colocatarii imediat asupra dispariției cheilor? Nu cumva abatele știa mult mai mult decât spunea? Poate chiar știa cu precizie unde erau ascunse. Și dacă hoțul ar fi fost chiar el, și n-ar fi încercat decât să-mi abată atenția, ca apoi să opereze în liniște, poate chiar în aceeași noapte? Până și dragul meu de stăpân se ferise să-mi spună despre existența galeriei. Ei bine, din ce motiv un străin numit abatele Melani ar trebui să-mi încredințeze adevăratele sale intenții?

I-am promis așadar într-o doară abatelui să-i urmez sfaturile, având grijă totuși să mă fofilez; îmi luai lampa și mă baricadai cu iuțeală în odaie, unde aveam de gând să-mi pun la punct jurnalul cu toate cele ce se întâmplaseră în acea zi.

Domnul Pellegrino dormea în pace, răsuflarea grea i se liniștise bine. Trecuseră mai mult de două ceasuri de la coborârea noastră în oribila subterană, mai erau poate încă două până la trezire, iar eu eram răpus de oboseală. Cu totul din întâmplare, cu o clipă înainte de a stinge lumina, îmi aruncai ochii la pantalonii stăpânului: cheile lipsă stăteau la vedere, agățate la curea.

A TREIA ZI

13 septembrie 1683

Razele binefăcătoare ale soarelui răzbăteau prin fereastră și se revărsau în odaie, împrăștiind o lumină curată și binecuvântată până și pe fața jilavă și suferindă a sărmanului domn Pellegrino, abandonat în patul lui. Ușa se deschise și se arătă chipul surâzător al abatelui Melani.

— Gata de plecare, băiete?

— Unde sunt chiriașii?

— Cu toții-n păr în bucătărie, îl ascultă pe Devizé cântând din trompetă. Ciudat: nu știam că chitaristul era și un virtuoz al acelui lărmuitor instrument, și *massime* nu-mi explicam de ce sunetul pătrunzător de alămuri nu se auzea până la catul de sus.

— Unde mergem?

— Trebuie să ne-ntoarcem jos, noaptea trecută n-am căutat cum trebuie.

Ajunși din nou în cămăruță, am deschis portița din spatele dulapului. Fața îmi fu ștearsă de aerul umed. Deși n-aveam chef, m-am uitat în jos luminând începutul puțului.

De ce nu la noapte? Ceilalți ar putea să ne dea de gol, protestai eu

anemic.

Abatele nu răspunse. Scoase din buzunar un inel, și mi-l puse în palmă, strângându-mi degetele în jurul bijuteriei, ca și cum ar marca importanța gestului. Am acceptat, începând coborârea.

De îndată ce am ajuns pe temelia de cărămidă, am tresărit.

O mână din beznă mi se pusese pe umărul drept. Frica m-a împiedicat nu numai să urlu, ci și să mă întorc. Instinctiv am înțeles că abatele mă poftea să nu mă agit. Învingându-mi cu greu groaza ce mă încleștase, m-am întors să văd chipul celui de-al treilea explorator.

— Nu uita să cinstești pe cei morți.

Era domnul Pellegrino cel ce mă mustra atât de grav, tot una cu expresia chipului său îndurerat. Uluit din cale-afară, îmi pierdusem graiul: cine era deci cel pe care-l lăsasem dormind în patul său? Cum de-a putut Pellegrino să se deplaseze din odaia însorită în beznă umedă a galeriei? În timp ce tot felul de întrebări îmi asaltau mintea, Pellegrino vorbi din nou.

— Vreau mai multă lumină.

Simții cum mă duc brusc pe spate: suprafața cărămizilor era vâscoasă și lunecoasă peste poate; îmi pierdusem echilibrul poate atunci când m-am întors spre Pellegrino. Am căzut încet, dar cu totul, pe scară, cu burta-n sus, spre cer (care de-acolo din adânc părea să nu fi existat vreo-dată). Printr-o minune am măturat cu spinarea treptele ce duceau în jos fără vreo opreliște, deși mi se părea că atârn mai mult decât o statuie de marmură vulcanică. Ultima imagine a fost cea a lui Atto Melani și Pellegrino privind flegmatic cum dispar, ca și cum ar ignora deosebirea între viață și moarte. Căzui, covârșit de stupoare și deznădejde, ca un suflet pierdut ce, prăbușindu-se în abis, își recunoaște osânda. M-a salvat urletul care părea să vină dintr-un cotlon al Creației; și care, trezindu-mă, mă smulse din coșmar.

Visasem, și-n timp ce visam, strigasem. Eram în pat; mă uitai spre cel al stăpânului care, firește, nu se clintise nicio clipă de unde fusese pus. Pe fereastră nu intrau frumoase raze de soare, ca în viziunea onirică, ci luminișul trandafiriu și totodată azuriu ce vestește zorii. Aerul înțepător al primelor ceasuri mă înfrigurase, și m-am învelit mai bine, deși știam că n-o să mai adorm curând. De pe scări se auzea o zarvă îndepărtată de pași și ciulii urechile spre ușa de la cămăruță. Era vorba, așa cum și bănuiam, de unii chiriași care coborau în bucătărie sau la primul cat. Am distins glasul lui Stilone Priàso și al părintelui Robleda, care îl întrebau pe Cristofano despre starea de sănătate a lui Pellegrino. M-am sculat din pat, prevăzând că în scurt timp medicul va veni să-l vadă pe stăpânul meu. În schimb, cel ce a bătut la ușă fu Bedford. I-am deschis.

Am fost izbit de chipul lui palid, cu pronunțate semilune negre sub ochi, având pe umeri o mantie groasă. Bedford era complet îmbrăcat

și cu toate astea era scuturat de frisoane de sus până jos, greu de ascuns și de stăpânit. Mă rugă să-l las să între, ca să nu fie, desigur, zărit de ceilalți chiriași. I-am dat puțină apă și pilule recomandate de Cristofano. Englezul refuză, căci, spuse el îngrijorat, existau pilule din care ți se poate trage moartea. Am fost surprins de un asemenea răspuns, dar n-am pregetat să insist.

— O să-ți mai spun că, adăugă cu vocea brusc slăbită, opiul și curățeniile pentru felurite umori pot aduce chiar moartea, și amintește-ți că negrii țin ascuns sub unghii o otravă care ucide printr-o simplă zgârietură, și mai sunt și șerpii cu clopoței, da, și-am citit despre un păianjen care a scuipat în ochii celui ce-l chinuia o otravă atât de puternică, încât și-a pierdut vederea o bună bucată de timp. Părea să aibă febră.

— Dar Cristofano n-ar face nimic din ce spuneți, protestai.

— … și aceste substanțe, continuă ca și cum nu m-ar fi auzit, acționează pe calea virtuților oculte, însă virtuțile oculte nu sunt altceva decât oglinda ignoranței noastre.

Am băgat de seamă cum îi tremurau picioarele și cum se rezema de ușorul ușii ca să nu se descumpănească. Cuvintele lui chiar aduceau destul de bine cu un delir diurn. Bedford se așeză pe pat și-mi surâse mâhnit.

— Fecalele usucă corneea, recită el ridicând arătătorul ca un învățător ce-și dojenește elevii, iarba de-i zice cruciuliță, dac-o porți la gât, e bună de leac pentru frigurile malariei. Pentru istericale însă e nevoie de împachetări cu sare la picioare, repetate de câteva ori. Iar pentru a învăța arta medicală, spune-i-o domnului Cristofano când îl vezi, să citească *Don Quijote* în loc de Galenus sau Paracelsus.

După care se-ntinse pe pat, închise ochii, își puse mâinile-n cruce pe piept continuând să tremure ușor. Mă repezii pe scări să cer ajutor.

* * *

Buboiul destul de mare de sub vintre, plus cel oleacă mai mic din golul subsuorii drepte, îl făcură pe Cristofano să nu se-ndoiască prea mult. De data asta, din păcate chiar era vorba de molimă pestilențială, ceea ce evident relansa umbre negre atât asupra morții domnului de Mourai, cât și a leșinului ciudat ce-l lovise pe stăpânul meu. Nu mai înțelegeam nimic: un abil și obscur asasin ne dădea târcoale sau mai degrabă faimoasa ciumă?

Vestea bolii lui Bedford aduse printre chiriași cea mai adâncă deznădejde. Mai era doar o zi până ce oamenii prefecturii urmau să vină pentru control. Am observat că majoritatea se ferea de mine, de vreme ce fusesem cel dintâi care venise în contact cu Bedford, deja atacat de boală. Se-nstăpâni din nou bănuiala. Cristofano aminti totuși că noi toți stătusem de vorbă, luaserăm masa și chiar jucasem cărți cu englezul până mai ieri. Prin urmare, nimeni nu putea să se simtă-n

siguranță. Eu, poate dintr-o bună doză de cutezanță tinerească, am fost singurul care nu m-am speriat. În schimb, cei mai fricoși, adică părintele Robleda și Stilone Priàso, au dat fuga să-și ia mâncarea lăsată în bucătărie și de-acolo spre odăile lor. I-am oprit, amintindu-mi că trebuia să oficiem și pentru Bedford taina maslului. De data asta însă, părintele Robleda nu se lăsă înduplecat:

— Este englez, adică al religiei reformate; un excomunicat fără har, răspunse pradă panicii, adăugând că mirul celor bolnavi era menit doar adulților botezați și interzis atât copiilor, cât și nebunilor, excomunicaților dovediți, păcătoșilor impenitenți, ocnașilor și lăuzelor; precum și soldaților în bătălie împotriva dușmanului și celor în primejdie de naufragiu.

Stilone Priàso se repezi și el:

— Nu știi că uleiul sfânt grăbește moartea, face să cadă părul, îngreunează durerile nașterii, dă icter pruncului, omoară albinele ce zboară în jurul casei bolnavului, iar cei care l-au primit vor muri dacă vor dansa în cursul anului, și că e păcat să torci în odaia bolnavului, căci va muri dacă se întrerupe torsul sau se rupe firul, și că nu te poți spăla pe picioare decât mult timp după ce-ai primit maslul, și că trebuie să ții mereu o lampă sau o lumânare aprinsă în odaia bolnavului pe tot timpul bolii, în caz contrar sărmanul de el se prăpădește?

Drept care, lăsându-mă fără grai, dădură fuga să se baricadeze fiecare în camera lui.

După vreo jumătate de oră m-am întors în odăița de la primul cat, în care zăcea Bedford, ca să văd cum se mai simte. Nici Cristofano și nici altcineva nu era de față, deși nefericitul de englez părea, după vorbe, prins într-un dialog. Eram doar eu cu bolnavul, care, de fapt, delira de unul singur. Era teribil de palid, o șuviță de păr i se lipise de frunte din pricina transpirației abundente, iar buzele neobișnuit de crăpate semnalau arsurile și durerile din gât.

— În turn… e-n turn, bălmăji el privindu-mă istovit. Vorbea în dodii. Fără vreun motiv anume, enumeră o seamă de nume mie necunoscute și pe care le-am memorat doar fiindcă le-a tot repetat de câteva ori, amestecate cu expresii de neînțeles, în graiul său natal. Șoptea neîncetat numele unui oarecare Wilhelm, originar din orașul Orania, un prieten sau un cunoscut al său, îmi închipuiam.

Eram gata să-l chem pe Cristofano, de teamă ca boala să n-o ia razna brusc și să atingă deznodământul fatal, când medicul se înfățișă, adus de gemetele bolnavului. Era însoțit de Brenozzi și Devizé, ce păstrau totuși distanța.

Sărmanul Bedford își continua nebunescul monolog citând numele unui Carlo, tălmăcit de Brenozzi drept Charles al II-lea Regele Angliei; venețianul, ce dovedi o apreciabilă cunoaștere a limbii engleze, ne

lămuri că, după cum dă de-nțeles, Bedford străbătuse de curând Statele Olandei.

— Și de ce tocmai Olanda? întrebai.

— Asta n-am cum să știu, răspunse Brenozzi făcându-mi semn să tac, și aplecându-și din nou urechea la divagațiile bolnavului.

— Știți bine limba engleză, observă medicul.

— Un văr al meu de departe, născut la Londra, îmi scrie adesea pentru niște afaceri de familie. Prind iute și m-ajută și memoria, și-n plus am călătorit mult cu negoțul. Uitați-vă, pare să-și revină.

Delirul bolnavului părea să se fi potolit și Cristofano ne pofti să ieșim pe coridor. Ne așteptau, dornici de vești, mulți dintre chiriași.

Cristofano vorbi fără ocolișuri. Mersul bolii îl făcea să se îndoiască până și de propria meserie. Mai întâi moartea obscură a domnului de Mourai, apoi accidentul domnului Pellegrino, aflat și-acum într-o stare jalnică, în fine, clarul caz de molimă ce-l lovise pe Bedford: toate la un loc îl descumpăniseră pe medicul toscan, care față cu asemenea înlănțuire de nenorociri, își recunoștea neputința. Ne uitarăm unul la altul, palizi și înspăimântați, preț de câteva nesfârșite clipe.

* * *

Unii chiriași începură să se jeluiască, alții să se ascundă prin camere. Medicul era asaltat de întrebările unora ce voiau să-și aline panica, în timp ce alții amuțiseră cu capul în mâini. Însuși Cristofano se grăbi spre cameră, unde se-ncuie cu cheia, cerându-ne să-l lăsăm puțin în pace ca să se mai uite prin cărți și să cântărească mai bine situația. Retragerea sa însă părea mai degrabă o încercare de a se pune la adăpost, decât o tactică de ieșire din impas. Inchisoarea noastră silnică își schimbă fața comediei pe cea a tragediei.

La scena de deznădejde colectivă asistase și abatele Me-lani, palid ca moartea. Dar mai tare decât oricine, eu eram cel mai chinuit. Domnul Pellegrino, mă gândeam lăcrimând, făcuse din hanul ăsta un mormânt, al său și al meu, precum și al chiriașilor. Și-mi închipuiam deja scenele de durere ce vor urma o dată cu sosirea nevestisii, când i se va arăta în ochi lucrarea crudă a morții în odăile de la Donzello. Abatele mă descoperi trântit pe jos cum eram, pe coridorul camerei lui Cristofano, pradă suspinelor și lacrimilor șiroindu-mi pe față. Mângâindu-mă pe cap, îmi șopti la ureche un cântec trist:

Piango, prego e sospiro,
E nulla alfin mi giova…[5]

Așteptă să mă potolesc și-ncercă să mă consoleze cât de cât. Văzând că toate aceste gesturi sunt zadarnice, mă ridică de jos cu totul și mă rezemă energic de zid.

— N-am niciun chef să vă mai ascult, m-am îndârjit eu.

I-am repetat cuvintele medicului, la care am adăugat că trebuie să ne-așteptăm cu toții la chinuri grele, în câteva zile, dacă nu în câteva ore, asemeni lui Bedford. Abatele Melani mă trase după el sus pe scări până-n camera sa. Dar nimic nu putea să-mi readucă împăcarea, astfel că abatele a fost nevoit să-mi dea un dos de palmă. Urmarea: n-am mai sughițat și în câteva minute m-am liniștit.

Atto mă luă frățește pe după gât și-ncercă în cuvinte alese să mă îmbărbăteze. Cel mai important lucru era să repetăm abila înscenare prin care ascunsesem de oamenii Prefecturii boala lui Pellegrino. A da pe față prezența unui ciumat (de data asta, unul adevărat) în han, ar fi înăsprit și mai tare și ar fi întețit controalele; n-ar fi fost exclus să fim transferați într-un lazaret improvizat într-o zonă mai puțin populată, posibil chiar în insula San Bartolomeo, unde fusese pus pe picioare spitalul în vremea marii molime de-acum treizeci de ani.

Noi doi aveam oricum calea de refugiu subteran, pe care o descoperisem împreună noaptea trecută. Sigur, era deosebit de riscant să scapi de cercetări într-o asemenea situație, dar era totuși o soluție în cazul în care evenimentele s-ar precipita. Văzând că îmi revenisem aproape complet, abatele rezumă: dacă Mourai fusese otrăvit și dacă presupusele buboaie ale lui Pellegrino nu erau altceva decât vărsat, singurul bolnav de ciumă era deocamdată Bedford.

Cineva bătu la ușa lui Atto: Cristofano ne poftea pe toți în sălile de la parter. Avea să ne facă anunțuri urgente. Ajunși în hol, îi văzurăm pe chiriași adunați laolaltă lângă piciorul scării, chiar dacă, după ultima întâmplare, mai departe unul de altul. Devizé, retras într-un colț, îmblânzea climatul apăsător cu notele fermecătorului și incitantului său rondo.

— Mai trăiește junele englez? se hazardă Brenozzi în timp ce-și tot gâdila tiparul.

Medicul negă din cap și-i pofti pe toți să ia loc. Încruntarea lui Cristofano sufocă ultima notă pe degetele muzicianului francez.

Eu am intrat în bucătărie și, punând oalele la foc, m-am apucat să pregătesc masa de prânz.

Îndată ce lumea s-a liniștit, medicul deschise geanta, scoase din ea o față, se șterse bine de transpirație (după cum îi era obiceiul, înainte de a ține un discurs) și, în cele din urmă, își drese vocea.

— Onorabili domni, iertați-mă că acum câteva ore v-am lăsat singuri; trebuia însă să ne dăm seama ce e cu noi, și concluzia am tras-o -concluzia…, repetă Cristofano ghemuindu-și fața cu o mână, – e că dacă nu vrem să murim, trebuie să ne-ngropăm de vii.

Venise timpul, explică el, să nu se mai circule brambura prin Donzello, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Nu mai aveam voie, de-acum încolo, să ne pierdem în amabile conversații, în pofida recomandărilor pe care de câteva zile ni le tot făcuse. Până acum

soarta ținuse chiar prea mult cu noi, și nenorocirea care-i lovise pe bătrânul domn de Mourai și pe Pellegrino n-avea de-a face cu molima; dar acum lucrurile se agrava-seră, și ciuma cea mult invocată la început în zadar, iat-o lovind aievea la Donzello. Era timp pierdut socoteala minutelor petrecute de fiecare dintre noi alături de bietul Bedford: nu făcea decât să sporească bănuielile. Unica nădejde de salvare era izolarea voluntară în propria cameră, evitând astfel inhalarea umorilor celuilalt, sau venirea în contact cu îmbrăcămintea celorlalți colocatari *etcetera.* Va trebui să ni se ungă și maseze corpul regulat cu uleiuri și balsamuri purificatoare anume preparate de medic, și nu ne vom mai strânge laolaltă decât în cazul apelurilor scutierilor, cum e cel de mâine dimineață.

— Doamne Dumnezeule Sfânt, se-nfierbântă părintele Robleda, vom sta să așteptăm moartea pe un colț de podea, lângă propriile noastre necurățenii? Dacă-mi îngăduiți, adăugă iezuitul îmblânzindu-și tonul, am auzit că al meu confrate Diego Guzman de Zamorra s-a apărat admirabil pe sine și pe alți iezuiți misionari în vremea ciumei din Perpignan în regatul Cataloniei, recurgând la un *remedium* destul de plăcut la gust: un foarte bun vin alb, în care fuseseră dizolvate un dram de piatră vânătă și oleacă de frăsinel. Se ungeau toți cu ulei de scorpion, după care mâncau zdravăn. Și nimeni nu s-a îmbolnăvit. N-ar fi cazul să încercăm și noi, înainte de a ne zidi de vii?

În timp ce Robleda vorbea, abatele Melani, văzându-și ancheta grav amenințată de o posibilă izolare, îl aproba dând viguros din cap.

— Și eu am auzit că vinul alb de soi ar fi un excelent ingredient contra ciumei și frigurilor de baltă, confirmă Atto cu convingere, chiar dacă rachiul și vinul numit malvasia îl întrec. E faimoasă la Pistoia apa pe care maestrul Anselmo Rigucci a folosit-o cu mare succes pentru a-și feri concitadinii de molimă. Tatăl meu povestea că episcopii care au păstorit orașul veacuri în șir beau din ea cu mare poftă, și nu numai pentru cură. Era vorba de fapt de cinci livre de rachiu aromatizat cu ierburi medicinale care era lăsat să se așeze, închis ermetic într-o carafă, timp de douăzeci și patru de ore într-un cotlon al Domului. La sfârșit se adăugau șase livre din nobilul vin malvasia. Rezultatul era un excelent lichior, din care episcopul de Pistoia bea două uncii în fiecare dimineață pe stomacul gol, în spatele altarului mare, îndulcit cu o uncie de miere. Iezuitul își plesni limba semnificativ, deși Cristofano dădea sceptic din cap, încercând zadarnic să-și reia pledoaria.

— Nu neg că asemenea leacuri ne-ar putea înveseli cugetul, i-o luă înainte Dulcibeni, dar mă îndoiesc că ele ar da naștere unor efecte mai importante. Și eu am auzit, de pildă, de un savuros electuar întocmit de Giglio Da Cremona în vremea ciumei din Lombardia. Era vorba de un foarte bun condiment din care se puneau câte patru dramuri pe

pâine caldă, în fiecare dimineață pe stomacul gol: miere cu petale de trandafir și oleacă de oțet dulce, frecate cu agaric, scamonee, cu turbit și șofran. De murit, au murit cu toții, iar Giglio a scăpat de linșaj numai fiindcă foarte puțini din cei tratați mai supraviețuiseră, încheie lugubru bătrânul gentilom marchigian, lăsând să se-nțeleagă că, după părerea lui, prea multe șanse n-avem nici noi.

— Asta mi-aduce aminte, reveni Cristofano, de atât de lăudatul leac de inimă și stomac al lui Tiberio Gariotto din Faenza. O nebunie de maestru cofetar: zahăr de trandafir, rachiu aromatizat, scorțișoară, șofran, santal și coral roșu, totul încorporat în patru uncii de suc de chitră și apoi lăsat deoparte timp de paisprezece ceasuri, după care se amesteca în miere fiartă, clocotită și strecurată. Se adăuga apoi puțin mosc, atât cât s-o parfumeze. Acest autor însă n-a scăpat, a fost omorât. Credeți-mă pe cuvânt, nu ne rămâne decât să ne ținem strict de ce v-am spus… Devizé nu l-a lăsat să termine:

— *Monsieur* Pompeo și chirurgul nostru au dreptate. Jean Gutierrez, medicul lui Charles al II-lea de Franța, susținea că ceea ce e bun la gust, nu poate curăța umorile. Totuși, Gutierrez pusese la punct un electuar pe care ar merita să-l încercăm. Gândiți-vă, Regele i-a dat, pentru a premia virtuțile preparatului său, o rentă bunicică în ducatul Lorenei. În acel electuar medicul punea pe lângă dulciuri precum mierea fiartă și strecurată, douăzeci de nuci și cincisprezece smochine, precum și mult virnanț, absint, terra sigillata și sare gemă. Se administra seara și dimineața, câte o jumătate de uncie, după care se bea o gură de oțet alb foarte tare pentru a spori dezgustul.

Urmă o discuție aprinsă între susținătorii leacurilor plăcute la gust, încurajați de Robleda, și partizanii dezgustului ca cea mai potrivită terapie. Îi auzeam și mă minunam (cu toată gravitatea momentului) de promptitudinea cu care fiecare chiriaș părea să scoată din pălărie cea mai bună rețetă împotriva molimei.

Cristofano însă nu înceta să clatine din cap:

— Dacă vreți, n-aveți decât să încercați aceste leacuri, dar să nu veniți la mine la primul caz de molipsire!

— Nu s-ar putea totuși ca izolarea noastră să fie mai îngăduitoare? propuse timid Brenozzi. Căci în vremea ciumei de la 1556 se putea circula în liniște pe ulițele Veneției, doar cu condiția să ții în mână bile deodorante, concepute de filosoful și poetul Girolamo Ruscelli. Spre deosebire de stomac, într-adevăr, nasul trage folos din parfumuri, atât timp cât e asaltat de putoare: mosc de Levant, izmă, cuișoare, nucă tămâioasă, lavandă și ulei de stirax lichid pentru amalgamat. Acest filosof confecționa bile groase cât o nucă în coajă, pe care trebuia să le ții mereu în ambele mâini, zi și noapte, pe toată durata molimei. Ele n-au dat greș în cazul celor care nu le-au lăsat nici măcar o clipă din mână; câți au fost aceștia, nu se știe.

De data asta Cristofano se enervă și, sculându-se în picioare, spuse sus și tare că prea puțin îl interesa dacă ne plăcea sau nu izolarea în cameră: era singurul leac posibil, și dacă nu ne vom învoi, o să se-nchidă el în cameră, unde eu o să-i aduc de mâncare, și n-o să mai iasă decât atunci când va afla că toți ceilalți vor fi morți, lucru ce nu va întârzia să se petreacă.

O tăcere de mormânt se așternu. Drept care Cristofano ne anunță că dacă ne hotărâm să-i urmăm indicațiile, numai el, ca medic, ar fi circulat liber prin han spre a-i îngriji pe cei bolnavi și a-i vizita pe ceilalți; totodată ar fi avut nevoie de un asistent, care să se-ngrijească de hrană și igiena chiriașilor, precum și pentru a-i masa cum se cuvine cu ulei și balsamuri protectoare. De altfel n-ar fi îndrăznit să ceară nici unuia asemenea risc. Puteam totuși să ne considerăm norocoși chiar și la necaz, de vreme ce printre noi se afla cineva, și-aici îmi aruncă o privire căci tocmai reveneam din bucătărie, care grație fiind lunga sa experiență de medic, avea o fibră foarte rezistentă la boli. Privirile se întoarseră spre mine: medicul mă luase de braț.

— Condiția deosebită a acestui ucenic, adăugă energic chirurgul din Siena, îl pune pe el și pe cei asemenea lui la adăpost de orice molimă.

În timp ce auditoriul dădea semne de uluire, Cristofano începu să enumere cazurile de imunitate absolută în vremuri de ciumă și raportate de cei mai mari autori. Aceste *mirabilia,* o succesiune de fapte aproape incredibile, demonstrau că unul ca mine ar fi putut chiar să bea puroi de ganglioni infectați (așa cum pare să se fi întâmplat câtorva indivizi când cu ciuma de acum trei veacuri) fără să pățească nimic, cu excepția unor mici arsuri la stomac.

— Fortunius Licetus apropie uluitoarele lor virtuți de cele ale monopodelor, cinocefalilor, satirilor, ciclopilor, tritonilor și sirenelor. Conform clasificărilor părintelui Gaspard Schott, cu cât astfel de creaturi au membrele mai proporționate între ele, cu atât le e mai mare imunitatea față de ciumă, încheie Cristofano. Ei bine, după cum se și vede, acest băiat e, în felul său, bine făcut: umeri vânjoși, picioare drepte, trăsături regulate, dinți sănătoși. Face parte, spre norocul său, dintre *mediocres* ai spiței sale, și nu dintre acei dizgrațioși *minores* sau, Doamne ferește, dintre nefericiții *minimi.* Putem fi deci liniștiți. Așa cum spune Nierem-bergius, cei ca el se nasc cu dinți, cu păr și genitale de adult. La șapte ani le crește barba, la zece sunt forțoși ca uriașii și pot face copii. Johannes Eusebius l-ar fi văzut pe unul care, la vârsta de patru ani, avea păr bogat și barbă. Ca să nu mai vorbim de legendarul Popobawa, care cu enormele sale atribute, atacă și sodomizează în somn robuști masculi dintr-o mică insulă africană, care se aleg cu contuzii și fracturi în urma luptei lor zadarnice.

Părintele Robleda fu cel dintâi care i se alătură medicului,

nerăbdător și asudând încă o dată. Lipsa unor soluții la fel de solide și teama de a fi lăsați de izbeliște de către Cristofano îi făcu pe ceilalți să accepte, unul după altul, izolarea. Abatele Melani nu suflă o vorbă.

În vreme ce chiriașii începeau să se ridice spre a roi la caturile de sus, medicul le spuse să treacă pe la bucătărie să-și primească mâncarea caldă și pâinea prăjită. Îmi atrase atenția să nu servesc vinul decât bine botezat cu apă, căci așa își croia mai ușor drum prin stomac.

Îmi închipuiam cât de mult l-ar fi preferat nefericiții de chiriași în rol de bucătar pe domnul Pellegrino. Eram însă singurul rămas să mă ocup de treburile hanului și, deși îmi dădeam toată silința, ajunsesem să încropesc mâncarea din cine știe ce semințe puse la-nmuiat și ce mai găseam prin debaraua de lemn din bucătărie, fără să mă ating de bunătățile din pivniță. De obicei, completam meniul cu ceva fructe sau verdețuri sau cu pâinea de un gologan livrată o dată cu burdufurile de apă. Mă consolam la gândul că astfel economiseam proviziile stăpânului meu, și așa expuse jafului operat de Cristofano pentru prepararea electuarelor sale, a balsa-murilor, uleiurilor, pastilelor, elixirurilor și bulinelor de tratament.

În seara aceea însă, spre alinarea ceasului rău, mi-am dat și mai tare silința și-am făcut o supă cu ou sub aburi și cu măzăriche; am însoțit-o cu o ruladă de pâine muiată și ceva sardine sărate tăiate mărunt cu ierburi fine și stafide; și în fine, rădăcini de cicoare date-n clocot cu must fiert și oțet. Pe toate cele am presărat un strop de scorțișoară: prețuitul condiment al bogaților ar fi surprins plăcut cerul gurii și ar fi înveselit cugetele.

— Sunt fierbinți! i-am prevenit eu bine dispus pe Dulciibeni și pe părintele Robleda, care se apropiaseră mohorâți să tragă cu ochiul la rădăcini. N-am primit însă niciun fel de răspuns, și nici n-am observat vreo înseninare a grimasei celor doi.

* * *

Ideea că starea mea specială ar putea, conform celor constatate de medic, să devină o armă împotriva răbufnirilor molimei, mă făcu pentru prima oară să cunosc beția orgoliului. Deși unele amănunte m-au pus pe gânduri (la șapte ani n-aveam nici umbră de păr pe față, firește, și nici nu mă născusem cu dinți sau mădulare de uriaș), m-am simțit pe neașteptate cu o treaptă mai sus decât ceilalți. Da, eu eram cel mai nimerit să ajut, mi-am zis amintindu-mi de hotărârea lui Cristofano. Ei însă, chiriașii adică, depindeau de mine. Iată un motiv în plus pentru care medicul mă lăsase cu ușurință să dorm în aceeași cameră cu stăpânul meu, deși acesta era inconștient! Îmi recâștigai astfel încrederea în viață, fără însă să exagerez.

A chi vive ogn 'or contento

ogni mese e primavera…[6]

Îl auzii fredonând pe abate. Era lângă mine.

— Ce fețișoară voioasă, persiflă el. Ține-o tot așa până mâine: va fi nevoie. Amintirea apelului de a doua zi dimineața mă aduse cu picioarele pe pământ.

— Binevoiești a mă însoți spre trista mea claustrație? întrebă el surâ-zând, după ce terminase de mâncat.

— O să vă-ntoarceți în cameră de unul singur, îl apostrofă Cristofano. Am nevoie de acest tânăr, acum.

Debarasându-se atât de brusc de Atto Melani, medicul îmi porunci să spăl vasele și farfuriile chiriașilor. Din acea clipă, spuse, trebuia să fac acest lucru cel puțin o dată pe zi. Mă trimise să aduc două ligheane, cârpe curate, coji de nucă, apă limpede și vin alb, și mă luă cu el la Bedford. Intră apoi în camera lui de alături, ca să-și aducă trusa de instrumente chirurgicale și câțiva săculeți.

L-am ajutat să-l dezbrace pe junele englez, care ardea ca un ceaun de pe foc și când și când vorbea în dodii.

— Ganglionii sunt prea calzi, observă Cristofano îngrijorat. Ar avea nevoie de o împământare.

— Impământare?

— E vorba de un miraculos secret lăsat pe patul de moarte de către cavalerul Marco Leonardo Fioravanti, ilustru medic din Bologna, pentru lecuirea rapidă de ciuma: cine are deja buboaie, se va vârî cu totul într-o groapă, lăsându-și afară doar gâtul și capul, și va sta așa douăsprezece sau paisprezece ceasuri, după care va ieși. E un secret ce poate fi folosit peste tot în lume, fără să coste ceva.

— Și cum își face efectul?

— Pământul este mamă, el primenește toate cele, face să dispară petele de pe rufe, frăgezește carnea tare în doar patru sau șase ore, ca să nu mai vorbim de băile de nămol de la Padova care vin de hac multor boli. Alt leac de mare autoritate ar fi îmbăierea de la trei la douăsprezece ceasuri în apa sărată a mării. Din păcate însă, noi suntem izolați și nimic din toate astea nu ne stă în putință. Prin urmare n-avem decât să-i aplicăm bietului Bedford o sângerare menită să-i răcorească buboaiele. Dar mai întâi trebuie să-i liniștim umorile alterate.

Scoase afară un vas de lemn.

— Astea sunt pilulele mele imperiale de mosc, foarte atractive pentru stomac.

— Adică atrag?

— Atrag tot ceea ce e-n stomac ca să-l scoată afară, slăbind rezistența bolnavului ce s-ar împotrivi operațiilor medicului. Luă cu două degete o pastilă, adică unul din acele preparate de diferite forme

pe care le fac spițerii. N-a fost ușor să-l facem pe Bedford s-o-nghită, după care în doar câteva clipe amuți, părând gata să se sufoce. Scuturat de tremurături și de tuse, începu să facă spume la gură, ca apoi să dea din el un lichid puturos, colectat în ligheanul ce i-l pusesem numaidecât sub nas. Cristofano cercetă și mirosi satisfăcut lichidul.

— Pastilele astea cu mosc fac adevărate minuni, vezi? Și totuși alcătuirea lor e simplă: o uncie de zahăr candel violet, cinci de stânjenel și tot atâtea de praf de coajă de ou, un dram de mosc, unul de ambră cenușie, laolaltă cu cleiuri și apă de trandafiri puse să se usuce la soare, declama Cristofano încântat, în timp ce avea grijă să colecteze jeturile bolnavului. La cei sănătoși sunt bune pentru pofta de mâncare, deși sunt mai slabe decât *aromaticum,* adăugă el. Apropo, să-mi aduci aminte să-ți las câteva, ca să le împarți o dată cu alimentele, în cazul în care vreunul ar refuza să mănânce.

Curățat și așezat la locul lui, bietul englez, tăcând acum cu ochii abia deschiși, părea să nu simtă înțepăturile pe care medicul începu să i le facă mânuindu-și instrumentele.

— Cum ne învață maestrul Eusebio Scaglione din Castello a Mare în Regatul Neapole, sângele se scoate din venele care provin din locurile unde au apărut ganglionii. Vena capului corespunde buboaielor de la gât, iar vâna comună celor de pe spinare, dar aici nu e cazul. Lui o să-i lăsăm sânge din vena de la încheietura mâinii, care vine de la ganglionul situat la subsuoară, apoi din vâna piciorului, care corespunde buboiului de sub vintre. Dă-mi ligheanul curat.

Mi-a poruncit să caut în săculeți flacoanele pe care era scris frăsinel alb și sclipeți și să iau două vârfuri din fiecare; după ce le-am amestecat în trei degete de vin alb, i le-am administrat lui Bedford. După aceea mi-a spus să pisez în piuliță o iarbă zisă picior de corb; am umplut cu ea două jumătăți de coajă de nucă pe care medicul le-a folosit, după sânge-rare, să astupe imediat găurile de la mâna și glezna sărmanului ciumat.

— Bandajează-i cojile de nucă strâns. O să i le schimbăm de două ori pe zi, până ce vor apărea bășici, pe care le vom sparge ca să eliminăm lichidul otrăvit.

Bedford începu să tremure.

— Nu cumva i s-a luat prea mult sânge?

— Nici vorbă. Ciuma are prostul obicei să înghețe sângele-n vine, ceea ce și prevăzusem; am pregătit un amestec de urzică, nalbă, agrimonia, dioc, măghiran, busuiocul-cerbului, gențiană, dafin, styrax lichid, smirnă și obligeană aromatică, numai bune pentru o baie de aburi mântuitoare.

Și scoase dintr-o teacă de pâslă neagră un flacon de sticlă. Coborârăm din nou în bucătărie, unde m-a pus să fierb conținutul

flaconului în multă apă în cazanul cel mai mare din han. El avea grijă între timp de o fiertură de făină de fân grecesc, semințe de în și rădăcini de nalbă, în care la urmă a pus grăsime de porc luată din pivnița domnului Pellegrino.

Întorși în camera bolnavului, l-am înfășurat pe Bedford cu cinci așternuturi de pat și l-am pus deasupra cazanului fumegos pe care-l căraserăm cu greu și cu riscul să ne opărim.

— Trebuie să transpire cât de mult: transpirația subțiază umorile, deschide porii și încălzește sângele stat, împiedicând astfel ca infecția pielii să devină brusc mortală.

Nefericitul de englez nu părea însă să fie de acord. Începu să geamă tot mai tare, gâfâind și tușind, zgârcindu-și mâinile și degetele de la picioare în spasme dureroase. Dintr-o dată se liniști, ca și cum ar fi leșinat. Ținându-l încă deasupra cazanului, Cristofano începu să-i perforeze buboaiele cu o lanțetă, în trei, patru puncte, după care le unse cu grăsime de porc. Bolnavul fu, în fine, pus în pat. Nu mișca, însă respira. Ce capriciu al destinului, îmi spuneam, tocmai el, dușmanul cel mai înverșunat al practicilor medicale ale lui Cristofano, să aibă parte de ele.

— Acum, să-l lăsăm să se odihnească și să nădăjduim în ajutorul lui Dumnezeu, spuse medicul pe un ton grav.

În camera lui mă dotă cu o sacoșă plină de unguente, siropuri și substanțe pentru fumigații gata pregătite pentru ceilalți chiriași. Mi-a spus cum se folosesc și în ce scop terapeutic, dându-mi și unele însemnări. Unele *remedia* erau mai bune pentru anume constituții decât altele. Pe părintele Robleda, de pildă, pururi neliniștit, îl păștea ciuma cea mai necruțătoare, la inimă și creier. Mai puțin gravă însă, dacă organul lovit ar fi fost ficatul, căci boala ar fi dat înapoi prin ganglioni. Trebuia să încep cât de curând, insistă Cristofano.

* * *

Eram frânt. Urcai scările cărând acele sticluțe pe care deja le uram, cu gândul să nu mă opresc decât în pătuțul meu din mansardă. Dar la al doilea cat îmi făcu semn abatele Melani. Mă aștepta, pândind precaut din ușa crăpată a odăii sale, în fundul coridorului. Mă apropiai. Fără să-mi dea timp să suflu o vorbă, îmi șuieră la ureche că purtarea ciudată a unor colocatari în ultimele ore îl făcuse să se gândească mai bine în ceea ce ne privește.

— E în joc cumva viața unuia din noi? făcui eu, alarmat.

— E posibil și asta, băiete, răspunse în pripă Melani, trăgându-mă de mână în camera lui.

După ce închise ușa cu cheia, mă lămuri că delirul lui Bedford, la care el însuși trăsese cu urechea, arăta fără urmă de îndoială că englezul ciumat era un fugar.

— Un fugar? Fugind de cine?

— Un surghiunit ce așteaptă vremuri mai bune spre a se întoarce în patrie, dădu sentința abatele cu o mină țanțoșă, ciocănindu-și cu arătă-torul adâncitura din bărbie.

Mă puse astfel la curent cu o seamă de întâmplări și circumstanțe care în zilele ce urmară se vor dovedi de mare interes. Misteriosul Wilhelm de care Bedford pomenise nu era altul decât Prințul de Orania, candidat la tronul Angliei.

Și fiindcă discuția se anunța lungă, m-am mai liniștit puțin. Problema, îmi explica Atto, era că actualul rege nu avusese fii legitimi. Prin urmare îl desemnase ca urmaș pe fratele său, care însă era catolic și care ar fi reinstaurat Adevărata Religie pe tronul Angliei.

— Și-atunci unde e problema, intervenii eu luptându-mă cu un căscat.

— Nobilii englezi care sunt reformați nu doresc un Rege catolic și conspiră în favoarea lui Wilhelm, un protestant îndârjit. Hai, lungește-te puțin în patul meu, făcu abatele cu glas tandru, arătându-mi locul.

Dar în felul ăsta Anglia poate să redevină eretică pe veci! exclamai punând jos traista de la Cristofano și întinzându-mă fără alte mofturi, în timp ce Atto se apropia de oglindă.

— Așa și e. Căci în Anglia de azi avem două fracțiuni: una protestantă oranistă, și alta, catolică. Bedford al nostru, chiar dacă n-o s-o recunoască vreodată, aparține desigur primei, explică, în timp ce arcul ascuțit al sprâncenelor lui răsfrânt în oglindă dovedea prea puțina satisfacție pe care abatele o avea examinându-și înfățișarea.

— Cum v-ați dat seama de asta? întrebai privindu-l intrigat.

— După câte am înțeles, Bedford a zăbovit o vreme în Olanda, țară de calviniști.

— Dar sunt și catolici în Olanda, știu de la clienți ai noștri care au stat mult timp la han și care cu siguranță sunt credincioși Bisericii de la Roma…

— De acord. Dar Provinciile Unite ale Olandei sunt și țara lui Wilhelm. Acum vreo zece ani, Prințul de Orania a înfrânt armata cotropitoare a lui Ludovic al XlV-lea. Și acum Olanda este fortăreața conspiratorilor oraniști, reluă Atto în timp ce, dotat cu un penel și o cutiuță, începu să-și dea cu roșu pe pomeții ușor ieșiți.

— Pe scurt, credeți că Bedford a fost în Olanda în calitate de conspirator în favoarea prințului de Orania, comentai fără să mă uit prea fix la el.

— Să nu exagerăm totuși, se întoarse el spre mine după ce-și aruncă o privire încântată spre oglindă. Cred că Bedford face parte din cei care l-ar dori pur și simplu pe Wilhelm pe tron, aceasta și fiindcă – să nu uităm – în Anglia ereticii sunt numeroși. Este unul dintre mulții mesageri între cele două țărmuri ale Mânecii, riscând să fie mai devreme sau mai târziu arestați și închiși în Turnul Londrei.

— Bedford chiar a pomenit de un turn în divagațiile lui.

— Înseamnă că suntem pe calea adevărului, continuă el luându-și un taburet și așezându-se lângă pat.

— De necrezut, comentai eu în vreme ce somnul mă părăsea.

Eram intimidat și agitat de aceste povestiri extravagante și totuși cuceritoare. Puternice conflicte de demult între suveranii Europei prindeau contur în acest han, unde eu nu eram decât un biet ucenic.

— Dar cine e de fapt acest prinț Wilhelm de Orania, domnule Atto? întrebai.

— Of, un mare soldat plin de datorii. Și cam atât, răspunse el sec. Altfel, viața lui e cu totul neinteresantă, ca și persoana și spiritul său.

— Un prinț fără o lețcaie? îmi arătai eu neîncrederea.

— Așa cum îți spun. Și dacă n-ar fi dus veșnic lipsa banilor, Prințul de Orania ar fi luat poate de mult cu forța tronul englez.

Pus pe gânduri, tăcui.

— Oricum, n-aș fi crezut pentru nimic în lume că Bedford este un fugar, îmi revenii eu puțin după.

— Și nu numai el. Este vorba de un individ sosit de departe, dintr-un oraș tot la mare, adăugă abatele surâzând subțire, apropiindu-și treptat fața de-a mea, spre a fi și mai sigur că-l aud.

— Brenozzi cumva, venețianul?! exclamai eu ridicându-mă brusc din pat și pocnindu-i fără să vreau nasul încovoiat.

— Chiar el, confirmă sculându-se în picioare și masându-și nasul.

— Dar cum puteți fi atât de sigur?

— Dacă l-ai fi ascultat cu mai mare băgare de seamă pe Brenozzi, și dacă în plus cunoștințele tale despre lume ar fi fost mai întinse, ți-ai fi dat seama de o ciudățenie în vorbele lui, răspunse vag enervat.

— Parc-a zis ceva de un văr…

— Un văr de departe născut la Londra l-ar fi învățat engleza la perfecție doar prin corespondență; nu ți se pare cam curioasă explicația?

Mi-am mai amintit cum sticlarul mă trăsese cu forța pe scări, și aproape ieșit din minți, mă supusese unui șir de întrebări legate de asediul turcesc și de molima care ar fi răpus Viena, după care îmi ceruse acele mărgăritare.

— Dar nu de flori era vorba, continuă Atto, ci de una din cele mai prețioase comori ale Serenissimei Republici Venețiene, pe care aceasta era gata s-o apere cu orice preț, și care era pricina greutăților prin care Brenozzi tocmai trecea. În insulele din inima lagunei venețiene se află într-adevăr o tainică bogăție păzită cu strășnicie de Dogi, căpeteniile de veacuri în șir ale acelei Serenissime Republici. Este vorba de manufacturile de sticlă și perle, zise în latină *margaritae;* prelucrarea acestora are la bază secretele unei arte ce se moștenește din generație-n generație, și în privința căreia venețienii nu sunt doar

orgolioși, ci și tăinuitori în cel mai înalt grad.

— Atunci mărgăritarele de care-a pomenit și perlele pe care mi le-a strecurat apoi în mână sunt unul și același lucru! exclamai eu năuc. Credeți că erau valoroase?

— Nici nu poți să-ți închipui. Dacă ai fi făcut măcar a zecea parte din călătoriile mele, ai fi știut că sângele venețienilor curge și va mai curge încă mult timp pentru acele frumoase nestemate de Murano, spuse Atto așezându-se la masă.

Maeștrii sticlari și ucenicii lor prin tradiție se bucurau în lunile de toamnă de o perioadă de libertate. Puteau atunci să întrerupă munca în ateliere, să reînnoiască cuptoarele de prelucrare a sticlei și să plece în străinătate pentru negoț. Dar nu puțini dintre ei se înglodau în datorii sau dădeau de greu din pricina periodicei stagnări a vânzărilor. Călătoriile lor în afara granițelor deveneau astfel fericite ocazii de a-și căuta o soartă mai bună printre străini. Maeștrii fugari găseau la Paris, la Londra, Viena sau Amsterdam, dar și la Roma sau Genova, patroni mai generoși și un negoț cu mai puțină concurență.

Fuga lor însă nu era pe placul magistraților din Consiliul celor Zece al Veneției, care n-aveau nici cea mai mică intenție să piardă controlul asupra respectivei arte, aducătoare de bănet în casele de fier ale dogilor.

Astfel, cazuri de acest fel fuseseră încredințate Inchizitorilor de Stat, consiliul special însărcinat cu supravegherea tuturor secretelor care, o dată dezvăluite, ar prejudicia Serenissima Republică.

Pentru inchizitori nu era deloc greu să priceapă intențiile unora dintre sticlari de a da bir cu fugiții. Era de-ajuns să se știe care era starea de spirit a meșterilor din lagună, precum și dacă aceștia aveau legături cu angajatorii de sticlari, trimiși de puterile străine să le înlesnească fuga. Angajatorii erau urmăriți pas cu pas, uliță după uliță, conducându-i astfel pe urmăritori direct în poarta celor ce aveau de gând să fugă. Astfel că jocul era riscant și pentru mai puțin prudenții emisari ai străinilor, care adesea erau găsiți în vreun canal cu beregata tăiată.

Și dacă totuși mulți venețieni reușeau să se îmbarce, erau iute dibuiți și-n străinătate, datorită rețelei de ambasadori și consuli ai Republicii Venețiene. Intermediari discreți, trimiși ai Veneției, încercau mai întâi cu promisiuni și în duhul blândeții să-i convingă să se întoarcă. Celor ce încălcaseră legea (fie și prin omoruri) li se oferea iertarea. Celor fugiți din pricina angaralelor li se acorda o amânare a plății.

— Și sticlarii se-ntorceau?

— Ar trebui să spui „se-ntorc”, căci tragedia se repetă până-n zilele noastre și cred chiar în acest han.

Cei ce nu acceptau insistentele oferte ale Serenissimei Republici,

continuă abatele, erau pe neașteptate abandonați. Nu tu intermediari, nu tu propuneri, ceea ce reușea să-i pună serios pe gânduri. După un timp oarecare începeau amenințările, filajele, jefuirea noilor prăvălii puse pe picioare prin grele sacrificii pe pământ străin.

Unii sticlari cedează, alții fug în alte țări, ducând cu ei tainele meseriei. Cei ce încă rezistă în locul respectiv și refuză să se repatrieze devin ținta inchizitorilor. Le este interceptată corespondența. Rudele rămase la Veneția sunt amenințate și li se interzice expatrierea. Soțiile de bijutieri și sticlari sunt spionate și pedepsite sever în cazul în care s-ar apropia de un chei.

Când fugarii ajung pe culmile disperării, li se oferă repatrierea și surghiunul pe viață în mica insulă Murano.

Pentru cine nu acceptă, există ucigașii plătiți, bine antrenați, și care nu lasă urme. Dacă un rebel a fost lovit, cred inchizitorii, alți o sută vor trage învățătură. Armei albe i se preferă adesea otrava, spre a nu se face vărsare de sânge.

— Iată de ce Brenozzi al nostru e-atât de îngrijorat, conchise abatele Melani. Meșterul de perle, de sticlă sau de oglinzi care fuge din Veneția are parte de iad. Vede ucigași și vânzări pretutindeni, doarme pe sponci, merge uitându-se mereu în spate. Și nici Brenozzi n-a fost scutit, desigur, de violența și amenințarea inchizitorilor.

— Și eu care m-am speriat crezând tot ce-mi spusese Cristofano despre puterile perlelor mele! exclamai oarecum rușinat. Acum înțeleg de ce Brenozzi m-a întrebat amenințător dacă mă mulțumeam cu atât. Voia să-mi cumpere cu cele trei perle tăcerea.

— Slavă Domnului că ai înțeles.

— Totuși, nu vi se pare ciudat că doar în hanul ăsta sunt acum doi fugari? mă gândii eu la Bedford și Brenozzi.

— Deloc. Cei care fug din Londra și din Veneția sunt tot mai numeroși de câțiva ani încoace. Stăpânul tău nu pare însă tipul care să facă pe spionul cu una cu două, și poate nici doamna Luigia Bonetti care ținea hanul înainte. Poate că Donzello e considerat un adăpost liniștit, unde adastă cei care fug de necaz. Despre locuri de acest fel se duce buhul printre surghiuniți din gură-n gură. Adu-ți aminte: lumea e plină de indivizi care vor să fugă de propriul trecut.

M-am sculat în fine din pat și, după ce am scotocit în traistă, am pus un sirop într-o cănuță, pentru abate. I-am explicat pe scurt despre ce era vorba și Atto îl bău fără să crâcnească. Se ridică apoi în picioare și fredonând, începu să aranjeze niște hârtii pe masă:

În questo duro esilio..[7]

Era de mirare cum știa Atto Melani să pescuiască în propriul repertoriu melodic aria potrivită cu orice situație. Se pare că avea o eternă

și tandră recunoștință pentru maestrul său roman: *seigneur* Luigi, cum îi zicea el.

— Bietul Brenozzi e prin urmare la mare ananghie, reluă abatele Melani. Nu e exclus să-ți mai ceară ajutorul, mai devreme sau mai târziu. Apropo, băiete, ai o picătură de ulei pe frunte.

Mi-o șterse cu vârful degetului și și-o duse la buze, sugând-o nepăsător.

— Credeți că otrava de care ar fi murit Mourai ar avea vreo legătură cu Brenozzi? întrebai.

— Aș exclude această presupunere, surâse. Cred că sticlarul nostru își face singur sânge rău.

— Și de ce m-a întrebat despre asediul Vienei?

— Ia gândește-te, unde se află Serenissima Republică?

— Aproape de Imperiu, ba chiar la sud, și…

— Nu ți se pare de-ajuns. Dacă Viena capitulează, în câteva zile de marș turcii vor roi mai cu seamă spre sud, pătrunzând în Veneția.

Brenozzi al nostru, petrecând câtăva vreme în Anglia, a putut să învețe binișor englezește, la fața locului și nu din scrisori. Acum probabil că ar vrea să se întoarcă la Veneția, dar și-a dat seama că momentul nu e prielnic.

— Da, riscă să nimerească în mâinile turcilor.

— Exact. Deocamdată s-a oprit la Roma în speranța de a pune pe picioare un atelier și a se pune totodată la adăpost. Dar a băgat de seamă că și pe-aici frica e mare: dacă turcii câștigă bătălia de la Viena, vor descinde la Veneția și apoi în ducatul Ferrara. Vor străbate ținutul Romagna și ducatele Urbino și Spoleto, iar dincolo de blândele coline, umbre vor lăsa în dreapta Viterbo spre a se-ndrepta spre…

— Spre noi, mă-nfiorai eu, înțelegând poate pentru prima dată primejdia care ne păștea.

— Nu cred că mai e nevoie să-ți explic care-ar fi urmările, spuse Atto. Jefuirea Romei de-acum un veac și jumătate va fi puțin lucru în comparație cu ce s-ar putea întâmpla. Turcii vor devasta Statul pontifical, dându-și pe față sălbăticia naturală. Bazilici și biserici, începând cu San Pietro, vor fi rase de pe suprafața pământului. Preoți, episcopi și cardinali vor fi smulși din casele lor și gâtuiți, crucifixurile și celelalte simboluri ale credinței vor fi smulse și puse pe foc; locuitorii vor fi prăduiți, femeile violate, orașele și satele ruinate pentru totdeauna. Iar dacă această catastrofă se va petrece, întreaga Creștinătate va fi în primejdia de a cădea pradă șuvoiului otoman.

Croindu-și drum prin codrii din Latium, armata păgânilor va invada marele ducat al Toscanei, apoi ducatul de Parma și, traversând Serenissima Republică a Genovei și ducatul de Savoia, se va revărsa (și-aici văzui pe fața abatelui Melani un semn de spaimă adevărată) în teritoriile franceze pe direcția Marsilia și Lyon. Ajunsă aici, cel puțin

teoretic, ar putea să țintească curtea de la Versailles.

Prins din nou în mreaja melancoliei, îmi luai la revedere sub un pretext oarecare. Am urcat în goană scările ținând bine de traista cu leacuri, și nu m-am oprit decât pe rampa scurtă care ducea la turnuleț.

* * *

Venise clipa să-mi vărs tot focul, abandonându-mă unui monolog deznădăjduit. Eram prizonier într-un mic han unde, așa cum se adeverise, colcăia morbul ciumei. Abia reușisem să mă consolez auzind cuvintele medicului care îmi anticipa rezistența la boli, când iată-mă acum, conform lui Melani, în fața altei primejdii: să ies de la Donzello și să găsesc Roma năpădită de sângeroșii mahomedani. Dintotdeauna am știut să nu mă bazez decât pe bunătatea câtorva oameni, cum ar fi Pellegrino care mă ferise de primejdiile și greutățile vieții; de data asta însă nu puteam să mă bazez decât pe compania, cu siguranță interesată, a unui abate castrat și spion, ale cărui învățături erau pentru mine un izvor de neliniște. Dar ceilalți chiriași ai hanului? Un iezuit cu o fire irascibilă, un gentilom marchigian supărăcios și nestatornic, un chitarist francez cam smucit, un medic toscan cu idei confuze și poate chiar periculoase, un sticlar venețian fugit din ținutul de baștină, un așa-zis poet napoletan, plus stăpânul meu și Bedford, zăcând neputincioși în paturile lor. Nicicând nu mai simțisem atât de adânc singurătatea ce mă-mpresura. Brusc însă, șușoteala îmi fu curmată de o forță nevăzută ce mă proiectă la pământ; zării deasupra mea pe colocatarul uitat în inventarul întocmit adineaori.

— M-ai speriat, prostule.

Simțind că dinaintea odăii ei se afla cineva, deschisese brusc ușa (de care într-adevăr mă rezemasem), astfel că mă trezii de-a rostogolul înăuntru. M-am sculat în picioare fără să mai încerc să mă justific și mi-am șters în grabă fața.

— Și să știi, continuă ea, că există nenorociri și mai mari decât ciuma sau turcii.

— Mi-ați auzit gândurile? fui eu surprins.

— Mai întâi că nu gândeai, căci cine gândește cu adevărat n-are timp să se jelească. Și pe urmă ne aflăm în carantină, suspecți, nu-i așa, de ciumă, iar la Roma în aceste săptămâni nimeni nu doarme fără să-i viseze pe turci intrând prin Porta del Popolo. Ce motive ai avea tu să te perpelești?

Îmi întinse o farfurioară cu un pahar pe jumătate plin cu rachiu și un covrig cu anason. Dădui să m-așez pe marginea patului ei înalt.

— Nu, nu acolo.

M-am ridicat ca ars, răsturnând licoarea pe covor, înhățând printr-o minune covrigul dar umplând patul de fărâmături. Cloridia nu făcu caz. Bălmăjii o scuză, încercând să repar micul dezastru, întrebându-mă totuși de ce nu mă mustrase, așa cum făcea domnul Pellegrino, dar

și chiriașii hanului (cu excepția, ce-i drept, a abatelui Melani ce cu mine se comportase mai îngăduitor).

Tânăra femeie din fața mea era singura persoană despre care știam pe cât de puține lucruri, pe atât de nesigure. Legăturile mele cu ea se mărgineau la mâncarea pe care stăpânul îmi poruncea s-o gătesc și să i-o duc, la biletele pecetluite pe care uneori mă ruga să le încredințez unuia sau altuia, la slujnicuțele pe care le schimba deseori și pe care, când și când, eu le învățam cum se folosește apa și magazia hanului. Asta-i tot. Nu știam nimic despre cum își petrece viața în turnuleț, unde-și primea oaspeții prin pasajul care ducea spre acoperiș, și nici nevoie n-aveam să știu.

Nu era însă o prostituată de rând, ci o curtezană: prea bogată pentru a se prostitua, prea lacomă pentru a nu o face. Și totuși acest lucru nu era de-ajuns pentru a înțelege cum se cuvine ce însemna o curtezană, cu rafinatele ei meșteșuguri cu tot.

Căci toți știau ce e cu acele etuve, niște băi de aburi aduse la Roma de un neamț și recomandate spre a elimina prin sudoare umorile infecte, băi ținute mai ales de femei deocheate (era una chiar la doi pași de Donzello și care trecea drept cea mai veche și renumită la Roma, așa-zisa Etuvă a Femeilor); și până și eu știam ce negoț se făcea cu unele femei nu departe de Sant'Andrea delle Fratte, sau aproape de via Giulia sau Santa Maria în Via. Și se mai știa că la Santa Maria în Monterone se desfășoară un comerț asemănător chiar în apartamentele parohiei; și că deși cu veacuri în urmă Pontifii se siliseră să interzică clerului coabitarea rușinoasă cu acest soi de femei, respectivele popriri fuseseră adesea ocolite sau igno-rate. Era foarte clar cine se ascundea în spatele unor nobile nume latinești ca Lucrezia, Cornelia, Medea, Pentesilea, Flora, Diana, Vittoria, Polisena, Prudenzia sau Adriana; sau cine erau de fapt acele ducese sau mari preotese care furaseră titlul iluștrilor lor protectori, ca să nu mai vorbim de pornirile dezlănțuite de Selvaggia sau Smeralda, de adevărata față a lui Fior di Crema, sau de ce Gravida se numea așa și cu ce se ocupa Lucrezia Țepuitoarea.

La ce bun să mai cercetezi? Cu un veac și mai bine în urmă fuseseră recenzate mai multe categorii: prostituate, curve, de curte, de lampă, de lumânare, de gelozie, de suveică, femei de partidă sau de un soi mai mărunt, în timp ce în unele anecdote burlești venea vorba și de duminicale, bigote, osiniene, ghelfe, ghibeline și câte și mai câte. Cine să le dea de capăt? Astfel că papa Léon al X-lea s-a gândit, dacă tot trebuia reparat drumul spre Piazza del Popolo, să impună o taxă curvelor care locuiau în număr mare în zonă. Sub papa Clément al Vll-lea se dusese buhul că la fiecare zece romani exista o prostituată (cu ai ei pești și protectori), drept care avea dreptate și Sf. Augustin când spunea că dacă ar dispărea curvele, totul ar fi dat peste cap de

năravuri și mai desfrânate.

Or, curtezanele erau cu totul altceva. Căci cu ele desfătarea amoroasă devenea un sublim exercițiu în care nu-și avea locul pofta negustorului sau soldatului, ci spiritul ambasadorilor, prinților și cardinalilor. Spiritul: căci curtezana se-ntrece victorioasă cu bărbații în versuri, precum Gaspara Stampa care-i dedică un fierbinte cançonier lui Colla-tino di Collalto, sau Veronica Franco care-i sfidează în pat sau în versuri pe puternicii familiei Venier. Este și cazul Imperiei, regina curtezanelor din Roma, care știa să întocmească madrigale și sonete pline de grație, și care a fost iubită de bogate și faimoase talente precum Tommaso Inghirami, Camillo Por-zio, Bernardino Capella, Angelo Colocci și magnatul Agostino Chigi; în plus a fost modelul lui Rafael și poate a rivalizat cu însăși Fornarina (Imperia s-a sinucis, dar înainte de moarte, papa Iuliu al II-lea a absolvit-o de păcate, și Chigi a pus să i se ridice un monument). Faimoasa Mama mea nu vrea, astfel poreclită din pricina unui nesăbuit refuz din tinerețe, îi cunoștea pe de rost pe Petrarca și Boccaccio, dar și pe Virgil și Horațiu, și încă alți o sută de autori.

Iată, femeia din fața mea aparținea, cum spune Pietro Are-tino, de acel neam de nerușinate al căror lux vlăguiește Roma, în timp ce nevestele noastre merg îmbrobodite pe stradă bolborosind Tatăl Nostru.

— Vrei și tu să-ți afli viitorul? mă întrebă Cloridia. Vestea cea mare, nu? Faptele ce urmează să vină, o spun tuturor celor care intră aici, nu sunt întotdeauna după cum ți le dorești.

Mi-a pierit glasul. Credeam că știu cam tot despre femeia aceea, și iată că ignoram darul ei de a prezice viitorul.

— Cu magia n-am de-a face. Așa că dacă vrei să cunoști misterele din stele, trebuie să mergi în altă parte. Însă pentru cititul în palmă, ai făcut bine s-o cauți pe Cloridia. Sau ai visat ceva și vrei să-i dezlegi înțelesul. Să nu-mi spui că nu vrei nimic din toate astea, căci n-o să te cred. Nimeni nu vine la Cloridia fără să-și dorească ceva.

Eram nu doar emoționat și șovăielnic, ci și intrigat. Mi-a atras atenția că și ei trebuia să-i dau din leacurile medicului, dar am schimbat vorba. Am prins din zbor ocazia și i-am povestit coșmarul cu căderea mea în întunecatul puț subteran de la Donzello.

— Ceva nu e clar, clătină din cap Cloridia. Inelul era de aur sau dintr-un material vulgar?

— Asta nu mai știu.

— Atunci interpretarea este îndoielnică. Căci un inel de fier înseamnă un bine și o tristețe. Un inel de aur, un mare profit. Trâmbița mi se pare interesantă, ea reprezintă secrete, ascunse sau revelate. Poate că Devizé e legat de vreo taină, pe care o cunoaște sau nu. Ai habar?

— Știu doar că e un excelent chitarist, am spus eu, amintindu-mi de minunatele melodii izvorâte din corzile instrumentului său.

— Sigur, n-ai cum să știi, altfel ce secret ar fi secretul lui Devizé, râse Cloridia. În visul tău însă e prezent și Pellegrino. L-ai văzut ca și cum ar fi murit și apoi ar fi înviat, iar morții care învie înseamnă chinuri și pagubă. Ia să vedem: inel, taină, mort care învie. Înțelesul, îți repet, nu e limpede din cauza inelului. Clare sunt doar taina și mortul.

— Prin urmare visul ăsta prevestește o nenorocire.

— Nu neapărat. Fiindcă de fapt stăpânul tău e doar bolnav, grav bolnav, dar nu mort. Iar boala înseamnă lenevie, ca să nu zic trândăvie. Se poate să te temi că ți-ai neglijat treburile de când Pellegrino a căzut la pat. Nu-ți fă griji, continuă Cloridia luându-și lenevoasă încă un covrig din coșuleț, n-o să-i spun eu lui Pellegrino că ești cam lasă-mă să te las. Mai bine spune-mi ce se mai zvonește pe jos? Cu excepția nefericitului de Bedford, ceilalți pare că sunt sănătoși tun, adevărat? Adăugă apoi pe un ton duios: Pompeo Dulcibeni, de pildă? Te-ntreb fiindcă e mai în vârstă…

Iată că Cloridia mă întreba din nou despre Dulcibeni. Mă ridicai brusc posomorât. A înțeles pe loc:

— De ce te ferești să stai lângă mine, spuse trăgându-mă la ea și zburlindu-mi părul. Deocamdată n-am ciumă.

Mi-am amintit atunci de datoria mea de sanitar și i-am spus că Cristofano îmi încredințase leacuri preventive pentru cei încă sănătoși. Imbujorându-mă, adăugai că trebuia să încep cu unguentul cu violete al maestrului Giacomo Bortolotto da Parma, cu care trebuia să-i dau pe spinare și șolduri. Tăcu, privindu-mi surâsul subțire:

— Dacă preferați, am și din cel cu flori de cătușă recomandat de Orsolin Pignuolo da Pontremoli. Putem să începem cu cel din urmă, dacă tot aveți șemineu în cameră.

Bine, acceptă ea, numai să nu dureze prea mult.

Se așeză la măsuța de toaletă. O văzui dezvelindu-și umerii și adunându-și părul într-o bonetă de muselină albă cu panglici. Între timp eu mi-am făcut de lucru ațâțând focul și luând câțiva cărbuni aprinși într-o oală, înfiorându-mă la gândul goliciunii pe care ei o vegheaseră în acele totuși călduțe nopți de septembrie.

Mă întorsei din nou spre ea. Își înfășurase pe cap o bucată de țesut dublu de în: ai fi zis că e o apariție sacră.

— Roșcov, tămâie, smirnă, styrax calamit, amoniac, antimoniu, amestecate cu apă de trandafiri rafinată, recitai eu după notele lui Cristofano, punând iute vasul cu jăratic pe măsuță și rupând în el o plantă de cătușă. Trebuie să trageți în piept cu gura deschisă.

I-am lăsat în jos pânza de în acoperindu-i fața. Camera se umplu imediat de un miros înțepător.

— Fumigațiile pe care le fac turcii sunt mai reușite decât astea, bolborosi ea de sub pânză.

— Noi nu suntem încă turci, am zis eu ca nătăflețul.

— Și dacă ți-aș spune că eu sunt, m-ai crede?

— Cu siguranță, nu, dona Cloridia.

— Cum așa?

— Fiindcă v-ați născut în Olanda, la Am…

— Amsterdam, bravo. Cum de știi tu asta?

N-am avut cum să-i răspund, de vreme ce aflasem chestia asta chiar cu câteva zile-n urmă, trăgând cu urechea la ușa Cloridiei și auzind discuția între ea și un invitat necunoscut, înainte de a ciocăni și a-i da un coș de fructe.

— Ți-o fi spus poate una din fetele mele. Da, m-am născut în țara de eretici acum nouăsprezece ani aproape, dar cu Calvin și Luther n-am avut niciodată de-a face. Mama nu mi-am cunoscut-o, iar tatăl meu era un negustător italian foarte bogat și oleacă sucit, călător nemântuit.

— Ce norocoasă sunteți! îndrăznii eu din joasa mea condiție de copil din flori.

Tăcu, și din mișcarea pieptului înțelesei că inhala adânc aburii. Tuși.

— Dacă într-o bună zi vei avea cumva de-a face cu negustători italieni, să-ți aduci aminte: menirea lor e să-i umple de datorii pe alții, și ei să-și ia profiturile.

Încă n-aveam cum să înțeleg că vorbea în cunoștință de cauză. Într-adevăr, mai demult, negoțul fusese o afacere în care lombarzii, toscanii și venețienii excelau, cucerind ei, ca să folosesc un jargon militar, bazele cele mai bogate din Olanda, Flandra, Germania, Rusia și Polonia. Și nimeni în jur nu-i bătea în lipsa de scrupule.

Aceștia, comentă Cloridia (mai multe în această privință aveam să deprind de-a lungul anilor) erau, cei mai mulți, urmașii unor familii ilustre ca Buonvisi, Arnolfini, Calandrini, Cenami, Balbani, Balbi, Burlamacchi, Parenzi și Samminiati, din cele mai vechi timpuri neîntrecuți în negoțul cu țesături și grâne pe piața din Anvers, pe-atunci cea mai mare piață a Europei, și apoi ca bancheri și samsari de schimb la Amsterdam, Besançon și Lyon. La Amsterdam, chiar ea, Cloridia, cunoscuse îndeaproape reputația unora ca Tensini, Verrazzano, Balbi, Quingetti, ca să nu mai vorbim de Burlamacchi și Calandrini, deja prezenți pe piața din Anvers: genovezi, florentini, venețieni, comercianți, bancheri și samsari de schimb, câțiva dintre ei și agenți ai principatelor și republicilor italiene.

— Vindeau cu toții cereale? Am întrebat eu rezemându-mi coatele pe măsuță, ca să aud și să mă fac auzit mai bine.

Fapt e că mă lăsasem prins de acele vești despre țări depărtate

care, pentru unul ca mine lipsit de o imagine precisă a coastelor Nordului, încă nu-și aveau locul pe globul terestru.

— Nu, ți-am mai spus. Împrumutau, împrumută și-acum bani, au afaceri cu nemiluita. Cei din familia Tensini de pildă sunt asigurători și armatori de nave, cumpără caviar, seu și blănuri din Rusia, în schimb procură medicamente pentru țar. Acum aproape toți sunt foarte bogați, deși unii dintre ei s-au ridicat de jos, din sărăcime, începând ca berari sau vopsitori.

— Berari? făcui eu neîncrezător în faptul că se putea astfel face avere. Îmi apropiasem tot mai mult fața de a ei, crezând că nu poate să mă vadă, ceea ce mă făcea stăpân pe situație.

— Ba bine că nu, este cazul familiei Bartolotti care au casa cea mai frumoasă din orașul Heerengracht, și care trec drept cei mai tari bancheri din Amsterdam, acționari și finanțatori ai companiei Indiilor.

Mi-a explicat cum din Olanda, sau mai bine zis cele Șapte Provincii Unite, numele oficial al Republicii, plecau de trei ori pe an nave pline ochi cu alimente, mărfuri și aur. Ele dădeau la schimb încărcătura pe ruta Indiilor și se-ntorceau după mai multe luni cu mirodenii, zahăr, salpetru, mătase, perle, cochilii, nu înainte de a fi făcut troc cu mătase chinezească pe aramă japoneză, cu stofe pe piper, cu elefanți pe scorțișoară. Iar pentru recrutarea echipajului și înarmarea vaselor iuți folosite de Companie *(mimite fluit),* banii erau furnizați atât de seniori, cât și de puternicii orașului; la întoarcerea vaselor, aceștia trăgeau deseori (dar nu întotdeauna) un venit enorm de pe urma mărfurilor sosite. Dar și mai mari profituri urmau să vină, căci, conform religiei eretice a acelui popor, cei care munceau și câștigau cel mai mult erau răsplătiți cu raiul, chiar dacă risipirea banului nu e văzută cu ochi buni, la mare preț aflându-se moravurile simple și cinstea.

— Berarii ăștia, Bartolotti, sunt tot neam de eretici?

— Pe fațada casei lor sunt scrise cuvintele *„Religione et Probitate”,* ceea ce arată clar că sunt de-ai lui Calvin, asta și fiindcă…

— Mi-era tot mai greu s-o aud; aburii fumigației mă zăpăceau la cap.

— Ce-nseamnă samsari de schimb? întrebai eu într-o doară, după ce-mi revenisem, ținând cont că unii dintre acei negustători, cum spusese Cloridia, făcuseră pasul spre acea ocupație rentabilă.

— Inseamnă să faci pe intermediarul între cel ce împrumută bani și cel ce ia cu împrumut.

— E o meserie bună?

— În caz că vrei să știi dacă oamenii care se ocupă cu așa ceva sunt de treabă, ei bine, depinde de multe. În schimb, sigur e că meseria respectivă te face bogat. Ba chiar foarte bogat.

— Asigurătorii și armatorii sunt mai bogați? Cloridia se enervă:

— Pot să mă ridic?

— Încă nu, donna Cloridia, fumul nu s-a terminat! Nu voiam să pun capăt atât de curând discuției noastre.

Fără să-mi fi dat seama, mângâiam cu un deget pânza de în ce-o avea pe cap: ea nu putea să vadă.

Oftă. Poate prea marea mea naivitate și slaba cunoaștere a lumii (precum și împrejurări pe care în clipa aceea le ignoram) reușiră să-i dezlege limba Cloridiei. Pe neașteptate se revoltă în contra negustorilor și banilor lor, dar mai cu seamă a bancherilor, a căror bogăție era pricina tuturor ticăloșiilor (cuvintele Cloridiei și apostrofările fură mult mai aspre) și obârșia tuturor relelor, în special atunci când cămătarii și samsarii dădeau cu împrumut, și destinatarii acestora erau Regii și Papii.

Acum, când cugetul meu nu mai este cel incult al ucenicului, știu câtă dreptate avea. Știu că Carol-Quintul și-a cumpărat tronul de împărat cu banii bancherilor Fugger; că făcând apel la capitalurile creditorilor geno-vezi, imprudenții suverani spanioli au fost siliți să declare o rușinoasă bancrută, care a dus la ruina multora dintre proprii finanțatori. Ca să nu mai vorbim de controversatul Orazio Pallavicino care plătea datoriile Elisabetei de Anglia, sau de toscanii Frescobaldi și Ricciardi care, încă din vremea lui Henric al Ill-lea, împrumutau bani Coroanei britanice și, hulpavi din fire, percepeau zeciuiala în contul papilor.

Cloridia își ridicase de-acum față de pe vasul cu jăratic și-și scosese pânza de pe cap, făcându-mă să mă dau înapoi ca ars. Și când își dădu jos și boneta, pletele lungi cârlionțate îi căzură în evantai pe umeri.

Pentru prima oară mi s-a arătat într-o lumină nouă și inefabilă, în stare să șteargă ceea ce văzusem la ea – dar mai ales ceea ce nu văzusem, cu atât mai de neșters pentru mine – și-am văzut cu ochii și, cred, și cu sufletul, tenul ei de lucioasă catifea brună care contrasta cu bogatele bucle de un blond venețian, și prea puțin conta atunci că ele se născu-seră din drojdie de vin alb și ulei de măsline, de vreme ce-i încadrau ochii mari și negri și perlele presate ale gurii, nasul rotunjor de mândru ce era, buzele zâmbitoare date cu oleacă de roșu cât să le ia acea vagă paloare, silueta ei mică, dar fină și armonioasă, pieptul de nea, sărutată de doi sori, pe umeri demni de un bust berninian – cel puțin așa mi se părea *et satis erat* —, și vocea ei care, cu toată mânia ei tunătoare, sau poate chiar de aceea, mă umplea de dorință carnală și languroase suspine, de frenezie rustică și vise florale, de-nmiresmate deliruri. Mi se părea că pot să mă fac nevăzut ochilor celorlalți, covârșit în aburii dorinței care mi-o arătau pe Cloridia mai sublimă decât o madonă de Rafael, mai inspirată decât un dicton al Teresei d'Avila, mai minunată decât un vers de Cavalerul Marino, mai melodioasă decât un madrigal de Monteverdi, mai senzuală decât un distih de Ovidiu și mai lecuitoare decât un volum întreg de Fracastoro.

Nu, îmi spuneam, poezia unei Imperii, Veronica sau Mama mea nu vrea (deși mi-era sufletul greu aflând de acele josnice femele, la câțiva metri de han în Etuva Femeilor, gata de orice dacă aveam doi scuzi), și-n vreme ce încă o auzeam vorbind, fulgerător, asemeni cailor cardinalului Chigi, fui străpuns de gândul cu care de-atâtea ori dusesem până-n ușa ei cădița cu apă caldă pentru baie. Eram incapabil să mă dumiresc cum de-a fost posibil ca ea, dincolo de câteva scânduri de lemn, în timp ce slujnica o freca blând pe ceafă cu apă de talc și lavandă, să-mi fie indiferentă, iar acum să-mi incendieze mintea, simțurile și cugetul întreg.

Absorbit în asemenea gânduri, pierdeam din vedere (dar mult mai târziu mi-am dat seama) ciudățenia acelei revolte în contra negustorilor din partea unei fiice de negustor, și mai cu seamă felul surprinzător al invectivei împotriva banilor în gura unei curtezane.

Orb, cum spuneam, la astfel de stranietăți, era cât pe-aci să fiu și surd la bătăile-n ușă ale lui Cristofano. Cloridia însă auzi și deschise medicului ce-și ceruse voie, politicos. Mă căutase peste tot. Avea nevoie să-l ajut la pregătirea unei fierturi:

Brenozzi se plângea de dureri la falcă și ceruse ceva să-i treacă, în ciuda voinței mele, fui smuls de la prima mea conversație cu unicul oaspete feminin de la Donzello.

Ne luarăm rămas-bun. Am vrut să întrevăd cu ochii speranței pe chipul său o umbră de tristețe din pricina despărțirii, ceea ce nu m-a împiedicat să observ la încheietura mâinii o cicatrice oribilă care-i cuprindea aproape tot dosul palmei.

* * *

Cristofano mă chemă în bucătărie, unde primii sarcina să-i fac rost de niște semințe, ierburi și o lumânare nouă. După care mi-a poruncit să pun la încălzit o marmită cu puțină apa, în timp ce el pisa și cernea ingredientele, iar când apa s-a încălzit destul le-am pus în ea, urmarea fiind c-am simțit pe loc un parfum foarte plăcut. În timp ce ațâțam focul pentru decoct, l-am întrebat dacă, așa cum auzisem, vinul alb putea fi de folos și la curățirea și albirea dinților.

— Sigur că da, rezultatul este excelent, dar asta doar dacă e vorba de clătitul gurii. Dacă însă îl amesteci cu caolin, vei obține un efect foarte agreabil, plăcut *massime* tinerelor femei. Se freacă dinții și gingiile, cel mai nimerit cu o bucată de mătase stacojie, ca aceea de pe patul Cloridiei unde te-am găsit.

M-am prefăcut că nu pricep aluzia și schimbai repede vorba întrebându-l dacă auzise vreodată de concetățeni de-ai săi toscani, numiți Calandrini, Burlamacchi, Parenzi ș.a. (adevărul e că la mulți le-am cam pocit numele).

După ce mi-a spus să torn în marmită tocătura de ierburi și ceară, Cristofano îmi răspunse că da, unele nume erau destul de cunoscute în

Toscana (chiar dacă anumite familii erau de mult decăzute), el însuși avusese ocazia să cunoască în calitate de medic o seamă de secretari, servitori și slujbași în casele acelora.

Era cunoscut mai cu seamă că, acum câteva generații, familiile Burlamacchi și Calandrini din Lucca trecuseră la religia lui Calvin, iar fiii și nepoții se expatriaseră la Geneva și mai apoi la Amsterdam, și numiții Benzi și Tensini, deși nu merseseră atât de departe, erau oricum băgați în afaceri cu Olanda, unde cumpăraseră terenuri, vile și clădiri, astfel încât în Toscana li se spunea „flamandizați". Era adevărat ce spusese Cloridia: o dată descinși la Anvers și Amsterdam, adesea cu buzunarele goale, învățau la fața locului arta grea și riscantă a negoțului. Unii făcuseră avere, alții se prăbușiseră sub povara datoriilor, fără să se mai știe de ei. Alții se prăpădiseră pe vreun vas naufragiat printre ghețurile arctice de la Arhanghelsk sau în apele Malabarului. Cei ce făcuseră avere însă, au preferat să se-ntoarcă spre bătrânețe în patrie, unde au avut parte de cuvenite onoruri. Este cazul lui Francesco Feroni, un biet vopsitor din Empoli, ce începuse prin a face negoț în Noua Guinee cu postavuri vechi, cu lenaj vinețiu de Delft, pânzeturi de bumbac, mărgăritare de Veneția, rachiu, vin spaniol și bere strașnică. Îmbogățindu-se foarte tare, își câștigă mare reputație chiar înainte de a se-ntoarce în marele ducat de Toscana, mai ales că slujise cu osârdie și ca ambasador al Marelui Duce Cosimo al III-lea de Medici în Provinciile Unite. O dată întors în Toscana, Marele Duce însuși îl numise Trezorier General personal, stârnind invidia întregii Florențe. Feroni adusese cu el bogății însemnate, își cumpărase o splendidă vilă la Bellavista și, în ciuda dușmăniei florentinilor, putea să se creadă un om norocos că s-a-ntors în patrie teafăr și nevătămat.

— Adică ocolit de naufragii?

— Dacă ar fi doar atât, băiete! Anumite negoțuri sunt pândite de riscuri enorme.

Aș fi vrut să-mi răspundă mai amănunțit, dar tocmai atunci decoctul fu gata și Cristofano îmi spuse să i-l duc lui Brenozzi în odaia de la al doilea cat. Repetând indicațiile medicului, l-am pus pe venețian să aspire cu gura larg deschisă aburii calzi: după asemenea tratament, cu siguranță o să-l lase durerea de falcă. Urma să-mi lase vasul afară în fața ușii. Din pricina durerii de dinți, fui scutit de vorbăria aceluia. Așa că putui să revin imediat în bucătărie, spre a relua conversația cu medicul. Probabil urcase la el în cameră, respectându-și precaut propriile prescripții; în schimb l-am găsit acolo, din nefericire, pe abatele Melani.

Mi-am ascuns cu greu consternarea. Clipele petrecute cu Cloridia, la sfârșitul cărora mi-a fost dat să-i văd îngrozitoarea cicatrice de la mână, precum și uimitoarea sa diatribă în contra neguțătorilor, îmi

aţâţaseră nevoia de a-i pune întrebări în plus lui Cristofano. Dar iată-l acum pe Melani ca o piază-rea, scotocind nepăsător în debaraua bucătăriei. I-am amintit că încălcarea dispoziţiilor medicului ne punea pe toţi în primejdie şi că era de datoria mea să-l anunţ pe Cristofano; în plus, mai era ceva timp până la cină şi oricum aş fi avut grijă să vin în întâmpinarea poftei de mâncare a domnilor chiriaşi, dacă (aruncai o privire la felia de pâine din mâna lui Melani) aş fi putut dispune nestânjenit de respectiva debara.

Abatele Melani a căutat să-şi ascundă jena, şi mi-a spus că mă căutase ca să-mi vorbească de unele lucruri care-l puseseră pe gânduri, dar i-am tăiat vorba brusc declarându-mă obosit să-i tot dau dreptate în vreme ce toată lumea era grav şi făţiş ameninţată. Nu înţelegeam ce voia şi căuta el de zor, şi nu intenţionam să mă expun unor manevre al căror ţel îmi scăpa. Era momentul ca el să se explice şi să risipească orice îndoială, dat fiind că auzisem în ceea ce-l priveşte unele zvonuri dezonorante; înainte de a-i fi de folos cu ceva, pretindeam explicaţiile cuvenite.

Întâlnirea cu Cloridia se pare că mi-ar fi dat noi şi proaspete talente, căci cutezătoarea mea cuvântare reuşi să-l descumpănească pe abatele Melani. Se arătă uimit de faptul că fitecine din han ar fi îndrăznit să-l calomnieze fără să plătească urmările şi mă rugă fără prea mare convingere să-i spun numele acelui nerușinat.

Apoi jură că nici prin gând nu-i trecuse să abuzeze de serviciile mele, arătându-se de-a dreptul uluit: uitasem cumva că el şi cu mine ne prinsesem să-l descoperim pe necunoscutul hoţ al cheilor lui Pellegrino şi al perlelor mele? Şi că, înainte de toate, trebuia să înţelegem dacă fapta respectivă avea legătură cu omorârea domnului de Mourai, şi în ce fel se împletea – dacă într-adevăr era cazul – cu incidentele pătimite de stăpânul meu şi de tânărul Bedford? Nu mă mai temeam oare, mă mustră, pentru viaţa noastră, a tuturor?

În ciuda elocinţei nereţinute, abatele bătea câmpii, mi-am dat limpede seama.

Încurajat de succesul ieşirii mele neprevăzute, l-am întrerupt nerăbdător, şi cu inima încă sub vraja Cloridiei, i-am cerut lui Melani explicaţii imediate despre sosirea lui la Roma şi care erau adevăratele lui intenţii.

În timp ce-mi auzeam inima răsunându-mi în tâmple şi mă ştergeam în gând de sudoare din pricina tonului meu categoric, cu greu mi-am ascuns uimirea în faţa reacţiei abatelui Melani. Care, în loc să respingă arogantele pretenţii ale unui biet garcon, se schimbă iute la faţă şi mă invită firesc şi politicos să iau loc lângă el într-un colţ al bucătăriei, gata să dea satisfacţie reproşurilor mele justificate.

Aşa se face că abatele începu să-mi descrie o seamă de împrejurări care, deşi păreau mai degrabă poveşti, trebuie să le consider, în

lumina faptelor care au urmat, adevărate sau în general verosimile, și pe care le voi consemna cu cea mai mare fidelitate.

* * *

Abatele Melani începu prin a spune că la finele lunii august, Colbert se îmbolnăvise grav, ajungând în scurt timp să agonizeze, și exista teama ca decesul să survină în câteva zile. Cum se-ntâmplă în asemenea ocazii, când un om de stat deținător de multe secrete se apropie de sfârșitul vieții obștești, locuința lui Colbert în cartierul Richelieu deveni pe neașteptate ținta unor vizite disparate, unele dezinteresate, altele mai puțin. Printre cele din urmă era și cea a lui Atto Melani în persoană, care, datorită unor optime referințe de care se bucura în fața Maiestății sale Preacreștine, reușise să treacă aproape nestingherit de zidurile casei ministrului regal. Marea vânzoleală de curteni care se prezentau să-l omagieze pe muri-bund (sau să facă act de prezență pur și simplu) îi îngăduise abatelui să se fofileze dintr-un salonaș și, păcălind o pază deja obosită, să se strecoare în odăile private ale gazdei. Aici riscase să fie surprins cel puțin de două ori de către slujitori, dacă nu s-ar fi ascuns după o perdea sau sub masă. Scăpând ca prin minune, ajunsese în cele din urmă în cabinetul lui Colbert, unde, simțindu-se în siguranță, începu să scotocească grabnic printre scrisorile și dosarele așezate la vedere. De mai multe ori fusese nevoit să se ferească, alarmat de trecerea unor persoane pe coridorul învecinat. Toate documentele care-i căzuseră sub ochi păreau neînsemnate. Corespondență cu ministerul de Război, afaceri ale Marinei, scrisori legate de manufacturile Franței, note, conturi, minute. Rutină. Și din nou auzi prin ușă apropiindu-se pași. Nu putea să riște să i se ducă buhul că abatele Melani a fost prins, profitând de boala lui Colbert, în timp ce dădea iama prin hârtiile ministrului. Luă de-a valma vârându-și-le în pantaloni câteva teancuri de corespondență și de note din sertarele biro-ului și din dulapuri, găsirea cheilor nefiind pentru el o treabă prea grea.

— Erați autorizat s-o faceți?

— Pentru a veghea la siguranța Regelui, orice gest este autorizat, replică sec abatele.

Pe când fixa coridorul semiobscur înainte să iasă din cabinet (pentru acea vizită abatele preferase ceasurile dinspre seară, scontând pe o lumină mai slabă), iată că instinctul îl mână spre o mică noptieră, sufocată într-un ungher, între pliurile unei perdele grele și muchiile unui dulap de abanos. Deasupra ei văzu un teanc mare de foi albe, în vârful căruia se cumpănea cu greu un impozant pupitru cu incrustații. Pe acest pupitru trona un dosar legat cu sfoară încă intactă. Părea că nimeni nu se atinsese de el, explica Atto. Adevărul e că boala lui Colbert, o violentă colică renală, se agravase doar în ultimele săptămâni. De câteva zile se spunea că încetase orice activitate; asta

însemna că dosarul nu fusese încă răsfoit. Decizia a fost fulgerătoare: se debarasa de tot ce luase înainte, și luă dosarul. Clipă în care ochii îi alunecară din nou pe teancul de hârtii albe, deformat sub greutatea pupitrului.

— Ciudat loc de pus hârtia de scris, bombăni ca pentru mine, punând o astfel de *betise* în seama obișnuitului servitor neghiob.

Deplasând pupitrul cât să poată umbla dedesubt, abatele ținu să răsfoiască iute foile încă virgine, în eventualitatea că printre ele s-ar ascunde vreun document interesant. Nimic. Era hârtie de cea mai bună calitate, foarte velină și compactă. Descoperi însă că unele foi fuseseră decupate pe cât de îngrijit, pe-atât de bizar: aveau toate aceeași formă, amintind de o stea cu colțuri neregulate.

— Am crezut mai întâi că e vorba de vreo manie senilă a lui *Colubra*. Apoi mi-am dat seama că anumite foi aveau semne de mototolire și, pe marginea unuia dintre colțuri, foarte ușoare striații ca de grăsime neagră. Eram tot mai dezorientat, continuă Atto, când mi-am dat seama că greutatea pupitrului îmi anchilozase brațul. M-am decis să-l pun pe birou și am văzut atunci cu spaimă că o fâșie din dantela fină ce-mi împodobea mâneca se prinsese într-o groasă despicătură a pupitrului.

Trăgând afară de dantelă, abatele văzu că e mânjită cu negru.

— Ah, viperă fudulă, credeai c-o să m-aranjezi? își spuse Melani într-o fulgerare a intuiției.

Luă iute una din stelele de hârtie încă intacte. Uitându-se atent, o suprapuse peste una veche și o roti până ce dibui colțul just. După care o vârî în despicătură. Dar nu se întâmplă nimic. Încercă din nou, iritat, și din nou nimic. Steaua folosită se mototolise, și trebui să ia alta. O vârî de data asta cu cea mai mare prudență, apropiindu-și urechea asemeni maeștrilor ceasornicari când vor să audă primul tic-tac al pendulei aduse la o nouă viață. Abatele auzi un ușor declic abia atunci când vârful foii atinsese fundul fantei: una din extremitățile pupitrului țâșnise în afară în chip de sertar, dând la iveală o mică nișă. În care se afla un plic cu efigia unui șarpe.

— Prea fudulă viperă, repetase pentru sine abatele Melani față-n față cu emblema Colubrei, surprinzătoare ca întotdeauna.

În clipa aceea Atto auzise pe coridor zvon de pași care păreau să se apropie rapid. Luă plicul, își aranja haina astfel încât să mascheze umflătura dată de pachet și-și ținu respirația, dosit după o perdea; îl auzi pe individ oprindu-se în fața ușii cabinetului. Intră și spuse către cineva de-afară:

— O fi intrat deja.

Slujbașii lui Colbert, neauzindu-l pe abatele Melani că a intrat în camera bolnavului, s-au pus să-l caute. Ușa se închise, slujbașul se-ntoarse de unde-a venit. Abatele ieși tiptil și se îndreptă calm spre

ieșire. Salută un valet, surâzând dezinvolt:

— Se va face bine cât de curând, spuse privindu-l drept în ochi în timp ce trecu pragul clădirii.

În zilele următoare nicio știre nu se auzi că ar fi dispărut vreun dosar, încât abatele avu tot răgazul și liniștea să-l citească.

— Iertați-mă, domnule Atto, l-am întrerupt, dar cum se face c-ați înțeles care era colțul de hârtie potrivit pentru fantă?

— Foarte simplu, toate stelele de hârtie deja folosite aveau pe ele urme de grăsime mereu pe același colț. O grosolană eroare a Șarpelui să le lase acolo. Firește că în ultimul timp simțurile începuseră să i se încețoșeze.

Și de ce sertărașul secret nu se deschisese imediat?

— Ca un prost, mă gândisem la un mecanism primitiv, oftă Atto, care s-ar fi declanșat când s-ar fi atins fundul fantei cu cheia potrivită, adică cu colțul de hârtie conform gradului de înclinație just. Dar îi nesocotisem pe meșterii ebeniști ai Franței, în stare să conceapă dispozitive tot mai uimitoare, în realitate (iată de ce era important să folosești un material nobil, ca acele foi de hârtie excelentă), era vorba de multiple și sensibile ruaje metalice fixate nu direct la fund, ci de-a lungul ultimului segment al fantei, și care nu se puneau în mișcare în perfectă succesiune decât printr-o lentă atingere a ambelor laturi.

Plin de admirație, am preferat să tac.

— Ar fi trebuit să înțeleg asta pe loc, conchise Atto cu o grimasă. Stelele folosite, de fapt, erau înnegrite nu la vârf, ci pe marginile colțurilor.

Intuiția nu-l înșelase: îi intrase pe mâini, după spusele sale, un caz cu totul extraordinar. În plicul cu fața Colubrei (și-i imită expresia) se afla corespondența în limba latină, trimisă de la Roma de un necunoscut, despre care Melani, judecând după stil și alte amănunte, înțelese că era un om al bisericii. Hârtia era îngălbenită, părând să dateze de câțiva ani buni. În misive se făcea referire la informații rezervate pe care informa-torul însuși le comunicase înainte destinatarului. Acesta din urmă, cum rezulta din plic, nu era altul decât domnul Supraintendent General al Finanțelor Nicolas Fouquet.

— Și de ce se aflau la Colbert?

— Ți-am mai spus, adu-ți minte, în clipa arestării și în zilele care au urmat, lui Fouquet i s-au sechestrat toate hârtiile și corespondența găsită asupra lui, atât cea particulară, cât și cea de stat.

Limbajul misteriosului prelat era atât de enigmatic, încât Melani n-a reușit să înțeleagă nici măcar natura secretului la care se făcea aluzie. Reținu, printre altele, că una din epistole începea cu *mumiarum domino,* dar nu-i dădu de capăt în vreun fel.

Dar partea cea mai interesantă a istoriei abatelui Melani nu venise încă, adică partea de domeniul incredibilului. Plicul pe care Atto îl

găsise la vedere pe birou conținea corespondență curentă pe care Colbert, din pricina bolii, nu putuse încă să o rezolve. În afara unor însemnări nesemnificative, mai erau două scrisori de la Roma din luna iulie, adresate aproape sigur (cum reieșea din formulele de protocol) lui Colbert în persoană. Expeditorul era un om de încredere al ministrului și care semnala prezența în oraș a veveriței pe *arbor caritatis*.

— Adică…

— Ce e greu de-nțeles? Veverița e animalul de pe stema lui Fouquet, *arbor caritatis* nu poate fi decât orașul mizericordiei, adică Roma. Și-ntr-adevăr, conform informatorului, fostul Supraintendent Fouquet fusese văzut și urmărit de trei ori: pe lângă Piazza Fiammetta, în vecinătatea bisericii Sant' Apollinare și în Piazza Navona. Trei locuri, dacă nu mă-nșel, din Cetatea Sfântă.

— Imposibil, obiectai. Fouquet murise în temnița de la…

— Pignerol, sigur că da, în urnă cu trei ani, în brațele fiului său căruia i se îngăduise accesul în ceasul morții. Și totuși scrisorile informatorului lui Colbert, deși cifrate, mie îmi vorbeau clar: era aici la Roma în urmă cu o lună.

Abatele luase prin urmare decizia să plece imediat la Roma pentru a dezlega misterul. Existau două variante: știrea despre prezența la Roma a lui Fouquet era adevărată (ceea ce era de domeniul fanteziei, de vreme ce toată lumea știa că bătrânul Supraintendent murise în urma unei lungi suferințe după ce fusese izolat într-o fortăreață vreme de douăzeci de ani); sau era falsă, și atunci trebuia să se afle de ce acel cineva, fie el și un agent infidel, ar fi răspândit zvonuri mincinoase în stare să-l tulbure pe Rege și Curtea, ajutându-i astfel pe dușmanii Franței.

Încă o dată mi-a fost dat să observ cum, în timp ce povestea astfel de secrete și întâmplări uluitoare, în ochii abatelui Melani se aprindea parcă o scânteie de bucurie răutăcioasă; mi le istorisea cu un soi de desfă-tare solitară și mută, mie, un biet ucenic, cu totul nepriceput în intrigile, comploturile și tenebroasele afaceri de Stat.

— Și totuși Colbert a murit?

— Firește, date fiind condițiile în care se afla. Deși nu înainte ca eu să plec.

Colbert, așa cum am să aflu mai târziu, a murit pe 6 septembrie, exact cu o săptămână înainte de narațiunea lui Melani despre intruziunea în cabinet.

— În ochii lumii a murit ca un învingător, putred de bogat și puternic, adăugă Atto după o pauză. A cumpărat cele mai de seamă titluri nobiliare și funcții pentru familia sa: fratele său Charles va deveni marchiz de Croissy și secretar de stat la Externe; un alt frate, Edouard-François, va fi făcut marchiz de Maulevrier și locotenent

general al armatei regale; fiul Jean-Baptiste va deveni marchiz de Seignelay, secretar de stat la Marină. Ca să nu mai punem la socoteală alți frați și fii pe care i-a sprijinit în strălucite cariere militare și ecleziastice, sau căsătoriile pricopsite ale celor trei fiice, devenite ducese.

— Dar nu Colbert făcuse scandal, acuzându-l pe Fouquet că s-a îmbogățit și că și-a plasat oamenii de încredere peste tot?

— Exact, ceea ce nu l-a împiedicat să cultive nepotismul cel mai nerușinat. Ca nimeni altul și-a strecurat propriii spioni în toate verigile Regatului, prigonind și ruinând pe cei mai credincioși prieteni ai Supraintendentului.

Știam că Melani se referea aici și la propriul exil, departe de Paris.

— Și asta nu-i tot. Colbert a acumulat o avere netă de peste zece milioane de *livres,* despre a cărei proveniență însă nimeni n-a pus întrebări. În schimb, bietul meu prieten Nicolas s-a îndatorat personal ca să strângă fonduri pentru Mazarin și războiul împotriva Spaniei.

— Un om viclean acest domn Colbert.

— Și lipsit de scrupule, plusă Melani. A fost tămâiat toată viața pentru vastele lui reforme aduse Statului, care-l vor plasa, vai, în istorie. Dar noi, cei de la curte, știm foarte bine că le-a sustras, una câte una, din planurile lui Fouquet: operațiile privind rentele și terenurile, diminuarea amenzilor, scutirile de impozit, marile manufacturi, politica navală și colonială. Nu întâmplător a avut grijă să fie arse toate documentele Supraintendentului.

Fouquet, îmi explică abatele, fusese primul armator și colonizator al Franței, primul care a dus mai departe visul lui Richelieu de a face din coasta atlantică și din golful Morbihan centrul reînnoirii economice și maritime a Regatului. El a fost cel care, după ce a gestionat războiul victorios împotriva Spaniei, i-a descoperit și organizat pe țesătorii din satul Mainey, pe baza cărora Colbert va face Manufacturile Gobelins.

— De altfel, lumea a înțeles repede că reforme de felul acesta nu erau din capul lui. Vreme de douăzeci și doi de ani Colbert a fost Controlor General, nume mai umil cu care a rebotezat, ca să fie pe placul regelui, funcția de Supraintendent, oficial abolită. Fouquet însă rămăsese în guvern doar opt ani. Și-aici era problema: cât a putut, Șarpele a călcat pe urmele înaintașului său, iar succesul i-a surâs. Dar apoi a trebuit să continue de unul singur acel plan de reforme sustras lui Fouquet o dată cu arestarea sa. De-aici înainte Colbert n-a făcut decât să calce strâmb: în politica industrială și comercială, în care nici nobilii și nici burghezia nu l-au crezut pe cuvânt, precum și în politica maritimă, în care niciuna din companiile sale navale mult lăudate n-a avut viață lungă, niciuna n-a reușit să smulgă supremația englezilor și olandezilor.

— Regele Preacreștin nu și-a dat seama?

— Regele se ferește să-și schimbe propriile judecăți; se pare însă că, îndată ce medicii l-au declarat pe Colbert pierdut, în urma unor consultări pentru alegerea succesorului, a propus o listă de nume de miniștri cu totul diferiți ca fire și formație de Colbert. Când cineva a remarcat deosebirea, Maiestatea sa ar fi răspuns: „Chiar aceasta a fost rațiunea alegerii mele."

— Prin urmare Colbert a murit în dizgrație?

— Să nu exagerăm. Aș spune mai degrabă că tot ministerul său a fost ținta neîncetatelor accese de mânie ale Regelui. Colbert și Louvois, ministrul de Război, intendenții cei mai temuți ai Franței, tremurau și asudau ori de câte ori erau convocați de Rege. Deși se bucurau de încrederea Suveranului, erau cei dintâi sclavi ai săi. Colbert și-a dat repede seama cât de greu era să-i iei locul lui Fouquet și să satisfaci ca el în fiecare zi cererile de bani ale Regelui pentru războaie și baluri.

— Și cum s-a descurcat?

— În chipul cel mai practic. *Colubra* începu să concentreze în mâinile unui singur om, Suveranul, toate averile ce până atunci aparținuseră câtorva. Desființă o mulțime de funcții și pensii, pe scurt, despuie Parisul și regatul de orice lux personal, și totul sfârși în casele de fier ale Coroanei. Poporul, care până atunci făcuse foamea, murea pe capete.

— A atins oare Colbert puterea de odinioară a lui Fouquet?

— Atins și-ntrecut, băiete. Prietenul meu Nicolas instaurase libertăți de care urmașul său a beneficiat din plin. Colbert și-a vârât mâinile pretutindeni, intervenind în domenii de care Fouquet nu se atinsese, și care avusese și ghinionul să opereze aproape mereu în vreme de război. Cu toate astea, datoriile lăsate de Șarpe întrec cu mult pe cele pentru care Fouquet va fi arătat cu degetul că ar fi ruinat Statul, el care se ruinase pentru Stat.

— A fost învinuit Colbert de cineva?

— Scandaluri au fost câteva. De pildă, unica afacere de falsificare de bani cunoscută vreodată în Franța în ultimele veacuri, în care erau implicați oamenii lui *Colubra,* bașca nepotul său. Dar și jefuirea și traficul ilicit al lemnului de Bourgogne sau exploatarea abuzivă a pădurilor din Normandia, în care este implicat chiar omul lui Colbert, Berryer, cel care măsluise documentele procesului Fouquet. Fărădelegi pentru a-și îmbogăți familia.

— O viață fericită, prin urmare.

— N-aș spune. Toată viața s-a prefăcut că e curat și integru, strângând averi de care n-a putut să se bucure. Era ros de o invidie fără margini. A asudat din greu pentru o cât de mică idee care să stea-n picioare. Victimă a râvnei nesăbuite de putere, s-a înhămat în a

controla tot ce mișca în țară, petrecându-și viața la masa cabinetului său. N-a știut ce e gluma și amuzamentul, și cu toate astea a fost mereu urât de popor. A avut parte zilnic de funestele enervări ale Suveranului, a fost ridiculizat și disprețuit pentru ignoranța lui, din pricina cărora i s-a tras și moartea.

— Ce vreți să spuneți? Abatele râse cu poftă.

— Știi ce l-a doborât pe Colbert?

— O colică renală, mi-ați spus.

— Exact. Și știi de ce? Regele, nervos la culme după un chef monstru, îl convocase, ca apoi să-l împroaște cu insulte și jigniri.

— Vreo eroare administrativă?

— Mai rău. Pentru a imita competența lui Fouquet, Colbert se amestecase în construirea unei noi aripi a palatului regal de la Versailles, impunându-și părerile constructorilor. Aceștia nu reușiseră să-l convingă de riscurile intervenției sale nebunești.

— Cum asta? Fouquet dispăruse în temniță de trei ani, iar Colbert încă mai era obsedat de acela?

— Cât timp Supraintendentul a rămas în viață, chiar dacă îngropat de viu la Pignerol, Colbert a trăit cu spaima că Regele o să-l cheme înapoi în locul lui. Dispărând Fouquet, cugetul lui *Colubra* a rămas împovărat de amintirea înaintașului său, mult prea înzestrat, genial, cult, iubit și admirat. Colbert a avut mulți copii, sănătoși și voinici; i-a făcut pe toți bogați, a dispus de o putere imensă, în timp ce familia adversarului său fusese prigonită departe de capitală și condamnată să se bată neîncetat cu creditorii. Însă *Colubra* n-a reușit niciodată să se dezbare de obsesia unicei, originarei înfrângeri din partea Mamei Natură, care i-a refuzat, disprețuitoare, harul, spre a-l dărui, generoasă, rivalului său Fouquet.

— Cum s-a terminat construirea aripii de la Versailles?

— Noua aripă s-a surpat și întreaga Curte s-a prăpădit de râs. Regele îl făcu cu ou și cu oțet pe Colbert care, covârșit de batjocură, avu un atac violent de rinichi. După câteva zile de urlete de durere, boala îl aduse în pragul morții.

Îmi pierise graiul, copleșit de puterea răzbunării divine.

— Ați fost într-adevăr un prieten credincios al Supraintendentului Fouquet, am mai apucat să spun.

— Mi-ar fi plăcut să fiu unul și mai destoinic.

Auzirăm o ușă deschizându-se la primul cat, după care se închise: cineva pășea spre scări.

— E mai bine să facem loc Științei, făcu Atto aluzie la apropierea lui Cristofano, dar să nu uiți că mai târziu avem treabă.

Se grăbi să se ascundă pe după rampa care duce spre pivniță; după trecerea medicului, urma să se cațere agil pe scări.

* * *

Cristofano venise să se intereseze cum fusese gătită cina, în urma protestelor din partea chiriașilor.

— Mi s-a părut c-aud pașii cuiva când coboram. A fost cineva aici?

— Nici vorbă, pe mine m-ați auzit, tocmai aprindeam focurile, mă prefăcui eu ocupat cu marmitele.

Aș fi vrut să-l mai rețin pe medic, dar el, mulțumit cu răspunsul meu, se-ntoarse-n cameră, rugându-mă să servesc mâncarea cât de curând. Din fericire, crezui eu, s-a hotărât să nu fie decât două mese pe zi.

Pusei de-o supă de gris, cu boabe, usturoi, scorțișoară și zahăr deasupra, la care aș fi adăugat ceva brânză și ierburi aromate, pesmeți și o jumătate de clondir de vin tăiat cu apă.

În timp ce-mi făceam de lucru, în mintea mea sărmană de ucenic se-nvârtejeau gânduri peste gânduri. Mai întâi ceea ce-mi povestise abatele Melani. Eram tulburat: iată povara de-acum și de demult a abatelui, un om capabil să mintă și să se prefacă (dar cine n-o face, mai mult sau mai puțin?), dar gata să-și recunoască trecutul. Vechea sa familiaritate cu Supraintendentul Fouquet era pata pe care nici fuga din tinerețe la Roma și nici umilințele de pe urmă nu reușiseră să o șteargă, și care poate și astăzi îi făcea nesigură favoarea Regelui. El însă continua să apere memoria binefăcătorului său. Poate că vorbea atât de liber doar cu mine, care firește n-aveam cum să-l pârăsc la Curtea franceză.

Mi-am amintit apoi de ceea ce descoperise printre hârtiile lui Colbert. Cu toată sinceritatea îmi mărturisise că a sustras din cabinetul lui *Colubra* documente secrete, forțând niște mecanisme menite să le protejeze. Dar nu asta era surpriza, ținând seama de caracterul omului, așa cum îl dibuisem atât din istorisirile altora, cât și ale sale. Ceea ce mă mirase era misiunea pe care el însuși și-o asumase: să-și găsească la Roma vechiul prieten și protector, pe Supraintendentul Fouquet. Nu era un lucru ușor pentru abatele Melani, și asta nu numai fiindcă Supraintendentul până atunci fusese crezut mort, ci și fiindcă era vorba chiar de acela care, deși fără să vrea, îl implicase pe Atto Melani în scandal: și eu, după spusele abatelui, păream să fiu singurul informat despre o asemenea misiune secretă, pe care doar neașteptata închidere a hanului pentru carantină, crezui eu, o întrerupsese deocamdată.

Când pătrunsesem în galeria de sub han, mă aflam prin urmare însoțit de un agent special al Regelui Franței! M-am simțit onorat că-și dădea silința din răsputeri să rezolve ciudatele cazuri de la Donzello, între care și furtul perlelor mele. Ba chiar mai mult, el îmi ceruse insistent să-l ajut. Acum n-aș mai fi șovăit o clipă să-i încredințez abatelui dublura cheilor de la camerele lui Dulcibeni și Devizé, ceea ce

cu o zi înainte n-aș fi făcut nici în ruptul capului. Dar acum era târziu; din cauza dispozițiilor lui Cristofano, cei doi, ca de altfel toți chiriașii, vor rămâne ferecați în cameră mai tot timpul, făcând imposibilă orice percheziție. Așa cum mă luminase abatele, nu era bine să li se pună întrebări, care i-ar fi făcut și mai bănuitori.

Eram mândru să fiu părtaș la atâtea secrete, dar toate astea până la urmă nu erau nimic față de turbionul de sentimente provocat în mine de discuția cu Cloridia.

* * *

După ce le-am dus mâncarea în cameră tuturor oaspeților, m-am oprit mai întâi la Bedford și apoi la Pellegrino, ca, împreună cu Cristofano să-i hrănim pe cei doi bolnavi. Englezul bodogănea vrute și nevrute. Medicul părea îngrijorat, încât s-a dus la Devizé în camera alăturată și, spunându-i cât de rău se simte Bedford, l-a rugat să nu mai cânte la chitară deocamdată: muzicianul tocmai făcea exerciții, repetând la instrumentul său o frumoasă *ciaccona*.

— Voi face o faptă și mai bună, răspunse laconic Devizé. Și-n loc să-și întrerupă muzica, se lansă într-un rondo.

Cristofano tocmai voia să-l dojenească, dar vraja misterioasă a melodiei îl învălui, îi însenină trăsăturile feței. Dându-se bătut, medicul trecu pragul fără să facă vreun zgomot.

Puțin după aceea, coborând eu dinspre camera lui Pellegrino de la mansardă, auzii că mă cheamă cineva printr-un sâsâit la etajul doi. Era părintele Robleda, a cărui cameră era învecinată cu scările. Din ușă mă întrebă ce mai e cu bolnavii.

— Englezului îi e tot așa de rău.

— Nu mi se pare, am răspuns.

— Dar medicul nu ne mai spune nimic.

— N-aș crede.

Ultimul ecou al rondoului lui Devizé se înălța până la noi. Auzind acele note, Robleda lăsă să-i scape un oftat languros.

— Muzica e vocea lui Dumnezeu, se justifică el.

Și fiindcă aveam unguentele la mine, l-am întrebat dacă avea puțin timp ca să-i aplic tratamentul contra molimei.

Mă pofti cu un gest să intru în odaie. Tocmai voiam să-mi pun lucru-rile pe un taburet zărit pe lângă ușă.

— Nu, nu, așteaptă, am nevoie de el.

Puse în grabă pe taburet o cutie de sticlă apărată de o ramă neagră de păr în care se vedeau un Crist, fructe și flori. Lădița se sprijinea pe picioruțe de argint în formă de ceapă.

— Am cumpărat-o de-aici, de la Roma, e valoroasă și scaunul e locul ei cel mai sigur.

Pretextul subțire al lui Robleda îmi dovedi că dorința lui de conversație, după lungile ceasuri de singurătate, mergea mână-n mână

cu frica lui de a veni în contact cu cel care trebuia zi de zi să se atingă de Bedford. I-am spus că tratamentele o să i le aplic cu mâinile, dar nu era niciun pericol de molipsire, de vreme ce însuși Cristofano îi asigurase pe toți în privința rezistenței mele la boală.

— Da, da, da, se mulțumi să spunăân semn de precauțăâncredere. L-am poftit să-și descopere bustul, fiindcă trebuia să-i dau cu alifie și să-i fac un plasture în zona inimii și *massime* în jurul mamelonului stâng.

— Și de ce acolo? mă-ntrebă iezuitul alarmat.

I-am explicat că așa recomandase Cristofano luând aminte la firea lui neliniștită ce risca să-i dăuneze chiar la inimă.

Se liniști și-n timp ce deschideam traista ca să caut ulcelele potrivite, se întinse pe pat, deasupra căruia se arăta un portret al Domnului Nostru Inocențiu al Xl-lea.

Robleda începu imediat să se plângă de șovăielile lui Cristofano și de faptul că după atâta vreme nu se ajunsese încă la o explicație certă a morții lui Mourai, și nici a leșinului ce-l lovise pe Pellegrino, ca să nu mai vorbim de nesiguranța privind ciuma care-l doborâse pe Bedford. Suficiente motive, așadar, pentru ca lumea să se îndoiască de priceperea medicului toscan în a se achita de propria sarcină. Se mai plânse apoi de ceilalți chiriași și de domnul Pellegrino, învinuindu-i de situația de față. Stăpânul meu, după spusele lui Robleda, nu avusese suficientă grijă de igiena hanului. Cât despre Brenozzi și Bedford, cu lungile lor călătorii, ar fi putut foarte bine să aducă în han vreun morb obscur. Ceea ce era valabil și în cazul lui Stilone Priàso (ce venea de la Napoli, oraș recunoscut pentru aerul său nesănătos), al lui Devizé (venit tot de la Napoli), Atto Melani (a cărui prezență în han și a cărui faimă mizerabilă impuneau neîndoielnic recursul la rugăciune), femeia din turnuleț (de a cărei prezență în han jura că nu știuse nicicând, altfel n-ar fi tras la hanul Donzello nici în ruptul capului); sfârși prin a-l afurisi pe Dulcibeni, a cărui expresie tulbure de jansenist nu-i plăcuse niciodată.

— Jansenist? repetai eu, stârnit de acel cuvânt pe care-l auzeam pentru prima oară.

Aflai astfel de la Robleda că janseniștii erau o sectă foarte periculoasă și pernicioasă. Își luaseră numele de la Jansenius, fondatorul doctrinei (dacă despre așa ceva era vorba), iar printre ei se număra chiar și un nebun, un anume Pasqual sau Pascale, ce purta ciorapi îmbibați în coniac ca să i se-ncălzească picioarele și care scrisese scrisori injurioase privind Biserica, Domnul Nostru Ilisus Cristos, precum și toți oamenii onești, cumsecade și cu credință-n Dumnezeu.

Pe neașteptate iezuitul se întrerupse și strâmbă din nas:

— Uleiul ăsta al tău are o duhoare fără margini. Ești sigur că nu e

otravă?

L-am asigurat că leacul ăsta se datorează unei autorități, și anume maestrului Antonio Fiorentino, elaborat în vremea ciumei din Republica Florenței. Ingredientele, cum mă-nvățase Cristofano, nu erau altele decât teriac de Levant fiert cu suc de lămâie, carlină, imperială, gențiană, șofran, frăsinel alb și sandarac. Abandonându-se blândului masaj cu care-i frecționam pieptul, Robleda începu să se legene parcă în sunetul acelor nume de plante medicinale, uitându-le duhoarea. Cum văzusem și la Cloridia, aburii înțepători și digitația cu care aplicam acele *remedia* aduceau liniște chiriașilor, înseninându-le sufletul și dezlegându-le limba.

— Pe scurt, janseniștii ăștia sunt niște eretici? reluai eu.

— Eretici e puțin spus, răspunse Robleda, vădit încântat. Cu atât mai mult cu cât Jansenius scrisese o carte pe care încă papa Inocențiu al X-lea, cu mulți ani în urmă, o condamnase.

— Dar ce vă face să credeți că domnul Dulcibeni e jansenist?

În după-amiaza care precedase declararea carantinei, îmi explică Robleda, îl văzuse pe Dulcibeni întorcându-se la Don-zello cu câteva cărți sub braț, probabil cumpărate în vreo librărie, poate chiar în Piazza Navona din apropiere, unde astfel de chioșcuri sunt numeroase. Robleda putuse chiar să zărească titlul unei cărți interzise, tocmai fiindcă înclina spre asemenea doctrine eretice. Ceea ce, după părerea iezuitului, confirma apartenența neîndoielnică a lui Dulcibeni la janseniști.

— Nu e totuși ciudat faptul că se poate cumpăra la Roma o carte de acest gen, obiectai eu, de vreme ce papa Inocențiu al Xl-lea i-a blamat la rândul său pe janseniști.

Părintele Robleda se schimbă la față. Spre deosebire de ceea ce credeam eu, accentua el, papa Odescalchi dăduse curs unor numeroase gesturi de atenție binevoitoare față de janseniști, astfel că Regele Preacreștin, ce-i bănuia pe janseniștii din Franța de toate relele, îl acuza de mult timp pe Papă de simpatie vinovatăân favoarea discipolilor respectivei doctrine.

— Dar cum e cu putință ca Domnul Nostru papa Inocențiu al Xl-lea să simpatizeze cu ereticii? întrebai mirat.

Părintele Robleda, întins cu mâinile sub cap, mă privi pe furiș cu ochii săi mici, scăpărători.

— Ar trebui să știi că între Ludovic al XlV-lea și Domnul Nostru papa Inocențiu al Xl-lea de multă vreme mocnește o supărare.

— Vreți să spuneți că Pontiful îi sprijină pe janseniști numai și numai ca să-i aducă prejudicii Regelui Franței?

— Nu uita, răspunse Robleda cel șiret, că un Pontif este și un Prinț al puterii seculare, pe care are datoria s-o apere și s-o sporească prin orice mijloace.

— Dar toată lumea îl laudă pe papa Odescalchi, protestai. El a desființat nepotismul, a însănătoșit conturile Camerei Apostolice, a făcut tot ce-i sta în putință pentru a sprijini războiul împotriva turcilor…

— E-adevărat ce spui. Fapt e că s-a ferit să-i atribuie anumite funcții nepotului său, Livio Odescalchi, și nu l-a făcut nici măcar cardinal. Funcțiile însă le-a păstrat pentru sine.

Acest răspuns mi se păru răutăcios, deși la rigoare nu-mi desmințea afirmațiile.

— Ca toți cei dedați negoțului, cunoaște foarte bine valoarea banului. N-avem cum să nu-i recunoaștem știința de a face bune investiții în întreprinderea lăsată lui de unchiul din Genova. Aproape… cinci sute de mii de scuzi, se spune.

Fără să mai adăugăm alte moșteniri mai mărunte pentru care s-a bătut cu rudele, șopti el cu grăbire.

Înainte chiar de a-mi stăpâni mirarea și a-l întreba dacă pontiful moștenise cu adevărat o sumă de bani atât de impresionantă, Robleda continuă.

— Bunul nostru Pontif nu e chiar o inimă de leu. Se zvonește, dar ia aminte, spuse coborând tonul, astea nu sunt decât bârfe ordinare, că ar fi plecat de tânăr din orașul Como, de frică să nu fie martor într-o ceartă a unor prieteni.

Tăcu un moment, după care atacă din nou:

— Are însă harul statorniciei și perseverenței! Îi scrie aproape zilnic fratelui și altor rude pentru a i se raporta starea averii familiei. N-are liniște două zile-n șir fără să controleze, să sfătuiască și să recomande… De altfel, resursele familiei sunt considerabile. Ele au sporit pe neașteptate după ciuma din 1630, astfel că prin regiunea de unde sunt, Como, se șoptește că familia Odescalchi ar fi profitat de marea recoltă a morților de ciumă, și că ar fi bătut palma cu notarii dispuși să le treacă în cont bunurile decedaților fără moștenitori. Calomnii, firește, pentru numele lui Dumnezeu, spuse Robleda făcându-și cruce. Oricum, adăugă el, averea lor e atât de mare încât, după părerea mea, cu greu i se mai ține socoteala: terenuri, imobile închiriate unor ordine religioase, birouri de vânzări, licitații pentru perceptorii de impozite. Fără săuităm de creanțe, sigur că da, mai ales împrumuturile către nenumărate persoane între care câțiva cardinali, încheie iezuitul nepăsător, prefăcându-se interesat de o crăpătură în tavan.

— Familia Pontifului se-mbogățește din creanțe? întrebai eu, uluit. Nu papa Inocențiu le-a interzis evreilor să dea bani cu împrumut?

— Chiar așa, răspunse iezuitul pe un ton enigmatic. După care mă pofti să plec, sub pretextul că era timpul rugăciunii lui de seară. Dădu să se scoale din pat.

— Îmi pare rău, dar n-am terminat, mă opusei eu. Trebuie să vă aplic un plasture acum.

Se întinse din nou pe pat, fără să mă bombăne, cu un aer gânditor.

Trăgând cu ochiul la însemnările lui Cristofano, luai oleacă de arsenic cristalin și-l învelii într-o fâșie de mătase. M-am apropiat de iezuit și l-am uns cu acel emplastru pe mamelon. După ce se usca, trebuia să dau pe deasupra cu oțet.

— Orice s-ar spune, te rog, nu da ascultare tuturor balivernelor răuvoitoare puse pe seama papei Inocențiu încă de pe vremea donnei Olimpia, reluă el, lăsându-mă să-mi fac treaba.

— Ce baliverne?

— Nimic, nimic, oh, doar multă otravă. Mai tare chiar decât cea care l-ar fi omorât pe bietul Mourai.

Tăcu, mina lui misterioasă mi se păru de-a dreptul suspectă.

Alarma se declanșase. De ce oare iezuitul adusese vorba despre otrava care l-ar fi ucis pe bătrân? Era doar o comparație întâmplătoare cum părea la prima vedere? Nu cumva această insinuare ascundea ceva mult mai grav, cum ar fi subteranele secrete de la Donzello? Ce prost am putut să fiu, mi-am zis, dar cuvântul acela – otravă – continua să-mi dea târcoale.

— Iertați-mă, părinte, puteți fi mai clar?

— E mai bine pentru tine să rămâi neștiutor ca și până acum, mi-o reteză el distrat.

— Cine este donna Olimpia? insistai.

— Să nu-mi spui că n-ai auzit de vestita Papesă, șopti el întorcându-se spre mine mirat.

— Papesa?

Așa se face că Robleda, așezându-se pe-o rână și sprijinindu-se-ntr-un cot, începu să-mi povestească aproape în șoaptă, cu aerul că-mi face o enormă concesie, despre papa Odescalchi care fusese făcut cardinal de papa Inocențiu al X-lea Pamphili, cu aproape patru decenii în urmă. Acesta domnise cu mare fast și măreție, ștergând amintirea unor fapte neplăcute care avuseseră loc în vremea pontificatului trecut, și anume cel al lui Urban al VlII-lea Barberini. Unora nu le-a scăpat totuși, tonul iezuitului se micșoră cu încă o octavă, că între Inocențiu al X-lea, din familia Pamphili, și soția fratelui său, Olimpia Maidalchini, exista o oarecare atracție. Se spunea (firește, calomnii, pentru Dumnezeu) că apropierea celor doi era nesăbuită și suspectă, deși fiind rude foarte apropiate, afecțiunea, căldura și alte multe sentimente sunt cu totul naturale, spuse, privindu-mă fulgerător drept în ochi. Papa Pamphili acorda cumnatei sale favoruri nemaiauzite, astfel că ea intra liber în apartamentele lui la orice oră din zi și din noapte, și nu pregeta să se amestece în afaceri private și chiar în cele de stat: ea fixa audiențele, aproba privilegii, lua hotărâri în numele

Papei. Donna Olimpia nu se impusese datorită farmecului personal, căci era de-a dreptul respingătoare, ci prin incredibila putere a unui temperament viril. Conștienți de înrâurirea pe care o avea la Sfântul Scaun, ambasadorii țărilor străine o copleșeau cu cadouri. Pontiful însă era slab, supus, de umoare melancolică. Bârfele la Roma nu se mai opreau, și nu fu lucru de mirare când un anonim i-a trimis Papei o medalie pe care cumnata sa apărea în veșminte pontificale, cu tiară și toate cele, iar pe revers, Inocențiu al X-lea, pieptănat ca o femeie, cu ac și ață în mână.

Cardinalii se revoltaseră în contra nedemnei condiții, reușind o vreme s-o-ndepărteze pe acea femeie, dar în cele din urmă izbuti să urce din nou în șa, însoțindu-l astfel pe Papă până la moarte, fără a-și dezminți firea: ascunsese poporului timp de două zile decesul Pontifului, ca să aibă timp să sustragă din odăile papale toate obiectele de valoare. Bietul trup neînsuflețit fusese abandonat într-o încăpere la cheremul șobolanilor, fără ca nimeni să se arate preocupat de îngropăciune. În fine, funeraliile avură loc, marcate de nepăsarea cardinalilor și jignirile și farsele gloatei. Ei bine, donna Olimpia, mare amatoare a jocului de cărți, așa cum se spune, într-o seară la masa sa înconjurată de voioase dame și cavaleri, fu văzută față-n față cu un tânăr cleric care, rămas fără parteneri, îi acceptase amabil sfidarea. Și se mai spune că în jurul celor doi roia lumea ca la bâlci, spre a vedea acea puțin obișnuită confruntare. Mai mult de un ceas cei doi s-au măsurat, fără să le pese de timp și nici de bani, spre marea veselie a celor de față; în cele din urmă donna Olimpia s-a-ntors acasă cu o sumă despre care nu s-a aflat decât că era enormă. Același zvon spune că tânărul necunoscut, care de fapt jucase aproape tot timpul mai bine decât adversara lui, se străduise să-și dezvăluie ca din nebăgare de seamă unui slujbaș al donnei Olimpia, încât să piardă toate mâinile hotărâtoare, fără să-și dea (galanteria obligă) în vileag gestul, cu atât mai puțin câștigătoarei, ba chiar afișând o magnifică nepăsare în fața gravei înfrângeri. Ei bine, puțin timp după aceea papa Pamphili îl făcu pe acel cleric cardinal. Nu era altul decât Benedetto Odescalchi, cel ce la prea-verdea vârstă de treizeci și patru de ani, îmbrăcă straiele de purpură.

Între timp, terminasem frecția cu unsoare.

— Ține minte însă, mă preveni în pripă Robleda cu glasul său obișnuit, ștergându-și pieptul de unguent, tot ce ți-am spus nu sunt decât niște bârfe. Dovada materială a episodului nu există de niciun fel.

Părăsind încăperea părintelui Robleda, am încercat un sentiment de jenă pe care nici eu nu mi-l explicam, refăcând firul conversației cu acel preot fleșcăit și vinețiu. Nu era nevoie de un talent supranatural ca să-ți dai seama ce gândea iezuitul: că Domnul Nostru papa

Inocențiu al Xl-lea nu era un Pontif integru, cinstit și sfânt, ci prietenul și părtașul janseniștilor, asta și pentru a umbri planurile regelui Franței cu care era în conflict. În plus, ar fi fost pătruns de pofte materiale, de lăcomie și zgârcenie, ajungând s-o mituiască pe donna Olimpia pentru a ajunge cardinal. Dar dacă un asemenea portret ar fi fost adevărat, cum ar fi fost cu putință ca Domnul Nostru papa Inocențiu al Xl-lea să fie una și aceeași persoană care reinstaurase austeritatea, demnitatea și frugalitatea în inima Sfintei Maici Biserica? Aceeași persoană care de decenii bune îi miluia pe săracii de pretutindeni? Același om care îi chemase pe toți prinții Europei să-și unească forțele în contra turcului? Toată lumea știa că pontifii de dinainte își potopiseră nepoții și pe cei din familie cu cadouri, în timp ce el abolise această necuvenită tradiție. Tot el refăcuse bilanțul camerei apostolice și tot datorită strădaniilor sale, Viena rezista înaintării puhoaielor otomane.

Nu, ceea ce-mi povestise acest iezuit nevricos și flecar nu era cu putință. De altfel, individul mi s-a părut imediat suspect după felul de a spune fără să spună, precum și din pricina trăsnitei doctrine a iezuiților care justifica păcatul. Vinovatul însă eram eu, că m-am silit să-l ascult, ba chiar să-l și îndemn să continue, captivat de întâmplătoarea și înșelătoarea aluzie a lui Robleda la otrăvirea domnului Mourai. Aici își băgase coada, mă gândii eu căindu-mă, și Atto Melani cu năravul lui de anchetator și spion, cu care eu, culmea, voiam să mă întrec. Stupidă pasiune, care mă făcuse să cad în mrejele Satanei și să ciulesc urechile la șoaptele calomnioase.

Întorcându-mă în bucătărie, găsii în dulap un bilet anonim, dar care mi se adresa direct:

TREI CIOCĂNITURI ÎN USĂ – FII PREGĂTIT

A TREIA NOAPTE

Între 13 și 14 septembrie 1683

În mai puțin de o oră, după ce Cristofano îl examinase pe stăpân, abatele Melani bătu de trei ori în ușa mea. Eu tocmai notam ceva în jurnal; l-am ascuns sub o plapumă și apoi am deschis.

— O picătură de ulei, spuse enigmatic abatele imediat ce intră. Mi-am adus aminte pe loc că la ultima noastră întâlnire observase că am o picătură de ulei pe frunte; o luase cu degetul și-o pusese pe limbă.

— Ce fel de ulei folosești pentru lămpi?

— Indicațiile economilor ordonă folosirea doar a uleiului amestecat cu drojdie, care…

— Eu nu te-am întrebat ce trebuie, ci ce folosești tu, în timp ce stăpânul tău (și mi-l arătă) se odihnește în pat, neștiutor.

I-am mărturisit încurcat că foloseam de fapt și ulei bun, fiindcă aveam din belșug, iar din cel necurat, cu drojdie, mai era puțin. Abatele nu se abținu să surâdă cu înțeles.

— Să nu mă minți: câte lămpi ai de toate?

— Din trei câte au fost, una s-a spart când am coborât în galerie. Au rămas două, din care pe una trebuie s-o repar…

— Bine, ia-o pe cea bună și vino după mine. Și ia și chestia aia.

Îmi arătă o trestie rezemată vertical într-un colț al camerei, cu care domnul Pellegrino obișnuia, în puținele momente libere, să meargă la pescuit la malul Tibrului, chiar în spatele bisericuței Santa Maria în Posterula.

Câteva clipe mai târziu ne aflam deja în mica debara, de unde ne-am lăsat prin gaura de acces spre scara care conducea în subteran. Am coborât sprijinindu-ne de barele de fier plantate în zid până ce am simțit sub picioare pavajul de cărămizi, de unde urma s-o luăm pe scara de piatră pătrată. Acolo unde scara fusese săpată în tuf, dădurăm de același strat de mâl lipit de trepte. Aerul se făcuse mai greu.

În sfârșit, iată-ne în galerie, adâncă și întunecată ca și în prima noapte. Mergeam în spatele lui Melani, care păru să perceapă nedumerirea mea ca pe o răsuflare în ceafă.

— O să știi în fine ce-are în cap acest straniu abate Melani. Se opri.

— Dă-mi trestia.

O puse pe genunchi și o frânse la mijloc cu un șfichi. Eram gata să-i reproșez, dar Atto mi-o luă înainte.

— Nu-ți face probleme. Dacăo s-apuci să-i spui stăpânului, el va înțelege c-a fost o urgență. Acum faci ce-ți spun.

Îmi spuse să merg eu în față, cu jumătatea de trestie în sus după mine și să râcâi cu vârful bolta galeriei, ca o pană alunecând pe hârtie.

Astfel înaintarăm câteva zeci de pași. Timp în care abatele îmi punea întrebări care mai de care mai curioase.

— Uleiul amestecat cu drojdie are cumva un gust deosebit?

— Cum aș putea să-l descriu, i-am răspuns, deși de fapt știam ce gust are, fiindcă de mai multe ori când nu mă săturasem la masă, îmi stropisem pe furiș felia de pâine luată din magazie.

— Ai putea spune rânced, amar și acru?

— Posibil… cred că da, acceptai eu.

— Bine, făcu abatele.

După câțiva metri, abatele îmi porunci brusc să stau locului.

— Am găsit!

M-am uitat la el uluit.

N-ai înțeles încă? se miră el. Rânjetul îi era desfigurat în luminișul lămpii.

Să vedem atunci dacă asta te-ajută cu ceva.

Îmi luă trestia din mână și o-mpinse cu putere în tavanul galeriei. Am auzit un soi de geamăt de balama, urmat de un teribil uruit și în fine rumoarea unei mărunte ploi de moloz și pietricele.

Apoi ceva înspăimântător: un șarpe mare și negru se aruncase pe mine ca și cum ar fi vrut să mă sugrume, rămânând apoi în chip grotesc atârnat de tavan ca un spânzurat.

M-am dat înapoi instinctiv, în timp ce abatele se strica de râs.

— Vino aici și apropie lumina, îmi spuse triumfător.

În tavan se căsca o gaură largă aproape cât toată cavitatea, din care atârna o funie zdravănă. Care clătinându-se de-a valma când s-a deschis chepengul, se năpustise peste mine îngrozindu-mă.

— Te-ai speriat degeaba, drept care vei fi pedepsit. O să te urci tu primul, ca să m-ajuți să mă ridic și eu.

Din fericire, am reușit să mă descurc. După ce m-am cățărat pe funie, am urcat până am dat de cavitatea de deasupra. L-am ajutat pe abatele

Melani să se ridice; și-a pus la bătaie toată puterea, riscând de câteva ori să scape din mână lampa, singura pe care-o aveam.

Ne trezirăm într-o altă galerie, ce părea plasată de-a curmezișul celei dintâi.

— Acum tu hotărăști: la dreapta sau la stânga? Protestai (fără convingere, de speriat ce eram): nu era oare cazul să mi se explice cum ajunsese Melani în acel loc?

— Ai dreptate, dar alegerea o fac eu: la stânga.

Așa cum îi confirmasem abatelui, uleiul tăiat cu drojdie are un gust mult mai rău decât cel folosit la prăjeli și gătit. Picătura pe care o găsise pe fruntea mea a doua zi după prima noastră coborâre în galerie (și care în chip miraculos nu venise în contact cu așternuturile când m-am culcat), după gustul pe care-l avea, nu putea proveni din lămpile hanului, umplute chiar de mine cu ulei de calitate. Și nici din unguentele medicale ale lui Cristofano, toate de o altă culoare. Provenea deci dintr-o lampă străină de han, pe care – nu se știe cum – o avusesem deasupra capului. De-aici abatele trase iute concluzia că trebuia să ne gândim la o deschidere în bolta subteranei. Deschidere care ar fi slujit și hoțului ca unică ieșire, inexplicabil dispărut în neant.

— Uleiul ce ți-a căzut pe frunte este posibil să fi picurat din lampa hoțului printr-o crăpătură a scândurilor din care e făcut capacul chepengului.

— Și trestia? întrebai.

— Eram sigur că chepengul, în cazul în care ar fi existat, era bine ascuns. Dar acest soi de trestie a stăpânului tău e foarte sensibilă la vibrații, și am fi auzit-o fără îndoială pocnind la trecerea de la piatra

podului galeriei la lemnul chepengului. Ceea ce am și făcut.

M-am bucurat să-l aud pe abate punând oarecum în seama amândurora meritul de a fi dibuit chepengul.

— Mecanismul e destul de rudimentar, continuă el, dar eficient. Funia care te-a speriat căzând din tavan e prinsă în ușița chepengului și închisă o dată cu ea.

Când din galeria de jos ușița e împinsă ca să se deschidă, funia cade-năuntru. Ca să o ai mereu la îndemână, trebuie pusă la fel când faci drumul înapoi.

— Înseamnă că hoțul bântuie prin galeria asta.

— Presupun numai. Și dacă îți folosește la ceva, mai cred că galeria asta duce și ea undeva.

— La fel ați crezut că doar cu ajutorul unei trestii vom descoperi chepengul?

— Fără un dram de noroc, meritul n-ajunge la soroc, se pronunță abatele.

Explorarea începu la lumina firavă a lămpii.

* * *

În această galerie, ca și în cea de sub noi, un om de talie mijlocie era silit să înainteze ușor aplecat din cauza bolții joase. Și, așa cum ne-am dat seama pe loc, materialul din care era alcătuită, adică o rețea de romburi de cărămidă, părea identic cu cel al traseului deja parcurs. Primul tronson era alcătuit dintr-o lungă linie dreaptă care părea să se adâncească treptat.

— Dacă hoțul nostru a luat-o pe-aici înseamnă că duce la greu, observă abatele Melani. Să te cațeri pe funia aia nu-i lucru ușor, și terenul e destul de lunecos.

Brusc, amândoi trecurăm printr-o spaimă soră cu moartea.

Pașii cuiva, ușori dar foarte distincți, se apropiau de undeva. Atto mă opri strângându-mă de umăr, în semn de extremă precauție. Un uruit ca și cel cu care se deschisese chepengul prin care trecusem adineaori ne-ngheță sângele-n vine. De îndată ce ne revenirăm, privirile ni se încrucișară îngrozite.

— Crezi că venea de sus sau de jos? șopti abatele Melani.

— Mai curând de sus decât de jos.

— La fel mi s-a părut și mie. Deci nu e vorba de chepengul nostru, ci de un altul.

— Atât de multe să fie?

— Cine poate ști? Trebuia să încercăm în continuare tavanul cu trestia, poate c-am fi dat de o altă deschizătură. Am fost auziți de cineva care s-a și grăbit să ne blocheze trecerea spre el. Ecoul a fost prea mare, nu știu dacă venea din urma noastră sau mai degrabă dinspre traseul pe care-l mai avem de străbătut.

— Să fie chiar hoțul cheilor?

— Îmi pui întrebări de-a dreptul imposibile. Poate că a avut chef de plimbare și-n seara asta. Ai supravegheat cumva aseară intrarea spre seif?

Am recunoscut că nu prea.

— Bravo, comentă mustrător abatele, înseamnă că am coborât fără să știm dacă noi suntem pe urmele cuiva, sau invers, cu atât mai mult că…

Privește!

Ne aflam în vârful unui rând de scări. Aplecând lampa spre picioare, văzurăm că treptele erau de piatră și dăltuite cu meșteșug. După o clipă de cugetare, abatele oftă:

— N-am idee de ce ne așteaptă mai jos. Treptele coboară în linie dreaptă. Așa că, dacă e cineva, el știe deja că sosim. *Nu-i așa?* strigă el în josul scărilor stârnind un ecou îngrozitor, care mă făcu să tresar. Înarmați doar cu lampa noastră chioară, începurăm coborârea.

După ce se sfârșiră treptele, ne-am dat seama că pășeam pe ceva pavat. Din pricina ecoului provocat de pașii noștri, am înțeles că ne aflăm în ceva asemănător unei grote. Abatele Melani ridică lampa spre tavan. Văzurăm cum se profilează două arcade de cărămizi decupate într-un zid înalt căruia nu i se vedea vârful, iar printre arcade o trecere spre care ne îndreptaserăm fără să știm.

Îndată ce ne oprirăm, se făcuse din nou tăcere. Atto strănută zgomotos de două, trei ori. Flacăra lămpii filă, mai-mai să se stingă. În aceeași clipă simții un foșnet la stânga noastră.

— Ai auzit? murmură abatele alarmat.

Un nou foșnet, de data asta puțin mai departe. Atto îmi făcu semn să nu mă mișc și, în loc s-o ia prin pasajul ce-l aveam în față, viră în vârful picioarelor sub arcada din dreapta, unde lumina lămpii nu-l mai ajungea. Cu lampa în mână, încremenisem parcă. Din nou tăcere. Și încă un foșnet, acum mai aproape, în spatele meu.

M-am întors brusc. O umbră țâșni spre stânga. Mă repezii spre abatele Melani, mai mult ca să mă feresc eu decât să-l pun pe el în gardă.

— Nuuu, făcu el îndată ce l-am luminat cu lampa. Mi-am dat seama că-l trădasem: se retrăsese în tăcere câțiva metri spre stânga, și se făcu una cu pământul. Din nou se ivi de nu se știe unde o siluetă cenușie, care se furișă rapid printre noi, încercând să se îndepărteze de arcade.

— Prinde-l! urlă abatele Melani apropiindu-se și el.

Avea dreptate, căci acel cineva sau ceva păru să se poticnească și să cadă. Mă aruncai orbește, rugându-l pe Dumnezeu ca Atto să mi-o fi luat înainte.

Dar chiar în acel moment îmi căzu deasupra, și peste tot în jurul meu, o ploaie asurzitoare și oribilă de mumii, cranii și oase de om,

mandibule, fălci, coaste și spate amestecate cu murdării de tot felul. Covârșit de acel puhoi, căzui la pământ. Abia atunci am luat contact cu scârboasa materie, pe jumătate îngropat în ea. Mai mult mort decât viu, am încercat să mă descotorosesc de acea monstruoasă și pârâitoare mocirlă de mortăciuni, ale cărei infame scurgeri se amestecau cu un dublu muget infernal ieșit din beregate nevăzute. Ceea ce astăzi aș numi o vertebră îmi astupa vederea, iar ceea ce fusese cândva craniul unei ființe mă țintuia amenințător, suspendat în gol. Deși voiam să urlu, gura mi se-ncleștase. Simțeam că leșin, și-n vreme ce ultimele gânduri mi se adunau cu greu într-o rugăciune de pe urmă pentru mântuirea sufletului, ca în vis auzii vocea fermă a abatelui răsunând ca un ecou în vid.

— Gata, te văd. Oprește-te sau trag.

* * *

Trecu o bună bucată de timp (dar acum știu că a fost vorba doar de câteva minute) până ce sunetul țipător al unei voci necunoscute mă smulse din coșmarul în care mă surpasem.

Încă alarmat, văzui o mână care îmi ținea capul ridicat, în timp ce cineva (o a treia ființă) încerca să mă tragă de mâini și de picioare din masa înspăimântătoare ce cu puțin înainte mă doborâse. Instinctiv mă ferii de acele atenții din partea străinului, dar alunecai urât, cu fața-n jos, turtindu-mi nasul într-un os (imposibil să spun care) cu un damf grețos. Stomacul nu mai rezistă și în câteva clipe am vomitat tot ce mâncasem seara. L-am auzit pe străin blestemând într-o limbă ce părea să semene cu a mea.

Încă nu reușisem să-mi revin și mâna miloasă a abatelui Melani mă ridică, ținându-mă de subsuori.

— Curaj, băiete.

Mă sculai în picioare cu greu și la firava flacără a lămpii văzui ca prin ceață un individ înfășurat într-un soi de anteriu, bombănind și încercând nervos să separe din secrețiile mele gastrice nu mai puțin grețoasa grămadă de resturi umane.

— Fiecare cu comorile lui, zeflemisi Atto.

Abatele Melani avea în mână ceva ca o sculă care, după câte ghiceam, se termina printr-un capăt de lemn lucios și o garnitură de metal sclipitor. Îl îndrepta amenințător spre un al doilea individ, îmbrăcat ca și tovarășul său și așezat pe o piatră dăltuită.

În clipa în care flacăra îl lumină cum se cuvine, fui oripilat de ce față avea. Dacă față se putea numi, căci altceva nu era decât o simfonie de riduri, un concert de cute, un madrigal de fâșii de piele părând să reziste laolaltă numai fiindcă erau prea bătrâne și istovite spre a se răscula în contra acestei uniri forțate. Pupilele cenușii și abrașe erau vârfuite de roșul intens al ochilor, dând, una peste alta, una din cele mai groaznice arătări de care am avut parte în viață.

Tabloul era completat de dinții maronii și ascuțiți, demni de o viziune infernală din Melozzo da Forli.

— Căutători de relicve, șopti abatele ca pentru sine, clătinând din cap a dezgust. Ar fi trebuit să fiți puțin mai atenți, adăugă el sardonic. Ați speriat doi gentilomi.

Lăsă în jos mica sculă cu care-l ținuse sub tir pe primul individ și-o băgă în buzunar în semn de pace.

În timp ce mă ștergeam cât de cât de acea imundă mocirlă, încercând să-mi stăpânesc greața ce încă o resimțeam, am avut răgazul să mă uit la fața celui de-al doilea individ, ce se ridicase-n picioare câteva clipe. Mai bine zis s-o ghicesc, căci avea pe el un parpalac jegos cu mâneci prea lungi și o glugă care-i acoperea aproape cu totul capul, lăsând abia o crăpătură prin care cu greu i se zăreau trăsăturile, și asta când direcția luminii o îngăduia. Și era mai bine așa, căci după numeroase, răbdătoare încercări de observare, ar fi ieșit la iveală un ochi pe jumătate închis și alburiu, și un alt bulb ocular umflat, enorm și dând pe-afară ca și cum ar fi fost gata să-i cadă; un nas cât un castravecior diform și furunculos, și o piele gălbejită și unsuroasă, în vreme ce, în privința gurii, n-aș fi băgat mâna-n foc că se afla la locul ei, în ciuda unor sunete diforme pe care le scotea când și când. Din mâneci apăreau, din vreme-n vreme, două mâini ca niște gheare încovoiate, pe cât de decrepite, pe-atât de prăduitoare.

Abatele se-ntoarse și-mi ghici în priviri teama, dar și nedumerirea, îi făcu semn primului individ, nerăbdător să fie eliberat, să i se alăture cumătrului său cu totul absorbit în dezgustătoarea triere a oaselor de terciul vomei.

— E comic, spuse Atto în timp ce-și scutura de praf mânecile și umerii, în han mă apucă mereu strănutul în timp ce aici, cu tot praful ăsta adus de cei doi nenorociți, nici de sămânță.

Mă lămuri că cele două stranii creaturi cu care ne-am ciocnit făceau parte din cohorta mizerabilă și vai, înstărită, a celor ce se coborau noaptea în nesfârșitele grote subterane ale Romei la vânătoare de comori. Nu era vorba de bijuterii sau statui romane, ci de Relicvele Preasfinte ale Sfinților și Martirilor de care erau pline catacombele și mormintele Sfintei Biserici Romane, împrăștiate prin tot orașul.

— Nu înțeleg, l-am întrerupt eu, e cumva permis să sustragi din morminte aceste relicve sacre?

— Nu numai că e permis, dar, aș spune, necesar, răspunse abatele cu un accent ironic. Adăposturile primilor creștini sunt de fapt un teren fertil de cercetare spirituală, și uneori chiar și de vânătoare, *ut ita dicam,* pentru sufletele elevate.

La vremea lor, San Filippo Neri și San Carlo Borromeo obișnuiau să se roage în catacombe, ținu să amintească abatele. Iar la sfârșitul

veacului trecut, un iezuit curajos, un anume Antonio Bosio, coborâse în adâncurile cele mai ascunse și întunecate, și explorase grotele întregii Rome, făcând multe și mirabile descoperiri. A publicat apoi o carte numită chiar *Roma subterranea,* care i-a adus recunoașterea deplină și laudele meritate. Bunul Papă Grigore al XV-lea, pe la 1620, hotărâse să se scoată din catacombe rămășițele Sfinților, astfel încât să se depună acele prețioase resturi în bisericile întregii creștinătăți; realizarea unui asemenea Sfânt Program fu pusă în sarcina cardinalului Crescenzi.

Mă întorsei spre cei doi homunculi ce se trudeau în jurul acestor resturi umane, scoțând un soi de grohăit obscen.

Înțeleg, ți se pare curios că o misiune de înaltă spiritualitate revine unor asemenea creaturi, reluă Atto. Fapt e că descinderea în catacombele și grotele artificiale de care e plină Roma nu e treabă ușoară. Trebuie să iei în piept pasaje primejdioase, cursuri de apă, surpături de teren și fundături, în plus, ai nevoie de un stomac pe cinste ca să-ți bagi mâinile în tot felul de…

— Oase din vechime, de fapt.

— Ușor de spus, dar ai uitat ce-ai pățit adineaori? Cei doi prieteni ai noștri își terminaseră rondul, după cum m-au lămurit în timp ce tu erai la pământ, mai mult mort decât viu. În grota asta își țin ei depozitul: catacombele sunt departe de-aici, și tot atât de departe pericolul ca în zonă să nimerească vreunul din concurenții lor. Prin urmare nu se așteptau să dea de noi; iar când s-au simțit încolțiți, au luat-o care-ncotro. În confuzia și panica creată, tu te-ai apropiat prea mult de grămada de oase, te-ai izbit de ea și s-a dărâmat peste tine. Drept care ai leșinat.

Mi-am aplecat ochii și am văzut că cei doi omuleți terminaseră de separat oasele de restul și le curățaseră cât de cât. Micul munte care mă îngropase, acum împrăștiat pe jos, trebuia să fi fost mult mai înalt ca mine. De fapt, acele câteva rămășițe umane (un craniu, ceva oase lungi, trei vertebre) erau puțin lucru în comparație cu materia înlăturată: pământ, cioburi, pietre, așchii, mușchi și rădăcini, zdrențe, murdării felurite. Ceea ce, în complicitate cu sperietura mea, îmi păruse un potop mortal era numai conținutul sacului unui țăran care și-a răzuit prea tare micul ogor.

— Pentru munca asta murdară, continuă abatele, e nevoie de creaturi precum cele pe care le ai dinainte. Se numesc căutători de relicve sau de corpuri sfinte. Atunci când căutările lor nu prea dau roade, vând câte-o porcărie nătăfletului inevitabil. N-ai văzut chiar tu vânzându-se pe stradă, în fața hanului, clavicula Sf. Ioan sau falca Sfintei Caterina, pene din aripi de înger, așchii de lemn din adevărata și unica cruce dusă de Domnul Nostru? Iată cine sunt furnizorii, cei doi prieteni ai noștri sau tovarășii lor de meșteșug. Dacă totul merge

bine, găsesc presupusul mormânt al unui presupus martir. În ceea ce privește însă gloria de a vesti strămutarea rămășițelor Sfântului Cutare în vreo biserică spaniolă, aceasta revine doar cardinalilor sau acelui bătrân lăudăros Fabretti, preotul numit de Inocențiu al X-lea, dacă nu mă-nșel *custos reliquiarum ac coemeteriorum.*

— Unde ne aflăm, domnule abate? întrebai eu rătăcit în acele locuri vrăjmașe și întunecate.

— Am refăcut drumul în gând și i-am întrebat și pe ăștia doi. Ei îi spun locului *arhiva,* fiindcă aici își adună scârboșeniile. Cred că ne aflăm mai mult sau mai puțin printre ruinele vechiului stadion al lui Domițian, unde în vremea Imperiului Roman se țineau întrecerile navelor de război. Și ca să-nțelegi și mai bine, pot să-ți spun că ne găsim sub Piazza Navona, la capătul cel mai apropiat de Tibru. Dacă am fi străbătut pe sus, adică pe stradă, aceeași distanță de la han până aici, mergând la pas, n-am fi făcut mai mult de trei minute.

— Înseamnă că aceste ruine sunt de la romani.

— Bineînțeles. Vezi arcadele-astea? Ele sunt vechea structură de rezistență a stadionului pentru jocuri și întreceri navale, peste care s-au clădit ulterior palatele ce conturează Piazza Navona, și care se supun vechiului proiect în formă de cerc alungit.

— La fel e și Circo Massimo, nu?

— Exact. Numai că în cazul respectiv, totul a rămas la lumină. Stadionul, din păcate, a fost îngropat sub povara veacurilor. Dar mai devreme sau mai târziu, se va săpa și aici. Anumite lucruri nu pot rămâne îngropate.

În timp ce-mi vorbea de lucruri cu totul noi pentru mine, fui mirat să văd cum îi scapără-n ochi, pentru prima dată, scânteia pasiunii pentru Artă și Antichitate, cu toate că în acele ceasuri avea cu totul altceva la inimă.

O atracție de care îmi dădusem seama și atunci când zărisem în camera lui multe cărți despre antichități și comori artistice ale Romei. Nu puteam încă să știu pe-atunci, dar slăbiciunea asta va să aibă în cele ce-au fost și au urmat nu puțină importanță.

— Ei bine, am fi curioși să aflăm într-o bună zi numele cunoștințelor noastre nocturne, li se adresă în cele din urmă Melani celor doi căutători de relicve.

— Eu sunt Ugonio, spuse cel mai înalt dintre ei. Atto Melani se uită întrebător la tovarășul său.

— Gârfâlăh, auzirăm ieșind de sub glugă.

— Iar el e Ciacconio, se grăbi să traducă Ugonio, acoperind în parte gâlgâitul cumătrului său.

— Nu știe să vorbească? stărui abatele Melani.

— Gârfâlăh! răspunse Ciacconio.

— Înțeleg, spuse Atto stăpânindu-și nervii. Ne pare rău că v-am deranjat plimbarea. Dar fiindcă tot suntem aici, ați văzut cumva vreun individ prin zonă, înainte de noi?

— Gârfâlăh! izbucni Ciacconio.

— Da, l-a preazărit pe cineva, anunță Ugonio8.

— Spune-i că vrem amănunte, am stăruit eu.

— Gârfâlăh! repetă Ciacconio.

Îl țintuirăm întrebători pe Ugonio.

— Ciacconio s-a strecurat în galeriția din care ați apărut domniile voastre, și cineva ținând mâna pe o lampioană l-a perspicat, atunci Ciacconio s-a înapoizat pe retropașii săi în timp ce lampadiferul a zbughit-o printr-un chepeng, disparesând ca-n ceață, iar Ciacconio s-a protecționat aici, foarte speriatizat.

— De ce n-a povestit el cu gura lui? întrebă abatele Melani, aproape interzis.

— Zis și făcut, el însuși a descritat și confesat, răspunse Ugonio.

— Gârfâlăh! aprobă Ciacconio, vag lezat. Atto Melani îmi împărtășește perplexitatea.

— Gârfâlăh! continuă cu însuflețire Ciacconio, al cărui râgâit păru să-și revendice mândria de biată ființă a tenebrelor, adică și el putea fi de folos cu ceva.

Așa cum tălmăci la moment tovarășul său, Ciacconio, după întâlnirea cu necunoscutul, făcuse încă o inspecție a subteranei, nu atât de speriat pe cât de curios.

— Este un mare băgăcios de nas, explică Ugonio, părând să repete un vechi reproș, aduce numai belele și nenorociuni.

— Gârfâlăh! îl întrerupse Ciacconio scotocindu-și parpalacul. Ugonio păru dezorientat.

— Ce-a spus? l-am întrebat.

— Un nimicism, adică doar…

Ciacconio scoase în fine o bucată de hârtie mototolită. Ugonio îi înșfăcă mâna și i-o smulse cu iuțeala fulgerului.

— Dă-o-ncoace sau îți găuresc capul, spuse calm abatele Melani, ducându-și mâna dreaptă la buzunarul în care băgase scula cu care îi somase la început pe căutătorii de relicve.

Ugonio întinse încet mâna, predând călăuzei mele hârtia făcută sul. După care începu să-l ia la șuturi pe Ciacconio, și să-i care pumni, numindu-l împielițat, blană jegoasă, nătăfleț, malac, stricat, șarlatan, cap pătrat, creier pe moațe, ghebos, colivar, huidumă, scolopendră, catârgiu, făinos, cartofor, boschetar, bicisnic, conopidă, tărtăcuță, barbacan, strâmbă-lemne, izmenar, licantrop, bășicar, fustangiu, ciocănar, păduchios, pederastru, fudulițiu, caftangiu, papugiu, linge-blide, bleandă, șnapan, limbă-scoasă, borât, băgăcios, sicomoron și încă alte epitete pe care nu le mai auzisem vreodată și care totuși

sunau ca niște grave jigniri.

Abatele Melani nu se sinchisi de acea penibilă scenă și întinse pe jos foaia, încercând să-i redea forma originară. Reușii și eu să citesc. Partea din stânga și cea din dreapta erau din păcate rupte, și-n plus titlul lipsea. Din fericire se putea citi fără probleme restul paginii:

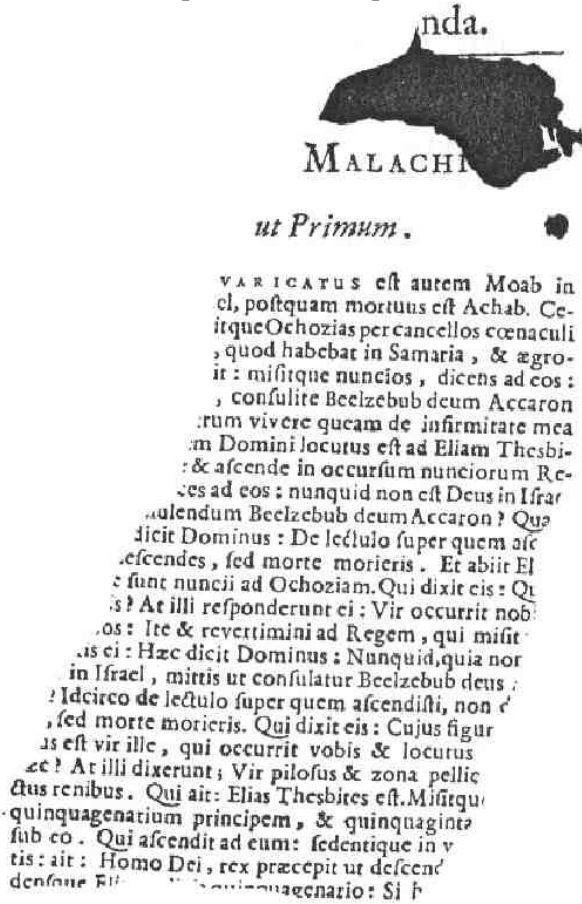

nda.

MALACHI

ut Primum.

VARICATUS eſt autem Moab in
el, poſtquam mortuus eſt Achab. Ce-
itque Ochozias per cancellos cœnaculi
, quod habebat in Samaria, & ægro-
it: miſitque nuncios, dicens ad eos:
, conſulite Beelzebub deum Accaron
rum vivere queam de infirmitate mea
m Domini locutus eſt ad Eliam Thesbi-
& aſcende in occurſum nunciorum Re-
es ad eos: nunquid non eſt Deus in Iſrae
ulendum Beelzebub deum Accaron? Qua
dicit Dominus: De lectulo ſuper quem aſc
eſcendes, ſed morte morieris. Et abiit El
ſunt nuncii ad Ochoziam. Qui dixit eis: Qu
s? At illi reſponderunt ei: Vir occurrit nob
os: Ite & revertimini ad Regem, qui miſit
is ei: Hæc dicit Dominus: Nunquid, quia nor
in Iſrael, mittis ut conſulatur Beelzebub deus
? Idcirco de lectulo ſuper quem aſcendiſti, non d
, ſed morte morieris. Qui dixit eis: Cujus figur
is eſt vir ille, qui occurrit vobis & locutus
ec? At illi dixerunt; Vir pilofus & zona pellic
ctus renibus. Qui ait: Elias Thesbites eſt. Miſitqu
quinquagenarium principem, & quinquagint
ſub eo. Qui aſcendit ad eum: ſedentique in v
tis: ait: Homo Dei, rex præcepit ut deſcend
deſcende Fil quinquagenario: Si h

— E o pagină din Biblie, spusei eu, sigur de mine.

— Și eu cred, se asocie abatele Melani, întorcând pe față și pe dos foaia. Pare să fie vorba de…

— Malachia, ghicii eu fără să ezit, datorită numelui cruțat aproape în întregime de împrejurări în partea de sus a foii.

Pe verso însă se distingea doar (zărisem și în transparență) ceva ce mai mult ca sigur era o pată de sânge. Tot sânge, de data asta, acoperea parțial ceea ce trebuia să fie titlul.

— Cred că-nțeleg, spuse abatele Melani cu ochii pe Ugonio, care îi căra lui Ciacconio ultimele șuturi cam în silă.

— Adică?

— Cei doi monștri credeau c-au dat lovitura.

Și începu să-mi explice că pentru căutătorii de relicve prada cea mai prețioasă provenea nu din gropile primilor creștini, ci din

glorioasele morminte de sfinți și martiri. Recunoașterea acestora însă nu era lucru ușor. În privința identificării unor astfel de morminte se iscase o lungă diatribă, ce adusese-n arenă nu puțini învățați ai Bisericii. După Bosio, cutezătorul iezuit explorator al Romei subterane, semnul de recunoaștere a martirilor puteau fi simbolurile, de pildă palmieri, coroane, vase cu grâu sau flăcări de foc gravate pe morminte. Dovezi sigure însă erau *massime* urcioarele de sticlă sau de teracotă – găsite în nișe mortuare sau zidite cu var la marginile exterioare – și care conțineau un lichid roșcat considerat de multă lume drept Sfântul Sânge al Martirilor. Arzătoarea chestiune fu dezbătută multă vreme, și o comisie specială făcuse în fine lumină, stabilind *căpalmam etvas illorum sanguine tinctum pro signis certissimis habendas esse.*

— Ceea ce înseamnă, tălmăci Atto, că desenele cu palmieri și mai cu seamă prezența micului urcior plin cu lichid roșu, dovedeau cert faptul că era vorba de rămășițele unui Erou al Credinței.

— Urcioarele astea aveau mare valoare.

— Mai e vorbă, și nu toate sunt încredințate autorităților ecleziastice. Fapt e că orice locuitor al Romei poate să se dedice căutării de relicve; e de-ajuns o autorizație din partea Papei (de pildă prințul Scipione Borghese, poate și fiindcă Papa era unchiul său), după care poți să sapi și să îndupleci un expert să declare autentice resturile date la iveală. Care, dacă nu-ți dă ghes devoțiunea, sunt scoase la vânzare. Dar un criteriu sigur pentru a deosebi autenticul de fals nu există. Oricine găsește câte-o ciosvârtă de cadavru o să spună că e vorba de resturile unui martir. Dac-ar fi doar o problemă de bani, treacă-meargă. Fapt e că după aceea ciosvârtele alea, după ce sunt binecuvântate, devin obiect de adorație, țintă de pelerinaj ș.a.m.d.

— N-a încercat nimeni să pună la punct lucrurile? întrebai eu neîncrezător.

— Compania lui Iisus s-a bucurat întotdeauna de înlesniri speciale pentru săpături în catacombe și s-a îngrijit să transporte corpuri și relicve în Spania, unde acele resturi sacre au fost primite cu mare pompă. Ele au ajuns astfel în întreaga lume, inclusiv în Indii. Dar chiar discipolii Sf. Ignațiu și-au dat seama în cele din urmă, mărturisind-o Pontifului, că nu exista nicio garanție că acele Sfinte Rămășițe ar fi aparținut cu adevărat Sfinților și Martirilor. În anumite cazuri, de pildă al scheletelor de copil, era într-adevăr greu să bagi mâna-n foc. Încât iezuiții au cerut să fie introdus principiul *adoramus quod scimus,* care va să zică doar relicvele aparținând matematic sau cel puțin logic unui sfânt sau martir vor fi obiecte de venerație.

Iată de ce, mă lămuri Atto Melani, se stabilise că doar urcioarele cu sânge puteau să constituie proba hotărâtoare.

— În felul ăsta, încheie abatele, și urcioarele sunt menite să-i

îmbogățească pe căutătorii de relicve și să sfârșească apoi într-o încăpere a miracolelor, sau în apartamentele vreunui negustător foarte bogat și foarte credul.

— Credul, cum așa?

— Fiindcă nimeni nu poate jura că în urcioarele-alea se află sângele Martirilor, și nici măcar că e sânge. Eu am mari îndoieli. Am cercetat un asemenea urcior, pe care l-am cumpărat la un preț exorbitant de la o ființă dezgustătoare, leită cu… Ciacconio.

— Și la ce concluzie ați ajuns?

— Că mâlul roșiatic din urcior, o dată diluat în apă, altceva nu era decât țărână maronie și muște.

Problema, mă lumină abatele Melani revenind în prezent, era că după ce-a dat nas în nas cu faimosul hoț, Ciacconio găsise foaia de Biblie, mânjită cu ceva ce părea sânge.

— Și cine găsește, sau și mai bine, vinde *incipit-ul* unui capitol din biblie mânjit de sângele lui San Callisto, să zicem, e un om făcut. Iată de ce prietenul său îl face cu ou și cu oțet, prietenește, pentru vina de a fi scos hârtia la vedere.

— Dar cum e cu putință, mă ambalai eu, ca sângele de-acum o mie de ani al unui martir să se găsească pe o carte tipărită de curând?

— Iar eu o să-ți răspund cu o istorie pe care am auzit-o anul trecut la Versailles. Un oarecare voia să vândă la târg un craniu, pe care-l garanta a fi fost al faimosului Cromwell. Unul din cei de față îi atrase atenția că acel craniu era prea mic ca să fi aparținut marelui condotier, care, așa cum se știe, avea un cap de dimensiuni considerabile.

— Și vânzătorul?

— Răspunse: aveți dreptate, acest craniu a fost al lui Cromwell pe când era copil! Naratorul m-a asigurat că respectivul craniu s-a vândut totuși, și la mare preț. Imaginează-ți dacă Ugonio și Ciacconio n-ar fi reușit să mărite pagina aia de Biblie cu sângele lui San Callisto.

— Și le mai dăm înapoi foaia, domnule Atto?

— Deocamdată, nu, o păstrăm noi, spuse ridicând vocea, ațintindu-i pe cei doi căutători de relicve, o să le-o dăm înapoi în schimbul unor servicii.

Și le explică de ceea ce aveam nevoie.

— Gârfâlăh! fu de acord Ciacconio.

* * *

După ce le-a spus ce aveau de făcut și căutătorii de relicve dispărură în beznă, Atto Melani crezu de cuviință că era cazul să ne-ntoarcem la Donzello.

L-am întrebat dacă nu i se părea cu totul neobișnuit să descoperim în acele hrube o pagină din Biblie, mânjită de sânge.

— După părerea mea, foaia respectivă a pierdut-o chiar hoțul

perlelor tale, ocoli el răspunsul.

— De ce sunteți atât de sigur?

— N-am spus că sunt sigur. Dar gândește-te și tu: foaia pare nouă-nouță. Pata de sânge (dacă de sânge e vorba, și eu cred că e) e prea intensă ca să fie veche. Ciacconio a găsit-o, dacă a spus, *pardon,* a râgâit adevărul, imediat după întâlnirea cu necunoscutul în galeria în care s-a topit hoțul. Nu ți se pare de-ajuns? Și dacă vine vorba de biblii, ce-ți trece prin cap?

— Părintele Robleda.

— Exact. Biblia egal preot.

— Dar unele amănunte nu mi le explic, totuși.

— De pildă?

— „Ut primum" e ceea ce rămâne din „Caput primum". Iar „malachi" este clar rămășița lui „Malachiae". Asta mă face să cred că sub pată o fi fost cuvântul „prophetia". Suntem adică la capitolul biblic legat de profetul Malachia, observai amintindu-mi de cele învățate în copilăria mea aproape monastică. Nu-mi explic însă acel „nda" din primul rând de sus. Aveți vreo idee, domnule Atto? Abatele Melani ridică din umeri:

— Nu pot să mă consider, desigur, un expert.

Mi se păru ciudată o asemenea ignoranță în materie de Biblie din partea unui abate. Și dacă mă gândeam mai bine, inclusiv afirmația „Biblia egal preot" suna cam grosolan. Ce fel de abate mai era și ăsta?

O dată ajunși în tunel, Melani reluă firul discuției:

— Oricine poate să aibă o Biblie, până și hanul deține măcar un exemplar, nu-i așa?

— Mai exact două, dar așa cum le cunosc eu, nu cred că foaia din mâna dvs. Să fi provenit de la ele.

— De acord. Dar nu crezi că poate proveni de la Biblia unuia dintre chiriașii de la Donzello, care n-au avut nicio opreliște să-și ia cu ei în călătorie un exemplar din Sfintele Scripturi. Păcat că lipsește chiar majuscula capitală miniată, care neîndoielnic se afla la începutul capitolului Malachia, și care ar fi fost de ajutor în determinarea proveniență piesei noastre.

Nu-i împărtășeam ideea: erau și multe alte ciudățenii cu foaia aia, drept care i-am spus:

— Ați mai văzut vreodată o pagină de Biblie tipărită doar pe-o parte, cum e asta?

— S-o fi sfârșit capitolul.

— Cum așa, dacă abia începe!

— Poate că profeția lui Malachia e neașteptat de scurtă. Sigur nu putem ști, de vreme ce și ultimele rânduri lipsesc. La fel de bine poate fi vorba de o procedură tipografică sau de o greșeală, cine știe? Oricum, Ugonio și Ciacconio or să ne dea o mână de ajutor: se tem

prea tare să nu le fie înapoiată hârtia asta soioasă.

— Apropo de teamă, nu știam că aveți un pistol, spusei eu, amintindu-mi de arma cu care-i amenințase pe jefuitori.

— Nici eu nu știam, răspunse, privindu-mă pieziș cu o grimasă amuzată, și scoase din buzunar țeava de lemn lucios cu capăt de metal, al cărei mâner mi se păruse că dispare inexplicabil în mâna lui Melani în poziție de tragere cu ciudatul obiect.

— O pipă! strigai eu mirat. Dar cum de nu s-au prins Ugonio și Ciacconio?

Lumina era prea slabă, iar fața mea prea amenințătoare. Jefuitorii, oricum, n-aveau chef s-o ia pe coajă.

Eram uluit de simplitatea șiretlicului, de firescul cu care abatele îl folosise, și totodată de succesul neașteptat.

— Într-o bună zi poate și tu vei fi pus în situația să te descurci cum am făcut eu.

— Și dacă adversarii mei își dau seama că nu e vorba de un pistol?

— Faci ca mine, atunci când a trebuit să fac față la vreme de noapte unor bandiți parizieni: *„Cegi n'estpas une pipe!",* îmi răspunse râzând abatele Melani.

A PATRA ZI

14 septembrie 1683

A doua zi dimineața m-am trezit cu oasele rupte și cu mintea încețoșată, asta firește din pricina somnului pe sponci și agitat, pe măsura aventurilor de peste zi. Coborârea în subteran, efortul depus prin chepenguri și scări, ca să nu mai spun de înfiorătoarea ciocnire cu căutătorii de relicve, îmi vlăguiseră trupul și cugetul. Un lucru însă mă surprindea și totodată mă bucura: puținele ore de somn nu fuseseră tulburate de niciun fel de coșmar, în ciuda acelor orori pe care întâlnirea cu Ugonio și Ciacconio mi le adusese în fața ochilor. Și nici neplăcuta (deși necesara) căutare a celui ce-mi sustrăsese singurul obiect de valoare pe care-l avusesem vreodată nu reușise să-mi tulbure odihna de noapte.

După ce-am deschis ochii am fost, dimpotrivă, împresurat în chip plăcut de dulci amintiri onirice: toate păreau să-mi șoptească de Cloridia și suava ei frumusețe. N-aveam puterea să adun într-un tablou acea fericită împreunare de iluzorii, și totuși adevărate impresii ale simțurilor: frumosul chip al Cloridiei mele (o numeam deja astfel!), glasul ei pătrunzător și ceresc, mâinile ei moi și senzuale, gândirea ei blândă și învăluitoare…

Am fost smuls, din fericire, din acea melancolică reverie înainte ca lingoarea să-mi vină de hac, cu ale sale acte solitare ce-ar fi putut să-mi istovească de tot puterile.

Am auzit de fapt un muget venind din dreapta mea. Întorcându-mă, am dat cu ochii de domnul Pellegrino care ședea pe pat, cu spatele sprijinit de perete, și cu capul între mâini. Din cale-afară de surprins și fericit să-l văd în condiții mai bune (de când căzuse bolnav, nu mai ridicase capul de pe pernă), m-am repezit spre el cu o mie de întrebări.

Drept răspuns, se așeză cu greu la marginea culcușului și mă privi absent, fără să scoată vreo vorbă.

Dezamăgit, dar și îngrijorat de inexplicabila lui mutenie, mă repezii să-l chem pe Cristofano.

Medicul veni într-o clipă și, surprins și el, începu să-l consulte. Dar chiar în timp ce toscanul îi examina ochii, Pellegrino dădu drumul unui exploziv/Zato *ventris.* După care un râgâit slab, urmat de încă un vânt. Cristofano n-a avut nevoie de prea mult timp ca să-și facă o idee.

— Este adormit, aș zice inert, de fapt nu s-a trezit. Coloritul e încă stins. Nu vorbește, e-adevărat, dar nu e exclus să-și revină de tot.

Hematomul de la cap pare să fi dat înapoi, și nu mă mai îngrijorează.

Deocamdată Pellegrino nu ieșise din starea de prostrație, deși febra îi scăzuse; totuși cazul său era încă problematic.

— Și cum vă explicați, întrebai eu, ghicind că medicul pregeta să-mi dea vești proaste.

— Stăpânul tău e victima unui evident exces de aer în burtă. Fiind el o fire colerică și ținând seama de căldura de azi, trebuie să fim mai degrabă prudenți. S-ar cuveni să-i facem o spălătură, așa cum de altfel bănuiam încă de la început.

Mai spuse că de-acum înainte, având în vedere îngrijirile și tratamentele purgative care i se vor aplica, Pellegrino va avea nevoie să rămână singur în odaie. Hotărârăm așadar să-mi duc așternutul în camera de-alături, una din cele trei încăperi aproape neatinse de la moartea fostei hangițe, doamna Luigia.

În timp ce mă pregăteam de mutare, Cristofano scoase dintr-o sacoșă de piele o pompă cu suflătoare cât brațul meu. La capătul pompei intro-duse un tub la care se racorda perpendicular un alt tubuleț subțire, sfârșind printr-un orificiu. Încercă de câteva ori mecanismul, ca să se asigure că suflătoarea funcționa, adică aerul suflat prin tub ieșea prin acel orificiu terminal.

Pellegrino se uita cu ochi goi la acea pregătire. Mă uitam la el mulțumit că în sfârșit deschisese ochii și totodată nedumerit de bizara lui stare de sănătate.

— Gata, făcu Cristofano încântat de roadele testului său, poruncindu-mi să aduc apă, ulei și oleacă de miere.

Când m-am întors cu ingredientele, m-am mirat văzându-l pe medic agitându-se în preajma corpului pe jumătate gol al lui Pellegrino.

— Nu cooperează, ajută-mă să-l țin în loc.

Așa încât l-am ajutat pe medic să-i dezbrace posteriorul stăpânului care nu prea se lăsă cu una cu două. În lupta corp la corp care urmă (datorată de fapt mai cu seamă lipsei de cooperare a lui Pellegrino, decât rezistenței propriu-zise a acestuia), l-am întrebat pe Cristofano în privința scopului strădaniilor noastre.

— E simplu, îmi răspunse. Vreau ca el să dea afară ceva din aerul nefolositor.

Modelul pe care-l deținea, amănunți el, permitea, datorită unor tuburi așezate în unghi drept, pacientului însuși să sufle aer, menajându-i astfel pudoarea. Pellegrino n-avea cum să se descurce singur, așa că va trebui să i-o facem noi.

— Și după asta se va simți mai bine?

Aproape mirat de întrebarea mea, Cristofano îmi spuse că clisma (așa se numea acea procedură) nu face niciodată rău, ci întotdeauna bine: așa cum spune Redi, evacuează umorile corpului cu mare

blândețe, fără să dăuneze viscerelor, și fără să le îmbătrânească, așa cum fac medicamentele luate pe gură.

În vreme ce turna preparatul prin suflătoare, Cristofano lăudă spălaturile purgative, dar și pe cele alterante, anodine, litotropice, carminative, sarcotice, epulotice, curățitoare și chiar astringente. Ingredientele priincioase erau nesfârșite: de la infuzii de flori, frunze, fructe sau semințe de ierburi, până la folosirea de picioare sau cap de miel castrat, de mațe de animale, precum și de supă de cocoș bătrân istovit prin biciuire.

— Foarte interesant, încercai eu să-mi ascund dezgustul și menajându-l pe Cristofano.

— Apropo, adăugă medicul la capătul atât de utilei sale disertații, în următoarele zile convalescentul va avea nevoie de o dietă de supe, zemuri și fierturi menite să-l scoată din extenuare. De aceea, îi vei servi azi o jumătate de ceașcă de ciocolată, un pui de găină la oală și biscuiți cu miere înmuiați în vin. Mâine o ceașcă de cafea, o ciorbă de limba mielului cu șase perechi de testicule de cocoșel.

După ce i-a aplicat lui Pellegrino câteva strașnice pompări, Cristofano l-a lăsat așa, cu fundul gol, însărcinându-mă să am grijă de el până ce binefăcătorul efect al spălăturii se va produce corporal. Ceea ce s-a și întâmplat aproape la moment, și cu o asemenea violență, încât am priceput pe deplin de ce medicul mă pusese să-mi mut calabalâcul în altă odaie.

* * *

Am coborât la bucătărie să pregătesc de mâncare, așa cum îmi recomandase medicul: ușoară, dar hrănitoare. Am gătit grâu fiert în lapte de migdale ambrosiene, cu zahăr și scorțișoară, o supă de agrișe cu zeamă de pește uscat cu unt, verdeață și ou bătut, pe care le-am servit cu felii de pâine în chip de crutoane și scorțișoară. Ducându-le mâncarea în cameră, i-am întrebat pe Dulcibeni, Brenozzi, Devizé și pe Stilone Priàso dacă aveau puțin timp pentru tratamentul prescris de Cristofano. Însă toți patru, luând acel meniu agasați poate de cum mirosea, îmi spuseră printre dinți că deocamdată voiau să fie lăsați în pace. Crezui că nesuferința și nervozitatea lor s-ar datora lipsei mele de talent culinar: poate că dulcea mireasmă de scorțișoară era prea slabă pentru gustul lor. Prin urmare, mi-am zis să sporesc doza cu prima ocazie.

După masă, Cristofano mă anunță că părintele Robleda mă căutase ca să-i aduc apă de băut. M-am înarmat cu o carafă plină și am bătut în ușa iezuitului.

— Intră, fiule, îmi spuse primindu-mă cu o neașteptată politețe. Și după ce și-a răcorit pe cinste gâtlejul, mă pofti să iau loc. Surprins de un asemenea comportament, l-am întrebat dacă avusese o noapte liniștită.

— Oboseală mare, fiule, oboseală, răspunse el laconic, stârnindumă și mai mult.

— Înțeleg, spusei eu neîncrezător.

Robleda era ciudat de palid la față, pleoapele greoaie și pungi sumbre la ochi. Era clar că nu prea dormise.

— Ieri noi doi am avut o discuție, se decise în fine Robleda, dar te rog să nu dai prea mare importanță vorbelor noastre prea libere. Menirea noastră de păstori ne pune adesea în situația de a folosi figuri retorice nepotrivite, o excesivă filtrare a conceptului, nescutite de o dezordine sintactică. Și toate astea pentru a îmboldi mințile tinere spre noi și tot mai rodnice orizonturi. Tinerii însă nu sunt totdeauna pregătiți să primească astfel de fertile stimulări ale cugetului și inimii, în plus, dificila situație în care ne aflăm cu toții în acest han poate duce atât la interpretarea eronată a gândirii celuilalt, cât și la formularea nefericită a propriilor gânduri.

Așa că te-aș ruga să uiți ce-am vorbit, mai cu seamă despre Preafericitul nostru iubit papă Inocențiu al Xl-lea. Și *massime* aș dori din toată inima să nu pomenești chiriașilor din han despre acele disertații, pe cât de ușuratice, pe-atât de efemere. Despărțirea noastră fizică ar putea să ne inducă în eroare, cred că-nțelegi…

— Nu vă faceți griji, am mințit eu. Abia dacă-mi amintesc de acea conversație.

— Chiar așa? exclamă Robleda, puțin înțepat. Bine, cu atât mai bine. Gândindu-mă la toate cele spuse, m-am simțit aproape împovărat de gravitatea lor. Ca atunci când pătrunzi în catacombe și apoi, pe neașteptate, simți că-ți piere suflarea, acolo sub pământ.

În timp ce pășea spre ușă ca să mă conducă, fui fulgerat de fraza din urmă, luând-o drept o mărturisire. Robleda se trădase. Încercai să născocesc iute un pretext care să-l împingă și mai mult să se descopere.

— Respect făgăduința de a păstra acest secret, dar mai am o singură întrebare despre Preafericitul Inocențiu al Xl-lea, sau mai degrabă despre papi în general, spusei eu exact în clipa când voia să-mi deschidă ușa.

— Spune-mi, hai…

— Ei bine, eu…, mă bâlbâii ca și cum aș improviza, mă întrebam dacă există un fel de a distinge între Pontifii din trecut, care au fost buni, care foarte buni și care sfinți.

— E cel puțin curioasă întrebarea ta. Este chiar cea pe care mi-o pusesem noaptea trecută, răspunse aproape ca pentru sine.

— Sunt sigur atunci că o să-mi dați și mie un răspuns, adăugai, în speranța de a prelungi conversația.

Așa se face că iezuitul mă pofti din nou să iau loc, explicându-mi că de-a lungul veacurilor au existat numeroase judecăți și profeții,

toate privindu-i pe Pontifii prezenți, trecuți și viitori.

— Asta fiindcă, ținu el să-mi explice, cu osebire în acest oraș, toți cunosc sau cred că cunosc virtuțile Papei în viață. În același timp îi regretă pe cei din trecut, sperând ca următorul să fie mai bun, sau, de ce nu, pontiful angelic.

— Pontiful angelic?

— Cel ce va readuce Biserica Romei la sfințenia obârșiilor.

— Nu înțeleg, făcui eu pe naivul. Dacă pontifii din trecut sunt regretați tot timpul, și de altfel și aceia pe când erau în viață își regretau înaintașii, înseamnă că papii sunt din ce în ce mai răi. Așadar, cum se mai poate nădăjdui în venirea unui Papă mai bun?

— Prin dezmințirea profețiilor. Dintotdeauna Roma a fost ținta propagandei eretice a vrăjmașilor papalității; astfel, cu multă vreme înainte, *Super Hieremiam* și *Oraculum Cyrilli* au prezis căderea orașului, iar Tommaso da Pavia a dat la iveală viziunile despre scufundarea palatului Laterano; apoi atât Robert d'Uzes, cât și Johannes Rupescissa au declarat că locul în care Petru pusese prima piatră devenise cetatea celor două coloane, sediu al Anticristului.

Pe neașteptate mă simții aproape vinovat de a fi stârnit asemenea abordări, numai și numai pentru a stoarce informații în plus legate de un furt de chei și câteva nestemate. Robleda însă de-abia se pornise: susținu că nu trebuie trecută cu vederea a doua profeție a lui Charlemagne. Conform acestei misterioase și insondabile profeții, împăratul va face în ziua Judecății de Apoi o glorioasă călătorie în Tara Sfântă, unde va fi încoronat chiar de Pontiful Angelic. În fine, viziunile sfintei Brighita dădeau drept sigură devastarea Romei de către rasa germanică.

Dar astfel de vise de nimicire și purificare a sediului papalității, coruptă de lăcomie și preacurvie, nu erau decât palide jocuri de imaginație în comparație cu *Apocalipsis nova* al preafericitului Amedeo, în care în fine ni se da de știre că Domnul va alege pentru turma sa un Păstor care să primenească Biserica de toate păcatele, lămurind toate tainele și călăuzind năzuințele tuturor. Regii vor veni din lumea întreagă spre a-l adora, iar Biserica Răsăritului și cea a Apusului vor fi una singură, în vreme ce necredincioșii se vor converti la singura și unica credință, realizându-se astfel *unum ovile et unus Pastor*.

— Păstorul acesta va fi pontiful angelic, încercai eu să-mi limpezesc ideile, simțind că iezuitul voia s-o ia razna.

— Exact, răspunse el.

— Dvs. Împărtășiți această credință?

— Fiule, ce Dumnezeu, asemenea întrebări nu se pun. Căci mulți dintre acești clarvăzători de-mprumut au sfârșit în erezie.

— Prin urmare nu credeți în Pontiful angelic.

— Sigur că nu. Căci cei ce urzeau așteptarea unui Papă angelic erau eretici, dacă nu și mai rău. Voiau să strecoare ideea demolării întregii Biserici și că Papa nu e demn de locul său.

— Care papă?

— Din păcate, atacuri de felul acesta blasfemiator au fost îndreptate în contra tuturor pontifilor.

— Între care și Preafericitul nostru Inocențiu al Xl-lea?

Robleda deveni aproape sever, o umbră de suspiciune învăluindu-i ochii.

— Să zicem că unele predicții dintre cele de care ți-am pomenit ar vrea să discearnă trecutul de la începutul timpurilor, și viitorul până la sfârșitul lumii. Așa se face că în ele sunt cuprinși toți papii, și deci și Preafericitul Inocențiu al Xl-lea.

— Și ce prezic ele?

Mi-am dat seama că Robleda revenea la subiect cu un ciudat amestec de reținere și voluptate. Pe un ton puțin mai grav îmi spuse că exista și o profeție care pretindea că cunoaște succesiunea tuturor papilor, începând cam cu anul 1100 până la sfârșitul timpurilor. Și ca și cum de ani de zile nu se ocupase cu altceva, începu să recite un lung șir de cuvinte latine:

— *Ex castro Tiberis, Inimicus expulsus, Ex magnitudine montis, Abbas suburranus, De rure albo, Ex tetro carcere, Via transtiberina,*

De Pannonia Tusciae, Ex ansere custode, Lux în ostio, Sus în cribro, Ensis Laurentii, Ex schola exiet, De rure bovensi, Comes signatus, Canonicus ex latere, Avis ostiensis, Leo sabinus, Comes laurentius, Jerusalem Campaniae, Draco depressus, An-guineus vir, Concionatur-gallus, Bonus comes…

— Ce nume de papi sunt astea, l-am întrerupt eu.

— Ai răbdare. Un profet le citise în viitor înainte ca ei să se nască, desemnându-i prin expresiile cifrate pe care ți le-am înșirat. Primul, *Ex castro Tiberius* înseamnă „dintr-un castel pe Tibru”. Ei bine, Papa corespunzător acestui nume era Celestino al II-lea, născut la Citta di Castello, pe malul Tibrului.

— Prezicerea era exactă, deci.

— Mai încape vorbă. Următorul, *Inimicus expulsus,* este cu siguranță Lucian al II-lea, din familia Caccianemici, adică tălmăcirea expresiei latine. Al treilea papă, *Ex magnitudine montis,* nu e altul decât Eugenio al III-lea, născut în castelul Grammont, ceea ce în franceză e chiar traducerea exactă a formulei cifrate. Al patrulea Papă…

— Toți papii ăștia sunt din vechime, eu n-am mai auzit de ei.

— Și asta e adevărat. Dar cu aceeași exactitate au fost prevăzuți și papii moderni. *Incunditas crucis,* numărul 82 al profeției, este Inocențiu al X-lea. Care într-adevăr a devenit papă pe 14 septembrie, sărbătoarea Sfintei Cruci. *Montium custos,* paznicul munților, numărul

83, este Alexandru al Vll-lea, care, într-adevăr, a fondat muntele de pietate. *Sydus olorum,* adică steaua lebedelor, numărul 84, este Clément al IX-lea, care locuia în camera Lebedelor din Vatican. Cifrul lui Clément al X-lea, numărul 85, este *Deflumine magno,* adică „de la marele fluviu". El s-a născut, într-adevăr, într-o casă pe malurile Tibrului, chiar la locul unde fluviul își ieșea din matcă.

— Prin urmare profeția s-a adeverit în toate cazurile.

— Să zicem că cei mai mulți sunt de acord, răspunse Robleda făcând cu ochiul.

Apoi tăcu, ca și cum ar fi așteptat o întrebare. Fapt e că se oprise cu lista papilor prevăzuți de profeție la Clément al X-lea, numărul 85. Pricepuse că n-o să rezist ispitei de a-l întreba despre următorul: Preafericitul Inocențiu al Xl-lea, actualul Papă.

— Și care e deviza numărului 86? întrebai eu nerăbdător.

— Ei bine, pentru că tu m-ai întrebat… spuse iezuitul oftând, deviza este, aș zice, mai degrabă ciudată.

— Și anume?

— *Belua insatiabilis,* spuse Robleda cu voce albă, „fiară insațiabilă". Cu greu mi-am ascuns uimirea și spaima. În vreme ce Devizéle celorlalți papi erau nevinovate șarade, cea a iubitului nostru pontif era nemiloasă și înfricoșătoare.

— Poate că deviza Domnului Nostru nu se referă la virtuțile sale morale! obiectai eu pentru a-mi da curaj.

— Tot ce se poate, conveni placid Robleda. Într-adevăr, dacă mă gândesc mai bine, în blazonul familiei Papei figurează un leu leopardat și un vultur. Două jivine sălbatice, ce-i drept. Așa că explicația e posibilă sau mai degrabă sigură, adăugă iezuitul cu o nepăsare mai ironică decât orice surâs. Oricum ar fi, nu trebuie să pui la inimă, încheie el, căci, după aceeași profeție, vom avea în total 111 papi, iar azi suntem abia la numărul 86.

— Dar cine va fi ultimul Papă? insistai. Robleda deveni din nou gânditor, încruntându-se.

— Lista cuprinde 111 pontifi, începând cu Celestino al Il-lea. Spre sfârșit va veni acel *Pastor angelicus,* adică pontiful angelic de care-ți pomeneam, dar nu va fi ultimul. Îi vor urma încă cinci papi și în fine, cum spune profeția, *în extrema persecutione Sacrae Romanae Eccle-siae sedebit Petrus romanus, qui pascet oves în multis tribulationibus; quibus transactis, civitas septicollis diruetur, et judex tremendus judi-cabit populum.*

— Adică se va întoarce Sf. Petru, Roma va fi distrusă și va avea loc Judecata de Apoi.

— Bravo, așa te vreau.

— Și când se va-ntâmpla?

— Ți-am mai spus, profeția e pe un timp foarte lung. Acum însă e

cazul să mă lași: n-aș vrea să-ți neglijezi treburile ascultând povești fără noimă.

Dezamăgit de sfârșitul neașteptat al convorbirii, trecui pragul camerei fără să-i mai pot smulge lui Robleda alte informații utile. Mi-am dat seama totuși, mai aveam o ultimă și, de data asta, sinceră curiozitate.

— Apropo, cine este acest autor al profeției despre papi?

— Of, un sfânt călugăr care a trăit în Irlanda, spuse în grabă Robleda închizând ușa. Se numea parcă Malachia.

* * *

Stârnit de acele uimitoare, vulcanice noutăți, alergai spre odaia lui Atto Melani, la celălalt capăt al palierului, ca să-l pun la curent. Încă de la ușă văzui că încăperea era inundată de o mare de hârtii, cărți, stampe vechi și pachete de scrisori, toate vraiște pe pat și pe jos.

— Lucram la ceva, mă întâmpină abatele.

— El este, spusei eu, trăgându-mi sufletul.

Și i-am povestit de convorbirea cu Robleda; acesta pomenise mai întâi, fără vreun motiv anume, de catacombe. După care iezuitul, îmboldit de mine cum și trebuia, se lansase într-o lungă expunere despre profețiile vestind venirea Pontifului angelic, precum și despre o prorocire a sfâr-șitului lumii după domnia celor 111 pontifi, în care venea vorba și de o „fiară insațiabilă", nu altul decât Domnul Nostru papa Inocențiu al Xl-lea. La sfârșit recunoscuse că predicția era a profetului irlandez Malachia…

— Stai blând o clipă, mă întrerupse Atto. Mă tem să nu amesteci niște lucruri. Sfântul Malachia este un călugăr irlandez care a trăit la o mie de ani după Cristos, neavând nimic de-a face cu profetul Malachia din Biblie.

L-am asigurat că știam foarte bine și că nu-i confundam pe cei doi, după care i-am povestit totul amănunțit.

— Interesant, făcu Atto. Doi Malachia, amândoi profeți, ne ies în cale în răstimp de câteva ceasuri. Prea mult pentru a fi o pură coincidență. Părintele Robleda ți-a spus că meditase la profeția lui Malachia chiar noaptea trecută, în timp ce noi descopeream capitolul biblic al profetului Malachia în subterane. Se preface că nu-și amintește prea bine numele unui sfânt care e de reputație universală. Și-apoi scoate din pălărie catacombele. Un iezuit care să fure chei nu m-ar surprinde preatare: acoliții lui au făcut lucruri și mai rele. Aș vrea însă să știu ce l-a făcut să stea la pândă prin acele galerii; asta chiar e interesant.

— Ca să fim siguri că a fost Robleda, ar trebui să-i frunzărim Biblia din cameră, observai eu, ca să vedem dacă pagina smulsă provine din ea.

— Exact, și pentru asta avem doar o singură soluție. Cristofano a

anunțat că în curând va fi apelul pentru carantină: o să profiți de ieșirea lui Robleda din cameră ca să te strecori și să dai de Biblie. Cred că știi să găsești în Vechiul Testament cartea lui Malachia.

— După cărțile Regilor, între cei doisprezece profeți minori, am răspuns eu prompt.

Bravo. Eu n-o să pot face mare lucru, fiindcă ochii lui Cristofano sunt ațintiți asupra mea. Cred că a mirosit ceva: adineaori m-a întrebat dacă nu cumva am ieșit noaptea din odaie.

Chiar în clipa aceea am auzit glasul medicului strigându-mă. M-am prezentat de îndată în bucătărie, unde mi-a spus că din stradă se auzise chemarea celor de la prefectură pentru al doilea apel. Nădejdea secretă pe care toți o aveam, și anume că nesiguranța în privința rezultatului bătăliei de la Viena i-ar fi distras pe controlorii noștri, se risipise.

Cristofano era îngrijorat. Dacă Bedford n-ar fi trecut de această fază, am fi fost cu toții transferați în alt loc și supuși unor măsuri și mai severe. Cine avea asupra lui bunuri de orice fel, trebuia să se despartă de ele, pentru a fi curățate de miasmele malefice sub aburi de oțet. Și așa cum tot Cristofano ne prevenise, cel ce se desparte de propriile bunuri în regim de molimă, dintr-un motiv sau altul, cu greu mai vede înapoi un sfert.

Urmând instrucțiunile lui Cristofano, chiriașii se adunară cu teamă-n suflet la întâiul cat, în fața odăii lui Pompeo Dulcibeni. Tresării văzând-o pe dulcea Cloridia cum îmi surâde, mâhnită și ea (sau cel puțin așa-mi închipuiam) că în acele clipe nu era loc pentru intimități verbale sau de altă natură.

Ultimii sosiră medicul împreună cu Devizé și Atto Melani. Contrar celor sperate, nu-l aduseseră pe Bedford: englezul (așa cum se citea pe fața consternată a lui Cristofano) nu era încă în stare să se țină pe picioare, cu atât mai puțin să răspundă la apel. În schimb, în timp ce se apropiau de grup, Atto și chitaristul tocmai puseseră capăt unei intense discuții prin semne de complicitate.

Cristofano ne pofti după el în cameră și se arătă cel dintâi la fereastra dinaintea căreia oamenii Prefecturii își lungeau gâturile să ne vadă. Medicul le făcu semn și arătă spre figura tânără și, firește, sănătoasă a lui Devizé. Fură apoi chemați și priviți pe scurt abatele Melani, Pompeo Dulcibeni și părintele Robleda. Cei de jos discutară câteva momente între ei. Cristofano și părintele Robleda erau pur și simplu speriați. Dulcibeni, în schimb, asista nepăsător. Singurul dintre ei care plecase din odaie era Devizé.

Examinatorii (care nici măcar mie, un profan, nu mi se păreau a fi experți în arta medicală) îl mai întrebară câte ceva pe Cristofano, care se grăbise să mă aducă și pe mine la fereastră, spre a fi vizionat ca și

ceilalți. Urmă Cloridia, care stârni pe loc mitocăniile și aluziile oamenilor Prefecturii la vagi maladii cu putință de transmis de către curtezană.

Cel mai mult ne-am temut în clipa când a venit și rândul domnului Pellegrino. Cristofano îl aduse fără să șovăie, deși cu duhul blândeții, în fața ferestrei. Simțeam cu toții că medicul nu era în apele lui: însuși faptul de a-l prezenta pe stăpânul meu autorităților, direct și personal, însemna că-i garantează starea bună de sănătate.

Pellegrino surâse vag celor trei necunoscuți. Doi dintre ei schimbară priviri interogative. Cristofano și pacientul său se aflau doar la câțiva metri de aceia. Pellegrino se clătină.

— Dacă nu ți-aș fi spus! exclamă mânios Cristofano, extrăgându-i o sticlă goală din pantaloni. Pellegrino râgâi.

— A zăbovit prea mult cu Grecul, glumi unul din oamenii Prefecturii, făcând aluzie la aplecarea, de-acum pe față, a stăpânului meu pentru vinul grecesc. Cristofano reușise să disimuleze boala lui Pellegrino în spatele beției.

În acel moment (pe care nu-l voi uita vreodată) îl văzui pe Bedford apărând ca printr-un miracol printre noi. Se apropie cu pași mari de fereastră, întâmpinat binevoitor de Cristofano, și se oferi privirilor redutabilului triumvirat. Eram îngrozit și totodată buimăcit, ca și cum aș fi fost martorul unei sculări din morți. Părea în afara oricărei suferințe carnale, încât aveam impresia că mă aflu în prezența spiritului său. Cei trei zbiri n-aveau cum să fie la fel de mirați, căci nu știau de boala agravată ce-l doborâse în ultimele ceasuri.

Bedford rosti ceva în limba lui, spre supărarea celor de jos care nu știau englezește.

— A spus din nou că vrea să plece, explică Cristofano. Cei trei, amintindu-și de protestele lui Bedford cu ocazia ultimului apel, îl batjocoriră după bunul plac, siguri că acela nu va înțelege o boabă din îngâmfatele lor sudălmi.

Bedford, sau mai bine zis miraculosul simulacru, răspunse totuși cu un simetric puhoi de insulte, ceea ce-l făcu pe medic să-l îndepărteze urgent. Îl urmarăm și noi, mirați peste măsură de inexplicabila vindecare a englezului.

Ajuns pe coridor, l-am căutat pe Atto Melani ca să mă lămurească. Tocmai voia să urce la al doilea cat. S-a uitat la mine amuzat, ghicind pe loc ce doream, și mă persiflă fredonând:

Fan battaglia i miei pensieri,
e al cor dan fiero assalto.
Cosi al core, empi guerrieri
fan battaglia, dan guerra i miei pensieri[9.1]

— Ai văzut ce repede s-a refăcut Bedford? continuă el să mă ironizeze.

— Așa ceva nu se poate, protestai eu neîncrezător. Atto se opri la mijlocul scării.

— Credeai cumva că un agent special al regelui Franței s-ar fi putut lăsa păcălit? șopti el zeflemitor. Bedford e tânăr, mărunt și are tenul deschis. Iar tu ai văzut într-adevăr un tânăr scund și blond. Englezul are ochi albaștri, și Bedford al nostru avea și el ochii ca marea. La ultima chemare, Bedford protestase să i se dea drumul, ceea ce a făcut și de data asta. Bedford vorbește o limbă neînțeleasă de oamenii Prefecturii, așa cum s-a dovedit și de data asta. Unde e misterul?

— Dar nu putea să fie chiar el…

— Sigur că nu era Bedford. El se află încă în patul său, mai mult mort decât viu, și ne rugăm ca într-o bună zi să-și revină. Iar dacă tu ai o memorie bună (obligatorie de altfel pentru un gazetar), o să-ți amintești ce dezordine a fost în timpul ultimului apel. Când am fost chemat eu, Cristofano l-a adus la fereastră pe Stilone Priàso. Când a fost rândul lui Dulcibeni, Cristofano l-a luat pe Robleda ș.a.m.d., prefăcându-se că a greșit. Acum te-ntreb, după tot baletul făcut, cei trei zbiri mai puteau să facă vreo deosebire între chiriașii hanului? Gândește-te că Prefectura nu deține efigia noastră, nefiind niciunul dintre noi papă sau rege al Franței.

Tăcerea mea înlocui orice răspuns.

— Ei nu puteau să deosebească pe nimeni, repetă abatele, cu excepția tânărului gentilom blond ce protestează într-o limbă străină.

— Prin urmare Bedford…

Văzându-l pe Devizé dispărând în odaie, avui o iluminare.

— … Cântă la chitară, vorbește franceza, și uneori se preface că știe englezește, spuse Atto surâzându-i complice lui Devizé, și-n seara asta n-a făcut decât să-și pună niște haine ca acelea ale bietului Bedford. Putea să împrumute chiar de-ale bolnavului, dar amicul Cristofano ne-ar fi expediat direct la lazaret: a nu se folosi niciodată așternuturi sau îmbăcăminte de ciumați.

— Inseamnă că domnul Devizé l-a înlocuit pe Bedford la fereastră, și eu n-am băgat de seamă!

— N-ai băgat de seamă fiindcă era absurd, iar lucrurile absurde, chiar dacă adevărate, sunt cel mai greu de văzut.

— Totuși oamenii Prefecturii, când au închis hanul, ne-au luat la rând, unul câte unul.

— Așa e, dar acea primă chemare a fost mult prea confuză și turmentată, dat fiindcă zbirii trebuiau să blocheze strada și totodată să ferece localul. În plus, au trecut de-atunci mai multe zile. Ca să nu mai vorbim de gratiile de la fereastră care împiedică vederea. Chiar eu, de după acele gratii, peste o zi sau două n-aș fi în stare să recunosc pe niciunul din temnicerii noștri, fără teama de a greși. Apropo de ochi,

cum sunt cei ai lui Bedford?

M-am gândit o clipă și cu un surâs involuntar am spus:

— Sunt… zbanghii.

— Exact. Dacă te gândești, strabismul e din nefericire trăsătura lui cea mai frapantă. Când cei trei zbiri au văzut două pupile albastre și convergente ațintite asupra lor (și aici Devizé s-a întrecut pe sine) n-au mai avut nicio îndoială: e englezul.

Am preferat să rumeg în minte, mirat peste poate.

— Și-acum, du-te la Cristofano, mă concedie Atto, sigur are nevoie de tine. Nu discuta cu el micile trucuri pe care m-a ajutat să le realizez; îi e rușine, crezând că și-a trădat principiile profesiunii. Senșală, dar e mai bine să fie lăsat cu convingerile lui.

* * *

Când Cristofano m-a văzut, mi-a dat vești încurajatoare: vorbise cu cei de la Prefectură, asigurându-i că sănătatea întregului grup era bună. Își oferise propria garanție în privința semnalării imediate a oricărei eventuale noutăți unui emisar, pe care ar urma să-l întâlnească în fiecare dimineață în fața hanului pentru a-i raporta personal. Ceea ce ne dezlega de obligația de a ne prezenta la apel, așa cum făcuserăm până atunci (în chip miraculos).

— O asemenea înlesnire n-ar fi fost cu putință în alte perioade, spuse medicul.

— Ce vreți să spuneți?

— Știu cum s-au petrecut lucrurile la Roma în vremea molimei din 1656. Îndată ce s-a aflat că la Napoli fuseseră cazuri suspecte de molimă, au fost blocate toate drumurile între cele două orașe, și s-a interzis orice trecere de persoane sau mărfuri spre localitățile cu care se învecinau. Au fost trimiși în cele patru părți ale Statului Pontifical tot atâția comisari pentru a supraveghea măsurile de sănătate, paza pe litoral a fost întărită pentru a limita sau împiedica acostarea navelor. La Roma, unele porți de intrare au fost imediat blocate, iar la cele care au rămas deschise s-au instalat grilaje cu țepușe menite să limiteze trecerea de persoane pe culoarul strict necesar.

— Au fost toate astea de-ajuns ca să oprească molima?

— Era deja prea târziu, recunoscu mâhnit medicul. Un vânzător de pește napoletan, un anume Antonio Ciothi, sosise de la Napoli la Roma în cursul lunii martie, ca să se sustragă unei învinuiri de omor. Fusese găzduit într-un han din Trastevere, în zona Montefiore, unde se și îmbolnăvise din senin. Nevasta hangiului (Cristofano aflase aceste amănunte de la câțiva bătrâni, martori ai evenimentelor) pusese să fie imediat dus la spitalul San Giovanni, unde tânărul napoletan muri imediat după internare. Autopsia n-a dat motive de îngrijorare. După câteva zile însă muri și nevasta hangiului, și pe urmă mama și sora femeii. Și în aceste cazuri medicii n-au depistat urme de ciumă, dar s-a

decis totuși, văzând coincidența fățișă, să fie trimiși în lazaret hangiul și ajutoarele sale. Trastevere fu despărțit de restul orașului prin grilaje cu țepușe și se convocă speciala Congregație a Sănătății pentru situații de urgență. Au fost înființate comisii pentru fiecare raion, formate din prelați, gentilomi, medici chirurgi și notari, care au făcut recensământul tuturor locuitorilor orașului însemnându-le meseria, nevoile, starea de sănătate, pentru a oferi Congregației Sănătății o situație clară, în vederea ajutorării caselor vizitate tot la două zile.

Dar acum tot orașul pare să se gândească doar la bătălia de la Viena, observă Cristofano, iar cei trei inspectori mi-au spus că de curând Papa a fost văzut prostrat la pământ în fața Crucifixului, plângând de spaimă pentru soarta întregii Creștinătăți. Și dacă Papa plânge, chinul e al tuturor. Așa cred locuitorii Romei.

Medicul mai spuse că răspunderea pe care și-o luase era foarte gravă și că ea mă privea și pe mine. De-acum încolo va trebui să luăm seama cu cea mai mare atenție orice semn de schimbare a sănătății chiriașilor. Pe de altă parte, orice greșeală a noastră (căci el nu va ezita să dea la iveală eventualele mele slăbiciuni) se va lăsa cu sancțiuni grave. Va trebui în special să veghem ca nimeni și cu niciun preț să nu părăsească hanul înainte de sfârșitul carantinei. Oricum, o garanție a controlului necesar rămâneau cele două ronduri care aveau grijă ca nimeni să nu se-apuce să smulgă scândurile și să sară de la ferestre.

— Vă voi sluji în tot ce mi-ați spus, l-am asigurat eu solemn pe Cristofano, deși așteptam cu nerăbdare venirea nopții.

Suspendarea apelului, chiar dacă era o veste bună, compromisese proiectul urzit împreună cu Atto Melani de a răsfoi Biblia părintelui Robleda. L-am informat discret pe abate, trecându-i un bilet pe sub ușă. M-am întors apoi în bucătărie, temându-mă să nu fiu surprins în discuții cu abatele de către Cristofano, ce-și începuse vizita pacienților, trecând din cameră-n cameră.

Dar chiar Cristofano mă chemă din odaia lui Pompeo Dulcibeni de la primul cat. Gentilomul din Fermo avusese un atac de sciatică. Era la pat, întins pe o rână, chinuit de dureri, rugându-se de medic să-l pună pe picioare cât mai curând.

Cristofano, gânditor, îi palpa gambele; i le ridica în sus câte una, poruncindu-mi să i-o îndoi pe cealaltă. La fiecare mișcare, medicul se oprea să vadă reacția bolnavului. Când acela urla, Cristofano dădea din cap solemn.

— Am înțeles. Aici e nevoie de o cataplasmă magistrală cu cantaridă. Băiete, în timp ce eu o prepar, tu o să-i ungi șoldul stâng cu balsamul ăsta, spuse și-mi întinse o ulcică.

— Opt zile! Vreți să spuneți că trebuie să rămân nemișcat atâta amar de timp?

— Nici vorbă, durerea o să cedeze mult mai repede, replică medicul. Sigur, de alergat n-aveți cum. Dar ce mai contează? Dacă tot e carantină, ce v-ar împiedica să leneviți oleacă?

Dulcibeni bombăni a nesuferință.

— Ar trebui să vă consolați cu gândul că există persoane mai tinere, dar deja roase de boli, adăugă Cristofano. Părintele Robleda, deși nu arată, e plin de reumatisme. E o fire mult prea delicată, de vreme ce hanul nu pare umed, iar timpul în aceste zile e frumos și uscat.

Tresării auzind acele cuvinte. Bănuielile mele despre Robleda se întețiră. Văzui atunci cu spaimă că medicul scosese din geantă un flacon îndesat cu coleoptere moarte. Luă două de culoare verde aurie.

— Cantaride, spuse vânturându-mi insectele pe la nas, moarte și uscate. La fel de miraculoase ca lipitorile. Și-n plus, afrodisiace.

Spunând acestea, începu să le toace cu sârg pe un tifon umed.

— Iezuitul are reumatisme, exclamă Dulcibeni cu întârziere. Slavă Domnului, doar așa n-o să-și mai bage nasul unde nu-i fierbe oala.

— Ce vreți să spuneți? întrebă Cristofano, ciopârțind coleopterele cu un cuțitaș.

— Dar nu știți că acea Companie a lui Iisus este un cuib de spioni? Inima îmi tresări. Trebuia să aflu cât mai multe. Cristofano însă nu părea să fie atras de acest subiect, și cele zise de Dulcibeni păreau sortite să rămână fără urmare.

— Vorbiți serios? mă băgai eu atunci în discuție.

— Și-ncă cum! mi-o întoarse Dulcibeni convins.

După părerea lui, nu numai că iezuiții erau meșteri mari în arta spionajului, dar își revendicau acest lucru ca pe un privilegiu al Ordinului lor, și oricine ar fi cutezat să-i concureze fără îngăduința lor expresă, risca să fie pedepsit cu severitate, înainte de apariția lor în lume, și alți oameni ai bisericii luaseră parte la intrigile sediului apostolic. Dar de când urmașii Sf. Ignațiu se consacraseră spionajului, toți amatorii fuseseră înlăturați. Aceasta fiindcă toți pontifii au avut întotdeauna o stringentă nevoie de a se strecura în afacerile cele mai ascunse ale Prinților. Știindu-se că iezuiții sunt neîntrecuți în misiunea de spion, papii au făcut din ei eroi: trimiși în orașele cele mai importante, fură copleșiți cu privilegii și bule și răsfățați ca niciun alt ordin religios.

— Iertați-mă, obiectă Cristofano. Eu totuși nu-mi explic cum reușesc iezuiții să treacă drept cei mai buni spioni, de vreme ce ei nu pot avea de-a face cu femeile, ce spun vrute și nevrute, și nici cu indivizi în afara legii sau de joasă condiție, ca să…

— Explicația era simplă, răspunse Dulcibeni: pontifii au acordat iezuiților taina spovedaniei, nu numai la Roma, ci în toate orașele Europei. Care spovedanie le permitea să se insinueze în cugetul

tuturor, bogați și săraci, regi și țărani, și mai cu seamă să sondeze orientarea și capriciile consilierilor sau miniștrilor de stat: prin întrebări elaborate, smulgeau victimelor lor cele mai tainice decizii și reflecții nicicând mărturisite.

Pentru a se consacra total spovedaniei și a-și mări astfel veniturile, obținuseră din partea Sfântului Scaun scutirea de alte servicii. Între timp victimele mușcau din momeală. Regii Spaniei, de pildă, s-au slujit mereu de confesori iezuiți, poruncind miniștrilor lor să facă același lucru în toate ținuturile supuse coroanei. Ceilalți Prinți, care până la momentul acela trăiseră în credință și nu cunoșteau vicleșugurile iezuiților, începură să creadă că acei preoți ar avea un har special al spovedaniei. Puțin câte puțin se luară după regele Spaniei și recrutară și ei iezuiți în rol de confesori.

— Cineva tot le-o fi venit de hac, obiectă medicul, în timp ce cantaridele pârâiau sub micul său bisturiu.

— Cu siguranță. Însă din clipa în care jocul le era demascat, se puneau imediat în slujba unui prinț sau al altuia, după cum cădeau zarurile, mereu gata să trădeze. Iată de ce sunt iubiți și totodată urâți: urâți, fiindcă sunt spioni, iubiți, fiindcă mai buni spioni ca ei nu se află; iubiți, fiindcă se oferă ca spioni de bunăvoie; urâți, fiindcă își trag din meserie mari profituri pentru Ordin, spre marea pagubă a tuturor. Adevărul e că iezuiții își merită exclusivitatea spionajului. Ceilalți eșuează chiar înainte de a începe. Iezuiții însă, când se decid să descoasă un nefericit, se prind de el ca smoala și nu se mai desprind. În vremea revoluției de la Napoli era o plăcere să-i vezi spionând pentru viceregii Spaniei în contra lui Masaniello, dar și pentru Masaniello în contra viceregilor; atât de iscusiți erau, că niciuna dintre părți nu băga de seamă, timp în care ei mâncau și capra și varza…

Cristofano îi puse lui Dulcibeni cataplasma magistrală pudrată cu fărâme de coleoptere, după care îl lăsarăm singur, îmi dădeau târcoale tot felul de gânduri: mai întâi reumatismele lui Robleda, semnalate de medic, apoi revelația după care iezuitul spaniol învățase la seminar nu atât să se roage, cât să spioneze, îmi confirmau tot mai mult bănuielile în privința acestuia.

Când, în fine, voiam să mă retrag (fapt e că era nevoie să mă refac, după chinul unei nopți albe) îl zării pe iezuit ieșind din cameră și, însoțit de Cristofano, se îndrepta spre latrina de lângă bucătărie, unde-și putea face nevoile. În fața unei astfel de ocazii prielnice, n-am mai stat pe gânduri. Am urcat hoțește până la al doilea cat și deschizând ușor ușa iezuitului, m-am strecurat înăuntru. Prea târziu însă: mi s-a părut că aud pașii părintelui Robleda pe scări.

Țâșnii afară și mă făcui nevăzut spre camera mea, dezamăgit de nereușită.

* * *

În drum am trecut să-l văd pe stăpân. L-am găsit pe jumătate lungit în pat. L-am ajutat să-și deșerte mațele. Îmi puse câteva întrebări încâlcite și resemnate în privința sănătății lui, căci, bodogăni el, medicul din Siena îl tratase ca pe un nătăfleț, ascunzându-i adevărul. Am încercat să-l liniștesc, după care i-am dat apă să bea, l-am băgat sub așternuturi și l-am masat pe frunte până a ațipit.

În fine am putut și eu să mă-nchid în odaie. Am scos caiețelul și, obosit peste poate, am însemnat – cam dezordonat, ce-i drept, ultimele evenimente.

Când, în fine, m-am întins și eu în pat, nevoia de odihnă se luă la harță cu puzderia de gânduri ce zadarnic se străduiau să se pună cap la cap, după regula rațiunii și ordinii. Foaia din Biblie găsită de Ugonio și Ciacconio aparținuse poate lui Robleda. O pierduse în galeriile subterane de sub piazza Navona. Prin urmare el era hoțul cheilor, având el acces la acele galerii. Ajutorul dat abatelui Melani mă costase o spaimă soră cu moartea, precum și ciocnirea cu cei doi grețoși căutători de relicve. Totuși abatele reușise să rezolve situația, și asta doar cu o simplă pipă deghizată în pistol. Succesul s-a repetat și când a conceput și pus în scenă păcăleala prin care se evitase pericolul ca trimișii Prefecturii să declare starea de epidemie; drept care inspecțiile se vor rări considerabil. Neîncrederea față de abatele Melani făcea loc în inima mea recunoștinței și admira-ției, încât așteptam oarecum nerăbdător momentul reluării cercetărilor pe urmele hoțului, cu siguranță chiar în acea noapte. Faptul că abatele era bănuit de spionaj și intrigi politice era cumva în defavoarea noastră? Dimpotrivă, aș zice. Datorită vicleșugurilor lui tot grupul de chiriași scăpase de înfiorătoarea perspectivă a internării în lazaret. El mă făcuse părtaș al misiunii sale, ceea ce însemna că are încredere în mine. Sustră-sese hoțește scrisorile din casa lui Colbert, dar astfel de gesturi extreme se justificau, spunea el, doar în numele devotamentului față de Suveranul Franței, iar dovezi pentru a susține contrariul nu existau. Alungai cu un frison imaginea ce-mi blocă subit elucubrațiile: acea masă grețoasă de rămășițe umane ce mi se vărsase în cap din movila lui Ciacconio. Inima îmi fu covârșită de un fluviu de recunoștință pentru abatele Melani. Mai devreme sau mai târziu, mă gândeam eu lăsându-mă dus de somn, n-aș fi rezistat să nu le povestesc și celorlalți chiriași despre șiretlicul cu care îi pusese la punct pe cei doi căutători de relicve, amețindu-i cu promisiuni și tot atâtea amenințări. Așa ar fi trebuit să acționeze, îmi închipuiam eu, un agent special al regelui Franței, și-mi părea rău că n-aveam încă știința și experiențanecesare pentru a descrie cum se cuvine acele mira-bile fapte. O rețea de secrete subterane în subsolul orașului; un agent al Regelui Franței vânând, dezinteresat și temerar, lotri; un grup de

gentilomi ferecați din pricina unei morți misterioase, plus suspiciunea de ciumă. În fine, Supraintendentul Fouquet, crezut mort, dar de mai multe ori zărit la Roma de informatorii lui Colbert. Răpus de oboseală, implorai cerul să-mi îngăduie într-o bună zi să scriu, dacă voi fi gazetar, despre asemenea evenimente extraordinare.

Ușa (pe care, ce-i drept, n-o închisesem prea bine) se deschise cu un scârțâit. Intorcându-mi privirea, abia dacă am avut timp să zăresc o umbră ascunzându-se iute în spatele zidului. Am sărit din pat să-l surprind pe intrus. Scoțând capul pe coridor, la câțiva pași de ușă, l-am zărit pe Devizé, cu chitara în mână.

— Oamenii dorm încă, l-am repezit eu, și-n plus știți bine că Cristofano a interzis ieșirea din camere.

— Privește, spuse el arătându-mi pe jos pricina vizitei.

Abia atunci mi-am dat seama că pășisem pe un covor de pietricele. Îmi scârțâiseră sub picioare încă de când mă sculasem din pat. Mi-am trecut palma mâinii pe podea.

— Pare sare, spuse Devizé.

Am pus pe limbă un grăunte cules de pe jos.

— E chiar sare, confirmai eu pe un ton alarmat, dar cine s-o fi risipit pejos?

— După părerea mea, e vorba de…

În aceeași clipă însă îmi întinse chitara și ultimele lui vorbe se pierdură în tăcerea nopții.

— Cum ați spus?

— Asta-i pentru tine, spuse el zâmbind subțire, tot îți place ție cum cânt. M-am simțit vag emoționat. Îmi închipuiam că știu să produc cu acele spire încordate ceva sunete plăcute sau chiar o frumoasă melodie. Și la o adică de ce n-aș încerca acel cântec fără pereche pe care-l auzisem inter-pretat de muzicantul francez? Așa că încercai pe loc, dinaintea lui, știind bine că mă fac de râs. Cu mâna stângă umblam pe coadă, iar cu dreapta probam blânda rezistență a corzilor acelui instrument atât de îndrăgit de Regele Preacreștin, când fui întrerupt de o atingere pe cât de familiară, pe-atât de neașteptată.

— A venit să te vadă, comentă Devizé.

O mândrețe de pisică tigrată cu ochi verzi, mieunând să-i dau ceva, își freca insistent coada de pulpa mea. Vizită care mă puse și mai rău pe gânduri. Dacă pisica se strecurase în han înseamnă că exista o altă cale de comunicare cu exteriorul, pe care eu și abatele Melani n-o știam încă. Ridicai ochii să-i împărtășesc mirarea mea lui Devizé. Dispăruse. O mână îmi scutură blând umărul.

— Nu trebuia să stai în camera ta?

* * *

Când am deschis ochii eram în pat, și din vis mă trezise Cristofano, care mă poftea să pregătesc și să distribui cina. Încă adormit și mofluz,

m-am rupt din viziunile mele onirice. După ce-am pus la punct bucătăria, am făcut o supă de cotoare de anghinare în fiertură de pește uscat cu ulei fain, ceapă, mazăre, precum și ruladă de ton umplută cu lăptuci. Totul însoțit cu o bucată bună de caș și o jumătate de clondir de vin roșu botezat.

N-am uitat de astă dată să pun mai multă scorțișoară. Cristofano însuși m-a ajutat să împart mâncarea, având grijă să-l hrănească el pe Bedford în vreme ce eu îi voi fi servit pe ceilalți chiriași; dar mai cu seamă pe stăpânul meu.

După ce l-am alimentat pe Pellegrino ca pe un copil mic, am simțit nevoia imperioasă de puțin aer curat în plămâni. Lungile zile de izolare, petrecute cel mai mult în bucătărie, cu ușa zăvorâtă și gratii la fereastră, printre aburii ce ieșeau neîncetat din oale, îmi îngreunaseră respirația. Mi-am zis să intru pentru câteva clipe în odăița mea. Am deschis fereastra ce da spre uliță, și mi-am aruncat un ochi: nici țipenie în acea însorită după-amiază de sfârșit de vară. Doar santinela somnola pașnică, rezemată în colțul clădirii cu via dell'Orso. Pusei coatele pe pervaz și inspirai adânc.

— Mai devreme sau mai târziu turcii tot se vor lupta cu prinții cei mai puternici din Europa.

— Da? Și cu cine?

— Ce zici de Regele Preacreștin, de pildă.

— În sfârșit vor avea ocazia să-și strângă mâna, fără să se mai ascundă.

Vocile, pe cât de însuflețite pe-atât de precaute, erau fără nicio îndoială ale lui Brenozzi și Stilone Priàso. Se auzeau de la al doilea cat, unde odăile lor învecinate aveau ferestrele una lângă alta. M-am aplecat cu grijă, astfel încât să-i văd fără să fiu văzut: acești noi Pyrame și Thisbe născociseră un mod foarte simplu de a comunica, în ciuda strictei supra-vegheri instaurate de Cristofano. Având amândoi o fire neliniștită și curioasă, amatori de taifas despre orice, își potoleau unul altuia în acest chip panica nemăsurată.

M-am întrebat dacă n-ar fi fost cazul să profit de acea nesperată ocazie și să prind din zbor alte informații despre acele personaje ciudate, între care unul deja se adeverise drept un fugar. Și, cine știe, aș fi aflat și ceva amănunte folositoare complicatelor cercetări în care eu eram ajutorul lui Melani.

— Ludovic al XlV-lea este adevăratul dușman al creștinătății. Și nu turcii, proclamă Brenozzi, aspru și răstit. Știți foarte bine că la Viena se duce lupta pentru salvarea lumii creștine și toți Suveranii ar fi trebuit să sară-n ajutorul orașului. Din păcate, Regele Franței n-a binevoit să-și dea obolul. Și asta nu e deloc întâmplător, așa să știi.

Așa cum am mai spus, și cum aflasem și eu în acele luni, trăgând cu urechea la zvonurile din popor și la veștile clienților hanului,

Domnul Nostru Inocențiu al Xl-lea făcuse eforturi nemaipomenite pentru a forma o sfântă Ligă în contra turcului. Acestei chemări îi răspunsese regele Poloniei prin trimiterea a patruzeci de mii de oameni, care se adăugau celor șaizeci de mii adunați la Viena de Impărat, înainte de a fugi rușinos din oraș. Viteazul duce de Lorena se aliase în această dreaptă cruciadă și se spunea că unsprezece mii de soldați bavarezi se puseseră în marș spre Viena. Turcii însă dispuneau de ajutorul curaților, redutabilii eretici unguri care, după ce au încălcat armistițiul cu împăratul, jefuiau acum satele fără apărare din câmpia dintre Budapesta și Viena. Fără să mai punem la socoteală sprijinul fatal pe care otomanii îl vor fi dobândit de pe urma molimei: un focar de ciumă, într-adevăr, părea să-i târcolească pe asediații deja vlăguiți de dizenteria roșie.

Ajutorul hotărâtor pentru creștini ar fi putut să vină de la Paris. Insă Regele Franței, amintea Brenozzi, nu dăduse nici cel mai mic semn.

— Este rușinos, fu de acord Stilone Priàso. Este totuși cel mai puternic Suveran al Europei, și nu-și bate capul decât pentru propriile planuri. Nu e zi să nu pună la cale vreo nouă incursiune în Lorena, în Alsacia…

— Iar când puterea nu-i de-ajuns, recurge la corupție. Toată lumea știe: banii puși la bătaie de regele Franței îi cumpără pe ceilalți regi, între care și pe molâul de Charles al Angliei.

— Mi se face greață. Poate aveți dreptate: regii creștini se tem mai abitir de Franța decât de turci, comentă Stilone Priàso.

— Sigur că da! Mai bine Mahomed decât francezii. Care n-au pregetat să pună tunurile pe Genova, pentru simplul fapt că nu li s-a trimis de pe uscat un salut vaselor lor care treceau prin fața orașului.

Brenozzi se opri. Savura probabil descurajarea pe care mi-o închipuiam așternută pe fața napoletanului. Stilone, la rândul său, nu întârzie să revină cu alte observații presante, întețind astfel conversația. Mă aplecai și mai mult, știindu-mă la adăpost de orice bănuială, acolo deasupra capetelor celor doi: înfierbântați de discuție, își redobândeau vitalitatea pierdută în baza singurătății, iar pasiunea politică le alungase parcă orice teamă de ciumă. Nu se-ntâmpla oare același lucru cu toți chiriașii hanului, ori de câte ori eu sau medicul îi vizitam, uneori tratându-i cu aburi tari, uleiuri condimentate sau masaje ușoare? Li se dezlegau limbile, astfel încât își exprimau gândurile cele mai intime.

— În toată Europa, reluă Stilone Priàso, prințul Wilhelm de Orania, nemântuitul vânător de împrumuturi, este singurul care a reușit să-i oprească pe francezi, cu grămezile lor de bani cu tot, și să impună pacea de lanimegue.

Încă o dată își făcea apariția în discuțiile chiriașilor noștri

olandezul Wilhelm de Orania, al cărui nume apăruse mai întâi în delirul lui Bedford, ca apoi să-mi fie confirmat de abatele Melani. Mă intriga acel David nobil și sărac, a cărui glorie militară se asocia cu faima datoriilor lui.

— Până ce pofta expansionistă a Regelui Preacreștin nu va fi potolită, insistă Brenozzi, în Europa nu va fi pace. Și știți când va fi? Atunci când coroana de-mpărat va străluci pe capul Regelui Franței.

— Vreți să spuneți Sfântul Imperiu Roman, îmi închipui.

— Mai încape vorbă! Vrea neapărat să fie împărat. Vrea coroana pe care Carol de Habsburg i-o furase lui Francisc I, strămoșul său, prin manipulări financiare.

— Exact, corupându-i pe prinții electori, mi se pare…

— Bravo, ai memorie bună. Dacă acel Carol de Habsburg nu i-ar fi cumpărat, azi împăratul ar fi francez. Dar acum el vrea înapoi coroana. Și totodată să se răzbune pe habsburgi. Iată de ce invazia turcilor e de folos Franței: presiunea lor asupra Vienei vlăguiește imperiul, mai precis partea lui de răsărit, în timp ce Franța se extinde spre apus.

— Clar. Este o manevră de prindere-n clește.

— Bine spus.

Iată de ce, continuă Brenozzi, când Inocențiu al Xl-lea convocase puterile europene să se uneascăân contraturcilor, Regele Preacreștin Cel Dintâi Născut al Bisericii refuzase să trimită trupe, în ciuda rugăminților căpeteniilor creștine. Ba mai mult, Regele îi impusese împăratului un acord odios: garanția neutralității Franței în schimbul recunoașterii tuturor cuceririlor sale banditești.

— A avut chiar tupeul să-și califice pretențiile ca fiind „moderate”. Dar împăratul, deși cu cuțitul la os, a refuzat acel târg. Acum Regele Preacreștin se abține de la ostilități: credeți că o face din vreun scrupul? Nici vorbă! Tactica lui e să aștepte vlăguirea Vienei, ceea ce-i va ușura enormjocul. Se auzeaâncăde la sfârșitul lui august, cătrupele franceze sunt gata să se-ndrepte spre Țările de Jos.

Dacă Brenozzi ar fi putut să-mi citească pe față gândurile sumbre pe care mi le stârnea! Trăgând cu urechea la vorbele celor doi, îmi rumegam furia: unui asemenea suveran blestemat îi jurase credință Atto Melani? Abatele la care țineam necondiționat, n-aveam cum să mai neg; și pe care îl consideram încă învățător și călăuză, în ciuda oricăror bănuieli. Așa se face că încă o dată, victimă a râvnei mele de a cerceta și cunoaște, aflam fără să vreau lucruri despre care aș fi preferat să n-aud nici măcar un cuvânt.

— Și asta nu-i nimic, adăugă Brenozzi cu un șuierat de viperă. Ultima chestie e că turcii protejează navele comerciale franceze de pirați. Și astfel comertul cu Orientul se află în mâinile Frantei.

— Și turcii vor ceva în schimb? întrebă Stilone.

— Nimic, rânji ironic Brenozzi, poate doar… victoria asupra Vienei. După ce vienezii s-au baricadat în incinta orașului, explică Brenozzi, turcii săpaseră o rețea de tranșee și galerii ce ajungeau până sub ziduri, sub care au plasat mine dintre cele mai puternice, spărgând în mai multe rânduri centura fortificată. Ei bine, această tehnică nu era alta decât cea în care excelau inginerii și artificierii francezi.

— Vreți să spuneți cumva că francezii sunt înțeleși cu turcii, insinuă Priàso.

— Nu eu sunt cel care spune așa ceva; au spus-o toți experții militari din tabăra creștină de la Viena. Armatele Regelui Preacreștin deprinse-seră folosirea de tranșee și galerii de la doi soldați în serviciul Veneției, în timpul apărării Candiei. Secretul ajunse apoi la urechile lui Vauban, un inginer militar al Regelui Preacreștin. Vauban l-a perfecționat: tranșee verticale, prin care să înainteze minele, și tranșee orizontale pentru deplasarea trupelor de la un punct la altul al frontului. Iată o armă ucigașă: breșa potrivită o dată făcută, pătrundereaân orașul asediat e o certitudine. Și-acum pe neașteptate, maeștri în această tehnică sunt turcii aflați în fața Vienei. Credeți că e vorba de-o-ntâmplare?

— Vorbiți mai încet, îl preveni Stilone Priàso. Ați uitat că abatele Melani stă alături?

— Că bine zici. Spionul ăla al Franței, care e abate tot așa cum este contele Donhoff. Aveți dreptate, ne-ajunge deocamdată, spuse Brenozzi. Cei doi se salutară retrăgându-se de la fereastră.

Alte umbre, prin urmare, planau asupra lui Atto. Ce însemna acea aluzie la un personaj necunoscut mie? În timp ce închideam fereastra, îmi reveni în minte ignoranța lui Melani în materie de Biblie. Destul de ciudat, crezui eu, pentru un abate.

* * *

— Chitară, pisică și sare, se amuză Cloridia. De data asta avem semne ceva mai de Doamne-ajută.

Făcusem curat la bucătărie gândindu-mă la un singur lucru: să o văd din nou. Afirmațiile dure ale lui Brenozzi impuneau desigur o nouă confruntare cu abatele Melani. Pentru asta însă aveam toată noaptea la dispoziție, când el în persoană o să vină să mă ia la colindat prin cele subterane. Am dus în mare grabă cina chiriașilor, zăbovind oleacă doar la cei care (ca Robleda și Devizé) încercaseră să mă rețină sub diverse pretexte. Mult mai urgentă pentru mine era o nouă discuție cu frumoasa Cloridia. Pretextul a fost dorința de a-mi interpreta ciudatul vis, al doilea de când porțile hanului fuseseră ferecate de către oamenii Prefecturii.

— Să-ncepem cu sarea de pe podea, spuse Cloridia, și te previn că nu e un semn bun. Inseamnă asasinat sau dejucarea planurilor.

Citi bosumflarea de pe fața mea.

— Trebuie însă avut în vedere fiecare caz în parte, adăugă, fiindcă respectivul înțeles nu-l privește neapărat pe cel ce-a visat. În visul tău, de pildă, s-ar putea referi la Devizé.

— Darchitara?

— Ea înseamnă mare melancolie sau trudă fără faimă. Ca, de pildă, un țăran care trudește din greu tot anul, fără să tragă vreodată foloase. Sau un excelent pictor, arhitect sau muzician, ale cărui lucrări rămânând necu-noscute, va fi mereu neglijat. Ceea ce e aproape totuna cu mâhnirea.

Eram cu totul descurajat. În același vis două semne destul de nepriel-nice, cărora, spuse Cloridia, li se adăuga al treilea.

— Pisica e un semn foarte clar: adulter și preacurvie.

— Dar eu n-am nevastă.

— Pentru preacurvie nu e nevoie de căsătorie, mi-o-n-toarse Cloridia, răsucindu-și malițioasă o șuviță de păr pe deget. Iar în privința adulterului, ține minte: orice semn trebuie atent examinat și cântărit.

— Cum asta? Dacă nu sunt căsătorit, sunt burlac și basta.

— Chiar că nu știi nimic, îmi reproșă dulce Cloridia. Visele pot fi interpretate și în chip contrar aparențelor. Prin urmare ele nu pot da greș, căci se poate presupune la fel de bine atât pentru, cât și contra.

— Inseamnă că despre un vis se pot spune tot felul de lucruri și toto-dată opusul acelor lucruri…, obiectai eu.

— Așa crezi? răspunse aranjându-și pletele pe după ceafă și înălțându-și cu un amplu gest circular al brațelor cupele rotunde și tari ale sânilor.

Se așeză pe un taburet, pe mine lăsându-mă să stau în picioare.

— Nu te supăra, spuse desfăcându-și de la gât o panglică de catifea ornată cu o camee, prinde-mi-o bine tu, fiindcă mie nu-mi iese la oglindă. Leagă-mi-o puțin mai jos, dar nu prea tare. Cu blândețe, pielea mea e așa de fină.

Ca și cum ar fi fost nevoie să-mi ușureze sarcina, își depărtă excesiv brațele pe după cap, arătându-și astfel decolteul pieptului, de o sută de ori mai înflorit decât peluzele Quirinalului și de o mie de ori mai perfect decât bolta de la San Pietro. Văzându-mă cum mă schimb brusc la față,

Cloridia uită să-mi răspundă la întrebare. Continuă ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, în timp ce eu mă chinuiam cu acea panglică.

— După unii, visele care preced răsăritul soarelui se referă la viitor; cele care au loc la răsăritul soarelui se referă la prezent; iar cele care urmează după răsăritul soarelui se referă la trecut. Visele sunt mai sigure vara și iarna decât toamna și primăvara, și la răsăritul soarelui mai degrabă decât în oricare din ceasurile zilei. După alții,

visele din perioada Postului de Crăciun și a Bunei-Vestiri prezic evenimente solide și statornice; în schimb, visele din perioada sărbătorilor mobile (de exemplu, Paștele) desemnează lucruri schimbătoare, pe care nu se prea pune bază. Dar mai sunt și… ah, nu, nu e bine, e prea strâns. Și de când îți tremură mâinile? îmi zâmbi ea șireată.

— De fapt am și terminat, nu voiam să…

— Calm, fii calm, avem timp berechet, îmi făcu ea cu ochiul, văzând că zbârcisem a cincea oară nodul. Alții încă, reluă Cloridia dezvelin-du-și exagerat gâtul și ridicându-și și mai abitir sânii spre mâinile mele, spun că în Bactriana există o piatră pe nume Eumetris care, pusă sub cap în vremea somnului, preface visele în preziceri solide și sigure. Unii nu folosesc decât preparate himerice: parfum de mătrăgună și de mirt, apă de verbine sau frunze de dafin făcute pudră și puse la ceafă. Sunt și unii ce recomandă creier de motan cu nămol de liliac învechit în piele roșie, sau alții care umplu smochine cu găinaț de porumbel și pulbere de coral. Crede-mă, pentru vedenii nocturne, leacurile astea sunt foarte, foarte excitante…

Pe neașteptate îmi luă mâinile într-ale ei și mă privi amuzată: nu izbutisem încă să fac pârdalnicul de nod. Degetele-mi, prinse parcă-ntr-un laț, erau de gheață. Ale ei, fierbinți. Panglica îi căzu în decolteu și dispăru. Cineva trebuia s-o recupereze.

— Pe scurt, continuă ea strângându-mă de mână și fixându-mă din ochi, important e să ai vise limpezi, sigure, durabile, adevărate, și pentru orice țintă există un mijloc. Dacă visezi că nu ești însurat poate să-nsemne exact contrariul, adică în curând o să fii. Sau că nu ești și gata. Ai înțeles?

— Dar în cazul meu nu e cu putință să se înțeleagă dacă semnul visului e cel adevărat, sau contrariul lui? întrebai eu pierit și cu obrajii caparafocului.

— Sigur că se poate.

— Și de ce nu mi-o spuneți? mă rugai eu, lăsându-mi fără să vreau privirile spre înmiresmata genune înghițitoare de panglici.

— Foarte simplu, dragule. Fiindcă n-ai dat banul.

Surâsul ei păli. Îmi îndepărtă brusc mâinile de la pieptul ei, își trase afară panglica și și-o înnodă la gât cât ai clipi, ca și cum n-ar fi avut nicicând nevoie de vreun ajutor.

Am urcat pradă celei mai adânci mâhniri de care sufletul omului era în stare, blestemând lumea toată, incapabilă să se potrivească dorințelor mele, și făgăduindu-mă flăcărilor iadului, căci nu știusem câtuși de puțin să descifrez lumea care mă înjosise. Visele ce mi le destăinuisem Cloridiei, bietul de mine, adăstaseră, sincere și neapărate, la sânul unei curtezane: cum de uitasem una ca asta? Cum am putut să mă amăgesc, dobitocul de mine, că-i voi dobândi grațiile

fără a urma singura cale, cea a plății. Și cum am putut să sper, nătăfleț ce sunt, că unuia ca mine și-ar fi deschis ea *liberaliter* spiritul și chiar mai mult decât atât, mai degrabă decât altora, de o mie de ori mai valoroși, mai merituoși și mai demni de admirație. Și de fapt, n-ar fi trebuit să intru la bănuiaăân privința cererii ei, la cele două ședințe onirice, de a mă tolăni pe pat, în vreme ce ea ar fi rămas comod așezată pe un scaun la capul patului, în spatele meu? Asemenea cerere, de neînțeles și curioasă, ar fi trebuit să-mi amintească de natura, vai, mercenară a scurtelor noastre întrevederi.

Din pricina acestor gânduri triste, a fost o plăcere să-l văd, la capătul scărilor spre camera mea, pe abatele Melani. Care, enervat deja să mai aștepte și riscând să dea în vileag întâlnirea noastră, mă întâmpină cu un strănut strașnic.

A PATRA NOAPTE

Între 14 și 15 septembrie 1683

De data asta, străbăturăm cu mai mare siguranță și iuțeală șirul de hăuri de sub hanul Donzello. Luasem cu mine trestia de pescuit ruptă a lui Pellegrino, dar abatele Melani nu fu de acord să mai încercăm tavanul, așa cum făcusem când dibuisem chepengul spre galeria de deasupra. Eram așteptați la o importantă întâlnire, îmi aminti Melani, și date fiind împrejurările, nu era cazul să întârziem. Se uită la fața mea posomorâtă și-și aduse aminte că mă văzuse coborând din turnulețul Cloridiei. Surâse amuzat și fredonă șoptit:

Speranza, al tuo pallore
so che non speri piu.
Epur non lasci tu
di lusingarmi il core…[101]

N-aveam niciun chef să fiu luat peste picior, drept care n-am pregetat să-l reduc la tăcere pe Atto, întrebându-l fără ocol ceea ce auzisem de la Brenozzi. Abatele se opri brusc.

— Dacă sunt abate? Ce-ntrebare mai e și asta?

Cerându-mi scuze, i-am spus că n-aș fi dorit nicicând să-i pun asemenea întrebări nesăbuite, însă domnul Angiolo Brenozzi avusese o lungă conversație cu Stilone Priàso, prilej cu care depănase povestiri și felurite opinii privitoare la multe treburi între care atitudinea Regelui Preacreștin față de Sublima Poartă și Sfântul Scaun. În plus, venețianul, în toiul discuțiilor strecurase și părerea că Melani era abate la fel cum era și contele Donhoff.

— Contele Donhoff… bună găselniță! șuieră sardonic Atto Melani, grăbindu-se apoi să mă lămurească. Tu habar n-ai cine e acest Donhoff, firește. Ți-e de-ajuns să afli că e vorba de rezidentul diplomatic al Poloniei la Roma, care în aceste luni de război cu turcul e foarte, foarte ocupat. Și ca să fiu bine înțeles, banii pe care Inocențiu al Xl-leaâi trimite Poloniei pentru războiul împotriva turcilor trec și prin mâinile lui.

— Și ce legătură are asta cu dvs.?

— Este doar o insinuare josnică și agresivă. Contele Jan Kazimierz Donhoff n-are cum să fie abate, de vreme ce este comandor al Ordinului Sfântului Duh, episcop de Cesena și cardinal al bisericii parohiale San Giovanni a Porta Latina. La rândul meu, eu sunt abate de Baubec prin decretul Maiestății sale Ludovic al XlV-lea, confirmat de consiliul regal. Cu alte cuvinte, Brenozzi crede că eu sunt abate numai datorită voinței regelui Franței, și nu a Papei. Dar în ce fel au ajuns ei să discute despre abați? întrebă el pornind din loc.

I-am făcut o scurtă prezentare a conversației în care Brenozzi insistase asupra puterii crescânde a Regelui Franței, a faptului că Suveranul ar fi dispus să se alieze cu Sublima Poartă spre a-l pune în dificultate pe împărat și a avea libertate de mișcare în dorințele sale expansioniste, plan care i-a atras inimiciția Pontifului.

— Interesant, comentă el, sticlarul nostru urăște coroana Franței și, judecând după aprecierile lui dușmănoase, nu are o prea mare simpatie în ceea ce mă privește. Este bine de știut.

Se uită apoi la mine pieziș, semn de supărare. Știa că-mi datorează o explicație despre titlul de abate.

— Știi ce-nseamnă prerogativa regală?

— Nu, domnule Atto.

— Este dreptul de a numi episcopi și abați, și de a dispune de averile lor.

— Este prin urmare un drept al papei.

— Nu, nu, și iar nu, o clipă! mă opri Atto. Deschide bine urechile, căci acest lucru îți va fi de folos în viitor, când o să fii gazetar. Chestiunea e delicată: cine dispune de bunurile bisericii dacă ele se află pe pământul Franței? Papa sau Regele? Atenție, nu e vorba doar de dreptul de a numi episcopi, de a acorda beneficii și prebende bisericești, ci și de proprietatea materială a mănăstirilor, abațiilor și terenurilor.

— Într-adevăr… e greu de spus.

— Știu. Fapt e că pontifii și regii Franței se înfruntau pe această chestiune încă de acum patru sute de ani, căci, evident, niciun rege nu cedează de bunăvoie papei fie și cea mai mică parte din regatul său.

— Problema asta a fost rezolvată?

— Da, dar înțelegerea a fost încălcată de când cu acest papă

Inocențiu alXI-lea. În veacul trecut, de faptjuriștii ajunseserăânfine laconcluziacă prerogativa regală revenea regelui Franței. Drept urmare nimeni n-a mai pus la îndoială această hotărâre. Numai că doi episcopi francezi (întâmplător, janseniști), apăruți din senin, au redeschis cauza, iar Inocențiu al Xl-lea n-a pregetat să-i sprijine. Disputa cea veche, firește, a reînceput.

— Pe scurt, dacă n-ar fi fost domnul nostru Papa, nu s-ar fi iscat nicio discuție în privința prerogativei regale.

— Bineînțeles! Numai el a avut ideea să tulbure atât de necugetat relațiile între Sfântul Scaun și Cel Dintâi Fiu al Bisericii.

— Înțeleg că dvs., domnule Atto, ați fost numit abate de către regele Franței, și nu de Papa, am tras eu concluzia ascunzându-mi cu greu surprinderea.

Îmi răspunse printr-un mormăit părând o confirmare și acceleră pasul.

Am avut impresia limpede că Atto Melani se cam codea să aprofundeze subiectul. Eu însă mă eliberasem în fine de orice îndoială în ceea ce-l privea, deși îi auzisem în bucătărie pe Cristofano, Stilone Priàso și Devizé povestindu-și unul altuia trecutul obscur al lui Atto. Îndoială ce se întărise când examinasem foaia ruptă din Biblie găsită de căutătorii de relicve. Lipsa lui de pregătire în privința Sfintelor Scripturi își dădea mâna acum cu revelațiile asupra prerogativei regale, care-i permitea regelui Franței să numească abați după bunul plac. Era clar că nu mă aflam în fața unui adevărat om al bisericii, ci a unui simplu cântăreț castrat care primise un titlu și o pensie din partea lui Ludovic al XlV-lea.

— Nu te-ncrede prea tare în venețieni, reveni Atto. Ca să le-nțelegi firea e de-ajuns să vezi cum se comportă ei față de turci.

— Ce vreți să spuneți?

— Adevărul e că venețienii, cu galerele lor burdușite de condimente, stofe și tot felul de mărfuri, au avut dintotdeauna relații solide cu turcii. Acum negoțul lor e în cădere liberă din pricina unor concurenți mai buni decât ei, între care și francezii. Așa că pot să-mi închipui foarte bine ce-ai mai auzit din gura lui Brenozzi: că Regele Preacreștin speră în prăbu-șirea Vienei, spre a avea răgazul să invadeze electoratele germane și Imperiul, înainte să împartă totul cu Sublima Poartă. Iată de ce Brenozzi a adus vorba de Donhoff: voia să insinueze că eu însumi mă aflu la Roma cu scopul de a da o mână de ajutor francezilor și complotului lor. Fapt e că de la Roma, din voința lui Inocențiu al Xl-lea, pleacă spre Viena banii meniți să-i susțină pe asediați.

— Și de fapt nu-i nimic adevărat, adăugai ca și cum aș fi cerut o confirmare.

— Băiete, eu nu mă aflu aici să întind curse creștinilor. Iar Regele

Preacreștin nu complotează cu Divanul, răspunse el grav.

— Divanul?

— Așa i se mai spune Sublimei Porți, adică turcilor. Ținu să adauge: amintește-ți, corbii se-nhaită în pâlcuri, vulturul zboară singur.

— Și care-i morala?

— Morala e să gândești cu capul tău. Dacă toată lumea îți spune s-o iei spre dreapta, tu fă-o la stânga.

— Dar dvs. Credeți că e sau nu e moral să te aliezi cu turcii?

După câteva clipe de ezitare, Melani, fără să mă privească, spuse ritos: niciun scrupul n-ar trebui să-l împiedice pe Maiestatea sa să reînnoiască alianțele, pe care regii creștini de dinaintea sa le-au făcut cu Poarta.

Regii și prinții creștini ce încheiaseră pacte cu Poarta otomană se numărau de-acum cu zecile, îmi explică el. Astfel, Florența îi ceruse ajutorul lui Mahomed al Il-lea în contra lui Ferdinand I, regele Neapolelui. Veneția, spre a-i alunga din Levant pe portughezii incomozi pentru rutele sale comerciale, se slujise de forțele sultanului din Egipt. Impă-ratul Ferdinand de Habsburg nu fusese doar aliatul, ci și vasalul plătitor de tribut al lui Soliman, căruia îi ceruse, printr-o nedemnă supunere, să-i acorde învestitura latronul Ungariei. Când Filip al Il-lea a purces la cucerirea Portugaliei, a oferit domenii vecinului său, regele Marocului, spre a-l îmbuna, punând astfel în mâinile necredincioșilor pământuri creștine. Și asta doar cu scopul de a spolia un rege catolic. Până și papii Paul al Ill-lea, Alexandru al Vl-lea și Iuliu al II-lea au recurs la ajutorul turcului, ori de câte ori fusese nevoie.

Sigur, cazuiștii și școlile catolice s-au întrebat adesea dacă acei prinți creștini comiseseră un păcat acționând astfel. Însă aproape toți autorii italieni, germani și spanioli credeau că nu, mergând până acolo încât să admită că un prinț creștin are voie să ajute în război un necredincios în contra unui alt prinț creștin.

— Opinia lor, scandă abatele, se sprijină pe autoritate și pe rațiune. Autoritatea provine din Biblie. Avram s-a luptat de partea regelui Sodomei, iar David împotriva regilor Israelului. Ca să nu mai vorbim de alianța dintre Solomon cu regele Hiram, a Macabeilor cu Lacedemoni-enii și Romanii, care erau popoare păgâne.

Ce bine știa Atto Biblia, mă mirai eu, când aceasta are de-a face cu politica…

— În schimb, rațiunea, continuă abatele cu convingere, se bizuie pe faptul că Dumnezeu e autorul naturii și al religiei. Așadar este imposibil să spui că ceea ce e just pentru natură nu e just pentru religie, asta numai dacă vreun precept divin nu ne constrânge să credem. Or, în cazul nostru, nu există precept divin care să condamne astfel de alianțe, mai cu seamă când ele sunt necesare, iar dreptul

natural garantează onestitatea tuturor mijloacelor raționale de care depinde apărarea integrității noastre.

Terminându-și acea intervenție doctrinală, abatele Melani catadicsi să mă privească, încruntându-se profesoral.

— Vreți să spuneți că regele Franței se poate alia cu Divanul în legitimă apărare? întrebai eu oleacă șovăielnic.

— Sigur că da, pentru a-și proteja Statele și religia catolică în contra împăratului Léopold I, ale cărui meschine planuri încalcă toate legile divine și umane. Léopold, de fapt, s-a aliat cu eretica Olandă, trădând astfel primul adevărata credință. Dar atunci toată lumea a tăcut chitic. În schimb aceeași lume e mereu gata să acuze Franța, a cărei singură vină a fost cea de a se fi răsculat în contra amenințării statornice din partea Habsburgilor și a altor prinți europeni. Ludovic al XlV-lea, încă de la începutul domniei sale, se luptă ca un leu, spre a nu fi strivit.

— Strivit de cine?

— În primul rând de Habsburgi, care-l împresoară de la răsărit la apus. Pe de-o parte împărăția Vienei, pe de alta cea a Madridului, Flandrele și posesiunile spaniole din Italia. Iar la nord presează Anglia și Olanda, eretice stăpânitoare de mări. Și colac peste pupăză, Papa; care-l dușmănește și el.

— Dar dacă atâtea State spun că Regele Preacreștin este un pericol pentru libertatea Europei, un sâmbure de adevăr trebuie să existe. Chiar dvs. Mi-ați spus că…

— Ce ți-am spus eu despre rege acum nu mai contează. Judecata ta trebuie să fie mai suplă, și fiecare caz trebuie să-l privești ca și cum ar fi primul din viața ta. Amintește-ți că în relațiile dintre state nu există răul absolut. Și mai cu seamă, să nu condamni niciodată un lucru numai și numai ca să scoți basma curată alt lucru. De cele mai multe ori, vina se află de ambele părți. Și victimele, de îndată ce iau locul călăilor, vor comite aceleași fărădelegi. Ține minte asta, altfel faci jocul Mamonei.

Abatele se opri ca și cum i-ar fi venit o idee, apoi oftă melancolic.

— Nu alerga după soarele înșelător al justiției oamenilor, reluă cu un surâs amar, căci atunci când îl vei fi ajuns din urmă, vei afla doar lucrul de care ai crezut că fugi. Drept e doar Dumnezeu. Ferește-te cât poți de cel ce te asurzește cu dreptatea și mila sa, în timp ce-și acuză adversarii de demonie Acela nu e un rege, ci un tiran, un despot, iar nu un suveran. El nu crede în Evanghelia lui Dumnezeu, ci în cea a urii.

— E-atât de greu să-i deosebești! exclamai eu neconsolat.

— Mai puțin decât crezi. Doar ți-am spus: corbii se-nhăitează în pâlcuri, vulturul zboară singur.

— Toate astea îmi vor fi de folos când voi fi gazetar?

— Nu. Îți vor fi piedici.

Câtva timp n-am mai deschis gura. Maximele abatelui avură darul să mă buimăcească și nu-mi ieșeau din minte cu una cu două. Mă uimise în special patosul cu care Melani îl apărape Regele Preacreștin, deși atunci când mi-a povestit afacerea Fouquet, portretul aceluiași rege fusese întunecat și arogant. Îl admiram pe Atto, chiar dacă vârsta nu-mi îngăduia încă să pricep în totul valoroasele învățături cu care mă răsfăța.

— Mai află, adăugă abatele Melani, că regele Franței n-are neapărat nevoie să comploteze în contra Vienei. Imperiul, dacă se va prăbuși, va fi din cauza poltroneriei împăratului însuși. Când turcii s-au apropiat prea tare de Viena, Léopold a dat bir cu fugiții, pe-ntuneric, ca un hoț, în vreme ce poporul disperat și mânios îi lua la șuturi trăsura. Brenozzi al nostru ar trebui să știe acest lucru, căci la acea scenă penibilă asistase și ambasadorul venețian la Viena. Dă-i dreptate lui Brenozzi, n-ai decât, dar nu uita că atunci când papa Odescalchi a convocat Europa împotriva otomanilor, o singură putere, în afara Franței, a dat înapoi, și anume Veneția.

Eram silit să tac de două ori. Atto Melani nu numai că demontase în chip convingător acuzațiile lui Brenozzi față de Franța, îndreptându-le împotriva lui Léopold I și a Veneției, ci și dezvăluise clar bănuielile pe care sticlarul le strecurase în privința sa. N-am avut însă cum să mai zăbovesc asupra dovezii în plus de iscusință date de însoțitorul meu: ajunseserăm deja în peștera întunecoasă unde stătuseră la pândă, cu o zi în urmă, Ugonio și Ciacconio. În câteva minute, conform înțelegerii, aceștia apărură.

Așa cum îmi va fi dat să remarc și alte dăți, era imposibil să înțelegi exact de unde se iveau cele două ființe ale întunericului. Venirea lor era în general prevestită de un pătrunzător miros de capră, sau de mâncare mucegăită, de fân jilav sau, mai simplu, de putoarea tipică a cerșetorilor ce se târâiau pe străzile Romei. După care li se contura cu greu în beznă profilul cocârjat; văzuți pentru prima oară, păreau niște arătări ieșite de-a dreptul din iad.

* * *

— Asta numești tu plan? izbucni furios abatele Melani. Animale, asta sunteți. Băiete, ia asta ca să-l ștergi la fund pe Pellegrino.

Eram strânși toți patru împrejurul lămpii ca să încheiem afacerea stabilită cu o noapte în urmă. Abatele însă se făcu foc. Îmi trecu bucata de hârtie primită de la Ciacconio, care, după ce m-am uitat la ea, mi-a trezit și mie oarecare dezgust.

Făcuserăm cu căutătorii de relicve o învoială: să le dăm înapoi foaia de Biblie ce-i interesa atât de tare, în schimbul unui plan cât de cât exact al galeriilor care se desfășurau în măruntaiele orașului, începând chiar de la subsolul hanului. Eram gata să ne onorăm obligația (asta și fiindcă Atto credea că jefuitorii ne-ar fi fost de folos și în alte ocazii), drept care aveam la noi foaia mânjită de sânge. În schimb, primiserăm doar un fel de petic jegos, care doar cu mult timp înainte trebuia să fi fost o hârtie. Pe care se putea distinge doar o puzderie dementă de linii tremurate și de nepătruns; doar începutul lor era mai clar, dar nu și sfârșitul, ca să nu mai vorbim de faptul că nu prea se deosebeau de pliurile naturale ale peticului, sortit de altfel în scurt timp să se destrame în mii de fărâme.

Atto își ieșise din fire și mi se adresa ca și cum cei doi, măturați de disprețul său, nici n-ar fi existat.

— Credulitatea se plătește. Cine grohăie tot timpul sub pământ ca animalul nu poate fi în stare de altceva. Acum, o să avem nevoie de ei ca să ne orientăm, asta e.

— Gârfâlăh! protestă Ciacconio, fățiș jignit.

— Gura, animalule. Ascultați bine ce vă spun: o să căpătați înapoi foaia de Biblie numai dacă vreau eu. Vă știu numele, iar eu sunt prieten cu cardinalul Cybo, secretarul de stat al Papei. Dacă-i spun o vorbă, relicvele voastre n-or să mai fie declarate autentice în vecii vecilor, și nimeni n-o să vă mai cumpere necurățeniile pe care le șterpeliți prin galerii. Așa că mai bine e să ne slujiți, cu sau fără Malachia. Și-acum arătați-ne pe unde se iese la suprafață.

O tresărire de spaimă îi scutură pe căutătorii de relicve. După care Ciacconio o luă abătut înaintea noastră, arătându-ne un punct vag în întuneric.

— Nu știu cum fac, șopti Atto Melani, înțelegându-mi îngrijorarea, dar întotdeauna dibuie drumul, precum șobolanii pe-ntuneric. Ne ținem după ei, nu-ți fie teamă.

Ieșirea din galeria de sub piazza Navona, spre care ne-au dus căutătorii de relicve, se afla aproximativ la capătul opus șirului de scări pe care trebuia să le coborâm venind dinspre Donzello. Ca să dăm de acea ieșire trebuia însă să ne vârâm printr-o gură de puț sufocant de strâmtă. Chiar Ugonio și Ciacconio, deși încovoiați de cocoașa oribilă, trebuiau să se ghemuiască la pământ ca naiba spre a trece. Atto afurisi chinul, dar și faptul că-și murdărise manșetele și frumoșii ciorapi roșii de mâzga prin care călcasem.

Eram martorul ciudatei vieți duble a abatelui, care-și petrecea zilele închis în odaia sa, iar nopțile în subterane, îmbrăcat în aceleași stofe scumpe: satin de Genova, serj, lână de Spania și de Flandra, calotă reiată, pânză de Irlanda. Toate astea dotate cu broderii, lamele metalice, paftale, fireturi, și împodobite cu franjuri, dantele, canafuri, panglici și galoane. Adevărul era că nu avea haine obișnuite în cuferele sale, și purtând acele splendide veșminte, nu făcea decât să le grăbească sfârșitul.

Ieșiți din acea groapă strâmtă, ne trezirăm într-o galerie asemănătoare celor prin care se trecea pornind de la Donzello. Chiar în clipa în care scoteam capul (mai ușor decât ceilalți) prin gura acelui puț, fui asaltat de-o-ntrebare. Abatele Melani se arătase până atunci foarte dornic de a-l prinde pe hoțul cheilor și perlelor, care e posibil să fi avut de-a face și cu moartea domnului Mourai. Mie însăâmi mărturisise ulterior că se afla la Roma pentru a dezlega misterul prezenței lui Fouquet în oraș. Primul motiv, mă întrebai eu subit, era oare suficient ca să-i justifice zelul în peregrinările nostre nocturne? Și puțin lipsi să nu mă-ndoiesc și de cel de-al doilea. Fascinat de apropierea acestui individ, extraordinar ca și împrejurările în care îl întâlnisem, crezui că încă nu venise momentul să dau un răspuns acelor întrebări. Între timp ne mișcarăm în beznă, ajutați cât de cât de firava lumină a celor două lămpi.

După câteva zeci de pași făcuți în noul tunel, am dat de o bifurcație: la stânga noastră un alt tunel, de aceeași mărime, pleca din cel principal. După câțiva pași, o altă răscruce: un fel de cavernă se deschideaân dreapta, fără să se vadă ce ascundea.

— Gârfâlăh, spuse Ciacconio, rupând tăcerea în care ne scufundasem încă de la începutul explorării noastre.

— Explică, îi porunci sec Atto lui Ugonio.

— Ciacconio spune că se poate ușchi și prin această scăpătoare.

— Bine. De ce n-am încerca?

— Ciacconio are neștiință de vreți a ne ușchi prin clisura scăpătoarei, sau, împuținând bulinele ca să nu se mărească splinele,

doriți o ieșitură mai puțin primejdioasă.

— Vrei să știi dacă alegem stânga sau dreapta, nu? Facem așa: aruncăm un ochi dedesubt și încercăm să ne dumirim. Nu cred că e-atât de complicat să-ți faci o idee despre blestematele astea de tunele.

— Gârfâlăh? își întrebă Ciacconio tovarășul.

— Ciacconio e dubios că ar fi comprensat rectamente, traduse Ugonio pentru Atto.

— Repet: să aruncăm iute un ochi în galeriile de sub noi, ceea ce nu mi se pare prea complicat. De acord?

În clipa aceea Ugonio și Ciacconio izbucniră într-un gros, animalic și aproape drăcesc hohot de râs, întărit de obscene și voioase rostogoluri și răsuciri prin mâzga de sub picioarele noastre, de grohăituri guturale și de vânturi care mai de care. Lacrimi grotești și aproape dureroase completau tabloul căutătorilor de relicve, incapabili de a se stăpâni.

— Foarte amuzant, comentă acru abatele Melani, convins ca și mine că o asemenea mascaradă animalică era prețul plătit pentru felul cum i-am afurisit pentru acel plan al Romei subterane, dat nouă de ei.

O dată potoliți, cei doi vânători de relicve catadicsiră să ne dea ceva lămuriri.

În același grai colorat, Ugonio spuse că ideea de a explora *breviter et commoditer* subteranele din împrejurimi și probabil din întreg orașul, lor le păruse de mirare căci, ca și alți nenumărați căutători de relicve, ei se întrebau de o groază de ani dacă potecile orașului îngropat au un început, un centru și un sfârșit, dacă vreo minte omenească ar putea cuprinde orașul după criteriile rațiunii sau, mai modest, dacă, o dată rătăcit în adâncuri, te-ai putea salva. Iată de ce, continuă Ugonio, planul Romei subterane pe care ei ni-l pregătiseră ar fi trebuit să ne fie de folos și chiar să ne placă. Nimeni până atunci nu cutezase să repre-zinte întreaga Romă subterană, și puțini în afară de Ugonio și Ciacconio puteau să se laude cu o cunoaștere atât de amănunțită a rețelei de galerii și caverne. Dar fiindcă o atât de prețioasă colecție de cunoștințe subte-rane (de care evident nimeni altcineva nu dispunea, accentuă Ugonio) nu era din păcate pe placul nostru… După un schimb de priviri, îi între-barăm amândoi deodată:

— Unde e planul?

— Gârfâlăh, făcu Ciacconio, desfăcându-și brațele a descurajare, aproape sufocat.

— Ciacconio respectează colerica refuzanță a vostrisimei deciziuni fudulizante și cosmice, spuse nepăsător Ugonio, în vreme ce cumătrul său dădea din cap și cu un spăimos râgâit vomita în palmă un cocoloș în care, vai, se mai zăreau fărâme din peticul de hârtie al fostei hărți.

Nimeni nu mai putea salva nimic.

— Când Ciacconio nu aprovizează, fiind mai mult părinte decât

paricid, sfârșește totdeauna prin a mancariza, explică Ugonio.

Eram dezolați. Planul (a cărui însemnătate abia acum ne era clară) fusese devorat de Ciacconio care, așa cum spunea colegul lui, obișnuia să înghită tot ceea ce nu-i convenea, lui sau cunoscuților. Valorosul desen, gata digerat, era pierdut pentru totdeauna.

— Altceva ce mai mănâncă? întrebai eu buimac.

— Gârfâlăh, făcu Ciacconio ridicând din umeri, semn că nu prea dădea atenție la ce-i trecea dincolo de beregată.

Ciacconio ne informă că a doua bifurcare, cea care începea printr-un soi de mică peșteră și cotea spre dreapta, ducea spre suprafață, dar traseul era mai degrabă lung. Atto fu de părere că e mai bine să cercetăm primul cot, spre stânga. Ne-am întors înapoi și o apucarăm prin tunel. După câteva zeci de metri însă, Ugonio îl făcu atent pe Atto printr-un brânci.

— Ciacconio a adulmecizat o prezență în galericolă.

— Monștrii cred că e cineva prin preajmă, șopti Atto.

— Gârfâlăh, confirmă Ciacconio arătând spre galeria din care ieșisem.

— Se poate să fim urmăriți. Eu și Ciacconio ne oprim aici, în întuneric, hotărî abatele Melani. Voi doi mergeți înainte cu ambele lămpi aprinse. O să-l prindem când o să se ia după lumina voastră.

Nu prea îmi convenea să mă însoțesc cu Ugonio, dar m-am supus fără să crâcnesc. Melani și Ciacconio rămaseră pitiți în beznă. Brusc îmi simții inima luând-o razna și răsuflarea tăiată.

Ugonio și cu mine, după vreo douăzeci sau treizeci de metri, ne oprirăm cu urechile ciulite. Nimic.

— Ciacconio a adulmecizat o prezență și o răsfoiciune, îmi murmură Ugonio.

— Adică o frunză? Ugonio dădu din cap că da.

O siluetă se desprinse vag din tunel. Îmi încordai toți mușchii, deși nu știam pentru ce: să atac, să fac față la un atac sau, mult mai probabil, să fug.

Era Atto. Ne făcu semn cu mâna să ne-ntoarcem.

— Necunoscutul nu ne urmărea, ne dădu el de veste, merge în treaba lui și a luat-o pe canalul principal, cel ce duce drept înainte după puțul îngust. Așa că o să ne luăm noi după el. Să-i dăm bătaie, altfel îl pierdem.

Ciacconio ne aștepta neclintit ca o statuie, pipăind bezna cu nasul.

— Gârfâlăh.

— Masculifer, juneț, salutifer, temorind, debită Ugonio.

— Bărbat, tânăr, sănătos și fricos, traduse Atto ca pentru sine. M-am săturat de indivizii ăștia.

Am cotit la stânga, apucând-o din nou pe canalul de bază și ținând aprinsă o singură lampă. După câteva minute de drum zărirăm în fine

în fața noastră ceva ca o lumină firavă și îndepărtată. Era lumina celui urmărit de noi. Atto îmi făcu semn să stâng lampa. Mergeam în vârful picioarelor, stră-duindu-ne să nu facem niciun zgomot. L-am urmărit o bună bucată de drum pe misteriosul călător, fără însă să-l distingem, căci traseul galeriei se curba ușor spre dreapta. Dacă am fi înaintat prea tare, el ar fi putut să ne vadă, caz în care ne-ar fi scăpat.

Pe neașteptate sub piciorul meu pârâi ceva. Călcasem pe o frunză uscată.

Ne oprirăm cu răsuflarea tăiată. Individul se oprise și el. În tunel se așternu tăcerea cea mai adâncă, drept care auzirăm un foșnet ritmic tot mai aproape. O umbră se îndepărta de lumina urmăritului, apropiindu-se de noi. Eram gata de luptă. Cei doi vânători de relicve rămaserăpe loc, ascunși în glugile lor. În penumbră zării o scurtă sclipire în mâna lui Atto. Deși înspăimântat, izbutii să surâd: cu siguranță era vorba de pipă. După care, la un cot al galeriei, se produse surpriza.

Urmărisem un monstru. Pe partea stângă a cavernei lumina urmăritului dădu la iveală umbra unui oribil braț încovoiat. Urma o țeastă ascuțită și prelungă, din care răsărea o blană deasă și groasă. O ființă infernală, pe care ne închipuisem c-o prindem, se cățăra amenințătoare, venind spre noi. Eram ca împietriți. Spectrul monstrului făcu un pas, doi, trei. Era gata să iasă din cotul galeriei. Se opri.

— Du-te-nvârtindu-te!

Tresăririm cu toții, și eu fui câtpe-aci să leșin. Cineva strigase. Umbra de pe zid, enormă, se deformă dincolo de orice așteptare și logică. Apoi se dezumflă, luând o mărime normală chiar în clipa în care creatura, în carne și oase, ni se ivea dinainte.

Era un șobolan de dimensiunile unui cățeluș, cu mers șovăielnic și neghiob. În loc s-o zbughească la vederea noastră (ca șoarecele de canal cu care Atto și cu mine ne-am întretăiat la prima noastră descindere subterană), șobolanul înainta agale, nepăsător la ce sentâmpla în jur. Părea să fi fost rănit. Lampa îi răsfrânsese conturul, mărindu-l enorm, pe peretele galeriei.

— Scârba dracului, de tine m-am speriat, mai spuse vocea. Lumina o luă din nou din loc, îndepărtându-se. Inainte ca bezna să ne învăluie, schimbai o privire cu Atto. Nici mie și nici lui nu ne-a fost greu să recu-noaștem glasul lui Stilone Priàso.

* * *

Întorcând spatele șobolanului în agonie, ne-am continuat resemnați urmărirea. Vocea lui Stilone Priàso îmi declanșă în cuget un vârtej de ipoteze și bănuieli. Prea puțin știam despre napoletan, în afara celor lăsate să-i scape. Spunea că e poet, deși era clar că nu numai din poezii trăia el. Îmbrăcămintea lui, chiar dacă nu bătea la ochi, trăda

bunăstare și siguranța unor mijloace cu mult superioare oricărui poetastru de ocazie. Bănuisem încă de la-nceput că adevărata sa sursă de bani era cu totul alta. Iar acum inexplicabila lui prezență în subterane stârnea toate bănuielile.

Urmărirea n-a mai durat mult. La un moment dat văzurăm un rând de trepte ce pe măsură ce urcau se făceau tot mai strâmte și înăbușitoare. Ascunși în beznă, ne-am așezat în șir indian, căpetenie fiindu-ne Ciacconio care n-avea nicio problemă să-i ia urma lui Stilone Priàso.

Totodată, ghicea variațiile de teren pe care mi le spunea, eu fiind al doilea în rând, atingându-mă iute pe umăr.

Brusc, Ciacconio se opri, după care reîncepu marșul. Scările se sfârșiseră. Am simțit pe față o altfel de adiere a aerului. Luându-mă după ecoul produs de pașii noștri, am înțeles că ne găseam într-un spațiu destul de larg. Ciacconio șovăia. Atto îmi spuse să aprind lampa. Mare mi-a fost mirarea când, pe jumătate orbiți de lumină, am aruncat o privire în jur. O enormă peșteră artificială cu pereții acoperiți pe de-a-ntregul de fresce. În centru trona un mare obiect de marmură, pe care nu reușeam încă să-l disting clar. Ugonio și Ciacconio păreau ei înșiși dezorientați de acel loc necunoscut.

— Gârfâlăh, se plânse Ciacconio.

— Odoroțiul simulisează prezențiantul, explică Ugonio. Se referea la mirosul acru de urină râncedă din jur. Atto privea fascinat picturile de deasupra noastră. Păsări, chipuri de femei, atleți, bogate decorații florale și ornamente îmbietoare. Totuși Melani se smulse iute din contemplare.

— N-avem timp, nu putem să-l lăsăm să ne scape.

Repede dădurăm de două ieșiri. Ciacconio își revenise și, după cum îi dicta nasul, ne-o arătă pe cea bună. Ne conduse cu pași siguri printr-un labirint de săli, la care n-am apucat să ne uităm, fie din grabă, fie din pricina luminii slabe a lămpii. Lipsa ferestrelor, a aerului proaspăt și a oricărei prezențe umane dovedea totuși că ne aflam încă sub pământ.

— Sunt ruine romane, declară Atto cu o brumă de sentiment, am putea să ne aflăm sub palatul Cancelariei.

— După ce vă dați seama?

— Străbatem, cum se vede, un mare labirint, ceea ce mă face să mă gândesc la o construcție de mari proporții. Nu uita că o parte din Colosseum și tot arcul lui Giordano au fost demolate pentru a se obține mate-rial suficient menit înălțării Cancelariei.

— Ați fost vreodată înăuntru?

— Sigur că da. Îl cunoșteam pe vicecancelarul cardinal Barberini, care mă rugase să-i fac un serviciu. Palatul este splendid, sălile spațioase, iar fațadele de travertin nu sunt urâte, deși…

Trebui să se întrerupă căci Ciacconio ne punea să ne că-ță-răm pe o

scară abruptă și parcă anume lipsită de balustradă, deasupra vidului sinistru și întunecat al unei alte peșteri. Ne țineam toți patru de mână. Scara părea să nu se mai sfârșească.

— Gârfâlăh, exclamă în fine victorios Ciacconio, împingând o poartă ce dădea în stradă. Așa se făcu că, mai mult morți decât vii, ieșirăm la aer liber. Cu care îmi umplui plămânii, după cele cinci zile de carantină la Donzello, reconfortat de văzduhul primenit și subtil al nopții.

Am putut să fiu și eu de folos de data asta. Mi-am dat seama imediat unde ne aflam, căci venisem aici de mai multe ori cu Pellegrino ca să cumpărăm de-ale gurii pentru Donzello. Era vorba de larco degli Acetari, aproape de Campo di Fiore și de piazza Farnese. Ciacconio și-a pus încă o dată nasul la bătaie și ne-a târât spre vasta priveliște de la Campo di Fiore. O ploicică măruntă făcea mai solemnă tăcerea. În preajmă nu erau decât doi cerșetori chirciți pe jos între bietele lor lucruri și un băiat ce împingea un căruț spre o uliță. Ajungând noi la capătul opus al pieței, Ciacconio ne arătă o mică clădire. Strada mi-era familiară, dar nu-mi aminteam numele.

Nicio lumină nu se zărea la ferestrele clădirii, totuși o poartă a aces-teia, spre stradă, părea deschisă. Deși strada era pustie, Ugonio și Ciacconio se puseră drept santinele de-o parte și de alta. Ne apropiarăm: un glas se auzea, de departe și abia perceptibil. Cu mare băgare de seamă am împins poarta. Câteva trepte duceau în jos, unde, în spatele unei uși întredeschise, se ghicea o odaie luminată.

De-aici provenea vocea, discutând acum cu cineva.

Atto mi-o luă înainte pe scară. Curând băgarăm de seamă că mergeam pe un adevărat covor de foi de hârtie risipite pe jos. Atto se aplecă dupăuna, moment în care glasurile se apropiară, chiar de după ușa întredeschisă.

— … ai aici patruzeci de scuzi, spunea unul din vorbitori. Ne-am repezit în sus pe scară și o dată ajunși la ieșire, am avut grijă totuși să închidem ușa de la stradă pentru a stinge orice bănuială. După care, ne-am ascuns toți patru după colțul clădirii.

Punct ochit, punct lovit. Stilone Priàso ieși pe portiță, aruncă un ochi jur împrejur, și o luă iute spre larco degli Acetari.

— Și-acum?

— Acum deschidem colivia, îmi răspunse Atto. Șopti ceva lui Ugonio și Ciacconio, care-i răspunseră cu un surâs sordid și crud.

O zbughiră tropăind pe urmele lui Stilone.

— Și noi? făcui eu pierit.

— Facem cale-ntoarsă, calm însă. Ugonio și Ciacconio or să ne-aștepte prin cele galerii, după ce-și vor fi împlinit oarece misiune.

Am ocolit puțin ca să evităm trecerea prin Campo di Fiore, unde se putea să fim zăriți. Eram în apropiere de ambasada franceză, observă

exact Atto, și riscam să fim opriți de vreo gardă de noapte. Sigur, grație cunoștințelor sale, ar fi putut cere chiar găzduire. Dar la ora aia gărzile corsicane ale ambasadei ar fi preferat mai degrabă să ne jefuiască și să ne ia gâtul, decât să ne aresteze.

— Cum probabil știi, la Roma există ceea ce se numește libertatea de cartier: poliția papală și prefectura n-au dreptul să aresteze pe nimeni în cartierele ambasadelor. Sistem care, dovedindu-se prielnic hoților și asasinilor de pripas, nu le permite gărzilor corsicane să stea prea mult pe gânduri. Din păcate, fratele meu Alessandro, capelmaistrul cardinalului Pamphili, nu se află la Roma de câteva zile. Altfel ne-ar fi pus la dispoziție o escortă.

Ne-am întors în subterane. Grație Cerului, lămpile noastre rezistaseră. Ajunși în labirint în căutarea sălii cu fresce, eram cât pe-aci să ne rătăcim dacă căutătorii de relicve nu apăreau de după un cot ascuns.

— Ați avut o discuție agreabilă? întrebă Atto.

— Gârfâlăh! răspunse Ciacconio cu un rânjet de satisfacție.

— Ce i-ați făcut? întrebai eu interzis.

— Gârfâlăh.

Râgâitul mă liniști. Aveam ciudata impresie că încep să-nțeleg, fără să-mi explic cum, limbajul monocord al acestuia.

— Ciacconio l-a speriatizat doar, ne asigură Ugonio.

— Inchipuie-ți că nu i-ai mai văzut vreodată pe prietenii noștri, îmi explică Atto, și că-ți sar la gât, urlând, pe-ntuneric, într-o galerie. Dacă tipii ăștia îți cer o favoare în schimbul vieții tale, tu ce faci?

— Le fac acea favoare, obligatoriu!

— Bravo, ei l-au întrebat pe Stilone doar cu ce treburi umblă noaptea și de ce.

Rezumatul lui Ugonio ne dădu de știre următoarele: bietul Stilone Priàso se dusese în atelierul unui oarecare Komarek, lucrător periodic în tipografia congregației De Propaganda Fide, și care nopțile lucra pe cont propriu spre a-și rotunji veniturile. Komarek tipărea gazete, scrisori anonime, poate chiar și cărți puse la Index. Lucrări clandestine, prin urmare, pentru care era plătit gras. Stilone Priàso îi comandase unele scri-sori cu prognoze politice pentru un prieten din Neapole. Câștigul urma să fie împărțit între ei doi. Iată cum se explica prezența lui la Roma.

— Și cu Biblia cum rămâne? întrebă Atto.

În niciun fel, spuse Ugonio, fiindcă Stilone habar n-are de vreo Biblie. Și nu luase nimic din atelierul lui Komarek, nici măcar o foaie de hârtie.

— Prin urmare altcineva a pierdut pagina mânjită de sânge în galerie. Sunteți siguri că n-a mințit?

— Gârfâlăh, ricană Ciacconio.

— Prezențiantul sperietizat s-a spișatizat pe el, ne lămuri vesel nevoie mare Ugonio.

Pentru a-și desăvârși misiunea, cei doi îl percheziționaseră pe Stilone Priàso, găsind la el o broșură cam hârtănită de care, evident, nu se despărțea niciodată. Atto o apropie de lampă, nemaiavând răbdare să ajungem la han:

TRATAT
ASTROLOGIC DESPRE INFLUENȚA STELELOR CERULUI
în favoarea și în paguba lucrurilor inferioare pe tot parcursul anului 1683
CALCULAT LA LONGITUDINEA ȘI LATITUDINEA
Sereniss. Cetăți a Florenței
DE BARTOLOMMEO ALBIZZINI FLORENTIN
Și de același Dedicat
Ilustrissimului Domn și maestru preacinstit
GIO: CLAUDIO BUONVISI
Ambasador al ilustriss. Și excelentiss. Republici Lucca pe lângă Sereniss. Cosimo al Ill-lea. Mare duce de Toscana

— Ce mai, o gazetă astrologică, exclamă Atto amuzat.

Sonfaci le Stelle
che spirano ardore…[111]

Accentele melodioase cu care cântă, treziră grohăituri de admirație din partea lui Ciacconio.

— Oho-oho, canterist castrizat, aplaudă servil Ugonio.

— Gazetar da, am înțeles, continuă Atto fără să-i bage-n seamă pe căutătorii de relicve. Dar că Stilone Priàso ar fi și un astrolog judiciar, n-aș fi crezut în ruptul capului.

— Dar de ce gazetar?

— Intuiția, fiule. Oricum, poet în niciun caz. Poeții sunt melancolici, și dacă nu dispun de ocrotirea unui prinț sau cardinal, îi recunoști imediat. Încearcă sub orice pretext să-ți citească maculatura lor, sunt prost îmbrăcați, se invită negreșit la masa ta. Stilone însă se îmbracă, vorbește și are privirea celui „ce are burta plină”, cum se spune-n popor. Totodată e o fire retrasă, ca Pompeo Dulcibeni, de pildă, și spre deose-bire de Robleda, nu vorbește vrute și nevrute.

— Ce înseamnă astrologie judiciară?

— Astrologii, știi cu ce se ocupă, nu?

— Mai mult sau mai puțin: prezic viitorul prin mijlocirea stelelor.

— În mare, așa e. Dar mai e ceva. Ține minte tot ce-ți spun, dacă vrei să te faci gazetar. Astrologii se împart în două categorii. Pe de-o parte astrologii propriu-ziși, pe de alta, astrologii judiciari. Toți sunt

de acord când admit că stelele și planetele, în afară că emană lumină și căldură, au virtuți oculte, prin care produc unele efecte asupra corpurilor inferioare.

Străbăteam acum în sens invers lunga galerie curbă în care ne speriaserăm de umbra șoarecelui de canal.

— Astrologii judiciari însă țintesc mai sus, dedându-se la un joc foarte periculos, spuse abatele Melani. Ei nu se mulțumesc de fapt să admită influența stelelor și planetelor doar asupra lucrurilor naturale, ci cred că ea se extinde și asupra omului. Astfel, cunoscând doar locul și data nașterii unui om, încercau să prezică efectele cerului asupra vieții lui, cum ar fi caracterul, sănătatea, norocul sau nenorocirile, ziua morții și câte altele.

— Ce legătură au toate astea cu gazetarul?

— Legătura e că unii astrologi sunt și gazetari, și pe baza influențelor astrelor dau la iveală preziceri politice. Unul din ei e Stilone Priàso, ce circulă neînfricat cu o publicație de horoscoape în buzunar, și nopțile dă la tipar prognoze.

— E cumva interzis?

— Mai e vorbă? Pedepsele aplicate astrologilor judiciari sau prietenilor acestora, fie ei și oameni ai bisericii, sunt foarte numeroase. Acum câțiva ani problema m-a preocupat și citisem câte ceva în materie. Papa Alessandro al III-lea, de pildă, a suspendat un preot timp de un an pentru faptul de a fi recurs la astrologie, deși acesta o făcuse în scopul sacrosanct de a recupera odoarele furate din biserică.

Îngrijorat, am început să răsfoiesc lângă lampă broșura luată de căută-torii de relicve lui Stilone.

— Zeci de almanahuri ca ăsta mi-au căzut în mână, îmi spuse Atto. Unele se intitulează *Glume astrologice* sau *Fantezii astrologice,* anume ca să alunge bănuiala că ar fi vorba de lucruri mai serioase, de felul astrologiei judiciare, care e capabilă să influențeze deciziile politice.

Sigur, e vorba de manuale nevinovate de sfaturi și presupuneri pentru anul în curs, dar la fel de sigur e că Stilone al nostru nu e deloc precaut cu meseria asta periculoasă de a alerga prin tipografii clandestine, având asupra lui lucruri de genul ăsta!

Timorat, i-am întins lui Atto imediat cărțulia.

— Ce faci, poți s-o păstrezi, mă asigură.

Prudent cum eram, am strecurat-o-n pantaloni, pe sub cămașă.

— Dvs. Credeți că astrologia ajută cu adevărat la ceva? întrebai.

— Eu nu cred. Știu însă că mulți medici o țin la mare preț. Știu că Galenus a scris o carte întreagă *De diebus chriticis,* despre îngrijirile aplicate bolnavilor în funcție de poziția aștrilor. Eu nu sunt astrolog, dar știu că unii afirmă, de pildă, că bila se tratează când luna se află…

— În Rac.

Furăm luați prin surprindere de intervenția lui Ugonio.

— Luna fiind în Rac, cu zodie de triadă, sau Mercur, continuă căutătorul de relicve într-un mormăit susținut, bila se primenește de minune. Cu sextil sau triadă în Soare, flegma. Cu apariția lui Iupiter, melancolia. În zodia Dragonului, Capricornului, Berbecului, semne rumegătoare, ea va provoca tulburări, cu atât mai mari cu cât se va apropia de stirpea septentrională, australă, căci umorile alterate curg câte două, iar borealii antrenează mai ales prin impresie și compresie curgerea și distilarea, fiind interzisă evacuarea la cei expuși fluxurilor. Va fi prin urmare necesar să se ia seama la aspectele numite simptome pentru a nu fi cotat drept medic de țară, și pentru a reieși mai mult bine decât rău, părinte decât paricid, a liniști conștiința, căci prin împlinirea datoriilor crește bucuria creștinului, micșorând bulinele ca să se mărească splinele, aplicând evacuările cuvenite și nevoiașe, *verbi gratia,* dacă se va folosi magisteriul lui Scialappa. Amuțiserăm, interziși.

— Ia te uită, un adevărat expert în astrologie medicală, rupse tăcerea abatele Melani. Și cum de te-ai pricopsit cu chestiile astea prețioase?

— Gârfâlăh, interveni Ciacconio.

— Am multificat conștiențele prin lepturi de foitable.

— Foitable? întrebă Atto. Ciacconio arătă cărțulia din mâna mea.

— Aha, cărți, vasăzică. Gata, băiete, la drum. Teamă mi-e ca Cristofano să nu inspecteze camerele. Ar fi cam greu să ne explicăm absența.

— Dar și Stilone Priàso ar fi fost absent.

— Nu și acum, căci după ce s-a întâlnit cu cei doi monstruleți ai noștri, mai mult ca sigur că și-a luat picioarele la spinare spre han.

Stilone Priàso, întregi tabloul Atto, a venit la Roma în calitate de astrolog judiciar. Pentru planurile lui prea puțin curate avea nevoie de o ieșire discretă de la Donzello pe timp de noapte. Calea asta subterană trebuie s-o fi știut mai demult, având în vedere spusele lui că mai fusese chiriașul hanului.

— Credeți totuși că Stilone are de-a face cu uciderea lui Mourai și furtul perlelor mele?

— E prea curând să mă pronunț. Trebuie să mai insistăm. Sigur e că el a bătut galeriile astea de nu știu câte ori. Ceea ce nu e cazul nostru. Fir-ar să fie, dacă am fi păstrat planul lui Ugonio și Ciacconio, oricât de jegos și încurcat era, am fi avut un mare avantaj.

Din fericire, un avantaj tot aveam: știam despre Stilone că fusese în subterane, fără ca el să se prindă că și noi fusesem.

— Oricum, adăugă abatele, e bine să-ți arunci o privire în odaia lui înainte de ate culca. Prea mare încredere n-am în aceste creaturi, se întoarse el arătând spre rânjetele vânătorilor de relicve care veneau în

urmă.

Străbăturăm tot pasajul subteran până la gura puțului care dădea spre ruinele stadionului lui Domițian de sub piazza Navona. Atto îi expedie pe cei doi căutători de relicve, dându-le întâlnire în noaptea următoare, după apusul soarelui, și promițându-le o recompensă.

— Gârfâlăh, protestă Ciacconio.

Cei doi voiau înapoi foaia de Biblie. Atto nu le-o dădu, căci nu se lămurise încă asupra proveniență, așa că mi-o dădu mie să am grijă de ea. Căutătorilor de relicve se gândi să le ofere totuși ceva bani.

— Ce-i drept, e drept, spuse Atto împăciuitor în timp ce scotea banii. În fond ați muncit la planul ăla.

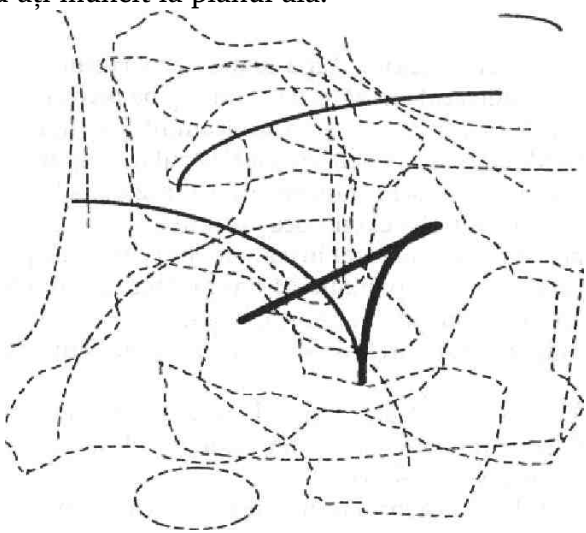

Pe neașteptate abatele Melani holbă ochii. Luă de jos o mână de țărână și i-o aruncă pe umăr lui Ciacconio, care înlemni. Luă apoi pagina de Biblie, o deschise și o lipi de parpalacul lui Ciacconio, chiar în locul presărat cu praf.

— Jivine murdare ce sunteți, spuse uitându-se la ei mâniat. Cei doi rămaseră neclintiți, așteptându-și pedeapsa. Pe hârtie se întipărise un soi de labirint încâlcit, pe care parcă-l mai văzusem undeva.

— Să nu care cumva să-mi mai faceți mie una ca asta, ați auzit? Tăcu apoi, punând banii înapoi în buzunar.

— Înțelegi? îmi spuse după plecarea lui Ugonio și Ciacconio. Voiau să ne tragă pe sfoară ca pe doi idioți. N-au făcut decât să apese foaia pe grozăvia aia de piele de capră pe care o au pe ei. Au mai adăugat câteva mâzgăleli, și gata planul subteranelor Romei. Cu mine însă și-au găsit nașul. Mi-a sărit în ochi figura din mijlocul planului, leită cu o cârpitură de pe umărul lui Ciacconio. Așa le-am descoperit vicleșugul!

Istoviți, ne întoarserăm tăcuți la Donzello, în toiul nopții.

* * *

Tocmai urcam scările, după ce mă despărțisem de Atto, când la al

doilea cat am zărit o lumină slabă provenind din odaia lui Stilone Priàso. Mi-am adus aminte de rugămintea abatelui Melani de a vedea ce e cu tânărul napolitan. M-am lipit de ușa întredeschisă încercând să trag cu ochiul.

— Cine e? întrebă el cu voce nesigură.

M-am arătat și am intrat în cameră. Era chircit pe pat, alb la față și murdar de pământ. M-am prefăcut că nu văd.

— De ce ești treaz la ora asta, băiete?

— Stăpânul meu trebuia să-și fac nevoile, minții eu, dar dvs.?

— Eu am… avut un coșmar îngrozitor. Se făcea că doi monștri săreau la mine în beznă, apoi mă jefuiau de cărți și de toți banii pe care-i aveam.

— Și de bani, întrebai eu, amintindu-mi că Ugonio și Ciacconio nu pomeniseră acest amănunt.

— Da, după care mă tot întrebau… pe scurt, mă torturau și mă chinuiau.

— Ingrozitor. Trebuie să vă odihniți.

— Cu neputință, îi văd încă în fața ochilor, spuse el scuturându-se, cu ochii într-un punct fără adresă.

— Și eu am visat de curând ceva curios, am spus ca să-l consolez cât de cât, dar n-am înțeles nimic.

— Înțelesul…, repetă Stilone Priàso ca de pe altă lume, înțelesul viselor ne scapă. E nevoie de un expert în oniromanție. Unul adevărat însă, nu șarlatani sau curve care să te ușureze de bani.

La acele cuvinte, roșii și încercai să schimb discuția.

— Dacă tot n-aveți somn, pot să stau cu dvs. Puțin. Nici mie nu-mi prea dă ghes somnul, îmi încercai eu norocul de a-l trage de limbă pe napolitan, doar doar i-o scăpa vreo vorbă numai bună pentru cercetările abatelui Melani.

— Nu m-ar deranja. Cu atât mai mult cu cât mi-ai fi de mare ajutor dacă mi-ai curăța hainele în timp ce eu o să mă spăl puțin.

Se sculă din pat și după ce se dezbrăcă, folosi ligheanul ca să-și clătească mâinile și capul plin de praf Pe patul unde-mi lăsase hainele și o perie, zării un carnet cu semne bizare. Lângă el, câteva cărți vechi, pe al căror frontispiciu se putea citi: *Myrotecium, Protolumină chimică răsunătoare* și, în fine, *Antilumină fizică horoscopantă.*

— Vă interesează alchimia și horoscoapele? întrebai eu, frapat de acele titluri cu înțeles obscur.

— Nici vorbă, exclamă Stilone puțin bruscat. Fiind ele scrise cu rimă, îmi sunt de folos să mă inspir. Doar sunt poet, știi asta!

— Sigur că da, mă prefăcui eu că-l cred, periind de zor hainele. Unde mai punem că astrologia e interzisă.

— Inexact, făcu el nervos. Numai cea judiciară.

Ca să nu-i dau de bănuit, m-am prefăcut că n-aveam habar de acea

materie, drept care Stilone Priàso, frecându-se cu spor pe cap, îmi repetă pe un ton doctoral tot ceea ce aflasem deja de la Atto.

— În urmă cu vreo jumătate de veac, încheie el, papa Urban al VlII-lea, în plin pontificat, își dezlănțui furia în contra astrologilor judiciari, care se bucuraseră totuși vreme de trei decenii de o toleranță și de o faimă crescândă, mai cu seamă în rândul cardinalilor, prinților și prelaților dornici de a li se face prognoze favorabile. Un adevărat cutremur, încât și azi cei ce citesc soarta în stele riscă foarte mult.

— Păcat, ne-ar prinde bine acum să știm ce ne-așteaptă la Donzello; vom sfârși într-un lazaret, sau vom ieși teferi.

Era o provocare la care Stilone Priàso n-a răspuns.

— Cu ajutorul unui astrolog am putea să ne lămurim și dacă domnul Mourai a murit de ciumă sau a fost otrăvit, așa cum susține Cristofano, încercai eu a doua oară. Ne-am pune și noi la adăpost de primejdia de a fi omorâți.

— Imposibil. Otrava, mai abitir decât orice armă mortală, scapă ochiului treaz al aștrilor. Ea e mai puternică decât orice tentativă de divinație sau prezicere. Dacă ar fi să omor pe cineva, aș alege otrava fără să clipesc.

La vorbele astea, mă făcui alb la față. Bănuielile mele păreau să se confirme.

Astrologi și otravă; mi-am amintit pe loc de discuțiile privitoare la otrăvuri în care se lansaseră chiriașii adunați la cadavrul bietului domn Mourai în chiar seara ferecării hanului. Nu se semnalase oare că cei mai iscusiți în pregătirea poțiunilor otrăvite erau chiar astrologi și parfumieri? Iar Stilone Priàso, mă-nfiorai eu, era un gazetar astrolog, după cum abatele Melani descoperise de curând.

— Sunteți chiar sigur? reacționai eu, simulând același interes naiv. Ați auzit vorbindu-se de otrăviri pe care stelele n-au fost în stare să le prezică?

— Un exemplu ca la carte e abatele Morandi. Cazul cel mai faimos.

— Și cine era acest abate? întrebai, disimulându-mi cu greu curiozitatea.

— Un călugăr. Și cel mai mare astrolog al Romei, răspunse el laconic.

— E cu putință să fii și călugăr și astrolog? făcui eu pe credulul.

— Este și chiar mai mult decât atâta. La sfârșitul veacului trecut, episcopul Luca Gaurico a fost astrologul oficial la curtea a patru papi. Vremuri de aur! Acum, vai, apuse pentru totdeauna, oftă el.

Limba începea să i se dezlege.

— După povestea cu părintele Morandi? îi cântai eu în strună.

— Exact. Părintele Orazio Morandi, abate la mănăstirea Santa Prassede, avea, acum vreo șaizeci de ani, cea mai bună bibliotecă astrologică din Roma. Un veritabil far pentru astrologii epocii. El era

în corespondență cu cei mai renumiți literați din Roma, Milano, Florența, Napoli și alte orașe, dar și din afara Italiei. Mulți dintre ei, oameni de litere sau de știință, îi cereau părerea despre astre. Până și nefericitul de Galileo Galilei, venit cu treburi la Roma, i-a fost oaspete.

În vremea acelor fapte, abatele Morandi, continuă Stilone, trecuse de cincizeci de ani. Era neîmtrecut la vorbă, vesel mereu, mai degrabă înalt, cu o barbă mândră de culoarea castanei și părul abia atins de cărunțeală. Pe-atunci astrologia era îngăduită. Legile împotriva ei existau, dar toată lumea le ignora, însă pe seama abatelui Morandi circulau zvonuri denigratoare. Era bănuit, și nu pe nedrept, că practică gazetăria, punând la bătaie numeroase relații pe care le-avea în afara Romei. Fapt e că circulau multe opuscule anonime, tipărite în alte localități, colportând informații rezervate despre curtea de la Roma. Se credea că asemenea bârfe erau adunate și răspândite de către Morandi, al cărui interes pentru urzelile politice și jocurile de la palatul Vatican era notoriu. Și asta nu doar fiindcă autorul gazetelor era într-adevăr greu de identificat, ci și pentru că gazetarii și redactorii erau atunci cu larghețe tolerați, în ciuda legilor și interdicțiilor. De altfel, dat fiind caracterul informațiilor cuprinse în cele scrieri injurioase, era clar că sursele părintelui Morandi nu puteau iî decât cugete raiânate ca acelea ale unor secretari ai Prinților și Cardinalilor. Dacă nu chiar stăpânii înșiși.

Faima lui Orazio Morandi atinsese culmea când (era prin anul 1630) abatele și-a pus în cap să susțină, în baza calculelor astrologice, că papa Urban al VlII-lea Barberini va muri până la sfârșitul anului. Înainte de a răspândi o asemenea prezicere, el se consultase cu alți astrologi renumiți. Aceștia calculaseră și ei și obținuseră aceleași rezultate.

N-a existat decât un singur dezacord, cel al părintelui Raffaello Visconti, profesor de matematici la Roma. După opinia lui, dacă Papa ar fi evitat să se expună primejdiilor, ar mai fi avut de trăit încă treispre-zece ani, adicăpână în 1643 sau 1644. Profesorul însă nu fu luat prea în serios de colegi, care erau cu toții de acord în privința iminentei dispariții a papei Barberini. Prezicerea abatelui de la Santa Prassede făcu înconjurul Romei și al altor capitale cu iuțeala fulgerului. Ca astrolog se bucura de un credit atât de mare, încât câțiva cardinali spanioli se grăbiră să vină la Roma pentru a lua parte la Conclav, care n-ar fi întârziat să aibă loc. Zvonul ajunse și în Franța, astfel că Richelieu a trebuit să roage curtea de la Roma să intervină urgent pentru a pune capăt unei situații atât de regretabile.

Zarva ajunse în fine și la urechile lui Urban al VlII-lea. Sfântul Părinte n-a fost prea mulțumit să afle că astrologia stabilise că sfârșitul său era o chestiune de zile. Pe 13 iulie el decretă să se deschidă un proces în contra abatelui Morandi și a complicilor săi. Două zile mai

târziu, Morandi fu închis în carcera de la Tor di Nona, în timp ce biblioteca și casa i-au fost percheziționate și sigilate.

— Surpriza vine de-abia acum. S-au găsit doar diverse tratate astrologice, dar nicio urmă de gazete sau preziceri astrologice, care doar ele ar fi dovedit voința reală a abatelui de a comite infracțiuni sau chiar nelegiuiri. Abatele Morandi și ai săi fuseseră precauți. Rușinea fu imensă. Papa riscă să devină calul de bătaie al întregii Europe, hohoti Stilone Priăso.

— Urmarea? îl îmboldii eu, nerăbdător să aflu și ceva interesant pentru descinderile mele prin subterane.

— Urmă intrarea în scenă a avocatului său. Cine oare reușește să trădeze și să ruineze până și pe cel mai prevăzător, pregătit și inteligent dintre oameni? Avocatul acestuia. Așa să știi, băiete, mereu a fost așa și tot așa o să fie.

Ilustrisimul avocat Teodoro Amayden, continuă Stilone Priàso, ascunzându-și cu greu sarcasmul, de mult timp juristul mănăstirii Santa Prassede, sări în ajutorul Papei. Amayden, la câteva zile după arestarea lui Morandi, se duse la librăria Luna în piazza Pasquino, și cu aerul cel mai nevinovat din lume, dădu de-nțeles în fața mai multor persoane că, într-adevăr, nu se găsise nimic la percheziție, asta însă deoarece călugării intraseră imediat în cabinet printr-un pasaj secret la care se ajungea desferecând un perete despărțitor (descris de avocat cu lux de amănunte). Toate scrierile acuzatoare fură luate și puse care pe foc, care la păstrare. Împrejurarea, adăugă avocatul, îi fusese povestită de un servitor al lui Morandi.

După ce și-a golit sacul cu asemenea noutăți spuse cu tupeu în fața unei asistențe năucite, Amayden se duse liniștit acasă.

Întâmplarea, firește, ajunse urgent pe masa judecătorului, care nu ezită să-i aresteze pe cei doisprezece călugări de la Santa Prassede.

— Șarpele de avocat, șuieră Stilone scârbit, avu curajul satanic să confirme în procesul-verbal că a dezvăluit public secretul peretelui fals: „La două zile după întemnițarea abatelui Morandi, venind acasă la mine Alessandro, servitorul numitului abate, mi-a spus că preoții ridicaseră o parte a cabinetului, din care sustrăseseră documente, ulterior arse. Mi-a mai spus zâmbitor că nicio probă nu era de găsit în contra abatelui, fiindcă nu mai rămăsese nimic, scrierile toate fiind puse pe foc”, spuse Stilone, imitând vocea nazală a avocatului felon.

Ultimul act fu jucat. Toți călugării mărturisiră și Morandi însuși recunoscu că a întocmit horoscopul în cauză pe adresa Papei, și-n plus, a făcut gazetărie. Strâns cu ușa de judecător, el își denunță confrații și prietenii, care la rândul lor băgară pe alții în capcană.

— Și-așa s-a terminat procesul, am anticipat eu.

— Nu încă, a continuat Stilone Priàso, abia acum lucrurile încep să se complice.

Jocul citațiilor de complicitate risca să dea în vileag nume incomode: mai cu seamă ale unor cardinali, secretari și apropiați care, aflând de predicția morții grabnice a lui Urban al VlII-lea, consultaseră aștri cu privire la șansele lor de a dobândi Tiara. Încă de la primul interogatoriu, Morandi își momi acuzatorii cu nume sus-puse: o cărțulie de satire, pe care i-o dăduse secretarul Concistorului, ar fi trecut și prin mâinile secretarului sfântului palat Vatican. Dăduse bibliotecarului înălțimii sale cardinalului de Medici un discurs în formă de scrisoare despre datele nașterii Papei, pe care discurs îl copiase în prezența părintelui Raffaello Visconti, și fusese citit și de secretarul cardinalului nepot Antonio Barberini…

Papa înțelese repede ce se putea alege din asemenea urzeală: un scandal care ar fi făcut de rușine întregul Concistor și în primul rând întreaga familie. Urban al VlII-lea recurse la măsuri de urgență, silind autoritățile judiciare să omită numele de pontifi, cardinali, prelați și chiar laici în procesele-verbale, și urmând ca el însuși să decidă dacă se cuvenea să fie menționați în limbaj cifrat pe margine, sau pur și simplu lăsați în alb în text. Pe măsură ce ancheta înainta cât de cât, interveneau acei *omissis* ai papei: „Eu cunosc mulți oameni care se pricep la astrologie. Vincenzo Bottelli a fost maestrul meu. El mi-a spus că mulți oameni de la Palat se ocupau cu astrologia, de pildă Cardinalii xxx, xxx și xxx, dar și xxx, xxx, xxx, precum și xxx.

— Pe scurt, cardinali peste tot, exclamă Stilone. Judecătorul, tresărind la auzul ilustrelor nume, știa foarte bine că tot acel viespar astrologic se datora celor în purpură. Care riscau, dacă servii lor nu și-ar fi ținut gura, să se acopere de rușine. Și de interdicția de a fi aleși, într-o bună zi, Papă.

— Și până la urmă, mă grăbii eu să aflu dacă toată tărășenia are vreo legătură cu otrava.

— Pronia cerească… a avut ultimul cuvânt, răspunse Stilone, boțindu-și fața cu-nțeles. Pe 7 noiembrie 1630, abatele Morandi a fost găsit mort în celula sa, răsturnat pe pat, în modesta lui rasă și cu sandalele purtate de-o viață.

— Ucis!

— Ei bine, moartea i-a fost constatată de unul din călugării săi, care n-a avut nicio îndoială: nu a văzut vreun semn care să contrazică „moartea naturală, adică de febră, și știu asta fiindcă l-am asistat tot timpul cât a fost închis”. Abatele, a adăugat călugărul, „de câteva zile se îmbolnăvise”.

Șase zile mai târziu, medicul închisorii Tor di Nona își întocmește raportul: Morandi a murit la sfârșitul a douăsprezece zile de boală. Avusese mai întâi o febră virală, care a evoluat în febră malignă și apoi letală. „N-am și nici n-am văzut vreo bănuială sau semn de otrăvire”, certifică medicul, confirmat de încă doi colegi. Toți ascund

însă faptul că cu două zile înainte murise, în urma acelorași chinuri, un alt deținut, tovarăș de celulă cu Morandi, care mâncase împreună cu el o prăjitură de origine necunoscută. Zvonurile și presupunerile de otrăvire au circulat luni în șir.

Dar ce mai conta acum? Părintele Morandi murise, ducând cu sine în mormânt îngrozitoarea povară de vicii ale întregii Curți pontificale. Spre ușurarea tuturor, vălul, ridicat cu nesăbuință, fu grabnic lăsat să cadă.

Urban al VlII-lea ordonă judecătorului ca printr-un scurt comunicat de mână să suspende hotărârile procesului, acordând iertare copiștilor, astrologilor și călugărilor, precum și încetarea oricăror altor acuzații penale în contra lor.

Stilone Priàso tăcu și mă privi-n ochi. Se băgă în pat, așteptându-mi replica la istorisirea sa.

Prin urmare, în cazul abatelui Morandi, ca și în cel al domnului Mourai, mă gândii eu aranjând hainele periate pe scaun, otrava se ascunsese sub falsele aparențe ale unei boli.

— Dar toți oamenii aceia nu erau și ei vinovați? obiectai eu, captivat de tristul sfârșit.

— Dacă stăm și ne gândim, copiștii copiaseră, călugării ascunseseră probele, iar astrologii puseseră pariu pe moartea Papei. Și mai cu seamă, cardinalii sprijiniseră întreaga tevatură. Prin urmare se cuvenea să fie pedepsiți. Dar pentru aceasta ar fi trebuit să se dea o sentință, care ar fi provocat scandal. Ceea ce nu-i convenea Papei.

— Așadar Urban al VlII-lea n-a murit în anul prezis.

— Nici vorbă. Morandi greșise complet calculele.

— Și când a murit?

— În 1644.

— Nu era chiar anul calculat de părintele Visconti, matematicianul?

— Exact, răspunse Stilone Priàso. Dacă abatele de la Santa Prassede ar fi ascultat de prietenul său profesor, ar fi prevăzut cu adevărat moartea lui Urban al VlII-lea. A preferat însă să rămână fidel propriei predicții.

— Ce s-a mai întâmplat cu astrologii după moartea lui Morandi? întrebai, posomorât de lugubra observație.

— Lista nu întârzie să apară: abjurarea lui Galileo, surghiunul lui Argoli, fuga lui Campanella, rugul lui Centini. Toate astea doar în câțiva ani.

Stilone se reculese parcă pentru cele rostite.

— Așa sfârși astrologia, strivită sub povara decretelor papale, încheie el.

— Morandi, dacă tot a simțit că i se hotărâse sfârșitul, de ce nu s-a pus la adăpost, întrebai, renunțând de-acum la dublele mele intenții

cu care-l povocasem pe Stilone Priàso.

— Vrei să știi de fapt dacă te poți opune influențelor aștrilor, îndrăzneață întrebare! Un călugăr dominican, Tommaso Campanella, om foarte învățat și de mare curaj, a scris *De Fato Siderali vitando,* în care susține chiar arta de a ocoli calea ce ne-o rezervă astrele. Pe de altă parte însă, prin chiar acele pagini, Campanella pare să sugereze că, în cazurile extreme, nu e nicio cale de scăpare nici măcar pentru astrologi.

— Cum asta, nici pentru cel ce citește în stele mai înainte și mai bine decât toți? Inseamnă că voința aștrilor e de neocolit! exclamai eu înfiorat.

— Poate că da. Poate nu, surâse îndoielnic Stilone Priàso.

— Atunci, Domnul Nostru Iisus de ce a mai venit pe pământ? Dacă puterea sferelor cerești stăpânește pretutindeni, nu există mântuire, tresării eu auzindu-mă vorbind în acel fel.

— Ce-ai spune dacă ți-aș povesti că până și Preasfântului Mântuitor, râse Stilone Priàso deloc tulburat, i s-a făcut horoscopul.

Îmi arătă cum cohorte de glorioși învățați, de pildă Albert cel Mare, Pierre d Ailly sau Albumasar se aplecară asupra horoscopului Domnului Nostru. Le urmară, în exercițiul acestei injurioase desfătări, spirite tot mai joase, între care totuși excelentul Girolamo Cardano, precum și neînsemnați preoți de țară.

— Și ce se poate citi în horoscopul lui Cristos?

— Nu puține lucruri, crede-mă. Nașterea sa e sub una din cele mai bune zodii. După Girolamo Cardano, cometa care apare la nașterea sa înseamnă strălucirea eternă a faimei; Jupiter explică firea sa blândă, esența dreaptă și pașnică. Spicul Fecioarei înseamnă grație, elocvență și clarviziune. Ascendentul care leagă cele două capete ale Balanței din a opta și a noua sferă, și punctul Echinocțiului de toamnă, conferă întregului tablou caracterul excepției divine. După Campanella însă, tabloul astral al lui Mesia n-ar fi atât de singular cum îl zugrăvesc unii. Așa cum va spune, propriul horoscop era la fel de excepțional, dacă nu chiar mai presus.

— Cum adică, se punea Campanella mai presus de Cristos?

— Mai mult sau mai puțin. Inchiziția chiar l-a acuzat de a-l fi imitat pe Mesia, datorită invocării aceleiași singulare poziții a planetelor sub care se născuse Iisus.

— Acuzația era întemeiată?

— În parte era falsă căci, după câte știu, Campanella nu s-a identificat nicicum cu Cristos, mărginindu-se doar a crede că este un profet. Pe de altă parte era întemeiată, căci făcuse greșeala să susțină, și pe când era întemnițat, că prezența a șapte planete în ascendent (mulți regi și împărați n-aveau mai mult de trei) era atât de excepțională încât, așa cum îl asiguraseră astrologi evrei și germani, el

va să fie înălțat la rangul de monarh al lumii. O prezicere puțin cam îndrăzneață, nu crezi?

— Cum s-a terminat?

— Într-un fel foarte diferit de așteptările lui Campanella. Lungii ani petrecuți în temniță pentru ideile lui i-au fost ușurați de Urban al VlII-lea, care n-a pregetat să se slujească de iscusința astrologică a învățatului calabrez. Prezicerile abatelui Morandi asupra morții iminente a Papei se răspândeau tot mai mult, și lui Urban îi era frică.

— Deci chiar Urban al VlII-lea credea în astrologie, deși o combătea atât de ardent!

— Mai încape vorbă. Doar ți-am spus că toți, fără vreo excepție, în toate timpurile au omagiat-o pe doamna Astrologia, ricană Stilone Priàso. Până și Galileo, când avea nevoie de bani, se cobora la calcularea ascendentului unuia sau altuia.

Când prezicerea morții sale se răspândi din gură-n gură, papa Barberini, reluă Stilone, căzu pradă celei mai negre spaime. Deși pe față își arăta disprețul pentru horoscopul abatelui Morandi, îl aduse în mare taină pe Campanella și-i ceru să exorcizeze acea amenințare. Dominicanul se străduí din toate puterile: se folosi de arome și miresme în contra emanațiilor malefice, invitându-l pe pontif să îmbrace haine albe, care ar fi alungat efectele eclipselor, aprinzând făclii pentru fiecare din cele șapte planete ș.a.m.d.

Soarta părea mai întâi să-i fie prielnică lui Campanella. Pericolul fu îndepărtat și, murind abatele Morandi, dominicanul ar fi putut în fine să se bucure de recunoștința Papei.

Dar soarta mașteră a mai lovit o dată: fu trădat și, măcar în această privință, Campanella l-a egalat pe Iisus. Fără știrea sa, îi fu trimis în Franța, la tipograful obișnuit, unul din manuscrisele secrete: *De Fato Siderali vitando.* Trădătorii erau doi dominicani de-ai lui, invidioși foc pe rangul la care se zvonise că ar ajunge confratele lor, cel de consultant al Sfântului Oficiu. Tipograful francez căzu și el în cursă: crezu că învățatul (aflat în ultimii ani mai mult în închisoare decât în libertate) n-ar fi avut cum să însoțească acel tratat cu o scrisoare. Fapt e că *De Fato Siderali vitando* fu publicat.

— Dar acest *De Fato Siderali vitando* nu ne învață cum să ne ferim de influența malignă a stelelor?

— Ba da, și tocmai de aceea pentru Campanella a fost lovitura de grație. Erau descrise acolo cu lux de amănunte practicile apotropaice la care Campanella îl supusese pe Papă. Ceremonii despre care se tot vorbea la Roma, și despre care nimeni nu avea probe, dar care se spunea că disimulau rituri demonice. Acest *De Fato* părea scris anume pentru a ruina Sfântul Scaun. Pentru a potoli scandalul și mânia Papei, Campanella fu nevoit să scoată de grabă o nouă cărțulie, în care încerca să demonstreze că ritualurile respective nu erau nici pe

departe superstiții sau concesii făcute diavolului, și că ele țineau de criteriile filosofiei naturale și de experiența simțurilor, în cele din urmă dominicanul fu constrâns să fugă în Franța, unde persecutatul găsi ocrotire și fu invitat să predea la Sorbona. Mai mult, regina îi ceru să facă horoscopul delfinului, care tocmai venise pe lume.

— Adică Ludovic al XlV-lea.

— Exact. Din fericire ultima mare predicție din viața lui Campanella a fost fără greș. Spusese că viitorul rege va să domnească mulți ani, cu autoritate și totodată cu succes. Ceea ce s-a și întâmplat. Dar cred că e momentul să tac. Mulțumită cerului, simt că mi-a revenit somnul.

Se luminase de ziuă. Sfârșitul discuției a fost și pentru mine o bine venită ușurare. Cu toate că, pentru a câta oară, chiar eu o provocasem. Fapt e că nu mi-a fost dat să aflu nici despre otrăvirea lui Mourai, și nici despre furtul perlelor mele, iar la sfârșitul acelei lungi convorbiri ideile îmi erau tot mai șovăielnice. Mă întrebam dacă nu cumva dorința mea de a intra în rândurile gazetarilor nu era aducătoare de prea mari primejdii: asemănarea prea mare cu personaje ca abatele Morandi, care-și încre-dința previziunile gazetelor și afișelor, te expunea primejdiei de a fi confundat cu un astrolog și chiar cu un necromant sau eretic. Totodată fui cuprins de o îndreptățită revoltă: era oare drept să fii pedepsit, ca în cazul abatelui de la Santa Prassede, pentru un păcat la care cardinalii și chiar pontifii păreau să fi recurs? Dacă astrologia era doar un joc nevinovat, un delir născut din lenevie, de ce o astfel de înverșunare în contra abatelui Morandi și a lui Campanella? Dacă însă, dimpotrivă, era vorba de un păcat demn de o grea pedeapsă, cum era cu putință ca o mare parte a Curții de la Roma să fie implicată?

Cu toate astea, mi-era foarte greu să pun la-ncercare știința planetelor și constelațiilor. Pentru propriul meu horoscop ar fi fost neapărat nevoie chiar de ceea ce eu duceam lipsă, ca orice copil de suflet: data și oranașterii.

A CINCEA ZI

15 septembrie 1683

Despărțindu-mă de Stilone Priàso, m-am întors stors de vlagă în odaia mea. Nu știu cum am mai avut totuși putere să aduc la zi jurnalul. Am răsfoit paginile deja scrise. Rezultatele timidelor mele cercetări despre chiriașii de ladonzello mă descurajară. Ce descoperisem? Practic, nimic. Fiecare ocazie se dovedise o falsă

alarmă. Fapte și împrejurări ce aveau prea puțin sau deloc legătură cu moartea domnului Mourai, și care mai degrabă îmi încâlciseră ideile.

Dar de fapt ce știam despre Mourai? m-am întrebat, stând încă la masă, deși mort de somn. Noaptea, sub pătură, gândurile ațineau, dar nu se dădeau bătute. Mourai era un francez bătrân și bolnav, cu vederea foarte slăbită. Avea între șaizeci și șaptezeci de ani. Călătorise însoțit de tânărul muzicant francez Devizé și de Pompeo Dulcibeni. Părea de origine nobilă și de o condiție mai mult decât înstărită. Ceea ce nu se potrivea cu decă-derea gravă a sănătății sale: ca și cum ar fi fost la capătul unor lungi suferințe. Și de ce oare un gentilom ca el să tragă la hanul Donzello.

Știam de la Pellegrino că zona Ponte, unde se afla hanul nostru, nu mai era de mult un cartier al marilor hoteluri, situate acum în apropiere de piazza di Spagna. Întrebarea era dacă clienții care trăgeau la Donzello dispuneau de prea puțini bani sau voiau să se ferească de compania unor vecini de obârșie nobilă. Și de ce?

În plus, Mourai nu ieșea din local decât la căderea nopții, și doar pentru scurte plimbări în preajmă, desigur nu mai departe de piazza Navona sau Fiammetta.

Piazza Navona, piazza Fiammetta. În timp ce rosteam în minte acele denumiri, tâmplele începură să-mi zvâcnească dureros. Mă ridicai cu greu de pe scaun și, ca o păpușă de cârpă, mă lăsai să cad în așternut.

În aceeași poziție m-am trezit dimineața. Se luminase de mult când Cristofano bătu la ușă, supărat că la ceasul acela nu mă apucasem de treabă. M-am sculat în capul oaselor încă dornic de somn. Mi-am dat seama că aveam încă sub haine gazeta cu horoscoape sustrasă lui Stilone

Priàso de căutătorii de relicve. Eram încă sub efectul evenimentelor extraordinare din noaptea trecută: traseul plin de bâjbâieli și surprize din subterane, urmărirea lui Stilone și în fine teribilele întâmplări ale abatelui Morandi și ale lui Campanella, povestite de napolitan până-n zori. Această recoltă îmbelșugată de impresii privind simțurile și deopo-trivă cugetul era încă vie, în pofida oboselii ce mă târcolea, când mi-am aruncat un ochi leneș pe tipăritură. Poate că și din cauza unei puternice dureri de cap, n-am rezistat ispitei de a mă lungi din nou; fie și pentru câteva minute, crezui. Incepui să răsfoiesc lucrarea.

Era mai întâi o lungă și doctă dedicație către un oarecare ambasador Buonvisi, și apoi o nu mai puțin rafinată introducție a cititorului. Urma o planșă intitulată *Calculul intrării Soarelui,* peste care-am trecut. În fine m-am oprit la *Discurs general asupra anului 1683:*

El va începe după uzul sfintei Biserici catolice a Romei vineri, întâi ianuarie, și după stilul vechi astronomic, când Soarele, după ce va fi făcut înconjurul celor douăsprezece semne ale Zodiacului, se va întoarce la prima limită a zodiei Berbecului, căci Fundamentului principale în revolutionibus annorum mundi et introitus Solis în pri-mum punctum Arietis. *Așadar cu ajutorul sistemului tychonian…*

Trecui nerăbdător peste acea paradă de știință astronomică, oprin-du-mă la cele patru eclipse din cursul anului (niciuna însă observabilă din Italia). Urma o planșă cu o grămadă de numere obscure, intitulată *Ascensiunea dreaptă afigurii cerești a Iernii.*

Prea complicat pentru cineva care caută doar câteva preziceri pentru acel an, și în plus nu are mult timp. Când eram să renunț, am dat în fine de un titlu promițător: *Lunații, Combinații* și *alte înfățișări ale plane-telorpentru tot anul 1683.* Era vorba de ipoteze amănunțite, împărțite pe anotimpuri și luni, privind acel an. Am răsfoit broșura până am găsit cele patru săptămâni ale lui septembrie:

A opta casă e guvernată de Saturn, care amenință și pe vârst-nici cu primejdii de moarte.

Prezicerea respectivă, tulburătoare, se referea la prima săptămână a lunii, iar bătrânul Mourai se stinsese în chip misterios cu câteva zile mai târziu. M-am dus iute mai departe, la a doua săptămână, știind că Mourai murise pe 11 septembrie. Iată ce-mi fu dat să citesc:

În privința bolilor, casa a șasea e guvernată de jupiter, care va încerca să aducă sănătate la mulți bolnavi; dar Marte, în semnul de foc opus Lunii, pare să supună multă lume febrei maligne și bolilor otrăvitoare, *căci stă scris la această poziție* Lunam oppo-sito Martis morbos venenatos inducit, sicut în signis igneis, termi-na-turque cito, & raro ad vitam. *A opta casă este guvernată de Saturn, care* mult primejduiește vârsta senectuții.

Autorul scrierii prevăzuse nu numai că bătrânii erau din nou amenințați de Saturn, confirmând astfel pe deplin moartea domnului Mourai, ci și suferințele stăpânului meu și ale lui Bedford, munciți de „febră malignă și boli otrăvitoare". Fără să mai punem la socoteală că aluzia la otravă îl privea mai cu seamă pe bătrânul francez.

M-am întors înapoi la rândurile despre prima săptămână, decis să continuu chiar dacă medicul ar fi venit din nou să bată la ușă.

Primejdiile urgente care decurg din scrutarea astrelor în cursul săptămânii ne vor fi trimise de Jupiter în calitate de stăpân al casei regale, care, regăsindu-se în a patra casă cu Soarele și Mercur, încearcă printr-o

frumoasă isteţime să descopere o comoară ascunsă; *acelaşi Mercur, ajutat de jupiter în semnul de pământ, înseamnă* izbucnire de focuri subterane, cutremure grozave, spaime ale omenirii; iată de ce stă scris: eo item în terrae cardine, & în signo terreo fortunatis ab eodem cadentibus dum Mercurius investigat eumdem, terraemotus nunciat, ignes de terra producit, terrores, & turbationes exauget, minerias & terrae sulp-hura corrumpit. *Saturn în a treia casă, stăpân peste a şaptea, promite o* mare mortalitate provocată de luptele şi atacurile în contra Oraşelor, *şi, flancat de Marte, vesteşte predarea de teri-toriu considerabil, aşa cum zic Ali şi Léopold austriacul.*

În ciuda unor dificultăţi (mai cu seamă evocările savante ale maeştrilor doctrinei astrologice) am reuşit, nu fără emoţie, să pricep. N-am avut nici cea mai mică îndoială să recunosc în „descoperirea unei comori ascunse şi izbucnirea de focuri subterane, cutremure grozave şi spaime ale omenirii" evenimentele recente de la Donzello. Ce altceva putea să fie „comoara ascunsă" care va să iasă la iveală în primele zile ale lunii, dacă nu enigmaticele scrisori pe care Atto le dibuise şi sustrăsese din cabinetul lui Colbert, chiar înaintea morţii ministrului, survenite chiar pe 6 septembrie. Totul părea cât se poate de limpede şi totodată îngro-zitor prin felul ineluctabil al faptelor. Mai ales, data morţii lui Colbert, care nu murise desigur la tinereţe, coincidea cu „primejdiile vieţii celor în vârstă" de care pomenea gazeta. În ceea ce priveşte acele „cutremure şi focuri subterane", n-aveam decât să-mi aduc aminte de bubuitul pe care îl simţisem venind din pivniţă pe la începutul lunii. Îngrozitorul răsunet ne dusese cu gândul la un cutremur, dar, spre norocul nostru, nu lăsase în urmă decât o fisură în zidul scărilor de la primul cat şi o sperietură soră cu moartea a domnului Pellegrino.

Iar despre „marea mortalitate provocată de luptele şi atacurile în contra Oraşelor", aşa cum prevăzuseră „Ali şi Léopold Austriacul", ce se putea spune? Cine n-ar fi recunoscut aici bătălia cu turcul şi asediul Vienei? Numele înseşi ale celor doi mari astrologi aminteau în chip flagrant de împăratul Léopold de Austria şi de urmaşii lui Mahomed. Mi-a fost teamă să mai citesc în continuare, aşa că am dat câteva pagini înapoi la luna iulie. Aici, cum mă şi aşteptam, se prevedea înaintarea otomanilor şi începutul asediului:

Soarele în a zecea casă înseamnă… supunere de popoare, republici şi de apropiaţi unui vecin superior de la graniţă, cum zice Ali…

Chiar în clipa aceea Cristofano bătu la uşă. Am ascuns repede gazeta astrologică sub saltea şi am ieşit afară. Apelul medicului venise ca o eliberare: precizia cu care evenimentele păreau să fie prezise de autor (şi *massime* cele triste şi violente) mă cutremurase.

Emoția nu-mi dădu pace nici în bucătărie, în timp ce pregăteam prânzul și totodată îl ajutam pe Cristofano la elaborarea de leacuri pentru Bedford. Îmi venea greu să cred că într-un fel eram în stăpânirea planetelor, că viața tuturor, a celor de la Donzello ca și de la Viena, părea să se depene zadarnic într-o fundătură fatală, alunecând pe un tobogan invizibil prin care n-aveam cum să ne alegem drumul, în vreme ce rugăciunile noastre îndurerate și pline de speranță rătăceau în uitarea unui cer negru și pustiu.

— Ce-i cu cearcănele-astea, băiete, nu cumva faci nopți albe? întrebă Cristofano. Nu e bine deloc să nu dormi, căci dacă mintea și inima sunt mereu treze, porii nu se deschid și nu dau voie să se evapore umorilor alterate de eforturile de peste zi.

Am recunoscut că n-am prea dormit de câteva nopți. Dojana medicului se lega și de faptul că avea nevoie neapărat de serviciile mele, mai ales acum când reușise, cu ajutorul meu, să-i mențină pe chiriași perfect sănătoși. Adevărul e, adăugă el spre a mă încuraja, că toți mă lăudaseră pentru strădania mea de asistent. Medicul nu știa pesemne că n-ajunsesem cu tratamentul nici la Pompeo Dulcibeni, și nici la tânărul Devizé, ca să nu mai vorbesc de Stilone Priàso, cu care totuși petre-cusem aproape o noapte-ntreagă. Și prin urmare, sănătatea acestor trei chiriași se datorase mamei Natură, iar nu leacurilor sale.

Cristofano însă nu renunță așa de ușor la ideea lui, fiind gata să-mi prescrie un preparat de dormit.

— Intreaga Europă l-a încercat de mii de ori. Este prielnic somnului și multor slăbiciuni ale trupului, dar vindecă și tot felul de răni. Dacă ți-aș povesti minunile pe care le-a făcut, n-o să mă crezi, mă asigură medicul toscan. Se numește marea licoare, și se face și la Veneția, în Spițeria dell'Orso, din piața Santa Maria Formosa. Prepararea acestui leac durează cam mult, dar e obligatoriu să fie desăvârșit în septembrie.

Scoase surâzând din sacoșele lui cu care umpluse masa din bucătărie o curioasă butelcă de pământ.

— Obiceiul vrea ca prepararea marii licori să înceapă primăvara, prin fierberea a douăzeci de livre de ulei obișnuit cu două de vin alb vechi…

În vreme ce Cristofano enumera ca de obicei, cu obsedanta lui minuție, compoziția și miraculoasele virtuți ale preparatului, mintea mea continua s-o ia razna.

— … acum că e septembrie, o să adăugăm iarbă balsamică și o porție bună de rachiu fin de-al domnului Pellegrino.

Vestea că medicul se înfruptase încă o dată din pivnița stăpânului meu în scopuri terapeutice reuși să mă aducă cu picioarele pe pământ, ceea ce nu-i scăpă lui Cristofano.

— Ia spune-mi, ce te frământă, fiule?

I-am povestit că mă trezisem în dimineața aceea copleșit de gânduri negre: dacă, așa cum spun unii, viața noastră e guvernată de planete și stele, atunci totul e-n zadar, chiar și medicamentele pe care el se străduia să le prepare. Imediat însă mi-am cerut scuze, punându-mi rătăcirea pe seama oboselii.

Cristofano mă privi uluit, dar și cu o umbră de neliniște.

— Nu înțeleg de unde ți-au trecut prin cap întrebările astea care sunt orice, dar nu rătăcire. Căci eu însumi prețuiesc mult astrologia. Știu că numeroși medici ridiculizează această știință, cărora eu le răspund cu cuvintele lui Galenus: *medici Astrologiam ignorantes sunt peiores spiculatoribus et hotnicidis.* Cu alte vorbe, medicii care ignoră astro-logia sunt mai răi decât șarlatanii și ucigașii. Și să nu uităm ce-au spus Hipocrat, Schott și mulți alți experți autori, cu care eu măânsoțesc în a-i persifla la rândul meu pe colegii sceptici.

Astfel Cristofano, fără să uite a desăvârși conform rețetei acea mare licoare, îmi povesti că până și ciuma neagră, după părerea unora, fusese rodul unei conjuncții a lui Saturn, Jupiter și Marte, întâmplate la 24 martie 1345. Tot așa, prima molimă de sifilis ar fi fost cauzată de conjuncția lui Marte și Saturn.

— *Membrum ferro ne percutito, cum Luna signum tenuerit, quod membro illi dominatur,* declamă el. Chirurgul se va abține să taie mădularul corespunzător semnului zodiacal în care se află Luna în ziua respectivă, mai ales dacă ea este contrată de Saturn și Marte, planetele malefice sănătății. Exemplu: dacă datele nașterii bolnavului prevăd lipsa de șanse în privința unei boli, medicul va încerca să-l salveze tratându-l în zilele recomandate de aștri a fi cele mai priincioase.

— Trebuie să înțeleg că fiecărei constelații a zodiacului îi corespunde o parte a trupului?

— Exact. Când Luna se află în Berbec, și Marte și Saturn îi sunt contrare, e bine să fie amânate operațiile la cap, față și ochi; în Taur, cele la gât, ceafă și beregată; în Gemeni, cele de umeri, brațe și mâini; în Rac, de piept, plămâni și stomac; în Leu, de inimă, spinare și ficat; în Fecioară, de pântece; în Balanță, de tibie, rinichi, buric și mațe; în Scor-pion, de vezică, de pubis, coloană, organe genitale și fese; în Săgetător, de coapse; în Capricorn, de genunchi; în Vărsător, de picioare; în Pești, dacă nu greșesc, de tălpi și călcâie.

Nu uită să adauge că cel mai potrivit pentru o bună pur-gație era atunci când Luna e în Scorpion sau în Pești. În schimb ar fi bine să se evite medicația când Luna se află în semne rumegătoare, alături de o planetă retrogradă, fiindcă pacientul se expune riscului de a voma, precum și altor alterări dăunătoare.

— „Luna în semne de rumegătoare, pentru bolnavi accidente

uimitoare", cum ne învață ilustrul Hermes. Cu atât mai abitir anul acesta, căci au fost primăvara și toamna patru planete retrograde, din care trei în semne rumegătoare, încheie el.

— Înseamnă oare că viața noastră se reduce la o luptă între planete!

— Nicidecum. De fapt se dovedește că alături de aștri, ca parte a întregii Creații, omul poate să-și clădească propriul noroc sau propria ruină. Lui îi revine să-și folosească cât mai bine intuiția, inteligența și înțelepciunea date de la Dumnezeu.

Îmi precizează că pentru experiența lui de medic, influențele planetelor arătau o înclinație, o tendință, o chemare, dar niciodată calea obligatorie.

Interpretarea lui Cristofano nu nega influența stelelor, însă punea accent pe judecata oamenilor și în special pe supremația voinței divine. Puțin câte puțin îmi simții sufletul împăcat.

Între timp îmi terminasem și eu treburile. Gătisem o supă cu unt și făină de orez, bucățele de sturion afumat, suc de lămâie, totul presărat cu multă scorțișoară. Dar fiindcă mai era mult până la ora prânzului, Cristofano îmi dădu liber. Nu înainte de a-mi da totuși o sticluță cu licoarea de care îmi vorbise, recomandându-mi să beau câte o picătură și să-mi dau pe piept înainte de a mă culca, astfel încât, respirând eu vaporii salutari, să am un somn bun.

— Nu uita că e bună și pentru răni și dureri. Dar nu și pentru rănile de pe urma sifilisului care, o dată unse cu acea licoare, provoacă spasme acute.

* * *

Tocmai urcam scările când, în dreptul întâiului cat, am auzit ecoul notelor ciupite de Devizé: executa încă o dată rondoul ce atât de mult mă fermecase și care părea să însenineze în chip miraculos sufletul tuturor.

Ajuns la al doilea cat, îmi auzii numele șoptit de cineva. Am luat-o pe coridor și am zărit în fund ciorapii roșii ai abatelui Melani ițindu-se prin ușa crăpată.

— Am nevoie de sirop. Data trecută mi-a făcut bine, scandă el, ca și cum Cristofano ar fi prin apropiere gata să-l audă, în vreme ce prin gesturi îmi dădea de înțeles să vin la el în odaie unde de fapt nu era vorba de niciun sirop, ci de vești importante.

Înainte de a închide ușa după mine, abatele mai trase cu urechea un pic la delicioasa melodie a rondoului.

— Ah, puterea muzicii, oftă el vrăjit.

Se îndreptă apoi cu vioiciune spre masă.

— Să revenim la ale noastre, băiete. Vezi asta? Câteva hârtii care cuprind o muncă greu de închipuit.

Teancul de foi manuscrise pe care-l ascunsese cu oarecare teamă la

precedenta mea vizită era acum la vedere pe masă. De multă vreme, îmi spuse, lucra la un ghid al Romei pentru vizitatorii francezi, având în vedere că cele deja existente în comerț nu se mai potriveau cerințelor călătorilor, și nici nu acordau importanța cuvenită antichităților și operelor de artă demne de admirat la Vatican. Îmi arătă ultimele pagini pe care le scrisese la Paris. Caligrafia era măruntă și deasă. Capitolul respectiv era dedicat bisericii Sant'Attanasio dei Greci.

— Și cum rămâne? întrebai eu contrariat.

— Am sperat să folosesc ceasurile de răgaz ale acestei călătorii la Roma pentru a-mi termina îndreptarul. Azi-dimineață chiar m-am apucat de scris. Brusc însă am avut o iluminare.

Îmi povesti că prin 1679, cu patru ani în urmă, chiar în biserica Santattanasio, avusese o întâlnire neașteptată. După ce contemplase nobila fațadă datorată lui Martino Longhi, pătrunsese în interior. Pe când admira o frumoasă pânză de Trabaldesi într-o capelă laterală, își dădu seama brusc de prezența unui străin care-l făcu să tresară.

În acel clarobscur întrezări un preot în vârstă, care după acoperământ aparținea de iezuiți. Era adus de spate, iar pieptul și brațele îi erau străbătute de un tremurat ușor dar fără oprire. Se sprijinea într-un toiag, și-n plus două tinere slujitoare îl țineau la braț, ușurându-i truda mersului. Barba albă îi era atent îngrijită, iar fruntea milos brăzdată de riduri, ca și pomeții. Ochii albaștri și tăioși ca două pumnale lăsau să se-nțeleagă că fusese un spirit viu și talentat la vorbă.

Iezuitul îl fixase pe Atto în ochi și abia surâzând n-a ezitat să recunoască:

— Ochiul dvs…. Da, este magnetic.

Vag alarmat, abatele Melani se uită întrebător spre cele două însoțitoare ale bătrânului prelat. Dar acestea n-au spus nimic, ca și cum nu și-ar fi îngăduit să vorbească fără permisiunea stăpânului.

— Arta Magnetică este foarte importantă în această lume vastă, continuase iezuitul, și dacă devii maestru în Gnomonica Catoptrică sau în Orologiografia Nouă Speculară, vei putea să eviți toate Prodroamele Copte.

Cele două slujnice amuțiră, ca și cum acea situație stânjenitoare se mai repetase și alte dăți.

— Iar dacă ai parcurs Drumul Extatic Ceresc, reluă bătrânul cu glas răgușit, nu vei avea nevoie de observatoare astronomice malteze sau de analize fizico-medicale, căci marea artă a luminii și a umbrei, asimilată de Diatriba Prodigioaselor Cruci și de Polygraphia Nouă, îți va dărui întreaga Aritmologie, Musurgia și Phonurgia de care vei avea nevoie. Abatele Melani rămăsese ca o statuie fără grai.

— Totuși arta magnetică nu poate fi învățată, fiindcă ea face parte

din natura omului, argumentă prelatul. Magnetul e magnetic și basta. Dar *Vis Magnetica* izvorăște și de pe chipul omului. Și din muzică, știi bine.

— Știți cumva cine sunt? întrebase Atto Melani, crezând că bătrânul îl știa de pe când fusese cântăreț.

— Puterea magnetică a muzicii poate fi observată în cazul tarantulelor, continuă necunoscutul, ca și cum Atto n-ar fi fost demn de luat în seamă. Ea poate să-l vindece pe cel mușcat de tarantulă, precum și pe alți suferinzi. Ai înțeles?

Fără să-l lase însă pe Atto să-i răspundă, bătrânul izbucni într-un râs cloncănitor care-l scutura din toate cele. Tremuratul puse stăpânire pe tot trupul său și tinerele însoțitoare trebuiră să-l țină strâns ca să nu-și piardă echilibrul.

Nebunească izbucnire în hohote a acestuia părea uneori să se învecineze cu suferința, deformându-i monstruos trăsăturile feței podidite de lacrimi.

— Dar atenție, își continuă el anevoie delirul, magnetul se cuibărește și-n eros, și de-aici poate să țâșnească păcatul. Tu ai ochiul magnetic, dar Domnul refuză păcatul, Domnul refuză!

Ridică toiagul cu intenția nereușită de a-l croi pe abate.

De data asta slujnicele interveniseră, una dintre ele reușind să-l calmeze și să-l ducă spre ieșirea din biserică. Deranjați de la rugăciunile lor, câțiva credincioși priveau scena intrigați. Abatele nu ezitase s-o chestioneze pe una din fete. Invingându-și timiditatea omului din popor, ea îi explicase că bătrânul se lua adesea de necunoscuți și le turna tot felul de elucubrații.

— E german. A scris o groază de cărți, iar acum că și-apierdut mințile, repetă neîncetat titlurile. Spre rușinea confraților săi, el îi confundă adesea pe cei vii cu cei morți, de aceea nu prea are voie să iasă în lume. Dar nu e mereu în halul ăsta. Eu și sora mea îl însoțim de obicei și câteodată pare cu totul altă persoană. Scrie chiar scrisori pe care ni le dă nouă să le expediem.

Abatele Melani, la început iritat de agresiunea bătrânului, fu înduioșattotuși de aceapoveste tulburătoare.

— Care este numele său?

— Este foarte cunoscut la Roma. Părintele Athanasius Kircher.

Surpriza avu forța să mă cutremure din cap până-n picioare.

— Kircher? Omul de știință iezuit care pretindea că a aflat secretul ciumei? exclamai eu înfierbântat, amintindu-mi cum despre Kircher discutaseră cu însuflețire chiriașii hanului chiar la începutul izolării noastre.

— Exact, confirmă Atto. Dar poate că e momentul să știi cine era cu adevărat acest Kircher. Altfel n-o să înțelegi restul istoriei.

Așa se făcu că Atto Melani mă ajută să înțeleg cât de strălucitor a

fost odinioară astrul lui Kircher și al învățăturii sale, și de ce ani în șir fiecare cuvânt al său fusese considerat drept cel mai înțelept oracol.

Părintele Athanasius Kircher fusese invitat la Roma de papa Urban al VlII-lea Barberini, care auzise cuvinte de laudă despre erudiția sa din partea celor care frecventau universitățile de la Wurzburg, Viena și Avignon. Părintele vorbea douăzeci și patru de limbi, între care multe învățate în lungile sale popasuri în Orient. Adusese cu el la Roma numeroase manuscrise arabe și caldeene, precum și o atotcuprinzătoare expoziție de hieroglife. Cunoștea multe științe la perfecție: Teologie, Metafizică, Fizică, Logică, Medicină, Matematică, Etică, Ascetică, Jurisprudență, Politică, Interpretarea Scripturilor, Contro-versă, Teologie morală, Rretorică și artă combinatorie. Nimic nu e mai frumos decât cunoașterea întregului, obișnuia el să spună, și într-adevăr cu toată umilința și *ad maiorem Dei gloriam* revelase tainele cuprinse în Gnomonică, în Poligrafie, în Magnetism, Aritmologie, în *Musurgie* și *Phonurgie,* limpezise prin recurs la secretele simbolului și analogiei cețoasele enigme ale cabalei și hermetismului, aducându-le la măsura universală a științei primordiale.

Mai făcea de asemeni și uimitoare experiențe cu mecanisme și minu-nate mașini născocite de el. Adunase astfel la muzeul fondat chiar de el la Colegiul Roman un orologiu acționat cu o rădăcină vegetală, și care umărește traseul soarelui, o mașină care transformă lumina unei candele în forme miraculoase de oameni și animale și, în fine, nume-roase instrumente catoptrice, mașini de gătit parastatice, perdele mezop-tice și cadrane sciaterice.

Atotînvățatul iezuit se mândrea pe drept cuvânt că ar fi inventat și o limbă universală prin care se putea vorbi cu toată lumea, o limbă atât de clară și fără de cusur încât episcopul de Vigevano îi adresase o scrisoare entuziastă, asigurându-l că o învățase în mai puțin de un ceas. Venerabilul profesor de la Colegiul Roman arătase până și ce formă avusese cu adevărat Arca lui Noe, reușind să stabilească câte și ce animale conținuse, locul și felul coliviilor, adăpătoarelor, ieslelor și troacelor, precum și cel al ușilor și ferestrelor. În plus mai demonstrase *geometrice et mathematice* că dacă turnul Babel ar fi fost construit, el ar fi fost atât de greu încât pământul s-ar fi înclinat într-o rână.

Dar mai cu seamă, Kircher era învățatul expert în limbi vechi și necunoscute, despre care publicase multe lucrări, dezlegând astfel taine străvechi, între care obârșia religiilor antichității. Pentru prima dată găsise cheia de acces spre chineză, japoneză, coptă și egipteană. Descifrase hieroglifele de pe obeliscul lui Alexandru care se înălța acum lângă fântâna ridicată, în piazza Navona, de cavalerul Bernini. Povestea obeliscului, pe care chiar Bernini îl restaurase urmând instrucțiunile lui Kircher, era una dintre legendele extraordinare ce

circulau pe seama iezuitului.

Când enormul vestigiu de piatră fusese descoperit printre ruinele de la Circo Massimo, iezuitul fusese imediat adus la fața locului. Deși vizibile erau doar trei din cele patru fețe ale obeliscului, descrisese simbolurile care ar fi apărut pe fața încă îngropată. Previziunea lui s-a adeverit, exactă până în cele mai obscure detalii.

— Dar atunci când l-ați întâlnit era… cum pot să spun, întrerupsei eu narația.

— Poți s-o spui: dăduse-n mintea copiilor, confirmă Atto.

Ei bine, în ultimii săi ani, geniul se senilizase. Cugetul său, explică Atto, se evaporase și-n curând trupul va să aibă aceeași soartă. Părintele Kircher n-a mai trăit decât un an după întâlnirea cu pricina.

Nebunia e una și aceeași pentru toți, pentru rege și pentru plugar, decretă abatele Melani. În zilele următoare, adăugă el, se dusese să discute cu oameni avizați care-i confirmară starea jalnică a lui Kircher, cu toate că iezuiții încercaseră s-o ascundă pe cât a fost cu putință.

Să vin însă la subiect, o tăie scurt abatele. Îți mai amintești desigur cum am găsit eu în cabinetul lui Colbert niște scrisori provenind de la Roma și adresate de fapt Suprain-tendentului Fouquet, scrise într-un stil amintind de un om al bisericii, și în care era vorba de o informație rezer-vată, din păcate, fără alte detalii.

— Sigur că-mi amintesc.

— Ei bine, scrisorile erau de la Kircher.

— Și ce vă face să fiți atât de sigur?

— Este dreptul tău să te-ndoiești. N-am ajuns încă să-ți explic iluminarea pe care-am avut-o azi. Sunt încă emoționat. Iar emoția e fiica haosului, în timp ce noi avem nevoie de ordine și fapte. Îți aduci aminte că, uitându-mă eu mai bine la acele misive, observasem că una din ele începe cu *mumiarum domino,* lucru pe care la început nu l-am înțeles.

— Adevărat.

— *Mumiarum domino* înseamnă stăpânului mumiilor, și se referă sigur la Fouquet.

— Ce sunt alea mumii?

— Sunt leșurile vechilor egipteni depuse în sarcofage și ferite de putrezire datorită unor bandaje și misterioase tratamente.

— Tot nu-nțeleg de ce Fouquet ar fi fost stăpânul mumiilor? Abatele luă o carte și mi-o întinse. Era o culegere de poezii a domnului

La Fontaine, același care preamărise în versuri vocea lui Atto Melani. Deschise la o pagină unde pusese un semn și subliniase câteva rânduri.

Je prendrai votre heure et la mienne.

Si je vois qu'on vous entretienne,
J'attendrai fort paisiblement
En ce superbe appartement
Ou l'on afait d'etrange terre
Depuis peu venir a grand-erre
(Non sans travail et quelques frais)
Des rois Cephrim et Kiopes
Le cercueil, la tombe ou la biere:
Pour les rois, ils sont en poussiere.
…
Je quittai donc la galerie,
Fort contentparmi mon chagrin,
De Kiopes et de Cephrim,
D'Orus et de tout son lignage
Et de maint autre personnage.

— E o poezie dedicată lui Fouquet. Ai înțeles?

— Nu prea, făcui eu enervat de acel dezlânat și obscur poem.

— E simplu totuși. Cephrim și Kiopes sunt două mumii achiziționate de Supraintendentul Fouquet. La Fontaine, un mare admirator al acestuia, pomenește faptul în glumeață lui versificație. Acum vin și te-ntreb: cine era interesat la Roma de Egiptul antic?

— Asta știu. Kircher.

— Exact. Fapt e că Kircher examinase personal mumiile lui Fouquet ducându-se la Marsilia, unde tocmai fuseseră debarcate. Rezultatele analizei le publicase apoi în tratatul OEDIPUS AEGIPTIACUS.

— Inseamnă că Kircher și Fouquet se cunoșteau.

— Evident. Îmi amintesc că tratatul cuprindea și un desen al celor două sarcofage, executat de un confrate iezuit al lui Kircher. Autorul scrisorilor și Kircher sunt deci una și aceeași persoană. De-abia azi însă am pus totul cap la cap și-am înțeles.

— Până și eu încep să înțeleg. Într-una din scrisori Fouquet este numit *dominus mumiarum,* adică „stăpânul mumiilor", fiindcă a achiziționat cele două sarcofage citate de Kircher.

— Bravo, ai prins pontul.

Fapt e că situația nu era deloc simplă. Pe scurt, abatele Melani dedusese că Kircher și Supraintendentul Fouquet se cunoscuseră datorită mumiilor pe care acesta le luase de la Marsilia spre a le duce cu sine la Paris. Întâlnindu-l fie personal, fie pe alte căi, Kircher îi încredințase lui Fouquet un secret. Dar corespondența pe care cei doi o avuseseră și pe care Atto Melani o sustrăsese de la Colbert, se mărginea doar să-l menționeze, și nu să-l explice.

— Inseamnă că ați venit la Roma nu doar ca să-l găsiți pe Fouquet,

ci și ca să înțelegeți secretul acelor scrisori.

Abatele deveni gânditor, ca și cum ceva sâcâitor nu i-ar da pace.

— La început nu, dar acum nu pot nega că afacerea m-a pus pe jar.

— Și nu întâmplător ați tras dvs. La hanul Donzello, e-ade-vărat?

— Bravo. Cum ți-ai dat seama?

— M-am gândit că, așa cum spuneau scrisorile pe care le-ați dibuit, Supraintendentul fusese văzut de spionii lui Colbert în piazza Fiammetta, aproape de biserica Sant Apollinare și în piazza Navona. Adică la doi pași de noi.

— Bravo, înseamnă că nu m-am înșelat deloc cu privire la calitățile pe care le ai.

Încurajat de acea prețuire, am îndrăznit în fine să pun întrebarea care mă rodea, făcându-mi glasul să tremure.

— Domnul Mourai nu era altul decât Fouquet, nu-i așa?

Atto Melani nu se grăbi să-mi răspundă, căci chipul său fu prin el însuși un răspuns. Această acceptare mută fu urmată, firește, de explicațiile mele. Cum ajunsesem să-i dau de capăt? Nici eu nu știam prea bine. Poate înmănunchierea de mai multe fapte, aparent neînsemnate, m-a condus pe calea adevărului. Fouquet era francez, la fel și Mourai. Mourai era bătrân și bolnav, aproape orb. După douăzeci de ani de închisoare, Supraintendentul n-avea cum să aibă o sănătate mai bună. Cei doi aveau cam aceeași vârstă: în jur de șaizeci, șaptezeci de ani. Mourai era însoțit de tânărul domn Devizé, care nu cunoștea totuși Italia ca pe propria țară, și în plus nu se pricepea decât la muzică. Un fugar avea nevoie de o călăuză mai pricepută în ale vieții; și acesta nu putea fi decât Pompeo Dulcibeni. Bătrânul gentilom, într-adevăr, părea să se priceapă foarte bine la comerț, dovadă stând informațiile lui despre prețul țesăturilor la Roma, taxa pe măcinat, aprovizionarea cu alimente din câmpia romană etc. Și asta nu era tot. Dacă Fouquet într-adevăr se ascundea sau era în trecere prin Roma, era normal să nu se prea îndepărteze de adăpostul în care locuia. Și dacă ar fi fost oaspetele hanului nostru, unde oare ar fi ieșit să facă doi pași la apusul soarelui, dacă nu în piazza Navona sau în piazza Fiammetta, trecând prin fața bisericii Sant'Appollinare? în plus, așa cum îmi trecuse vag prin minte chiar în dimineața aceea, a poposi la Donzello era mai potrivit celor ce nu dispun de mulți bani; fapt e că zona noastră, care odinioară se mândrea cu cele mai bune locande, se afla acum într-un declin iremediabil. Dar bătrânul francez nu părea lipsit de bani, ba dimpotrivă. Prin urmare se temea probabil să dea cu ochii de unii gentilomi de rangul lui. Poate chiar francezi, care în pofida trecerii anilor, puteau să recunoască un chip inconfundabil ca cel al Supraintendentului.

— De ce mi-ați ascuns acest adevăr? l-am întrebat cu glas nesigur la capătul expunerii mele, încercând să-mi alung emoția.

— Fiindcă nu venise încă momentul. Dacă ți-aș fi spus de fiecare dată tot ce știu, te-aș fi zăpăcit de cap, răspunse el în batjocură.

Dar pe neașteptate își îmblânzi tonul.

— Mai ai multe de-nvățat de la mine, dar nu și meșteșugul deducțiilor, spuse el mișcat.

Pentru prima oară am fost sigur că abatele Melani nu se prefăcea, ba chiar își mărturisea durerea pentru trista soartă a prietenului său. Astfel, abia stăpânindu-și lacrimile, îmi spuse că nu venise la Roma numai să constate dacă semnalarea prezenței lui Fouquet era adevărată, și deci să stabilească dacă fuseseră răspândite dinadins zvonuri false menite să-l tracaseze pe Regele Preacreștin și întreaga Franță. Abatele Melani luase în piept lunga călătorie din Franța în Italia nutrind speranța de a-și revedea prietenul de odinioară, cu toate amintirile din care rămăsese doar tristețea și despărțirea. Dacă într-adevăr Fouquet se afla la Roma, se gândise el, era desigur în primejdie: același informator care-i semnalase lui Colbert prezența Supraintendentului în Urbe va să primească mai devreme sau mai târziu ordine de la Paris. Cum ar fi cel de a-l captura pe Fouquet sau, în caz de nereușită, de a-l suprima.

Iată de ce Melani, după propriile explicații, ajunsese la Roma sfâșiat de sentimente contradictorii: nădejdea de a-și revedea prietenul pe care-l crezuse mort după ani de temniță chinuitoare, dorința de a-și servi cu credință Regele și, în fine, teama, în cazul în care ar fi dat de Fouquet, de a fi antrenat în ceea ce ar fi fost deznodământul.

— Puteți fi mai clar?

— Toată lumea Parisului știe că Regele n-a urât pe nimeni altul mai mult ca pe Supraintendent. Și dacă ar fi aflat că Fouquet era încă în viață și liber, și nu mort la Pignerol, mânia sa ar fi fost necruțătoare.

Atto îmi explică apoi că un om al lui de încredere îl ajutase, ca de fiecare dată, să i se tăinuiască plecarea.

— Este un copist extraordinar de talentat care știe să-mi imite scrisul la perfecție. Un om și jumătate, acest Buvat. De câte ori plec din Paris pe-ascuns, el se ocupă de corespondență. Mi se scrie de la toate curțile Europei pentru a avea cele mai noi informații, iar prinții vor răspunsuri imediate, spuse el semeț.

— Și Buvat cum știe el ce trebuie să le scrie?

— Inainte de a pleca, i-am lăsat informațiile cele mai previzibile în materie de politică. În privința noutăților de la curte, și le procură singur, plătind câțiva servitori, cel mai bun sistem de informație din Franța.

Voiam să-l întreb cum reușise să-i ascundă călătoria până și regelui, dar Atto nu se lăsă întrerupt. Ajuns la Roma, spuse el, dăduse de urma lui Fouquet și a hanului nostru. Dar chiar în dimineața în

care pusese el piciorul la Donzello, cel ce încă se numea domnul Mourai deceda în chip tragic. Astfel, abatele Melani nu mai apucase decât să-l vadă pe fostul său binefăcător, regăsit în condiții atât de bizare, murindu-i în brațe.

— El v-a recunoscut?

— Din păcate, nu. Când am dat de el în cameră, abia de-și trăgea sufletul, îngăimând lucruri fără noimă. M-am străduit din răsputeri să-l aduc la viață, l-am scuturat de umeri, i-am vorbit, degeaba. În acest han s-a stins un mare om.

Abatele Melani își întoarse privirea, căutând parcă să-și ascundă o lacrimă. Îl auzii intonând cu glas tremurător o melodie sfâșietoare:

Ma, quale pena infinita
sciolta hai ora la vita[12]

Graiul îmi pierise, copleșit de emoție. Atto se retrăsese într-un ungher al încăperii, ca pentru a se reculege. Îmi veniră în minte trăsăturile și

Gesturile bătrânului Mourai, așa cum îl cunoscusem eu în zilele de la Donzello. Încercai să-mi amintesc cuvinte, expresii, accente care ar putea să-l lege de marea și nefericita figură a Supraintendentului, așa cum eu mi-l închipuisem din istorisirile abatelui Melani. Mi-am adus aminte de ochii lui albaștri, dar deja stinși, de bătrânul trup alburiu și tremurător, de buzele lui crăpate și febrile. Nimic însă, nimic care să-mi sugereze proverbiala vioiciune a Veveriței. Și totuși… iată-l pe Mourai revenindu-mi în amintire cu silueta sa măruntă și delicată, cu pomeții săpați, dar nu încă lemnoși, în ciuda vârstei. Și-apoi profilul său curbat și mâinile fine și nervoase… o bătrână Veveriță, da, iată cu ce semăna domnul Mourai. Niciun gest, nicio frază, nicio fulgerare din ochi: Veverița se resemna cu odihna eternă. Își dăduse ultima suflare pentru a escalada arborele libertății: era de-ajuns.

În fine, cugetai eu copleșit de lacrimile ce mă podidiseră, ce importanță mai avea felul cum murise Fouquet? Murise liber.

Abatele se întoarse spre mine, vădit cutremurat de emoție.

— Prietenul meu stă acum la dreapta Tatălui, între drepți și martiri, exclamă el patetic. Află că mama lui Fouquet privea cu teamă ascensiunea fiului ei, care îl făcea puternic peste lucrurile lumești, dar îi slăbea sufletul. Și-n fiecare zi se ruga la Dumnezeu să schimbe soarta Supraintendentului și să-l aducă pe calea mântuirii și a sfințeniei. Când credinciosul servitor La Foret îi aduse funesta veste a arestării, mama lui Fouquet îngenunche fericită și-i mulțumi Domnului exclamând: „Da, acum va fi un sfânt!”

Atto se întrerupse o clipă pentru a scăpa de nodul din gât ce-i sufoca vorbele.

— Predicția acelei bune femei, reluă el, s-a adeverit. După cele spuse de un confesor al său, Fouquet, în ultima parte a detenției, își primenise de minune sufletul. Pare să fi scris chiar o seamă de meditații spirituale. În scrisorile către soția sa, nu uita niciodată să-și arate recunoștința pentru acea rugăciune a mamei, în speranța că îi va fi împlinită de Atot-puternicul. Abatele oftă: Oh, Nicolas! Cerul a pretins de la tine prețul cel mai scump, dar te-a și răsplătit pe măsură. Te-a smuls din acel mizerabil destin de glorie pământească, nu mai mult decât un inexorabil, zadarnic cenotaf

După câteva minute de reculegere și împăcare a sufletelor noastre, am încercat să schimb vorba.

— Știu că nu veți fi de acord, dar poate e cazul să-l descoasem puțin pe Pompeo Dulcibeni. Sau pe Devizé.

— Nu cred că e bine, făcu el cu vioiciune, lăsând la o parte orice urmă de deznădejde. Dacă cei doi au ceva de ascuns, orice întrebare va avea darul să-i pună-n gardă.

Se ridică să-și șteargă fața. Apoi umblă în hârtiile de pe masă și-mi întinse o foaie.

— Avem o treabă mai urgentă, deocamdată. Trebuie să dăm de capăt probelor pe care le-am adunat până acum. Îți aduci aminte că atunci când am intrat în tipografia clandestină a lui Komarek, podeaua era presărată cu foi de hârtie. Ei bine, am reușit să iau câteva. Spune-mi dacă îți amintește de ceva.

Caracter Text Comparație Cursiv
LIBER JOSVE
HEBRAICE JEHOSHUA
Caput Primum

Et factum est post mortem Moysi servi Domini, ut loqueretur Dominus ad Josue filium Nun, ministrum Moysi, & diceret ei; Moyses seruus meus mortuus est surge & transi jordanem istum tu & omnis populus tecum, în terram, qouam ego dabo filiis Israel. Omnem locum, quem calcaverit vestigium pedis vestri, vobis tradam, sicut locutus sum Moysi. A deserto & Libano usque adfluvium magnum contra Solis occasum erit terminus vester. Nullus poterit vobis resistere cunctis diebus vitae tuae: sicutfui cum Moyse, ita ero tecum: non dimittam, nec derelinquam te. Confortare & esto robustus: tu enim sorte dividespopulo huic terram…

— Pare începutul unui alt fragment din Biblie.

— Și altceva?

Am întors textul pe față și pe dos.

— Și ăsta e tipărit pe-o singură parte a paginii!

— Exact. Intrebarea e: nu cumva la Roma există moda de atipări Biblii pe o singură față a hârtiei? Eu cred că nu. Cantitatea de hârtie

ar fi dublă. Iar cărțile ar cântări de două ori mai mult, și poate și prețul s-ar dubla.

— Și-atunci?

— Atunci paginile astea nu fac parte dintr-o carte.

— Atunci ce sunt?

— Niște eșantioane de performanță, ca să zic așa.

— Adică probe tipografice?

— Nu numai; se demonstrează ceea ce tipograful e în măsură să ofere clientului. Știm de la căutătorii de relicve via Stilone Priàso, că acel Komarek are nevoie de bani și, în afară de umila slujbă la tipografia congregației de Propaganda Fide, execută mici lucrări clandestine. Pentru asta însă trebuie să facă rost de clienți, ca să zic așa, siguri. Se prea poate să fi cerut chiar autorizație pentru a lucra pe cont propriu. Așa se explică eșantioanele pentru viitorii comanditari. Și ca să arăți o probă de caractere tipografice, o singură pagină e de-ajuns.

— Cred că aveți dreptate.

— Iată o dovadă-n plus: ce se spune în primul rând al paginii? „Caracter Text Comparație Cursiv". Nu sunt de meserie, dar cred că „Paragone" este numele caracterului tipografic folosit în acel text. Pe cealaltă pagină, în același loc, se citește „nda". Probabil numele unei scrieturi ronde.

— Asta-nseamnă că trebuie să revenim la pista Stilone Priàso?

— Poate da, poate nu. Sigur e că, spre a-l găsi pe hoț, trebuie să căutăm un client al lui Komarek. Iar Stilone Priàso este unul. În plus, hoțul perlelor tale nu e un nabab, la fel și gazetarul nostru. Și pe deasupra e din Napoli, același oraș din care bătrânul Fouquet plecase spre a ajunge la Donzello. Straniu, nu? Insă…

— Insă?

— Totul e mult prea evident. În schimb, cel care l-a otrăvit pe bietul meu prieten este prea viclean și iscusit ca să se dea de gol și să iasă din anonimat. Poți să ți-l închipui în acest rol pe anxiosul Stilone Priàso? Dacă el ar fi ucigașul, crezi că s-ar plimba de zor cu o gazetă astrologică sub braț? A se da drept astrolog nu e desigur cel mai bun alibi pentru un asasin. Cu atât mai puțin să facă pe găinarul, furându-ți ție acele *margaritae*.

Așa era. Iar Stilone părea într-adevăr să fie astrolog. I-am povestit lui Atto cu câtă mâhnire și durere îmi relatase napoletanul istoria abatelui Morandi.

Părăsind odaia lui Atto, m-am hotărât să-i pun întrebarea ce i-o copsesem de-atâta vreme.

— Domnule Atto, credeți că există vreo legătură între misteriosul hoț și moartea Supraintendentului Fouquet, da sau nu?

— Nu știu.

* * *

Minţea. Eram sigur. Pe când eram deja în pat (după ce distribuisem mâncarea chiriaşilor) şi-mi adunam ideile, am simţit că o perdea de gheaţă se lasă între mine şi abatele Melani. Sigur îmi mai ascundea ceva, aşa cum făcuse cu prezenţa lui Fouquet în han sub o falsă identitate, şi înainte de asta, cu scrisorile descoperite în cabinetul lui Colbert. Şi cu câtă neruşinare îmi povestise istoria lui Fouquet! Vorbise de acesta ca şi cum nu l-ar fi văzut de ani de zile, deşi chiar el împreună cu domnul Pellegrino îl văzuse murind (teribila împrejurare mi-era bine întipărită-n minte) de câteva ceasuri. Avusese chiar obrăznicia să insinueze apoi că Dulcibeni şi Devizé ar ascunde ceva în legătură cu Mourai, *alias* Fouquet. Tocmai el vorbea! El, preotul minciunii, virtuozul prefăcăto-riei, acest abate Melani! M-am afurisit pentru faptul de a fi trecut cu uşurinţă peste informaţiile despre el auzite de mine din gura lui Cris-tofano, Devizé şi Stilone Priàso. M-am afurisit şi pentru că m-am lăsat măgulit atunci când mi-a lăudat agerimea.

Nervos din cale-afară, doream şi mai mult să mă măsor cu abatele pentru a-mi pune la-ncercare calitatea de a-i anticipa mişcările, de a-i demasca omisiunile, de a-i descifra tăcerile şi de a-i zădărnici limbaria.

Legănându-mă astfel în subtila şi ranchiunoasa pizmă pentru Melani, am adormit ca un prunc, istovit de noaptea albă. Pradă somnului, am alungat până şi gândul la Cloridia.

Pentru a doua oară în cursul aceleiaşi zile, fui trezit de Cristofano. Dormisem cam patru ceasuri în şir. Mă simţeam bine, nu ştiu dacă din pricina acelei scurte odihne sau a marii licori din care nu uitasem să beau şi să-mi dau pe piept înainte de a aţipi. Văzând că arăt bine, medicul plecă liniştit. Mi-am adus atunci aminte că trebuie să-mi continuu colindul cu leacurile în contra molimei. M-am îmbrăcat şi mi-am luat traista cu sticluţele de medicamente. Voiam să administrez mai întâi un teriac stomacal şi un decoct de dumbeţ cu sirop lui Brenozzi, precum şi o fumigaţie lui Stilone Priàso, după care să cobor la primul cat la Devizé şi Dulcibeni. Am trecut prin bucătărie să încălzesc puţină apă în ceaun.

Cu veneţianul m-am silit să termin cât mai repede: nu-mi plăcea insistenţa cu care mă interoga, punând întrebări la care el însuşi răspundea scurt şi pe loc, împiedicându-mă să deschid gura. În plus, mi se făcea rău doar văzându-l cum îşi tot ciupea părţile ruşinoase, nervos nevoie mare, aşa cum se vede la tinerii care, pierzându-şi de curând inocenţa dar încă netrecuţi prin viaţă, îşi biciuie puţica cu zadarnice şi digitale înverşunări. Am observat că nu se atinsese de mâncare, dar nu l-am întrebat de ce, temându-mă să nu stârnesc un nou val de vorbe.

Bătui deci la ușa napolitanului. Mă lăsă să intru și, în timp ce-mi aranjam catrafusele, văzui că nici el nu se atinsese de farfurie. L-am întrebat dacă se simte bine.

— Știi tu de unde vin? îmi zise în loc de răspuns.

— Da, domnule, făcui eu perplex, din regatul Neapolelui.

— Ai fost vreodată acolo?

— Din păcate, nu, n-am prea văzut orașe la viața mea.

— Ei bine, află că Cerul n-a fost nicicând mai darnic în pronia sa cu vreun alt oraș în orice anotimp, începu el pe un ton emfatic, în timp ce eu îi pregăteam fumigația. Napoli, capitală gentilă și populată a celor douăsprezece provincii ale Regatului, tronează pe țărmul mării ca un teatru maiestuos, împrejmuită de dulci coline și blânde câmpii. Înălțată de o sirenă pe nume Partenope, ea se bucură, grație șesului din preajmă numit Poggio Reale, de roade nenumărate și de izvoare limpezi, de vestita molură și tot soiul de ierburi ale căror vârfuri formează în aceste locuri uluitoare arcade. Iar pe rodnica luncă Chiaia, ca și pe colinele de la Posillipo, cresc cât vezi cu ochiul roade de conopidă, mazăre, cardon și anghinare, ridichi, rădăcinoase, precum și delicioase salate și fructe. Și nu cred că există loc mai fertil și mai atrăgător prin belșug de frumu-sețe ca țărmurile mândre de la Mergellina, mângâiate doar de suavul zefir, îndreptățite pe deplin să găzduiască nemuritoarea cenușă a marelui Virgil și a incomparabilului Sannazzarro.

Nu degeaba, crezui eu, Stilone Priàso se credea poet. El își continua de zor descrierea, de sub cearșaful cu care-i acoperisem fața, cufundat în aburii balsamici.

— Mai încolo se află străvechiul oraș Pozzuoli, îndestulat de sparanghel, anghinare, mazăre și dovleci în afara anotimpului, iar în luna martie, aguride, spre uimirea tuturor.La Procida, fructe, la Ischia, fructe de păducel albe și roșii, dar și excelente vinuri și fazani cu nemiluita. La Capri, juninci preafrumoase și prepelițe dolofane. Cărnuri de porc la Sorrento, vânat la Vico, ceapă dulce la Castell'a Mare, chefali la Torre del Greco, barbuni la Granatiello, vii lăcrimoase pe Monte di Somma, odini-oară numit Vezuviu. Și pepeni și cârnați la Orta, vin de-i zice Vernotico la Nola, nuga la Aversa, pepeni galbeni la Cardito, miei la Arienzo, caș proaspăt la Acerra, cardon la Giugliano, lamprete la Capua, măsline la Gaeta, legume la Venafro. Și păstrăvi, vin, ulei și vânat la Sora…

În cele din urmă m-am dumirit.

— Nu cumva vreți să spuneți că stomacul dvs. Nu prea agreează mâncarea de la han?

Se sculă și mă privi oarecum jenat.

— Adevărul e că aici altceva nu se mănâncă decât fierturi. Dar n-ar fi astatotul… își căută el cuvintele. Pe scurt, mania ta de a pune

scorțișoară în toate cele, rasoluri, ciorbe, afumături și supe, va sfârși prin a-i termina pe toți, înainte de orice molimă! râse el zgomotos.

Eram încurcat și umilit. L-am rugat să vorbească mai încet, ca să nu-l audă și ceilalți chiriași. Era însă prea târziu. Din camera de-alături Brenozzi prinsese din zbor reprosul lui Stilone, și râsul lui frenetic nu întârzie să răsune. Ecoul ajunse la ușa părintelui Robleda, care se-ntâlni cu venețianul pe coridor. La rândul său, Stilone Priàso deschise ușa, antrenat de acel hohot coral. În zadar l-am rugat să nu iasă. Fui prins într-o rețea de persiflări și râsete cu lacrimi pe adresa felului pretins scârbos al mâncărurilor mele care, după toate aparențele, fără acompaniamentul caritabil al notelor lui Devizé nu se puteau digera. Până și părintele Robleda cu greu și-a putut stăpâni zeflemeaua.

Niciunul dintre ei nu-mi spusese până atunci adevărul, mă lămuri napolitanul, deoarece aflaseră de la Cristofano că Pellegrino și-ar fi revenit; prin urmare contau pe întoarcerea stăpânului meu și-n plus altele erau urgențele în acele zile. Dar recentul spor de scorțișoară fusese picătura care umpluse paharul. Văzând cât eram de umilit și jignit, Priàso schimbă vorba, în timp ce ceilalți doi se făcură nevăzuți.

— Haide, fiule, n-o lua în serios, vezi bine că izolarea nu face casă bună cu bunele maniere, mă-ncurajă cu o mână pe umărul meu.

Mi-am cerut iertare pentru faptul de a-l fi chinuit până atunci cu scorțișoara mea, mi-am luat borcănașele și-am închis ușa. Eram mânios și nefericit, dar hotărât deocamdată să nu dau vreun semn de slăbiciune.

Am coborât la primul cat. Eram gata să bat la ușa lui Devizé, dar brusc m-am oprit. Dinăuntru se auzeau notele încă neclare ale instrumentului. Îl acorda. Atacă în fine un dans, poate o sătească, urmată de ceea ce azi aș recunoaște fără să mă-nșel, ca pe o gavotă.

Am preferat să bat la ușa lui Pompeo Dulcibeni, aflată alături: dacă gentilomul din Fermo ar fi fost de acord cu masajul, eu aș fi putut totodată să savurez ecourile chitarei lui Devizé.

Dulcibeni îmi acceptă oferta. Mă primi ca întotdeauna, ursuz și obosit, cu voce calmă dar fermă, cu privirea lui verde-albastră pătrunzătoare.

— Intră, dragule. Pune-ți acolo desaga.

Așa îmi zicea el, cum se obișnuiește cu servitorii. Niciunul dintre chiriașii de la Donzello nu mă intimida ca el. Tonul său, pașnic când se adresa celor de jos dar și total lipsit de căldură, părea mereu să trădeze o nervozitate sau un gest de dispreț, care totuși nu se manifestau nicio-dată, dar îl făceau pe cel de față să se inhibe și chiar să tacă. De aceea, credeam, era cel mai solitar dintre toți. Niciodată nu intrase în vorbă cu mine în timpul mesei. Nu părea să se teamă de singurătate, ba chiar dimpotrivă. Și totuși, se putea observa pe fruntea

lui îngustă și pomeții roșietici o cută amară, adâncă și chinul celor ce au ceva de ispășit în singurătate. O singură notă de seninătate: slăbiciunea lui pentru felurile alese gătite de stăpânul meu. Doar ele îi mai smulgeau câte un rar, dar sincer surâs sau vreun spirit de glumă. Cine știe cât o fi pătimit și el din pricina scorțișoarei mele, mă întrebai, renunțând însă pe loc la acel gând. Iată-mă acum, pentru prima dată, obligat să petrec alături de el un ceas sau chiar mai mult. Mă simțeam tare încurcat.

Am desfăcut desaga și am scos afară sticluțele trebuincioase. Dulcibeni mă întrebă ce conțineau și cum se foloseau, afișând un politicos interes față de lămuririle mele. I-am spus apoi să se dezbrace până la brâu și să se așeze călare pe scaun.

În timp ce-și desfăcea haina neagră și-și scotea caraghiosul guler de dantelă, am observat cum o lungă cicatrice i se întindea pe gât: iată de ce, cugetai eu, Dulcibeni nu se despărțea niciodată de acel demodat grumăjer. După ce luase loc în felul în care îl rugasem, începui să-i arăt uleiurile lui Cristofano. Primele minute trecură cu acele discuții nevinovate. Savuram amândoi notele lui Devizé: o alemandă, apoi o gigă parcă, o ciaconă și un menuet *en rondeau.* Îmi adusei aminte de câte-mi spusese Robleda despre doctrina jansenistă de care Dulcibeni era legat.

Pe neașteptate îmi ceru să-l las să se ridice. Părea să nu fie în largul său.

— Vă simțiți rău? Poate vă supără mirosul uleiului?

— Nu, nu, dragule. Vreau numai oleacă de tabac.

Întoarse cheia comodei și scoase trei cărticele frumos legate în piele roșie cu arabescuri daurite, toate la fel. Luă apoi tabachera de cireș încrustată. O deschise, luă un dram de pulbere și-l duse la nas, inhalând puternic de două, trei ori. Rămase o clipă neclintit, apoi răsuflă adânc. Se uită la mine schițând o înfățișare mai cordială. Părea satisfăcut. Mă întrebă despre cum se simt ceilalți chiriași. Apoi conversația lâncezi. Când și când ofta, închidea ochii și-și trecea mâna prin părul alb, care trebuia să fi fost odinioară blond.

Privindu-l, mă-ntrebai ce-ar putea ști despre adevărata istorie a răposatului său tovarăș de cameră. Nu puteam să depășesc șocul informațiilor pe care Atto mi le dăduse mai devreme în privința subiectului Mourai-Fouquet. Fui ispitit să-i pun o întrebare oarecare legată de bătrânul francez pe care (fără să-i cunoască poate identitatea) îl însoțise spre Roma. Și dacă cei doi se cunoscuseră înainte și poate chiar avuseseră legături serioase, contrar celor pretinse de Dulcibeni în fața medicului și a oficialilor Prefecturii? Iar dacă așa ar fi, foarte greu aș fi obținut o asemenea mărturie din gura marchigianului. Era mai bine deci, mă gândii eu, să-l fac să vorbească, indiferent ce și cât mai mult cu putință, în speranța că tot mă voi

alege cu ceva, fie și cea mai mică probă.

Exact la fel procedasem și cu ceilalți chiriași, deși rezultatele au fost mai degrabă puține.

M-am străduit să-i cer părerea despre un eveniment important, așa cum se face pentru a intra în discuție cu bătrâni care te intimidează. L-am întrebat deci, pierzându-mă și eu în presupuneri, ce credea el, Dulcibeni, despre asediul Vienei, locul unde se juca soarta creștinătății și dacă împăratul îl va învinge până la urmă pe turc.

— Împăratul Léopold de Austria nu poate să învingă pe nimeni, de vreme ce și-a luat tălpășița, răspunse sec și apoi tăcu, semn că discuția a luat sfârșit.

Am crezut totuși c-o să mai spună ceva, timp în care mă chinuiam să găsesc eu o replică în măsură să salveze dialogul. Nu-mi trecu însă nimic prin cap, astfel că se așternu din nou o tăcere apăsătoare.

Sfârșii atunci iute ce-aveam de făcut și dădui să ies. Dulcibeni tăcea în continuare. Când să deschid ușa, mi se învederă totuși întrebarea. Eram curios să știu dacă și el mă învinuia pentru felul cum găteam.

— Nici vorbă, dragule, răspunse el tot mai obosit. Aș spune chiar că ai stofă.

I-am mulțumit din inimă și pe când trăgeam ușa după mine, l-am auzit bolborosind ca din stomac:

— Mai ales cu ciorbele alea de căcat și blestemata aia de scorțișoară. Slugă nemernică ce ești!

Asta umplu paharul. Niciodată nu mă simțisem atât de umilit. Ceea ce credea Dulcibeni despre mine era totuși adevărat. Chiar dacă m-aș fi dat peste cap, n-ar fi ajutat cu nimic să cresc în ochii cuiva, și nici măcar ai Cloridiei, din păcate. Mă încercară deopotrivă furia și mândria. Eu care năzuiam atât de departe (să fiu într-o bună zi gazetar), nu eram capabil să fac nici măcar pasul de la rândaș la bucătar!

În timp ce mă jeluiam în felul ăsta în spatele ușii lui Dulcibeni, mi s-a părut că aud un zvon de glasuri. Mi-am apropiat urechea ca să aud mai bine și mare mi-a fost surpriza auzindu-l pe Dulcibeni discutând cu cineva.

— Vă simțiți rău? Poate vă supără mirosul uleiului? întreba binevoitor celălaltglas.

Uluirea îmi era cu atât mai mare cu cât îmi recunoscusem propria întrebare pusă lui Dulcibeni acum câteva minute. Fusese cumva cineva pitit în odaie ca să tragă cu urechea? Și de ce acum repeta cuvintele? Dar un amănunt mă făcu să tresar mai cu seamă: era un glas de femeie. Dar nu cel al Cloridiei.

Urmară câteva clipe de tăcere.

— Impăratul Léopold de Austria nu poate să-nvingă pe nimeni, de

vreme ce și-a luat tălpășița! exclamă subit Dulcibeni.

Era exact fraza pe care mi-o mai spusese. Continuai să ascult, suspendat între buimăceală și frica de a fi descoperit.

— Sunteți nedrept, n-ar trebui…, răspunse timid glasul feminin cu un timbru ciudat de firav și răgușit.

— Tacă-ți gura, o întrerupse Dulcibeni. Dacă Europa sare-n aer, nu putem decât să ne bucurăm.

— Nădăjduiesc că nu vorbiți serios.

— Ia ascultă la mine, reluă Dulcibeni pe un ton mai împăciuitor. Pământurile noastre sunt în prezent, ca să spun așa, o singură și mare casă. O casă care adăpostește o singură și mare familie. Dar ce se va întâmpla dacă frații se înmulțesc prea tare? Ce se va întâmpla dacă și nevestele lor sunt surori, iar fiii lor sunt cu toții veri? Nu vor înceta să se certe, să se urască și să se vorbească de rău între ei. Aliațele lor spora-dice vor iî prea fragile. Fiii lor se vor contopi carnal într-un festin obscen, și vor da naștere la rândul lor la odrasle demente, slabe și corupte. În ce poate să mai spere o familie atât de nefericită?

— Nu știu, poate că… îi va sări cinevaân ajutor. Și în primul rând copiii n-or să se mai căsătorească între ei, răspunse nesigur glasul feminin.

— Ei bine, dacă turcul cucerește Viena, reluă Dulcibeni râzând mânzește, poate vom avea în fine pe tronurile Europei oleacă de sânge nou. Evident, după aceste fluvii de sânge învechit.

— Iertați-mă, dar nu-nțeleg, se hazardă, sfioasă, interlocutoarea.

— E simplu. Regii creștini sunt cu toții înrudiți între ei.

— Cum adică înrudiți? repetă glăsciorul.

— Am înțeles, ai nevoie de ceva exemple. Ludovic al XlV-lea, Regele Preacreștin al Franței este de două ori vărul soției sale, Maria Tereza, infantă a Spaniei. Părinții lor, de fapt, erau frați și surori. Căci mama Regelui Soare, Ana de Austria, era soră cu tatăl Mariei Tereza, Filip al IV-lea, regele Spaniei. Iar tatăl Regelui Soare, Ludovic al XlII-lea, era fratele mamei Mariei Tereza, Elisabeta de Franța, prima nevastă a lui Filip al IV-lea.

Dulcibeni se întrerupse câteva clipe. Își luă tabachera de pe comodă, și-i amestecă grijuliu conținutul în timp ce-și urma expunerea.

— Respectivii socri ai regelui și reginei Franței, așadar, sunt totodată și unchiul și mătușa lor prin alianță de sânge. Acum te-ntreb: cum se simte cineva care este nepotul propriilor socri, sau dacă preferi, ginerele și nora propriului unchi sau mătuși?

Simțeam că nu mai pot; trebuia să aflu neapărat cine era femeia cu care discuta Dulcibeni. Cum dracu' intrase ea la Donzello, sfidând carantina? Și de ce Dulcibeni i se adresa cu atât elan?

Încercai să crăp puțin câte puțin ușa, pe care la ieșire n-o trăsesem

cu prea mare convingere. Rămăsese o fantă prin care mi-am strecurat un ochi, având grijă să-mi țin răsuflarea. Dulcibeni era în picioare, cu coatele rezemate pe comodă, și-și făcea de lucru cu tabachera. În timp ce vorbea se întorcea spre dreapta, spre perete, acolo unde trebuia să se afle misteriosul oaspete. Din păcate n-am putut să-l ajung cu privirea. Căci dacă aș fi crăpat mai tare ușa, aș fi riscat să mă dau de gol. După ce și-a prizat cu nădejde tabacul, Dulcibeni începu să tragă aer în piept, ca și cum și-ar fi pregătit plămânii pentru o scufundare sub apă.

— Englezii îl au pe regele Carol al doilea Stuart, urmă el. Tatăl lui se căsătorise cu Henriette de Franța, soră cu tatăl lui Ludovic al XlV-lea. Așa se face că regele Angliei este de două ori văr cu regele Franței și cu nevasta lui spaniolă. Care, așa cum ai văzut, sunt de două ori veri între ei. Ca să nu mai vorbesc de Olanda! Henriette de Franța, mama lui Carol al doilea, nu era doar mătușa paternă a Regelui-Soare, ci și bunica maternă a tânărului prinț olandez Wilhelm de Orania.

Într-adevăr, o soră a regelui Carol și a ducelui Iacob, Maria, s-a măritat în Olanda cu Wilhelm de Orania, și din unirea lor se născu prințul Wilhelm al Ill-lea, care a luat-o de nevastă, spre surprinderea tuturora, acum șase ani, pe fata cea mai mare a lui Iacob, verișoara sa bună. Așadar, nu mai puțin de patru suverani și-au amestecat de opt ori sângele, unul și același.

Mai scociorî o dată în tabacheră și și-o duse la nas. Trase în piept cu frenezie, ca și cum fusese silit să amâne prea mult acea plăcere. Își reluă apoi pledoaria, deși chipul i se învinețise și vocea îi era tot mai gâjâită: „O altă soră a lui Carol al II-lea se căsători cu vărul ei, frate al lui Ludovic al XlV-lea. Același sânge se amestecă încă o dată.

Un acces de tuse îl făcu să-și ducă la gură batista ca și cum ar fi fost cât pe-aci să vomite.

— Să mergem dar și la Viena, reveni Dulcibeni, stăpânindu-și cu greu senzațiade sufocare. Burbonii Franței și Habsburgii Spaniei suntde patru și șase ori veri cu Habsburgii de Austria. Mama împăratului Léopold I de Austria este soralui Ludovic al XlV-lea. Dar e și soră cu tatăl soției acestuia Maria Tereza, regele Filip al IV-lea de Spania. Ea este totodată fiică a surorii defunctului împărat Ferdinand al Ill-lea, tată al soțului ei. Sora lui Léopold I s-a măritat cu unchiul ei dinspre mamă, nu altul decât Filip al IV-lea de Spania. Iar Léopold I a luat-o de nevastă pe nepoata lui, Margareta Tereza, fiică a aceluiași Filip al IV-lea și soră cu nevasta lui Ludovic al XlV-lea. Așadar, regele Spaniei e unchiul, cumnatul și socrul împăratului austriac. Trei familii de suverani și-au amestecat de o mie de ori sângele.

Vocea i se ascuțise pe măsura privirii ce părea de pe altă lume.

— Ce crezi? strigă el pe nepusă masă. Ți-ar plăcea să fii mătușa și cumnata ginerelui tău?

Furios nevoie mare, mătură printr-un gest cele câteva obiecte de pe comodă (o carte și o lumânare), proiectându-le-n perete și apoi pe jos. Tăcerea se așternu în odaie.

— Așa au stat lucrurile întotdeauna? bâlbâi în fine vocea de femeie. Dulcibeni își reluă poza severă obișnuită și atacă sarcastic.

— Nu, scumpa mea, reluă el profesoral. În vremurile de demult casele domnitoare își asigurau urmașii aranjând căsătorii între propriile odrasle și cea mai aleasă nobilime feudală. Fiecare nou rege era sinteza cea mai curată a sângelui ales din propria țară. În Franța, suveranul era cel mai francez între francezi. În Anglia, cel mai englez între englezi.

Împins de prea marea mea curiozitate, îmi pierdui echilibrul chiar în clipa aceea, și ușa se crăpă bine. Doar printr-o minune izbutisem să mă reazem de canaturi și să nu intru cu totul în odaie. Dulcibeni nu simțise nimic, deși fanta se lărgise cât de cât. Asudat și îngrozit de ceea ce era să se-n-tâmple, aruncai un ochi în dreapta gentilomului marchigian, acolo unde trebuia să se afle femeia.

Surpriza, peste puterile mele și din care îmi revenii cu greu, fu imensă: nicio ființă umană, ci doar o oglindă pe perete. Dulcibeni vorbea de unul singur.

În momentele ce-au urmat mi-a fost și mai greu să-i urmăresc acea vărsare a focului despre regi, prinți și împărați. Ascultam oare un nebun? Cu cine se prefăcea Dulcibeni că vorbește?

Poate că era, crezui eu, persecutat de amintirea unei ființe dragi (o soră, o nevastă) în prezent răposată. O amintire sfâșietoare deci, dacă se preta la acel scenariu trist și neliniștitor. Jenat și totodată înduioșat de acea secvență de intimă și solitară suferință, mă acuzai de furt calificat. Deși atunci când eu îi cerusem lui Dulcibeni să discutăm ca doi oameni, el mă refuzase. Preferase, poate, compania cuiva dispărut celei a unui om viu.

— Și-apoi? reluă marchigianul, mimând glăsciorul de tinerică inocentă și emoționată.

— Apoi, apoi…, îngână Dulcibeni. Apoi a învins pofta de dominație, care i-a făcut pe toți să se înrudească cu ceilalți suverani de pe Terra. Să luăm casa de Austria. Astăzi sângele ei rânced profanează mormintele unor vajnici înaintași: Albert Înțeleptul, Rudolf cel Bun, Léopold cel Viteaz și fiul său Ernest I cel Groaznic, până la Albert cel Răbdător și Albert cel Vestit. Un sânge care încă de-acum trei veacuri a prins să se strice, o dată cu odrăslirea nefericitului Frédéric Buzunare Goale, a lui Frédéric Buzatul și a fiului său Maximilian I, cu toții morți în chip mize-rabil din pricina îmbuibării cu pepeni. Și chiar începând de la ultimii doi se născu dorința nesănătoasă de a aduna la un loc toate posesiunile habsburgice, pe care Léopold cel Viteaz le împărțise înțelept cu fratele său. Era vorba de ținuturi răzlețe și care

nu se puteau împreuna, asemeni unui corp căruia un chirurg nebun ar fi vrut să-i aplice trei capete, patru picioare și opt brațe. Pentru a-și potoli setea de pământ, Maximilian I se însoară de trei ori: nevestele îi aduc drept zestre Țările de Jos și Franche-Compte, dar și sinistra bărbie moștenită de toți urmașii lui. Fiul său Filip cel Frumos, în cei douăzeci și opt de ani de viață, anexează Spania prin căsătorie cu Ioana cea Nebună, fiica și moștenitoarea lui Ferdinand de Aragon și a Isabelei de Castilia, și mamă lui Carol Quintul și Ferdinand I. Carol Quintul încoronează și totodată falimentează planul bunicului Maximilian I: abdică și-și împarte regatul, peste care soarele nu apunea niciodată, între fiu, Filip al II-lea, și frate, Ferdinand I. Imparte regatul, fără însă să separe sângele. Printre urmașii săi nebunia își va face de cap, inexorabilă. Fratele își va dori sora, și amândoi vor dori să se contopească cu proprii fii. Fiul lui Ferdinand I, Maximilian al II-lea împărat al Austriei, s-a căsătorit cu sora tatălui său, și din nevasta-mătușă se născu o fată, Ana-Maria de Austria, ce-l luă de bărbat pe Filip al Il-lea rege al Spaniei, nu altul decât unchiul și vărul ei, fiind acela fiu al lui Carol Quintul. Din asemenea nefastă căsătorie se născu Filip al Ill-lea, regele Spaniei, ce-o luă de nevastă pe Margareta de Austria, fiica fratelui bunicului său Maximilian al II-lea; se vor naște astfel regele Filip al IV-lea și Maria-Ana de Spania, care l-a luat de bărbat pe Ferdinand al III-lea împăratul Austriei, vărul său bun, fiind el fiu al fratelui mamei sale, aducând pe lume pe actualul împărat, Léopold I de Austria, și pe sora lui Maria-Ana…

Subit fui îngrețoșat. Orgia aceea de inceste mă zăpăcise. Scârboasa urzeală de căsătorii între unchi, nepoți, socri, cumnați și veri avea în ea ceva monstruos. După ce descoperisem că Dulcibeni vorbea la oglindă, nu l-am mai ascultat cu aceeași curiozitate. Dar una peste alta, tainica și lugubra expunere izbuti să mă stârnească și totodată să mă dezguste.

Dulcibeni, înfierbântat și vânăt la față, părea să se fi rătăcit pe acea lume, ca și cum prea aprinsa mânie l-ar fi sufocat.

— Nu uita, reuși în fine să geamă, cu fața spre însoțitoarea lui închipuită: Franța, Spania, Austria, Anglia și Olanda, țări iubitoare de veacuri a unor descendențe de nații diferite, sunt acum subjugate stăpânirii unui singur neam fără de țară și legământ. Un sânge *autădelphos,* de două ori frate lui însuși, ca odraslele lui Edip și Iocasta. Un sânge străin de istoria fiecărui popor în parte, dar care dictează istoria tuturor popoarelor. Un sânge fără țară și fără legământ. Un sânge trădător.

* * *

Ciorbe de căcat: întors în bucătărie, mi-am amintit cuvintele cu care Dulcibeni mi-a înfierat strădaniile culinare, condimentate cu prețioasa scorțișoară.

Uitând de dezgustul pe care doctele și solitarele considerații ale gentilomului marchigian mi-l provocaseră, am încercat să-mi închipui greața, pe care fără să-mi dau seama, eu însumi o provocasem chiriașilor hanului. Mi-am promis să repar greșeala.

Coborâi în pivniță. Mai mult de un ceas am zăbovit în acel subsol adânc, cât pe-aci să m-aleg cu un guturai din pricina răcorii permanente. Am trecut în revistă acel spațiu cu tavanul jos, explorând la lumina lămpii ungherele cele mai ascunse, în care nu mă mai aventurasem până atunci, etajerele prinse sus de tot, lăzile cu gheață până la fund. Într-o despărțitură largă, ascunsă după șiruri de urcioare cu vin, ulei, și tot felul de legume și semințe uscate, fructe glasate, conserve de zarzavat și saci de macaroane, de *gnochetti,* tăiței și alte alea, am descoperit tot felul de cărnuri sărate, afumate, uscate și la borcan, adăpostite sub pânze de iută sau puse la gheață. Domnul Pellegrino pusese la păstrare acolo, precum un amant gelos, limbi fierte și purcei de lapte, precum și părți de felurite animale: măruntaie de cerb și de ied, burtă de viță, picioare, rinichi și creier de porc ghimpos, țâțe de vacă și de capră, limbi de berbec și de mistreț, pulpe de căprioară și de capră neagră, ficat, labe, gât și beregată de urs, șold, coaste și fileuri de căprior. Nu lipseau soiuri de iepure, cocoș de munte, curci de India, găină de pădure, pui, porumbei, columbe sălbatice, fazani și făzănei, potârnichi și prepelițe, sitari, păuni, păunite și păunași, rațe și lișițe, boboci de gâscă, gâște, pitpalaci, turturele, sturzi, ortolani, rân-dunele, granguri, vrăbii, pitulici de Cipru și de Candia.

Cu inima strânsă, îmi imaginai cum le-ar fi pregătit stăpânul meu: rasol, fripte, supe, consomeuri, la proțap, prăjite, pateuri simple sau cu foitaj, fierturi, bucate latavă, cu sosuri, oțet, cu fructe și vase de cristal.

Atras de mirosul puternic de afumătură și alge uscate, mi-am continuat inspecția. Sub gheață și pânze de iută, așa cum m-așteptam, puse-n butoiașe cu sare sau atârnate în mici buchete sau în plase cu cârlige, am găsit: zărgani, scoici și soleni, chefali, melci, corbi, creveți, raci, crabi, sardine, țipari, albitură, limbă-de-mare, știuci, merluciu, ombrine, patele, fileuri de pește-spadă, calcan, pești goi, broaște, porci-de-mare, scrumbii, sturioni, țestoase, lini.

Până atunci avusesem cunoștință doar de proviziile proaspete pe care furnizorii ni le aduceau de fiecare dată când le deschideam ușa de serviciu. În schimb, nu zărisem decât în fugă cea mai mare parte a minunățiilor (rareori, din păcate) și asta când stăpânul mă trimitea să aduc alimente din pivniță, și de curând, când trebuise să-l însoțesc pe Cristofano.

O îndoială mi se strecură în suflet. Când și pentru cine avea de gând Pellegrino să pregătească acele alimente? Spera el cumva să

găzduiască unul din acele somptuoase convoaie de episcopi armeni cu care, așa cum încă se povestea prin vecini, se mândrise Donzello în vremea răposatei doamne Luigia? L-am bănuit pe stăpân că înainte de a fi concediat din postul de ajutor de sufragiu, avusese grijă să secătuiască la meserie cămara cardinalului.

Am luat cu mine o putinică de ugere de vacă și m-am întors în bucătărie. Le-am curățat de sare, le-am legat capetele și le-am pus la fiert. După care le-am tăiat, câteva din ele, în felii subțiri, le-am dat prin făină. După ce le-am rumenit și prăjit, le-am înecat în sos după gustul meu. Din altele am făcut o tocană cu verdețuri aromate și condimente, puțină supă grasă și ouă. Un al treilea fel l-am băgat la cuptor, cu vin alb, boabe de aguridă și suc de lămâie, câteva fructe proaspete, struguri negri și ceva șuncă. Al patrulea fel l-am făcut din bucăți călite în vin fiert și învelite în aluat fraged cu condimente, jambon, miez de pâine, fiertură și zahăr. Ce-a mai rămas, le-am împănat cu slăninuță și cuișoare, le-am înfășurat într-o plasă și le-am pus la proțap.

Eram stors de vlagă. Cristofano, intrând în bucătărie spre sfârșitul lungii mele trude, mă găsi pe jumătate leșinat, lac de sudoare, ghemuit într-un ungher al vetrei. Examină și adulmecă fiecare fel expus pe masă, apoi mă privi încântat ca un părinte.

— Băiete, am eu grijă să duc mâncarea oaspeților. Tu du-te să-ți tragi sufletul.

Sătul de pe urma repetatelor și serioaselor degustări ce mi le îngăduisem în timp ce găteam, urcai scările până la mansardă, fără să intru însă în odaie. Așezat pe trepte, mă bucurai de unul singur de succesul repurtat: în timpul mesei de seară, mai bine de o jumătate de ceas coridoarele de la Donzello răsunară de clinchete, gemete și clefăituri de plăcere. Un cor de stomacuri ce regurgitau zgomotos aerul hăpăit anunță că se putea trece la strânsul vaselor. Revanșa pe care mi-o luasem mă făcu aproape să plâng.

* * *

Eram gata să fac ocolul camerelor: nu voiam să mă lipsesc de complimentele chiriașilor de la Donzello. Ajungând însă în fața ușii abatelui Melani, îi recunoscui melosul trist. Fui frapat de tonul sfâșietor al vocii, încât n-am putut să nu ascult:

Ahi, dunqu 'e pur vero;
dunque, dunqu' e pur vero…[131]

Repeta această strofă cu un farmec blând în mereu alte și alte surprinzătoare variațiuni melodice. Eram emoționat de acele cuvinte pe care parcă le mai auzisem cândva și undeva, fără însă să-mi amintesc. Subit avui o iluminare: stăpânul meu, Pellegrino, nu-mi

spusese el oare că înainte de a-și da sufletul, bătrânul domn de Mourai, alias Fouquet, într-un ultim efort îngăimase o frază în italiană? Îmi aminteam acum: muribundul rostise chiar cuvintele din aria pe care Atto o fredona: *„Ahi, dunque'e pur vero"*.

Cum se face că bătrânul Fouquet pronunțase ultimele sale cuvinte în italiană? Mi-am amintit și că Pellegrino îl văzuse pe Atto, aplecat peste fața bătrânului, vorbindu-i în franceză. De ce atunci Fouquet șoptise fraza aceea în italiană?

Între timp Melani zicea înainte:

Dunque, dunqu' e pur vero,
anima del mio cor,
che per novello Amor
tu cangiasti, cangiastipensiero..[14]

Terminând de cântat, l-am auzit înghițindu-și cu greu suspinele. Oscilând între jenă și milă, n-am îndrăznit să fac vreo mișcare și nici să vorbesc. Mă inundă un val de tristețe pentru acel eunuc acum deja în vârstă: mutilarea trupului de copil, datorată lăcomiei părintelui său, îi dăruise Faima, dar îl condamnase la o singurătate rușinoasă.

Fouquet n-avea poate nicio legătură cu suferința lui. Fraza aceea rostită de Supraintendent cu limbă de moarte putea fi pur și simplu o buimacă exclamație în fața trecerii dincolo, ceea ce, după câte auzisem, nu era deloc rar în rândul muribunzilor.

Între timp abatele atacase altă arie, cu accente și mai funeste.

Lascia speranza, ohime,
ch 'io mi lamenti,
lascia ch 'io mi quereli
Non ti chiedo merce,
no, no, non ti chiedo merce.[15]

Rămânea pe ultima frază, reluând-o la infinit. Ce oare îl chinuia, mă întrebai, în vreme ce prin blânda și discreta melodie tot exclama că nu vrea să ceară milă? Chiar în clipa aceea mă trezii cu Cristofano în spatele meu. Își vizita pacienții.

— Bietul de el, îmi șopti arătând spre ușa lui Atto. E pradă unui moment de mare cumpănă. Ca noi toți de altfel, în această infamă izolare.

— Chiar așa, făcui eu cu gândul la vorbirea de unul singur a lui Dulcibeni.

— Să-l lăsăm să-și verse focul. O să trec pe la el mai târziu ca să-i dau un ceai calmant.

Ne-am îndepărtat, în timp ce Atto relua fraza.

Lascia ch 'io mi disperi…[16]*1*

A CINCEA NOAPTE

Între 15 și 16 septembrie 1683

Sufletul mi-era tare abătut în clipa în care abatele veni să mă cheme pentru o nouă descindere în subterane. Cina cu ugere de vacă înveselise sufletul chiriașilor, dar vai, nu și pe al meu, împovărat de seria de revelații și descoperiri privitoare la Mourai și Fouquet, ca să nu mai vorbesc de sumbrele cugetări ale lui Dulcibeni. Și nici măcar scrisul în jurnalul meu nu mă înseninase. Abatele și-a dat seama imediat de starea mea posacă, căci în timp ce înaintam, n-a încercat în niciun fel să deschidă vreo conversație. De altfel nici el nu era în apele lui, deși evident mai împăcat decât atunci când îl auzisem, după masa de seară, gemând și deznădăjduind. Părea împovărat de o nemărturisită îngrijorare, ce-l făcea și pe el ciudat de tăcut. De schimbarea acelei stări avură grijă, cum era ușor de ghicit, Ugonio și Ciacconio. Cei doi căutători de relicve ne așteptau de ceva vreme la întâlnirea pe care-o fixasem în subterana de sub piazza Navona.

— În noaptea asta trebuie să ne limpezim oleacă ideile despre orașul subteran, anunță Melani.

Scoase o foaie de hârtie pe care trasase o schemă din câteva linii.

— Iată ce le ceream eu acestor nenorociți, dar e cazul să ne descurcăm singuri.

Era vorba de un plan minim al subteranelor parcurse până atunci de noi doi. Prima noapte coborâsem de la Donzello până la ieșirea spre Tibru, printr-o galerie însemnată de Atto cu litera A. În tavanul acestei galerii am dibuit ulterior chepengul prin care am nimerit în pasajul spre ruinele stadionului lui Domițian, în subsolul din piazza Navona, și care corespundea literei B. Din piazza Navona, am urmat traseul C, strecurându-ne cu greu printr-o gură strâmtă. În acel loc începea lunga galerie curbă (notată cu litera E) în care îl urmărisem pe Stilone Priàso și care ne adusese până la subteranele cu fresce,

deasupra cărora se înălța probabil palatul Cancelariei. De-aici ajunseserăm la Arco degli Acetari. În fine, tronsonul D demara în punctul C pe stânga.

— Cunoaștem prin urmare începutul a trei subterane, B, C și D, dar nu și sfârșitul lor. Înțelept ar fi să le străbatem pe acestea, înainte de a ataca alte fronturi. Mai întâi ar fi brațul stâng al galeriei în care se ajunge urcând prin chepengul din tavan. Tot ce știm despre el e că duce mai mult sau mai puțin spre Tibru. A doua galerie pleacă din piazza Navona și-o ține drept înainte. A treia este cotul spre stânga ce-l avem chiar aici. Noi vom începe cu a treia, galeria D.

Înaintarăm cu precauție până cam în punctul unde Ugonio și cu mine poposiserăm noaptea trecută în timpul urmăririi lui Stilone Priàso. La un gest al lui Atto ne oprirăm pentru aprecierea, cu ajutorul planului, a poziției în care ne aflam.

— Gârfâlăh, spuse Ciacconio, atrăgându-ne atenția.

La câțiva pași de noi pe jos se afla un obiect. Abatele Melani ne spuse să nu ne clintim și se apropie el mai întâi să vadă despre ce e vorba. Ne arătă, fără să o ridice, o carafă de teracotă din care se vărsaseră șiroaie și apoi picături (acum uscate) de sânge roșu.

* * *

— Ăsta da miracol, nu glumă, gâfâi sfârșit abatele Melani.

Cu greu am reușit să-i potolim pe căutătorii de relicve, siguri că respectiva carafă era una din acele relicve după care ei alergau cu limba scoasă. Ciacconio începu să-i dea ocol cu pași mărunți, chiorăind frenetic. Ugonio încercase chiar s-o șterpelească, dar Atto îl cumințì pe loc prin câteva darnice șuturi. De-abia după pacificarea acestora, am putut să ne adunăm gândurile. Evident, nici vorbă de sângele unui martir: galeria D în care dădusem de acea carafă, nu era nici mormânt și nici columbar, aminti abatele invitându-i la calm pe cei doi căutători de comori. Și înainte de toate, sângele din ea se închegase de puțină vreme și chiar se scursese pe jos, prin urmare aparținea unei ființe în viață, sau uneia decedate de câteva ore, și nu cuiva care trăise cu veacuri în urmă. Atto înfășură carafa într-o pânză fină și și-o vârî la pieptar, ștergând cu piciorul urmele de lichid negricios. Continuarăm să înaintăm în speranța că vom găsi mai încolo dezlegarea misterului.

Melani tăcea, dar nu era prea greu să i se ghicească gândurile, încă o descoperire neașteptată, încă un obiect a cărui proveniență era greu de descifrat. Și încă o dată, sânge. Ca și în noaptea trecută, traseul subteran părea să vireze spre stânga.

— Tot mai ciudat, comentă abatele Melani. La asta chiar nu mă așteptam.

În fine, galeria dădea semne că se-apropie de o ieșire. Dar nu printr-un urcuș abrupt, ci printr-o pantă dulce, de data asta. Pe

neașteptate însă ne trezirăm în fața unei scări în spirală, cu trepte de piatră zdravăn fixate în sol. Căutătorii nu păreau prea încântați să le urce. Ugonio și Ciacconio erau demoralizați: după pagina de Biblie, iată că acum li se suflase și carafa.

— Bine, atunci stați aici și așteptați-ne, le spuse Melani în silă.

În timp ce urcam, l-am întrebat pe abate de ce se mirase că galeria D, prin care tocmai trecuserăm, vira spre stânga.

— Simplu. Dacă te-ai uitat atent la planul pe care ți l-am arătat, ți-ai dat poate seama că ne-am întors de unde-am plecat, adică în apropiere de han.

Parcurserăm încet treptele. Curând auzii un zgomot sec și apoi pe abatele Melani care se văita. Se lovise cu capul de un capac de chepeng. A trebuit să-l ajut să împingă în sus scândurile de lemn, în locul de unde se desprinseseră.

Ajunserăm în fine într-un spațiu închis, cu miros acru și jilav de urină și putoare de animale. Un șopron de cai care adăpostea o caleașcă pe două roți, trasă mai la o parte. Avea acoperișul de piele protejată cu pânză cerată și întinsă pe o montură de metal cu măciulii strunjite. Înăuntru, un frumos cer trandafiriu orna plafonul, iar cele două scaune erau așternute cu perne. Mai era și o căruță de toată mâna și mai încă-pătoare, pe patru roți, acoperită și ea cu un coviltir de toval. Alături, o pereche de cai, mai degrabă bătrâni și munciți, alarmați de prezența noastră. Ridicai lampa ca să mă uit înăuntru, și în lumina firavă zării, atârnat în spatele scaunului, un crucifix masiv. O cruce de lemn din care spânzura un soi de colivie de fier cu un bol de sticlă în ea. În acel bol se putea vedea ceva ca o pastă maronie. Atto însuși se apropiase să lumineze mai bine interiorul căruței.

— Asta seamănă cu o relicvă, spuse. N-avem timp de pierdut. Jur-împrejurul căruțelor erau câteva găleți (de care era cât pe-aci să mă-mpiedic), țesale, piepteni, perii. Grijulii să nu zăbovim mai mult decât trebuie, înaintarăm spre o ușă care ducea probabil în interiorul unei locuințe. Incercai s-o deschid. Era închisă. Semnalai ghinionul abatelui Melani, care la rândul lui părea să ezite. Sigur că nu puteam să forțăm încuietoarea, riscând să fim surprinși de locatari și să fim de două ori condamnați: pentru evadare din carantină și pentru tentativă de furt.

Avusesem deja mare noroc că n-am dat cu ochii de nimeni în șopron, mă gândeam eu, când brusc am zărit o mână monstruoasă cu unghii ca niște gheare punându-se pe umărul lui Melani. Printr-o minune am izbutit să nu urlu, în timp ce abatele, înlemnit, era gata să se dezlănțuie în contra necunoscutului agresor pe la spate. Eu însumi eram gata să înșfac orice – o bâtă, o găleată sau alt obiect – cu care să-l lovesc pe inamic. Prea târziu: individul se strecurase între noi.

Era Ugonio. Atto se speriase în așa hal încât, pălit de amețeală, a trebuit să se așeze preț de câteva minute.

— Idiotule, era cât pe-aci să-mi stea inima-n loc. Ți-am spus să nu te miști din galerie?

— Ciacconio a mironosit un prezentant. Pretendează că este un instrucționat.

— Bine, coborâm și noi și… ce-ai în mână?

Ugonio întinse brațele și-și inspectă mâinile cu surprindere, ca și cum n-ar fi priceput despre ce vorbise Atto. În mâna stângă însă ținea crucifixul cu relicva, văzut de noi înlăuntrul căruței.

— Pune-l imediat de unde l-ai luat, îi porunci abatele Melani. Nimeni nu trebuie să afle că am trecut pe-acolo. După aia întoarce-te jos la Ciacconio și spune-i că o să venim și noi curând, de vreme ce pe-aici mare lucru nu e de făcut, adăugă arătând spre ușa inaccesibilă.

După ce a pus la loc crucifixul, Ugonio se apropie și el de ușa cu pricina ca să tragă cu ochiul prin gaura cheii.

— Ce tot o lungești, animalule? Nu vezi că e-nchisă și că de partea cealaltă e beznă? îl bruftului Atto.

— Ipotizând, portelul poate fi descheizat. Bineînțeles, mai benefice decât malefice, răspunse Ugonio netulburat, scoțând ca un scamator, de sub parpalacul jegos, un enorm inel de fier cu zeci, poate sute de chei de forme și mărimi felurite.

Atto și cu mine eram uluiți. Imediat Ugonio începu să pipăie cu iuțeala unei feline acel colier clincănitor. În câteva clipe ghearele i se opriră la o cheie aproape ruginită.

— Acum Ugonio descheizează și, pentru că nu e orice medic de țară, făcându-și datoria sporește botezatului bucuria, spuse cu un rânjet în timp ce-nvârtea cheia-n broască. Mecanismul cedă cu un declic.

* * *

Mai târziu, cei doi căutători de relicve ne vor explica și surpriza cu cheile. Pentru a avea acces la subteranele orașului, ei trebuiau deseori să pătrundă în subsoluri prin pivnițe, antrepozite sau porți blocate cu lacăte sau broaște. Pentru a rezolva problema („micșorând bulinele ca să nu se mărească splinele”, subliniase Ugonio), cei doi se perfecționaseră în a corupe metodic zeci de servitori, slujnice și valeți. Știind că stăpânii vilelor sau caselor nu le-ar fi dat nici în ruptul capului dublura cheilor, cei doi căutători de relicve au recurs la ispitirea personalului de serviciu. În schimb, furnizau acestuia exemplare din marfa lor prețioasă, având totuși grijă ca prin acest trafic să nu-și înstrăineze cele mai bune piese. Uneori însă, au trebuit să accepte sacrificii dureroase. Pentru cheia de la o grădină din care se intra într-o catacombă în apropiere de via Appia, de pildă, cedaseră un fragment din clavicula Sfântului Petru. Nu era ușor să pricepi în ce fel se vor fi desfășurat asemenea complicate trocuri pe fundalul chiăiturilor lui Ciacconio și al circumvoluțiunilor verbale ale lui

Ugonio. Sigur era însă că cei doi posedau cheile pivnițelor și antrepozitelor majorității clădirilor romane. Iar acolo unde nu făcuseră rost de dublură, deschideau cu una din zecile de chei mai mult sau mai puțin potrivite.

O dată ușa deschisă cu cheia lui Ugonio, am fost siguri că ne aflăm în interiorul unei case locuite. Se auzeau, atenuate de distanță, glasuri și rumori de la caturile de sus. Inainte de a stinge singura noastră lampă încă aprinsă, aruncarăm un ochi jur împrejur. Ne aflam într-o vastă bucătărie plină de vase, cazane și căzănele, tigăi de fier, cuve, marmite, crătiți de aramă, oale cu mâner de fier, carafe, încălzitoare de pat, ibrice. Tot acel inventar de bucătărie era atârnat pe perete sau păstrat într-un dulap deschis de lemn alb și într-un bufet, ustensile de cea mai bună calitate, cum aș fi vrut să am și eu la Donzello. Am străbătut acel local, grijulii să nu ne împiedicăm în vreo tingire uitată pe jos. La capătul celălalt al bucătăriei era o altă ușă prin care intrarăm într-o altă cameră. A trebuit să aprindem câteva clipe lampa, acoperind-o cât de cât cu mâna. În fața noastră se ivi un pat cu baldachin, îmbrăcat într-o cuvertură de satin reiat galben cu roșu. De-o parte și de alta, câte o măsuță de lemn, iar într-un colț, un scaun fără brațe și garnisit cu piele cam tocită. Judecând după acel mobilier vechi, precum și după mirosul de stătut, trebuia să fie vorba de o încăpere părăsită.

I-am făcut semn lui Ugonio să se-ntoarcă și să ne-aștepte în șopron; în caz că ar fi trebuit să dispărem rapid, doi intruși ar mai fi mers, trei însă cu siguranță ne-am fi aflat la ananghie.

Și această încăpere avea o a doua ușă. După ce-am stins lampa, ne-am oprit să tragem cu urechea. Glasurile locatarilor păreau destul de depărtate ca să riscăm: am împins ușa și iată-ne în altă încăpere, a patra. Eram acum în vestibulul casei. Ușa de intrare, așa cum mai mult am intuit din pricina beznei, se afla în stânga noastră. Dinainte, la capătul unui scurt coridor, începea o scară în spirală, încastrată în zid, ducând la catul de sus. De unde venea un licăr de lumină, care ne îngăduia cât de cât să ne orientăm. Cu mare precauție ne apropiarăm de scară. Zvonurile și glasurile pe care le auziserăm ca prin vată încetaseră acum aproape de tot. În ciuda nesăbuinței și a ideii trăsnite de care abia acum îmi dau seama, Atto începu să urce treptele, și eu după el.

La jumătatea scării, între parter și primul cat, dădurăm de un salonaș luminat de un candelabru, cu felurite și frumoase obiecte. M-a uimit luxul decorațiilor, cum nu-mi fusese dat să mai văd până atunci. Era vorba de casa unui domn înstărit. Abatele se apropie de o măsuță sculptată de nuc, acoperită cu postav verde. Ridică ochii și deslușì o seamă de tablouri de bună execuție: o Bunăvestire, o Pietâ, un Sfânt Francisc înconjurat de îngeri într-o ramă de nuc daurită, apoi un alt

tablou cu Sfântul Ioan Botezătorul, un tablouaș de hârtie cu ramă de baga și aur, și în fine un basorelief de ghips de formă octogonală, reprezentând-o pe Maria Magdalena. Am mai văzut și un lavoar pentru mâini, pe un trepied de lemn de păr, strunjit cu mare artă și iscusință. Deasupra atârna un mic crucifix de aramă și aur, cu cruce de abanos. Micul salon mai avea și o măsuță de lemn alb cu sertărașe, și două scaune.

După încă vreo câteva trepte, am ajuns la primul cat, care aparent părea pustiu și scufundat în întuneric. Atto Melani îmi arătă treptele următoare spre partea de sus a casei, de unde lumina se simțea radiind mai intens. Puturăm astfel să distingem pe peretele de-a lungul scării o aplică cu patru lumânări mari, dincolo de care bănuiam a fi al doilea cat, unde trebuiau să se afle locatarii.

Am rămas o clipă nemișcați, ciulind urechile. Niciun zgomot. Urcarăm mai departe. Brusc însă o bufnitură ne-a făcut să tresărim. O ușă fusese deschisă la primul cat și apoi trântită la loc, lăsând să se audă, prea confuze totuși ca să se înțeleagă ceva, două voci bărbătești. Auzirăm în schimb pași apropiindu-se dinspre odăi spre scară. Ne privirăm panicați: dintr-un salt am mai urcat alte patru sau cinci trepte. Depășind aplica, am dat de un al doilea salonaș, unde ne-am oprit în speranța că pașii nu vor urca sus pe scări spre ascunzătoarea noastră de moment. Soarta ne-a fost prielnică. Am auzit închizându-se o ușă, și apoi alta, după care pașii încetară complet, ca și cele două voci, de altfel.

Ghemuiți ca vai de lume în salonașul de la jumătatea scării, schimbarăm o privire de ușurare. Și aici un candelabru oferea destulă lumină. După ce uitarăm de sperietură, aruncarăm o privire în jur. Pereții erau îmbrăcați de o mare și bogată bibliotecă, plină de volume frumos aran-jate. Abatele Melani luă unul, îl deschise și citi frontispiciul. Era o *Viață a Preafericitei Margarita di Cortona,* a unui autor necunoscut. Atto închise cartea imediat, punând-o la locul ei. După care luă primul tom din cele opt de *Theatrum Vitae Humanae,* o *Viață a Sf. Filippo Neri,* un *Fundamentum Doctrinae motus gravium Vitali Iordani,* un *Trac-tatus de Ordine Iudiciorum,* apoi o frumoasă ediție de *Institutiones ac meditationes în Graecam Linguam* și în fine o gramatică franceză și o lucrare în care se explica *Arta învățării de a muri frumos.* După ce răsfoi rapid și acest din urmă curios volum cu noimă morală, abatele clătină din cap iritat.

— Ce căutați? întrebai cu glasul cel mai scăzut de care fui în stare.

— Nu ți-ai dat seama, îl caut pe stăpânul casei. În ziua de azi toată lumea se semnează pe cărți, mai ales pe lucrările de valoare.

Incepui și eu să-l ajut pe Atto, așa că îmi trecură prin mână *De arte Gymnastica* de Gerolamo Mercuriale, un *Vocabularium Ecclesiasticum* și o *Pharetra divini Amoris,* în timp ce Atto dădea la o parte cu un oftat

Opere de Platon, *Teatrul Omului* de Gaspard da Villa Lobos, prețuind în schimb cu un surâs un exemplar din *Bachus în Toscana* al preaiubitului său Francesco Redi.

— Nu înțeleg și pace, susură el în cele din urmă, avem aici de toate: istorie, filosofie, doctrină creștină, limbi antice și moderne, cărți de devoțiune, curiozități felurite și chiar oleacă de astrologie. Uite-aici: *Arcanele stelelor* de un anume Antonio Carnevale, precum și *Ephemerides Andreae Argoli.* Numai numele proprietarului, nu și nu.

Considerând că norocul ne însoțise până în acea clipă și că primejdia de a fi surprinși plutea totuși în aer, voiam să-i propun lui Atto s-o ștergem, când îmi căzură ochii pe o carte de medicină, prima de acest fel.

Scotocisem pe un alt raft și așa dădusem de un volum al lui Vallesius, și apoi de *Medicina Septentrionalis* și *Anatomia practică* de Bonetus; răsfoisem apoi o *Selecție romană de antidoturi,* un *Liber observationum medicarum Ioannes Chenchi* un *De Mali Ipocondriaci* de Paolo Tacchia, un *Commentarium Ioannis Casimiri în Hippocratis Aphorismos,* o *Enci-clopedia Chirurgica Rationalis* de Giovanni Doleo și multe alte valoroase texte de medicină, chirurgie și anatomie. Fui mai cu seamă mirat de patru volume ale ediției în șapte tomuri a operei lui Galenus, cu o frumoasă legătură de piele carmin și ornată cu arabescuri de aur; celelalte trei lipseau din raft. Luai unul și după ce i-am savurat eleganța copertei, l-am deschis. O inscripție mică, pe dreapta, sub frontispiciu, anunța: *Ioannis Tiracordae.* Același lucru, după cum am și verificat la iuțeală, era scris pe toate celelalte cărți de medicină.

— Știu! șoptii eu năvalnic. Știu unde ne aflăm.

Tocmai voiam să-l fac părtaș la descoperirea mea, când furăm încă o dată speriați de zgomotul unei uși deschise la primul cat și de o voce bătrânească.

— Paradisa! Coboară! Prietenul nostru pleacă.

O altă voce de femeie răspundea de la primul cat că o să vină imediat.

Ne aflam acum prinși între două focuri: femeia care trebuia să coboare de la al doilea cat și stăpânul casei ce-o aștepta la primul. Salonașul n-avea ușă și în plus era prea mic ca să trecem neobservați. Eram pierduți.

Ca niște șopârle prigonite de un animal de pradă, ne-am prăvălit jos pe scară, nădăjduind să ajungem la parter înaintea celor doi bărbați. În caz contrar, n-am fi avut scăpare.

Momentul adevărului nu întârzie să sosească: tocmai coborâserăm câteva trepte când îl auzirăm pe stăpânul casei:

— Și mâine nu uitați să-mi aduceți lichiorașul ăla, spuse el în șoaptă dar pe un ton jovial, adresându-se firește oaspetelui, în timp ce

se apropiau de piciorul scării.

Timpul nostru expirase. Eram pierduți.

De fiecare dată când mi-aduc aminte de acele clipe de groază, îmi repet că doar Divina Clemență ne-a scutit de numeroasele pedepse pe care le meritam cu prisosință. Dar totodată nu pot să uit că dacă abatele Melani n-ar fi recurs la una din mașinațiunile sale, lucrurile ar fi luat cu totul altă întorsătură.

Atto avusese într-adevăr fulgerătoarea idee de a sufla cu putere în cele patru lumânări ce luminau partea aceea de scară, după care ne refugiasem din nou în mica bibliotecă. Aici am tras amândoi aer în piept și am suflat în candelabru până s-a stins. Când stăpânul casei dădu să coboare scara, fu izbit de subitul întuneric, precum și de vocea femeii rugându-l să aprindă lumânările. Acest vicleșug ne îngăduise să ne pitim, în vreme ce cei doi bărbați făceau cale-ntoarsă, dotați doar cu o lampă cu ulei, în căutarea unei lumânări. În acest scurt interval, țâșnirăm mai mult pe dibuite spre ieșire.

Ajunși la parter, năvălirăm în dormitorul părăsit și de-a-colo în bucătărie și în fine în șopronul cu trăsuri. Eu, în marea grabă, mă împiedicai, și căzui cu burta-n sus pe anemicul covor de fân, stârnind una din cele două mârțoage. Atto deja trăsese după noi ușa, pe care Ugonio o închise la iuțeală cu o cheie.

Nemișcați în beznă, cu inima-n gât și cu urechea lipită de ușă, ni se păru că auzim două sau trei persoane coborând în curte. Pași răsunară pe pavaj în direcția porții dinspre stradă. Greoiul batant se deschise, după care se-nchise cu o bufnitură. Alți pași reveniră spre a se pierde pe trepte. Tăcerea de mormânt care-a urmat era semn că primejdia încetase.

Am aprins o lampă și ne-am dat drumul prin chepeng. Imediat ce capacul greu de lemn se izbi sufocat de tavan, putui în fine să-i dezvălui abatelui descoperirea mea. Pătrunse-serăm în casa lui Giovanni Tiracorda, bătrânul medic primar al papilor.

— Ești sigur? mă întrebă abatele Melani în timp ce ne înfundam din nou prin cele subterane.

— Bag mâna-n foc, fu răspunsul meu.

— Tiracorda, ce coincidență, comentă Atto surâzând.

— Îl cunoașteți?

— O întâmplare ieșită din comun. Tiracorda era medicul conclavului care l-a ales Papă pe concitadinul meu Rospigliosi sub numele de Clément al Xl-lea. Eram și eu de față.

Eu, în schimb, nu discutasem niciodată cu bătrânul medic primar. După ce fusese medicul a doi papi, Tiracorda era cu osebire respectat de locuitorii cartierului, care continuau să-i spună medic primar, deși el nu mai era decât pe post de suplinitor. Locuia într-un mic imobil aparținând ducelui Salviati, situat în via dell'Orso, cam la două case

de Donzello, colț cu via della Stuf a delle Donne. Planul subteranelor pe care Atto Melani îl concepuse se dovedise adevărat: din galerie în galerie, popo-sind la șopronul cailor lui Tiracorda, reveniserăm de fapt la punctul de plecare. Nu știam foarte multe lucruri despre Tiracorda: era însurat (poate cu acea Paradisa cum auzisem că o numește), avea o casă mare și frumoasă în care se mai aflau două sau trei tinerele pentru treburile domestice, își făcea meseria la Spitalul Santo Spirito în Sassia.

Era mai degrabă grăsan decât înalt, umerii aduși și aproape fără gât, avea burta ieșită în față numai bună să-și odihnească mâinile-mpreunate, părând să întrupeze prin acel gest virtuțile răbdării și toleranței, dându-și în vileag temperamentul flegmatic și sperios. Când și când îl observasem de la fereastră în timp ce străbătea via dell'Orso, tropăind în lunga robă până la picioare. Stătea de vorbă cu prăvăliașii, netezindu-și mustățile și musca de pe bărbie. Cum nu-i prea plăceau perucile, în ciuda calviției de care suferea, își ținea tot timpul pălăria în mână, iar țeasta cam plină de cucuie îi lucea în soare, pe deasupra frunții înguste și brăzdate și a urechilor ascuțite. Încrucișându-mă o dată cu el, fusesem frapat de pometii lui joviali și de privirea de om cumsecade, de sprâncenele lăsate pe ochii lui scăpătați, de pleoapele obosite de medic hârșit, dar nicicând resemnat în a examina suferințele celuilalt.

Partea cea mai grea a drumului spre casă fiind depășită, abatele Melani îl întrebă pe Ugonio dacă putea să-i facă rost de cheia cu care deschisese ușa de la șopron.

— Asicurez vostrisima deciziune că nu voi omisiona această pretenție mereu ca întâiași dată. Chiar dacă, pentru a fi mai mult părinte decât paricid, ar fi fost mai perfecțioasă faptuizarea în cursul nocturnei trecute.

— Adică ar fi fost mai bine să faci dublura cheii ieri noapte? Și unde? Ugonio păru surprins de-ntrebare.

— Naturismente în stradicola dei Chiavari, acolo unde tiparizează Komarek.

Atto se încruntă. Își duse mâna la buzunar și scoase pagina de Biblie. O netezi cu palma de câteva ori, apoi o apropie de lampa pe care-o purtam. Examină atent umbrele produse de îndoituri la lumina lămpii.

— Să mă ia naiba, cum de mi-a scăpat? se afurisi abatele.

Îmi arătă cu degetul o formă pe care doar în clipa aceea mi se păru că o disting în mijlocul paginii.

— Dacă te uiți mai bine, deși hârtia arată cum arată, se poate observa în centru conturul unei mari chei cu capătul alungit, exact ca cea de la cămăruța casei de bani. Uite-o, chiar aici unde hârtia e mai netedă.

— Prin urmare acest petic de hârtie nu este decât ambalajul unei chei? trăsei eu concluzia.

— Exact. Fapt e că pe via dei Chiavari unde se află toate atelierele de chei și zăvoare, am dibuit tipografia clandestină a lui Komarek, al cărei client e Stilone Priàso.

— Am înțeles. Stilone Priàso a furat cheile, după care s-a dus să-și comande o dublură pe via dei Chiavari, în vecinătatea tipografiei.

— Nu, dragul meu. Trei dintre chiriași, tu mi-ai spus, îți mai amintești? povesteau că ar mai fi poposit cândva la hanul Donzello.

— Așa e, Stilone Priàso, Bedford și Angiolo Brenozzi, pe vremea răposatei doamne Luigia.

— Până aici, e bine. Asta înseamnă că foarte probabil Stilone avea deja cheia cămăruței care leagă hanul de subterane. În plus avea un motiv mai mult decât suficient de a se duce la Komarek, adică tipărirea vreunei publicații clandestine. Nu, nu mai e nevoie să căutăm un client al lui Komarek, ci un chiriaș al hanului. Unul care avea nevoie de o dublură a cheii de la cămăruță și pe care o sustrăsese temporar din mănunchiul lui Pellegrino.

— Atunci hoțul e părintele Robleda! Aluzia lui la Malachia n-avea altă menire decât să-mi vadă reacția. Știa probabil că pierduse pagina cu profeția respectivă prin galerie, și a născocit un truc, demn de cei mai buni spioni, cum ar spune Dulcibeni, pentru a mă da de gol, exclamai, rezumându-i apoi lui Atto discursul lui Dulcibeni în contra vocației de spioni a iezuiților.

— Și asta-i adevărat. Atunci, hoțul poate fi chiar părintele Robleda, de vreme ce…

— Gârfâlăh, interveni politicos Ciacconio.

— Argumentize erorante și înșelăcioase, traduse Ugonio.

— Cum ai spus, poftim? se-ntrerupse neîncrezător abatele Melani.

— Ciacconio securizează că foița nu e clarvegența lui Mălachia, așa cum vostrissima deciziune credenționează, și micșorând bulinele ca să nu se mărească splinele, evidamente.

Simultan Ciacconio trase de sub bulendre o Biblie mică, pământie și tocită, dar lizibilă.

— O ții mereu la tine? întrebai.

— Gârfâlăh.

— E foarte religiofon, aproape trigot, întări Ugonio.

Căutarăm la sumar profetul Malachia. Era ultima carte a celor doisprezece profeți minori, și prin urmare se găsea chiar spre sfârșitul Vechiului Testament. Găsii rapid titlul și începui să citesc, deși cu mare greutate, din pricina literelor microscopice ale textului:

PROPHETHIA
MALACHIA
CAPVTI.

Onus verbi Domini ad Israel în manu Malachiae.

Dilexi vos, dicit Dominus, & dixistis: în quo dilexisti nos? Nonne frater erat Esau Iacob, dicit Dominus, & dilexi Iacob, Esau autem odio habui? & po-sui montes ejus în solitudinem, & here-ditatem ejus în dracones deserti.

Quod și dixerit Idumaea: Destructi sumus, sed revertentes aedificabimus quae destructa sunt: Haec dicit Dominus exercituum: Isti aedificabunt, & ego destruam: & vocabuntur terminis impie-tatis, & po-pulus cui iratus est Dominus usque în aeternum.

Et oculi vestri videbunt: & vos dicetis: Magnifi-cetur Dominus super terminum Israel.

Filius honorat patrem, & servus dominum suum: și ergo Pater ergo sum, ubi est honor meus? & și Dominus ego sum, ubi esttimor meus? dicit Dominus exercituum ad vos, & sacerdotes, qui despicitis nomen meum, & dixitis: În quo despeximus nomen tuum?…

Mă oprii. Melani îmi întinse peticul de hârtie găsit de Ugonio și Ciacconio și îl confruntarăm cu textul din Biblie. În primul apăreau, deși mutilate, numele de Ochozias, Accaron și Beelzebub, absente în Biblia dată de Ciacconio. De fapt niciun cuvânt nu era la fel.

— De fapt… e un alt text de Malachia, observai eu șovăielnic.

— Gârfâlăh, replică Ciacconio clătinând din cap.

— Foița, așa cum sugestionează Ciacconio în apelul la scalpelul vostrisimei deciziuni, auspicând mai mult decât haruspicând, și spre a fi mai mult medic decât mediocru, e al doilea capitol din Cartea Regilor.

Adăugă apoi că „Malachi”, cuvântul amputat care se citea pe peticul de Biblie, nu era ceea ce rămânea din „Malachia”, ci din „Malachim”, care în ebraică însemna „a Regilor”. Asta fiindcă, explică răbdător Ugonio, în multe Biblii titlul e scris și în versiune iudaică, care nu corespunde totdeauna celei creștine: evreii, de pildă, nu acceptă cele două cărți ale Macabeilor ca parte a Sfintelor Scripturi. Prin urmare, schema completă a titlului, mutilat din pricina rupturii și a petei de sânge, conform căutătorilor de relicve, era la origine astfel:

Caracter Lectură Rondă
LIBER REGUM
SECUNDUS MALACHIM
Caput Primum

„Liber Regum” însemna „Cartea Regilor”, în timp ce „Secundus Malachim”, „A doua Carte a Regilor” și nicidecum a lui Malachia. Căutarăm A doua Carte a Regilor în Biblia căutătorilor de relicve. Într-adevăr, titlul și textul corespundeau perfect atât cu pagina smulsă, cât și cu schema lui Ugonio și Ciacconio. Abatele Melani se posomorâse.

— Doar o-ntrebare: de ce nu ne-ați spus asta de la-nceput? întrebă el, în timp ce deja îmi închipuiam răspunsul celor doi.

— N-am avut onorația să fim chestificați, răspunse Ugonio.

— Gârfâlăh, confirmă Ciacconio.

Prin urmare nu Robleda furase cheile și perlele, nu coborâse în subterane, nu el pierduse pagina de Biblie, prin urmare, habar n-avea de via dei Chiavari sau de Komarek. Și cu atât mai puțin de domnul Mourai, alias Nicolas Fouquet. Cu alte cuvinte, nimic nu ne îngăduia să-l bănuim mai cu osebire decât pe oricare altul, de vreme ce lungul său discurs despre profeția Sf. Malachia fusese rodul întâmplării. Iată-ne, pe scurt, la punctul de unde plecasem.

În schimb, descoperisem că galeria D dădea într-o mare și spațioasă locuință, al cărei stăpân era medicul Papei. Dar încă un mister sporise prețul aventurii noastre nocturne. Pagina de Biblie nu era nimic față de descoperirea bolului de sânge, pierdut de cineva, intenționat sau nu, în galeria spre casa Tiracorda.

— Credeți că bolul a fost uitat de hoț, îl întrebai eu pe abate.

Chiar în acel moment Melani se poticni într-o piatră și căzu rău de tot. Îl ajutarăm să se ridice, deși ne refuza vehement. Se scutură de praf, iritat de întâmplare și începu să afurisească nu numai pe constructorii galeriei, ci și ciuma, medicii, carantina, fără să-i uite pe cei doi căutători care, sub tirul nemeritatelor (de data asta) injurii, schimbară priviri de adâncă umilire.

Datorită acestui incident, aparent neînsemnat, am putut să înțeleg mai limpede schimbarea neașteptată pe care de câtăva vreme o observasem la abatele Melani. Dacă în primele zile ochii săi tunau și fulgerau, acum erau cel mai adesea gânditori. Comportamentul său temerar devenise prudent, gesturile, cândva sigure, deveniseră șovăielnice. Judecățile lui pătrunzătoare și insinuante făceau loc când și când îndoielilor și reticenței. Sigur, reușiserăm să ajungem în casa lui Tiracorda, expunându-ne unor primejdii foarte grave. Sigur, cutezam să explorăm în continuare noi galerii aproape orbește, ajutați, ce-i drept, mai mult de nasul lui Ciacconio decât de lămpile noastre. Cu toate astea, aveam uneori sentimentul că văd cum abatelui îi tremură ușor mâna și că uneori ochii i se-nchid pe jumătate într-o mută rugăciune de mântuire.

Această nouă stare sufletească, care deocamdată se arăta doar când și când ca o epavă pe jumătate scufundată, se adeverise de curând, sau chiar de foarte curând. Era greu să se stabilească precis momentul debutului, căci ea nu-și avea obârșia într-un eveniment anume, ci în întâmplări mai vechi sau mai noi care acum se împreunau ostenitor într-una singură, într-o formă încă nelămurită, de fapt. Substanța însă era întunecată și sângerie, ca spaima care, eram convins, îi chinuia gândurile.

* * *

Din galeria D ne întorsesem în tunelul C, care fără-ndoială se

cuvenea și el să fie străbătut până la capăt. Deocamdată, lăsând în dreapta derivația E, care ducea spre palatul Cancelariei, eram gata să înaintăm în linie dreaptă.

Expresia de reculegere și mai cu seamă tăcerea abatelui Melani mă mirară. Crezând eu că își bătea capul cu descoperirile noastre, am îndrăznit să-l întreb cu curiozitatea pe care el însuși cu câteva ceasuri în urmă mi-o strecurase.

— Ați spus că Ludovic al XlV-lea n-a urât pe nimeni mai abitir decât pe Supraintendentul Fouquet.

— Exact.

— Și că, dacă ar fi aflat că Fouquet nu murise defel, dimpotrivă, era viu și liber la Roma, mânia sa s-ar fi dezlănțuit și mai aprigă.

— Chiar așa.

— Dar ce atâta înverșunare?

— Și asta nu-i nimic în comparație cu furia ce l-a cuprins pe Suveran în zilele arestului și în timpul procesului.

— Inlăturarea lui Fouquet nu îi era de-ajuns regelui?

— Nu ești singurul care-și pune asemenea întrebări. Și nu trebuie să te miri dacă nimeni n-a găsit încă răspunsul. Nici măcar eu. Deocamdată.

Misterul care hrănea ura lui Ludovic al XlV-lea față de Fouquet, explică abatele Melani, era la Paris subiectul unor discuții fără sfârșit.

— Există lucruri pe care, din lipsă de timp, încă nu ți le-am povestit. M-am prefăcut că dau crezare acelei justificări. Dar știam că, din pricina noii sale stări sufletești, Atto era dispus să-mi împărtășească multe lucruri despre care preferase să tacă până atunci. Așa se făcu că îmi istorisi zilele teribile când șireangul conjurației se strânsese în jurul gâtului Supraintendentului.

Colbert începe să-și țească intriga încă din ziua morții cardinalului Mazarin. Știe că va trebui mereu să acționeze sub paravanul interesului Statului și al gloriei monarhiei. Mai știe și că nu are prea mult timp. Trebuie să se grăbească până ce Regele e încă nepriceput în materie de finanțe. Ludovic nu știe ce s-a petrecut cu adevărat sub guvernul lui Mazarin, ale cărui mecanisme oculte îi scapă. Fiind singurul care a manevrat hârtiile cardinalului, Colbert este stăpân peste o mie de secrete. Și-n timp ce deja sustrage documente și falsifică probe, Șarpele nu pierde ocazia de a-i strecura Suveranului, ca pe o subtilă otravă, neîncrederea față de Supraintendent, având totodată grijă să-l măgulească pe acesta din urmă prin false garanții de fidelitate.

Malversațiunea are succes deplin. Cu trei luni înainte de serbarea de la Vaux, regele deja se gândește să-l lovească pe Supraintendentul de la Finanțe. Un singur obstacol încă persistă: Fouquet, care are funcția de procurator general, se bucură de imunitate parlamentară.

Invocând nevoia urgentă de bani a regelui, *Colubra* convinge Veverița să-și vândă funcția.

Bietul Nicolas cade la fix în cursă: obține prețul de un milion patru sute de mii de *livres,* și imediat ce primește avansul de un milion, îl cedează regelui.

— Și primind banii regele, ar fi zis: „Și-a legat lanțurile cu propriile mâini", aminti cu amărăciune Atto, scuturându-și mânecile de pământ și uitându-se supărat la dantela pătată a manșetelor.

— Dar e oribil ce-mi spuneți!

— Nu pe cât crezi tu, băiete. Tânărul rege descoperise pentru prima oară gustul arbitrariului regal, totuna cu injustiția. Ce dovadă de putere ar fi fost cea de a-i favoriza pe cei mai buni, deja meniți culmilor datorită propriilor calități? În schimb, frapantă va fi puterea celui ce reușește să-l plaseze pe cel mediocru și pe cel rău în fruntea celor buni și învățați, răsturnând doar de dragul unui capriciu cursul firesc al lucrurilor.

— Dar Fouquet nu și-a dat seama de nimic?

— Mister și aici. Deși a fost prevenit în mai multe rânduri că ceva se urzea în culise împotriva lui. El însă, simțindu-se fără pată, îmi răspundea mereu citându-și un înaintaș: „Supraintendenții sunt făcuți pentru a fi urâți." Urâți de regi, ce pretindeau tot mai mulți bani pentru războaie și baluri, urâți de popor care trebuie să-și plătească angaralele.

Fouquet, continuă Atto, a aflat chiar că urma să aibă loc un eveniment important la Nantes, unde nu peste mult timp va sfârși în cătușe, dar a refuzat să privească realitatea în față: era convins că regele voia să-l aresteze pe Colbert și nicidecum pe el.

Ajuns la Nantes, prietenii îl sfătuiră să locuiască într-o casă dotată cu un pasaj subteran. Un vechi apeduct ce dădea spre țărmul mării, unde un vapor complet echipat ar fi fost oricând gata să ridice ancora pentru a-i salva viața. În zilele ce urmară Fouquet văzu cum, într-adevăr, străzile din jurul locuinței lui erau tot mai pline de mușchetari. Începe să se dumirească, dar rămâne ferm în hotărârea de a nu recurge la fugă: „Trebuie să-nfrunt riscul, nu pot să cred că însuși regele vrea să mă ruineze."

— Eroare fatală, exclamă Atto. Supraintendentul nu cunoștea decât politica fidelității. Și nu băgase de seamă că vremurile lui fuseseră măturate de brutala politică a suspiciunii. Mazarin murise și totul se schimbase.

— Dar înainte de moartea lui Mazarin, cum era Franța? Abatele Melani oftă.

— Cum să fie, cum… Era vechea și buna Franță a lui Ludovic al XlII-lea. O lume, cum să-ți spun? mai deschisă și mai mobilă, în care libertatea cuvântului și a gândului, originalitatea zâmbitoare,

cutezanța manierelor și echilibrul moral păreau să domnească pentru totdeauna. În cercurile mondene ale doamnei Sevigne și ale prietenei sale doamna de Lafayette, precum și în maximele unui La Rochefoucauld sau în versurile lui Jean de La Fontaine. Nimeni nu putea să prevadă stăpânirea glacială și absolută instaurată de noul rege.

Șase luni îi fură de-ajuns Șarpelui pentru a ruina Veverița. Arestat, Fouquet zăcu trei luni în temniță, și abia apoi i se îngădui un proces. În fine, în decembrie 1661 fu instituită camera de Justiție care-l va judeca. Făceau parte cancelarul Pierre Seguier, președintele Lamoignon, precum și douăzeci și șase de membri aleși în parlamentele regionale și dintre referendari.

Președintele Lamoignon deschise prima ședință descriind cu tragică emfază mizeria care chinuia poporul, tot mai împovărat de noi și noi impozite, și vlăguit de foame, boli și disperare. Situație agravată și mai mult de proastele recolte din ultimii ani. În multe provincii se mureapur și simplu de foame, în vreme ce mâna rapace a perceptorilor amenința fără milă și înșfăca satele sărace cu o lăcomie de nedescris.

— Ce legătură avea mizeria poporului cu Fouquet? întrebai.

— Avea, sigur că avea. Slujea ca să introducă și să confirme o teoremă: se murea de foame la țară, fiindcă el se îmbogățise cu nerușinare din banii statului,

— Și nu era adevărat?

— Bineînțeles că nu. Mai întâi, Fouquet nu era, la drept vorbind, un om bogat. În al doilea rând, după întemnițarea lui la Pignerol, mizeria în satele franceze va spori și mai tare. Dar ascultă ce-a urmat.

În timpul procesului, cetățenii fură poftiți printr-un anunț citit în toate bisericile regatului, să denunțe pe vămuitorii, perceptorii și agenții fiscali care comiseseră abuzuri. Un al doilea anunț le interzicea acestora să-și părăsească orașele. În cazul în care nu s-ar supune, vor fi acuzați pe loc de delapidare, o vină pedepsită cu moartea.

Efectul stârnit fu enorm. Toți financiarii, samsarii și perceptorii de taxe deveniră imediat, în ochii poporului, criminali. Foarte bogatul Supraintendent al Finanțelor Nicolas Fouquet devenea automat căpetenia unei bande de briganzi care au înfometat țăranii.

Nimic mai fals, de vreme ce Fouquet insistase mereu pe lângă Coroană, chiar dacă zadarnic, asupra pericolului unor taxe prea mari. Când fusese trimis în Daufine în calitate de intendent al Finanțelor, cu scopul de a stoarce cât mai mulți bani de la acea populație refractară, sfârși prin a fi destituit de Mazarin. Căci, de fapt, în urma unor anchete serioase, Fouquet trăsese concluzia că în acea regiune impozitele erau insuportabile, și cutezase să înainteze la Paris o întâmpinare oficială de scutiri. Parlamentarii din Dauphine îi luară

apărarea trup și suflet.

Dar despre acele vremuri nimeni nu mai era dispus să-și amintească. Împotriva Supraintendentului se formulară capetele de acuzare, la început nouăzeci și șase, reduse apoi de judecătorul raportor la vreo zece: înainte de toate, acordarea de false împrumuturi regelui, la care percepuse pe nedrept dobândă. În al doilea rând acuzația de a fi confundat ilegal banul Regelui cu banul propriu, folosindu-l în scopuri personale. Al treilea, primirea din partea samsarilor a sumei de peste trei sute de mii de *livres* pentru favorizare și prioritate în unele afaceri, de la care ar fi încasat personal, sub nume de împrumut, suma provenind din taxe. Patru, păcălirea statului cu vechi polițe expirate în schimbul unor sume de bani peșin.

La începutul dezbaterilor, mânia poporului se dezlănțuie violent în contra lui Fouquet. Imediat după arestare, gărzile de escortă trebuiseră să evite trecerea prin anumite sate unde gloata sălbăticită era gata să-l jupoaie de viu.

Supraintendentul, închis în minuscula lui celulă, izolat de toate și de toți, nici măcar nu-și va da seama de profunzimea genunii în care a alunecat. Simțind că starea i se înrăutățește, cere să i se trimită un confesor. Face memorii de desvinovățire către rege. Cere zadarnic de patru ori la rând să fie primit în audiență. Pune în circulație scrisori în spiritul cauzei sale, amăgindu-se că incidentul încă poate fi soluționat onorabil. Toate plângerile îi sunt respinse, și abia atunci începe să-și dea seama că nicio breșă nu se va crea în zidul de ostilitate înălțat de rege și de Colbert.

În tot acest timp, Colbert trage sforile în culise: îi convoacă pe membrii Camerei de Justiție în fața regelui, spre a-i supune unor influente presiuni și amenințări. Cu martorii procedează și mai rău, mulți dintre ei fiind anchetați.

Furăm întrerupți de Ugonio. Ne arătă un chepeng, prin care chiar el împreună cu Ciacconio se lăsaseră acum câteva săptămâni, descoperind astfel galeria prin care înaintam.

— Unde se deschide chepengul?

— În spătarele subpanteoniului.

— Ține minte, băiete, îmi spuse Atto. Chepengul ăsta duce, dacă am înțeles bine, într-o galerie din spatele Panteonului. Se iese apoi într-o curte de oameni, după care se folosește una din cheile voastre pentru a deschide grilajul și a ieși în stradă, așa-i?

Cu un surâs care voia să pară uman, Ugonio confirmă, precizând totuși că nu era nicio nevoie de cheie, de vreme ce grilajul era totdeauna deschis. Inregistrând acele informații, ne-am continuat marșul toți patru, și abatele Melani, istorisirea.

La proces, Fouquet se apără singur, fără avocat. Elocința sa fu torențială, reflexele prompte, argumentele, subtile și insinuante,

memoria impecabilă. Actele îi fuseseră confiscate și probabil curățate de tot ceea ce putea fi de folos cauzei sale. Dar Supraintendentul se apără cum nimeni altcineva n-ar fi putut s-o facă. Avu răspuns pentru orice fel de suspiciune. Imposibil să fi fost descumpănit.

— Așa cum ți-am mai spus, s-a descoperit că unele probe fuseseră falsificate de către Berryer, un om al lui Colbert. La sfârșit însă dosarul procesului (un munte de hârtii) n-a putut să aducă dovezi pentru *niciun* capăt de acuzație în contra lui Fouquet! Ieșiră la iveală, în schimb, răspunderile și implicarea lui Mazarin, a cărui memorie trebuia totuși să rămână imaculată.

Colbert și regele, care contau pe o justiție în întregime aservită, rapidă și necruțătoare, nu prevăzuseră deloc faptul că mai mulți judecători ai camerei, vechi admiratori ai lui Fouquet, vor refuza să transforme acel proces într-o simplă formalitate. Timpul trecu iute: între o audiență și alta se scurseseră deja trei ani lungi. Pledoariile pasionate ale lui Fouquet deveniseră o atracție pentru toți parizienii. Poporul care odinioară voise să-l linșeze începuse treptat să-l deplângă. Colbert nu se dăduse în lături de la nimic pentru a stoarce dările menite unor noi războaie, precum și terminării castelului regal de la Versailles. Țăranii fuseseră și mai tare înglodați, persecutați și chiar duși la spânzurătoare. Șarpele sporise presiunea fiscală dincolo de cât cutezase să facă Fouquet. În plus, inventarul bunurilor posedate de Fouquet la momentul arestării dovedea clar: conturile Supraintendentului erau în deficit. Întreaga splendoare în care trăia servise doar să arunce praf în ochii creditorilor, alături de care se expusese personal, nemaiștiind cum să facă față cheltuielilor de război ale Franței. Contractase astfel în nume propriu datorii în valoare de șaisprezece milioane de *livres,* pentru proprietăți funciare, case și sarcini, estimate doar la cincisprezece milioane.

Mai nimic, în comparație cu cele treizeci și trei de milioane pe care Mazarin le lăsase moștenire nepoților, comentă Atto înfierbântat.

— Atunci Fouquet ar fi putut să scape, observai.

— Da și nu, răspunse abatele în timp ce ne opriserăm pentru a mai pune ceva ulei într-una din lămpi. Inainte de toate, Colbert a reușit să-i împiedice pe judecători să vadă inventarul bunurilor lui Fouquet. Supraintendentul a invocat zadarnic includerea lui în dosarul procesului. Și pe urmă, imediat după arest, survenise descoperirea care-l pierdu.

Era vorba de ultimul capăt de acuzare, care n-avea de-a face cu malversațiunea financiară sau alte afaceri bănești. Apăruse un document în timpul percheziției la casa Fouquet de la Saint-Mande, ascuns după o oglindă. Era o scrisoare din 1657, cu patru ani înainte de arestare, adresată prietenilor și familiei. În acea misivă Supraintendentul își exprima preocuparea față de tot mai marea

neîncredere a lui Mazarin și manevrele cu care dușmanii încercau să-l ruineze. Fouquet dădea apoi câteva recomandări pentru cazul în care Mazarin ar fi dispus întemnițarea sa. Nici vorbă de răzmeriță, ci de subtilă agitație politică menită să-l pună pe gânduri pe cardinal, spre a-l aduce la negocieri, Mazarin fiind cunoscut pentru obiceiul de a da înapoi ori de câte ori venea vorba să iasă basma curată. Cu toate că din acel document nu reieșea nici cea mai mică tentativă de revoltă în contra Coroanei, acuzarea îl prezentă ca pe un plan de lovitură de stat. Ceva în genul Frondei, de care toți francezii își aminteau, și încă foarte bine. Conform aceleiași acuzații, rebelii ar fi fost găzduiți în insula fortificată Belle-Ile, proprietate a lui Fouquet. Anchetatorii și-au trimis deci pe coasta bretonă emisari care se străduiră să prezinte drept probe de învinuire lucrările de fortificație, tunurile și magaziile de praf de pușcă și de muniții.

— Dar de ce fortificase Fouquet insula aceea?

— Era un geniu al mării și al strategiei maritime, avea de gând să facă din Belle-Ile o bază de sprijin în contra Angliei. Și chiar să ridice un oraș, al cărui port natural, aflat într-o poziție deosebit de favorabilă, trebuia să deturneze tot traficul comercial al nordului monopolizat de Amsterdam, aducând astfel un mare serviciu Regelui și Franței.

Arestat pentru delapidare, Fouquet a fost judecat de fapt pentru subversiune. Și asta nu era totul. La Saint-Mande fusese găsită și o lădiță de lemn cu lacăt, în care se păstra corespondența secretă a Supraintendentului. Comisarii regelui au descoperit în ea numele tuturor celor fideli acuzatului, între care mulți au început să tremure. Cea mai mare parte a scrisorilor fu încredințată regelui și, în cele din urmă, lui Colbert. Acesta păstră câteva, știind foarte bine la câte șantaje i-ar fi fost de folos. Restul corespondenței triate de Colbert în liniște a fost pus pe foc, pentru a nu compromite cumva vreun nume ilustru.

— Credeți așadar că și scrisorile lui Kircher pe care le-ați dibuit în cabinetul lui Colbert proveneau din acea lădiță?

— Poate.

— Și cum s-a sfârșit procesul?

Fouquet ceruse recuzarea câtorva judecători. De pildă, a lui Pussort, unchiul lui Colbert, care se încăpățâna să-și califice nepotul drept „partida mea”. Pussort îl ataca pe Fouquet cu atâta grosolănie încât îl împiedica să răspundă, enervându-i totodată pe ceilalți judecători.

Cancelarul Seguier, cel care în timpul Frondei luase apărarea răsculaților împotriva coroanei, era și el prezent în instanță. Fouquet făcu observația următoare: cum era posibil ca Seguier să judece o crimă împotriva statului? A doua zi întreg Parisul aplaudă strălucita

replică a acuzatului, căruia totuși nu i se aprobă recuzarea cerută.

Publicul începu să vocifereze: noi și noi acuze erau formulate în sarcina lui Fouquet. Procurorii lui întinseseră atât de mult coarda, încât, de subțire ce era, ar fi putut oricând străpunge gâtul condamnatului.

Sosi în fine și ceasul hotărâtor. Regele în persoană îi pofti pe unii judecători s-o lase mai moale cu procesul. Talon însuși, care se dovedise extrem de zelos, în ciuda modestelor rezultate ale rechizitoriului, a trebuit să lase locul unui alt avocat general, Chamillart. Acesta, la 14 noiembrie 1664, își expuse concluziile la Camera de justiție, condamnându-l pe Fouquet la spânzurătoare și la înapoierea sumelor ilicit sustrase statului. Fu rândul raportorilor să-și țină pledoaria. Judecătorul Olivier d'Ormesson, în ciuda intimidărilor lui Colbert, vorbi cinci zile la rând cu același elan, dezlănțuindu-se în contra măsluitorului Berryer și a mandatarilor lui. Incheie prin a cere condamnarea la surghiun: cea mai bună soluție pentru Fouquet.

Al doilea raportor, Sainte-Hélène, pleda pe un ton mai resemnat și docil, cerând și el pedeapsa cu moartea. Urmă apoi verdictul dat de fiecare judecător.

Ceremonia fu lungă, chinuitoare, și chiar fatală pentru unii. Judecătorul Massenau fu condus în aulă, în ciuda stării grave de sănătate: „mai bine mor aici", șopti el și votă pentru surghiun. Judecătorul Pontchartrain rezistase atât avansurilor, cât și amenințărilor lui Colbert: votă și el pentru surghiun, ruinându-și cariera, a sa, dar și a fiului său. Judecătorul Roquesante își sfârși cariera în surghiun, de vreme ce nu votase pentru pedeapsa capitală.

Doar nouă din cei douăzeci și șase de comisari votaseră pentru condamnarea la moarte. Capul lui Fouquet era salvat, îndată ce Parisul află verdictul salvator care pentru Fouquet însemna libertate, chiar dacă în afara Franței, ușurarea și bucuria au fost imense.

Este clipa în care intră în joc Ludovic al XlV-lea. Covârșit de mânie, se opuse din răsputeri sentinței de surghiun, drept care o și anulă, reducând la neant cei trei ani lungi ai procesului. Printr-o decizie fără precedent în istoria regatului francez, Regele Preacreștin aplică pe dos dreptul regal de comutare a sentințelor, până atunci folosit pentru a grația: îl condamnă pe Fouquet la închisoare pe viață, care va fi ispășită în totală izolare în îndepărtata fortăreață de la Pignerol.

— Parisul fu îngrozit. Nimeni n-a priceput vreodată motivul acelui gest. Ca și cum regele ar fi copt o ură oarbă și implacabilă în contra lui Fouquet, spuse abatele Melani.

Ludovic al XlV-lea nu se mulțumi să-l destituie, să-l umilească, să-l spolieze pe Fouquet de toate bunurile și să-l întemnițeze la hotarele Franței. Jefui el însuși castelul de la Vaux și reședința de la Saint-

Mande, transferând în propriul palat mobilierul, colecțiile, tapiseriile, goblenurile și aurăria lui Fouquet, și înglobând în Biblioteca Regală cele trei-sprezece mii de prețioase volume cu dragoste adunate de Suprainten-dent de-a lungul multor ani de studii și cercetări. Toate nu valorau mai puțin de patruzeci de mii de *livres*.

Creditorilor lui Fouquet, care brusc și-au făcut apariția de peste tot, nu le-au revenit decât fărâmăturile. Unul din ei, un fierar numit Jolly, pătrunse la Vaux și în celelalte reședințe, și smulse cu furie toate căptușelile de piele prețioasă; dezgropă apoi modernele conducte hidraulice de plumb, fără de care parcurile și grădinile de la Vaux nu mai însemnau nimic. Stucaturi, decorații și lampadare fură degrabă smulse de alte sute de mâini turbate. La sfârșitul acelei devastări, glorioasele reședințe ale lui Nicolas Fouquet semănau cu niște cochilii goale: dovada minunățiilor de odinioară mai exista doar în inventarele perchezițiilor. Posesiunile lui Fouquet din Antile avură aceeași soartă, dovadă că angajații săi de dincolo-de-mări nu se lăsaseră mai prejos.

— Castelul de la Vaux era la fel de frumos ca palatul de la Versailles? întrebai eu.

— Vaux se construise cu cinci ani înainte de Versailles, răspunse Atto cu calculată exagerare. Și, sub multe aspecte, îi este modelul. Dacă ți-ai putea închipui mâhnirea celor care l-au cunoscut pe Fouquet și care, străbătând azi palatul regal de la Versailles recunosc tablourile, statuile și celelalte odoare care au aparținut Supraintendentului, fără să poată uita gustul rafinat și sigur al acestuia…

Tăcu, iar eu fui cât pe-aci să cred că-l trec lacrimile.

— Acum câțiva ani, madame de Sevigne s-a dus în pelerinaj la castelul de la Vaux, reluă Atto. A fost văzută plângând pe ruina fostelor comori și a stăpânului lor.

Supliciul lui Fouquet fu agravat de regimul de carceră. Regele porunci să i se interzică să scrie sau să comunice cu altcineva decât temnicerii săi. Ceea ce prizonierul avea în minte sau pe vârful buzelor va să rămână o taină, a sa și numai a sa. Singurul care putea să-i știe vorbele, încuibărite în urechile paznicilor, era regele. Iar dacă Fouquet nu dorea să vorbească cu călăul său, n-avea decât să tacă. La Paris lumea începea totuși să întrevadă o explicație. Dacă Ludovic al XlV-lea ar fi vrut să-și reducă definitiv prizonierul la tăcere, n-ar fi lipsit ocazia să i se servească o supă anume condimentată…

Dar vremea trecea și Fouquet era încă în viață. Afacerea era, pesemne, mai complicată. Poate că suveranul aștepta să capete ceva pe care întemnițatul, în glaciala tăcere a celulei, continua să-l păstreze pentru sine. Într-o bună zi, își închipuia, chinurile închisorii l-ar fi făcut să vorbească.

Ugonio ne făcu atenți. Luându-ne cu vorba, uitaserăm că, pe când

ne aflam în casa Tiracorda, Ciacconio mirosise o prezență străină. Acum nasul căutătorului de relicve simțise din nou ceva.

— Gârfâlăh.

— Prezențiant asudizat, înveterat, speriatizat, explică Ugonio.

— Știi cumva și ce-a mâncat la prânz? întrebă sarcastic Atto Melani. Mi-a fost teamă ca nu cumva Ciacconio să i-o ia în nume de rău, căci mirosul lui ieșit din comun ne fusese de folos, și probabil ne va mai fi.

— Gârfâlăh, răspunse însă Ciacconio după ce-și împlântase în aer nasul diform și furunculos.

— Ciacconio a narizat uger de vacă, traduse cumătrul lui, probabilazat cu ouă, șuncă și vin alb, poate cu supiță și zacăr.

Ne aruncarăm priviri uluite. Era chiar mâncarea pe care cu atâta tragere de inimă o servisem chiriașilor de la Donzello. Ciacconio n-avea de unde să știe, și totuși fusese în stare să distingă, în amprenta olfactivă a necunoscutului, nu doar mirosul de uger de vacă, ci până și aroma unor ingrediente. Dacă nările căutătorului nu se înșelau însemna că ne aflam pe urmele unui locatar de la Donzello.

Istoria procesului lui Fouquet se cam lungise și între timp străbătuserăm galeria C aproape în întregime. Era greu să spunem cât de mult ne îndepărtaserăm de subsolul pe care se afla Piazza Navona, și unde ne aflam acum. Insă, cu excepția unor ușoare cotituri, traseul nu avusese niciun fel de deviații: urmaserăm, așadar, singura direcție cu putință. Pe neașteptate însă totul luă o altă înfățișare.

Terenul deveni umed și alunecos, aerul și mai încărcat și mai greu, în timp ce obscura tăcere a galeriei era tulburată de un foșgăit înfundat. Inaintarăm prudenți, cu ochii pe Ciacconio, care tot clătina din cap a scârbă. Se simțea o duhoare grețoasă cu care parcă mă mai întâlnisem.

— Canal de scurgere, spuse Atto Melani.

— Gârfâlăh, confirmă oțărât Ciacconio.

Ugonio ne lămuri că apele de canal îl deranjau foarte tare pe coleg, împiedicându-l totodată să deosebească alte mirosuri. Nimerirăm puțin mai departe într-o adevărată băltoacă. Putoarea suportabilă de la început se făcu acum groaznică. Descoperirăm și motivul. Pe peretele din stânga se afla un șanț larg și adânc din care țâșnea un curs de apă puturoasă și neagră. Șuvoiul se scurgea apoi pe panta galeriei, în parte pe margini și în parte fiind înghițit de întunericul, aparent fără sfârșit, al galeriei noastre. Peretele opus, mi-am dat seama, era și el umed și mâlos dacă puneai mâna. Atenția ne fu atrasă de un amănunt. În fața noastră, un șobolan mare zăcea în apă, nepăsător la prezența noastră.

— Mortiferat, decretă Ugonio dându-i un șut.

Ciacconio luă șobolanul de coadă cu unghiile a două degete și-l

lăsă să spânzure. Din gură i se scurse un fir de sânge în apa cenușie. Ciacconio se aplecă să vadă mai bine fenomenul neașteptat.

— Gârfâlăh, comentă el pe gânduri.

— Mortiferat, sângerizat, insanizat, explică Ugonio.

— De ce credeți că era bolnav? întrebai.

— Ciacconio are o slăbiciune pentru jivinele-astea, nu-i așa? interveni abatele Melani.

Ciacconio aprobă din cap, descoperindu-și într-un surâs nevinovat și bestial oribilii dinți gălbejiți.

Ne continuarăm expediția dincolo de partea de galerie îmbibată de conducta de canal. Totul făcea să credem că infiltrația respectivă era de dată recentă, și că în condiții normale n-ar fi trebuit să dăm de apă. În privința șobolanului, surpriza nu se terminase. Fapt e că mai găsirăm încă trei șoareci morți, mai mult sau mai puțin de dimensiunile celui dintâi. Ciacconio se convinse: toți prezentau aceeași scurgere de sânge, datorată, după știința jefuitorilor, unei boli necunoscute, încă o dată sângele ni se arătase: mai întâi pata pe pagina de Biblie, apoi bolul din colivie și, în fine, șobolanii.

Înaintarea ne fu întreruptă brusc de un nou fapt neprevăzut. De data asta nu mai era vorba de o infiltrație, ci de un adevărat puhoi de apă ce curgea impetuos și oarecum adânc printr-o galerie perpendiculară pe a noastră. Era vorba probabil de un râu subteran, în care se scurgeau dejecții venite prin canale. Dar mirosul urât care-l deranjase pe Ciacconio mai înainte dispăruse.

Chiar dacă dezamăgiți, a trebuit să ne declarăm învinși. Nu se putea trece mai departe, și în plus trecuse prea mult timp de la plecarea noastră de la Donzello. Nu se cuvenea să stăm atâta vreme în afara hanului, căci riscam ca absența noastră să fie descoperită. Așa se făcu că, obosiți și ca vai de capul nostru, luarăm drumul întoarcerii. Ciacconio nu rată prilejul să mai adulmece o dată, bănuitor, aerul. Atto Melani strănută.

A ȘASEA ZI

16 septembrie 1683

Drumul înapoi la Donzello, parcă nesfârșit, fusese trist și istovitor. Mâinile, fețele și m-am aruncat în pat, vlăguit, scufundându-mă aproape instantaneu într-un somn de plumb.

Când m-am trezit, a doua zi de dimineață, mi-am dat seama că mă aflam în aceeași poziție în care adormisem. Îmi simțeam picioarele străpunse de mii de săbii. Am întins un braț ca să mă scol în capul

oaselor, și palma mi se opri pe un obiect cu o suprafață foșnitoare și rugoasă, cu care, evident, împărțisem patul. Era publicația astrologică a lui Stilone Priàso, pe care o lăsasem din mână cu aproape douăzeci și patru de ore în urmă, ca să-l însoțesc pe Cristofano.

Noaptea ce tocmai se sfârșise mă ajutase, spre norocul meu, să uit de înfiorătoarele evenimente prezise pe căi oculte, atât de exact: moartea lui Colbert, a lui Mourai (de fapt a lui Fouquet) și prezența unei otrăvi; „febra malignă" și „boala veninoasă" de care avuseseră parte stăpânul meu și Bedford; „comoara ascunsă" ieșită la lumină în primele zile ale lunii, adică scrisorile ascunse în cabinetul lui Colbert și sustrase de Atto; „cutremurele și incendiile subterane" ce se făcuseră simțite în pivniță. Și, în fine, prezicerea asediului Vienei, sau așa cum scria la gazetă, „bătăliile și atacurile în contra Cetății" datorate lui „Ali și Léopold Austriacul".

Doream oare să aflu ce-o să se mai întâmple în zilele ce vor urma? Nu, mă gândii eu, deși cu o strângere de inimă, deocamdată nu. Am dat câteva pagini în urmă și mi-au căzut ochii pe ultima săptămână a lunii iulie, între 22 și 31.

Depeșele lumii în această săptămână vor fi trimise de Jupiter, stăpânilor al casei regale, care, aflându-se în a treia casă, pune-n mișcare numeroși curieri; poate datorită bolii unui suveran, un regat devine vacant, în plânsul tuturor.

Prin urmare, la sfârșitul lui iulie ar fi trebuit să moară un cap încoronat. N-aveam cunoștință de așa ceva, încât am fost bucuros să-l văd intrând în odaie pe Cristofano, căruia i-am și pus întrebarea.

Cristofano însă nu știa nici el. Încă o dată se întrebă și mă întrebă de unde-mi veneau asemenea griji atât de străine de situația noastră actuală: mai întâi astrologia, apoi destinele suveranilor. Slavă Domnului, avusesem inspirația să ascund la repezeală printre pături gazeta astrologică. Mă simțeam mândru de a fi sesizat o eroare, cu atât mai relevantă cu cât toate celelalte predicții ale gazetei erau fără cusur. O profeție nu se adeverise, ceea ce înseamnă că stelele nu sunt infailibile. Mi-am îngăduit un tainic oftat de ușurare.

Cristofano, în tot acest timp, nu-și luase ochii de la cearcănele mele. Tinerețea, începu el, este o perioadă fericită a vieții omenești, întrucât duce la înflorirea tuturor puterilor sufletului și corpului. Totuși, nu trebuia să se facă abuz de acea înflorire subită și uneori în răspăr, menind risipei acele noi și aproape de nestăpânit energii. Și pipăindu-mi îngrijorat pungile de sub ochi, îmi atrase atenția că risipirea era mai cu seamă un păcat, asemeni legăturilor cu femeile ușoare (arătă cu capul în sus, spre turnulețul de deasupra al Cloridiei), din care te puteai alege chiar și cu boala franțuzească. Cine să știe mai

bine decât el care tratase atâția bolnavi cu ale sale leacuri, cum ar fi marele unguent sau lemnul sfânt. Și cu toate astea, acele legături erau mai puțin primejdioase pentru sănătate decât risipirea solitară.

— Iertați-mă, spusei eu pentru a deturna conversația de la acel subiect spinos, aș vrea să vă-ntreb altceva. Știți cumva de ce boli pot suferi șoarecii?

— Asta-i bună, hohoti scurt Cristofano, îmi închipui deja totul. Cineva dintre chiriași te-a întrebat dacă în han sunt șoareci, nu-i așa?

M-am mărginit să surâd șovăielnic, preferând să nu confirm și nici să neg.

— Bun, atunci te-ntreb eu: sunt sau nu sunt șoareci în han?

— Doamne apără, nu, fiindcă nu e ungher unde să nu fi curățat…

— Bineînțeles, știu asta. Altfel, dacă până acuma aș fi găsit vreun șoarece mort, aș fi fost primul care să dea alarma.

— Din ce cauză?

— Băiete dragă, ar trebui să știi că șoarecii sunt primii purtători de ciumă. Hipocrat recomanda să nu-i atingem, ca și Aristotel, Pliniu și Avicena. În timpul romanilor, consemnează geograful Strabon, toată lumea știa că apariția unor șoareci bolnavi pe străzi prevestește o molimă aducătoare de moarte. Tot Strabon amintește că italienii și spaniolii îi premiau pe cei care omorau cel mai mare număr de șoareci. În Vechiul Testament, filistenii, torturați de o cruntă infecție a părților posterioare, împingându-le pe anus mațele putrezite, au luat seama la invazia de șobolani pe câmpuri și prin orașe. S-au adresat astfel ghicitorilor și preoților, care le-au spus că șoarecii devastaseră pământul și că trebuia să i se ofere Dumnezeului Israelului un *ex-voto* reprezentând anusuri și șoareci, spre a-i potoli mânia. Apollo însuși, zeitate care dezlănțuia ciuma când se mânia, și o oprea când se îmbuna, era chemat în Grecia și Sminteul, adică omorâtor de șoareci. Fapt e că în *Iliada,* Apollo Sminteul îi seceră prin ciumă pe aheii asediatori ai Troiei. Ca să nu mai vorbim de Esculap care, în vremuri de ciumă, era reprezentat cu un șoarece mort la picioare.

— Prin urmare, șoarecii provoacă ciuma! exclamai eu, terorizat de micile cadavre pe care le văzusem noaptea trecută în subterane.

— Ia-o-ncet, băiete. Eu n-am spus asta. N-am făcut decât să-ți expun credințele celor din vechime. Azi din fericire suntem în 1683, și știința medicală modernă a făcut pași enormi înainte. Ciuma nu se datorează măruntului șoarece, ci așa cum ți-am mai spus, alterării umorilor naturale și mai cu seamă mâniei lui Dumnezeu. La fel de adevărat e că șoarecii și șobolanii se îmbolnăvesc de ciumă și mor ca și oamenii. E de-ajuns însă să nu-i atingi, cum zicea Hipocrat.

— După ce se cunoaște un șoarece lovit de ciumă?

— Eu n-am prea văzut așa ceva, dar tatăl meu, care a avut ocazia, mi-a spus că au spasme, ochii roșii și umflați, și chițăie amarnic.

— Și cum se-nțelege că nu e vorba de o altă boală?

— Simplu. În scurt timp crapă scuipând sânge și făcând o piruetă. Leșurile li se umflă, iar mustățile le rămân țepene.

Pălii. Șoarecii pe care-i văzusem prin galerii lăsau în urma lor o dâră roșie ce li se scurgea din botul ascuțit. Iar Ciacconio ridicase unul de coadă, ca să-l studieze mai îndeaproape! Nu mă temeam pentru mine, căci eu eram imun, ci de faptul că apariția acelor mici cadavre ar fi putut însemna că molima era prezentă în oraș. Poate că deja fuseseră ferecate și alte case sau hanuri, în care nefericiți ca și noi aveau aceeași soartă, închiși în carantină, nu puteam ști nimic sigur. Îl întrebai pe Cristofano dacă știa ceva legat de răspândirea molimei.

— Nu-ți face griji. Chiar zilele-astea am cerut informații în mai multe rânduri de la santinelele ce fac de gardă în fața hanului. Mi-au spus că nu există alte cazuri suspecte în oraș. Și n-am niciun motiv să cred că nu-i așa.

În timp ce coboram, medicul îmi recomandă să mă odihnesc câteva ceasuri după prânz, nu înainte de a-mi da pe piept, evident, cu a sa mare licoare.

Cristofano venise de fapt în odaia mea ca să-mi spună că o să aibă el grijă să pregătească de-ale gurii, ceva simplu și purgativ. Numai că acum avea nevoie de mine, căci auzise că mulți dintre chiriași, după cina pe bază de ugere de vacă, începuseră să râgâie din greu.

Ajungând noi în bucătărie, văzui pe foc un clopot mare de sticlă cu cioc, în formă de alambic, din care începuse să se scurgă ulei. Mai jos ceva se perpelea într-o tigăiță, cu duhoare de sulf Medicul luă de pe plită un vas în formă de lăută, pe care-l ciocăni cu băgare de seamă, producând un clinchet fin.

— Auzi? Acordat la perfecție. Slujește la calcinat uleiul de vitriol cu care îi ung furunculele sărmanului Bedford. Trag nădejde că se vor coace și se vor sparge. Vitriolul este deosebit de coroziv, un lichid negru și untos, menit să refrigereze arsurile interne. Varietatea romană, pe care din fericire o cumpărasem înainte de carantină, este cea mai bună, fiindcă este stinsă cu fier, spre deosebire de vitriolul german, stins cu cupru.

Mare lucru nu înțelesesem, în afara faptului că Bedford era tot bolnav.

— Pentru buna digestie a chiriașilor noștri, continuă medicul, tu o să mă ajuți să pregătesc electuarul meu angelic, care, datorită virtuții sale atractive și neinteractive, rezolvă toate deranjamentele de stomac, golindu-l, curățând plăgile ulceroase, relaxează corpul și liniștește umorile alterate. Este recomandat și pentru catar și durere de dinți. Îmi întinse doi desagi de pâslă maronie, din care am scos două recipiente de sticlă prelucrată.

— Sunt foarte frumoase, apreciai eu.

— Pentru a-și păstra calitatea după arta spițerilor, electuarele trebuie păstrate în sticlă foarte fină. Recipientele ordinare nu sunt pe potriva acestui leac, explică el cu mândrie.

Primul conținea a cincea esență, amestecată cu un electuar de foc de roze, explică medicul. Al doilea, coral roșu, șofran, scorțișoară, oriolă, precum și *lapis filosoforum Leonardi* sub formă de pudră.

— *Misce,* îmi porunci, și dă-le câte două dramuri la fiecare. Du-te acum, căci n-au voie să mănânce decât după patru ore.

* * *

După ce am vărsat electuarul angelic într-o sticlă, am trecut prin fiecare cameră. L-am lăsat dinadins la urmă pe Devizé, singurul care-mi mai rămăsese pentru tratamentul în contra ciumei.

Apropiindu-mă de ușă, cu desaga de ulcele în spinare, am auzit un contrapunct de sunete grațioase, în care am recunoscut pe loc bucata în mai multe rânduri cântată, și a cărei dulceață nesemuită mă vrăjise. Bătui la ușă timid. Muzicianul mă primi bine dispus, drept care i-am expus motivul vizitei. Dădu din cap că e de acord, fără să se oprească din cântat. Fără să scot vreun cuvânt, mă ghemuii pe jos. Devizé lăsă chitara, și încercă corzile unui alt instrument mai mare și mai lung, cu o coadă mai lată și multe corzi grave de ciupit în gol. Se întrerupse spre a mă lămuri că era vorba de o teorbă: Pentru acest instrument, continuă el, compusese câteva *suites* de dansuri din viguroase secvențe de preludii, alemane, gavote, sarabande, menuete, gighe, pasacalii și ciacone.

— Tot dvs. Ați compus bucata aceea pe care o interpretați mai mereu? De-ați ști ce succes are la chiriașii hanului!

— N-am compus-o eu, răspunse el absent. Mi-a dăruit-o regina, ca să o cânt pentru ea.

— Inseamnă că o cunoașteți personal pe regina Franței?

— O cunoșteam. Maiestatea sa Maria Tereza de Austria a murit.

— Îmi pare rău, nu…

— Cântam adesea pentru ea, spuse fără să se întrerupă, dar și pentru rege, căruia chiar i-am predat câteva noțiuni simple de chitară. Regele a iubit-o dintotdeauna.

— Pe cine, pe regină?

— Nu, chitara, răspunse Devizé cu o grimasă.

— Bineînțeles, de vreme ce regele voia s-o ia de nevastă pe nepoata lui Mazarin, recitai eu căindu-mă subit, căci mă dădusem de gol ca spion al conversației între Priàso și Cristofano.

— Văd că știi oarece lucruri, îmi spuse aproape surprins, îmi închipui că abatele Melani n-a stat degeaba.

Deși luat prin surprindere, am reușit să înlătur bănuielile lui Devizé.

— Vă rog eu mult, domnule. De acel straniu individ, iertați-mi

expresia, încerc să mă țin cât mai departe de când, de când, ce să mai zic…, făcui eu pe rușinosul.

— Am înțeles, bine, nu e nevoie de alte vorbe, mă întrerupse cu un surâs în vârful buzelor Devizé, nici mie nu-mi plac pederaștii.

— Și dvs. Ați avut vreo pricină cu acest Melani? întrebai eu, cerând în sinea mea iertare pentru nelegiuita calomniere a onoarei abatelui.

— Devizé râse.

— Din fericire, nu. Pe mine n-a avut tupeul să mă… hâm, deranjeze. Adevărul e că la Paris n-am stat de vorbă niciodată. Se spune că Melani a fost o soprană excepțională, pe vremea lui Luigi Rossi, Cavalli… A cântat pentru Regina mamă, căreia tare mult îi plăceau vocile melancolice. Acum nu mai cântă: limba și-o folosește pentru minciună și pârâ, din păcate, spuse el cu acreală.

Era clar ca bună ziua: Devizé nu-l simpatiza pe Atto și-i cunoștea reputația de intrigant. Dar permițându-mi eu o bârfă pe seama abatelui, și prefăcându-mă mai naiv decât eram, iată-l pe chitarist gata să-mi fie oarecum complice. Printr-un masaj făcut la meserie, voi reuși să-i dezleg și mai tare limba, așa cum s-a întâmplat și cu ceilalți chiriași, în speranța că voi scoate de la el ceva informații legate de bătrânul Fouquet. Ceea ce conta, mi-am spus, era ca el să mă creadă un ucenic naiv, fără creier și fără memorie.

Am scos din desagă esențele cele mai înmiresmate: santal alb, cuișoare, aloe, smirnă. Le-am amestecat după rețeta maestrului Nicolo dalia Grotaria Calabrese, cu siminoc, stirax magnetic, laudanum, nucă tămâioasă, mastic, lavandă, stirax lichid și oțet slab distilat. Din toate am făcut un bulgăre mirositor cu care l-am frecat pe spinare și pe coaste, până n-a mai rămas nimic din el, neuitând să masez și mușchii tânărului muzician.

Dezbrăcându-se până la brâu, Devizé încălecase scaunul, cu fața spre grilajul ferestrei: scrutarea luminii soarelui, spuse, era singura ușurare în acele zile triste. În timp ce-l trăgeam, începui să fredonez ca vai de lume motivul care îmi plăcea atât de tare.

— Ați spus că acest cântec vi l-a dăruit regina Maria Tereza. Ea l-a și compus, nu-i așa?

— Nici vorbă, ce-ți trece prin cap? Maiestatea sa nu se ocupa cu așa ceva. Iar acel rondo nu e joacă de copii. Este al maestrului meu Francesco Corbetta, care îl adusese în urma unei călătorii și înainte de a muri îl dăruise Mariei Tereza.

— Deci maestrul dvs. Era italian, comentai eu vag. Din ce oraș? Știu că domnul Mourai venise de la Napoli, ca și celălalt chiriaș, domnul Stilone…

— Până și un ucenic ca tine, mă-ntrerupse Devizé, știe de dragostea dintre Regele Preacreștin și nepoata lui Mazarin. E o rușine. În schimb, nimeni nu știe nimic despre regină, cu excepția faptului că

Ludovic o înșela. Culmea nedreptății ce i se poate face unei femei, mai ales Mariei Tereza, este să te iei după aparențe.

Cuvintele acelea, rostite de tânărul muzician poate cu sinceră amărăciune, m-au marcat adânc: când e să prețuiești sexul femeiesc, să nu te mărginești niciodată la prima impresie. Cu toate că rana ultimei noastre întâlniri încă mă ardea necruțător, gândul mă duse la Cloridia, femeia care fără a se rușina, mă mustrase că nu i-am dat obolul așteptat. Totuși, vorbele lui Devizé nu erau valabile și în cazul ei? M-am jenat pentru îndrăzneață apropiere ce-o făcusem între cele două femei, Regină și curtezană, dar mai mult și mai mult am simțit cum mă roade dorința, singurătatea și îndepărtarea crudă de Cloridia mea. Incapabil pe moment să mă dezbar de ele, m-am resemnat cu nerăbdarea de a afla cât mai multe despre consoarta Regelui Preacreștin, a cărei soartă, după spusele lui Devizé, ar fi fost tristă și chinuitoare. Într-un fel nădăjduiam în taină că acea poveste mă va împăciui cu obiectul lingoarei mele.

— Este adevărat, i-am întins eu nada unei minciuni veniale, am auzit vorbindu-se de Maiestatea sa Maria Tereza. Doar conversațiile unor chiriași în trecere pe la han. Poate…

— Niciun poate, ci sigur ai nevoie de o mai bună învățătură, mă-ntrerupse brusc, și e mai bine să uiți cleveteala de care doar curtenii sunt în stare, dacă vrei cu adevărat să-nțelegi cine a fost Maria Tereza și ce-a însemnat ea pentru Franța, dacă nu pentru întreaga Europă.

Devizé mușcase momeala, drept care se puse pe istorisit.

Intrarea în Paris a tinerei mirese Maria Tereza, infantă a Spaniei, începu Devizé în timp ce eu îi topeam bulgărele mirositor pe umeri, fusese unul din cele mai fericite evenimente din istoria Franței. Într-o senină zi de sfârșit de august a anului 1660, Ludovic și Maria Tereza sosiră la Vincennes. Tânăra regină se afla într-un car triumfal mai frumos decât al lui Apollo însuși. Părul ei bogat și buclat avea strălucirea razelor de soare și sclipea deasupra frumoasei rochii negre brodate cu aur și argint și presărate cu nestemate care valorau o avere. Bijuteriile de argint din păr și albeața tenului se logodeau de minune cu albastrul ochilor mari, făcând din ea o splendoare ce nu se mai arătase până atunci privirilor, și nici nu se va mai arăta de-atunci încolo. Înflăcărați de chipul tinerei suverane, însuflețiți de bucuria și iubirea devotată pe care doar supușii credincioși le încearcă, francezii o binecuvântară de o mie de ori. Ludovic al XlV-lea, regele Franței și al Navarei, era la rândul său așa cum doar poeții ni-i zugrăvesc pe muritorii deja divinizați. Hainele sale cu fir de aur și argint nu erau întrecute decât de cel ce cu demnitate le purta. Călare pe un cal superb, era urmat de un mare număr de prinți. Pacea între Franța și Spania pe care regele o dăruise țării sale printr-o căsătorie atât de fastă, reînsufleți în inima poporului zelul și credința. Și toți cei care în

acea zi avură norocul să-l vadă, se simțiră fericiți să-l aibă drept Domn și Suveran. Regina mamă, Ana de Austria, a asistat la această intrare a mirilor de la balconul din rue Saint-Antoine. Doar privindu-i chipul se putea ghici bucuria pe care o simțea. Cei doi tineri suverani își uneau viețile pentru a da și mai multă măreție regatelor lor, în fine împăciuite.

Dar era și o victorie a cardinalului Mazarin. Lucrarea sa de politician rafinat, care prin pacea din Pirinei adusese Franței calmul și prosperitatea, era astfel magnific încoronată. Au urmat luni de serbări, baluri, opere, iar Curtea n-a fost nicicând mai plină de veselie, toleranță și opulență.

— Și ce-a urmat? făcui eu prins de narațiune.

— Urmat, urmat… mă-ngână Devizé.

Au fost de-ajuns câteva luni, reluă el, pentru a o face pe Maria Tereza să-nțeleagă care îi va fi adevăratul destin și de ce soi de fidelitate era capabil soțul său.

Primele pofte ale tânărului rege fuseseră potolite de domnișoarele de companie ale Mariei Tereza. Și ca să se dumirească și mai bine din ce aluat era făcut Ludovic, îi veniră în ajutor alte întâlniri erotice ale regelui, nici măcar de taină, cu doamna La Valliere, domnișoara de onoare a cumnatei sale Henriette Stuart. Veni apoi rândul doamnei de Montespan, care-i dărui lui Ludovic nu mai puțin de șapte fii. Această intensă activitate adulterină avea loc la lumina zilei, încât poporul nu se sfii să scoată porecla „cele trei regine”, adică Maria Tereza, doamna de La Valliere și doamna de Montespan.

Regele nu se mai putea opri. Îl îndepărtase de la curte, după ce-l amenințase în mai multe rânduri cu pușcăria, pe bietul soț al doamnei Montespan, Louis de Gondrin; avusese proasta inspirație să protesteze, îmbrăcând haine de doliu și punând coarne la vedere la fiecare colț al trăsurii sale. În schimb, Ludovic ridică pentru amanta lui două splendide castele, cu grădini și fântâni din belșug. În 1674 doamna de Montespan nu mai avea rivale. Louise de La Valliere se retrăsese la mănăstire. Noua favorită dispunea pentru călătorii de două trăsuri cu șase cai, întotdeauna urmate de un car cu provizii și de o suită de zeci de servitori. Racine, Boileau și La Fontaine o celebrau în versurile lor, și toți curtenii erau onorați de a fi primiți în apartamentele ei, în timp ce niciunul nu-și omagia adevărata regină, cu excepția simplelor convenienețe de etichetă.

Norocul doamnei de Montespan asfinți se însă de îndată ce ochii regelui zăboviseră pe Marie-Angelique de Fontanges, frumoasă ca un înger și proastă ca o gâsculiță. Fapt e că Marie-Angelique accepta cu greu limitele pe care poziția ei i le impunea. Avea pretenția să apară în public alături de rege și să nu salute pe nimeni, nici măcar pe regină, cu toate că făcuse parte din suita sa.

În fine, regele căzu în mrejele doamnei de Maintenon, căreia îi încredință la nimereală atât copiii legitimi, cât și numeroșii bastarzi căpătați de la celelalte amante. Dar insultele pe care avea să le sufere Maria Tereza nu s-au oprit aici. Regele Preacreștin își prefera copiii nelegitimi și-l nesocotea pe delfin, primul fiu dat de regină. Îl însurase cu Maria Ana Victoria, fiica electorului Bavariei, urâțică și fără vino-ncoa. Femeile frumoase, nu-i așa, se cuveneau doar Maiestății sale.

Devizé se opri fără vreun motiv anume.

— Și suverana ce-a făcut? întrebai, buimăcit de acel ametitor turbion de femei și totuși curios să aflu reacția Mariei Tereza.

— A suferit toate cele tăcând, răspunse mâhnit muzicianul. Ce se întâmpla-n sufletul ei, nimeni nu va ști nicicând.

Adulterele, umilințele, ironiile nemiloase ale curții și ale gloatei; cu timpul Maria Tereza învățase să înghită tot răul cu zâmbetul pe buze. Regele o înșela? Ea devenea și mai miloasă și mai smerită. Regele se lăuda public cu cuceririle sale? Ea devenea tot mai cuvioasă și devotată. Regele îi făcea curte domnișoarei de Theobon sau domnișoarei de La Mothe, dame de companie ale soției sale? Maria Tereza se întrecea în a dărui surâsuri, sfaturi de cumințenie, priviri mângâietoare.

Pe vremea când regina mamă Ana de Austria mai trăia, Maria Tereza cutezase într-adevăr să-l înfrunte pe Ludovic, fie și câteva zile. Puțin lucru față de ocările de care va avea parte. Cu toate astea, regele a avut nevoie de câteva săptămâni bune, pentru a catadicsi s-o bage-n seamă, și asta datorită reginei mamă ce se silise zi și noapte să-l îmbuneze. Încă de-atunci Maria Tereza, înțelese că trebuia să accepte toate urmările căsniciei, totul, îndeosebi cele rele. Fără să mai spere nimic altceva decât puținul pe care soțul i-l îngăduia.

Ludovic învinsese și în dragoste. Și fiindcă știa pe de rost și venera arta de a învinge, născocise în cele din urmă ceea ce însemna în ochii lui conduita cea mai bună și cea mai confortabilă. O trata pe soția sa, regina Franței, cu toate onorurile rangului: lua masa și dormea alături de ea, își îndeplinea toate obligațiile familiale, conversa cu ea ca și cum amantele lui n-ar fi existat niciodată. Maria Tereza, în afara practicilor religioase, nu-și îngăduia decât rare și timide desfătări. Se înconjurase de o jumătate de duzină de bufoni pe care-i numea Băiețică, Inimioară sau Copilaș, și de câțiva câini cărora le arăta o tandrețe excesivă, uneori nefirească. Pentru plimbările ei poruncise ca acei absurzi însoțitori să fie înzestrați cu o trăsură specială. Adesea pitici și cățelandri mâncau la masă cu regina, și pentru întreținerea lor Maria Tereza cheltuia sume ametitoare.

— Dar n-ați spus că era o femeie smerită și cu simțul măsurii? intervenii eu interzis.

— Desigur, dar acesta era prețul singurătății. 000

Între orele opt și zece seara, continuă Devizé, Maria Tereza se dedica jocului de cărți, așteptându-l pe rege să vină s-o ia la masă. Atunci când regina juca, prințese și ducese se așezau în jurul ei în semicerc, în vreme ce în spatele ei se călca în picioare nobilimea inferioară, înfierbântată și gâfâitoare. Jocul preferat al reginei era *hombre,* dar prea naivă fiind, pierdea întotdeauna. Când și când prințesa d'Elbeuf se sacrifica pe față și o lăsa să câștige: un spectacol trist și jenant, în cele din urmă regina se simți pe zi ce trecea tot mai singură, lucru recunoscut în fața puținilor prieteni intimi. Și înainte de a muri, ea își gravă într-o frază pătimirea: „Regele nu se înduioșează, decât acum când sunt gata să mă duc."

Povestea, nu numai că m-a emoționat, dar m-a făcut și mai nerăbdător, căci altele erau informațiile pe care sperasem să le aflu prin viu grai de la muzician. În timp ce-i tot masam spinarea, îmi aruncai ochii pe masa din apropiere. Din nebăgare de seamă pusesem câteva sticluțe de medicamente pe foile unor partituri muzicale. I-am cerut iertare, dar Devizé sări pur și simplu de pe scaun ca să controleze hârtiile, temându-se că au fost pătate. Găsi până la urmă o pată mică de ulei pe una din ele, drept care se făcu foc.

— Ești un animal, asta și nimic mai mult. Ai distrus rondoul maestrului meu.

Mă îngrozii: mânjisem ca un dobitoc chiar minunatul rondo la care țineam atât de mult. I-am propus să presar peste foaie o pulbere uscată pentru absorbit grăsimea. În timp ce Devizé continua să mă facă albie de porci, m-am străduit din toate puterile să restaurez acea pagină de partitură cu semnele sunetelor ce mă încântaseră. Prilej cu care am remarcat o însemnare scrisă în partea de sus: „â Mademoiselle".

— Este o dedicație de iubire? mă bâlbâii eu, jenat încă de ceea ce se-ntâmplase.

— Dar cine crezi tu c-a iubit-o pe Mademoiselle… mai tristă și mai singură pe lume chiar decât regina!

— Cine e Mademoiselle?

— Nimeni alta decât o biată verișoară a Maiestății sale. Fusese de partea rebelilor Frondei, și regele n-a cruțat-o, ba dimpotrivă. Inchipuie-ți că această Mademoiselle pusese tunurile Bastiliei pe trupele regale.

— Și-au condamnat-o la spânzurătoare?

— Mai rău. La celibat, rânji Devizé. Regele a împiedicat-o să se mărite. Mazarin obișnuia să spună: „Tunurile-alea i-au îngropat bărbatul."

— Regele nu s-a îndurat nici măcar pentru rude, remarcai.

— Asta e. Când Maria Tereza a murit, în iulie trecut, știi ce-a spus Maiestatea sa? „Este cea dintâi mâhnire pe care mi-o provoacă." Basta.

Nepăsător a fost până și la moartea lui Colbert, omul care-l slujise cu credință vreme de douăzeci de ani.

Devizé continua să bată câmpii, și nu-l mai ascultam. Căci o singură vorbă îmi răsuna în creier: iulie.

— Spuneați că regina a murit în iulie? l-am întrerupt eu pe neașteptate.

— Ce spui? Da, așa e, pe 30 iulie, secerată de boală.

Altceva n-am mai vrut să aud. Terminasem de scos pata de pe pagină. Mai aveam să-l șterg pe Devizé de unsoarea în exces de pe spate, ceea ce și făcui la iuțeală. Mi-am luat rămas-bun și am ieșit din odaie cu răsuflarea tăiată de atâta frământare. Am tras ușa după mine și iată-mă rezemat de perete, gata să tai firul în patru.

O suverană, regina Franței, murise în urma unei boli în ultima săptămână a lunii iulie, exact cum prezisese publicația astrologică. Era ca și cum prin gura lui Devizé mi s-ar fi dat un avertisment: o informație de-acum câteva luni (necunoscută doar mie, sărman ucenic) venea să confirme infailibilitatea publicației astrologice și iminența Destinului sideral.

Cristofano mă asigurase că astrologia nu era neapărat opusă credinței, ba mai mult, de mare ajutor în medicină. Dar în acea clipă avu câștig de cauză amintirea mea despre indescifrabilele reflecții ale lui Stilone Priàso despre întunecata istorie a lui Campanella și tragica soartă a preotului Morandi. Invocai Cerul să-mi dea un semn care să mă dezlege de frică și să-mi arate calea.

Tocmai atunci auzii din nou sunetele minunatului rondo înălțându-se pe tonurile grave ale teorbei. Devizé își reluase exercițiile. Cu mâini-le-mpreunate a rugăciune și ochii-nchiși, rămăsei nemișcat, nădăjduind și totodată temându-mă, până la sfârșitul melodiei.

Târându-mă-n odaie, mă prăbușii în pat, cu sufletul golit de orice vrere și putere, pradă unor evenimente al căror înțeles și mers îmi scăpau. În timp ce mă cufundam în apele somnului, îngânam dulcile sunete care mă urmăreau, ca și cum ele ar fi fost cheia tainică a labirintului suferințelor mele.

* * *

Mă treziră niște zgomote venind dinspre via dell'Orso. Ațipisem doar câteva minute. Primul meu gând a fost și de data asta la gazeta astrologică, deși amestecat cu un sentiment dulce-amar de dorință și privațiune, a cărui cauză nu mi-a fost greu s-o discern. Pentru a găsi alinare și dezlegare, trebuia să bat la o anume ușă. De câteva zile lăsam mâncarea în fața camerei Cloridiei, mărginindu-mă să bat doar ca să-i dau de știre. Numai Cristofano avusese acces în odaia ei. Acum însă discuția cu Devizé stârnise în mine rana acelei absențe. Ce mai conta acum că mă jignise cu venala ei pretenție? Dacă tot eram împresurați de ciumă, ea ar fi putut să moară într-o zi sau două, îmi

spuneam cu strângere de inimă. Mândria, în momentele extreme, este cel mai rău sfătuitor. Aveam destule pretexte de a-i face o vizită, slavă Domnului, aveam ce-i povesti, și tot pe-atâtea întrebări să-i pun.

— Dar nu mă pricep deloc la astrologie, ți-am mai spus, se apără Cloridia, de îndată ce i-am arătat gazeta, explicându-i cât de precise și exacte se dovedeau acele preziceri. Eu știu să citesc visele, numerele și liniile mâinii. În privința stelelor, trebuie să te adresezi altcuiva.

M-am întors în cameră și mai tulburat. Dar nu era grav. Un singur lucru conta: zeul într-aripat îmi străpunsese din nou inima. Puțin conta că Cloridia nu-mi mai oferea nicio speranță. Puțin conta că dându-și seama de iubirea mea, și-ar fi râs de mine. Oricum mă credeam norocos, căci puteam s-o văd și chiar să discut cu ea când și cât aveam chef, cel puțin cât dura carantina. O ocazie unică pentru un amărât de ucenic ca mine. Clipe irepetabile de care cu siguranță îmi voi fi amintit, încercat de dor tot restul zilelor mele serbede. Mi-am promis să mă întorc cât mai curând s-o văd.

În cameră am găsit ceva răcoritor lăsat pentru mine de Cristofano. Pradă beției amoroase, am băut pe-ndelete un pahar de vin ca pe cel mai curat nectar al lui Eros, îmbucând un codru de pâine cu brânză ca pe o mană suavă stropită peste mine de duioasa Afrodita.

După ce mi-am întremat stomacul și binecuvântata aură a făgăduitei întâlniri cu Cloridia s-a făcut, vai, nevăzută, gândul mi s-a-ntors la discuția cu Devizé. Nu reușisem să-i smulg nimic legat de moartea Supraintendentului Fouquet. Abatele Melani avea dreptate: Devizé și Dulcibeni nu se vor lăsa trași de limbă în acea afacere bizară. Reușisem totuși să nu-i dau de bănuit tânărului muzician. Ba chiar, cu întrebările mele nevinovate, și prin stricăciunea pe care fără să vreau o pricinuisem partiturii, îmi întărisem indelebila imagine de servitor necioplit și imbecil.

M-am dus să văd ce mai face stăpânul meu. Starea i se ameliorase cât de cât. Cristofano era și el acolo, tocmai terminase să-l hrănească. Pellegrino începuse să vorbească oleacă mai clar și părea să înțeleagă cam tot ce i se spunea. Sigur, nu-și revenise complet și dormea încă o bună parte a zilei, dar, decretă Cristofano, nu era exclus ca în câteva zile să poată merge pe propriile picioare.

După ce am mai zăbovit puțin cu medicul și cu Pellegrino, m-am întors în odaie, și în fine mi-am dăruit un somn demn de acest nume. M-am trezit tocmai pe seară, la ceasul cinei. M-am grăbit să pregătesc masa chiriașilor: câteva felii de lămâie presărate cu zahăr, ca aperitiv pentru stomac; o cremă milaneză din gălbenușuri de ou, vin tămâios îndoit cu struguri negri storși, zahăr, scorțișoară după gust (am preferat să nu mai risc) și puțin unt. Amestecul se pisa într-o piuliță, se strecura și se punea apoi în apă clocotită ca să scadă. La sfârșit am mai adăugat câteva pere bergamote.

După ce am terminat de dus mâncarea în camere, m-am întors în bucătărie să fac o ceșcuță de băutură pe bază de cafea prăjită. Cu care am urcat spre turnuleț, în vârful picioarelor, ca să nu mă audă Cristofano.

— Mulțumesc! exclamă zâmbitoare Cloridia, deschizând larg ușa.

— Am făcut-o special pentru dvs., avui eu curajul să-i spun, roșind îngrozitor.

— Ador cafeaua! spuse, închizând ochii și adulmecând îmbătată mireasma ce se răspândea din ceașcă în odaie.

— Se bea multă cafea acolo de unde veniți dvs., în Olanda?

— Nu. Dar așa cum ai făcut-o tu, diluată și abundentă, îmi place foarte mult. Îmi amintește de maică-mea.

— Sunt bucuros. După câte am înțeles, n-ați cunoscut-o.

— S-ar putea spune și așa, răspunse ea în pripă. Vreau să spun că nu-mi amintesc nici măcar chipul ei, ci doar mireasma de cafea, pe care, așa cum am aflat după aceea, știa s-o facă nemaipomenit.

— Era italiancă și ea, ca tatăl dvs.?

— Nu. Ai de gând să mă chinuiești iar cu întrebările? Cloridia se posomorâse, semn că stricasem totul. Dar pe neașteptate îmi căută ochii și-mi surâse, după care mă pofti să stau jos, arătându-mi un scaun.

Scoase dintr-un sertar două păhărușe și câțiva biscuiți uscați cu anason, apoi îmi puse și mie puțină cafea. Se așeză în fața mea pe marginea patului, sorbind cu poftă. Graiul îmi dispăruse parcă, pentru a umple tăcerea. Iar întrebări mi-era rușine să mai pun. Cloridia, în schimb, nu se codi să înmoaie un colț de prăjitură în băutura caldă, din care mușca grațios și lacom. Duioșia mă copleși și, privind-o, îmi simții ochii în lacrimi la gândul că aș putea să-i adulmec părul și să-i ating fruntea cu buzele. Cloridiaâși ridică privirea.

— De zile-n șir vorbesc doar cu tine, fără însă să știu mare lucru despre viața ta.

— E-atât de puțin interesantă, domniță Cloridia.

— Nu cred. De pildă, de unde vii, ce vârstă ai, cum și când ai ajuns aici.

I-am istorisit pe scurt trecutul meu de copil de suflet, învățătura pe care am primit-o datorită bătrânei călugărițe și bunăvoinței domnului Pellegrino.

— Prin urmare ai ceva școală. Întrebările pe care mi le-ai pus m-au făcut să bănuiesc acest lucru. Ai avut mult noroc. Spre deosebire de mine care, rămasă fără tata la doisprezece ani, a trebuit să mă mulțumesc cu puținul pe care abia apucase să mi-l împărtășească, spuse fără să-și piardă zâmbetul.

— Înțeleg că italiana ați deprins-o doar de la tatăl dvs. Totuși o vorbiți foarte bine.

— Nu, au mai fost și alții. Trăiam încă la Roma când am rămas singură. Am fost dusă din nou în Olanda de niște negustori italieni.

— Trebuie c-a fost tare trist.

— De aceea mă aflu acum aici. Ani în șir am plâns la Amsterdam, amintindu-mi cât de fericită am fost la Roma. Citeam și învățam de una singură în puținul timp ce-mi rămânea între…

Nu era nevoie să sfârșească fraza. Se referea desigur la suferințele prin care trec orfanii și care o aduseseră pe Cloridia pe calea abominabilei prostituții.

— În felul ăsta însă am izbutit să mă eliberez, continuă ea ca și cum mi-ar fi ghicit gândurile, și am putut în cele din urmă s-o iau pe făgașul unei vieți tăinuite în numerele mele…

— Numerele dvs.?

— Bineînțeles, n-ai auzit de numerologie, spuse ea cu afectată politețe, punându-mă subtil la colț. Ei bine, află că numerele datei noastre de naștere, precum și celelalte date importante ale vieții cuprind în ele toată existența ce ni s-a dat. Filosoful grec Pitagora spunea că prin numere totul poate fi explicat.

— Și numerele datei dvs. de naștere vă îmboldeau spre Roma? întrebai eu cam neîncrezător.

— Nu numai. Eu și Roma suntem unul și același lucru. Destinele noastre sunt legate unul de altul.

— E posibil așa ceva?

— Numerele vorbesc limpede. Sunt născută la 1 aprilie 1664. Iar aniversarea Romei…

— Cum așa, și orașele își serbează aniversarea?

— Bineînțeles. Nu ai auzit de istoria lui Romulus și Remus, de lupoaică și de zborul păsărilor, și cum a fost întemeiată cetatea?

— Ba da, astea le știu.

— Prin urmare, Roma a fost întemeiată într-o zi anume: 21 aprilie din anul 753 înainte de Cristos. Iar cele două date de naștere, a Romei și a mea, dau același rezultat. Cu condiția să fie scrise corect conform numerologiei, adică numărând lunile începând cu luna martie, lună de primăvară și deci de început al noii vieți, după cum făceau vechii romani și cum a rămas și acum în calendarul astrologie, care începe tocmai cu Berbecul.

Mi-am dat seama că înainta pe un teren alunecos, în care granița care ne desparte de erezie și vrăjitorie se subțiază tot mai mult.

— Aprilie e deci a doua lună a anului, continuă Cloridia luând hârtie și toc de scris, iar cele două date se scriu așa: 1/2/1664 plus 21/2/753. Dacă aduni cele două grupuri de numere ai mai întâi $1+2+1+6+6+4=20$. Și apoi: $2+1+2+7+5+3=20$. Înțelegi? Același număr.

Fără să răspund, am scrutat acele cifre grifonate în pripă pe hârtie.

Coincidența era într-adevăr surprinzătoare.

— Și asta nu-i totul, plusă Cloridia, vârând pana în călimară și reîn-cepând socotelile. Adunând ziua, luna și anul fără însă să despart cifrele, am $21+2+753=776$. Dacă adun cifrele acestui total, $7+7+6$, obțin tot 20. Dar și dacă adun $1+2+1664$ obțin 1667, număr ale cărui cifre dau de asemenea 20. Și știi ce înseamnă numărul 20? Judecata, arcanul major al tarotului, având numărul 20 și însemnând reparația nedreptăților îndurate și dreapta judecată a urmașilor.

Cât de iscusită era Cloridia, cu toate că nu înțelesesem mare lucru din calculele ei predictive, și nici de ce le dădea atâta importanță. Dar puțin câte puțin neîncrederea mea fu copleșită de ingeniozitatea ei. Eram extaziat pur și simplu. Nurii Venerei se luau la întrecere cu inteligența Minervei.

— După câte înțeleg, vă aflați la Roma pentru reparația unei nedreptăți îndurate, nu-i așa?

— Nu mă-ntrerupe, replică ea brusc. Știința numerelor spune că reparația nedreptăților îi va face într-o bună zi pe urmași să-și corecteze propria judecată. Nu mă întreba însă ce înseamnă asta, căci nici măcar eu nu știu.

— Era cumva scris în cifre și faptul că veți trage la hanul Donzello? întrebai eu atras de ideea predestinării întâlnirii mele cu Cloridia.

Nu, în cifre, nu. După sosirea mea la Roma, am ales acest han urmând acea *virga ardentis,* nuia arzătoare, tremurătoare sau proeminentă, cum vrei să-i spui. Știi despre ce vorbesc? spuse ea sculându-se în picioare și aținându-și brațul la nivelul pântecelui în chip de ciomag.

Chestia asta mirosea de departe a ceva obscen. Umilit, mi-a pierit graiul.

— Dar o să mai vorbim noi doi și altă dată, bineînțeles dacă dorești, mă expedie ea cu un surâs ce mi s-a părut îndoielnic.

Mi-am luat rămas-bun, mâhnit și de ceea ce m-aștepta: turul camerelor pentru a recupera farfuriile în care servisem cina. Ce oare voise Cloridia să spună prin acel gest nerușinat? Nu cumva era o invitație la desfrânare și, ceea ce e mai grav, pe bani? Nu eram atât de tâmpit. Știam foarte bine că umila mea condiție de biet servitor și atâta nu-mi îngăduia să-mi fac iluzii în privința ei. Cum de nu înțelegea totuși Cloridia că eu n-am un sfanț? Trăgea oare nădejde că pentru ea aș fi fost în stare să fur bani de la stăpânul meu? Alungai îngrozit acel gând. Făcuse aluzie la o nedreptate de care avusese parte, legată de revenirea ei la Roma. Nu, nu era cu putință să fi vorbit de preacurvie într-un moment atât de grav pentru ea. Probabil că am înțeles eu greșit.

M-am bucurat văzându-i pe chiriașii hanului vizibil încântați de

cină. Când am bătut la ușă, Pompeo Dulcibeni încă se înfrupta din cremă, deși se răcise, plesnindu-și limba de cerul gurii.

— Stai jos, dragule. Iartă-mă, dar pofta de mâncare mi-a venit cu întârziere azi.

M-am supus, așteptând să-și termine sosul. Rătăcind cu privirea printre obiectele risipite pe scrinul de lângă scaun, ochii mi s-au oprit pe trei volumașe cu coperte roșii și cu arabescuri de aur. Frumoase, făcui eu, dar parcă le-am mai văzut undeva!

Dulcibeni, între timp, mă fixa intrigat. Își terminase crema și voia să-mi paseze farfuria. O luai cu cel mai nevinovat surâs și ieșii cu ochi plecați.

În loc să cobor spre bucătărie, am luat-o-n sus spre al doilea cat. Bătui, cu răsuflarea tăiată, la ușa lui Atto Melani, având în brațe vase peste vase.

— Pompeo Dulcibeni? exclamă neîncrezător abatele, în timp ce eu m-apropiam de sfârșitul istorisirii.

Într-adevăr, cu o zi înainte fusesem în odaia lui Dulcibeni ca să-i fac masajul, și în timpul tratamentului el avusese poftă să tragă puțin tabac. Așa că desfăcuse dulapul să-și ia tabachera de cireș încrustat, și ca să facă oleacă de ordine, scosese câteva cărțulii frumos legate în piele roșie și cu arabescuri de aur. Ei bine, în biblioteca lui Tiracorda zărisem aceleași cărți. Era vorba de o ediție a operelor lui Galenus în șapte volume, din care însă trei lipseau. Trei erau și exemplarele pe care abia le văzusem în odaia lui Dulcibeni. Pe cotor era imprimat *Galeni opera,* adică în mod sigur *opera omnia* în șapte volume, din care patru se aflau acasă la Tiracorda.

— Sigur că da, începu să lege firul abatele, e foarte posibil ca Dulcibeni și Tiracorda să se fi văzut înainte de carantină, ocazie cu care, cred eu, Tiracorda i-a împrumutat acele cărți lui Dulcibeni.

Cu toate astea, își impută abatele, am fost împreună martorii faptului că medicul primar primise un oaspete în toiul nopții: o oră cel puțin ciudată pentru o vizită! Și asta nu era totul. Cei doi își dăduseră întâlnire pentru a doua zi la aceeași oră. Misteriosul oaspete al lui Tiracorda bântuia prin oraș deci cam la aceleași ore când puteam și noi să ieșim, fără să fim văzuți, de la Donzello. Oaspetele nu putea fi altul decât Dulcibeni.

— Cum se face că Tiracorda și Dulcibeni se cunosc?

— Intrebarea ți-o pui, răspunse Atto, fiindcă îți lipsește un element. Tiracorda e marchigian.

— La fel și Dulcibeni!

— Ba mai mult, Dulcibeni e născut la Fermo, și cred că și Tiracorda are aceeași obârșie.

— Prin urmare sunt concitadini.

— Chiar așa. Roma a găzduit dintotdeauna medici vestiți, proveniți

din acel vechi și nobil oraș: Romolo Spezioli de pildă, medicul personal al reginei Cristina de Suedia, protomedicul general Giovan Battista Benci, precum și Cesare Macchiati, dacă nu greșesc, medic al Conclavului, ca și Tiracorda. Cei din Fermo locuiesc aproape toți în același cartier, pe lângă biserica San Salvatore în Lauro, unde se întrunește și breasla lor.

— Dar Tiracorda locuiește la câțiva metri de Donzello, observai eu, prin urmare știe sigur de carantina noastră. Nu se teme oare să ia boala de la Dulcibeni?

— Faptele spun că nu. Poate că Dulcibeni i-a spus că Cristofano nu crede că e vorba de ciumă, ascunzându-i îmbolnăvirea lui Bedford și straniul accident de care a avut parte stăpânul tău.

— Inseamnă că Pompeo Dulcibeni este hoțul de chei. Chiar el care pare atât de integru!

— Să nu te iei niciodată după aparențe. Se prea poate ca însuși Pellegrino să-l fi inițiat în străbaterea subteranelor.

— Iar eu care n-am băgat de seamă nimic. De necrezut…

Noi siam tre donzellette
semplicette semplicette,
oh, oh, senzafallo'…[17]

Își râse de mine, subțiindu-și vocea într-o atitudine bufă.

— Trezește-te, băiete. Secretele sunt făcute pentru afi vândute. Cu ceva timp în urmă Pellegrino trebuie să-i fi arătat pasajul secret contra plată. Apoi însă, la începutul carantinei, stăpânul tău s-a îmbolnăvit. Dulcibeni n-avea altă soluție decât furtul cheilor pentru a-și face o dublură a celei de la cămăruță la un meșteșugar din via dei Chiavari, strada unde, cum zice Ugonio, imprimează Komarek.

— Ce rol are Komarek în povestea asta?

— Niciunul, ți-am mai spus. O pură coincidență care ne-a dezorientat.

— Desigur, făcui eu covârșit de puzderia de surprize, dezmințiri, intuiții și false piste ce se întretăiau în ultimele zile. Dar de ce Pellegrino nu i-a dat o dublură a cheii respective lui Dulcibeni?

— Fiindcă, așa cum ți-am mai zis, stăpânul tău îl taxa de fiecare dată pe clientul doritor s-o ia pe calea subteranelor. Prin urmare cheile aparțin exclusiv posesorului de drept.

— În schimb, Stilone Priàso posedă o dublură, nu?

— Să nu uităm că ultima oară când s-a găzduit la han era pe vremea doamnei Luigia. Fie că i-a cerut-o, fie că a furat-o de la răposata.

— Și totuși nu înțeleg de ce Dulcibeni ar fi trebuit să-mi fure mie perlele, ținând seama că sărac nu e deloc.

— Iar eu am o întrebare și mai grea. Dacă el este misteriosul hoț pe care ne-am spetit noi să-l urmărim, cum de-a reușit mai mereu să fie

de o sută de ori mai iute și să-și piardă urmele?

— Probabil cunoaște galeriile mai bine decât noi. Totuși, dacă stau să mă gândesc, i s-a-nfundat de-acum. Cu două zile în urmă a avut un atac de sciatică. Chiar Cristofano i-a spus că o să mai aibă dureri câteva zile.

— Bine de știut. Dacă adăugăm însă și faptul că Dulcibeni nu mai este un tinerel tras prin inel și că începe să gâfâie din te miri ce, cum dracu' face să se cațere noapte de noapte pe funie până la chepeng? încheie Atto acrit, el însuși enervându-se și asudând de fiecare dată când trebuia să apeleze la acel mijloc prin galerii.

I-am povestit apoi lui Atto și ce mai aflasem de curând despre Pompeo Dulcibeni. După spusele părintelui Robleda, vârstnicul marchigian aparținea sectei janseniste. I-am relatat și judecata severă a lui Dulcibeni în contra îndeletnicirii de spioni a iezuiților, precum și înfocatul său solilocviu în contra căsătoriilor între consângeni, de veacuri practicate de familiile domnitoare ale Europei. Gentilomul din Fermo, accentuai eu, era atât de scandalizat de acel obicei, și se înfierbântase atât de tare, încât își dorea sus și tare – într-o închipuită conversație cu o femeie în fața oglinzii – victoria turcilor la Viena. Doar așa, profețea el, oleacă de sânge proaspăt și primenit ar fi putut să moștenească tronurile Europei. – Iată o cuvântare, *pardon,* un solilocviu demn de un jansenist. Fie el și în parte, comentă abatele Melani încruntându-se. Da, căci a dori contopirea turcească în Europa doar din pizmă pe Burboni și Habsburgi, mi se pare cam exagerat chiar și din partea celui mai fanatic partizan al lui Jansenius. Oricum, încheie Atto, descoperirea mea era un motiv în plus de a ne întoarce în casa lui Tiracorda. Așa cum auzisem noaptea trecută, și Dulcibeni urma să se întoarcă.

A ȘASEA NOAPTE

Între 16 și 17 septembrie 1683

Am așteptat, ca de obicei, până ce toți chiriașii, inclusiv Cristofano, s-au retras definitiv în camerele lor, după care ne-am afundat în puțul ce ne ducea spre meandrele de sub han.

Am străbătut fără probleme traseul până la punctul de întâlnire cu Ugonio și Ciacconio în subteranele pieței Navona. Stând de vorbă cu căutătorii de relicve, Atto Melani a fost nevoit să facă față unor revendicări, precum și unei discuții aprinse.

Cele două stranii creaturi, din pricina aventurilor în care îi antrenasem, se plângeau că n-au putut să-și mai facă meseria. În plus,

după spusele lor, eu păgubisem o parte din prețioasele lor oase grijuliu vrăfuite de ei și care se revărsaseră pe mine cu ocazia primei întâlniri. Lucru greu de crezut, însă Ciacconio începuse să vânture cu nerușinare pe sub nasul abatelui Melani un os enorm și împuțit de la fărâma de carne care încă rămăsese pe el, pretinzând că s-a crăpat din cauza incidentului. Ca să scape de vederea acelui soios fetiș puturos, Atto preferă să cedeze.

— Bine, de-acord. Dar nu vreau să mai aud nimic legat de treburile voastre.

Scoase din buzunar o grămăjoară de monede și le întinse lui Ciacconio. Căutătorul de relicve înșfăcă iute banii cu degetele lui încovoiate, mai-mai să-i zgârie mâna abatelui Melani.

— Indivizii ăștia mă termină, șopti Atto ca pentru sine, frecându-și palma dezgustat.

— Gârfâlăh, Gârfâlăh, Gârfâlăh… începu să scandeze încet Ciacconio, trecându-și monedele dintr-o mână în cealaltă.

— Socotizează valorația bănetului, îmi spune Ugonio la ureche, cu un surâs murdar și evocator. E zgârcitonom…

— Gârfâlăh, comentă în fine încântat Ciacconio, lăsând banii să alunece într-o desagă jegoasă și unsuroasă, peste altă grămadă de monede care se ghicea destul de consistentă.

— De fapt, monștrii ăștia ne sunt de folos, îmi spuse abatele Melani, în timp ce Ugonio și Ciacconio se topeau în beznă. Chestia aia vomitivă pe care Ciacconio mi-a pus-o sub nas era în realitate adunată de prin gunoiul vreunei măcelării. Nici vorbă de relicvă. Dar câteodată e mai bine să nu forțezi coarda și chiar să plătești. Altfel i-am fi avut de dușmani. Ține minte de la mine: la Roma trebuie să învingi mereu, dar niciodată de tot. Acest sfânt oraș îi cinstește pe cei puternici și totodată se bucură de nimicirea lor.

După ce și-au primit banii, căutătorii de relicve i-au dat lui Atto ceea ce ne trebuia: dublura cheii cu care se deschidea ușa dintre grajdul de cai și bucătăria lui Tiracorda. Îndată ce ieșirăm prin chepeng în pomenitul grajd, n-a mai fost o problemă să intrăm în locuință. Ora înaintată ne făcea să credem pe bună dreptate că doar bătrânul medic papal era treaz, în așteptarea oaspetelui.

Din bucătărie intrarăm în odaia cu patul cu baldachin și apoi în vestibulul de la intrare. Inaintam pe întuneric, orientându-ne doar din amintiri și la lumina firavă a lunii. Ne-am cățărat apoi pe scara în spirală. Aici ne întâmpină prielnica lumină a lumânărilor mari pe care cu o seară în urmă Atto trebuise să le stângă pentru a ne asigura retragerea. Trecurăm de salonașul de la jumătatea catului, unde admiraserăm colecția de obiecte ce păreau și mai frumoase. Primul cat, ca și noaptea trecută, părea cufundat în întuneric. De data asta însă ușa ce da spre el era deschisă. Tăcerea devenise aproape

tangibilă. Schimbai cu abatele o privire complice. Treceam de acel prag fatidic aproape, și mă simții plin de curaj, pe cât de neobișnuit, pe-atât de prostesc. Dacă noaptea trecută nu se lăsase cu probleme, de ce nu ne-am descurca și de data asta?

Pe neașteptate răsunară trei lovituri venind dinspre vestibulul de la parter. Înghețaserăm. Cineva bătuse în ușa de la intrare. Aproape în aceeași clipă ne-am refugiat pe treptele dintre primul și al doilea cat, în preajma celuilalt salonaș, cel cu biblioteca.

Auzirăm un zvon de agitație deasupra și apoi, dedesubt, un târșit de pași îndepărtați. Încă o dată ne aflam între două focuri. Atto era cât pe-aci să sufle din nou în lumânări (ceea ce de astă dată ar fi putut trezi bănuielile stăpânilor casei), când glasul lui Tiracorda ne răsună limpede în urechi.

— Mă duc eu, Paradisa, mă duc.

Îl auzirăm coborând scările, străbătând vestibulul, deschizând ușa și scoțând o exclamație de surprindere. Vizitatorul intră fără a scoate vreo vorbă.

— A intra pe mutește, spuse jovial Tiracorda închizând ușa, patru numere.

— Scuzați-mă, Giovanni, în seara asta n-am niciun chef. Cred că am fost urmărit, drept care de data asta m-am folosit de alt pasaj.

— Haideți, veniți, dragul meu.

Lipiți de peretele scării ca doi culbeci, Atto și cu mine ne-am ținut răsuflarea. Dialogul, oricât de scurt fusese, se dovedi suficient să recunoaștem glasul lui Pompeo Dulcibeni.

* * *

Tiracorda îl conduse pe oaspete la primul cat. I-am auzit îndepărtându-se și, în fine, deschizând o ușă. Rămași singuri, ieșirăm din ascunzătoare și ne pripășirăm la rândul nostru în marea încăpere de la întâiul cat. Aș fi avut mii de întrebări de pus și comentat, dar tăcerea era singura soluție de a nu ne da de gol.

Intrarăm într-o odaie încăpătoare în care, în penumbră, izbutii să disting două paturi cu baldachin și mai multe mobile. Atenuată de distanță, auzeam totuși conversația între Tiracorda și Dulcibeni. Puțin a lipsit să nu mă poticnesc într-un cufăr cât toate zilele. Iar când pupilele mi s-au obișnuit cu întunericul, mi-am dat seama brusc și îngrozit că două chipuri înghețate și oțărâte ne pândeau în tăcerea beznei.

Terorizat, mi-au trebuit câteva clipe bune să înțeleg că era vorba de două busturi, unul de bronz și altul de piatră, așezate la înălțimea mea pe două piedestale. Alături se zăreau un Hercule de ghips și un gladiator.

Cotind la stânga, dădurăm într-o primă anticameră, cu un lung șir de scaune pe lângă pereți, și de-aici într-o altă anticameră mai mare,

cufundată în beznă. Vocea lui Tiracorda și a concetățeanului său se auzeau dintr-o cameră alăturată. Cu mare băgare de seamă ne apropiarăm de ușa care nu era nici închisă, dar nici deschisă. Străpunși de subțirea rază de lumină venind prin ușă, ascultarăm o conversație cel puțin stranie.

— A intra pe mutește; patru numere, scandă Tiracorda, reluând fraza cu care își întâmpinase oaspetele la ușă.

— Patru numere, patru numere…, repetă Dulcibeni.

— Asta e: gândiți-vă mai bine, n-ați venit special pentru asta? Medicul se ridică și păși tropăind spre stânga, ieșind astfel din câmpul nostru vizual. Dulcibeni continuă să stea jos, cu spatele spre noi.

Încăperea era luminată de două lumânări mari de ceară aurită, puse pe masa în jurul căreia cei doi luaseră loc. Fastul decorului, cum nu mi-a fost dat să văd până atunci, mă umplu încă și mai mult de admirație. Lângă lumânări, pe masă, se mai afla un coș argintiu plin cu fructe de ceară. Tot pentru a lumina încăperea mai erau încă două candelabre, unul pe o măsuță de santal, și celălalt pe un birouaș de abanos cu borduri negre și blazoane de bronz aurite. Pereții erau acoperiți cu o scumpă tapiserie de satin cărămiziu. Pretutindeni, tablouri cu subiecte pline de grație, peisaje, animale, flori și personaje. Între acestea am recunoscut o Fecioară cu pruncul, o Pietâ, o Bună-Vestire, un Sf. Sebastian și parcă un Ecce Homo. Dar piesa care domina încăperea, pe o jumătate a peretelui din față, era un impresionant portret al Domnului Nostru Inocențiu al Xl-lea, pus într-o ramă masivă aurită, cu arabescuri și mici ghirlande de viță de vie de cristal gravat. Dedesubt, pe un piedestal înalt, văzui un relicvariu octogonal de bronz argintat și poleit, pe care-l crezui plin de sfinte relicve. Mai la stânga se întrezărea un pat și un scaun îmbrăcat în imitație de brocart roșu. Acest din urmă amănunt îmi păru semnificativ: ne aflam fără îndoială în cabinetul lui Tiracorda, unde își primea pacienții.

Îl auzirăm pe medic revenind în mijlocul încăperii, după ce deschisese și închisese ușa.

— Că prost mai sunt, am pus-o în altă parte.

Se duse spre peretele pe care era atârnat, enorm și amenințător, portretul Sanctității sale. Spre mirarea noastră, chiar în acel perete deschise o altă ușă: două canaturi invizibile, îmbrăcate în aceeași stofă cărămizie. Ușa tainică ascundea o debara conținând sculele meseriei. Pense, forcepsuri, bisturiuri, precum și borcanele cu ierburi medicinale, cărți și teancuri de hârtii, poate chiar fișele consultațiilor.

— Tot acolo le țineți? întrebă Dulcibeni.

— Mai încape vorbă, fiți fără grijă, spuse Tiracorda scotocind în debara, vreau însă să vă arăt ceva frumos, special pentru noi doi. Ah, uite c-am găsit.

Ieși din debara vânturând triumfător o bucată de hârtie mototolită, închise ușa tainică și luă loc.

— Ia ascultați. Dacă un tată are șapte fete…

Chiar în clipa aceea, spre uimirea mea, Atto își duse fulgerător mâinile la gură. Închise ochii, și ridicându-se pe călcâie, trase aer în piept. Se îndoi apoi de mijloc, deznădăjduit, ascunzându-și fața la subsuoară și astupându-și gura cu amândouă mâinile. Eram pur și simplu consternat, neștiind dacă-l apucase vreun junghi, râsul sau mânia.

Ochii panicați și neputincioși cu care m-a privit, m-au lăsat să înțeleg că Atto fusese cât pe-aci să strănute.

Am mai avut ocazia să constat că abatele Melani avusese în această perioadă, scurte dar irezistibile, accese de strănut. De data asta, spre norocul nostru, a reușit în chip memorabil să se controleze. Cât pe-aci să-și piardă echilibrul și să cadă chiar peste ușa întredeschisă, se sprijini în ultima clipă de perete și primejdia fu conjurată. Rataserăm astfel câteva momente din conversația lui Tiracorda cu Dulcibeni, dar nu atât încât să nu ne dăm seama că ceea ce urmă era la fel de lipsit de noimă ca la început.

— Paisprezece? întrebă Dulcibeni blazat.

— Opt! Și știți de ce? Un frate e fratele tuturor fetelor. Ha, ha, ha, ha! Ha, ha, ha!

Tiracorda plonjase într-un râs astmatic și nestăpânit, chiar dacă neîmpărtășit de oaspete. Îndată ce medicul se potoli, Dulcibeni încercă să schimbe vorba.

— Spuneți-mi, azi ce impresie v-a făcut?

— Ei, așa și-așa. Dacă o să se chinuie în continuare, n-o să mai avem cum să-l lecuim, ceea ce el știe foarte bine. Poate c-ar trebui să renunțăm la lipitori și să găsim alte metode, spuse Tiracorda trăgând pe nas și ștergându-și lacrimile pricinuite de hohotele de adineaori.

— Adevărat? Eu credeam că…

— Și eu aș fi mers înainte cu metodele obișnuite, replică medicul arătând spre ușa de taină din spatele său, dar acum nu mai sunt atât de sigur de ele…

— Ingăduiți-mi să spun, Giovanni, îl întrerupse Dulcibeni, cu toate că eu n-am profesia dvs.: trebuie să acorzi timpul trebuincios fiecărui leac.

— Știu, știu, vom trăi și vom vedea… răspunse Tiracorda cam absent. Din păcate, domnul Santucci e și el destul de bolnav și nu mai poate să facă față ca pe timpuri. Mi s-a propus să-l înlocuiesc, dar eu însumi sunt prea în vârstă. Din fericire, are cine să ne ia locul într-o bună zi. De pildă tânărul Lancisi, pe care am să-l sprijin din răsputeri.

— Tot marchigian de-al nostru?

— Nu, e născut la Roma. Însă eu, ca să zic așa, l-am adoptat. După

ce-a absolvit colegiul nostru marchigian, l-am făcut asistentul meu la Spitalul Santo Spirito în Sassia.

— În concluzie, o să schimbați tratamentul?

— Vom vedea, o ameliorare ar putea veni și printr-o cură de aer de țară. Apropo, spuse uitându-se din nou pe hârtia mototolită. La o fermă…

— Giovanni, ascultați-mă, îl întrerupse Dulcibeni enervat, știți cât de mult îmi plac întâlnirile noastre, dar…

— Nu cumva v-ați visat iar fata? spuse celălalt, îngrijorat. Nu e vina dvs., v-am spus-o de-o mie de ori.

— Nu, nu e vorba de așa ceva. Ci de…

— Am înțeles, carantina vă pune pe jar. E pur și simplu o prostie, v-am spus. Dacă lucrurile au mers cum le-ați descris, nu e nici cel mai mic pericol de molimă, cu atât mai puțin de a fi închiși în lazaret. Are dreptate acel cum îl cheamă…

Cristogeno.

— Cristofano, îl cheamă Cristofano. Vorba e că am fost urmărit în timp ce veneam spre dvs. Prin galerii.

— În privința asta, prietene, n-am nicio îndoială. Ați fost urmărit de vreun șobolan de apă, ha, ha, ha! Apropo, alaltăieri am găsit unul chiar în grajd. Cam așa de mare, spuse Tiracorda deschizându-și exagerat brațele scurte și rotofeie.

Deși nu-i puteam privi fața, mi s-a părut că tăcerea lui Dulcibeni prevestea enervarea.

— Știu, știu și că, interveni Tiracorda, istoria aia nu vă dă pace. Însă nu înțeleg de ce atâta frământare după atâta amar de timp. Sunteți cumva vinovat? Nu. Și totuși credeți că da, și vă faceți gânduri: ah, dacă măcar aș fi slujit altui stăpân! Ah, dacă aș fi fost pictor, dregător la ospețe, poet, fierar sau grăjdar! Orice, dar nu negustor.

— Ei bine, uneori chiar îmi spun asta, confirmă Dulcibeni.

— Știți care-i părerea mea? Dacă așa ar fi fost, n-ați fi avut cum s-o cunoașteți pe mama fiicei dvs., Maria.

— Adevărat. Mi-ar fi fost de-ajuns mult mai puțin: să nu-mi iasă în cale Francesco Feroni.

— Mă faceți să râd! Sunteți încredințat că el a fost?

— El a fost complice la poftele necurate ale porcului de Huygens.

— Și de ce n-ați dat în vileag faptele, de ce n-ați pretins o anchetă….

— Anchetă? Cine s-ar fi sinchisit de soarta unei copile din flori a unei roabe mahomedane, vă dați seama? În cazuri ca astea ajutorul nu poate veni din partea zbirilor de la Prefectură, ci mai degrabă a hoților și geambașilor.

— Până și tâlharii v-au spus că nu era nimic de făcut.

Exact, nimic, zero. Feroni și Huygens o luaseră cu ei în nord, unde locuia nenorocitul ăla. Eu însumi am căutat-o peste tot. Zero. Vedeți tunica asta neagră și tocită de pe mine? O port de-atunci, de când am cumpărat-o din port, istovit și fără vreo nădejde. N-o să mă mai despart de ea… n-am încetat să caut, am tocmit informatori și spioni în lumea largă. Doi dintre ei, cei mai buni de fapt, mi-au spus în cele din urmă că Maria a dispărut fără urmă. Vândută sau, Doamne ferește, moartă.

Cei doi tăcură câteva clipe. În ochii lui Atto am putut să citesc surprinderea și nenumărate întrebări identice cu ale mele.

— V-am mai spus, povestea asta n-are dezlegare și nici consolare, reluă posomorât Dulcibeni. Un păhăruț, ca de obicei? întrebă el tamnisam, scoțând din buzunar o sticlă și punând-o pe masă.

— Asta da întrebare, făcu Tiracorda, și fața i se lumină brusc.

Se ridică, deschise din nou ușa secretă și intră în debara. Ridicându-se cu un geamăt pe vârful picioarelor, se aplecă spre un raft aproape de tavan și degetele lui grăsuțe dibuiră două păhărușe de sticlă verzuie.

— O adevărată minune: Paradisa n-a descoperit încă noua mea ascunzătoare, explică el în timp ce închidea debaraua. Dacă ar da de păhărușele mele, ar fi o tragedie. Știți cum e cu ideile ei fixe despre vin, păcatele ghiftuirii, Satana… Dar să revenim. Cu mama Mariei ce s-a întâmplat? întrebă Tiracorda.

— Cred că v-am spus că fusese vândută înainte ca Maria să fie răpită. Și nici de ea nu s-a mai știut nimic.

— N-ați putut împiedica vânzarea ei?

— Aparținea familiei Odescalchi, fata mea de asemeni, eu n-aveam niciun drept.

— De ce n-ați luat-o de nevastă?

— O roabă, în poziția în care mă aflam, în fine, bombăni Dulcibeni.

— Ați fi putut prin căsătorie să dobândiți dreptul de paternitate asupra copilei.

— E-adevărat, dar gândiți-vă că…

Un zgomot ca de sticlă spartă ne făcu să tresărim. Dulcibeni șopti ceva de dulce.

— Regret, regret nespus, făcu Tiracorda. Să sperăm că Paradisa n-a auzit nimic, mamma mia, ce tătăboi s-ar dezlănțui…

Mișcând din loc una din cele două lumânări de pe masă, medicul lovise sticluța lui Dulcibeni, care ajungând jos, se făcu cioburi.

— Nu contează, mai am ceva rezerve la han, spuse Dulcibeni împăciuitor, și începu să strângă de pe podea cioburile mai mari.

— Fiți atent să nu vă răniți. Mă duc să iau o cârpă, făcu Tiracorda, nu vă osteniți prea tare, ca atunci când îi slujeați pe Odescalchi, ha,

ha, ha!

Fără să-și strunească râsul, o luă spre ușa întredeschisă în spatele căreia eram ascunși.

Aveam doar câteva secunde și niciun fel de alternativă, în timp ce Tiracorda deschidea ușa, ne-am lipit spinarea de peretele de lângă ea. Medicul trecu printre noi, țepeni și drepți ca două santinele îngrozite. Străbătu toată anticamera și ieși pe ușa de la celălalt capăt.

Era timpul să intervină geniul abatelui Melani sau poate nesănătoasa lui înclinație pentru ambuscade. Îmi făcu un semn și o luarăm la goană înainte spre peretele opus, tăcuți și iuți ca doi șoricei. Din nou ne lipirăm de peretele din dreapta și din stânga ușii, având de data asta avantajul de a ne putea ascunde pe după canaturile deschise ale ușii.

— Am găsit-o, îl auzirăm pe Tiracorda, care evident se referea la o cârpă pentru cioburi.

Medicul-șef reveni în anticameră, trecând încă o dată printre mine și Atto. Dacă am fi rămas pe partea opusă, ne-ar fi apărut direct în față și n-am mai fi avut scăpare. După ce intră în încăperea unde-l aștepta oaspetele, Tiracorda trase ușa după el. În timp ce ultima fâșie de lumină dispărea, am mai apucat totuși să-l zăresc pe Dulcibeni, încă pe scaun, întorcându-se spre ușă. Cu o suspicioasă încruntare scrută întunericul din anticameră, așternându-și privirea, fără să mă vadă, pe chipul meu îngrozit.

* * *

Câteva minute nu ne-am clintit din loc, eu necutezând nici măcar să mă șterg de sudoare. Dulcibeni spuse că e din cale-afară de obosit și că vrea să-și ia rămas-bun. Ca și cum o dată cu incidentul risipirii tăriei din sticlă se risipise și rostul vizitei sale. Cei doi se scularăân picioare. N-am avut altceva mai bun de făcut decât să alergăm spre prima cameră, cea care dădea spre scări, și să ne ascundem după statuile de ghips. Tiracorda și Dulcibeni trecură pe lângă noi, nebănuindu-ne prezența. Dulcibeni o luase înainte, având în mână o lampă numai bună pentru drumul de întoarcere prin subterane, în timp ce medicul nu prididea să se scuze pentru spargerea sticlei și compromiterea acelei întâlniri nocturne.

O apucară pe scări și coborâră în vestibul. N-am auzit însă deschizându-se ușa de la intrare. Cu siguranță, îmi șopti Atto, Dulcibeni se întorcea la Donzello prin cele subterane, singura cale posibilă din pricina gărzilor de veghe noapte și zi.

Puțin după aceea Tiracorda urcă scările și se topi la al doilea cat. Din bezna cea mai adâncă în care ne aflam, cu mare băgare de seamă am coborât în bucătărie, și apoi în grajd. Eram gata să-l urmărim pe Dulcibeni.

— N-avem cum să-l pierdem. L-am dibuit noi pe Stilone Priàso, nu

văd de ce ne-ar scăpa Dulcibeni, murmură Atto.

Lucrurile însă luară, din păcate, cu totul alt curs. În galeria D am distins foarte curând lampa lui Dulcibeni. Gentilomul marchigian, greoi și corpolent, mergea la pas. Surpriza veni la racordul cu galeria C: în loc să cotească la dreapta, în direcția hanului, Dulcibeni o apucă spre stânga.

— De necrezut, îmi sugeră prin gesturi abatele Melani.

Am mers noi ce-am mers, și iată-ne ajunși lângă o apă curgătoare ce practic închidea galeria. Înaintea noastră, beznă totală, ca și cum Dulcibeni ar fi stins lampa cu ulei. Lipsiți de orice punct de orientare, înaintarăm pe dibuite. Temându-ne să nu ne izbim de cel urmărit, ne-am oprit să tragem cu urechea. Nu se auzea decât ropotul acelui râuleț subteran. Făcurăm din nou câțiva pași și abatele Melani se împiedică și căzu, din fericire fără să se lovească.

— La dracu', dă-mi blestemata aia de lampă, înjură el. O aprinse chiar el. Ingroziți, văzurăm căgaleria se sfârșeapuțin mai încolo, tăiată transversal de cursul de apă. Dulcibeni dispăruse.

* * *

— De unde vrei să începem? întrebă oțărât abatele Melani în timp ce ne întorceam, încercând să găsim o ordine logică ultimelor întâmplări. Am expus pe scurt cam tot ceea ce aflasem.

Pompeo Dulcibeni fusese în mai multe rânduri la Giovanni Tiracorda, medic al Papei și concitadin ferman, ca să discute lucruri al căror înțeles ne scăpase. Tiracorda semnalase niște chestii confuze cu frați, surori, ferme, patru numere și altele de felul acesta. În plus, pare-se că Tiracorda îngrijea un pacient cu probleme, dar pe care spera să-l însănătoșească curând. Informații importante am auzit și despre Pompeo Dulcibeni. Avea (sau, cum spunea chiar el, avusese) o fată numită Maria. Mama acesteia era o roabă de care nu mai știa nimic. Femeia fusese vândută.

Copila lui Pompeo Dulcibeni fusese răpită, după cum auzirăm, de un anume Huygens, brațul drept al unui oarecare Feroni (nume de care parcă mai auzisem). Dulcibeni nu putuse să se împotrivească răpirii și credea că fata era probabil moartă.

— Cu siguranță că ei i se adresa Dulcibeni, observai eu înduioșat, atunci când, bietul de el, vorbea de unul singur cu imaginea unei femei.

Abatele însă nu mă mai asculta.

— Francesco Feroni, șopti. Numele mi-e cunoscut. Imbogățit din comerțul de sclavi în coloniile spaniole din Lumea Nouă, s-a întors la Florența în serviciul marelui duce Cosimo.

— Un negustor de sclavi, prin urmare.

— Exact. Fără scrupule. Demn de acuzele ce i se aduc la Florența. Dacă mi-aduc bine aminte, chiar despre el și acel Huygens circula o

istorioară satirică, spuse Atto zâmbind. Feroni se da de ceasul morții ca să facă rost de vreo rudă simandicoasă din nobilimea florentină, în timp ce fiica și moștenitoarea lui își pierduse capul pentru acel Huygens. Problema era că acesta era omul lui de încredere, care avea în mână cele mai importante și sensibile afaceri.

— Ce s-a-ntâmplat? Feroni l-a gonit?

— Nici vorbă de așa ceva. Bătrânul negustor nu voia și nu putea să renunțe la el, încât Huygens a continuat să lucreze pentru Feroni, care, la rândul lui, se străduia aproape frenetic să-i satisfacă orice capriciu. Și ca să-l țină departe de fiica sa, îi făcea rost de toate femeile la care ar fi râvnit. Chiar și de cele mai costisitoare.

— Și cum s-a terminat?

— Nu știu și nu ne interesează. Dar cred că fetița lui Dulcibeni a încăput pe mâna acestor Huygens și Feroni, biata de ea, oftă Atto.

— Dulcibeni, intervenii eu, și asta era și dezvăluirea cea mai surprinzătoare, fusese negustor în serviciul familiei Odescalchi, al Papei, adică.

— Și acum treci la întrebări, spuse Melani, ghicindu-mi lunga înlănțuire de nelămuriri ce-mi stăteau pe limbă.

— În primul rând, am început eu, în timp ce după o mică alunecare, ne-am trezit în fața galeriei D, ce fel de slujbă să fi avut Dulcibeni pe lângă familia Papei?

— Sunt mai multe posibilități, răspunse Atto. Dulcibeni a spus „negustor”. Termenul însă nu mi se pare exact. Negustorul lucrează pe cont propriu, pe când Dulcibeni avea un stăpân. Ar fi putut deci să fie secretar, contabil, vistiernic sau procurator la familia Odescalchi. Este probabil chiar să fi călătorit în slujba lor, căci respectiva familie, decenii la rând a cumpărat și vândut cereale și țesături în întreaga Europă.

— Părintele Robleda mi-a spus că acești Odescalchi împrumută bani cu dobândă.

— Ai vorbit și cu Robleda despre asta? Află, băiete, că ți-a spus purul adevăr. Familia Odescalchi s-a retras la un moment dat din comerț, spre a se dedica cu osebire împrumuturilor. Am aflat că până la urmă au investit totul în cumpărarea de funcții publice și titluri de economii.

— Domnule Atto, cine să fie pacientul de care vorbea Ti-racorda?

— Este chestiunea cea mai ușoară. Gândește-te că e vorba de un pacient a cărui boală trebuie să rămână secretă, iar Tiracorda nu e altul decât medicul papal…

— Doamne Dumnezeule, nu cumva…, cutezai eu o deducție, Domnul Nostru Inocențiu al Xl-lea.

— Chiar el în persoană. M-am mirat totuși, știind eu că atunci când Pontiful se îmbolnăvește, vestea se răspândește cu iuțeala fulgerului.

Dar Tiracorda vrea s-o țină sub obroc. Este clar că la Vatican se apreciază că momentul e mult prea delicat, de vreme ce încă nu se știe de partea cui va fi victoria la Viena. Aflându-se că Papa nu e în deplinătatea puterilor, există primejdia unor răfuieli și zavere la Roma. În afară, există riscul să se dea apă la moară turcilor și să se slăbească moralul aliaților creștini. Necazul, așa cum a spus Tiracorda, e că dacă Pontiful nu se însănătoșește, e musai să se schimbe tratamentul. Iată de ce lucrurile nu trebuie să răsufle.

— Dar Tiracorda nu și-a ținut gura față de prietenul său, observai.

— Este clar că a scontat pe discreția lui Dulcibeni. În plus, Dulcibeni este izolat ca și noi într-un han aflat în carantină, și n-ar avea prea multe ocazii să dea în vileag secretul. Dar lucrul mult mai interesant este altul.

— Și anume?

— Dulcibeni a călătorit alături de Fouquet. Acum îl vizitează pe medicul Papei, ca să discute fel de fel de chestii misterioase: ferme, frați, patru numere… Ce n-aș da să pot înțelege ce puneau la cale.

Pe când eram aproape de Donzello, ne-am întâlnit cu căutătorii de relicve la locul Arhivei lor, printre ruinele de sub piazza Navona. Cei doi își refăcuseră dezgustătorul lor morman de oase, acum parcă și mai înalt și mai vârtos. Căutătorii nu ne-au întâmpinat în niciun fel. Vârâți până peste cap într-o discuție, păreau să-și dispute un obiect. Ciacconio puse capăt tocmelii smulgând ceva din mâna lui Ugonio și întinzându-l cu un surâs servil lui Atto Melani. Niște frunze rupte și uscate.

— Ce mai e și asta? spuse Atto. Crezi că o să capeți bani pentru orice prostii?

— Sunt frunze stranize, spuse Ugonio. Pentru că este mai mult medic decât mediator, Ciacconio le-a scarpinizat în apropierea șobolizilor mortiferați și sângerizați.

— O plantă ciudată găsită lângă șoarecii morți… curios, comentă Atto.

— Ciacconio spune că duhnizează forte a stupidiție, continuă Ugonio, că e o plantă stârnicioasă, curiozantă, alieni-că… Insomnia: pentru a fi mai *benefice* decât *malefice,* v-o atribuezează, căci făcându-și datoria, sporește botezatului bucuria.

Atto Melani luă o frunză și în timp ce-o apropia de lampă ca s-o examineze, mi-am adus brusc aminte de ceva.

— Dacă mă gândesc bine, domnule Atto, cred că și eu am zărit ceva frunze uscate prin galerie.

— Asta-i bună, comentă el amuzat, de unde atâtea frunze sub pământ. De când cresc copaci în subterane?

I-am spus că în timp ce-l urmăream pe Stilone Priàso călcasem pe frunze; îmi aminteam acum, fiindcă foșnetul lor m-a făcut atunci să

mă tem de a nu ne fi dat de gol.

— Prostule ce ești, trebuia să-mi spui imediat. În situații de acest fel, nimic nu e de neglijat.

Luai un pumn din acele friabile fragmente vegetale, promițându-mi să repar acea nebăgare de seamă. Fiindcă nu eram în stare să-l ajut pe Atto să dezlege cuvintele acelea, ferme, frați și patru numere, rostite de Tiracorda și Dulcibeni în încâlcita lor conversație, o să încerc să aflu măcar din ce plantă proveneau acele frunze uscate. Astfel aș fi ajuns probabil la persoana care le-a risipit prin subterane.

* * *

Îi lăsarăm pe căutătorii de relicve cu oasele lor cu tot. Pe drumul ce mai rămăsese până la han mi-am adus aminte că nu-i spusesem abatelui Melani de conversația între mine și Devizé. În vârtejul recentelor descoperiri, uitasem complet de ea, cu atât mai mult cu cât mare lucru nu aflasem de la muzician. I-am povestit așadar și lui Atto, omițând, firește, faptul că pentru a câștiga încrederea chitaristului, trebuise să-l bârfesc bine pe abate.

— Nimic important, așa crezi tu? exclamă acesta înainte să închei. Îmi spui că regina Maria Tereza s-a cunoscut cu celebrul Francesco Corbetta, dar și cu Devizé, și crezi totuși că n-are nicio valoare?

Reacția lui Atto Melani mă luă prin surprindere, căci era o adevărată criză de nervi. În timp ce-i relatam, Atto se oprea, holba ochii și îmi cerea să repet, apoi mergea din nou tăcut și din nou se oprea îngândurat. La sfârșit mă puse să reiau povestea de la început.

I-am repetat, așadar, că îndreptându-mă eu spre odaia lui Devizé pentru masajul cuvenit, auzisem acel rondo pe care-l cânta deseori și care stârnise și admirația celorlalți chiriași de la Donzello chiar înainte de carantină. L-am întrebat dacă era el autorul, iar el îmi răspunsese că maestrul său, un anume Corbetta, aflase de acel rondo într-una din frecventele sale călătorii. Corbetta îl prelucrase întru câtva și-l oferise reginei; aceasta încredințase partitura lui Devizé, care, la rândul său, o retușase. Pe scurt, nu se mai știa cu precizie cui aparține muzica, chiar dacă era clar cel puțin prin ce mâini trecuse.

— Dar tu știi cine a fost Corbetta? mă întrebă abatele cu emfaza unui orator.

Italianul Francesco Corbetta a fost cel mai mare chitarist, îmi explică. Mazarin l-a chemat în Franța ca să-l învețe pe tânărul Ludovic al XlV-lea, îndrăgostit de sunetul chitarei. Faima sa se răspândi curând și regele Angliei Carol al II-lea (el însuși pasionat de chitară) îl adusese la Londra, aranjându-i o căsătorie avantajoasă și ridicându-l la rangul de pair al Angliei. Corbetta nu era doar un muzician rafinat, ci și un cifrator foarte abil, ceea ce aproape nimeni nu știa.

— Scria scrisori codificate?

— Mult mai mult. Compunea muzică cifrată, care colporta mesaje

ascunse.

Corbetta era un tip ieșit din comun: fascinant și învăluitor, și-n plus jucător înveterat, el călătorise o mare parte a vieții între Mantova, Veneția și Bologna, între Bruxelles, Spania și Olanda, având parte și de câteva scandaluri. Murise acum doi ani, la vârsta de șaizeci de ani.

— Poate că meseria de muzician nu-l mulțumea pe deplin, și nu ezita să facă pe… consilierul?

— Ei bine, fapt e că se implicase mult în politica țărilor de care-am pomenit, spuse Atto Melani, admițând astfel că muzicianul n-ar fi fost străin de o oarecare afacere de spionai.

— Și pentru asta se slujea de partiturile de chitară?

— Da, deși, la drept vorbind, nu era invenția lui. În Anglia, faimosul John Dowland, liutistul reginei Elisabeta, își compunea muzica astfel încât, prin mijlocirea ei, stăpânii să poată expedia informații de taină.

Atto Melani se străduia să mă convingă că notația muzicală putea să cuprindă înțelesuri total străine de arta sunetelor. Practica aceasta era totuși foarte veche: atât capetele încoronate, cât și Statul Bisericii recurgeau de veacuri la criptografia muzicală. Acest subiect era bine cunoscut oamenilor învățați: pentru a cita un exemplu la îndemâna tuturor, Della Porta ilustrase în *De furtivis litterarum notis* o mulțime de sisteme prin care erau disimulate în grafia muzicală mesaje secrete de orice tip sau lungime. Incât, grație unei chei potrivite, de pildă, era ușor să asociezi fiecare literă a alfabetului cu o notă muzicală. Succesiunea de note, înscrisă în pentagramă, va fi furnizat cuvinte și fraze întregi celui ce deținea cheia.

— În felul ăsta apare totuși o problemă, cea a unor *saltus indecentes,* disonanțe și enarmonii neplăcute, care *ictu oculi* pot să trezească bănuiala celui ce citește întâmplător acea muzică. Așa se face că s-au născocit sisteme și mai rafinate.

— De către cine?

— Chiar de Kircher al nostru, de pildă, în *Musurgia uni-versalis.* În loc să atribuie câte o literă fiecărei note, el a distribuit alfabetul între cele patru voci ale unui madrigal sau ale unei orchestre, astfel încât să poată stăpâni mai bine materia muzicală și să salveze compoziția de tonalități grosiere: ceea ce, în cazul în care mesajul ar fi fost interceptat, ar fi făcut suspicios pe oricine. Există apoi infinite posibilități de manipulare a textului interpretat și a notelor intonate. Exemplu: dacă nota muzicală – „fa”, „la”, sau „re” – coincide cu textul, atunci se iau în considerație numai acele silabe. Dimpotrivă, e posibil să nu fie păstrat decât textul interpretat, care își va dezvălui atunci înțelesul ascuns. Corbetta cunoștea cu siguranță invenția lui Kircher.

— Credeți că Devizé a învățat de la Corbetta nu numai chitara, ci și această… artă de comunicare secretă?

— La curtea din Paris circula și acest zvon. Cu atât mai mult cu cât Devizé nu era doar elevul preferat al lui Corbetta, ci și prietenul său bun.

Dowland, Melani, Corbetta și poate și elevul său Devizé: iată-mă gata să bănuiesc, o dată cu aceia, că muzica s-ar fi însoțit neapărat cu spionajul.

— Ca să nu mai vorbim de faptul că, reluă abatele Melani, Corbetta îl cunoștea bine pe Fouquet, în rolul său de chitarist la curtea lui Mazarin până în 1660, an în care, într-a devăr, Corbetta a emigrat la Londra. Ceea ce nu înseamnă că n-a făcut naveta între Londra și Paris, unde se va fi întors definitiv cam după zece ani.

— Nu cumva, îndrăznii eu, fără să cred prea tare în propriile-mi cuvinte, și rondoul nostru ar putea să ascundă un mesaj secret.

— Nu te-nflăcăra din prima, să vedem ce mai știm. Mi-ai spus că rondoul a fost dăruit de Corbetta reginei Maria Tereza, care la rândul ei l-ar fi dat lui Devizé. Ei bine, asta îmi oferă o informație prețioasă: nu știam că regina i-a cunoscut pe cei doi chitariști. Un lucru atât de neobișnuit, încât parcă nici nu-mi vine să cred.

— Vă înțeleg, l-am întrerupt eu. Știm că Maria Tereza ducea o viață aproape monahală…

I-am relatat cum într-un lung monolog Devizé îmi descrisese umilințele la care Regele Preacreștin și-a supus biata consoartă.

— Monahală? spuse Atto la sfârșit. N-aș folosi acest termen, mă preveni Atto cu un aer viclean.

Devizé, îmi explică el, îmi oferise un portret cu totul și cu totul imaculat al răposatei regine a Franței. La Versailles, chiar și în clipa de față, putea fi văzută o tânără mulatră care semăna în chip straniu cu delfinul. Explicația acestei minuni trebuie căutată cu douăzeci de ani în urmă, când ambasadorii unui stat african locuiseră la curtea de la Versailles. Pentru a-și arăta recunoștința față de soția lui Ludovic al XlV-lea, ambasadorii îi oferiseră reginei un paj negru numit Nabo.

Câteva luni mai târziu, în 1664, Maria Tereza adusese pe lume o frumoasă și vioaie fetiță cu pielea neagră. Chirurgul Félix jură în fața regelui că acea culoare a pruncului era ceva trecător, un inconvenient datorat congestiei nașterii. Timpul trecu, dar pielea fetiței nu dădea semne să se deschidă. Chirurgul regal declară atunci că e posibil ca sarcina reginei să fi fost păgubită de privirile prea insistente ale vreunui negrișor de la curte. „O privire”, replicase regele. „Cam pătrunzătoare privirea asta!”

După câteva zile, Ludovic al XlV-lea porunci discret ca tânărul paj Nabo să fie omorât.

— Și Maria Tereza?

— N-a spus o vorbă. N-a fost văzută nici plângând, nici râzând. Fapt e că n-a fost văzută deloc. Oricum, tot ce s-a putut afla de la regină n-au fost decât cuvinte de bunătate și iertare. Ea a lăsat întotdeauna să se creadă că e gata să-i spună regelui până și cel mai mărunt lucru, spre a-l încredința de fidelitatea ei, cu toate că el cuteza să-i plaseze amantele drept cameriste. S-ar fi spus că Maria Tereza ținea la rolul ei de femeie ștearsă, opacă, fără voință. Pe scurt, o întruchipare a bunătății.

Mi-am amintit de fraza lui Devizé: era greșit s-o judeci pe Maria Tereza doar după aparențe.

— Credeți că se prefăcea? întrebai.

— Era o habsburgă. Și, pe deasupra, spanioloaică. Două rase din cale-afară de mândre și vrăjmașe soțului ei. Cum crezi că se simțea Maria Tereza de Austria văzându-se umilită pe pământ francez? Tatăl ei, deși ținea la ea foarte mult, acceptase s-o piardă numai de dragul păcii din Pirinei. Eu mă aflam, băiete, în insula Fazanilor când Franța și Spania au semnat tratatul și s-a decis nunta între Ludovic și Maria Tereza. Când regele Filip de Spania a trebuit să-și ia rămas-bun de la fiica sa, știind că n-o s-o mai revadă niciodată, o luă în brațe și plânse ca o muiere. O scenă aproape jenantă. La banchetul ce avu loc după semnarea tratatului, unul dintre cele mai fastuoase la care mi-a fost dat să asist, regele nu s-a atins de mâncare. Iar seara, înainte de a se retrage, a fost auzit gemând printre lacrimi: „Sunt un om sfârșit” și alte chestii de felul ăsta.

Cuvintele lui Melani mă uluiră: nicicând nu-mi trecuse prin minte că suveranii cei puternici și stăpâni pe destinele Europei pot și ei să sufere atât de tare când vine vorba de vreo ființă dragă.

— Și Maria Tereza?

— Mai întâi se prefăcu nepăsătoare, după obiceiul ei. Dăduse imediat de înțeles că viitorul soț îi e pe plac: surâdea, discuta binevoitoare, arătându-se mulțumită că pleacă. Dar noaptea cu toții am auzit-o strigând deznădăjduită din odaia sa: „Ay, mi padre, mi padre!”

— Atunci e clar, e vorba de o prefăcută.

— Exact. Își disimula la fel de bine ura și iubirea, mila și fidelitatea. Așa că nu mă miră deloc faptul că nimeni nu știa de grațioasele schimburi de partituri dintre Maria Tereza, Corbetta și Devizé. Chiar dacă totul s-a petrecut probabil sub ochii regelui!

— Credeți că regina Maria Tereza s-a slujit de chitariști pentru a ascunde mesaje în conținutul muzicii lor?

— Imposibil nu e. Cred că am și citit ceva de genul ăsta într-o gazetă olandeză. O publicație de joasă speță, apărută la Amsterdam, dar scrisă în franțuzește pentru a împroșca venin contra Regelui Preacreștin, povestea despre un tânăr valet de la curte, pe nume

Belloc, dacă nu mă-nșel, versificator de scenete care se adăugau baletelor. În versurile respective erau introduse cifrat reproșurile și suferințele reginei cauzate de amantlâcurile regelui. Comanditarul nu era altcineva decât Maria Tereza în persoană.

— Domnule Atto, făcui eu, dar Mademoiselle cine mai e?

— De unde știi acest nume?

— L-am văzut scris pe partitura lui Devizé. Ca un fel de dedicație: „A Mademoiselle”.

Îl văzui pe abatele Melani albindu-se brusc la față, deși lumina lămpii nu-mi îngăduia mare lucru. Și, pe neașteptate, am citit în ochii săi teama care de câteva zile începuse să-l macine mocnit.

A fost nevoie să-i povestesc și restul întâlnirii mele cu Devizé: cum pe nepusă masă pătasem cu unsoare partitura rondoului și cum, încercând să scot pata, citisem acea dedicație, „â Mademoiselle”. Despre care Devizé însuși îmi spusese câte ceva: că era o verișoară a regelui pe care acesta, din pricina trecutului ei de răsculată, o condamnase să rămână fată bătrână.

— Cine este Mademoiselle, domnule Atto? reluai.

— Important nu e cine e, ci cu cine s-a măritat.

— Măritat? dar nu fusese pedepsită să rămână fată bătrână? Lucrurile erau puțin mai complicate decât cum mi le zugrăvise Devizé, mă lămuri el. Mademoiselle, pe numele ei Anne Marie Louise și ducesă de Montpensier, era femeia cea mai bogată din Franța. Banii însă n-o mulțumeau: dorea nebunește să se mărite cu un rege, iar Ludovic al XlV-lea se amuzase să-i distrugă viața, interzicându-i căsătoria. În cele din urmă Mademoiselle se răzgândi, spunând că nu mai vrea să devină regină și să sfârșească asemeni Mariei Tereza, la cheremul unui rege abraș dintr-o îndepărtată țară străină. La patruzeci și patru de ani bătuți pe muchie s-a îndrăgostit de un obscur gentilom de provincie: un biet cadet gascon scăpătat, care avusese odinioară norocul să între în grațiile regelui, să-i devină tovarăș de distracții și în cele din urmă să fie numit conte de Lauzun. Care Lauzun, seducător de doi bani, spuse Atto disprețuitor, îi făcuse curte lui Mademoiselle, pentru banii ei. Surpriză: Regele Preacreștin îngăduise nunta. Lauzun însă, fudul nevoie mare, voia serbări pe măsura unei căsătorii regale. „Ca de la Coroană la Coroană”, repeta el prietenilor, inflamat de semeție. Așa se făcu că, în timp ce căsătoria întârzia din pricina prea multor pregătiri, Ludovic al XlV-lea avu vreme să se răzgândească și o interzise. Cei doi logodnici se rugară, implorară, amenințară. Niciun răspuns, drept care căsătoria s-a făcut în secret. Regele descoperi fapta și astfel începu ruinarea lui Lauzun, întemnițat într-o fortăreață departe de Paris.

— Fortăreață…, repetai eu, făcând o legătură.

— La Pignerol, completă abatele.

— Împreună cu…

— Exact, împreună cu Fouquet.

Până în acel moment, explică Melani, Fouquet fusese unicul prizonier în acea imensă fortăreață. Pe Lauzun însă îl știa, căci îl însoțise pe rege la Nantes să-l aresteze. Nouă ani ispășise Supraintendentul la Pignerol, când fu adus Lauzun.

— Dar Lauzun câți ani a stat închis?

— Zece ani.

— Enorm!

— Putea să fie și mai rău. Întemnițându-l pe o durată nedeterminată, regele putea să-l țină acolo cât avea chef

— Și cum se face că l-a eliberat după zece ani?

— Rămâne până azi un mister. Singurul fapt cert e că Lauzun a fost eliberat la doar câteva luni după dispariția lui Fouquet.

— Domnule Atto, nu mai înțeleg nimic, am spus, incapabil să-mi stăpânesc tremurul mădularelor. De-acum eram la doi pași de han, jegoși și înfrigurați.

— Bietul de tine, mă compătimi abatele Melani, căci în câteva nopți te-am silit să înveți jumătate din istoria Franței și a Europei. Totul însă cu folos! Dacă acum ai fi gazetar, ai avea ce să scrii vreme de trei ani.

— Și totuși, cu toate misterele astea, nici măcar dvs. Nu mai înțelegeți cum stăm, îndrăznii eu să-l contrazic, nemângâiat și amețit de oboseală. Cu cât ne străduim să înțelegem mai mult, cu atât lucrurile se complică. Un singur lucru știu: pe dvs. vă interesează doar să pricepeți de ce Regele Preacreștin l-a condamnat acum douăzeci de ani pe prietenul Fouquet. Perlele mele însă sunt pierdute pentru totdeauna.

— În ziua de astăzi toată lumea se întreabă asupra misterelor trecutului, mă liniști sever abatele Melani, fiindcă cele ale prezentului înspăimântă prea tare. Eu și cu tine însă le vom da de capăt și unora și altora. Îți făgăduiesc.

De promis e ușor, îmi spusei eu. Dar de fapt, ce aflasem noi în doar cele șase zile de forțată conviețuire la hanul Donzello? Cu câteva săptămâni în urmă, Supraintendentul Fouquet trăsese la hanul nostru, însoțit de doi gentilomi. Primul, Pompeo Dulcibeni, cunoștea sistemul de galerii subterane și se slujea de el pentru a-l vizita pe medicul Tiracorda, marchigian de-al său și medic al Papei. În plus, Dulcibeni, pe când se afla în slujba familiei Odescalchi, adică a Papei, avusese o fată cu o roabă mahomedană care-i fusese răpită de un oarecare Huygens, sprijinit de numitul Feroni.

Al doilea însoțitor al lui Fouquet, Robert Devizé, chitaristul, care avea legături nu prea clare cu regina Franței, Maria Tereza, era de asemeni elevul lui Francesco Corbetta, personaj dubios care scrisese și,

înainte de a muri, dăruise Mariei Tereza rondoul pe care-l tot cânta Devizé la han. Partitura rondoului avea însă drept dedicate „â Mademoiselle”, nu alta decât verișoara Regelui Preacreștin și nevasta contelui de Lauzun. Acesta din urmă fusese vreme de zece ani tovarăș de temniță cu Fouquet la Pignerol, înainte ca Supraintendentul să moară…

— Vrei să spui „să evadeze”, mă corectă Atto, dacă ținem seama că a murit la Donzello.

— Exact. Și-apoi…

— Mai avem între noi un iezuit, un venețian prigonit, o curvă, un hangiu bețiv, un astrolog napolitan, un refugiat englez și un medic din Siena ucigaș de bieți indivizi fără apărare, ca toți colegii lui de breaslă.

— Dar și doi căutători de relicve, adăugai.

— Ai dreptate, duetul de monștri. Și noi doi care ne stoarcem creierii, în timp ce la han unul zace lovit de ciumă, iar prin cele galerii se găsesc pagini de Biblie murdare de sânge, sticluțe de sânge, șoareci care sângerează… preamult sânge, nu crezi?

— Și toate astea la ce bun, domnule Atto?

— Intrebare de o mie de puncte. De câte ori să-ți mai repet? Amintește-ți mereu de fabula cu corbii și vulturul. Și comportă-te ca vulturul.

Iată-ne cățărându-ne pe scara care dădea în odăița secretă de la Donzello; în câteva momente ne luarăm rămas-bun și ne dădurăm întâlnire pentru a doua zi.

A ȘAPTEA ZI

17 septembrie 1683

Chiar și în zilele acelea agitate îmi revenea când și când în minte o povață pe care obișnuia să mi-o șoptească la ureche, așa cum se face cu copiii, bătrânica ce cu dăruire mă educase și mă învățase: să nu lași din mână niciodată o carte începută.

Cred că ascultând cu gândul de acest înțelept precept, iatămă dis-de-dimineață terminând de citit gazeta astrologică a lui Stilone Priàso. Scrupuloasa mea educatoare nu se înșela. Mai bine nu citești o carte decât s-o citești în parte, amintindu-ți-o pe jumătate și judecând-o greșit. Poate că paginile ce vor urma mă vor ajuta să dau o măsură mai justă obscurelor forțe ce până atunci le atribuisem misterioasei publicații. Mă trezisem de data asta parcă mai în putere decât în alte dimineți. Reușisem să dorm și eu ca lumea, după tot acel carusel de urmăriri și retrageri care din casa Tiracordane pusese pe urmele lui Dulcibeni; drept care am străbătut din nou toată galeria C, până la râulețul subteran. Dar mai ales după surprinzătoarele dezvăluiri despre Devizé (și misteriosul lui rondo), la care eu și abatele ajunseserăm pe traseul întoarcerii la han.

Mintea încă refuză să amănunțească toată acea istorie încâlcită. Ocazia de a uita de ea mi-o oferea lectura acestei gazete astrologice, sustrasă de căutătorii de relicve lui Stilone Priàso. O pusesem la păstrare sub plapuma pătuțului meu. Cărțulia cu pronosticuri părea să fi prevăzut cu exactitate evenimentele lunilor trecute. Ia să vedem acum și ce ne rezerva viitorul.

M-am oprit la previziunile pentru a treia săptămână a lunii septembrie, adică zilele ce urmau să vină.

Profețiile pe care astrele ni le dictează în această săptămână ne vor fi date mai întâi de Mercur, receptor al celor doi Aștri în domiciliile lor care, regăsindu-se în a treia casă în conjuncție cu Soarele, vestește călătorii ale Prinților, întețirea unor solii și ambasade regale.

Jupiter și Venus în conjuncție vor încerca să întrunească alături de trigonul de foc o adunare de virtuoși pentru a se înțelege asupra unei ligi sau păci de mare importanță.

Atenția mi-a fost imediat atrasă de acele „călătorii ale Prinților, întețirea unor solii" precum și de „ambasade regale". N-aveam nicio îndoială că era vorba de depețe anunțând rezultatul bătăliei de la Viena, care în acele momente intrase în faza decisivă.

Foarte curând, pâlcuri de mesageri călare, călăuzite poate chiar de suveranii și prinții care luaseră parte la luptă, vor fi străbătut Europa pentru a face cunoscut verdictul în trei zile la Varșovia, în cinci la

Veneția, în opt sau nouă la Roma și Paris, și puțin mai târziu la Londra și Madrid.

Încă o dată autorul însemnărilor lovise ținta: el prevăzuse nu numai marea încleștare, ci și frenetica răspândire a veștilor imediat după bătălia finală.

Iar „adunarea de virtuoși pentru a se înțelege asupra unei păci de mare importanță", de care vorbea aceeași gazetă astrologică, ce altceva putea fi decât tratatul de pace care urma să fie semnat între învingători și învinși?

Continuai cu veștile din a patra și ultima săptămână:

Vești rele despre bolnavi *s-ar putea auzi în această a patra săptămână, a șasea casă fiind guvernată de Soare, care i-a dat în grija lui Saturn, din care pricină vor domina* frigurile, scurgerile, Hydro-pizia, umflăturile, sciatica, podagra și durerile de rinichi. *Totuși a opta casă e guvernată de Jupiter, care va aduce curând sănătate multor pacienți.*

Iată că sănătatea va fi încă și mai amenințată de alte boli: friguri, deranjamente de circulație a umorilor, excese de apă în stomac, dureri de oase, picioare și măruntaie. Amenințări grave și totuși, spune gazeta, surmontabile. Ce e mai rău urmează să vină:

Avertismentele din această săptămână ar putea să fie foarte violente, *căci vor fi trimise de marte, stăpân pe Ascendentul care, regăsindu-se în a opta casă, ar putea răspândi* moarte de om prin mijlocirea otrăvurilor, fierului și focului, sau a armelor de foc. *Saturn în a Șasea casă, guvernator în a Douăsprezecea, făgăduiește* moartea unor nobili închiși.

Ultimele cuvinte îmi tăiară răsuflarea. Am aruncat cât colo gazeta și, strângând din pumni, m-am rugat Cerului, plin de mâhnire. Poate că nicio altă lectură din viața mea nu-mi va mai fi tulburat sufletul ca acele rânduri enigmatice.

Așadar ar fi urmat evenimente „violente", de pildă „moartea de om prin mijlocirea otrăvurilor, fierului și focului, sau a armelor de foc". Moartea îi păștea pe unii „nobili închiși": printre chiriașii de la Donzello erau și câțiva gentilomi, și desigur, eram cu toții „închiși" din cauza carantinei.

Dacă aș mai fi avut cumva nevoie de vreo dovadă că publicația respectivă (lucrarea diavolului) prevestea adevărul, acum o aveam. Ce mai, era vorba despre noi, cei închiși la Donzello din pricina molimei, și despre moartea unor gentilomi. Moarte violentă, inclusiv prin otrăvire: oare Supraintendentul Fouquet nu fusese otrăvit?

Știam că un bun creștin nu trebuie să se lase pradă deznădejdii, nici măcar în cea mai tragică nenorocire. Aș minți însă dacă aș spune că în fața acelor nemaipomenite revelații m-am purtat ca un vajnic

bărbat. Nici-când, cu toată singurătatea la care mă menise condiția mea de orfan, nu m-am simțit atât de al nimănui, la cheremul astrelor care cine știe de câte veacuri, poate încă de la începutul mersului lor, mi-au pecetluit soarta.

Copleșit de spaimă și deznădejde, mi-am căutat vechile mătănii primite în dar de la pioasa femeie care mă crescuse, și le-am sărutat cu fervoare. Am rostit de trei ori Tatăl nostru și mi-am dat seama că, temându-mă de stele, am pus la îndoială divina providență pe care orice bun creștin ar trebui s-o aibă drept singura stăpână. Simții dorința fier-binte de a-mi primeni sufletul și de aprimi mângâiereacredinței. Venise momentul să mă spovedesc dinaintea lui Dumnezeu. Și, slavă Domnului, la han aveam la cine să apelez.

— Intră, fiule, hai, faci bine să-ți primenești sufletul în clipe grele ca acestea.

Îndată ce auzi motivul vizitei mele, Robleda mă primi în odăița lui cu multă tragere de inimă. Taina spovedaniei îmi dezlegă inima și graiul, străduindu-mă eu cu ardoare să onorez acea clipă sacră.

După ce m-a iertat de păcate, Robleda mă întrebă care era pricina acelor vinovate îndoieli ale cumpenei mele. Trecând sub tăcere gazeta, i-am amintit cum el, cu ceva timp în urmă, îmi povestise despre predicțiile privitoare la papa angelicul, ceea ce mă făcuse să meditez asupra destinului și predestinării. Tot cugetând eu astfel, mi-amintisem că după unii autori influența aștrilor poate determina lucrurile pământești, care, așadar, pot fi prevăzute întocmai. Știam că Biserica respingea asemenea afirmații, ba chiar le înfiera. Însă medicul Cristofano susținea că astrologia poate veni în ajutorul practicii medicale, și prin urmare e un lucru bun și folositor. Iată de ce eu, prins între verdicte atât de contradictorii, m-am gândit să-i cer lui Robleda lămuriri și sfaturi.

— Bravo, băiete, mereu trebuie să ne adresăm Sfintei Maici Biserica, spre a lua în piept puzderia de incertitudini ale vieții, înțeleg că aici la han, datorită acestui du-te-vino de călători, tu ai auzit vorbindu-se mult de iluziile vândute celor mai simpli și creduli de către magi, astrologi și necromanți de toate soiurile. Baliverne, la care tu nu trebuie să iei seama. Există două feluri de astrologii: falsă și adevărată. Cea dintâi încearcă să prorocească, în baza datei nașterii oamenilor, faptele și comportările viitoare. Este o doctrină mincinoasă și eretică, după cum știi, este de mult timp interzisă. În schimb, adevărata astrologie încearcă să cerceteze puterea stelelor prin studierea naturii în scopul cunoașterii, iar nu al predicției. Iar faptul că stelele influențează lucrurile de pe pământ e în afara oricărei îndoieli.

Pe primul loc, argumentă Robleda bucuros să-și dea drumul și să-și etaleze știința, se aflau fluxul și refluxul mareelor, cunoscute de toată

lumea și generate de oculta virtute a lunii. Același lucru se putea spune despre metalele din abisalele măruntaie ale Terrei, unde nu pătrunde nici lumină și nici căldură solară și care deci sunt produse datorită înrâuririi stelelor. Cu greu pot fi explicate și alte numeroase experiențe (pe care el e gata să le descrie *ad abundantiam)* dacă nu se admite intervenția influențelor cerești. Până și o modestă plantă ca busuiocu-cerbilor, după cum consemnează Cicero în *De divinatione,* înflorește doar în ziua solstițiului de iarnă, cea mai scurtă a anului. Meteorologia, și ea, demonstrează puterea obiectelor cerești asupra obiectelor terestre: răsăritul și apusul celor șapte stele din constelația Taurului, pe care grecii le-au numit Hyades, corespund de fiecare dată unor ploi abundente. Ce să mai spunem de animale? Este cunoscut că la apusul și răsăritul Lunii, stridiile, racii și alte creaturi de acest fel își pierd forța vitală și vigoarea. Cristofano are dreptate, de vreme ce însuși Hipocrat și alți medici iluștri știau că la vreme de solstițiu și echinox bolile evoluează dramatic. Toate astea, spuse iezuitul, și-au găsit confirmarea la doctorul angelic Sf. Toma, la Aristotel în *Meteori* și la mulți filosofi și autori, între care Domenico Soto, Iavello, Domenico Bagnes, Capreolo ș.a., și mult mai multe aș fi putut să aflu doar dacă aș fi citit *Adevărata și falsa astrologie,* înțeleaptă și veridică lucrare a confratelui său Giovanni Battista Grassetti, ce a văzut lumina tiparului abia acum câteva luni.

— Dar dacă, așa cum spuneți, astrologia cea bună nu contravine învățăturilor religiei creștine, cutezai eu, atunci ar trebui să existe o astrologie creștină.

— Fapt e că ea există, răspunse Robleda, încântat de propriul tur de forță bibliografic, și-mi pare rău că n-am la mine *Zodiacul Creștin îmbogățit sau cele douăsprezece zodii ale Divinei Predestinări,* carte de o impecabilă doctrină, datorată spiritului confratelui meu Jérémie Drexel și publicată în acest sfânt oraș acum patruzeci de ani.

Cele douăsprezece zodii din tradiția astrologică, explică Robleda, erau în fine înlocuite cu tot atâtea simboluri din adevărata și unica religie: o lumânare aprinsă, un craniu, un artofor de aur de împărtășanie, un altar destăinuit, un tufiș de trandafiri, un smochin, o plantă de tutun, un chiparos, două suliți sub o coroană de măsline, un bici împletit, o ancoră și o țiteră.

— Astea sunt semnele zodiacului creștin? făcui eu pe miratul.

— Ba chiar mai mult. Fiecare din ele reprezintă valoarea eternă a credinței. Lumânarea aprinsă simbolizează lumina lăuntrică a sufletului neamurilor, cum și scrie *Lucerna pedi-bus meis verbum tuum el lumen semitis meis,* craniul înseamnă meditația morții, artoforul de aur indică spovedania și împărtășania, altarul… ia te uită, ți-a căzut ceva.

Scoțând eu din buzunar mătăniile, îmi căzuse pe jos o frunză din cele găsite de Ugonio și Ciacconio.

— Nu-i mare lucru, încercai eu să mint. E o… un condiment ciudat pe care mi l-a dat acum câteva săptămâni un vânzător din piazza Navona.

— Dă-mi să văd, făcu Robleda, aproape smulgându-mi din mână o frunză. O-ntoarse pe față și pe dos, cu mare mirare. Ciudat, cum de-o fi nimerit prin părțile-astea?

— De ce?

— E o plantă care nu crește în Europa. Vine din Indiile Occidentale, din Peru.

— Și cum se numește?

— *Mamacbca.*

Părintele Robleda îmi povesti astfel surprinzătoarea poveste a acelei insolite plante, *mamacbca,* care va să aibă o mare importanță în zilele ce-au urmat. După cucerirea Indiilor occidentale și înfrângerea sălbaticilor locali (închinători ai unor false religii și blasfemii), pe vremea când misionarii iezuiți începuseră sfânta lucrare de evanghelizare, s-a trecut și la studierea nenumăratelor specii vegetale din Lumea Nouă. Un univers fără sfârșit: în timp ce vechea și autorizata *Materia medica* a lui Discorides menționa cam trei sute de plante, medicul Francisco Hernández în cele șaptesprezece volume din a sa *Historia natural de las Indias* ajunsese să denumească peste trei mii de specii. Aceste minunate descoperiri cuprindeau însă și primejdioase capcane. Fapt e că pentru colonizatori era cu neputință să discearnă între plante și droguri, între ceaiuri medicinale și otrăvuri, între medicii și necromanții băștinași. Satele mișunau de vrăjitori care se jurau că, prin puterea ierburilor și rădăcinilor, pot să-l invoce pe diavol sau să prezică viitorul.

— Ca astrologii! exclamai eu, sperând să aflu vreo legătură cu faptele ce se petrecuseră la Donzello.

— Nici vorbă, astrologia n-are a face aici, mă dezamăgi Robleda. Eu vorbesc de lucruri mult mai grave…

Vrăjitorii spun că orice plantă poate fi folosită în două feluri: pentru a îngriji o boală sau pentru a-l vedea pe diavol. Iar în Indii părea să fie belșug mai ales de plante menite celui de-al doilea scop.

Conform indigenilor care-l numeau „ciuperca miraculoasă”, *dona-nacal-ul* (dacă țin bine minte felul cum a pronunțat Robleda acest nume exotic) te făcea să comunici cu Satana. Aceeași bănuială plana și în privința semințelor de *oliuchi* sau ale unei alte ciuperci numită *peyote.* O plantă cu numele *depate* era folosită de vrăjitori ca să asculte oracolul amăgitor al iadului. Inchiziția hotărî așadar să fie date flăcărilor câmpurile cultivate cu plante interzise, și, când și când, câte un vrăjitor. Cu toate astea, câmpurile erau mult prea întinse, iar vrăjitorii, mult prea numeroși.

Integritatea doctrinei creștine era în primejdie! șuieră Robleda cu

mare mâhnire, agitând frunzulița de *mamacbca* sub nasul meu, ca pentru a mă feri de ispită.

Din pricina plantelor blestemate, își reluă el istoria, până și sălbaticii creștinați și botezați blestemau numele sfânt al Doctorilor Bisericii. Unii spuneau că Sf. Bartolomeu venise în America doar ca să descopere plante cu puteri miraculoase, și că Sf. Toma predicase până și în Brazilia, unde dăduse de arbori cu frunze otrăvitoare, dar pe care, prăjindu-le pe foc, le transformase într-un leac miraculos. Acești indigeni convertiți la credința noastră foloseau unele droguri puternice în timpul rugăciunii, faptă interzisă cu strășnicie de doctrină. Pe scurt, în felul ăsta se răspândiră noi erezii, pe cât de stupefiante pe-atât de periculoase.

— Au apărut chiar și născocitori de noi Evanghelii, spuse Robleda cu glas tremurat, dându-mi înapoi cu dezgust frunza, ca și cum ar fi fost ciumată. Acele Evanghelii blasfemiatoare, continuă el închinându-se, spuneau că Cristos, de îndată ce a devenit adult, a trebuit să fugă, căci diavolii l-au împresurat spre a-i lua sufletul. Maria, întorcându-se acasă și negăsindu-și fiul, a încălecat pe un măgăruș și a plecat să-l caute. Curând însă se rătăci, o apucă printr-o pădure unde din pricina foamei și deznădejdii fu cât pe-aci să moară. Iisus o văzu în acea stare și-i sări în ajutor: binecuvântă un copăcel de *mamacbca* din apropiere. Măgărușul fu atras de arbust și se aținu tot în preajma lui. Maria înțelese atunci că îi fusese menit și mestecă câteva frunze. Foamea și oboseala îi trecură pe loc. Se așternu din nou la drum și ajunse într-un sat unde i se oferi de mâncare. Maria răspunse că nu îi e foame și arătă miloaselor femei acea ramură binecuvântată de *mamacbca.* Le dărui o frunză, spunându-le: „Semănați-o, căci va da rădăcini din care va crește un arbust.” Zis și făcut. După patru zile se născu un copăcel înțesat de fructe. Din fructe se iviră semințe pentru recolta viitoare de *mamacbca,* căreia de atunci i s-au devotat femeile.

— Dar e pur și simplu monstruos, comentai eu, să afurisești în halul ăsta pe Fecioară și pe Domnul nostru Iisus Cristos, spunând că se hrăneau cu plantele vrăjitorilor…

— Ai dreptate, de-a dreptul monstruos, spuse Robleda, ștergându-se de sudoare pe obraji și pe frunte, și asta nu-i tot.

Speciile interzise erau, într-adevăr, atât de numeroase, încât colonizatorii (și chiar și iezuiții, recunoscu resemnat Robleda) n-au mai înțeles nimic. Cine oare putea să recunoască între atâtea și să spună: astea sunt *oliuchi* și *donanacal, peyote* și *cocoba, pate* și *cola,* sau *mate, guarană* și *mamacbca.*

— *Mamacbca* era și ea folosită la rugăciuni?

— Nu, nu, răspunse ușor jenat, la altceva folosea.

Frunzele acelui arbust cu înfățișare nevinovată, spuse iezuitul, aveau uimitoarea putere de a alunga oboseala și foamea, de a-i face

fericiți și vârtoși pe cei ce le mestecau. În plus, *mamacbca,* așa cum întăriseră chiar iezuiții, alină durerile, împuternicește oasele rupte, încălzește mădularele și vindecă rănile vechi, în putrefacție. Dar, ceea ce conta cel mai mult, spuse Robleda, muncitorii, pălmașii și robii, datorită acestei *mamacbca,* erau în stare să lucreze ore în șir, fără să simtă vreo oboseală.

Unii conchistadori au avut prin urmare ideea de a exploata flagelul, în loc să-l extirpe. *Mamacbca* îngăduia indigenilor să reziste la eforturi incredibile, iar misiunile iezuite în Indii, observă Robleda, aveau nevoie permanent de o mână de lucru. Drept urmare, consumul acestei plante a fost legalizat. Muncitorii indigeni au fost plătiți cu frunzele respectivei plante, mai valoroasă pentru ei decât banii, argintul și chiar aurul. Clerul căpătă dreptul de zeciuială pe recolte, de unde și numeroasele rente preoțești și episcopale, plătite din vânzarea miraculoasei *mamacoca.*

— Dar nu era un instrument al Satanei? obiectai.

— Ăă, pe scurt…, șovăi Robleda, situația era încâlcită rău, și trebuia să se-aleagă într-un fel. A da mai multă libertate băștinașilor de a folosi *mamacdca* însemna instalarea altor misiuni, o și mai sporită civilizare, adică tot mai multe suflete câștigate pentru cauza lui Cristos.

Cercetai frunza pe toate părțile, după care, crestând-o, am dus-o la nas s-o adulmec. O plantă ca toate celelalte.

— Și cum de-a nimerit așa ceva la Roma? întrebai.

— E posibil ca vreun vas spaniol să fi transportat o încărcătură spre Portugalia. De-acolo ar fi putut să ia calea Genovei sau a Flandrei. Și cam atât. Planta asta o știu fiindcă mi-a arătat-o un confrate de-al meu, pentru ca apoi s-o recunosc în câteva rânduri, după desene incluse în scrisorile misionarilor din Indii. Mai multe știe poate cel ce ți-a dăruit-o.

Voiam tocmai să-mi iau rămas-bun, când mi-a venit în minte o ultimă întrebare.

— Părinte, știți cumva cum se consumă *mamacdca?*

— Băiete, nu cumva ai de gând să te înfrupți?

— Nu, părinte, eram doar curios să știu.

— În general, sălbaticii o mestecă, nu înainte de a fi plămădit frunzele cu salivă și oleacă de cenușă. Dar e posibil să fie consumată și într-alt fel.

Înainte de a pregăti prânzul, am dat o fugă până-n odaia abatelui Melani, ca să-i spun ce aflasem de la Robleda.

— Interesant, foarte interesant, comentă Atto gânditor.

Chiar dacă în clipa asta nu pricep unde ne poate duce acest fir. Vom vedea.

În bucătărie l-am găsit pe Cristofano, făcând naveta, ca de obicei, între pivniță și plite. Urma să dea la iveală felurite leacuri și, la drept vorbind, cam ciudate, în contra ciumei care-l chinuia pe Bedford. Asistasem în cursul ultimelor zile la tot mai spornice inițiative farmaceutice din partea medicului toscan. Încercând totul și toate, nu cruțase nici chiar proviziile de vânat ale stăpânului meu, sub pretextul că s-ar strica și că a le disimula putoarea prin condimente, așa cum făcea Pellegrino, era un obicei fatal pentru sănătate. Fapt e că înșfăcase ceva potârnichi, porumbițe, becațe și prepelițe, doar spre a le umple cu prune damaschine sau vișine, și a le tescui apoi carnea fragedă (îndesată într-un săculeț de pânză albă), obținând un sirop care, spera el, să-l pună pe picioare pe bietul englez. Până atunci încercările sale de a elabora un *remedium* de succes păreau să fi eșuat. Oricum, tânărul Bedford supraviețuia.

Cristofano mă anunță că ceilalți chiriași i se păruseră sănătoși, cu excepția lui Domenico Stilone Priàso și Pompeo Dulcibeni: napolitanul se trezise cu primele semne de furnicături ale buzelor, în timp ce bătrânul din Fermo avusese o criză de hemoroizi, provocată cu siguranță de felurile cu ugere de vacă. Leacul, mă liniști medicul, era unul și același pentru amândoi: urma să pregătim ceva caustic.

— Inchide ulcerele infecțioase și gastrice, și tot astfel her- pesul de furnicătură și hemoroizii, decretă, după care îmi ordonă: *„Recipe* oțet concentrat”.

Amestecă apoi oțetul cu arsenic cristalin, cu săruri de amoniac și argint viu sublimat. Măcină amestecul și-l puse la fiert într-un recipient.

— Așa! Acum trebuie să așteptăm ca oțetul să se evapore pe jumătate. O să mă duc apoi la Stilone Priàso să-i usuc bășicuțele cu acest preparat. Între timp tu poți să faci mâncarea: ți-am scos deja din pivniță câțiva curcani numai buni pentru starea chiriașilor. Fierbe-i cu rădăcini de pătrunjel, până capătă culoarea leonină, și însoțește-i cu o supă de crutoane.

Zis și făcut. Când preparatul caustic fu gata, Cristofano îmi dădu ultimele dispoziții înainte de a urca la Stilone Priàso.

— Când vine rândul lui Dulcibeni, o să am nevoie de tine la rândul meu o să te ajut să duci mâncarea, așa că o să scapi și tu mai repede, ferindu-te să mai fii reținut la taclale, după cum obișnuiesc chiriașii hanului, încheie el pe un ton plin de aluzii.

După prânz ne-am dus să-l hrănim pe Bedford, apoi pe stăpânul meu. Pellegrino părea să nu agreeze mirosul mâncării purgative pe care i-o pregătise medicul în persoană. Într-adevăr avea aspectul unei ciudate papare cenușii. Bolnavul, cel puțin, părea mai vioi. Ameliorările lente și neîntrerupte din ultimele ore nu-mi dezmințeau nădejdea că se va însănătoși complet. Adulmecă papara, apoi se uită

jur-împrejur, închise pumnul drept țintind ritmic cu degetul mare întins spre gură. Era gestul tipic prin care Pellegrino mima pofta unui pahar de vin bun.

Mă pregăteam să-l poftesc să fie oleacă mai precaut și să mai aibă puțintică răbdare, dar Cristofano mă opri cu mâna.

— Nu observi că și-a mai revenit și ca spirit? Spiritul cheamă spiritul. De ce să nu-i dăm o jumătate de pahar de vin roșu?

— Dar n-a băut pe săturate până-n ziua în care a căzut la pat!? —Exact. Fapt e că vinul trebuie băut cu cumpătare. Hrănește, ajută digestia, produce sânge, întărește, înveselește, limpezește și înviorează. Du-te și ia din pivniță oleacă de vinișor roșu, băiete, spuse cu oarece nerăbdare în voce, un păhărel îi va fi de mare ajutor lui Pellegrino. Pe când coboram scările, l-am auzit pe medic strigându-mi:

— Ai grijă să fie rece! La Messina, folosirea zăpezii pentru păstrarea la rece a vinului și mâncării a pus capăt frigurilor pestilențiale care provocau obstrucția venelor. De atunci mor cu o mie de oameni mai puțin pe an!

L-am liniștit pe Cristofano spunându-i că în afară de pâine și burdufuri de apă ni se furniza regulat și gheață.

M-am întors din pivniță cu o carafă de vin roșu și un pahar. De îndată ce l-am umplut, medicul mă lămuri că vina stăpânului meu fusese abuzul de vin, care îl face pe om nebun, zăpăcit, desfrânat, limbut și chiar criminal. Băutori temperați au fost de pildă Augustus și Cezar, spre deosebire de beți ca Nero sau Alexandru cel Mare, care din pricina băuturii dormea chiar și două zile în șir.

Luă paharul și golind dintr-o înghițitură mai mult de jumătate, adulmecă puținele picături rubinii de pe fund.

— Nu e rău deloc, ba chiar e robust și alunecos. Și așa cum spuneam, vinul băut cu măsură preface viciile naturii în contrariul lor, din care cauză omul rău se face milos; avarul, darnic; fudulul, smerit; leneșul, săritor; timidul, îndrăzneț; taciturnul și nepăsătorul, isteț și elocvent.

Dădu peste cap iute alt pahar plin.

— Dar vai de cel ce bea după ce-și face nevoile sau după actul sexual, mă atenționă el, ștergându-și buzele cu dosul mâinii și totodată umplân-du-și al treilea pahar. Cel mai bine e să bei după ce-ai mâncat înainte migdale amare, varză, sau, după masă, gutui, dulceață de gutui, grăunțe de mirt și alte chestii astringente.

În cele din urmă își aduse aminte de Pellegrino care avu parte și el de câteva înghițituri.

Ne-am dus apoi la Dulcibeni, care păru ușor surprins de prezența mea alături de Cristofano. Am înțeles repede și motivul: medicul îl rugase să-și descopere părțile rușinoase. Bătrânul oaspete mă privi pieziș și bombăni ceva. Înțelegând că-i tulburam intimitatea, m-am

întors cu spatele. Cristofano îl liniști în privința mea, spunându-i că de el, care era medic, n-avea de ce să se rușineze. După care îl rugă să se pună pe pat cu fundu-n sus și sprijinit pe coate, astfel încât să i se vadă hemoroizii. Dulcibeni se supuse, chiar dacă silnic, nu înainte însă de a-și lua tabachera lângă el. Cristofano mă puse să mă aplec dinaintea lui Dulcibeni și să-l țin bine de umeri. Căci în clipa în care el o să-i aplice substanța caustică pe hemoroizi, orice mișcare bruscă a pacientului ar fi putut să ducă la scurgerea lichidului pe noadă sau pe testicule, urmările fiind deosebit de dăunătoare. Avertisment care-l făcu pe Dulcibeni să tresară nervos și să ducă la nas un dram din inseparabila sa tocătură de tabac.

Cristofano trecu latreabă. La început, cum era și firesc, Dulcibeni se smucea din pricina usturimii și scotea gemete scurte și totuși reținute. Pentru a-l distrage, medicul încercă să-i vorbească, întrebându-l din ce parte e, de ce trăsese la Donzello când sosise de la Napoli și altele de acest fel, întrebări pe care eu, din precauție, nu i le pusesem. Dulcibeni (așa cum abatele Melani prevăzuse) n-a răspuns decât monosilabic, lăsând să moară în față orice subiect de conversație care ar fi putut să-mi fie de folos. Referindu-se de pildă la tema fierbinte a zilei, adică asediul Vienei, medicul îl întrebă ce părere aveau napolitanii.

— N-am cum să știu, răspunse laconic Dulcibeni.

— Dar se vorbește de luni de zile în toată Europa. Dvs. Cine credeți c-o să învingă: credincioșii sau păgânii?

— Și unii și alții, și de fapt niciuna din cele două tabere, răspunse el vădit iritat.

M-am întrebat dacă și de data aceea, după plecarea noastră, Dulcibeni va să se lanseze într-un înflăcărat solilocviu pe tema care, chipurile, îl lăsa nepăsător.

— Vreți să fiți mai clar? insistă totuși Cristofano, în timp ce manevrele sale îi smulgeau un urlet răgușit lui Dulcibeni. Știți foarte bine că într-un război, dacă nu se ajunge la un tratat, există totdeauna un învingător și un învins.

Pacientul se încordă atât de tare încât a trebuit să-l apuc de gât ca să-l fac să stea locului. N-am înțeles dacă durerea îl făcuse să-și piardă controlul, sau alt motiv. Fapt e că Dulcibeni preferă de data asta să se adreseze unei ființe în carne și oase, iar nu propriei imagini răsfrânte în oglindă.

— Ce tot spuneți! Lumea nu mai contenește să vorbească de creștini și otomani, de catolici și protestanți, de credincioși și păgâni, ca și cum aceștia ar exista cu adevărat. În schimb toți, fără deosebire, împrăștie sămânța urii în rândurile Bisericii: aici romano-catolicii, acolo galicanii, și așa mai departe. Dar lăcomia și setea de putere n-au altă credință decât puterea însăși.

— O clipă! interveni Cristofano. De ce-i puneți în aceeași oală pe turci și pe creștini… dacă v-ar auzi părintele Robleda!

Dulcibeni însă nu-l auzea. În timp ce trăgea iritat pe nări conținutul tabacherei, din care o parte cădea pe jos, glasul i se făcea tot mai furios, ca și cum ar fi ripostat la dureroasele usturimi pricinuite de Cristofano. În timp ce-l țineam pe loc, încercam cât de cât să-l ocolesc cu privirea, lucru deloc ușor din poziția în care mă chinuiam să stau.

Pe neașteptate, austerul pacient începu să-i înfiereze pe Bourboni și pe Habsburgi, dar și pe cei din familiile Stuart și Orania, cum îmi mai fusese dat să aud din aspra și solitara invectivă în contra căsătoriilor incestuoase. Medicul, ca un bun toscan, încercă să-i apere pe Bourboni (înrudiți cu Marele Duce de Toscana, suveranul său), dar Dulcibeni îi tăie orice elan, îndârjindu-se și mai tare în contra Franței.

— Unde este acum vechea nobilime feudală, mândria și slava acelei națiuni? Nobilii care se-nghesuie azi la Versailles nu sunt altceva decât bastarzii regelui! Condé, Conti, Beaufort, ducele de Maine, ducele de Vendome, ducele de Toulouse… Sunt numiți prinți de sânge. Dar despre ce sânge e vorba? Cel al cocotelor care s-au culcat cu Regele Soare sau cu bunicul său, Henric de Navarra!

Acesta din urmă, continuă Dulcibeni, n-a atacat Chartres decât pentru a pune mâna pe Gabrielle d'Estrees, care pretinse, înainte să-i cedeze regelui, ca tatăl ei să fie numit guvernator al orașului, și fratele ei, arhiepiscop. Gabrielle d'Estrees izbuti să se vândă regelui la prețul aurului, cu toate că trecuse și prin patul lui Henric al III-lea (ceea ce-i adusese bătrânului d'Estrees șase mii de scuzi), ca să nu mai vorbim de bancherul Zamet, de ducele de Guise, de ducele de Longueville sau de cel de Belleguarde. Și asta, în ciuda reputației echivoce a bunicii ei, amanta lui Francisc I, a papei Clément al Vl-lea și a lui Charles de Valois.

De ce să ne mire atunci, se-nfierbântă Dulcibeni, că marii feudali ai Franței au vrut să curețe regatul de porcăriile acelea, înjunghiindu-l pe Henric de Navarra? Prea târziu, însă! Puterea oarbă a suveranilor ce vor veni la tron îi vor spolia și strivi fără milă.

— Nu vi se pare că exagerați, replică Cristofano, ridicând puțin ochii de la delicata lui operație, spre a-l observa, nu fără îngrijorare, pe mâniosul pacient.

Și mie de fapt mi se părea că Dulcibeni sărise calul. Sigur, chinurile și usturimile își spuneau cuvântul. Dar totuși, obiecțiile pașnice și aproape nevinovate ale medicului nu meritau acel clocot de furie. Frisoanele care-l scuturau erau semn că Dulcibeni era pradă unei singulare stări de agitație nervoasă, din care nici repetatele prize de tutun nu-l mai scoteau. Toate astea trebuia să le știe neapărat și abatele Melani.

— Ascultându-vă, adăugă Cristofano, s-ar spune că nimic nu e de preț la Versailles, și nici la alte curți.

— Versailles, mie-mi vorbiți de Versailles, locul unde în fiecare zi se batjocorește nobilul sânge al părinților! Unde sunt vechii cavaleri? Iată-i acolo, puși la grămadă de Regele Preacreștin și de al său cămătar Colbert, într-un singur palat, ocupați să-și exhibe apanajele la baluri și partide de vânătoare, în loc să apere moșiile glorioșilor lor străbuni.

— Dar numai așa a reușit Ludovic al XlV-lea să pună capăt conjurațiilor, protestă Cristofano. Să nu uităm că bunicul său a fost înjunghiat, tatăl său a fost otrăvit, și el însuși, copil fiind, a fost primejduit de nobilii revoltați ai Frondei!

— Adevărat. În felul ăsta însă a pus mâna pe averile lor, fără să priceapă că nobilii de pe tot cuprinsul Franței erau într-adevăr o amenințare pentru suveran, dar totodată și cea mai bună protecție.

— Puteți fi mai clar?

— Fiecare monarh își poate controla regatul doar dacă are un vasal în fiecare provincie. Regele preacreștin a procedat invers: a adunat toată aristocrația într-un singur corp. Iar un corp n-are decât o singură beregată. În ziua în care poporul va dori s-o taie, o singură lovitură va fi de-ajuns.

— Săfim serioși! N-are cum să vină acea zi, spuse Cristofano, poporul Parisului n-o să taie niciodată vreun cap, nici de nobili și nici de regi…

Dulcibeni continuă, fără să-și mai asculte interlocutorul.

— Istoria, strigă el, făcându-mă să tresar, nu va avea milă de acești șacali încoronați, hrăniți dintotdeauna cu sânge de om și de prunci, acești asupritori ai unui popor de robi, pe care i-au trimis la măcel de fiecare dată când furia lor ucigașă e zgândărită de vreo măruntă patimă incestuoasă.

Rostise fiecare silabă cu aprindere, buzele i se învinețiseră, iar nările i se pudraseră de multele prize de tabac. Cristofano renunță să-l mai provoace, dându-și seama că nu există leac pentru un cuget întunecat ce-și varsă focul. De altfel, își isprăvise dureroasa intervenție, drept care trecu câteva fețe de pânză printre fesele marchigianului; oftând ușurat, cu ultimele puteri, acesta se lăsă pe-o rână și așa stătu, dezvelit, până ce-l lăsarăm singur.

* * *

De îndată ce-i relatai lunga pledoarie a lui Dulcibeni, Atto nu mai avu nicio îndoială.

— Părintele Robleda a avut dreptate, Dulcibeni e un jansenist sadea.

— Și de ce sunteți atât de sigur?

— Din două motive. Intâi: janseniștii nu-i suportă pe iezuiți. Iar discursul lui Dulcibeni pe care mi l-ai relatat, în contra Companiei lui Iisus, e clar ca bună ziua. Iezuiții sunt spioni, trădători, favoriți ai Papei și celelalte: obișnuita propagandă în contra Ordinului Sf. Ignațiu.

— Vreți să spuneți că nu e adevărat?

— Dimpotrivă. Totul e foarte adevărat, numai că curajul de a-l spune public îl au doar janseniștii. Fapt e că Dulcibeni nu știe ce e frica, cu atât mai mult cu cât singurul iezuit din preajmă e poltronul de Robleda.

— Și janseniștii ce susțin?

— Janseniștii spun că Biserica era curată la obârșii, ca un pârâu abia desprins de izvor. După ei, adevărurile Evangheliilor nu mai sunt atât de fățișe ca odinioară. Intoarcerea la Biserica originară presupune trecerea unor probe foarte severe: penitențe, umilințe, renunțări. Și în vreme ce îndurăm toate astea, trebuie să ne încredințăm milostiveniei lui Dumnezeu, renunțând pentru totdeauna la lume și sacrificându-ne pe altarul iubirii divine.

— Părintele Robleda mi-a spus că janseniștii preferă singurătatea…

— Exact. Asceza, moravurile severe și canoanele. Ai văzut și tu cum se enervează Dulcibeni ori de câte ori Cloridia se apropie de el…, ricană abatele. Se-nțelege de la sine că janseniștii nu-i suportă pe iezuiți, de vreme ce aceștia din urmă își îngăduie libertatea de conștiință și acțiune. Știu că la Napoli exista un important grup de discipoli ai lui Jansenius.

— Poate și din cauza asta s-a stabilit Dulcibeni în acel oraș.

— Posibil. Păcat că încă de la început, din pricina unor chestiuni teologice pe care nu mai stau acum să ți le explic, janseniștii au fost acuzați de erezie.

— Știu și eu. Dulcibeni ar putea trece drept un eretic.

— Nu asta mi se pare important. Să nu uit al doilea argument.

— Adică?

— Toată ura aceea față de prinți și suverani. E un sentiment, cum să zic, mult prea jansenist.

Obsesia regilor care se dedau la incest, se însoară cu cocote, dau naștere labastarzi, și-apoi nobilii care-și trădează vocația și se ramolesc. Iată tot atâtea teme care îndeamnă la rebeliune, dezordine, încăierare.

— Și-atunci?

— Nimic. Curios e de unde provin și mai cu seamă unde pot să ducă acele vorbe? Despre el știm multe și totodată prea puțin.

— Poate că ideile astea au vreo legătură cu cele patru numere, frații și ferma.

— Te referi la ciudatele formule pe care le schimba cu Tiracorda?

Poate: o să le dăm noi de capăt la noapte.

A ȘAPTEA NOAPTE

Între 17 și 18 septembrie 1683

Lumina pâlpâitoare a lumânărilor se revărsa din cabinetul lui Tiracorda, în vreme ce Dulcibeni lua loc și punea pe masă o sticlă plină cu un lichid verzui. Medicul așeză cu un pocnet pe lemn păhărușele care rămăseseră goale data trecută, când se spărsese sticla.

La fel ca în prima noapte, Atto și cu mine ne pitisem în umbra odăii alăturate. Intrarea noastră în casa Tiracorda s-a dovedit mai complicată decât prevăzusem: mai bine de un ceas una din tinerele servitoare ale casei făcuse curățenie în bucătărie, împiedicându-ne să ieșim din șopron. După ce tinerica a urcat la primul cat, am mai zăbovit ceva timp pentru a fi siguri că toată lumea s-a retras în odăi. În cele din urmă l-am auzit bătând la ușă pe Dulcibeni, care fu întâmpinat și condus în cabinetul de la primul cat, de unde acum îi spionam.

Începutul conversației ne scăpase. Iată-i pe cei doi bărbați reînnodând un dialog la fel de fără noimă. Tiracorda gusta placid din băutura verzuie.

— Ei bine, mai repet o dată, spuse medicul. Un câmp alb, o sămânță neagră, cinci seamănă și doi poruncesc. E limpede.

— Nu-mi vine și pace, se codi Dulcibeni.

Aflat lângă mine, Atto Melani tresări ușor, după care l-am văzut înjurând pe mutește.

— Atunci o să vă spun, nu e altceva decât scrisul.

— Scrisul? făcu Dulcibeni.

— Ba bine că nu! Câmpul alb e hârtia, sămânța e cerneala, cei cinci care trudesc sunt degetele mâinii, iar cei doi ce poruncesc sunt ochii. Nu-i rău deloc, ce zici? Ha, ha, ha! Haaaa, ha, ha!

Bătrânul medic se lăsase dus din nou de hohotele lui mâloase.

— Remarcabil, se mărgini să aprobe Dulcibeni.

În clipa aceea am înțeles până și eu. Tiracorda și Dulcibeni se distrau cu șarade. Inclusiv frazele misterioase pe care le auzisem noaptea trecută țineau de aceeași nevinovată desfătare. Uitându-mă la Atto, am citit pe chipul său aceeași dezamăgire. Pentru a câta oară ne-am bătut capul pentru fleacuri? Dulcibeni însă părea să nu agreeze acel joc la fel de mult ca Tiracorda, drept care încercă să schimbe vorba, exact ca data trecută.

— Bravo, Giovanni, bravo, spuse el, umplând din nou paharele.

Dar spuneți-mi, cum se mai simțea azi?

— Nicio noutate. Dar dvs. Cum ați dormit?

— Cât s-a putut, spuse Dulcibeni pe un ton grav.

— Înțeleg, vă înțeleg foarte bine, făcu Tiracorda, terminând păhărățul și umplându-și-l la loc. Sunteți atât de frământat, continuă medicul. Dar mi-ați rămas dator cu câteva lucruri. Scuzați-mă dacă revin tot la trecut, dar de ce n-ați cerut ajutorul familiei Odescalchi, ca să vă găsiți fata?

— Am cerut, răspunse Dulcibeni, v-am mai spus asta. Răspunsul lor a fost că nu pot face nimic. Și-apoi…

— Da, au urmat, vai, acele lucruri groaznice, ciomăgeala, căzătura… își aminti Tiracorda.

— Nu a fost nicio căzătură, Giovanni: m-au pocnit în ceafă și m-au aruncat de la al doilea cat. A fost o minune c-am scăpat, spuse Dulcibeni ușor iritat, având totuși grijă să umple paharul amicului.

— Scuze, sigur că da, grumăjerul pe care-l purtați ar fi trebuit să-mi aducă aminte de asta. Oboseala își spune cuvântul, recunoscu Tiracorda cu limba încleiată.

— N-aveți de ce să vă scuzați, Giovanni. Mai bine ascultați-mă. Acum e rândul dvs. Eu am trei.

Dulcibeni scoase o cărțulie, și cu voce caldă și plină începu să citească:

Vreau să vă spun de la A la Z
ceea ce presupun mereu a numi;
și de pretind că am pentru toate cuvântul,
din mine nu rămâne decât zăcământul.
Dar mai presus de toate am grijă de copii,
căci ei sunt rațiunea pasiunii mele.
Iar voi, Maeștri, ce-mi dați oblăduirea
veți ști, a unui fiu de călugăr mi-e firea.

Lectura continuă cu alte două, trei poeme, la fel de bizare, întrerupte de scurte pauze.

— Ce părere aveți, Giovanni? întrebă în cele din urmă Dulcibeni, după ce termină de citit toate acele șarade.

Singurul răspuns fu un murmur îmbufnat și ritmic, Tiracorda adormise.

Spre mirarea noastră, în loc să-și trezească prietenul, care, se vede treaba, băuse prea multe păhărețe, Dulcibeni își băgă la loc în buzunar cartea și merse în vârful picioarelor spre ușa secretă din spatele lui Tiracorda, care, așa cum văzusem în noaptea trecută, dibuise într-un dulap cele două păhărețe. Dulcibeni o deschise și zăbovi ceva timp printre felurite recipiente și flacoane cu substanțe aromate. Scoase afară un vas de ceramică, pe care erau pictate plante acvatice, un lac și niște animăluțe bizare, pentru mine necunoscute. În

câteva puncte pereții vasului erau găuriți, ca pentru a permite aerului să circule. Dulcibeni apropie vasul de lumânare, ridică capacul, se uită înăuntru, după care îl duse înapoi în debara.

— Giovanni!

O voce de femeie, stridentă și grosolană, răsună de pe scări, părând să se apropie. Paradisa, temerara nevastă a lui Tiracorda, își anunța sosirea. Dulcibeni, câteva clipe, înțepeni. Medicul, ce părea să doarmă de-a binelea, avu o tresărire. Dulcibeni reușise probabil să închidă debaraua secretă înainte ca Tiracorda să se trezească și să-l surprindă scotocindu-i în lucruri. Atto și cu mine însă n-am avut cum să vedem scena, căci pentru a nu știu câta oară eram prinși între două focuri.

Fără ieșire.

— Giovanni! repetă Paradisa, din ce în ce mai aproape, băgând panica în cei doi bărbați din cabinet. Auzirăm o discretă, dar frenetică mișcare de scaune, mese, uși, sticle și pahare: medicul ascundea probele fărădelegii alcoolice.

— Giovanni, declamă în fine Paradisa, cu un glas de culoarea cerului înnorat, în timp ce-și făcea intrarea în anticameră. Chiar în aceeași secundă, eu și abatele Melani ne culcasem la pământ, printre picioarele unui șir de scaune date la perete.

— Ah, păcătoși și nenorociți, suflete pierdute, începu să recite Paradisa, apropiindu-se solemnă ca o preoteasă de cabinetul lui Tiracorda.

— Soțioară dragă, sunt cu prietenul Pompeo…

— Tacă-ți gura, odraslă diavolească! urlă Paradisa. Nasul nu mă înșală. Din incomoda poziție o auzirăm totuși scotocind și trântind, mutând scaune și mese, deschizând și închizând uși și sertare, izbind bibelouri și ornamente, în căutarea dovezilor fărădelegii. Tiracorda și Dulcibeni încercau zadarnic s-o îmblânzească, asigurând-o că nici prin gând nu le-a trecut să bea altceva decât apă.

— Gura, deschide gura! țipă Paradisa. Refuzul soțului atrase după sine alte țipete și mare zarvă.

Chiar în acele momente izbutirăm să țâșnim din locul unde ne ascun-seserăm, și s-o ștergem englezește.

* * *

— Femeile astea, Doamne iartă-mă. Dar și noi, mai răi decât ele. Abia trecuseră două sau trei minute, și iată-ne deja în cele galerii, comentând faptele la care fuseserăm martori. Atto era furios.

— Vrei să-ți spun eu ce enigme învârt Tiracorda și Dulcibeni? Îți amintești de șarada aia cu „a intra aici mut” și „patru numere”. Soluția e în anagramă.

— Anagramă?

— Adică aceleași litere dintr-o frază, aranjate altfel, pentru a forma o frază nouă. A doua șaradă era o probă de inteligență: un tată are

șapte fete; dacă fiecare are un frate, câți copii are respectivul tată?

— Șapte ori doi, paisprezece.

— Profund greșit. Are opt: cum a zis și Tiracorda, fratele uneia e frate cu toate șapte. După cum vezi, numai prostii. Iar ceea ce a citit Dulcibeni în seara asta, textul care începe cu „Vreau să vă spun de la A la Z", e foarte ușor de dezlegat: dicționarul.

— Dar celelalte? întrebai, uluit de ingeniozitatea abatelui.

— N-avem nicio treabă! N-am talente de clarvăzător. Pe noi ne interesează de ce Dulcibeni a vrut să-l îmbete pe Tiracorda și de ce a scotocit prin debaraua secretă. Și dacă nebuna aia de Paradisa n-ar fi venit, acum totul ne era clar.

Într-adevăr, mi-am adus aminte că despre doamna Paradisa nu se știa mare lucru în via dell'Orso. În lumina celor văzute și auzite în casa Tiracorda, poate nu era o întâmplare că femeia nu ieșise aproape niciodată din casă.

— Și-acum ce facem? întrebai eu, văzându-l pe Atto cât de iute o luase la picior spre han.

— Singurul lucru care poate face un pic de lumină: ne vom arunca un ochi prin camera lui Pompeo Dulcibeni.

Singurul risc al unei asemenea operații era, firește, întoarcerea neașteptată a lui Dulcibeni. Dar ne bazam pe iuțeala pașilor noștri mai degrabă decât pe încetineala vârstnicului gentilom marchigian, căruia de altfel nu i-a fost prea ușor să părăsească domiciliul lui Tiracorda.

— Scuzați-mă, domnule Atto, l-am abordat eu după câteva minute de alergare silnică, și cam ce-ar trebui să găsim în odaia lui Pompeo Dulcibeni?

— Intrebările tale sunt de-a dreptul idioate, uneori. Ne confruntăm cu unul dintre cele mai teribile mistere din întreaga istorie a Franței, iar tu mă-ntrebi ce-o să găsim! Știu și eu? Ceva în plus, oricum, despre această încâlceală în care ne aflăm acum: Dulcibeni, amicul lui Tiracorda, Tiracorda, medicul Papei, Papa, dușmanul lui Ludovic al XlV-lea, Devizé, elevul lui Corbetta, Corbetta, amicul Mariei Tereza și al lui Mademoiselle, Ludovic al XlV-lea, dușmanul lui Fouquet, Kircher, amicul lui Fouquet, Fouquet, amicul lui Dulcibeni, Fouquet care călătorește alături de Devizé, Fouquet, amicul abatelui care-ți vorbește… îți e de-ajuns?

Atto avea nevoie să-și verse focul, drept care trebuia să vorbească.

— Și dacă ne gândim bine, odaia lui Dulcibeni, continuă, a fost și odaia Supraintendentului. Ai uitat, spune drept?

Nu-mi dădu voie să răspund.

— Bietul Nicolas, ce soartă să fie percheziționat chiar și după moarte.

— Ce vreți să spuneți?

— Ludovic al XlV-lea a poruncit să i se scotocească fără încetare și

prin orice mijloace în celulă, vreme de douăzeci de ani, cât a fost închis la Pignerol.

— Se căuta ceva anume? întrebai surprins.

Melani se opri brusc și fredonă îndurerat o foarte tristă arie din maes-trul Rossi:

Infelice pensier,
chi ne conforta?
Ohime!
Chi ne consiglia? [18]*1*

Oftând, își aranjă vestonul, își șterse fruntea și-și trase ciorapii roșii.

— Dac-aș ști ce mai căuta regele! răspunse el dezolat. Dar e mai bine să-ți explic unele lucruri pe care nu ți le-am spus, și e musai să le știi, adăugă recăpătându-și aplombul.

Așa se făcu că Atto mă puse la curent cu ultimul capitol din istoria lui Nicolas Fouquet.

Pe 27 decembrie 1664, după terminarea procesului și pronunțarea sentinței de închisoare pe viață, Fouquet părăsește definitiv Parisul și ia drumul fortăreței de la Pignerol, aclamat de o mulțime în lacrimi. Îl însoțește mușchetarul d'Artagnan. Pignerol se află în teritoriul piemontez, la hotarele Regatului. Multă lume și-a pus întrebarea de ce a fost ales un loc atât de îndepărtat, și în plus primejdios de aproape de granița cu Statele ducelui de Savoia. Fapt e că, mai mult decât de evadarea lui Fouquet, regele se temea de prietenii acestuia, iar Pignerol însemna singura posibilitate de a-l sustrage pentru totdeauna ajutorului acelora. Drept temnicer i s-a ales un mușchetar din escorta ce-l însoțise pe Fouquet de la o carceră la alta în vremea procesului: Benigne d'Auvergne, senior de Saint-Mars, pe care d'Artagnan în persoană îl recomandase regelui. Saint-Mars va dispune de optzeci de soldați pentru a asigura paza unui singur prizonier: Fouquet. Va raporta direct ministrului de Război, François-Michel Le Tellier, marchiz de Louvois.

Regimul de detenție este extrem de dur: lui Fouquet i se interzice orice comunicare cu lumea din afară, prin viu grai sau în scris. Nici vorbă de vizite, sub niciun motiv. Nu este nici măcar scos la aer în incinta fortăreței. De citit, poate să citească, dar numai lucrări permise de rege, și doar o carte de fiecare dată. De scris, nici atât: când era restituită fiecare carte citită de prizonier, era răsfoită pagină cu pagină chiar de credinciosul Saint-Mars, ca nu cumva Fouquet să fi notat sau subliniat ceva. Nimic care putea fi folosit la scris nu trebuia să ajungă în celula deținutului. De îmbrăcămintea care-i va fi trimisă la Pignerol, o dată cu schimbarea anotimpului, va avea grijă însăși Maiestatea sa.

În acea citadelă de la margine de lume, clima e aspră. Condamnat la imobilitate, Fouquet n-are nici măcar dreptul să-și dezmorțească picioarele; sănătatea Supraintendentului se înrăutățește rapid. Cu toate astea, i se refuză îngrijirile medicului personal, Pecquet. Fouquet face rost totuși de ierburi pentru a se trata de unul singur. În fine i se îngăduie să fie însoțit de doi din valeții săi, care au acceptat, din devotament, să împărtășească soarta stăpânului Lor.

Ludovic al XlV-lea cunoaște farmecul spiritului lui Fouquet asupra celor cu care vine în contact. Nu poate să-i refuze mângâierea credinței, în schimb recomandă schimbarea cât mai frecventă a confesorului, astfel încât Fouquet să nu-l poată atrage de partea sa și să între în legătură cu lumea de-afară. În iunie 1665 un fulger se abate asupra citadelei, provocând explozia unui depozit de pulbere. Un adevărat masacru. Fouquet și valeții săi se aruncă de la o fereastră. Probabilitățile de a supraviețui acelui salt în gol sunt minime, și totuși cei trei scapă teferi. De îndată ce vestea se răspândește în Paris, sunt puse-n circulație texte poetice ce proclamă miracolul: Dumnezeu a binevoit să-l cruțe pe Supraintendent și să dea totodată regelui un semn al vrerii sale. Lumea strigă: eliberați-l pe Fouquet. Dar regele nu cedează, ba dimpotrivă: îi persecută pe cei ce strigă prea tare. Fortăreața trebuie refăcută. Fouquet stă vreme de un an în casa comisarului de război din Pignerol, apoi într-o altă închisoare.

În timpul lucrărilor, în cenușa mobilierului din celula lui Fouquet, Saint-Mars descoperă până unde merge inteligența Supraintendentului. Sunt expediate imediat atât lui Louvois, cât și regelui micile comori de ingeniozitate la care a recurs Veverița: bilete scrise de Fouquet, folosind în loc de peniță oscioare de clapon și în loc de cerneală vin roșu amestecat cu funingine. Deținutul a reușit chiar să fabrice un soi de cerneală simpatică, ascunzându-și scrierile în spătarul scaunului.

— Încerca să scrie ceva anume? întrebai eu uimit și tulburat de acele înduioșătoare găselnițe.

— Nu s-a știut niciodată, răspunse Atto. Ceea ce a fost interceptat, a fost transmis regelui în regim secret.

De-atunci, continuă Melani, regele a dat poruncă să fie percheziționat zilnic. Lui Fouquet nu-i mai rămâne decât lectura. I se îngăduie o Biblie, o istorie a Franței, unele cărți italienești, un dicționar de rime franțuzești și operele Sfântului Bonaventura (dar i se refuză Sf. Girolamo și Sf. Augustin). Începe să-l învețe pe unul din valeți limba latină și elemente de farmacie. Fouquet rămâne totuși o veveriță: viclenia și fantezia lui nu stau pe loc. ÎImboldit de către Louvois, care, cunoscându-l bine pe Supraintendent, nu crede-n ruptul capului că s-arfi dat bătut, Saint-Mars îi inspectează deținutului lenjeria intimă. Se găsesc asupra acestuia panglici de ceaprazărie

umplute cu scrisul său mărunt, ca și căptușeala vestei. Regele poruncește pe loc ca Fouquet să nu poarte decât haine și lenjerie de culoare neagră. Fețe de masă și șervețele, toate îi vor fi date la număr, ca nu cumva să și le însușească.

Saint-Mars are grijă să-i pună la respect și pe cei doi valeți care-l bat la cap cu tot felul de cereri și încearcă să-și ocrotească stăpânul, căruia i s-au devotat trup și suflet.

Anii trec, dar frica aproape bolnăvicioasă a regelui ca Fouquet să nu-i scape este la fel de neadormită. Și nu fără rost: spre sfârșitul lui 1669 este dejucată o tentativă de evadare. Nu se știe cine a pus-o la cale; probabil familia, dar s-a dus buhul că de acel lucru n-ar fi fost cu totul străine madame de Sevigne și domnișoara de Scudery. Cel ce se sacrifică e un fost servitor al său, emoționantă pildă de fidelitate. Se numea La Foret și-l însoțise pe Supraintendent când cu arestarea sa la Nantes. După arestare, mărșăluise ore-n șir ca să scape de mușchetarii care baricadaseră orașul, și să ajungă astfel la cel mai apropiat releu de poștă, de unde gonise călare până la Paris. Și toate astea pentru a fi cel dintâi care să aducă jalnica veste a arestării cuvioasei mame a lui Fouquet. Apoi, La Foret se va duce să aștepte, fie și-n stradă, trăsura care-i va purta stăpânul la Pignerol, numai și numai să-l salute pentru ultima dată. Acest lucru îl emoționase până și pe d'Artagnan, care opri din mers convoiul, astfel încât să îngăduie celor doi să schimbe câteva cuvinte.

La Foret rămâne singurul aliat care nu-și pierde speranța. Sosește la Pignerol sub o falsă identitate și reușește să-și facă rost de o iscoadă chiar din interiorul închisorii, precum și să comunice prin semne cu adoratul său stăpân, aflat în dreptul ferestrei. Este în cele din urmă descoperit și spânzurat degrabă. Pentru Fouquet viața se înăsprește: ferestrele îi sunt oblonite și cerul refuzat privirilor. Sănătatea i se înrăutățește. În 1670, Louvois în persoană sosește la Pignerol, trimis de rege. După șase ani de interdicție, Ludovic se consultă cu medicul Supraintendentului, Pecquet.

— Nu e ciudat acest lucru, nu-l voia regele mort pe Fouquet?

— Singurul lucru cert e că, din momentul respectiv, Ludovic pare îngrijorat de sănătatea bietei Veverițe. Amicii Supraintendentului, necăzuți încă în dizgrație, de pildă Pomponne (de curând numit secretar de stat), Turenne, Chequi, Bellefonds și Charost, reiau atacul și înaintează petiții Regelui Preacreștin. Cotitura afacerii însă se lasă încă așteptată.

La 1671 deținuții speciali de la Pignerol sunt doi. În fortăreață își face apariția pe nepusă masă un alt prizonier de vază: Contele de Lauzun.

— Pe motivul că se însurase pe-ascuns cu Mademoiselle, verișoara regelui, mi-am amintit eu din episodul trecut al povestirii.

— Bravo, văd că ai ceva memorie. Și-acum ține-te bine, căci lucrurile se fac tot mai interesante.

După ce îl silise pe Fouquet la atâția ani de izolare, hotărârea de a-i da un tovarăș de temniță pare inexplicabilă. Cu atât mai ciudat e faptul că în acea imensă citadelă, celula lui Lauzun era chiar alături de cea a lui Fouquet.

Despre Lauzun se puteau spune tot felul de lucruri, dar nu și că era un personaj de trecut cu vederea. Cadet gascon la origine, pierde-vară dar lăudăros nevoie mare, avusese norocul să-i fie simpatic regelui, pe-atunci foarte tânăr, și să-i devină tovarăș de distracții. Berbant de două parale, izbutise totuși s-o cucerească pe Mademoiselle, prea bogata și urâta verișoară de patruzeci și trei de ani a regelui. Este un deținut dificil, ceea ce lasă să se-nțeleagă imediat. Comportările lui sunt rebele, zgomotoase, insultătoare. Abia sosit, își dă foc la celulă, păgubind cu acea ocazie și o bârnă a odăii lui Fouquet. În continuare, simulează felurite boli și chiar nebunia, în scopul de a încerca evadarea. Saint-Mars, a cărui experiență de temnicer se mărginea doar la Supraintendent, nu e în stare să-l îmblânzească pe Lauzun și, confruntat cu furiile acestuia, îl poreclește pe Fouquet „mielușul”.

Curând (ceea ce însă se va descoperi mult mai târziu), Lauzun va reuși să comunice cu Fouquet printr-o deschizătură săpată în zid.

— Dar cum a fost posibil ca nimeni să nu-și fi dat seama? protestai eu neîncrezător, cu toată supravegherea strictă la care era supus Fouquet?

— M-am întrebat și eu în mai multe rânduri, conveni abatele Melani. Trecu încă un an. În octombrie 1672 Maiestatea sa îl autorizează pe Fouquet să corespondeze cu consoarta sa. Scrisorile celor doi însă vor fi citite mai întâi de către rege, care își arogă dreptul de a le da curs sau a le distruge. Și asta nu-i tot. Fără vreo logică aparentă, după alte douăspre-zece luni regele pune să i se trimită lui Fouquet câteva cărți despre situația politică recentă. După câtva timp Louvois îi trimite lui Saint-Mars o scrisoare pentru Supraintendent, cu precizarea că, în cazul în care deținutul va cere hârtie de scris pentru a răspunde, să i se dea. Zis și făcut. Supraintendentul a scris și i-a expediat lui Louvois două memorii.

— Ce subiect aveau?

— Nimeni n-a putut să afle, chiar dacă la Paris s-a răspândit zvonul că cele două scrieri ajunseseră în oraș. La puțin timp însă s-a aflat că Louvois le trimisese înapoi lui Fouquet, sub motivul că nu prezentau niciun fel de interes pentru rege.

Un gest fără noimă, comentă Melani. Întâi, fiindcă dacă un memoriu nu interesa, era pur și simplu aruncat la coș; doi, fiindcă e cu neputință ca Fouquet să nu-i fi dat vreun sfat bun regelui.

— Poate că s-a vrut încă o dată umilirea lui Fouquet, am presupus

eu.

— Sau poate că regele voia un lucru pe care Fouquet nu i l-a dat. Totuși concesiile regale continuă. În 1674 Ludovic îi autorizează pe soții Fouquet să-și scrie de două ori pe an, chiar dacă scrisorile respective trec mai întâi prin mâna sa. Sănătatea Supraintendentului se agravează și mai tare și regele se sperie: nu-i permite să iasă din celulă, dar îi trimite un medic de la Paris să-l consulte.

Din noiembrie 1677 i se îngăduie, în fine, să iasă la aer câte o oră pe zi. În compania lui Lauzun, bineînțeles, cu care poate chiar să vorbească! Cu condiția ca Saint-Mars să-i asculte și să raporteze fidel cui trebuie.

Grațioasele concesii regale se înmulțesc. Fouquet primește în celulă până și gazete, cum ar fi *Mercure galant.* Ca și cum Ludovic ar vrea să-l țină la curent cu tot ce se întâmplă mai important în Franța și Europa. Louvois îi recomandă lui Saint-Mars să insiste cu deținutul cu osebire asupra victoriilor militare ale Regelui Preacreștin. În decembrie 1678, Louvois îi comunică lui Saint-Mars intenția de a întreține cu Fouquet un liber schimb de epistole. Scrisorile vor fi riguros sigilate și secrete, drept care Saint-Mars va trebui să aibă grijă numai ca ele să ajungă la destinație.

O lună mai târziu, spre totala sa uluire, temnicerul primește un memorial scris de rege cu mâna sa în privința condițiilor de detenție speciale pentru Fouquet și Lauzun. Cei doi vor fi liberi să se întâlnească și să discute după bunul plac, precum și să se plimbe prin toată citadela, nu numai în curtea închisorii. Vor putea să citească tot ce-și doresc, iar ofițerii garnizoanei vor avea obligația, în cazul în care cei doi vor avea plăcerea, să le țină companie. De asemeni vor putea cere și obține orice joc de societate sau de noroc. Trec doar câteva luni, și iată o altă deschidere: Fouquet poate să corespondeze liber cu toată familia.

— La Paris toată lumea trecea prin mari emoții, spuse Atto Melani, căci acum eram aproape siguri că mai devreme sau mai târziu Supraintendentul va fi eliberat.

După câteva luni, în mai 1679, încă o veste mult așteptată: în curând regele va permite familiei lui Fouquet să vină să-l vadă. Prietenii lui Fouquet sunt în al nouălea cer. Lunile trec în goană, se-mplinește anul. Cu răsuflarea tăiată, se așteaptă eliberarea Veveriței, dar care totuși nu se întâmplă. Lumea se teme acum de-o capcană, întinsă probabil de același Colbert. Grațierea nu are loc. În schimb, sosește vestea, ca un fulger năprasnic, a morții subite a lui Nicolas Fouquet în celula de la Pignerol, în brațele fiului său. Era 23 martie 1680.

— Și Lauzun? întrebai eu, în timp ce urcam prin puțul vertical care dădea în odăița de la han.

— Da, Lauzun, tipul a mai stat la răcoare doar câteva luni. A fost eliberat…

— Nu înțeleg, e ca și cum Lauzun ar fi fost închis doar ca să-i țină de urât lui Fouquet.

— Perfect. Dar vin și mă-ntreb, cu ce scop?

— Nu prea îmi dau seama, deși… ca să-l facă să vorbească. Ca să-i spună Fouquet acel ceva pe care regele voia să-l știe, ceva care…

— De-ajuns. Ai înțeles acum de ce trebuie să inspectăm odaia lui Pompeo Dulcibeni.

Percheziția s-a dovedit a fi mai lesnicioasă decât ne-am fi închipuit. Eu am stat de pază pe coridor, în vreme ce Atto a intrat în camera marchigianului, înarmat doar cu o lumânare. L-am auzit scotocind cu nădejde, făcând când și când pauze. După câteva minute am intrat și eu, măcinat de teama de a fi surprinși, dar și de curiozitate.

Atto deja trecuse prin ciur mare parte din obiectele personale ale lui Pompeo Dulcibeni: haine, cărți (între care cele trei volumașe luate din biblioteca lui Tiracorda), resturi de mâncare, un pașaport de trecere din regatul Neapolelui în Statul Bisericii și câteva gazete. Una din acestea purta titlul *Raport asupra înfruntărilor dintre armatele împăratului și ale Otomanului la 10 iulie 1683.*

— E vorba de asediul Vienei, murmură abatele Melani.

Și celelalte gazete, peste o duzină, erau pe aceeași temă. Terminarăm inspecția în mare grabă: nimic deosebit nu ne sărise în ochi. Când tocmai voiam să-i spun abatelui Melani că n-are rost să mai zăbovim, acesta se opri în centrul odăii, scărpinându-și gânditor bărbia.

Pe neașteptate se repezi spre dulap și dibuind raftul cu rufe murdare, se cufundă cu totul acolo, pipăind și controlând lenjeria intimă. Scoase în fine o pereche de izmene de muselină și începu să le palpeze în mai multe puncte, oprindu-se cu mâinile la o cusătură tighelită prin care trecea panglica de legat la brâu.

— Asta e. Duhneau, dar merită, spuse încântat abatele Melani extrăgând din izmenele lui Dulcibeni o mică serpentină plată. Câteva foi de hârtie îndoite și presate. Abatele le desfăcu și, punându-le la lumina lumânării, începu să le citească.

L-aș minți pe cititorul acestor pagini dacă i-aș ascunde că icoana acelor clipe mi-a rămas în amintire, pe cât de vie, pe-atât de confuză. Am parcurs cu lăcomie, aproape la unison, scrisoarea cuprinsă în acele foi. Era un lung discurs în latină, scris de o mână senilă și șovăielnică.

«Optimo amico Nicolao Fouquet… mumiarum domino… tri-butum extremum… secretum pestis… secretum morbi… ut lues debelletur… incredibil, într-adevăr, șopti ca pentru sine abatele Melani.

Câteva din acele cuvinte mi se părură ciudat de familiare. Mă pofti imediat după aceea să stau de pază pe coridor, ca să nu fim surprinși de locatar. M-am postat în fața ușii, trăgând cu ochiul la scările pe care ar fi trebuit să urce, dintr-un moment într-altul, Dulcibeni. Atto citea în continuare și-l auzeam bombănind neîncetat că nu-i vine să creadă și altele de felul acesta.

Dar vai, de ceea ce mă temeam cel mai mult, n-am scăpat. Astupându-și nasul și gura, cu ochii ieșiți din orbite, abatele Melani se repezi afară din odaie și-mi puse în mână scrisoarea. Se răsuci de mai multe ori, încercând din răsputeri să-și stăpânească un strănut deosebit de primejdios. Din sfârșitul scrisorii pe care el n-apucase să-l citească, am înțeles prea puțin, asta și din cauza agitației și zecilor de piruete stranii prin care Atto Melani încercă să se opună beneficei izbucniri. Ultimul rând m-a făcut totuși să pricep de ce cuvintele *mumiarum domino* îmi sunau cunoscute; necrezându-mi ochilor, descifrai semnătura: *Athana-sius Kircher I. H. S.*

Cu ultimele puteri, Atto arătă spre izmenele lui Dulcibeni, în tivul cărora m-am grăbit să ascund acele foi de hârtie. Nu puteam, firește, să le sustragem: Dulcibeni și-ar fi dat seama, iar urmările ar fi fost greu de prevăzut. Părăsind odaia lui Dulcibeni și închizând-o cu cheia, Atto Melani explodă în cele din urmă într-un tunător, eliberator, triumfal strănut. Ușa lui Cristofano se deschise.

O luai pe scări în jos și nu m-am oprit decât în pivniță. L-am auzit pe medic apostrofându-l pe abatele Melani de ce nu stă în cameră. Abatele trebui să recurgă la întreaga sa elocință spre a găsi cât de cât o scuză: tocmai voia să-l consulte pe medic, spuse, fiindcă era cât pe-aci să se sufoce din pricina unei crize de strănutat.

— Aha, atunci cum de-aveți pantofii atât de murdari? îl chestionă Cristofano ridicând tonul.

— Oh, de…, mda… vedeți, călătorind eu de la Paris și până… nu i-am mai curățat, cu toate astea care au venit pe capul nostru, se bâlbâi Atto. Totuși, ar fi bine să nu vorbim aici, să nu-l trezim cumva pe Bedford. Într-adevăr, camera englezului era la doi pași.

Medicul bombăni ceva, după care am auzit ușa închizându-se. Cu siguranță îl invitase pe abate în odaia lui. După câteva minute i-am auzit ieșind din nou.

— Povestea asta nu-mi place deloc, o să vedem acum cine se mai distrează făcând pe somnambulul, șopti Cristofano bătând la o ușă.

Din interior răspunse vocea pe jumătate adormită a lui Devizé.

— Nu e nimic, scuzați-mă, doar un control de rutină, spuse medicul.

Pe mine mă treceau sudori reci. Era acum rândul lui Dulcibeni.

Cristofano bătu la ușă. Se deschise: „Da?” Pompeo Dulcibeni se-ntorsese.

* * *

Îndată ce apele s-au liniștit, am urcat să-l aștept în odaia mea pe Atto Melani. Ceea ce refuzam să credem, vai, se întâmplase. Cristofano îl descoperise pe Atto târcolind prin han, dar și mai grav era faptul că la acel du-te-vino nocturn asistase și Dulcibeni. Care se întorsese din voiaj chiar în momentul în care Atto se afla în odaia lui Cristofano. Eu mă aflam pe scări, jos de tot, și nu l-am auzit pe Dulcibeni întorcându-se. Gentilomul marchigian avusese grijă să coboare treptele dintre debaraua secretă și camera lui de la primul cat cu pași de pisică, deși bezna era totală. Ceea ce era un caz destul de curios, chiar dacă nu imposibil.

De necrezut însă era faptul că Dulcibeni a reușit să se întoarcă la timp după ce rătăcise prin cele subterane, se întreținuse cu Tiracorda și străbătuse din nou galeriile, cățărându-se fără alt ajutor prin chepeng, umblând pe întuneric și urcând scări abrupte. Dulcibeni era într-o formă de zile mari. Prea multă vână, crezui eu, pentru un om de vârsta lui.

Prea mult n-am avut de așteptat ca să-l revăd pe abatele Melani deschizându-mi ușa. Era nervos din cale-afară din pricina felului ridicol în care ne-am lăsat surprinși de Cristofano, trezindu-i bănuieli și lui Dulcibeni.

— Și dacă Dulcibeni evadează?

— Nu cred. Îi e frică să nu dea alarma Cristofano, dar și de faptul ca noi, sub amenințarea celor de la Prefectură, să nu pactizăm cu medicul, dezvăluind pasajul subteran și chepengul prin care se ajunge direct la casa prietenului Tiracorda. Ceea ce ar duce de râpă misterioasele lui planuri. Cred mai degrabă că, începând de mâine, Dulcibeni se va grăbi să-și ducă la îndeplinire planurile, drept care trebuie și mai bine supravegheat.

— Descoperind totuși acea scrisoare din izmene, am repurtat un mare succes, adăugai eu recăpătându-mi buna dispoziție. Apropo, cum de v-a trecut prin minte ascunzătoarea respectivă?

— Văd că nu-ți place să faci legăturile. Cu cine se-nsoțea Dulcibeni când a tras la han?

— Cu Devizé. Și cu Fouquet.

— Bine. Și unde-și ascundea Fouquet biletele când era întemnițat la Pignerol?

Mi-am adus aminte atunci de ce-mi povestise acum o oră abatele Melani.

— În scaune, în căptușeala hainelor și în lenjerie!

— Exact.

— Ceea ce înseamnă că Dulcibeni știe totul despre Fouquet.

Abatele încuviință din plin.

— Prin urmare nu e adevărat ceea ce Dulcibeni le-a spus celor de la Prefectură în dimineața când ne-au închis, și anume că-l cunoscuse de curând pe bătrânul francez.

— Exact. Un asemenea grad de intimitate dovedește de fapt, că Dulcibeni și Supraintendentul se cunoscuseră cu mult timp înainte. Să nu uităm că Fouquet, aproape ruinat la finele celor douăzeci de ani de închi-soare, n-a avut cum să mai bată și alte drumuri înainte de a se stabili la Napoli. Cu siguranță a căutat un adăpost anonim într-un cerc de janseniști, dușmani înrăiți ai lui Ludovic al XlV-lea și înrădăcinați de multă vreme în acel oraș.

— Acolo l-a și cunoscut pe Dulcibeni, căruia apoi și-a dat pe față adevărata identitate, rezumai eu.

— Chiar așa. Prin urmare prietenia lor era veche de trei ani, iar nu de două luni, așa cum Dulcibeni a dat de înțeles.

Drept care, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom da de capăt acestei afaceri. A trebuit atunci să-i mărturisesc abatelui Melani că nu prea înțelesesem conținutul scrisorii pe care o citisem pe furiș în odaia lui Dulcibeni.

— Bietul de tine, cât o să mai ai nevoie de cineva care să-ți deschidă mintea? Dar nu contează. O să aibă nevoie chiar și viitorul gazetar.

Așa cum îmi povestise zilele trecute, Atto îl întâlnise pe Kircher acum patru ani pe când acesta deja era nebun. Scrisoarea cu pricina părea să ateste jalnicele condiții mintale ale marelui om de știință: era adresată Supraintendentului de la Finanțe Nicolas Fouquet, ca și cum bietului Fouquet nu i se întâmplase nimic.

— Pierduse noțiunea timpului, spuse Atto, ca acei moși care cred că sunt copii și întreabă de mama lor.

Cu toate astea, conținutul scrisorii era în afara oricărei îndoieli. Kircher, simțind că-i fuge pământul de sub picioare, adresa prietenului său Fouquet un ultim semn de mulțumire, într-adevăr, amintea iezuitul, Fouquet fusese singurul demnitar căruia îi făcuse cunoscută teoria sa. La rândul său, Su-praintendentul se aruncase la picioarele lui Kircher plin de admirație atunci când acesta îi împărtășise amănunțit marea descoperire a vieții: *secretumpestis.*

— Se pare că m-am dumirit! mă grăbii eu să confirm, este vorba de tratatul lui Kircher despre ciumă. Dulcibeni a pomenit de el la începutul carantinei: Kircher a scris că ciuma nu depinde de miasme și de umori nesănătoase, ci de mici ființe, *vermiculi animați,* sau așa ceva. Poate chiar secretul ciumei: acești *vermiculi* invizibili.

— Ai luat-o razna, mă bloca Atto. Teoria acestor *vermiculi* n-a fost nicicând secretă. Kircher însuși a publicat-o cu aproape treizeci de ani în urmă în *Scrutinium phisico-medicum conta-giosae luis quae pestis*

dicitur. În scrisoarea posedată de Dulcibeni se află mult mai mult: Kircher anunță că știe trei lucruri: *praevenire, regere e debellare*.

— Cu alte cuvinte, să prevină, să controleze și să-i vină de hac ciumei.

— Bravo. Ăsta e *secretum pestis*. Și ca să nu uit ce-am reușit să citesc, înainte să vin la tine, am trecut prin cameră și m-am notat frazele mai importante.

Îmi arătă câteva cuvinte și fraze eliptice în latină, transcrise în grabă pe o hârtie:

secretum morbi
morbus crescit sicut mortales
augescit patrimonium
senescit ex abrupto
per vices pestis petit et regreditur
ad infinitum renovatur
secretum vitae arcanae obices celant

— După Kircher, explică Atto, morbul ciumei se naște, îmbătrânește și moare ca și oamenii. Dar se hrănește pe cheltuiala lor: când e tânăr și viguros, își sporește patrimoniul cât mai mult, așa cum face un prinț nemilos cu supușii săi, și prin molimă face nenumărate victime și seamănă moarte. Pe neașteptate însă slăbește și decade asemeni unui biet bătrân la capătul puterilor; în cele din urmă, moare. Epidemia e ciclică: atacă popoare-ntregi, se odihnește, atacă din nou după câțiva ani, și tot așa *ad infinitum*.

— Adică e un fel de… un ceva care se-nvârte neîncetat într-o horă.

— Exact. Un lanț circular.

— Prin urmare ciuma nu poate fi răpusă în veci, deși Kircher era optimist.

— Nu e așa, căci ciclul poate fi modificat, recurgând tocmai la acel *secretum pestis*.

— Și cum acționează?

— Am citit că se-mparte în două: *secretum morbi,* pentru a răspândi molima, și *secretum vitae,* pentru a lecui.

— Adică o vrăjitorie aducătoare de ciumă și antidotul ei!

— Exact.

— Și cum se întâmplă în realitate?

— N-am înțeles, fiindcă însuși autorul n-a dat lămuriri. A insistat mult, după câte-am citit, asupra unui singur punct. Ciclul ciumei are în ultimele lui zbateri ceva neașteptat, misterios, străin de știința medicală: morbul, după ce-a ajuns la apogeu, *senescit ex abrupto,* adică se sfârșește brusc.

— E-atât de ciudat totul. Și de ce Kircher nu și-a publicat descoperirile?

— Se temea poate să nu li se dea o folosință primejdioasă. Nimic

mai ușor decât să ți se fure un lucru atât de valoros, de îndată ce-ai predat manuscrisul la tipar. Poți să-ți închipui dezastrul pentru lumea-ntreagă, dacă acele secrete ar fi încăput pe mâini rău intenționate.

— Inseamnă că ținea mult la Fouquet, dacă i s-a încredințat numai lui!

— Pot să-ți garantez că era de-ajuns să stai de vorbă cu Veverița, fie și o singură dată, și erai pe deplin cucerit. Kircher adaugă însă că *secretum vitae* este **disimulat de** *arcanae obices.*

— *Arcanae obices?* Asta înseamnă „misterioase piedici". La ce se referă?

— N-am nici cea mai mică idee. Probabil face parte din jargonul alchimiștilor, al spagiricilor sau al necromanților. Kircher cunoștea tot felul de religii, rituri, superstiții și drăcovenii din lumea largă. Totodată *arcanae obices* poate fi și o expresie codificată pe care Fouquet ar fi știut s-o descifreze citind scrisoarea.

— Care scrisoare nu putea să-i parvină lui Fouquet, îmi amintii eu, de vreme ce se afla în închisoarea de la Pignerol.

— Observația e isteață. Și totuși cineva trebuie să i-o fi încredințat, altfel n-am fi găsit-o la Dulcibeni. Sunt ispitit să cred că hotărârea de a-l pune în posesia scrisorii a fost luată de cel ce controla personal întreaga corespondență.

Tăcui, necutezând să mă lansez în presupuneri.

— Iar acest om nu e altcineva decât Maiestatea sa regele Franței, spuse Atto înecându-se parcă de teama propriilor cuvinte.

— Inseamnăcă, ezitai eu, *secretum pestis…*

— Era exact ceea ce regele voia de la Fouquet.

Asta mai lipsea, mi-am spus. Rostindu-i-se numele, mi s-a năzărit brusc că Regele Preacreștin, Fiul cel mare și preaiubit al Bisericii, s-ar fi strecurat printr-o lucarnă în han, ca o rafală de vânt rece și mânios, gata să mătură de la Donzello orice lucru rămas de pe urma bietului Fouquet.

— *Arcanae obices, arcanae obices,* fredona îngândurat Melani, zdrăngănind cu degetele pe genunchi.

— Domnule Atto, l-am întrerupt, credeți că până la urmă Fouquet i-a livrat regelui *secretum pesti?*

— *Arcanae…* ce spui? Nu știu, din păcate chiar nu știu.

— Nu cumva Fouquet a fost eliberat tocmai fiindcă a mărturisit?

— Fapt e că dacă ar fi evadat, s-ar fi auzit imediat. Probabil că lucrurile s-au desfășurat așa: când Fouquet a fost arestat, s-au găsit asupra lui scrisori de la un misterios prelat, în care se face vorbire despre secretul ciumei, scrisori care ar fi ajuns la Colbert. Dacă aș fi avut mai mult timp atunci când am pătruns în cabinetul lui Colubra, poate că le-aș fi dibuit.

— Și pe urmă?

— Apoi a început procesul lui Fouquet. Acum știm de ce regele, inspirat de Colbert, s-a opus din răsputeri ca Fouquet să se aleagă doar cu surghiunul. Îl voiau în temniță, ca să-i smulgă acel *secretum pestis*. În plus, neștiind cine e misteriosul prelat, nu puteau afla decât tot de la Supraintendent. Dacă ar fi știut de Kircher…

— Și la ce le-ar fi fost de folos secretul ciumei?

— Era la mintea cocoșului, spuse Atto înfierbântându-se: controlul asupra ciumei i-ar fi permis lui Ludovic al XlV-lea să regleze conturile o dată pentru totdeauna cu dușmanii săi. Visul de a exploata ciuma în scopuri militare era vechi de secole, încă Tucidide, precizează Atto, povestea că atenienii, atunci când orașul le-a fost decimat de molimă, i-au bănuit pe dușmanii lor din Peloponez de răspândirea bolii prin otrăvirea fântânilor. Mai aproape de noi, turcii încercaseră (deși cu slabe rezultate) să folosească molima pentru cucerirea orașelor asediate, catapultând înăuntru leșuri infectate. Fouquet avea în mână arma secretă pe care Regele Preacreștin ar fi putut s-o folosească pentru a pune la punct Spania și Imperiul, și, în fine, pentru a nimici Olanda lui Wilhelm de Orania.

Întemnițarea fusese deci atât de necruțătoare, tocmai spre a-l sili pe Fouquet să vorbească, și totodată pentru a avea siguranța că n-o să transmită secretul unuia din mulții lui amici. Iată de ce i s-a interzis să scrie. Dar Fouquet nu s-a resemnat și pace.

De ce? se întrebă retoric abatele Melani. Fiindcă știa că secretul pe care-l păstra era singura garanție că rămâne în viață!

Poate că Supraintendentul negase pur și simplu ani în șir c-ar fi știut cu adevărat cum se răspândește molima; se poate la fel de bine să fi sugerat doar jumătăți de adevăr menite să-l facă să câștige timp și-n plus să obțină un regim carcerar mai puțin intolerant.

Atunci de ce a fost eliberat?

Scrisoarea bătrânului Kircher, deja senil, sosise la Paris, iar Fouquet nu mai avusese cum să nege, amenințate fiindu-i viața, a lui și a familiei. Este posibil ca Supraintendentul să fi cedat și să-i fi făgăduit regelui *secretum pestis* în schimbul libertății. Se pare însă că n-ar fi respectat înțelegerea. Iată de ce… de ce informatorii lui Colbert i-au luat urma.

Și dacă de fapt a fost invers?

Ce vrei să spui?

Poate că regele a fost cel care n-a respectat înțelegerea.

Să păstrăm măsura. Nu pot să-mi permit să cred că Maiestatea sa…

Atto nu-și termină fraza, pradă nu se știe cărui subit vârtej de gânduri și meditații. Am înțeles că mândria sa nu tolera să-mi asculte ipoteza: anume că regele ar fi putut să-i promită Supraintendentului eliberarea în schimbul secretului, cu gândul ascuns însă să-l elimine

imediat după aceea. Lucru ce nu avusese loc numai fiindcă, conform imaginației mele încinse, Fouquet probabil anticipase mișcarea și cumnecum, ajutat desigur de cineva, reușise în chip rocambolesc să scape. În timp ce fantezia mea se făcea tot mai năvalnică, abatele, ațintindu-și privirile, părea să-mi urmeze raționamentul întocmai, eram sigur de asta.

— …Un singur lucru e totuși sigur, spuse el pe neașteptate.

Și anume?

În fuga lui Fouquet și în *secretum pestis* sunt implicați și alții. Mulți alții. În primul rând Lauzun, care cu siguranță a fost trimis la Pignerol pentru a-l trage de limbă pe Fouquet, nu înainte de a i se făgădui revenirea grabnică la sânul bogatei soțioare, zisă Mademoiselle. Apoi Devizé, care l-a însoțit pe Fouquet la Donzello. Și poate chiar maestrul lui Devizé, Corbetta, care ca și elevul său era devotat bietei regine Maria Tereza, dar și un expert în criptografie. Să nu uităm faptul că *secretum vitae* a fost într-un fel ocultat prin acele *ar-canae obices.* Iar Devizé a ținut-o tot în minciuni: ți le amintești pe cele legate de teatrele din Veneția? În fine, îl avem pe Dul-cibeni, confident al lui Fouquet, și care ascunde în tivul izmenelor scrisoarea ce vorbește despre *secretum pestis;* este un negustor oarecare, spune el, dar când descrie ciuma, parc-ar fi Para-celsus în persoană.

Se opri să-și tragă sufletul. Gura i se uscase.

Credeți că Dulcibeni cunoaște *secretum pestis?*

Posibil. Acum însă s-a făcut târziu, s-o lăsăm pentru altă dată.

— Toată povestea asta mi se pare absurdă, încercai eu să-l calmez, prea multe presupuneri care nu se leagă.

— Cred că ți-am mai spus. Afacerile de stat nu se înțeleg decât privind faptele din cu totul alt punct de vedere. Nu contează ce gândești, ci cum. Nimeni nu știe totul, nici măcar regele. Și când nu știi, trebuie să-nvești să presupui, chiar și adevăruri care la prima vedere par absurde: o să ai surpriza să descoperi că totul e dramatic de adevărat.

Pământiu la față, ieși cercetând coridorul la dreapta și la stânga, ca și cum cineva ar fi stat să-l pândească. Teama lui Atto Melani, ce se înfederase în fine pe deplin, nu mai era pentru mine un mister. Nu-l mai invidiam pentru misiunea lui secretă, pentru relațiile lui la curțile euro-pene, pentru iscusința lui de om de acțiune și uneltire.

Venise la Roma spre a-l sluji pe regele Franței și să dezlege un mister. Știa acum că dezlegarea acelui mister presupunea anchetarea regelui însuși.

A OPTA ZI

18 septembrie 1683

A doua zi m-am trezit agitat și febril. În ciuda îndelungilor dezbateri pe care le-avusesem cu Atto noaptea trecută, și a somnului pe sponci, eram perfect refăcut și numai bun de acțiune. În realitate, nu prea știam ce trebuia să fac: prea multele mistere care cutreierau hanul ne împiedicau să luăm fie și cea mai mică hotărâre. Prezențe amenințătoare sau inaccesibile (Ludovic al XlV-lea, Colbert, regina Maria Tereza, Kircher însuși) își făcuseră intrarea în han și în viața noastră. Flagelul ciumei nu încetase încă să ne chinuie și să ne îngrozească; în plus, câțiva din chiriași vădeau de câteva zile înfățișări și comportamente indescifrabile sau suspecte. Ca și cum n-ar fi fost de-ajuns, gazeta astrologică sustrasă lui Stilone Priaso promitea pentru zilele următoare evenimente dezastruoase și aducătoare de moarte.

În timp ce coboram scările spre bucătărie, l-am auzit pe abatele Melani cântând în șoaptă, dar sfâșietor:

Infelice pensier, chi ne conforta?
Ohime! Chi ne consiglia?…

Atto, așadar, se simțea și el dezorientat și abătut. Poate chiar mai rău decât mine! Mă grăbii să trec mai departe, evitând să mai aud asemenea mâhnite ieșiri. Ca de obicei, l-am ajutat cu sârg pe Cristofano la bucătărie și la împărțirea bucatelor. Pregătisem melci fierți și rumeniți în ulei, peste care pusesem usturoi pisat, mentă, pătrunjel, condimente și felii de lămâie. Plăcură tare mult chiriașilor.

Mi-am pus toată priceperea la bătaie, înrâurit parcă de un exces de vitalitate. Benefica mea dispoziție sufletească și trupească fu încoronată de un eveniment pe cât de îmbucurător, pe-atât de neașteptat.

— Cloridiaa-ntrebat de tine, îmi dădu de veste Cristofano după-masă, trebuie neapărat să urci la ea.

Motivul pentru care mă chemase (ceea ce Cristofano știa) era cu totul banal. Cloridia tocmai se spăla pe cap într-o cădită, cu corsajul desfăcut. Odaia era inundată de fel de fel de miresme. Luat prin surprin-dere, am auzit-o spunându-mi să-i torn pe păr oțetul dintr-o sticluță de pe toaletă. Așa cum voi afla mai târziu, ea îl folosea ca să-i facă pletele cât mai lucioase.

În timp ce-i împlineam cererea, mi-am amintit îndoielile pe care cuvintele de pe urmă ale Cloridiei mi le lăsaseră în suflet cu ocazia ultimei noastre întrevederi. Vorbindu-mi de extraordinarele coincidențe numerologice între data sa de naștere și cea a Romei, făcuse aluzie la o nedreptate ce i se făcuse, legată de întoarcerea ei în acest oraș. După care îmi explicase că trăsese la Donzello urmând o anume *virga ardentis,* o nuia arzătoare, zisă și tremurătoare sau proeminentă. Ceea ce, datorită și gestului echivoc cu care-și însoțise cuvintele, luasem drept o aluzie nerușinată. Îmi făgăduisem atunci să pricep ce e cu povestea asta. Și iată că acum Cloridia îmi oferea ea

însăși ocazia prin neașteptata invitație.

— Dă-mi prosopul. Nu, nu acela, celălalt mai mic, de în, îmi porunci ea, în timp ce-și răsucea în fel și chip părul.

Făcui întocmai. Își înfășură capul în acea pânză cu care-și șterse mai întâi umerii.

— Vrei să mă piepteni tu? făcu ea cu cea mai mieroasă voce. E atât de-ncrețit că dacă m-apuc eu să-l descurc, n-am cum să nu rup din fire.

Am fost fericit să fiu pus la o astfel de treabă plăcută. Stătujos cu spatele la mine, cu baierele corsetului tot desfăcute, și-mi spuse că va trebui să încep cu vârfurile de la care să urc în sus până la rădăcina părului. Era momentul potrivit s-o rog să-mi povestească ce-o adusese la Donzello, și i-am amintit unde rămăsese data trecută. Cloridia fu de acord.

Așadar, ce e această nuia arzătoare sau tremurătoare, domnișoară Cloridia? întrebai.

„Nuiaua și toiagul dvs. Mi-au adus mângâierea", declamă ea. Psalmul 22.

Oftai ușurat.

— Chiar nu știi? E o simplă nuia de alun bifurcată, lungă de un picior și jumătate și groasă cât degetul, nu mai veche de un an. I se mai spune și varga lui Pallas, caduceul lui Mercur, bagheta lui Circe, varga lui Aaron, toiagul lui Iacob. Și, de asemenea, varga sfântă, lucioasă, proeminentă, transcendentă, căzătoare, superioară, nume pe care i le-au dat italienii, lucrători în minele de mercur din Trento și Tirol. Este comparată cu bastonul augural al romanilor folosit drept sceptru, cu toiagul de care s-a slujit Moise ca să facă apa să țâșnească din stâncă, cu sceptrul lui Assur, regele perșilor și mezilor, de la care Esther obținea tot ce dorea, îndată ce-i săruta capătul.

Ea se lansă astfel într-o savantă și lucidă interpretare, căci cum bine-mi aminteam, Cloridia nu era pur și simplu o prostituată, ci o curtezană; și nu erau pe lume femei mai iscusite în a însoți meșteșugul iubirii cu erudiția.

— Nuiaua se folosește de peste două sute de ani la descoperirea metalelor, și de o sută, a apelor, lucru știut de altfel de toată lumea. În schimb, din cele mai vechi timpuri se folosește la prinderea criminalilor și asasinilor într-un mare număr de țări și locuri îndepărtate: Idumea, Sarmația, Getulia, Goția, Reția, Raphia, Iberia, Silesta, Cirenaica de Jos, Marmarida, Manțiana, Confluența, Prufuik, Alexandria, Argenton, Frigia, Galația, Cuspia, Livonia, Casperia, Serique, Brixia, Trapezunt, Siria, Cilicia, Mutina, Arabia fericită, Malignes în Brabant, Liburnia, Schiavonia, Ossiana, Pamfilia, Garamantes și, în fine, Lidia, care se numea *olim* Meonia, unde curg râurile Hermes și Pactol, ridicate în slăvi de poeți. În Gedrocia, un

ucigaș a fost urmărit peste patruzeci și cinci de leghe pe uscat și peste treizeci pe mare, până ce a fost, în cele din urmă, capturat. Cu nuiaua i s-a dibuit chiar patul în care dormise, masa la care mâncase, farfuriile și cana de băut.

De la Cloridia am aflat că misterioasa nuia acționează în virtutea porozității corpurilor, din care se tot desprind particule impalpabile ca niște emanații continue. Între corpurile vizibile și ființele care scapă închipuirii și înțelegerii noastre există într-adevăr un soi intermediar de agenți volatili, deosebit de subtili și activi, numiți corpusculi, sau particule de materie, atomi, materie atomizată. Corpusculii aceștia sunt deosebit de misterioși, dar foarte folositori. Uneori e vorba de o emanație a substanței înseși din care se trag; sau a unei terțe substanțe, care călăuzește virtutea materiei iradiante spre materia absorbantă. Spiritele animale, de pildă, au o terță substanță, pe care creierul (receptacul al ei) o distribuie nervilor și de-acolo mușchilor pentru a produce feluritele mișcări. Alteori, în schimb, asemenea corpusculi se află în aerul din jurul materiei iradiante, care exploatează acel aer ca pe un vehicul care să-i transfere propria amprentă în materia absorbantă.

— În felul ăsta, de pildă, acționează clopotul și limba clopotului, care agită aerul din preajmă, care la rândul său izbește aerul învecinat, și tot așa până se izbește de urechea noastră, care se alege cu senzația de sunet, mă lămuri Cloridia.

În plus, tot corpusculii cu pricina dădeau naștere simpatiei și antipatiei, și chiar și iubirii.

— Fapt e că urmărirea hoțului sau a ucigașului se bazează pe antipatie. În târgul din Amsterdam am văzut o turmă de porci grohăind furios la un măcelar ce se apropiase de ei și încercând, pe cât le îngăduia frânghia cu care erau legați de gât, să sară pe el. Asta fiindcă porcii simțiseră corpusculii de la alți porci de curând tăiați de măcelar: corpusculi care pătrunseseră în hainele omului și care acum, prin aerul dislocat de acela, iritaseră turma de porci vii.

Din același motiv, aflai cu surprindere, sângele unui om ucis sau chiar numai rănit (sau al unei femei siluite) se pune în mișcare și se scurge din rană în direcția răufăcătorului. Spiritele și corpusculii ce țâșnesc din sângele victimei îl împresoară pe călău și se zbuciumă din cauza ororii pricinuite de un om atât de crud și sângeros, înlesnind astfel celui cu nuiaua să-i urmărească și să le vină de hac.

Dar chiar dacă fărădelegea s-a comis indirect sau la distanță, de exemplu la comandă, sau prin acte și hotărâri provocatoare de moarte sau rănire, varga poate să le dea de urmă făptuitorilor, cu condiția să se plece de la locul crimei. Adevărul e că spiritul celor vinovați intră în panică sub alarma grozăviilor săvârșite, și se înfricoșează de judecata de apoi care, așa cum spune Sfânta Scriptură, veghează

mereu pragul sufletului scelerat.

„Fugit impius nemine persequente: nelegiuitul fuge, chiar dacă nimeni nu-i ia urma", câtă Cloridia cu un neașteptat aplomb, ridicându-și ochii săgetători.

În același fel, tot din antipatie, o coadă de lup spânzurată pe peretele unui grajd îi împiedică pe boi să mănânce; vița de vie nu se-mpacă cu varza; cucuta se ține departe de virnanț și cu toate că sucul de cucută e o otravă mortală, nu face niciun rău dacă după ce l-ai băut înghiți suc de virnanț. La fel e antipatia de neîmpăcat dintre crocodil și scorpion, elefant și porc, leu și cocoș, corb și bufniță, lup și oaie, broască râioasă și nevăstuică.

Dar așa cum am mai spus, corpusculii produc și simpatie și iubire, continuă Cloridia, după care recită:

Există noduri tainice, există simpatii
al căror dulce acord dă sufletelor armonii,
încât se-ndrăgesc duși de un sacru rit
de-acel nu se știe ce în veci nelămurit.

Ei bine, dragul meu, ceea ce nu reușim să explicăm sunt tocmai acești corpusculi. După Giobatta Porta, există o mare simpatie între palmierul mascul și palmierul femelă, între vița de vie și măslin, între smochin și mirt. Și tot din simpatie, un taur înfuriat se potolește pe loc dacă e priponit de un smochin; sau un elefant se îmblânzește la vederea unui berbec. Află că, după Cardanus, șopârla are simpatie pentru om, și-i place să se uite la el și să-i soarbă saliva de pe jos.

În timp ce vorbea, întinse un braț la spate și luându-mi mâna cu care o pieptănam, mă trase mai aproape de ea.

— Tot așa, continuă ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, afecțiunea sau atracția secretă, pe care o simțim ca pe o poruncă pentru cineva încă din primul moment, se datorează unei emisii de spirite sau corpusculi ai respectivei persoane, care reușesc să ni se întipărească drăgăstos în ochi și nervi, ajungând astfel la creier și dându-ne o senzație de plăcere.

Mâinile mele tremurătoare ajunseră cu pieptănul la tâmple.

— Și știi ceva? adăugă sigură de sine. Atracția asta are marea putere de a face din obiectul dorințelor noastre ceva fără cusur și plin de merite.

Pe mine, cu siguranță, numai un chior m-ar putea vedea perfect, îmi spuneam în gând, încercând să-mi stăpânesc emoția violentă. De fapt, amuțisem.

Cloridia își rezemă ușor capul la pieptul meu și oftă.

— Acum trebuie să-mi descurci părul de la ceafă, dar ai grijă să nu mă doară; acolo șuvițele sunt pe cât de încâlcite, pe-atât de sensibile și delicate.

Mă puse să stau jos în fața ei, pe pat, și-și puse capul în poala mea,

cu fața în jos, oferindu-mi gâtul. Încă zăpăcit și confuz, simții pe la vintre căldura răsuflării Cloridiei. Reîncepui să mă ocup de buclele ei. Simțeam cum mi se golește capul definitiv.

— Încă nu ți-am explicat felul cum se folosește cu succes nuiaua, reluă ea calmă, așezându-se cât mai bine în poala mea. Află înainte de toate, că natura n-are decât un singur mecanism în toate operațiile ei, și ea e singura care poate deslușì mișcarea nuielei. Trebuie mai întâi să înmoi vârful nuielei în oarece materie, pe cât posibil umedă și caldă (ca sângele sau alte umori) care are de-a face cu ceea ce se dorește. Asta fiindcă atingerea descoperă uneori ceea ce ochii nu pot. Se ia apoi nuiaua între două degete, punând-o la înălțimea pântecelui. Ea poate să fie ținută în echilibru și pe dosul mâinii, dar după părerea mea nu dă rezultat. Se înaintează apoi încet-încet, în direcția în care credem că se află ceea ce căutăm. Trebuie mers înainte și înapoi, în sus și-n jos, de mai multe ori, până când nuiaua se ridică; așa ai siguranța că direcția angajată e cea bună. Înclinarea nuielei, de fapt, e comparabilă cu înclinarea acului busolei: răspunde unei atracții magnetice. Important e ca nuiaua să evite mișcările bruște, altfel se strică volumul de aburi și damfuri provenite din locul căutat, și care, impregnând nuiaua, o fac să se ridice în direcția potrivită. Când și când, e bine să iei în mână cele două coarne de la rădăcina nuielei, fără însă să strângi prea tare, așa încât dosul palmei să fie întins în jos și având grijă ca vârful nuielei să fie tot timpul ridicat spre atingerea țintei. Mai trebuie să știi că nuiaua nu se mișcă decât în anumite mâini. E nevoie de un dar special și de multă pricepere. De pildă, nu se mișcă în mâinile cuiva care asudă mult și urât, căci corpusculii acelei transpirații brutale alterează coloana de vapori, damfuri și aburi. Dar se-ntâmplă uneori ca nuiaua să nu se miște chiar în mâinile cuiva care a folosit-o cândva cu succes. Mie, slavă Domnului, nu mi s-a-ntâmplat niciodată. Dar poate să intervină ceva care să modifice firea celui ce trebuie să manevreze nuiaua și să-i facă sângele să fermenteze mai abitir. Ceva din mâncare sau aer poate produce săruri acre sau acide. Sau o muncă prea grea, nopți fără somn sau învățătură pot da o transpirație acră și brutală, care de pe mâini trece în țesutul nuielei și încurcă drumul coloanei de aburi, împiedicând-o să se miște. Asta fiindcă nuiaua acționează asupra corpusculilor invizibili, ca un microscop. Dacă ai vedea ce spectacol are loc atunci când, în fine, nuiaua ajunge la…

Cloridia tăcuse. Bătea la ușă Cristofano.

Mi s-a părut mie, sau a strigat cineva? Totul e-n regulă la voi? întrebă medicul cu răsuflarea tăiată de cursa făcută pe scări.

Nimic îngrijorător. Bietul nostru băiețaș s-a lovit de ceva, dar nu e decât un fleac. La revedere, domnule Cristofano, și mulțumesc, răspunse Cloridia zâmbind subțire.

Urlasem, ăsta era adevărul. Și-acum zăceam, vlăguit de plăcere și rușine, răsturnat pe patul Cloridiei.

Nu mai știu după cât timp și în ce fel ne-am despărțit. Îmi amintesc doar surâsul Cloridiei și tandra pălmuță după ceafă înainte să trag ușa după mine. Pradă celor mai felurite sentimente, am zbughit-o spre camera mea să-mi schimb izmenele: nu puteam risca să fiu găsit în halul acela de mânjit.

Era o frumoasă după-amiază, și aproape fără să-mi dau seama, am ațipit pe jumătate dezbrăcat.

* * *

M-am trezit după un ceas. Am trecut pe la abatele Melani să-l întreb dacă are nevoie de ceva: în realitate, amintindu-mi de mâhnirea din cântecul lui matinal, mi se făcuse milă și doream să-i țin de urât. În schimb, iată-l în cea mai bună formă:

Apetto ch'adora
e solo un bel guardo.
E solo un bel guardol…

La acel salut fredonat cu care mă întâmpină, îl privii întrebător.

— Mi se pare că te-am auzit de departe, hâm, suferind mai de dimineață. Până și Cristofano s-a speriat, știi? Era în dreptul ușii cu mine când te-am auzit de-acolo, din turnulețul Cloridiei…

— Oh, domnule Atto, cred că nu v-ați gândit la altceva, mă apărai eu roșind, domnița Cloridia nu…

— Desigur, bineînțeles, făcu abatele cu bruscă seriozitate, blonda Cloridia n-a făcut nimic: „unei inimi îndrăgostite" îi e de-ajuns o privire vrăjitoare, cum bine a zis *seigneur* Luigi, maestrul meu.

Am plecat de-acolo negru de rușine, urându-l pe Melani de moare.

La bucătărie l-am găsit pe Cristofano palid și foarte îngrijorat.

Englezul se simte rău. Foarte rău, silabisi el îndată ce mă văzu.

Dar tratamentele pe care i le-ați aplicat…

— Nimic. Mister. Miraculoasele mele *remedia:* inutile. S-a-nțeles? Bedford moare. Iar noi nu vom mai ieși de-aici. Toți, până la unul, spuse el sacadat, de parcă nu era vocea lui.

O pereche de cearcăne îngrozitoare i se vedeau pe față, iar privirea îi era a unui om rătăcit gata să-și piardă judecata.

Fapt e că starea englezului nu se îmbunătățise deloc, și nici pacientul nu-și recăpătase cunoștința. Aruncând o privire-n jur, văzui că în bucătărie nimic nu mai era la locul lui.

Vase, căni, cuptorașe aprinse, alambicuri și pahare de toate soiurile ocupau tot mobilierul și toate ungherele și locurile de trecere, inclusiv dușumeaua. Pe plită fierbeau două ceaune, precum și câteva tigăi. Cu groază am văzut puse la foc cele mai valoroase provizii de untură, carne, pește și poame aduse din pivniță, oribil amestecate cu preparate alchimice, scoțând un miros respingător. Pe masa mare, pe

etajera veselei, pe scrin și pe rafturile debaralei se așternea o puzderie de castronașe cu uleiuri și grămăjoare de pulberi în culori diferite. Lângă fiecare castronaș și grămăjoară se afla un bilețel: zedoaria, galanga, piper alb, piper negru, semințe de ienupăr, scoarță de chitru și de portocal, salvie, busuioc, maghiran, bacarale de dafin, busuiocul-cerbilor, gențiană, izma pădurilor, frunze de soc, trandafiri roșii și albi, lavandă, arbore de piper, rozmarin, mentă, scorțișoară, calamatus odo-ratus, dumbeț, cham epythis, maris, thuris albi, aloe hepatic, semințe de pelinariță, lemn de aloe, cadamom, ulei de dafin, galbanum, gumă de iederă, tămâie, cuișoare, tătănească mare, nucă tămâioasă, ghimbir, frăsinel alb, smirnă, ceară galbenă, terebentină fină și cenușă de foc.

M-am întors spre medic să-i cer explicații, dar n-am mai făcut-o: alb la față și cu privirea pierdută, Cristofano rătăcea de la un capăt la altul al camerei, adâncit în mii de operații, însă fără să sfârșească vreuna.

— Trebuie să mă ajuți. Incercăm imposibilul. Blestemați să fie gangli-onii lui Bedford, nu s-au deschis și pace. Nici măcar nu s-au copt, scârbele. Iar noi, ce facem? Țac, și le retezăm.

— Asta nu! exclamai, știind că incizarea buboanelor necoapte poate fi mortală pentru ciumat.

— Cu sau fără, tot o să crape, tăie scurt cu nefirească cruzime. Planul ar fi cam așa: mai întâi, trebuie să vomite. Dar nu cu pastile de mosc imperial. Îi dăm ceva mai tare, de pildă, diaromaticul meu pentru boli interne, dar și pentru cele externe. Două dramuri pe stomacul gol și-ncepe vomitatul. Dezleagă corpul, ușurează capul și provoacă salivarea. Semn că atacă toate bolile. *Recipe!* strigă el pe neașteptate, făcându-mă să tresar. Zahăr fin, perle măcinate, mosc, șofran, lemn de aloe, scorțișoară și piatră filosofală. *Misce* toate astea până obții tablete, care nu pot da greș: sunt miraculoase în contra ciumei. Subțiază umorile groase și alterate care dau naștere la buboane. Întăresc stomacul și bucură inima.

Vai de capul lui Bedford, mă gândii eu. Pe de altă parte însă, ce alternativă aveam? Orice nădejde de salvare era în mâinile lui Cristofano, pe lângă cele ale Domnului Dumnezeu. Medicul, covârșit de emoție, îmi repeta porunci după porunci, fără să-mi dea și timpul să le duc la împlinire, turuind rețete pe care le tot citise în textele de practică medicală.

— Punctul doi: *elixir vitae* pentru refacere. Mare succes aici la Roma, când cu ciuma din ’56. Mare virtute: vindecă de numeroase boli grave și maligne. Prin însăși natura sa, foarte pătrunzător. Are calitatea de a usca, revigorează toate locurile atacate de indiferent ce morb. Ferește toate lucrurile de la denaturare; rezolvă catarul, tusea și durerea de piept, precum și altele de aceeași natură. Ingrijește și

vindecă orice soi de ulcer infecțios, și ia cu mâna toate durerile cauzate de frigiditate *etcetera.*

La un moment dat păru să se clatine, cu privirea-n gol. Dădui să-l ajut, dar își reveni brusc.

— Punctul trei: pilule în contra ciumei datorate maestrului Alessandro Cospio da Bolsena. Imola, 1527: mare succes. Humă armeană. Terra sigillata. Camfor. Sclipeți. Aloe hepatic. Patru dramuri din fiecare. Totul amestecat cu suc de varză. Și un dram de șofran. Punctul patru: medicamentul de gură al maestrului Roberto Coccalino da Formigine. Mare medic la Reggio di Lombardia la 1500. *Recipe!* urlă din nou cu vocea sufocată.

Îmi porunci un decoct de spânz negru, siena, coloquint și revent.

— Medicamentul pentru gură al maestrului Coccalino o să i-l administrăm prin anus. Se va întâlni astfel la mijloc de drum cu pilulele maestrului Cospio. Și împreună vor înfrunta scârboasa de ciumă. Și vor ieși victorioase, așa să știi.

Urcarăm în odaia lui Bedford, care era mai mult mort decât viu, și dădui o mână de ajutor, chiar dacă îngrozit, la punerea în practică a ceea ce elaborase Cristofano.

La sfârșitul înfiorătoarelor operații, odaia semăna cu un abator: vomă, sânge și fecale ofereau, amestecate ca pe un șevalet, un spectacol de groază, ca să nu mai vorbim de mirosurile aferente. Am început să tăiem buboanele, ungând plăgile cu sirop acetic și ulei *filosoforum,* care, după spusele medicului, ar fi alinat durerea.

— Iar la urmă bandajăm totul cu plasturele *gratiadei,* încheie Cristofano, gâfâind sacadat.

Și chiar că era nevoie de *gratia dei,* milostivirea lui Dumnezeu, căci tânărul englez nu reacționase în niciun fel la terapie. Indiferent la toate, nu se clintise nici măcar sub bisturiu. Ne-am tot uitat la el, așteptând zadarnic un semn de viață.

Tot mai înverșunat, Cristofano mă luă cu el în bucătărie. Asudând și bombănind, începu să macine mai multe substanțe aromate. Le amestecă și le puse la fiert în rachiu rafinat, dând totul în clocot într-o retortă pusă la foc mic.

— Acum vom obține apă, ulei și flegmă, separate una de alta! anunță el cu convingere.

În scurt timp din recipient începu să picure o apă lăptoasă, care apoi se făcu fumegoasă și gălbuie. Cristofano o vărsă într-o ulcică de fier, acoperind-o cu grijă.

— Inima balsamului e gata, vesti Cristofano scuturând vasul cu bucurie exagerată și puțin grotescă.

Înteți focul de sub retorta, unde mai rămăsese să fiarbă ceva lichid care se transformă într-un ulei negru precum cerneala.

— Mama balsamului e gata! anunță el, turnând acel suc într-o

sticlă. Ațâță focul și mai mult, până ce toată substanța picură din retortă. Licoare de balsam, miraculos! se bucură el din cale-afară, întinzându-mi-o împreună cu celelalte două leacuri.

Le duc în odaia lui Bedford?

Nu! urlă el ca apucat, țintind cu arătătorul în sus, așa cum se face cu un câine sau un copil, măsurându-mă din cap până-n picioare. Ochii îi erau holbați și injectați de sânge.

Nu, băiete, nu e pentru Bedford, ci pentru noi. Trei rachiuri foarte bune pentru noi toți. Rafinate.

Îmi puse în brațe retorta încă fierbinte și-și turnă cu o neobișnuită frenezie un pahar de inimă de rachiu.

— Dar la ce folosește asta? întrebai intimidat.

În loc de răspuns, umplu un pahar din al doilea preparat, și-l dădu și pe acesta pe gât.

— Ca să speriem frica, ha, ha! râse el, în timp ce dădea peste cap o porție din al treilea rachiu și umplea și al patrulea pahar.

Mă sili astfel să ciocnesc și eu, nebunește, cu retorta goală pe care o țineam în mână.

— Așa că, atunci când ne vor duce să crăpăm în lazaret, nici n-o să băgăm de seamă! Ha, ha, ha!

Spunând asta, zvârli paharul peste umăr și râgâi viguros. Incercă să pășească, dar picioarele nu-l mai ascultau. Se prăbuși la pământ, înspăimântător de palid, pierzându-și cunoștința.

Îngrozit, mi-am zis să cer ajutor, dar am renunțat în ultimul moment. Dacă panica s-ar fi răspândit, situația de la han ar fi fost tot una cu haosul, riscând să ajungă la urechile santinelei de serviciu. Am dat fuga atunci să mă sfătuiesc cu abatele Melani. Cu mare precauție (și efort pe măsură), am reușit să-l cărăm pe medic până în camera lui, la primul cat, aproape fără să fim auziți. L-am pus la curent și pe abate cu agonia tânărului englez, precum și cu starea de șoc a lui Cristofano înainte de a leșina.

Medicul, alb la față și nemișcat pe patul său, gâfâia de mama focului.

— Horcăie, domnule Atto? întrebai cu un nod în gât. Abatele Melani se aplecă să-i vadă mai bine fața.

— Nu, sforăie, răspunse amuzat. Personal, am avut întotdeauna bănuiala că în poțiunile medicilor își strecoară coada Bachus. Care nu se-ncurcă cu una cu două. Să-l lăsăm să doarmă, dar să nu-l pierdem din vedere. Prudența nu strică nicicând.

Zăbovirăm câtva timp lângă patul medicului. Melani îmi ceru în șoaptă amănunte despre Bedford. Părea foarte îngrijorat: perspectiva lazaretului devenise cu adevărat amenințătoare. Posibilitățile noastre de fugă prin galeriile subterane erau ca și nule. Mai devreme sau mai târziu tot am fi fost prinși.

Descurajat și ca să nu mai gândesc la ce ne așteptа, mi-am adus aminte că odaia lui Bedford rămăsese murdară de mizeriile sărmanului ciumat. I-am spus lui Melani unde mă poate găsi, și m-am dus să machit de acea sarcină ingrată. Când am revenit, Atto ațipise fericit pe un scaun. Dormea cu brațele la piept, picioarele întinse pe scaunul pe care stătusem. Am aruncat un ochi și spre Cristofano: dormea din greu, iar fața părea să-și recapete culoarea firească.

Cât de cât liniștit, abia mă ghemuisem și eu într-un colț la marginea patului, când îl auzii pe Atto bolborosind ceva. Încovrigat pe cele două scaune, se agita în somn. Capul îi atârna, clătinându-se ritmic. Mâinile îndoite pe piept strângeau bine dantelele mânecilor. Geamătul neîntrerupt amintea de un copil îmbufnat, care tocmai fusese certat de părinți.

Respirând din greu și nesigur, ca și cum ar fi fost gata să sughită, Atto vorbea în franceză.

— *Les barricades, barricades…,* gemu el în somn. Mi-aminteam că Atto, la nici douăzeci de ani, fusese silit să fugă din Paris, în vremea revoltelor Frondei, împreună cu familia regală și maestrul său, *seigneur* Luigi Rossi. Acum, iată-l aiurând despre baricade: cu siguranță retrăia în vis evenimentele din zilele acelea.

M-am întrebat dacă nu se cuvenea să-l trezesc și să-l feresc astfel de acele urâte amintiri. M-am dat jos din pat și m-am apropiat de fața lui. Pentru prima oară puteam să mă uit la Atto atât de aproape, fără să fiu expus ochiului său ager și necruțător. Chipul abatelui, tumefiat și pătat de somn, mă impresiona: pomeții, spâni și aproape căzuți, erau mărturia singurătății și melancoliei eunucului. O străveche mare de suferință în mijlocul căreia gropița fudulă și capricioasă a bărbiei, încerca încă, asemeni naufragiatului, să se țină la suprafață, pretinzând respect și considerație pentru diplomatul Maiestății sale Preacreștine. Avui o strângere de inimă, dar fui brusc deturnat din acea stare.

— *Barricades… mysterieuses, mysterieuses. Barricades. Mysterie-uses. Les barricades…,* murmură pe nepusă masă abatele Melani.

Aiura. Fără să știu de ce, acele cuvinte mă emoționară. Oare ce însemnau în mintea lui Melani baricadele-alea? Baricade *mysterieuses.* Misterioase. Cele două cuvinte îmi aduceau aminte de ceva? Ca și cum înțelesul n-ar fi pentru mine ceva nou… Chiar în acea clipă Atto dădu semne că se trezește. Nici urmă din suferința pe care i-o citisem adineaori pe chip. Văzându-mă, fața i se lumină într-un surâs, drept care începu să fredoneze:

Chi giace nel sonno
non speri mai Fama.
Chi dorme codardo
e degno che mora..[19]

— În felul ăsta m-ar fi suduit *seigneur* Luigi, maestrul meu, glumi el, întinzându-se și scărpinându-se. Am ratat ceva? Cum se simte medicul? întrebă el, văzându-mă îngândurat.

— Nimic nou, domnule Atto.

— Cred că-ți sunt dator scuze, băiete, spuse după o clipă.

— Pentru ce, domnule Atto?

— Ei bine, poate că n-ar fi trebuit să te jignesc în halul ăla, când eram sus în camera mea. Povestea cu Cloridia, la ea mă refer.

I-am spus că scuzele nu erau neapărat necesare; de fapt, am fost foarte surprins și totodată mulțumit să le-aud. Oleacă mai bine dispus, i-am povestit tot ce-mi explicase Cloridia, insistând asupra magicei și uluitoarei științe a numerelor, în care este pecetluit destinul fiecăruia. Am continuat apoi cu puterile de căutare ale nuielei arzătoare.

— Înțeleg. Nuiaua arzătoare e un subiect, cum să spun, insolit și pasionant, comentă Atto, în care cu siguranță Cloridia e tare pricepută.

— De fapt, se spăla pe cap și a trimis după mine ca să-i descurc părul, am ținut eu să resping ironia subtilă a lui Atto.

O *biondi tresori*
inanellati,
chiome divine, cori,
labirinti dorati…[202]

Mă mustră cântând în șoaptă. Am roșit la început de furie și rușine, dar brusc am fost cucerit de frumusețea acelei arii, primenită de data asta de orice accent de batjocură.

…tra i vostri splendori
m 'e dolce smarrire
la vita e morire[21]

Mă lăsai dus de valul melodiei pe aripile dragostei: legănat de imaginea pletelor blonde și crețe ale Cloridiei, mi-am amintit de glasu-i dulce. Oare ce o adusese pe Cloridia la Donzello? Nuiaua arzătoare, asta mi-o spusese chiar ea. Dar tot ea adăugase că nuiaua se mișcă prin „antipatie" sau „simpatie". În ceea ce-o privește, care din cele două? Venise cumva la han pe urmele cuiva care-i făcuse o gravă nedreptate și pe care voia să se răzbune? Sau, o tandră presupunere!, ajunsese la han călăuzită de acel magnetism care ne face să descoperim dragostea la care nuiaua părea să fie cu osebire sensibilă? Incepui să-mi închipui că așa și era…

Su tutte allaciate,
legate, legate
gioir e tormento!…[22]

Cântecul lui Atto, omagiind dauritele plete ale brunei curtezane, ținea hangul gândurilor mele. De altfel, încă dus de acele cugetări amoroase, iată-mă jubilând: Cloridia îmi dăruise acele momente de…

destindere, fără să mai pomenească de bani, așa cum făcuse (vai!) la sfârșitul ultimei consultații onirice.

În timp ce eu despicam firul în patru, iar Atto se lăsase prins în vârtejul melodiei dându-și drumul la voce, Cristofano deschisese ochii.

Se uită încruntat la abate, dar nu-l întrerupse. După o clipă de tăcere, îi mulțumi chiar că-i sărise în ajutor. Răsuflai ușurat: judecând după privire și culoare, medicul părea refăcut. Vorbirea, redevenindu-i curgătoare și normală, mă întări în privința stării lui de sănătate. Fusese vorba de o criză trecătoare.

— O voce încă fermecătoare, domnule abate, comentă medicul sculându-se și aranjându-și hainele. Deși nu-i o probă de precauție din parte-vă față de chiriașii de pe etaj. Să nădăjduim că Dulcibeni și Devizé n-or să-mi pună întrebări despre cum se face că dvs. ați cântat în camera mea.

După ce i-a mai mulțumit încă o dată abatelui Melani pentru ajutorul dat, Cristofano mă luă cu el să-l vizităm pe bietul Bedford, în timp ce Atto cobora la el în cameră. Bedford zăcea nemișcat, ca de obicei. Medicul clătină din cap.

— Mă tem că e cazul să le spunem și celorlalți chiriași despre starea acestui tânăr nefericit. Dacă e să moară, trebuie să prevenim din față orice sămânță de panică.

Căzurăm de acord să-l anunțăm mai întâi pe părintele Robleda, astfel încât să poată să-i citească maslul. M-am ferit să-i spun lui Cristofano că Robleda deja refuzase să-l miruiască pe englez de teama molipsirii, invocând faptul că Bedford era protestant, adică excomunicat.

Am ciocănit la ușa iezuitului. Prevedeam cum nu se poate mai bine reacția fricosului Robleda la vestea cea proastă: agitație, bâlbâială și zgomotoase reproșuri pe adresa incompetenței lui Cristofano. Curios însă, nimic din toate astea.

— Bine, bine, dar n-ați încercat până acum leacul cu magnetismul? îl întrebă Robleda pe medic, îndată ce acesta sfârșise să-i prezinte jalnica situație.

Cristofano rămase interzis. Drept care Robleda îi aminti că după părintele Kircher, întreaga creație era stăpânită de magnetism, așa că învățatul iezuit dedicase o carte respectivei doctrine, și lămurise o dată pentru totdeauna, că lumea nu e altceva decât un mare lanț magnetic în centrul căruia se află Dumnezeu, întâiul și unicul Magnet Originar, spre care orice obiect și orice ființă vie tinde ireversibil. Iubirea (atât cea divină, cât și cea umană) nu e oare expresia unei atracții magnetice, ca orice alt tip de fascinație? Planetele și stelele, după cum se știe, se supun magnetismului reciproc; corpurile cerești, la rândul lor, sunt pătrunse lăuntric de puterea magnetică.

— De fapt, interveni Cristofano, știu și eu exemplul busolei… -…

care-i ajută pe navigatori și călători să se orienteze, sigur că da, îl puse la punct Robleda, dar asta nu-i tot.

Ce să mai spunem de magnetismul exercitat de Soare și Lună asupra apelor, atât de fățiș în producerea mareelor? Și în rândul plantelor universala *vis attractiva* e lesne de observat. Este suficient să ne uităm la discontinuitatea vinelor și inelelor trunchiurilor de copaci, ce probează înrâurirea unor puteri din afară asupra creșterii lor. Datorită magnetismului, plantele, prin intermediul rădăcinilor, absorb din pământ hrana care le ține în viață. Această putere magnetică vegetală triumfă în *boramez,* spuse Robleda, scontând mai ales pe efectul acelui cuvânt exotic.

— Fapt e că… șovăi Cristofano.

— Despre ce e vorba? întrebai eu.

— Ei bine, băiete, spuse patern iezuitul, este vorba de celebra plantă din pământurile tartarilor, care în chip magnetic simte prezența oilor și scoate pe loc mirabile flori în formă de oaie.

Asemănător se comportă plantele heliotrope care urmează în chip magnetic drumul soarelui (floarea soarelui, de pildă, cu care părintele Kircher realizase un extraordinar orologiu heliotropic) și plantele selenotrope, ai căror muguri urmează luna. Și animalele sunt magnetice: lăsând la o parte exemplele mult prea cunoscute, torpila și broasca-pescar, care-și atrag și paralizează prăzile, magnetismul animal este fățiș prezent la *anguis stupidus,* enormul șarpe american ce viețuiește nemișcat sub pământ și-și atrage cât mai aproape prăzi, mai ales cerbi, pe care fără nicio grabă îi înfășoară în spirele lui și-i înghite, mistu-indu-le carnea bob cu bob, cu coarne cu tot. Nu e oare tot magnetică virtutea cu care peștii antropomorfi, zișii și sirene, îi atrag în larg pe nefericiții marinari?

— Înțeleg, pară Cristofano încă șovăielnic, dar noi trebuie să-l facem sănătos pe Bedford, iar nu să-l devorăm sau capturăm.

— Și credeți că leacurile medicale acționează altcumva decât în virtutea magnetismului? întrebă Robleda ca un maestru al retoricii.

— Eu n-am mai auzit niciodată de acest fel de vindecare, făcui eu pe scepticul.

— Ăăă…, firește că terapia se aplică acolo unde celelalte leacuri au dat greș, se apără Robleda. Important e să nu se piardă din vedere legile magnetismului. *Primum,* se îngrijește boala cu acea iarbă, piatră, metal, fruct sau sămânță care seamănă la culoare, formă, calitate, figură etc. Cu mădularul în suferință. Să se observe înrudirile cu aștri: plante heliotrope pentru tipurile solare, plante lunare pentru lunatici și tot așa. Apoi avem *principium similitudinis:* pietrele la rinichi, de pildă, se tratează cu pietricele din vezica porcului, sau alte animale adaptate la ambianțe stâncoase, cum sunt crustaceii și stridiile. Idem pentru plante: cicoarea, ale cărei rădăcini au noduli și proeminențe,

vindecă de minune hemoroizii. În fine, chiar și otrăvurile pot fi folosite ca antidot; și în același fel, mierea e foarte bună pentru înțepătura de albină, labele de păianjen sunt folosite în contra mușcăturii de păianjen…

— Înțeleg acum, minți Cristofano, îmi scapă totuși ce terapie magnetică s-ar potrivi în cazul lui Bedford.

— Dar e foarte simplu, muzica.

Părintele Robleda n-avea nicio-ndoială. Așa cum Kircher făcuse lumină, și arta sunetelor făcea parte din legea magnetismului universal. Cei din vechime știau că stilurile muzicale, datorită magnetismului, încălzesc sufletul: stilul doric inspiră cumpănire și moderație; stilul lidian, potrivit înmormântărilor, stârnește plânsul și jalea; stilul mezoli-dian trezește compătimirea, mila și alte asemenea; eolianul sau ionicul induce somn sau amorțeală. Iar dacă frecăm buza unui pahar cu buricul degetului umezit, se emite un sunet care se propagă magnetic la toate paharele identice din apropiere, provocând o rezonanță corală. În plus, *magnetismus musicae* are puternice virtuți terapeutice, care ies la iveală mai ales în vindecarea de tarantulism.

— Tarantulism? făcui eu spre Cristofano, care aprobă din cap.

— În orașul Taranto din regatul Neapolelui, explică medicul, poți adesea să ai de-a face cu un soi de păianjeni foarte nocivi, numiți chiar așa, tarantule.

Mușcătura lor, povesti Cristofano, produce efecte de-a dreptul înspăimântătoare: victima, la început, izbucnește în hohote de râs fără să se mai poată opri, răsucindu-se și rostogolindu-se fără odihnă. Apoi sare în picioare și ridică brațul drept în sus ca și cum ar trage o sabie, ca un gladiator care se pregătește solemn de luptă, și se dedă la o seamă de gesturi ridicole, aruncându-se apoi din nou la pământ în hohote. Și iar se închipuie mare general sau condotier, după care i se face o sete îngrozitoare de apă. Și dacă i se dă un lighean plin cu apă, își afundă capul plin de călduri, scuturându-l frenetic ca vrăbiile ce se scaldă la fântâni. Aleargă pe urmă la un copac, se urcă în el și rămâne acolo zile-n șir. În fine, își dă drumul la sol, și stoarsă de putere, victima se pune pe vine și-ncepe să geamă și să ofteze, izbind cu pumnii în țărână ca un epileptic sau lunatic, și invocând să fie lovit de pedeapsă și necaz.

— Dar e îngrozitor, comentai eu speriat foarte. Și toate astea dintr-o mușcătură de tarantulă?

— Exact, confirmă Robleda, ca să nu mai vorbesc de alte nemaipome-nite efecte magnetice. Mușcătura de tarantulă roșie înroșește ca focul fața victimei, tarantula verde i-o înverzește, cea în dungi idem, cea de apă induce dorința de apă, cea din locurile calde induce mânia ș.a.m.d.

— Și cum se lecuiește? întrebai eu, tot mai curios.

— Perfecționând cunoștințele primitive ale unor țărani din partea locului, spuse Robleda căutând într-unul din sertare și arătându-ne apoi cu mândrie o foaie. Părintele Kircher a elaborat un antidot:

TONUM FRIGIUM

Acest piept este un chimval de iubiri
Clapele sunt simțuri mobile, și iscusite
Corzi plânsul, suspinul, durerea
Trandafir mi-e inima rănită de moarte
Săgeată e fierul, limpede mi-e înflăcărarea
Ciocan e cugetarea, și a mea soartă
Stăpână-i doamna mea, care la toate orele
Cântând, cântă fericită a mea moarte.

Citirăm cu uimire și bănuitori acele cuvinte de neînțeles. Robleda pricepu pe loc neîncrederea noastră.

— Nu, nu e vorba de magie. E doar o poezie pe care localnicii o cântă, acompaniindu-se cu felurite instrumente, pentru a alunga magnetic efectul veninului de tarantulă. Antidotul principal nu e poezia, ci muzica: o numesc *tarantela* sau ceva asemănător. Părintele Kircher însă a fost cel care a găsit, după lungi cercetări, melodia cea mai potrivită.

Îmi arătă o altă jumătate de foaie mototolită, umplută cu note și pentagrame.

— Și cu ce se cântă?

— Țăranii din Taranto folosesc timpane, lire, țitere, chimvale și flaute. Și, bineînțeles, chitare, ca aceea a lui Devizé

— Pe scurt, pară întrucâtva uluit medicul, vreți să spuneți că Devizé l-ar putea vindeca pe Bedford cu acest fel de muzică.

— Nici vorbă. Ea din păcate e bună numai în contra tarantulelor. E nevoie de altceva în cazul de față.

— O altă muzică? întrebai.

— E nevoie de mai multe încercări. Devizé va fi lăsat și aleagă. Țineți însă minte, fiii mei, în cazurile disperate, singurul și adevăratul ajutor vine de la Domnul. Căci, adăugă părintele Robleda, nimeni n-a descoperit până acum antidotul ciumei.

— Aveți dreptate, părinte, îl auzii spunând pe Cristofano, amintindu-mi ca prin ceață de *arcanae obices.* Vreau să am deplină încredere în teoriile confratelui dvs. Kircher.

Așa cum el însuși recunoscuse, medicul nu știa cărui sfânt să se mai devoteze. Și în speranța că leacurile sale ar fi avut mai devreme sau mai târziu un efect asupra lui Bedford, nu-și putea permite să-l lipsească pe muribund de această ultimă soluție. Astfel îmi spuse că deocamdată vom păstra doar pentru noi știrea despre disperatele condiții ale englezului.

Mai târziu, în timp ce eu distribuiam cina, Cristofano mă înștiința

că a fixat o întâlnire cu Devizé pentru mâine. Muzicianul francez, a cărui odaie era alături de cea a lui Bedford, n-ar fi avut altceva de făcut decât să cânte la chitară la ușa englezului.

— Atunci pe mâine dimineață, domnule Cristofano?

— Nu, întâlnirea cu Devizé are loc înainte de prânz. Este ora cea mai potrivită: soarele e sus, iar energia vibrațiilor muzicale poate să pătrundă în cel mai înalt grad. Noapte bună, băiete.

A OPTA NOAPTE

Între 18 și 19 septembrie 1683

— E-nchis! E-nchis, fir-ar să fie.

Era de așteptat, crezui eu, în timp ce Atto Melani forța fără folos chepengul care ne ducea spre șopronul lui Tiracorda. ÎÎncă de pe când pășeam prin galerii, escortați de bombănitul lui Ugonio și Ciacconio, acea a nu știu câta expediție nocturnă spre casa lui Tiracorda mi se părea deja sortită eșecului. Dulcibeni își dăduse seama că-l urmăream. Nu-și închipuia poate că-l surprinsesem chiar în cabinetul lui Tiracorda; dar n-ar fi vrut în ruptul capului să riște să fie văzut punând la cale stranii afaceri cu (sau împotriva) vechiului său prieten. Așa că, după ce trecuse dincolo, nu uitase să închidă bine chepengul.

— Iertați-mă, domnule abate, făcui eu în timp ce Atto se ștergea nervos pe mâini, dar poate că-i mai bine așa. Dacă în noaptea asta Dulcibeni nu observă nimic ciudat în timp ce se joacă de-a ghicitorile cu Tiracorda, e posibil ca mâine să găsim calea liberă.

— Nici vorbă de așa ceva, răspunse Atto tăios, el știe că este urmărit. Dacă trebuie să ducă la capăt ceva, o va face cât de curând: dacă nu noaptea asta, sigur mâine.

— Și-atunci?

— Și-atunci trebuie să găsim o cale de acces spre Tiracorda, chiar dacă habar n-am cum. Ar fi nevoie…

— Gârfâlăh, îl întrerupse Ciacconio venind mai în față. Ugonio se uită la el încruntat, gata să-l certe.

— În sfârșit, un voluntar, comentă satisfăcut abatele Melani. Câteva minute mai târziu, grupul nostru se împărțise în două părți inegale. Atto, Ugonio și cu mine am luat-o prin galeria C, în direcția pârâului subteran. Ciacconio urcase din nou la suprafață prin puțul care ducea din galerie spre piazza della Rotonda, nu departe de Pantheon, fără să ne spună însă în ce fel o să între în casa lui Tiracorda. Îi descrisesem amănunțit așezarea casei medicului, dar la

sfârșit, căutătorul de relicve spuse sincer că nu-i era de niciun folos. Îi dădusem chiar și o schiță a casei, cu amplasarea ferestrelor. De îndată însă ce ne despărțiserăm, am auzit răsunând în galerie un frenetic și bestial rumegat. Viața schiței noastre, cu care Ciacconio se înfrupta nestingherit, fusese scurtă.

— Credeți că va reuși? îl întrebai pe abate.

— N-am nici cea mai palidă idee. I-am descris fiecare ungher al casei, pare-se însă că am vorbit cu cineva care știa cum stau lucrurile. Ăștia doi mă scot din sărite, nu alta.

Iată-ne deja ajunși la micul râu subteran în apropierea căruia, în urmă cu două nopți, l-am văzut dispărând în chip misterios pe Dulcibeni. Trecurăm pe lângă recile și scabroasele leșuri de șobolani și percepurăm susurul apei subterane. De data asta eram echipați ca lumea: la cererea lui Atto, căutătorii aduseseră o frânghie lungă și solidă, cuie de fier, un ciocan și o prăjină. Ne vor fi de folos pentru operația primejdioasă și cam nesăbuită pe care Atto voia s-o facem cu orice preț: să traversăm apa.

Rămaserăm câtva timp pe gânduri privind acel curs de apă care părea și mai negru, mai puturos și mai amenințător ca de obicei. Mă trecură fiorii la gândul că aș fi putut să cad în acea murdărie. Până și Ugonio părea îngrijorat. Mi-am făcut curaj rugându-mă în tăcere Domnului.

Pe neașteptate însă, îl văd pe Atto înaintând și îndreptându-și privirea spre punctul în care peretele din dreapta făcea unghi cu canalul în care curgea râul. Atto rămase câteva clipe neclintit în fața muchiei dintre cele două planuri, după care își trecu mâna peste peretele galeriei.

— Ce tot faceți, întrebai eu alarmat, văzându-l prea tare aplecat peste apă.

— Gura, șuieră el, pipăind și mai spornic peretele, ca și cum ar fi căutat ceva.

Eram gata să-i sar în ajutor, temându-mă că se dezechilibrează. Chiar în clipa aceea îl văzui dându-se înapoi și strângând ceva în mâna stângă: capătul unei mici funii, ca acelea de care se foloseau pescarii pentru a-și lega bărcile la malul Tibrului. Atto începu să tragă de ea, rulând-o ca pe un ghem. Când păru să fi ajuns la capătul celălalt al funiei, Atto ne pofti pe Ugonio și pe mine să privim în apă. Chiar în fața noastră, slab luminată de lampă, plutea o luntre.

* * *

— Acum cred c-ai înțeles și tu, îmi spuse puțin după aceea abatele Melani, în vreme ce navigam în tăcere, împinși de curent.

— Recunosc că nu. Cum de-ați descoperit barca?

— Simplu. Dulcibeni avea două posibilități: să treacă râul pe jos sau în barcă. Pentru a naviga, avea însă nevoie de o ambarcațiune

ancorată la răscrucea dintre galerii. Când am sosit noi acolo, nu se vedea nicio barcă; dacă ar fi fost vreuna, cu siguranță ar fi fost în bătaia valului.

— Prin urmare, legată fiind cu o funie, ghicii eu, ea ar fi fost împinsă în galerie la dreapta noastră din pricina curentului apei care curge de la stânga la dreapta și de-acolo spre Tibru.

— Exact. De aceea funia ar fi trebuit să fie legată undeva în dreapta față de galeria C, adică pe sensul de curgere. În caz contrar, am fi văzut-o chiar în fața noastră, întinsă de la stânga la dreapta, spre barcă adică. Iată de ce am căutat-o la dreapta. Era legată de un cârlig de fier, bătut cine știe când și de către cine.

În timp ce prețuiam noua probă de iscusință a abatelui Melani, Ugonio accelera înaintarea luntrei cu cele două rame din dotare. Priveliștea ce ni se oferea în lumina lămpii era mohorâtă și monotonă. În rotunjita boltă de piatră a galeriei răsuna clătitul valurilor despicate de fragila noastră ambarcațiune.

— Dar nu erați sigur că Dulcibeni s-ar fi folosit de o barcă, obiectai eu pe neașteptate, ați spus „dacă ar fi fost vreuna”.

— Uneori, pentru a merge la adevăr, trebuie să-l presupui.

— Adică?

— Asta e valabil chiar în chestiunile de stat: în prezența unor fapte inexplicabile sau ilogice, trebuie să ne închipuim care este condiția obligatorie care le provoacă, oricât de greu de crezut ar fi.

— Nu înțeleg.

— Adevărurile cele mai absurde, băiete, care sunt și cele mai îngrozitoare, nu lasă niciodată urme, ține minte de la mine.

— Adică nu vor putea fi descoperite niciodată?

— N-aș zice asta. Există două versiuni. Prima: există cineva care știe sau care a înțeles, dar n-are probe.

— Și-atunci? întrebai eu tot mai departe de noima cuvintelor abatelui.

— Și-atunci, neavând probele, le construiește, încât adevărul să iasă la suprafață, răspunse Atto cu candoare.

— Vreți cumva să spuneți că poți să ai de-a face cu probe false pentru fapte adevărate? întrebai eu mirat.

— Bravo. Dar nu te mira. Nu trebuie nicicând să cazi în greșeala pe care toți o fac, și anume – dacă s-a descoperit că un document sau o probă sunt falsificate – de a considera fals și conținutul lor, ajungând astfel să crezi adevărat contrariul. Să-ți aduci aminte când o să fii gazetar: deseori adevărurile cele mai înspăimântătoare și inacceptabile sunt pecetluite chiar în documentele false.

— Și dacă nici acestea nu există?

— În cazul ăsta, iată a doua versiune acum, nu-ți rămâne decât să faci presupuneri, cum îți spuneam la început, și să verifici apoi dacă

judecata ține.

— Asta mi se pare valabil și pentru a înțelege *secretum pestis*.

— Deocamdată nu, răspunse Melani. Mai întâi trebuie înțeles rolul fiecărui actor, și mai cu seamă piesa care se joacă. Iar eu cred că am dibuit-o.

— Mă uitai la el tăcut, trădându-mi nerăbdarea.

— Este vorba de un complot în contra Regelui Preacreștin, scandă solemn Atto.

Și cine l-o fi urzit?

Clar ca bunăziua: soția lui, Regina.

* * *

Văzându-mă neâncrezător, Atto atrebuit să-mi împrospăteze memoria. Ludovic al XlV-lea îl întemnițase pe Fouquet spre a-i stoarce secretul ciumei. Dar în jurul lui Fouquet roiau personaje care, ca și Supraintendentul, fuseseră umilite sau ruinate de suveran. În primul rând Lauzun, închis la Pignerol împreună cu Fouquet și folosit drept spion; apoi Mademoiselle, bogata verișoară a Maiestății sale, căreia regele îi interzisese să se mărite cu Lauzun. Pe de altă parte, Devizé, însoțitorul lui Fouquet la Donzello, era deosebit de credincios reginei Maria Tereza, care, la rândul său, pătimise de pe urma trădărilor, abuzurilor și jignirilor lui Ludovic al XlV-lea.

— Dar asta nu-i de-ajuns pentru a susține că toți au complotat împotriva Regelui Preacreștin, l-am întrerupt eu, pradă îndoielii.

— E-adevărat și asta. Dar judecă și tu: regele dorea secretul ciumei. Fouquet i-l refuză, spunând probabil că habar n-are de așa ceva. Când deliranta scrisoare a lui Kircher, găsită de noi asupra lui Dulcibeni, îi parvine lui Colbert, Fouquet nu mai poate nega, fiindu-i amenințată viața, a lui și a familiei. La sfârșit face o înțelegere cu regele și este eliberat de la Pignerol în schimbul acelui *secretum pestis*. Până aici ești de acord?

— De acord.

— Bun, prin urmare regele a învins. Crezi tu că după douăzeci de ani de carceră dură și ruinat, Fouquet este un om mulțumit?

— Nu.

— Ideea de a-și lua o cât de mică revanșă, înainte să dispară, nu ți se pare, în acest caz, omenească?

— Să zicem că da.

— Bun. Ia închipuie-ți: un puternic dușman al tău te jumulește de secretul ciumei. Îl vrea cu orice preț, râvnind el să devină și mai puternic. Dar n-a înțeles că tu ești în posesia și a antidotului, *secretum vitae*. Dacă tu nu te poți folosi de el, ce faci?

— II dau cuiva care… să zicem, un dușman al dușmanului meu.

— Excelent. Fouquet dispunea din belșug de asemenea tipi, gata toți să se răzbune pe Regele Soare. Începând cu Lauzun.

— Dar de ce n-a înțeles Ludovic al XlV-lea că Fouquet avea și antidotul ciumei?

— Aici nu pot decât să presupun. Așa cum ți-am spus, în scrisoarea lui Kircher eu citisem și *secretum vitae arcanae obices celant,* adică secretul vieții este ascuns în misterioase obstacole, în vreme ce secretul molipsirii de ciumă, nu. Ei bine, eu cred că Fouquet n-a mai putut să nege că nu cunoaște *secretum morbi,* în schimb, secretul antidotului nu l-a divulgat, invocând acea frază și pretinzând că Kircher i-l ascunsese până și lui. Supraintendentul n-a avut mari dificultăți, ținând seama că regele era interesat în primul rând de felul cum se răspândește ciuma, iar nu de cum se combate, dacă-n-țeleg bine.

— E cam complicat.

— Da, dar funcționează. Urmărește-mă: având secretul ciumei, cui putea Ludovic al XlV-lea să-i dea dureri de cap?

— Cred că Imperiului mai ales, mi-am amintit eu de câte-mi povestise Brenozzi.

— Foarte bine. Să adăugăm însă și Spania, aflată în război cu Franța de veacuri. De acord?

— Se prea poate, am admis eu, fără însă să înțeleg unde bătea Atto.

— Imperiul, nu-i așa, e al Habsburgilor, ca și Spania. Regina Maria Tereza cărei case îi aparține?

— Habsburgilor!

— Ca să vezi! Pentru a pune ordine în fapte, se cuvine să ne gândim că Maria Tereza a primit și s-a folosit de *secretum vitae* în contra lui Ludovic al XlV-lea. Este posibil ca Fouquet să-i fi dat *secretum vitae* lui Lauzun, care l-a dat la rândul său iubitei Mademoiselle, și aceasta, reginei.

O regină care acționează din umbră împotriva regelui și soțului său, gândii eu cu voce tare. E nemaipomenit.

— Te-nșeli și de data asta, spuse Atto, fiindcă există un precedent. În 1637, istorisi abatele, cu un an înainte de nașterea lui Ludovic al XlV-lea, serviciile secrete ale Coroanei franceze au interceptat o scrisoare a ambasadorului Spaniei la Bruxelles. Scrisoarea era adresată reginei Ana de Austria, sora regelui Spaniei, Filip al IV-lea, și soție a regelui Ludovic al XlII-lea. Mama Regelui Soare, adică. Din respectiva epistolă reieșea că Ana de Austria avea o corespondență secretă cu fosta sa patrie. Și asta chiar când Franța și Spania se aflau într-un dur conflict. Regele și cardinalul Richelieu porunciră începerea unor discrete, dar amănunțite cercetări. Astfel ieși la iveală că regina frecventa cam des o anumită mănăstire din Paris: oficial, spre a se ruga, în realitate însă, spre a face schimb de scrisori cu Madridul și cu ambasadorii spanioli în Anglia și în Flandra. Ana negă orice intenție

de spionaj. Fu chemată atunci la o convorbire particulară cu Richelieu: regina risca să fie întemnițată, o preveni glacial cardinalul, și doar o simplă recunoaștere nu era de-ajuns s-o salveze. Ludovic al XlII-lea ar fi iertat-o numai în schimbul unui amănunțit memoriu de informații, pe care le aflase prin a sa secretă corespondență cu spaniolii. Fapt e că scrisorile Anei de Austria nu făceau vorbire despre trista sa viață la Curtea din Paris (ca și Maria Tereza, Ana a fost destul de nefericită). Regina Franței făcea schimb cu spaniolii de prețioase informații politice, crezând că ar putea să grăbească sfârșitul războiului. Ceea ce era împotriva interesului propriului regat. Ana a mărturisit tot.

La 1659, în timpul negocierilor păcii Pirineilor pe insula Fazanilor, continuă Atto, Ana își revăzu în cele din urmă fratele, pe regele Filip al IV-lea de Spania. Nu se mai văzuseră de patruzeci și cinci de ani. Se despărțiseră cu mare durere, pe când ea, tânără prințesă în vârstă de șaisprezece ani, urma să se stabilească definitiv în Franța. Ana își îmbrățișă și sărută fratele. Insă Filip își feri fața de buzele surorii sale, privind-o în ochi. Ea spuse: „Mă veți ierta oare pentru că am fost o atât de bună franțuzoaică?" „Toată prețuirea mea" răspunse el. De când Ana, silită fiind, renunță să mai spioneze pe cont propriu, fratele încetase s-o mai iubească.

— Dar era regina Franței, nu putea deci să…

— Știu, știu asta, mă repezi Atto, eu ți-am povestit istoria respectivă numai ca să te fac să pricepi cum se poartă Habsburgii, chiar și când se căsătoresc cu un rege străin: rămân Habsburgi.

— Negrapa galopizează.

Fuseserăm întrerupți de Ugonio, care dădea semne de nervozitate. Relativ calm până atunci, râulețul se făcuse tot mai năvalnic. Căutătorul vâslea tot mai vârtos, încercând de fapt să încetinească înaintarea. Vâslind împotriva curentului, rupsese deja o vâslă în matca dură a cursului de apă. Iată însă că situația se complică și mai tare: puțin mai la vale, râul se bifurca în două brațe, unul de două ori mai mare decât celălalt. Zgomotul și iuțeala apei sporiseră între timp.

— Dreapta sau stânga? îl întrebai pe căutătorul de relicve.

— Micșorând bulinele ca să nu se mărească splinele, și ca să iasă mai mult benefice decât malefice, ignorizez compresiunea și timonizez direcția, spuse Ugonio, în ciuda protestelor lui Atto.

— Rămâi pe brațul mai mare, nu vira, spuse abatele, ramificația asta ar putea să fie o fundătură.

— Dar Ugonio o luă hotărât pe canalul mai mic, unde iuțeala apei se dovedi curând a fi mult mai redusă.

— De ce nu m-ai ascultat? se enervă Atto.

— Canaletul e conductiv, cănăloiul spurcativ, fiindcă doar făcându-și datoria sporește botezatului bucuria.

Frecându-se la ochi ca și cum l-ar fi durut aprig capul, Atto renunță să mai înțeleagă lămuririle încifrate ale lui Ugonio și se-nchise într-un mânios mutism.

Iată însă că mânia reprimată a abatelui Melani avu ocazia să se manifeste. După câteva minute de lentă plutire, bolta noii galerii începu să se facă tot mai joasă.

— E o conductă de canal secundar, dracu' să te ia, cu creierul tău de găină cu tot, făcu Atto țintă spre Ugonio.

— Și totuși nu e atât de spurcativ ca cealaltă rămuroaică acvestră, răspunse Ugonio imperturbabil.

— Poți să fii mai clar? Am întrebat tot mai îngrijorat de bolta care se tot îngusta.

— Nu e spurcativ, în ciudiția strâmtăciunii.

Renunțarăm deci să mai traducem hieroglifele vorbirii lui Ugonio, asta și fiindcă galeria coborâse atât de tare încât a trebuit să ne ghemuim pur și simplu. Ugonio de-abia mai putea să vâslească, iar Atto însuși trebui să împingă luntrea dinspre pupă cu unul din bețe. Putoarea apelor negre, insuportabilă, se făcu și mai groaznică din cauza poziției și a spațiului sufocant în care ne aflam. Mă gândii cu tristețe și regret la Cloridia, la metehnele domnului Pellegrino, la zilele însorite și la patul meu.

Brusc, barca noastră fu împroșcată de ciudate jeturi de apă venind din toate părțile. Ființe de origine necunoscută păreau să se agite în jurul nostru.

— Cioareci, anunță Ugonio, alergizează.

— Groaznic, comentă abatele Melani.

Bolta coborâse atât de mult încât Ugonio fu silit să tragă vâslele în luntre. Atto însă nu renunțase s-o împingă înainte de la prova, cu ajutorul aceluiași băț sprijinit ritmic pe fundul canalului. Apele pe care le brăzdam, deși erau stătătoare, nu se bucurau de liniștea lor firească: peste tot în preajmă, în straniu contrapunct cu vâslirea abatelui Melani, se auzeau sinistrele țâșniri și chițăituri ale șoarecilor.

— Dacă n-aș ști că sunt viu, aș putea jura că ne aflăm pe Styx, spuse Atto gâfâind de osteneală. Cu condiția să nu mă-nșel la primul punct, firește.

Eram întinși cu fața-n sus, înghesuiți unu-ntr-altul pe fundul luntrei. Acustica galeriei se schimbă brusc, ca și cum canalul s-ar fi lărgit treptat. Și-atunci ni se arătă pe bolta galeriei un cerc de foc scăpărător, ale cărui limbi galbene și roșietice păreau să ne înghită.

Trei magi dispuși în evantai ocupau cercul, neclintiți și fatali. Înfășurați în tunici cărămizii și lungi capișoane conice, se uitau la noi cu ochi de gheață. Două găuri anume făcute în capișoane lăsau să se întrevadă uităturile lor săgetătoare, înfocate și atotștiutoare. Unul din cei trei ținea în mână o hârcă.

Uluiți de surpriză, furăm toți trei scuturați ca de un cutremur. Barca se abătu ușor de la cursul ei natural și se opri de-a curmezișul; prova și pupa se frecară de coastele canalului și barca se înțepeni chiar sub cercul de foc.

Unul din cei trei magi (sau santinele ale iadului?) se aplecă uitându-se la noi cu răutate. Avea în mână o torță pe care o învârti de câteva ori, încercând să ne lumineze mai bine fețele. Cumetrii lui se sfătuiau în șoaptă.

— E posibil să mă fi-nșelat la primul punct, bombăni Atto. Al doilea mag, având în mână o lumânare groasă și albă, se aplecă și el. Îl auzii atunci pe Ugonio scoțând un urlet de groază infantilă, bălăbănindu-se nebunește și dându-mi fără să vrea un picior în burtă și abatelui Melani un cot în nas. Inlemniți de frică până atunci, ne molipsirăm și noi, clătinându-ne haotic. Între timp barca se eliberase, astfel că, înainte să ne fi dat seama, trepidațiile noastre de groază își spuseră cuvântul. Am auzit un zgomot surd, ba chiar două, de-o parte și de alta.

Lumea se retrase în ea însăși, și totul fu dintr-o dată rece și întunecos, în vreme ce creaturi țâșneau din diabolice vârtejuri, alunecându-mi pe față, împroșcându-mă cu murdării nelegiuite. Urlai și eu, dar glasul mi se frânse și se surpă asemeni lui Icar.

Nu mai știu cât timp (secunde? ore?) a durat acest coșmar din canal. Știu doar că Ugonio m-a salvat, trăgându-mă cu puterea lui de animal din valuri și aruncându-mă fără prea multe complimente pe niște scânduri numai bune să-mi frângă spinarea. Terorizat de toate cele, îmi pierdusem memoria. Cred că m-am târât prin canal, când tăvălindu-mă prin apă (până și eu atingeam fundul cu vârful picioarelor), când făcând pluta, ca în cele din urmă să fiu scos de Ugonio. Acum zăceam în luntre, din nou redresată și trasă pe uscat.

Mă durea îngrozitor spinarea, frigul și frica încă mă țineau în diabolica lor încleștare. Cu greu am izbutit să-mi cred ochilor că mai eram încă în viață.

— Puteți amândoi să-i mulțumiți abatelui Melani, îl auzii spunând pe Atto. Dacă atunci când am căzut în apă, aș fi dat drumul lămpii, acum am fi hrană pentru șoareci.

Firava lumină continua eroic să ne fie de folos, oferind ochilor noștri cel mai neașteptat peisaj. În ciuda întunericului, am putut să disting că ne aflam în mijlocul unui vast lac subteran. Deasupra noastră se deschidea, învederată de ecoul ce-l auzeam, o grotă mare și impunătoare. Jur-împrejur, ape subterane, negre și amenințătoare. Dar trupurile noastre scăpaseră tefere: nimeriserăm pe o insulă.

* * *

— Ca să iasă mai mult benefice decât malefice, și mai mult mumă decât ciumă, îl ororizez pe artificierul acestei înscenizări revoltizante

și merdilocvente. Un scârbovnic genocidar!

— Ai dreptate. Oricine-ar fi fost, e monstruos, spuse Atto, pentru prima oară de acord cu Ugonio.

Explorarea insulei lacustre pe care soarta (mai bine spus nesăbuința și absența fricii de Dumnezeu) ne aruncase, cruțându-ne, nu era o treabă prea grea. Puteam s-o străbatem pe jos în câteva clipe, căci nu mi s-a părut mai mare, să zic așa, decât modesta bisericuță Santa Maria în Posterula. Atenția lui Atto și Ugonio fu totuși atrasă de centrul insulei, unde se aflau strânse obiecte de diverse mărimi, pe care încă nu reușeam să le deosebesc.

Hainele îmi erau ude leoarcă, iar eu tremuram de frig. Încercând să-mi pun sângele-n mișcare, am coborât și eu din barcă, pipăind cu piciorul, neîncrezător, solul cenușiu al insulei. I-am ajuns din urmă pe Atto și Ugonio, ce se tot fâțâiau de colo până colo, îngânduraţi și scârbiți.

— Trebuie să-ți spun, băiete, că talentul tău în materie de leșinat se rafinează văzând cu ochii, mă luă în primire Atto. Ești cam palid. Te-ai speriat, nu glumă.

— Dar cine erau indivizii? Iisuse, păreau niște…

— Nu, nu erau paznicii iadului, ci compania Rugăciunii și Morții.

— Cuvioasa confrerie care îngroapă cadavrele abandonate?

— Chiar ei. Tot ei au venit la han să ridice corpul bietului Fouquet, ți-aduci aminte? Din păcate, uitasem că atunci când se strâng în procesiune sunt dotați cu tunici, capișoane, torțe, hârci ș.a.m.d. Pitoresc, ce mai.

— Până și Ugonio s-a speriat, observai.

— L-am întrebat de ce, dar n-a vrut să-mi răspundă. Am impresia că respectiva companie este unul din puținele lucruri de care se tem căutătorii de relicve. Membrii ei se deplasau printr-o galerie, din care se deschidea un chepeng spre canalul prin care chiar în acel moment, din păcate, înainta barca noastră. Ne-au simțit și s-au arătat la față, panica făcându-ne o glumă proastă. Apoi știi ce s-a-ntâmplat?

— Eu… nu-mi aduc aminte nimic, recunoscui.

Atto îmi povesti pe scurt ce-a urmat: el și Ugonio căzuseră în apă și luntrea, brusc descumpănită, s-a răsturnat. Eu rămăsesem prizonierul ambarcațiunii, cu numai capul deasupra apei. Iată de ce strigătele mi se sufocau ca în interiorul unui clopot. Șoarecii care infestau apele canalului, înspăimântați de cataclism, mi se urcaseră în cârcă și pe față, mânjindu-mă cu excrementele lor.

Mi-am atins fața: era adevărat. M-am șters cu mâneca. Stomacul mi se întorcea pe dos de scârbă.

— Am avut noroc, continuă Atto arătându-mi drumul prin insulă, căci printre urlete, Ugonio și cu mine am izbutit să ne descotorosim de jivinele-alea scabroase.

— Cioareci, nu bestioze, îl corectă încruntat Ugonio, ațintindu-și privirea spre un soi de colivie de la picioarele noastre.

— Șoareci, șobolani, cum vrei tu! Pe scurt, ținu să-și sfârșească relatarea abatele Melani, te-am scos pe tine și apoi barca din blestematul de canal, și ne-am trezit pe acest lac. Cei trei capișonați nu ne-au urmărit, spre norocul nostru, și acum iată-ne întregi. Curaj! Și mie mi-e frig, și eu sunt ud leoarcă și plin de noroi. Cine ar fi bănuit că voi face de ocară atâtea haine tot una și una la blestematul tău de han… Hai, mai vedem noi.

Îmi arătă ciudatul atelier situat în centrul insulei.

Două mari blocuri de piatră albă erau culcate la pământ, slujind drept piedestal pentru două mese de lemn întunecat și putred. Pe una se afla o mulțime de instrumente: pensete, cuțitașe cu vârf și cuțitoaie de măcelar, foarfece și felurite lame fără mâner; apropiind lampa, observai că toate erau mânjite de sânge-nchegat, cu nuanțe care mergeau de la carmin la negrul cojilor prinse. Masa puțea îngrozitor a cadavru. Printre cuțite se afla o pereche de lumânări mari pe jumătate consumate. Abatele Melani le aprinse.

Pe cealaltă masă, alte obiecte și mai misterioase: un vas de ceramică, prevăzut cu capac și în întregime gravat, cu câteva găuri pe laturi, care îmi era ciudat de familiar; o sticluță transparentă, nici ea nouă ca aspect. Lângă ea o strachină mare de pământ portocalie, evazată, cu diametrul cam de un braț, având în mijloc o ciudată unealtă de metal. Aducea cu o mică furcă de spânzurătoare: o tijă verticală fixată pe un trepied și terminată prin două brațe curbe care puteau fi strânse după trebuință cu ajutorul unui șurub, numai bune de sugrumat vreun nefericit de homuncul. Vasul era pe jumătate plin cu apă, încât mica spânzurătoare (nu mai înaltă decât o carafă) era în întregime scufundată, până la cercul sugrumător de la vârful ei.

Pe jos însă se afla piesa ce sărea cel mai mult în ochi: o colivie de fier, de înălțimea unui copilaș, și care, judecând după gratiile foarte dese, era menită să întemnițeze creaturi minuscule, vivante și zburătoare, cum ar fi fluturi sau canari. Și iată că oarece se mișca în colivie, și când m-am apropiat mai tare, o mică ființă cenușie mă privea la rândul său, pe furiș și speriată în culcușul ei: o lădiță de lemn căptușită cu paie.

Atto apropie lampa ca să văd și mai bine ceea ce el și Ugonio deja recunoscuseră. Nu fără surprindere am distins ca unic ostatic al insulei, vizibil înspăimântat de prezența noastră, un biet șoricel.

În jurul coliviei, una lângă alta, se arătau alte sinistre scule, examinate de noi cu reținere și dezgust: urne pline de pulberi gălbui, scursori, secreții, umori bilioase, scuipați și nămoluri; mici ulcioare de grăsime animală (sau umană?) amestecată ca într-o scamatorie cu cenușă și piele moartă, precum și alte compuse respingătoare; retorte,

alambicuri, flacoane de sticlă, o găleată plină de oase cu siguranță de animale (pe care Ugonio nu renunță să le examineze minuțios), o bucată de carne stricată, coji râncede de fructe, coji de nucă; un vas de ceramică plin de șuvițe de păr, un alt vas de sticlă conținând șerpișori încâlciți și conservați în spirt; o mreajă de pescuit, un vas de încălzit cu foaie, lemne de foc, foi de hârtie aproape putrezite, cărbuni și pietre; în fine, o pereche jegoasă de mănuși mari, un purcoi de zdrențe unsuroase și alte rămășițe de mobilier sordid și de ultimă speță.

— Parc-ar fi adăpostul unui necromant, spusei eu uluit.

— Mai rău, replică Atto în vreme ce încă ne învârteam prin acea dementă și barbară spițerie. Este cuibul lui Dulcibeni, oaspetele hanului tău.

— Și ce-ar putea face el aici? exclamai îngrozit.

— Nu se prea-nțelege. Sigur însă e că face șoarecilor ceva care nu-i place lui Ugonio.

Căutătorul de relicve nu-și dezlipea ochii de la masa de măcelar, deloc deranjat de damful de cadavru.

— Detenționează, strangulifică, bisturizează… dar în ce scop nu se comprende, dădu el sentința.

— Mulțumesc, asta am înțeles și eu, făcu Atto. Întâi și-n-tâi prinde șoarecii cu mreaja de pescuit, și-i pune-n colivie. Îi folosește-apoi pentru nu știu ce vrăjitorie și-i strangulează cu spânzurătoarea aia diavolească. După care-i tranșează, de ce, nu se știe, spuse Atto cu un surâs acid. Toate astea oricum, ca ofrandă pioaselor principii ale janseniștilor de la Port-Royal. Exemplarul din colivie pare a fi unicul supraviețuitor.

— Domnule Atto, spusei eu scârbit de acel triumf al obscenității, nu vi se pare că ceva de-aici ați mai văzut și-n altă parte?

I-am arătat sticluța de pe masă pusă alături de spânzurătoarea în miniatură.

În loc de răspuns, Atto scoase din buzunar un obiect de care eu uitasem. Desfăcându-l din batista în care-l ținea, dădu la iveală cioburile sticlei pline de sânge pe care-o găsisem în galeria D. Le compară cu sticla de pe masă.

— Sunt gemene! fui surprins eu să constat.

Sticluța spartă era într-adevăr identică; aceeași formă și aceeași culoare verde o avea și sticla de pe insulă.

— Dar și vasul gravat cu capac l-am mai văzut undeva, insistai eu. Era, dacă nu greșesc…

— … în debaraua secretă a lui Tiracorda, mă ajută Atto.

— Exact!

— Ei bine, nu. Tu te gândești la vasul cu care umbla Dulcibeni, când prietenul său adormise. Ăsta însă e mai mare, iar desenele sunt mai apropiate. Motivul decorației și găurile pe laturi, da, sunt

identice, poate e chiar lucrarea aceluiași meșter.

Într-adevăr, și vasul de pe insulă avea răsuflători laterale, și era împodobit cu plante de baltă și mici creaturi înotătoare, probabil mormoloci, ce se vânturau de pe-o frunză pe alta. Am deschis capacul, am apropiat vasul de lampă și am băgat degetul: în vas era apă tulbure în care pluteau fragmente de pânză subțire. Pe fund, oleacă de nisip.

— Domnule Atto, Cristofano mi-a spus că este periculos să te atingi de șoareci în vreme de ciumă.

— Știu și eu asta. Chiar m-am gândit noaptea trecută, după ce-am văzut șobolanii ăia muribunzi scuipând sânge. Cu siguranță însă Dulcibeni nu are astfel de temeri.

— Este o insuliție non benefiția, non iustiția, non propiția, ne preveni Ugonio cu voce gravă.

— Am înțeles, măgăria ta, mergem, gata. În loc să te tot plângi, ai face bine să ne spui unde ne aflăm, dacă tot ne-ai adus aici.

— Așa e, i-am zis și eu lui Ugonio, dacă la bifurcarea aia ai fi luat-o pe celălalt braț, n-am fi descoperit insula lui Dulcibeni.

— Nu e operiție de deliție căci tristiția insuliției, exersată pe altar cu mare periție.

— Ca să vezi, în seara asta toate îi vin în *iție,* murmură ca pentru sine abatele Melani, ridicându-și ochii la cer cu disperare.

După o clipă de tăcere, izbucni: Să-mi spună și mie cineva ce dracu' e cu insuliția asta piripiripiția! urlă el, făcând să bubuie grota cât era de mare.

Ecoul se stinse. Fără să scoată o vorbă, Ugonio mă pofti să-l urmez. Arătă spre partea din spate a blocului de piatră pe care era așezată una din mese, și clătină din cap scoțând un grohăit de mulțumire, ca și cum ar fi răspuns sfidării de adineaori a abatelui. Atto veni și el. Pe piatră se putea vedea un altorelief, cu figuri de oameni și animale. Melani se apropie și mai mult și începu să pipăie nervos cu buricele degetelor suprafața sculptată, ca pentru a-și confirma ceea ce-i vedeau ochii.

— Extraordinar. Un templu mithraic, murmură el. Uite, uită-te-aici. Un caz ca la carte, cu tot ce trebuie: taurobolul, scorpionul…

Ne aflam așadar pe locul unde odinioară se înălțase un templu subteran în care vechii romani îl adorau pe zeul Mithra. Era vorba de o zeitate orientală, explică Atto, care ajunsese să concureze în popularitate la Roma cu Apollo, căci amândoi simbolizau Soarele. Imaginea sculptată pe una din cele două pietre era dincolo de orice îndoială: ea îl înfățișa pe zeu în timp ce ucidea un taur, căruia un scorpion îi încleștase testiculele, o tipică reprezentare a lui Mithra. În plus, adoratorii lui Mithra aveau o predilecție pentru subterane, admițând că locul era cel originar.

— Au rămas doar cele două blocuri de piatră pe care Dulcibeni își face experiențele, poate fiindcă restul templului a fost îngropat de lac, riscă abatele Melani o concluzie.

— Și cum a fost posibil?

— Cu toate apele astea subterane, pământul se mai și mișcă din vreme-n vreme, reașezându-se. Ai văzut și tu: nu sunt doar galerii, ci și grote, caverne, peșteri, palate romane înglobate cu totul de clădirile mai recente. Apa râurilor și a haznalelor sapă orbește, și când și când o grotă se surpă, alta se inundă, și tot așa. Este natura acestei *Urbs subterranea.*

Din reflex mă gândii la fisura ce se căscase în zidul scărilor hanului, acum câteva zile, urmată de un huruit din adâncuri.

Ugonio dădea din nou semne de nerăbdare. Impinserăm luntrea în apă, hotărâți să ne-ntoarcem. Atto abia aștepta să-l vadă pe Ciacconio, ca să afle roadele strecurării acestuia în casa Tiracorda. Din fericire, ambarcațiunea noastră n-avusese de suferit mari stricăciuni și eram gata să parcurgem în sens invers canalul îngust care ne condusese la templul mithraic.

Ugonio nu era în apele lui. Brusc, chiar înainte de a ieși în larg, sări din barcă și, stârnind o rafală de stropi, se-ntoar-se pe insulă.

— Ugonio, ce faci? făcui eu uluit.

— Lasă-l, nu durează mult, spuse Atto Melani. Ghicise deja pricina întoarcerii lui Ugonio.

Într-adevăr, peste câteva clipe Ugonio se-ntoarse și sări agil în barcă. Părea ușurat.

Tocmai voiam să-l întreb ce Doamne iartă-mă îl făcuse să se-ntoarcă înapoi, când brusc m-am dumirit.

— Insuliția non justiția, bombăni Ugonio ca pentru sine. Dăduse drumul din colivie ultimului șoarece.

* * *

Întoarcerea prin sufocantul canal, de fapt un meandru al lacului, avu loc fără prea multe peripeții, dar fu la fel de obositoare. Inaintarea ne era încetinită și complicată atât de lipsa noastră de vlagă, cât și de curentul contrar, chiar dacă slab. Nimeni nu vorbea: Atto și Ugonio împingeau de la pupa cu bețele, în timp ce eu la prova echilibram luntrea și țineam lampa aprinsă.

Simții dorința să sparg acea tăcere apăsătoare, bruiată doar de vâscosul clipocit al canalului.

— Domnule Atto, apropo de alunecările de teren pricinuite de râurile subterane, mi s-aântâmplat ceva straniu.

I-am povestit că gazeta astrologică sustrasă de la Stilone Priaso prevăzuse pentru luna septembrie fenomene naturale, printre care și cutremure. Acum câteva zile se auzise un soi de frământare a măruntaielor pământului, și o crăpătură se căscase în zidul scărilor. Era asta

doar o predicție întâmplătoare? Sau autorul ei știa că în luna septembrie asemenea fenomene ar fi fost foarte posibile?

— În ceea ce mă privește, nu cred în astfel de prostii, surâse disprețu-itor abatele Melani, altfel de mult aș fi alergat la un astrolog să-mi recite prezentul, trecutul și viitorul. Chiar nu cred că dacă sunt născut pe 31 martie, s-ar putea să…

— Aries, bombăm Ugonio.

— Ah, cum am putut să uit că tu ești, ce mai, te pricepi la…, spuse Atto stăpânindu-și cu greu râsul.

Căutătorul de relicve nu se dădu bătut. După marele astrolog Arcandam, prezise imperturbabil Ugonio, cel născut în Berbec, cu o natură caldă și uscată, va fi stăpânit de mânie. Va avea părul roșu sau blond, și mai totdeauna semne pe spate și pe piciorul stâng, va fi păros și va avea barba tare, ochii colorați, dinții albi, fălcile puternice, nas frumos și pleoapele mari. Va scruta și cerceta cuvintele și faptele celuilalt pecetluite de taină. În privința cugetului, va fi cutezător, studios, elevat, maleabil și viguros. Va avea mulți prieteni și se va feri de cele rele. Bolile îl vor ocoli, nu și necazurile pricinuite de durerea de cap. Va fi bun vorbitor, singuratic în felul de atrăi, risipitor în cele trebuincioase: va născoci înșelăciuni, și adesea se va deda la amenințări. Va avea noroc în orice soi de dispute, ca și în negocierea oricărui lucru.

La tinerețe va fi bătăios și repede la mânie. Suferind de mânie lăuntrică, abia dacă și-o va da pe față. Va fi mincinos, fals și sub cuvinte amăgitoare va ascunde prefăcătorie și plăsmuire, spunând una și făcând alta, făgăduind câte-n lună și-n stele, fără să-și țină cuvântul. Parte din viața sa și-o va trăi slujind o autoritate. Va fi avar și de aceea se va-ngriji să cumpere și să vândă. Va fi invidios și de aceea lesne la supărare, dar va fi și mai pizmuit de ceilalți, din care pricină va avea parte de mulți dușmani și uneltitori. În privința nenorocului, va fi păscut de felu-rite calamități, astfel că se va bucura doar pe jumătate de bunurile sale. Moștenirea primită va fi schim-băcioasă, adică va pierde imediat ceea ce ar fi dobândit, și va recupera imediat ceea ce ar fi risipit. Mare parte a bogăției îi va fi dăruită.

Va călători mult și-și va părăsi țara și părinții. Cam pe la douăzeci și trei de ani va da de afaceri și va manipula sume de bani. Va fi bogat la patruzeci și va dobândi înalte demnități. Va împlini ceea ce va năzui, iar serviciile lui vor fi dorite. Nu se va însura cu femeia menită dintru început, ci cu alta, pe care o va iubi și de la care va avea fii nobili. Va cunoaște oameni ai Bisericii. În general, dacă se va naște în timpul zilei, va fi norocos și mult prețuit de Prinți și Domni. Va trăi optzeci și șapte de ani și trei luni.

Departe de a-l mai ironiza pe Ugonio, iată-ne ascultân-du-l într-o tăcere religioasă până la sfârșit. Abatele Melani se oprise până și din

vâslit, ritmul fiind totuși ținut de căutătorul de relicve.

— Ei, ia să vedem, făcu Atto. Bogat, e-adevărat. Priceput la negocieri, adevărat. Părul blond, cel puțin până mi s-a albit, adevărat. Mare călător, cercetător cu cuvintele și faptele celuilalt, desigur. Barba tare, ochi frumoși, dinți albi, fălci puternice, nas frumos: în regulă. Bun vorbitor, studios, elevat, maleabil și viguros. Iertată-mi fie lipsa de modestie, dar nu e deloc greșit. Și ce mai era: prețuirea prinților, relațiile cu prelații, durerea de cap. Nu știu de unde are Ugonio datele astea despre zodia Berbecului, dar cu siguranță au un temei. Nu l-am întrebat pe Atto Melani dacă își acceptă și altele, precum avariția, mânia, înșelătoria, invidia, recursul laminciună și amenințare de care pomenea portretul astrologie. M-am ferit de asemeni să-l întreb pe Ugonio de ce, între multele defecte ale nativilor în Aries, nu indusese și vanitatea. Cât despre prezicerea legată de însurătoare și odrasle, era clar că ea nu-l privea pe abate.

— Cunoști ceva astrologie, l-am complimentat eu pe Ugonio, amintindu-mi și de elocventul său *excursus* în astrologie medicală de-acum câteva nopți.

— Lecturizat, auzitat, verbizat.

— Să știi de la mine, băiete, interveni abatele Melani, în acest sfânt oraș, fiecare casă, fiecare zid, fiecare piatră este impregnată de magie, superstiție, de o ascunsă înțelepciune ermetică. Cele două creaturi e posibil să fi citit vreun manual de consultații astrologice. Se găsesc în tot locul, deși nimeni n-o spune cu voce tare. Scandalul legat de astrologie e doar teatru pentru naivi: amintește-ți istoria abatelui Morandi.

În clipa aceea zgomotul apei curgătoare ne curmă conversația. Ajunseserăm la confluența cu canalul principal.

— E momentul să folosim vâslele, spuse Atto în vreme ce ambarcațiunea noastră se lăsa în voia apelor mult mai iuți ale pârâului subteran.

În clipa următoare ne privirăm toți trei, cu graiul pierit.

— Vâslele, mi-am luat eu inima-n dinți, au fost scăpate în apă când s-au arătat cei trei de la Compania Morții.

Atto îl fixă pe Ugonio cu încrâncenare, ca și cum i-ar fi pretins o explicație.

— Aries mai este și distractibil, se apără Ugonio, învinuindu-l indirect pe abate de pierderea vâslelor. Luntrea, pradă ușoară a curentului, începu s-o ia la goană, în ciuda încercărilor noastre de a-i pune frână cu bețele înfipte pe fundul pârâului.

Inaintarăm așa câtva timp, dar iată că un afluent vărsându-se din stânga făcu un val care ne sili să ne prindem zdravăn de luntrea noastră, altfel riscam să fim zvârliți cât colo. Vuietul apelor crescuse peste măsură; pereții canalului nu ofereau niciun punct de sprijin.

Amuțiserăm cu toții. Ugonio încercă să folosească funia pe care o avea la el, ca s-o agațe de vreo ieșitură din pereți; zadarnic însă, pietrele și cărămizile erau netede ca-n palmă.

Mi-am amintit brusc că căutătorul de relicve explicase la dus, chiar dacă enigmatic, pricina pentru care, atunci când ajunseserăm la răscrucea de pe lac, nu voise s-o ia prin canalul principal.

— N-ai zis tu că apa asta e „spurcativă", l-am întrebat.

— Duhnizează alatriniție.

Brusc ne trezirăm în fața unui soi de cumpănă a apelor: de la stânga și de la dreapta, doi afluenți potrivnici dădură năvală în râul nostru.

A fost începutul sfârșitului. Luntrea, parcă luată pe sus de acea încălecare de confluențe acvatice, începu să se-nvârtească din ce în ce mai tare. Noi ne țineam din răsputeri nu numai de luntre, ci și unul de altul. Vârtejul bărcii ne făcu să nu mai știm unde ne aflam, astfel că pentru o clipă avui absurda senzație că plutesc în contra curentului, salvându-mă.

Auzeam din ce în ce mai clar un pârâit asurzitor. Singura noastră busolă era lampa pe care Atto, cu un imens efort, continua s-o țină deasupra capului, ca și cum de ea ar fi atârnat soarta lumii; în jurul acelui punct luminos totul se învârtea nebunește. Parcă ne pregăteam să ne luăm zborul, crezui eu, beat de spaimă și de zăpăceală.

Iată-mă ascultat. Apa de sub luntre dispăru și valurile le-am auzit clocotind sub noi ca și cum o forță magnetică ne-ar fi ridicat și tocmai ne-ar fi depus miloasă pe un prund salvator. În cele câteva clipe de nebunie mi-am adus aminte de cuvintele părintelui Robleda despre magnetismul universal al lui Kircher, care emană de la Dumnezeu și toate lucrurile le ține împreunate.

Brusc însă, o forță oarbă și colosală izbi fundul bărcii, făcându-ne să ne prăvălim care-ncotro, și totul se-ntunecă. M-am pomenit în apă, împresurat de vârtejuri reci și primejdioase, lins de spume spurcate, urlând deznădăjduit.

Fuseserăm zvârliți de o cascadă într-un alt râu și mai jegos și scârbos. Ciocnindu-se de apă, luntrea se răsturnase, iar lampa dispăruse. Rareori atingeam fundul apei cu picioarele, dibuind vreo stâncă. Dacă lucrurile n-ar fi stat astfel, cu siguranță m-aș fi înecat. Putoarea era irespirabilă, și doar gâfâielile de frică și oboseală îmi mai țineau în viață plămânii.

— Sunteți în viață? urlă Atto în beznă, în vreme ce vuietul cascadei ne chinuia auzul.

— Eu, da, făcui ca de pe alt tărâm, orbecăind prin apă.

Ceva contondent mi se puse ca un junghier în piept, lăsându-mă fără grai.

— Prindeți-vă de barcă, e lângă noi, spuse Atto. Printr-o minune

reușii să dibui marginea luntrei, gata-gata să fiu iar înghițit de curent.

— Ugonio, mai strigă o dată Atto din răsputeri. Ugonio, unde ești? Nu mai eram decât noi doi. De-acum siguri că ne-așteaptă moartea, ne lăsarăm târâți de biata epavă, plutind printre fel de fel de lichide și alte fecale înfiorătoare.

— Spurcativ… acum înțeleg, spuse Atto.

— Ce-ați înțeles?

— Că asta nu e un canal oarecare, ci Cloaca Maxima, cea mai mare hazna a Romei, construită de vechii romani.

Înaintarea noastră se făcu și mai iute și după ecou ghicirăm că ne aflam acum într-o galerie largă dar cu bolta destul de joasă, probabil suficientă pentru a îngădui bărcii noastre răsturnate să treacă. Datorită îndepărtării de cascadă, vacarmul apelor se mai potolise. Dintr-o dată însă barca se opri. Bolta coborâse atât de jos încât barca ni se înțepenise. Cu greu reușii să rămân agățat de marginea ei; ridicai o mână și simții cu groază cât de aproape și apăsătoare era suprafața bolții. Aerul era tot mai greu și-mputit, imposibil de respirat.

— Ce facem? răsuflai eu, încercând cu disperare să-mi țin buzele peste firul apei.

— De-ntors înapoi, nici vorbă. Mergem unde ne duce curentul.

— Dar eu nu știu să înot.

— Nici eu. În schimb apa e vâscoasă, trebuie doar să te ții la suprafață. Dă-te pe spate și ține capul drept, spuse scuipând ca să-și curețe buzele, și din când în când dă din mâini, dar fără mișcări bruște, altfel te duci la fund.

— Și pe urmă?

— Dăm noi de o ieșire.

— Și dacă bolta se-nchide de tot? N-a mai răspuns.

Istoviți din cale-afară, ne-am lăsat duși de valuri (dacă așa se putea numi acea mocirlă scârboasă), până ce profeția mea s-a adeverit. Curentul se iuți din nou, ca și cum am fi fost în coborâre. Aerul se rarefiase atât de tare încât alternam clipele când îmi țineam respirația cu inspirații agitate și bruște. Gazele otrăvite pe care le inhalam îmi provocau spasme și amețeli violente. O genune înfiorătoare era gata să ne înghită.

Pe neașteptate, creștetul capului mi se izbi de bolta galeriei. Valurile erau din ce în ce mai rapide. Sfârșitul era aproape.

Simțeam nevoia să vărs. M-am stăpânit totuși, ca și cum eliberarea trebuia să vină dintr-o clipă-ntr-alta, și cu ea, pacea. Pentru ultima oară i-am auzit glasul lui Atto, sugrumat dar foarte aproape.

— Ah, și totuși e-adevărat, murmură el ca pentru sine.

A NOUA ZI

19 septembrie 1683

— La vino să vezi, ăsta de-aici e tânăr. Mâini și ochi de îngeri miloși mă luaseră-n primire și mă-ngrijeau. Pentru mine, lunga călătorie luase sfârșit. Eu însă nu mai existam: corpul meu trebuia să se afle în altă parte, în timp ce mă bucuram de binefăcătoarea căldură care din Cer se răspândește peste sufletele bune. Așteptam să mi se arate drumul.

Câteva clipe în afara timpului trecură până ce mâinile unui înger mă atinseră cu blândețe. Șoapte ușoare și nelămurite reușeau încet-încet să mă trezească. În cele din urmă chiar am înțeles o fărâmă din acea dulce convorbire cerească: „Controlează-l mai atent pe celălalt."

La capătul câtorva fugare, dar poate eterne clipe, pricepui că întraripații soli ai cerului m-au abandonat. Posibil ca deocamdată să nu mai fi avut nevoie de caritabila lor asistență. Așa că mă oferii sfintei lumini așternute de Cer deasupra și în preajma mea și a altor biete suflete rătăcitoare.

Deși nu m-așteptam, aveam încă ochi de văzut, urechi de auzit și carne spre a mă bucura de sfânta și calda aurora ce mă pătrundea. Când am deschis pleoapele, îmi apăru dinainte simbolul divin al Domnului Nostru, în folosința primilor creștini de-acum câteva veacuri: un magnific pește argintiu, ce mă privea milostiv.

În fine, ochii mei priviră văpaia, dar în aceeași clipă a trebuit să-mi acopăr fața cu o mână.

Era lumină, eram întins pe o plajă, sub soare. Atunci mi-am dat seama că sunt viu, deși mă dureau toate cele. Zadarnic îi căutai din ochi pe cei doi îngeri (sau ce-or fi fost) care mișunaseră în jurul meu. Capul mi-era ca-njunghiat, iar pupilele nu îndurau lumina zilei. Mi-am dat seama brusc că mă pot ține pe picioare, deși îmi tremurau genunchii, iar mâlul pe care pășeam era numai bun să alunec ca vai de capul meu.

Privind printre gene jur-împrejur, am înțeles că mă aflam pe malul Tibrului. Se luminase de ziuă și câteva bărci pescărești brăzdau pașnice apele fluviului. Pe celălalt mal zăream ruinele vechiului Ponte Rotto. La dreapta, conturul nepăsător al insulei Tiberina, încoronată de cele două brațe ale apelor ce de mii de ani o mângâiau duios. La stânga, dealul Santa Sabina se decupa pe silențiosul cer al zorilor. Știam, da, unde nimerisem: puțin mai la dreapta era gura de ieșire din

Cloaca Maxima, care ne vomitase, pe mine și pe Atto în fluviu. Spre norocul nostru, curentul nu ne târâse la vale. Mi-aminteam vag cum am ieșit din apă și m-am trântit, stors de vlagă, la pământ. Era o minune, într-adevăr, că mai eram încă în viață; căci dacă toată aventura asta s-ar fi petrecut iarna, de mult sufletul meu ar fi fost la ceruri.

Soarele de septembrie pe cerul curat mă făcu să uit pentru o clipă prin ce trecusem, dar îndată ce mintea mi se limpezi, mi-am dat seama cât de murdar și zgribulit eram, și scuturat de friguri din cap până-n picioare.

— Dă-mi drumul, netrebnicule, ajutor, săriți.

Glasul venea din spate. M-am întors, însă drumul era astupat de un gard viu înalt. Dintr-un salt am fost dincolo și l-am văzut pe abatele Melani trântit la pământ, plin și el de noroi, la capătul puterilor: vărsa ca ultimul bețiv. Doi bărbați, mai bine zis două figuri suspecte, păreau să-l cotrobăie, dar la apropierea mea o luară la fugă, dispărând după movila care domina plaja. De pe bărcile ce pluteau în apropiere, pescarii păreau să ignore scena.

Chinuindu-se îngrozitor, Atto vomita apa înghițită în timpul dezastruosului nostru naufragiu. L-am ținut de cap, nădăjduind ca lichidul dat afară să nu-l sufoce. Puțin după aceea fu din nou în stare să vorbească și să respire normal.

— Ticăloșii ăia doi…

— Domnule Atto, nu vă forțați.

— … tâlhari. Le vin eu de hac.

N-aveam și n-am avut nici după aceea curajul să-i mărturisesc lui Atto, că în ticăloșii ăia eu văzusem îngerii binecuvântați ai trezirii mele la viață. Nici vorbă să fi avut grijă de noi: ne controlaseră cu grijă, ca să ne tâlhărească. Peștele argintiu pe care-l aflasem lângă mine nu era o sfântă epifanie, ci un exemplar aruncat de vreun pescar.

— Oricum, nu s-au ales cu nimic, reluă Atto scuipând de zor. Puținul ce l-am avut s-a dus pe Cloaca Maxima.

— Cum vă mai simtiti?

— Cum ai vrea să mă simt după toate astea, la vârsta mea? spuse el deschizându-și vestonul și cămașa năclăite de mâzgă. De-ar fi după mine, aș sta la soarele ăsta până mi-ar ieși frigul din oase. Dar nu e cu putință.

Tresării. Curând Cristofano trebuia să facă rondul de dimineață prin camere.

Sub privirile curioase ale unui pâlc de pescari care se pregăteau să debarce în apropiere, am luat-o din loc. Ne-am strecurat pe o străduță paralelă cu prundișul fluviului, având pe dreapta Monte Savello. Jegoși și deznădăjduiți cum arătam, eram luați la ochi de puținii

trecători. Eu îmi pierdusem pantofii și mergeam șchiopătând și tușind întruna. Atto părea mai bătrân cu vreo treizeci de ani, iar hainele stăteau pe el ca și cum le-ar fi furat dintr-o groapă de cimitir. Înjura din pricina reumatismelor și a junghiurilor pricinuite de înfiorătoarele eforturi nocturne și de umezeală. Când s-o luăm spre Portico d'Ottavia, se răzgândi brusc.

— Pe-aici mă cunoaște prea multă lume, schimbăm. Am străbătut piazza Montanara, apoi piazza Campitelli.

Trecătorii se-nmulțeau. În labirintul de străduțe înguste și întortocheate, umede și întunecate, unele fără pavaj, aveam parte din nou, vai, de tot acel etern amestec de noroi și praf, de mirosuri grele și strigăte. Tot felul de porci și purcelași scormoneau în gunoaiele îngrămădite în jurul unor marmite de macaroane aburinde și tigăi mari de pește pus la frigare încă din zori, în disprețul recomandărilor și edictelor de sănătate publică.

Îl auzii pe Atto bolborosind ceva, scârbit și nervos, cuvintele fiindu-i acoperite de uruitul subit al unei căruțe.

După ce s-a făcut liniște, abatele Melani își reluă impresiile.

— Este oare cu putință ca noi, laolaltă cu porcii, să ne căutăm tihna printre gunoaie, seninătatea printre necurățenii, liniștea în vacarmul străzilor desfundate? La ce bun să mai trăiești într-un oraș ca Roma, dacă trebuie să ne mișcăm ca animalele, iar nu ca oamenii? Te implor, Sfinte Părinte, scoate-ne din căcat!

Mă uitai la el întrebător.

— Astfel s-a exprimat Lorenzo Pizzati da Pontremoli, îmi răspunse. Un parazit de la curtea papei Rospigliosi; dar câtă dreptate avea scriind această suplică fără perdea către Clément al IX-lea, acum vreo două-zeci de ani.

— Inseamnă că Roma a fost mereu la fel, exclamai eu uimit, căci mi-o închipuisem pe cea a trecutului într-o cu totul altă și fabuloasă ramă.

— Cum ți-am mai spus, în acea vreme eram la Roma. Te asigur că și pe-atunci nu era zi de la Dumnezeu să nu se repare (rău) străzile. Și dacă mai punem la socoteală canalizarea și conductele de apă, șantierele se țineau lanț. Ca să mergi prin băltoacele lăsate de ploi și prin gunoaie trebuia să porți cizme până prin luna august. Avea dreptate Pizzati: Roma e un Babel în care vacarmul n-are leac. Nu mai e vorba de un oraș, ci de un grajd, scandă abatele cu accentul pe ultimul cuvânt.

— Dar papa Rospigliosi n-a făcut ceva să îmbunătățească situația?

— Ba da, băiete. Știi însă ce capete tari sunt romanii. S-a încercat, de pildă, un sistem public de colectat gunoaiele, cetățenii fiind obligați să-și curețe porțiunea de stradă din fața porții, mai cu seamă vara. Totul a fost zadarnic.

Brusc, abatele mă împinse cât colo, silindu-mă să mă culc o dată cu el pe îngustul trotuar; scăpai astfel la mustață de roțile unei enorme și luxoase trăsuri. Abatele se enervă și mai tare.

— Carlo Borromeo spunea că la Roma, ca să ai succes, îți trebuie două lucruri: iubire de Dumnezeu și o trăsură. Știi tu că în acest oraș sunt mai mult de o mie?

— Poate de-aceea aud eu un vuiet îndepărtat, chiar și atunci când nu trece nimeni pe stradă. Dar unde merg toate trăsurile-astea?

— Oh, nicăieri. Nobilii, ambasadorii, medicii, avocații celebri și cardinalii romani se folosesc de trăsură chiar și pentru traseuri foarte scurte. Mai nou, nu se mulțumesc doar cu una, ci cu câteva în convoi.

— Familie numeroasă, nu?

— Ce familie, râse Atto. Se iese la plimbare cu o suită de patru sau cinci trăsuri spre a-și da cât mai mare lustru. Cardinalii și ambasadorii în vizită oficială scot în stradă chiar și trei sute de trăsuri. De unde și inevitabilele blocaje și norii de praf.

— Acum îmi explic eu certurile pentru parcaje, ținui eu hangul, la care am fost martor acum câtva timp în piazza în Posterula. Birjarii de la două trăsuri de nobili își cărau la pumni cu nemiluita pentru un loc.

Atto coti din nou pe o stradă lăturalnică.

— Și-aici aș putea să fiu recunoscut. Un tânăr preot care… S-o luăm spre piazza San Pantaleo.

Sfârșit cum eram, îi reproșai toate acele ocolișuri.

— Stai cuminte și nu atrage atenția, spuse Atto aranjându-și într-o doară coama de păr alb și veșted.

Slavă Domnului că în această bestială confuzie nu suntem băgați în seamă, șuieră el. Mai ales că arăt ca dracu', adaugă aproape neauzit.

Era mult mai înțelept, și Atto o știa prea bine, să ne strecurăm prin marea aglomerație din târgul aflat în piazza Navona, decât să fim văzuți, singuri și ai nimănui, prin piazza Madama sau pe via Parione.

— Nu mai e mult și-ajungem la casa lui Tiracorda, spuse Atto, trebuie însă să ne-ascundem de santinelele Prefecturii din fața hanului.

— Și pe urmă?

— Intrăm în grajd și-o luăm prin galerii.

— Și dacă ne vede cineva, se duce totul de râpă.

— Știu. Ai o idee mai bună?

Apropiindu-ne de piazza Navona, nici vorbă de mulțime venită la târg. Dezamăgirea fu și mai mare când am văzut că acel spațiu pe jumătate gol era animat doar de mici găști izolate, între care, de la înălțimea unei loji sau a unui scaun, oratori bărboși și asudați dădeau din mâini perorând și moralizând trecătorii. Nu tu târg, nu tu

vânzători, nici vorbă de tarabe cu fructe și verdețuri, și nici mulțime.

— Drace, azi e duminică, ne-amintirăm amândoi în același moment. Duminica nu se ținea târg și deci lumea nu prea ieșea. Carantina și multele aventuri ne făcuseră să pierdem șirul zilelor. Ca în toate zilele de sărbătoare, stăpânii locului erau preoții, predicatorii și cuvioșii care prin mustrări și pilde atrăgeau, care datorită judecății rafinate, care datorită glasului tunător, mici pâlcuri de curioși, studenți, eruditi, gură-cască, cerșetori și, firește, pungași gata să profite de neatenția celorlalți spectatori. Voiosul talmeș-balmeș cotidian al târgului lăsase locul unei atmosfere apăsătoare; potrivindu-se parcă acelui climat, norii acoperiră brusc soarele.

Trecurăm de respectiva piață cu sentimentul de a fi încă și mai expuși și dezarmați decât crezusem. Părăsind iute centrul, o luarăm pe latura dreaptă, târâș-grăpiș, sperând să nu fim luați la ochi. Am tresărit în clipa în care un copilandru, desprins dintr-un grup, ne-a arătat cu degetul adultului care-l însoțea. Acesta ne aruncă o privire scurtă, după care, spre norocul nostru, ignoră mizeria și clandestina noastră prezență.

— Până la urmă o să se ia de noi, drace. Trebuie să ne amestecăm printre ceilalți, spuse Atto, arătând spre o adunare mai aproape de noi, strânsă în jurul a ceva încă invizibil.

Ne aflam chiar la câțiva pași de marea fântână a celor patru fluvii, operă a cavalerului Bernini. Cele patru titanice statui antropomorfe de divinități acvatice, cu puterea lor marmoreană și profetică, păreau să ia parte la atmosfera sacră din acel spațiu. În centrul fântânii, un leu de piatră mi se uita în ochi, cu un aer feroce dar maiestuos. Deasupra monumentului în schimb țâșnea un obelisc gravat cu hieroglife și dominat de o mică piramidă aurită, în chip firesc avântată spre Cel de Sus. Nu cumva era chiar obeliscul descifrat de Kircher, despre care mi se povestise de curând? Fui însă distras de la presupunerile mele de mulțimea care se îngrămădi să audă mai bine o predică nouă.

În pădurea de capete, spinări și umeri abia l-am zărit pe predicator. După pălărie era iezuit: un omuleț rotunjor și vinețiu, cu fruntea acoperită de un tricorn prea mare pentru capul său, și care, printr-o vorbire torențială ținea pe loc micul, dar înțesatul grup de spectatori.

— … Și ce se-nțelege prin viață cuvioasă? declară el. Eu vin și va zic: să vorbești puțin, să plângi mult, să fii hărțuit când de unul, când de altul; să trăiești în sărăcie, în boală trupească, să ți se-ncalce onoarea și interesele. Iar o asemenea viață poate fi ea oare fericită? Eu vin și vă zic: da!

Mulțimea fu străbătută de un murmur de neîncredere și scepticism.

— Știu! continuă vehement predicatorul. Cugetele tari sunt obișnuite cu toate relele, și chiar vor să le pătimească în chip spontan.

Și dacă nu dau de rele în calea lor, se duc să le vâneze!

Un alt murmur rebel străbătu mulțimea.

— Asemeni lui Simeon cirenaicul care s-a prefăcut că e nebun, ca să fie batjocorit de popor. Asemeni lui Bernard de Clairvaux, care deși suferind, s-a refugiat în sihăstriile cele mai reci și sălbatice! Ar fi putut să se cruțe, dar n-a făcut-o! Și de aceea îi credeți niște nenorociți? Nu se cade, căci iată ce-a spus marele prelat Salviano…

Abatele Melani mă făcu atent printr-un ghiont.

— Drumul mi se pare liber acum, haidem.

Ne îndreptarăm spre ieșirea din piazza Navona, cea mai apropiată de Donzello, sperând că acei ultimi pași n-or să ne fie cu ghinion.

— Să zică ce-o vrea marele Salviano, dar eu abia aștept să mă schimb de hainele-astea, izbucni Atto, la capătul puterilor.

Deși nu îndrăznisem să mă uit înapoi, am avut neplăcuta impresie că cineva ne luase urma. Când tocmai credeam c-am scăpat teferi și de data asta, inevitabilul se produse. Atto mergea înaintea mea, pe lângă zidul unei clădiri, când dintr-un portic o pereche de mâini robuste au apărut fulgerător apucându-l și trăgându-l cu forța. Văzând acest lucru teribil, dar și din cauza oboselii, era cât pe-aci să leșin. Am rămas locului, neștiind ce să fac, să fug sau să cer ajutor, riscând în ambele cazuri să fiu recunoscut și arestat.

Din încurcătura fatală mă scoase un glas cunoscut, cum nu mi-aș fi închipuit vreodată de ceresc: „Repede ște te și tu în ascundeală.”

Oricât de mare ar fi fost nesuferința abatelui față de căutătorii de relicve, cred că în acea împrejurare cu greu a reușit să-și ascundă recunoștința pentru intervenția acelora. Nu numai că Ugonio supraviețuise printr-o minune, dar găsindu-se cu Ciacconio, ne-a dat de urmă și -chiar dacă speriindu-ne oleacă – ne-a pus la adăpost.

Atto fusese tras sub portic chiar de Ciacconio, iar Ugonio mă îmboldise să-l urmez. Imediat, cei doi cumetri ne conduseră la o altă ieșire, de unde se cobora pe o scăriță abruptă până la un mic coridor îngust și fără ferestre. Ciacconio scoase o lampă gata aprinsă de sub soiosul său parpalac. Salvatorul nostru părea la fel de ud ca și noi, ceea ce nu-l împiedica să-și facă numărul de trap, săltăreț și țanțoș.

— Unde ne duceți? întrebă Atto, de data asta depășit de situație.

— Piațera Navonium pericolata, spuse Ugonio, și ca să fie mai mult mumă decât ciumă, e mai salubric subpanteo-niul.

Mi-am amintit că atunci când mai trecusem odată prin galeria C, căutătorii ne arătaseră gura unei ieșiri care dădea în curtea unei clădiri din spatele Panteonului, în piazza Rotonda. Un sfert de oră străbăturăm pivniță după pivniță, trecând prin uși, scărițe, depozite părăsite, scări de piatră în spirală și galerii. Când și când, Ugonio își scotea legătura de chei și deschidea și închidea uși după noi. Atto și cu mine, abia ținându-ne pe picioare, pășeam mai mult împinși de la

spate, ca două învelișuri mortale gata să-și dea duhul.

Ajunserăm în cele din urmă în fața unui fel de portal de lemn, ce se deschise scârțâind spre o curte. Lumina zilei ne răni din nou pupilele. Din curte ieșirăm într-o ulicioară, și de-aici într-o altă curte aproape pustie, în care se intra dând într-o parte un grilaj fără lacăt.

— Repediți-vă în galeriție, ne îmboldi Ugonio, arătând spre un chepeng de lemn la picioarele noastre. Ridicarăm capacul de scândură și ni se arătă un puț înăbușitor și întunecat; ne agățarăm de funia care atârna de o bară de fier prinsă la nivelul solului și ne dădurăm drumul în jos. Știam deja unde urma să aterizăm: în rețeaua de galerii ce duceau la Donzello.

În timp ce capacul chepengului se închidea deasupra noastră, am mai apucat să văd fețele capișonate ale lui Ugonio și Ciacconio dispărând în lumina zilei. Aș fi vrut să-l întreb pe Ugonio cum făcuse de scăpase din naufragiul de la Cloaca Maxima, și cum dracu' ieșise la suprafață. În timp ce coboram, ținându-mă de funie, mi se păru că privirea lui Ugonio, pentru o clipă, se întretaie cu a mea. Am fost sigur, fără însă să înțeleg cum, că el bănuiește ceea ce gândeam: eram bucuros că reușise să scape teafăr.

* * *

Imediat ce m-am întors în odaia mea, m-am schimbat iute și am dosit hainele murdare de noroi. M-am dus la Cristofano, gata să-mi motivez absența prin faptul că zăbovisem mai multă vreme în pivniță. Prea istovit ca să-mi fac griji, eram gata să accept întrebări și obiecții la care n-aș fi făcut față în niciun fel.

Cristofano însă dormea. Poate că încă se resimțea după criza de ieri și se culcase fără să închidă măcar ușa. Zăcea răsturnat pe pat, doar pe jumătate dezbrăcat. M-am ferit să-l trezesc. Soarele încă n-avea putere; aveam încă timp să mai fac câte ceva până la întâlnirea cu Devizé, în odaia lui Bedford: să dorm, de pildă.

Contrar așteptărilor, somnul nu mi-a priit. Căci am avut parte de vise chinuitoare, în care retrăiam nenorocirile sub-pământene: mai întâi întâlnirea cu cei de la Compania Morții și teribilele momente petrecute pe luntrea răsturnată; apoi, îngrijorătoarele descoperiri de pe insula templului mithraic și, în fine, lungul coșmar de la Cloaca Maxima, când am crezut că n-o să mai am scăpare. Iată de ce, atunci când bătăile lui Cristofano răsunară la ușă, m-am trezit mai obosit decât mă culcasem.

Dar nici medicul nu părea prea în formă. Două cearcăne albăstrui îi marcau fața lăsată, privirea îi era apoasă și absentă, iar statura pe care i-o știam solidă și dreaptă, i se curbase ușor. Nu mă salută, dar nici nu mă-ntrebă, slavă Domnului, unde-am fost noaptea trecută.

A trebuit chiar să-i amintesc că peste puțină vreme urma să ne ocupăm de masa chiriașilor. Dar mai întâi de toate, urgența era

Bedford. Era cazul așadar să punem în practică teoriile lui Robleda: ciuma englezului urma să fie tratată, de data asta, cu notele chitarei lui Devizé. Trecui pe la iezuit să-l anunț cu privire la încercarea noastră. Toată lumea îl aștepta acum pe Devizé.

Tânărul muzician aduse cu el un taburet pe care să stea și să cânte pe coridor, evitând astfel odaia bolnavului și pericolul de a se molipsi. Ușa urma să rămână deschisă, astfel ca binefăcătoarele (speram) sunete ale chitarei să pătrundă nestingherite. Cristofano în schimb, se așeză chiar lângă patul lui Bedford spre a-i ține sub observație eventualele reacții.

Eu m-am postat discret pe coridor, la câțiva pași de interpret. Devizé se așeză pe taburet, căută poziția cea mai comodă, apoi își acordă puțin instrumentul. Își făcu mâna la început cu o alemandă, atacă apoi o sarabandă severă. Pentru o clipă dădu pace corzilor, întrebându-l pe Cristofano despre starea bolnavului.

— Nicio schimbare.

Concertul fu reluat printr-o gavotă și o gigă.

— Nicio tresărire. Ca și cum n-ar auzi nimic, anunță medicul, descurajat și pierzându-și parcă răbdarea.

În cele din urmă Devizé trecu la ceea ce speram, adică la singurul dans capabil să farmece atenția și inima tuturor chiriașilor din han: superbul rondo pe care Maestrul său, Francesco Corbetta, îl scrisese pentru Maria Tereza, regina Franței.

Așa cum bănuiam, nu eram singurul care tânjeam după acele note de-a dreptul seducătoare. Devizé execută rondoul de trei ori la rând, ca și cum ar fi dat de înțeles că și pentru el – din motive obscure – notele acelea erau o delicioasă desfătare. Ca și pentru noi toți de față.

Ascultasem melodia de-atâtea ori, dorindu-ne-o tot de-a-tâtea ori. Auzind-o pentru a patra oară, bucuria sunetelor lăsă loc unui eveniment cu totul neașteptat. Legănat de refrenul ce revenea ciclic, m-am trezit spunând: ce afirmase Devizé acum câteva zile? Strofele alternate ale rondoului „cuprind motive armonice mereu înnoite care se sfârșesc în chip neașteptat, ca și cum s-ar abate de la canoanele muzicale. Iar după ce ajunge la apogeu, rondoul își începe subit sfârșitul”. Și ce oare citise abatele Melani în scrisoarea lui Kircher? Că ciuma e și ea ciclică, și „are în replicile ei finale ceva surprinzător, misterios, incompatibil cu știința medicală: boala, după ce-a ajuns la apogeu, *senescit ex abrupto,* adică începe brusc să dispară.

Cuvintele lui Devizé pentru descrierea rondoului erau aproape identice cu cele prin care Kircher vorbise despre ciumă…

Când melodia s-a terminat, am pus în fine întrebarea pe care voisem de mult să i-o pun:

— Domnule Devizé, ce nume poartă acest rondo?

— *Les Barricades mysterieuses,* scandă el calm.

Tăcui, în timp ce el traducea acest nume în italiană. Baricadele misterioase, aceleași vorbe tainice, bălmăjite doar cu o zi înainte de Atto în somn? N-am mai avut timp să-mi răspund: cugetul meu nărăvaș o luase razna spre alte misterioase baricade, cum ar fi *arcanae obices* din scrisoarea lui Kircher.

Gândurile îmi fură alungate cât colo. Zvârlit în marea de bănuieli și de iluzii produse în mintea mea de exasperantul bâzâit al celor două cuvinte latine, mă trecură toate amețelile. Mă sculai brusc, gonind spre odaia mea, sub privirile uluite ale lui Cristofano și Devizé, care tocmai relua același motiv melodic.

M-am închis înăuntru, strivit de povara acelei descoperiri și a tuturor urmărilor care, asemeni celei mai devastatoare avalanșe, le-ar fi antrenat după ea. Teribilul mister sau misterioasele piedici, *arcanae obices,* care ascundeau *secretum vitae,* mi se înfățișase în cele din urmă chiar mie.

Am avut nevoie de un răgaz de gândire în singurătate. Și nu pentru că aș fi avut nevoie să-mi limpezesc ideile, ci mai degrabă fiindcă trebuia să mă decid cui să le împărtășesc.

Atto și cu mine eram pe urmele acelor *arcanae obices,* sau „misterioasele baricade" ce au suprema virtute de a înfrânge ciuma, pomenită de Kircher în deliranta sa scrisoare către Supraintendentul Fouquet; după care îl auzisem pe abate rostind în somn, în limba țării natale, *barricades mysterieuses.* Și iată că, întrebându-l pe Devizé cum se numea rondoul cântat pentru însănătoșirea ciumatului Bedford, aflam că se numea chiar *Les Barricades mysterieuses.* Cineva știa mult mai multe decât era dispus să recunoască.

* * *

— Tu chiar nu-nțelegi nimic! exclamă abatele Melani.

Tocmai îl trezisem dintr-un somn adânc ca să mă lămurească, și flacăra noutăților îi inflamă pe loc cuvintele și gesturile. Mă puse să-i repet scenariul cuvânt cu cuvânt: Devizé care cânta rondoul pentru sănătatea lui Bedford, și-mi mărturisea cu cea mai mare naturalețe că acea melodie se intitula Les *Barricades mysterieuses.*

— Iartă-mă, dar am nevoie de un răgaz de gândire, spuse, aproape copleșit de noutate.

— Știți doar cât am dorit să aflu…

— Bine, bine, de-acord, dar lasă-mă să rumeg toate astea.

Silit să-l las singur, urma să-i bat la ușă oleacă mai târziu. Luându-mă după privirile lui, vioaie și mușcătoare, aș fi putut să cred că nu dormise nicio clipă.

— Chiar acum când suntem aproape de adevăr, te-ai hotărât să mi te faci dușman, începu el aproape abătut.

— N-aș zice dușman, m-am grăbit eu să-l corectez. Trebuie însă să înțelegeți că…

— Haida-de, mă-ntrerupse, vino-ți în fire.

— Dacă îmi îngăduiți, domnule Atto, de data asta sunt cât se poate de limpede la cap. Și-mi spun: cum a fost cu putință ca dvs. Să cunoașteți titlul rondoului, de fapt traducerea acelor *arcanae obices?*

Eram mândru de a-l fi pus, în fine, pe acel individ atât de iscusit cu spatele la zid. Ochii mei încărcați de bănuială și învinuire îl pironiră.

— Ai terminat?

— Da.

— Ei bine, iată ce-am de spus. M-ai auzit murmurând în somn „barricades mysterieuses", așa e?

— Exact.

— Bine. Așa cum știi, asta înseamnă mai mult sau mai puțin în traducere *arcanae obices.*

— Adevărat. Chiar de aceea aș vrea să mă lămuriți o dată pentru totdeauna cum de-ați aflat…

— Dar nu asta contează, nu-nțelegi?

— Dar dvs…

— Ai încredere pentru ultima oară. Ce-o să-ți spun acum o să te facă să-ți schimbi părerea.

— Domnule Atto, toate misterele astea mi-au ajuns până peste cap și…

— Gata cu misterele. Le-am dat de capăt. Secretul numit *arcanae obices* e-al nostru, mai bine zis al tău.

— Ce vreți să spuneți?

— Că l-ai văzut, sau mai exact, l-ai auzit mai abitir decât mine.

— Adică…

— *Secretum vitae* ce ocrotește omul de ciumă e înlăuntrul acelui rondo. Ideea era copleșitoare și de data asta eu am avut nevoie de timp să mă obișnuiesc cu ea. În acea miraculoasă melodie ce mă fermecase se cuibărea, prin urmare, misterul lui Kircher și Fouquet, al Regelui Soare și al Mariei Tereza.

Subjugat de acea revelație, m-am îngălbenit la față și cu greu am reușit să mai bolborosesc:

— Credeam… nu e cu putință.

— La început tot așa am reacționat și eu, dar dacă te gândești mai serios, înțelegi? Urmărește-mă: nu eu ți-am spus că Corbetta, maestrul lui Devizé, era as tocmai în arta cifrării mesajelor în compozițiile lui?

— Adevărat.

— Vezi. Pe urmă chiar Devizé ți-a spus că rondoul *Barricades mysterieuses* a fost compus de Corbetta, și dăruit de el înainte de a muri Mariei Tereza de Spania.

— Așa e.

— Bine. Dedicația rondoului, văzută cu ochii tăi, era *â Mademoiselle,* adică nevasta lui Lauzun. Lauzun era în închisoare împreună cu Fouquet. Iar Fouquet primise secretul ciumei de la Kircher. Fapt e că Fouquet, pe când era încă Supraintendent, trebuie să-l fi însărcinat, de acord cu Kircher, pe Corbetta să cifreze melodic *secretum vitae,* sau *arcanae obices* sau misterioase baricade cum vrei să-i spui, care salvează omul de ciumă.

— Dar mi-ați spus că și Kircher știa să cifreze mesaje muzicale.

— Sigur că da. De fapt, se prea poate ca Kircher să-i fi încredințat lui Fouquet *secretum vitae* gata cifrat în partitură, chiar dacă într-o fază brută. Îți amintești ce ți-a povestit Devizé? Corbetta a creat rondoul, rescriind o melodie deja existentă. Sunt sigur că se referea la Kircher. Și nu numai: chiar Devizé, cântând-o de zor la chitară, ar fi putut la rândul lui s-o perfecționeze, făcând-o și mai greu de bănuit că dincolo de sublima ei armonie se poate ascunde un mesaj cifrat. Incredibil, nu-i așa? Eu însumi abia am reușit să cred una ca asta.

— Supraintendentul a trebuit să apere acel *secretum vitae* sub formă de rondo.

— Așa e. Partiturile respective, nu se știe prin ce minune, au supraviețuit nenorocirilor de care a avut parte bietul meu prieten Nicolas.

— Până ce la Pignerol…

— … le-a încredințat lui Lauzun. Care Lauzun a și scris dedicația *â Mademoiseâle,* înmânând respectivele pagini de note soției sale, pentru a fi transmise reginei Maria Tereza.

— Dar Devizé mi-a spus că era vorba de un dar al lui Corbetta către regină.

— Baliverne. Un fel de a înzorzona o poveste simplă. Adevărul e că după Corbetta, și înainte de a ajunge în mâinile Mariei Tereza, rondoul a trecut pe la Fouquet, Lauzun și Mademoiselle.

— Un singur lucru îmi scapă, domnule Atto. Nu vi se pare că Lauzun a fost închis la Pignerol, unde se afla Supraintendentul, cu scopul de a-i sustrage secretul?

— Este posibil ca Lauzun să fi slujit la doi stăpâni. În loc să-l spioneze și trădeze pe Fouquet, a preferat să-i vorbească deschis, cu atât mai mult cu cât Veverița avea o gândire maleabilă. Așa se face că Lauzun l-a ajutat să-și negocieze cu regele libertatea la schimb cu *secretum morbi.* Fără însă, spre onoarea lui, să-i dezvăluie Maiestății sale Preacreștine că Fouquet poseda și *secretum vitae,* adică rondoul. Mai mult, el împreună cu Mademoiselle au profitat de acea ocazie pentru a se răzbuna pe rege, livrând prețiosul antidot al molimei dușmanilor regelui. Între care se afla, este dureros pentru mine s-o spun, regina și consoarta sa, Maria Tereza, Dumnezeu s-o aibă-n pază.

— Ingândurat, am reparcurs în minte toate etapele înfățișate de

Atto.

— Adevărul e că în muzica aceea există ceva straniu, observai eu, reînnodând firele memoriei mele, ca și cum… s-ar duce și-ar veni, mereu la fel și mereu alta. Nu prea știu să explic, dar mă duce cu gândul la ceea ce Kircher a scris despre ciumă: morbul se-ndepărtează și se-ntoarce, și în sfârșit își dă duhul chiar când atinge apogeul. Ca și cum… muzica aceea ar fi vorbit.

— Vasăzică așa? Cu atât mai bine. Și eu m-am gândit că melodia avea ceva misterios și nemaipomenit, auzind-o zilele trecute, înainte de închiderea hanului.

Luat de valul conversației, uitasem complet pricina pentru care îl căutasem pe abatele Melani: explicația cuvintelor rostite de el în somn. Atto însă din nou nu m-a lăsat să vorbesc.

— Ia seama la ce-ți spun. Mai sunt încă două probleme nerezolvate. Mai întâi, cui îi e de folos antidotul *secretum vitae* contra *secretum morbi,* și prin urmare contra Maiestății sale Preacreștine? Apoi, ce planuri urzește Dulcibeni care călătorea cu Devizé și Fouquet, înainte ca bietul meu prieten, se emoționă încă o dată Atto, să vină să moară la hanul tău.

Eram gata să-i amintesc că merita să se afle și cui i se datora strania moarte a lui Fouquet sau în ce mâini sfârșiseră perlele mele, când abatele, ridicându-mi părintește bărbia cu palma, continuă:

— Vin și te-ntreb: dacă eu aș fi știut la ce ușă să bat ca să aflu acele *arcanae obices* ale lui Kircher, crezi că aș fi pierdut atâta timp numai de dragul companiei tale?

— Poate că nu.

— *Cu siguranță,* nu. M-aș fi străduit să sustrag secretul rondoului direct de la Devizé. Aș fi reușit oricum, deși este posibil ca Devizé să nu știe exact ce se ascunde în rondoul *Barricades mysterieuses,* și nici diabolic de complicatele legături între Corbetta, Lauzun și Mademoiselle.

Chiar în clipa aceea pupilele ni se încrucișară.

— Nu, băiete, trebuie să ți-o spun pe șleau. Îmi ești de mare ajutor, dar nicio clipă n-am avut de gând să te amăgesc în schimbul unor servicii. Acum însă abatele Melani îți mai cere un ultim sacrificiu. O să-mi mai dai ascultare?

M-a scutit de răspuns ecoul unui urlet: n-am avut nicio îndoială în a recunoaște glasul lui Cristofano, drept care dădui fuga imediat spre camera lui Bedford.

— Victorie! Minune! Victorie! striga de zor medicul, vânăt la față de emoție, cu mâna pe inimă și rezemat de perete ca să nu se prăbușească.

Tânărul englez Eduardus Bedford stătea în șezut pe marginea

patului și tușea zgomotos.

— Mi-aduci un pahar de apă? făcu el răgușit, ca și cum s-ar fi sculat dintr-un somn îndelungat.

* * *

Un sfert de oră mai târziu, tot hanul se înghesuia în jurul unui Devizé buimăcit, în fața ușii lui Bedford. Bucuroși nevoie mare și totodată uluiți de fericita întorsătură, chiriașii de la Donzello se adunaseră, ca niște iuți pâraie, pe coridorul de la primul cat, împărtășindu-și mirarea și punându-și întrebări la care nimeni nu aștepta vreun răspuns. Incă nu îndrăzneau să se apropie de Cristofano și de englezul înviat. Fapt e că medicul, revenindu-și în fire, începu să-și examineze meticulos pacientul. Sentința nu întârzie să vină:

— Bine totul. Chiar foarte bine, mai bine ca niciodată Dumnezeule, făcu Cristofano izbucnind într-un hohot de râs eliberator și molipsitor.

Bedford, spre deosebire de stăpânul meu Pellegrino, își revenise complet și în scurt timp. Intrebă ce se întâmplase și de ce era bandajat în felul ăla ciudat și simțea junghiuri prin mădulare: incizarea buboanelor și sângerările îi făcuseră harcea-parcea toate cele.

Nu-și amintea nimic. Și la orice-ntrebare ce i se punea, începând cu Brenozzi, părea rătăcit, holbând ochii și clătinând istovit din cap.

Privind mai atent, mi-am dat seama că chiriașii nu erau toți la fel de bine dispuși. Tăcerea tulburată a lui Devizé și paloarea de ceară a lui Dulcibeni nu se prea împăcau cu bucuria părintelui Robleda, a lui Brenozzi, Stilone Priaso și a Cloridiei mele (care-mi adresă un surâs).

Atto Melani, îngândurat, îl întrebă ceva pe Cristofano, după care se-ndepărtă, urcând sus pe scări.

Doar în clipa aceea, în zarva generală, Bedford pricepu, în fine, că a zăcut de ciumă și că preț de câteva zile l-au crezut condamnat.

Se schimbă la față.

— Dar vedenia pe care-am avut-o… exclamă.

— Ce vedenie? fu întrebat în cor.

— Ei bine… cea a iadului în care-am fost.

Povesti că n-avea decât o singură amintire a bolii: o senzație subită de cădere prelungă spre adâncuri și foc. Și, după nu se știe câtă vreme, i s-a înfățișat dinainte Lucifer în persoană. Diavolul, cu piele verde, mustăcios și cu o muscă pe bărbie (exact cum poartă Cristofano, arătă el), îi înfipsese în beregată una din ghearele lui roșii, din care ieșeau limbi de foc, și încercase să-i smulgă sufletul. Nereușind acel lucru, Lucifer luase furcoiul și-l străpunsese de câteva ori, vărsându-i aproape tot sângele. Prihănita jivină îi înșfăcase apoi bietul trup fără vlagă și-l zvârlise în catran clocotit; Bedford jura că i se păruse totul îngrozitor de real și că niciodată n-ar fi crezut că se poate pătimi atât de tare. Iar în acel catran rămăsese o vreme, zvârcolindu-se de durere, și-i ceruse lui Dumnezeu iertarea tuturor păcatelor și a firavei sale

credințe, implorându-l să-l mântuie din acel Hades monstruos. După care, beznă.

Religioasa tăcere în care l-am ascultat fu dintr-o dată sfâșiată de strigătele chiriașilor consfințind o minune. Părintele Robleda, care tot timpul istorisirii își făcuse semnul crucii, se aplecă precaut spre Bedford și, emoționat, închină și binecuvânta odaia fostului ciumat. Drept care, câțiva îngenunchează și se închinară și ei. Medicul însă se cam posomorâse. Căci el știa, cum știam și eu, de unde provine vedenia lui Bedford: nu era altceva decât amintirea delirantă a ferocei terapii la care-și supusese bolnavul. Gheara diavolească care voia să-i smulgă sufletul erau de fapt acele pastile de mosc imperiale, cu care Cristofano îi provocase voma, iar furcoiul lui Lucifer nu erau altceva decât sculele cu care medicul îi făcuse sângerările. În fine, catranul clocotit închipuia cazanul fumegos pentru baia de aburi.

Bedford spuse că îi era foame, dar că simțea și o mare usturime în stomac. Cristofano mi-a poruncit atunci să încălzesc puțină supă de porumbițe rămasă de-aseară. Îi va ține de foame și-i va alina măruntaiele. Între timp însă, Bedford ațipise. Îl lăsarăm să se odihnească și coborârăm toți la parter. Nimănui nu-i mai păsa acum că-și părăsise odaia fără permisiunea medicului, dar nici Cristofano nu-și mai aminti să-i muștruluiască și să-i expedieze sus. Ca și cum ciuma părăsise acel loc, și deci izolarea nu-și mai avea rostul.

Singurul lucru molipsitor s-a dovedit a fi rămas foamea, de care chiriașii nu se codiră să-mi spună. Drept care am coborât în pivniță, hotărât să gătesc ceva gustos și gras, pentru a sărbători evenimentul. În timp ce, aplecat peste lăzile cu gheață, alegeam fudulii și picioare de ied, măruntaie, o ciozvârtă de berbec și puicuțe, o puzderie de gânduri îmi împre-sura capul.

Bedford se însănătoșise: cum era cu putință? Devizé cântase pentru el, la sfatul părintelui Robleda. Atunci teoria magnetismului muzicii era adevărată. Adevărat era și că englezul părea să se fi trezit numai după Les *barricades mysterieuses*… Dar rondoul cu pricina nu trebuia el să fie doar un cifru pentru *secretum vitae?* Cel puțin așa presupusese abatele Melani. Dar iată că melodia aceea se dorea a fi, prin ea însăși, vindecătoare… Nu, nu reușeam în ruptul capului să găsesc o logică în povestea asta. Trebuia cât mai curând să mă sfătuiesc tot cu abatele.

Urcând, am auzit glasul lui Cristofano. În sală îl văzui și pe Atto care se alăturase grupului.

— Ce să vă spun? se întreba medicul, adresându-se micii adunări. Să fi fost magnetismul muzicii, cum spune părintele Robleda, sau tratamentele mele, nu bag mâna-n foc. Adevărul e că nu se știe de ce ciuma dispare atât de brusc. Și ceea ce e și mai uimitor, e că Bedford nu dăduse niciun semn de ameliorare. Dimpotrivă, era pe moarte, iar eu, gata să vă anunț că orice nădejde era pierdută.

Robleda aprobă din cap cu oarecare emfază, menită să arate că el cunoștea deja acele clipe disperate.

— Tot ce pot să vă spun, continuă Cristofano, e că acesta nu e singurul caz. Există unii care explică asemenea vindecări miraculoase prin faptul că ciuma nu rămâne în mobile, în case sau alte lucruri materiale: ea poate să dispară în chip misterios în cursul unei singure zile. În vremea ciumei de la Roma din 1656, îmi amintesc că, în absența oricărui leac, s-a poruncit să se țină post negru și multe procesiuni în picioarele goale, pentru iertarea păcatelor: fețe în lacrimi, trupuri în ciliciu, jale și durere. Dumnezeu atunci l-ar fi trimis pe arhanghelul Gabriel, care fu văzut de toți romanii pe opt mai deasupra Castelului, cu spada însângerată în mână: din ziua aceea ciuma dispăru brusc, și molima părăsi până și hainele sau paturile, care de obicei sunt vehicule primejdioase de infecție. Și asta nu-i tot. Chiar și istoricii antichității relatează asemenea ciudățenii. În anul 567, spun ei, a fost o ciumă sălbatică și necruțătoare în toată lumea, din care n-a scăpat decât o pătrime din oameni. Dar dintr-o dată ciuma încetă, fără să lase nici cea mai mică urmă. În schimb, la 1348, lumea a fost bântuită de ciuma neagră trei ani la rând și *massime* la Milano, unde s-au prăpădit șaizeci de mii de oameni, și la Veneția, unde pierderile fură mari.

În ciuma din 1468, dori să întărească Brenozzi, au murit treizeci și șase de mii de oameni, la Brescia, peste douăzeci de mii, iar multe alte orașe au rămas de-a dreptul fără locuitori. Dar și aceste din urmă molimi s-au sfârșit abrupt, fără să mai cuibărească în vreun loc. La fel și epidemiile ce-au urmat. În 1485, ciuma s-a întors și mai îngrozitoare, și a ucis mulți nobili, și chiar pe dogele Giovanni Moncenigo; în 1527 a revenit în toată lumea, pentru ca în 1556 să-și facă din nou apariția la Veneția și împrejurimi, chiar dacă, datorită bunei guvernări a senatorilor, a făcut prea puține pagube. Dar toate aceste epidemii, la un moment anume, au dat înapoi în chip spontan până la dispariție totală. Care să fie explicația, dacă există vreuna? încheie el cu emfatică înflăcărare.

Ei bine, eu aș fi preferat să tac și să nu vă dau vești proaste, interveni Stilone Priaso, dar astrologii spun că din pricina influenței negative a constelației Câinelui Mare în ultimele două săptămâni din august și în primele trei din septembrie, toți cei care se îmbolnăvesc de ciumă mor în două sau trei zile, sau chiar în douăzeci și patru de ore. Adevărul e că la Londra, în vremea ciumei din 1665, mai mult de trei mii de oameni au pierit într-o singură noapte, între orele unu și trei ale dimineții. În schimb, în aceeași perioadă, la noi nu s-a întâmplat nimic.

Un frison de teamă și ușurare străbătu mica adunare, în timp ce părintele Robleda se scula ca să tragă și el cu ochiul prin bucătărie.

Indată ce fuduliile, ciozvârta de berbec și puicuțele prinseră să atâțe nările, pusei de-o supă de sparanghel cu aguride, numai bună să îmbrace burta omului.

— Mi-aduc aminte că prin 1656 la Roma, reluă Cristofano, ne aflam în plină epidemie. Pe-atunci eram tânăr medic, și un coleg al meu, venit să mă vadă, mi-a spus că furia bolii era pe cale să semblânzească. Dar chiar în acea săptămână buletinele au înregistrat mai mulți morți decât în tot anul, ceea ce i-am și relatat tovarășului meu de breaslă, întrebându-l ce l-a făcut să fie optimist. Mi-a dat cel mai surprinzător răspuns: „Judecând după numărul de persoane bolnave în acest moment, și dacă boala ar fi încă fatală ca acum două săptămâni, ar fi trebuit să avem de trei ori mai mulți morți. Într-adevăr, atunci se murea în două sau trei zile, în timp ce acum, în opt sau zece zile. În plus, se înregistra o vindecare din cinci cazuri acum cincisprezece zile, iar acum, la cinci cazuri contăm pe trei vindecări cel puțin. Puteți fi sigur că numărul morților pe săptămâna viitoare va scădea și mai mult, iar vindecările vor tot crește. Morbul și-a pierdut virulența, și oricât de mulți ar fi cei infectați, și oricât de întinsă ar fi molima, numărul morților va fi tot mai coborât.

— Și s-a confirmat previziunea? întrebă Devizé vizibil tulburat.

— Pe deplin. În următoarele două săptămâni, numărul morților se înjumătățise și oricum era mai mic decât numărul celor ce se vindecau. Fapt ce se va învedera și mai tare peste o lună, când numărul morților scăzuse vertiginos, dacă se aveau în vedere zecile de mii de bolnavi.

Morbul își pierduse tăria malignă, repetă medicul, și asta nu încet-încet, ci în toiul prăpădului și al disperării. Exact ca acum, în cazul tânărului englez.

— Doar mâna lui Dumnezeu poate hotărî cursul bolii, se pronunță cu emoție iezuitul.

Cristofano se grăbi să aprobe.

— Medicina era neputincioasă în fața molimei. Moartea secera victime pretutindeni. Și dacă mai dura așa două sau trei săptămâni, la Roma n-ar mai fi rămas om în viață.

Pierzându-și puterea mortală, continuă medicul, morbul nu mai ucidea decât o foarte mică parte din cei infectați. Medicii înșiși se minunau văzându-și pacienții dând semne de însănătoșire: asudau abundent, buboanele li se coceau, pustulele dădeau înapoi, temperatura scădea și durerile de cap încetau. Până și cei mai sceptici medici se văzură siliți să admită că declinul brusc al molimei era de obârșie supranaturală.

Străzile se umplură de oameni abia vindecați, cu gâtul și capul încă bandajate, și care șchiopătau din pricina cicatricelor de la vintre, veselindu-se din tot sufletul, căci scăpaseră cu viață.

Sculându-se-n picioare, Robleda dădu la iveală din negrul său veșmânt un crucifix, îl prezentă auditoriului și rosti solemn:

— Doamne, ce miraculoasă schimbare! Până mai ieri eram îngropați de vii, iar azi Tu ne-ai readus la viață!

Eu însă nu puteam să-mi scot din gând cuvintele lui Cristofano: ciuma avea un ciclu natural obscur, în baza căruia creșterea era urmată de rapidă scădere, boala pierzându-și puterea ucigașă până la completa dispariție. Pleca, la fel de misterios cum venise. *Morbus crescit sicut mortales, senescit ex abrupto*… morbul crește asemeni muritorilor, și-mbătrânește brusc. Nu erau oare aceleași cuvinte pe care abatele Melani le citise în deliranta scrisoare a părintelui Kircher, dibuită în izmenele lui Dulcibeni?

După ce-am dat gata farfuria mea de mâncare pe masa din bucătărie, m-am dus întins în sufragerie să-l văd pe Atto. Ne-am înțeles din ochi să trec pe la el cât de curând.

Mai întâi i-am dus prânzul lui Pellegrino, care părea a fi sănătos, dacă n-ar fi avut acea stăruitoare toropeală de cap. Medicul mă căută să-mi spună că o să aibă el însuși grijă să-l hrănească pe Bedford.

— Domnule Cristofano, n-ar fi bine ca Devizé să cânte și-n odaia stăpânului meu, ca să-l vedem iar vioi și voios cum era?

— Cred că nu i-ar fi de vreun folos, băiete. Din păcate, lucrurile n-au mers cum credeam: Pellegrino nu-și va reveni prea curând. Zilele-astea mi-am dat seama că sigur nu e vorba nici de vărsat, și nici de ciumă, ceea ce până și tu ai priceput.

Atunci, ce are? murmurai, descurajat de privirea chiorâșă și fixă a hangiului.

Sânge la cap, din pricina căderii pe scări. Un cheag de sânge, care se va resorbi, dar foarte, foarte încet. Oricum, nu înainte ca noi să ieșim teferi de-aici. Dar nu te teme, stăpânul tău are nevastă, nu-i așa?

După plecarea medicului începui să-l hrănesc pe Pellegrino, gândindu-mă cu strângere de inimă la soarta lui nefericită și la clipa în care severa lui nevastă va da cu ochii de el.

* * *

— Îți amintești ce-am citit? mă luă Atto pe sus, numai ce-am intrat în odaie. După Kircher, morbul ciumei se naște, crește, îmbătrânește și moare asemeni oamenilor. Inainte de a muri, se sforțează și atinge apogeul, ca apoi să se stângă.

— Așa a spus adineaori și Cristofano.

— Bun. Și ce înseamnă asta?

— Că Bedford s-a vindecat de la sine, și nu datorită rondoului? îndrăznii eu.

— Mă pui pe gânduri, băiete. Trezește-te! În hanul ăsta ciuma abia începuse; ar fi trebuit să facă un masacru înainte de a-și pierde încărcătura mortală. Dar n-a fost așa. Nu s-a mai îmbolnăvit nimeni. Și

știi ce cred? De când Devizé, constrâns să stea în odaie de medic, a început să repete tot mai des rondoul, notele-alea răspândindu-se-n han ne-au ferit de molipsire.

— Credeți cu adevărat că datorită acelei muzici n-am mai avut alte îmbolnăviri?

— Știu că e greu de crezut, dar gândește-te și tu: simpla izolare în casă n-a fost nicicând o soluție în fața năvalei morbului. Cât despre leacurile lui Cristofano… să fim serioși, râse abatele. Iar faptele sunt grăitoare: medicul a fost în contact zilnic cu bietul Bedford, ducându-se apoi să-i viziteze pe ceilalți. Dar nici el și nici alții nu s-au îmbolnăvit. Care-i explicația?

Avea dreptate, mi-am spus, mai ales în cazul lui Cristofano care nu era imun la ciumă, ca mine.

— Și încă ceva, reluă Atto. Supus directei înrâuriri a notelor rondoului, Bedford însuși, chiar înainte de a-și da duhul dinaintea lui Dumnezeu, s-a trezit din moarte și boala a dispărut fără urmă.

— Ca și cum… părintele Kircher ar fi descoperit o taină care accelerează în bolnavii de ciumă ciclul natural al morbului, inducându-i stingerea și dispariția. O taină în stare totodată să-i ocrotească pe cei sănătoși de molipsire!

— Bravo, așate vreau. *Secretum vitae,* ascuns în rondo, acționează exact cum ai spus.

— Bedford, rezumă Atto așezându-se pe pat, revenise la viață după ce Devizé cântase pentru el. Ideea îi venise părintelui Robleda, convins de virtuțile salutare ale magnetismului muzicii. La început însă, muzicianul francez cântase cam degeaba, efectele întârziau să apară.

— Ai observat că după ce Bedford și-a revenit, am stat de vorbă cu medicul. Ei bine, mi-a precizat că englezul dăduse semne de viață numai după ce Devizé atacase rondoul, repetându-l de mai multe ori. M-am întrebat atunci: ce oare se ascunde în aceste binecuvântate *Barricades mysterieuses?*

— Exact la asta m-am gândit și eu, domnule Atto. Melodia aceea trebuie că are puteri misterioase…

— Gând la gând. Ca și cum Kircher ar fi ascuns acolo un secret magic, tot una însă cu sipetul care-l tăinuiește, astfel încât să-și împrăștie săgețile sale puternice și binefăcătoare doar o dată cu ascultarea rondoului. Te-ai lămurit acum?

Am dat din cap că da, deși neconvins.

— Dar n-am putea afla mai mult? riscai eu întrebarea. Să încercăm să descifrăm rondoul: dvs. Vă pricepeți la muzică, iar eu aș putea să sustrag partiturile ca să vă ușurez munca. E posibil să scoatem câte ceva chiar de la Devizé…

Abatele ținu să-mi taie elanul.

— De ce crezi că el ar ști mai mult decât noi? îmi surâse patern. Și-apoi, ce importanță mai are? Puterea muzicii, acesta e marele secret. Zilele și nopțile astea am tot tăiat firul în patru: ca să pricepem totul și cu orice preț. În înfumurarea noastră voiam, mai ales eu, să rezolvăm cvadratura cercului:

Qual e 'l geometra che tutto s 'affige
per misurar lo cerchio, e non ritrova,
pensando, quel principio ond'elli indige,
tal era io a quella vista nova,[23] *1*

cum spune poetul.

— Sunt vorbele maestrului seigneur Luigi?

— Nu, de data asta aparțin unui divin compatriot al meu de acum câteva veacuri, care azi, din păcate, a fost uitat. Ceea ce vreau să-ți spun e că ne-am muncit creierul, da' nu ne-am pus în joc inima.

— Vreți să spuneți că ne-am înșelat în toate cele, domnule Atto?

— Nu. Ceea ce am descoperit, intuit și dedus este exact.

— Incomplet însă.

— Adică?

— În rondoul acela e încifrată nu știu ce formulă a lui Kircher în contra ciumei. Dar asta nu înseamnă tot ceea ce voia să spună Kircher. *Secretum vitae,* secretul vieții, înseamnă mult mai mult. Adică ceea ce nu poate fi spus nici în cuvinte și nici prin numere. Ci doar prin muzică. Iată mesajul lui Kircher.

Încă rezemat de perete, Atto privea îngândurat peste creștetul meu. Eram dezamăgit: explicația abatelui nu reușea să-mi potolească curiozitatea.

— Dacă am putea să descifrăm melodia acelor *Barricades mysterieuses,* am putea în sfârșit să obținem rețeta secretă împotriva ciumei, insistai eu.

— Te credeam mai serios. Nu ne-ar ajunge o sută de ani ca să scoatem o silabă din acele foi. Important rămâne ceea ce am auzit și am văzut noi azi: rondoul, dacă e ascultat, te mântuie de ciumă. Ne-ajunge acest fapt. În ce fel acționează, nu ne e dat să-nțelegem și pace. „*A l'alta fantasia qui manco possa*"[24] , scanda abatele, citându-l încă o dată pe compatriotul său, nu fără să tragă concluzia: Nebunul acela de Athanasius Kircher era totuși un mare om de știință și de credință, iar prin rondoul său ne-a dat o lecție de umilință. Să nu uiți asta niciodată, fiule.

* * *

Întins în pătucul meu, așteptam să mă ia somnul, vlăguit de ciclonul de revelații și surprize. Cugetul mi-era brăzdat de felurite gânduri și frământări sufletești. În cele din urmă pricepusem dubla și inextricabila magie a acelui rondo. Numele de *Barricades mysterieuses* nu era deloc întâmplător. Ce sens avea să fie descifrate? Ca și Kircher,

abatele Melani îmi dăduse o nobilă învățătură: umilința unui om care nu ducea lipsă de mândrie și scepticism. M-am tot gândit la misterul Baricadelor, încercând să fredonez tulburătoarea melodie.

În plus, mă emoționase și acel ton patern cu care Atto îmi spusese „fiule". Înainte de a ațipi, mi-am adus aminte totuși că abatele, deși mă încântase cu frazele și convingerile sale, nu-mi spusese încă de ce pronunțase în somn cuvintele „barricades mysterieuses".

Trezindu-mă după câteva ceasuri bune de odihnă în odăița mea, am fost surprins de liniștea ce pusese stăpânire pe Donzello, căzut parcă în letargie. Ciulind urechile, nu l-am mai auzit cântând pe Devizé și nici pe Brenozzi cel agitat, deranjându-i pe ceilalți chiriași. Și nici măcar Cristofano nu venise să mă caute.

Era prea devreme pentru servirea cinei, dar am zis să cobor totuși la bucătărie. Așa cum făcusem la prânz, voiam ca lumea să se bucure încă de vindecarea lui Bedford, și de redobândirea speranței de libertate. Aveam de gând să gătesc o duzină de sturzi mici și fragezi. Pe scări l-am întâlnit pe Cristofano și l-am întrebat de englez.

— Din ce în ce mai bine, făcu el încântat. Îl mai doare puțin locul inciziilor, știi tu, adaugă el cu o umbră de jenă.

— Ce ziceți de niște sturzi la cină? Chiar voiam să vă-ntreb dacă îi fac bine lui Bedford.

— Bine e puțin spus. Sturzii, plescăi el din buze, au carnea gustoasă și hrănitoare, ușor de digerat și numai bună pentru convalescenți și pentru toți cu organismul slăbit. Acum e timpul lor. Iarna însă vin dinspre munții ținuturilor Spoleto și Terni, și sunt foarte grași, hrănindu-se ei cu semințe de mirt și ienupăr. Dacă au mâncat bache de mirt, carnea lor e bună în contra dizenteriei. Iar dacă ai de gând să-i gătești, grăbește-te, spuse el pofticios, căci ai nevoie de ceva timp.

Chiriașii coborâseră de-acum la parter și se întrețineau, care cu jocul de cărți, care cu conversația, care cu învârtitul de colo până colo. Nimeni nu mai avea parcă chef să se-nchidă în odăile în care se temuseră să moară de ciumă.

Cloridia mă întâmpină bucuroasă.

— Iată-ne din nou vii! exclamă ea fericită. Doar Pompeo Dulcibeni lipsește, nu-i așa?

Încă o dată m-am posomorât. De unde până unde statornicul interes al Cloridiei pentru bătrânul gentilom marchigian.

— Adevărul e că lipsește și abatele Melani, am zis eu sec, întorcându-i supărat spatele și grăbindu-mă spre pivniță ca să iau cele trebuincioase.

Cina ce a urmat a fost chiar mai reușită decât cea cu ugerele de vacă, meritându-și, iertată-mi fie lipsa de modestie – pe deplin aplauzele. Fapt e că mi-am pus toată fantezia la bătaie în pregătirea

sturzilor: împănați și rumeniți cu felii de șuncă și slănină, dospiți sub un strat de varză fiartă în grăsime și acrită cu lămâie, umpluți cu ficăței, semințe de aguridă, legume, șuncă, condimente și slănină tocată. Câțiva i-am fript la foc mare, însoțindu-i cu cârnăciori și felii de lămâie. Am făcut și fierți, după ce i-am sărat, învelindu-i în anason și inimi de lăptucă legate cu ouă, servindu-i în chip de ruladă cu ierburi aromatice și sos de zahăr și miere. În timp ce oalele fierbeau, am pus alți câțiva la frigare: în coajă sau împănați cu felii de slănină și frunze de dafin, cu ulei și pesmet. Mi-am amintit și de rețeta lui Pellegrino, umplând câțiva cu felii de slănină și jambon, presărându-i cu cuișoare și sos real; după care i-am legat într-o plasă de frunze de bostan. Pe alții mai măricei i-am dat în fiert, i-am tăiat în două și i-am fript, garnisind totul cu legume rumenite, date prin zahăr și suc de lămâie, fără scorțișoară.

Când acele feluri erau aproape gata, m-am trezit împresurat de fețele încântate ale chiriașilor, ce-au preferat să se servească singuri. Cloridia, spre surpriza mea, îmi oferi un platou asortat cu gust, neuitând să-l garnisească delicios cu pătrunjel și un sfert de lămâie. Am roșit pe cinste, dar nu mi-a lăsat timp să zic ceva și, surâzând, a stat la masă cu ceilalți.

Între timp coborâse și abatele Melani. Lipsind doar Dulcibeni, urcai să bat la ușa camerei sale și să-l întreb dacă nu venea la masă. Chiar dacă aș fi avut și altceva de gând, n-aș fi avut cum să-i ghicesc intențiile. Îmi spuse, din spatele ușii, că nu-i era foame și nici n-avea chef de vorbă. N-am insistat, ca să nu dau de bănuit. În timp ce mă dezlipeam de ușă, am auzit o rumoare de-acum familiară, un foșnet iute și săgetător. Dulcibeni se îndeletnicea din nou cu tabachera.

A NOUA NOAPTE

Între 19 și 20 septembrie 1683

— Urgentanță, pericolant și sacrizant, recită Ugonio pe un ton ciudat de stârnit.

— Sacrizant? Și ce-ar însemna asta? întrebă abatele Melani.

— Gârfâlăh, explică Ciacconio, făcându-și semnul crucii.

— Când verbizează despre o afariție sacrizantă, sau evochează un personagiu biserical, învățătoriu sau celebros, Ciacconio îl nominează cu respectuozitate condecentă, rimanentă și ordinantă, căci făcându-și datoria, sporește botezatului bucuria.

Ne împărtășirăm din ochi perplexitatea. Căutătorii de relicve, extrem de agitați, încercau să ne explice ceva despre un personaj de la

Curia papală, sau ceva asemănător, pentru viața căruia păreau să se teamă smeriți.

Dornici să aflăm rezultatul incursiunii lui Ciacconio în casa lui Tiracorda, Atto și cu mine i-am întâlnit la Arhivă, îndeletnicindu-se cu imunda lor grămadă de oase și necurățenii. Traducând cât de cât în cuvinte grohăiturile lui Ciacconio, Ugonio ne puse în gardă. În casa medicului și prietenului lui, Dulcibeni tocmai se întâmpla ceva primejdios, care trebuia de urgență dejucat și care avea legătură cu o persoană de rang înalt, probabil un prelat, a cărui identitate nu era încă lămurită.

— Spune-mi mai întâi cum ai intrat în casa lui Tiracorda? întrebă Atto.

— Gârfâlăh, răspunse Ciacconio cu un surâs viclean.

— A entrizat pe coșarul vătros, explică Ugonio.

— Prin coșul șemineului? De-asta nu ținea el să știe unde dădeau ferestrele. S-o fi murdărit, nu glumă… Îmi retrag vorbele, se corectă Atto, amintindu-și că murdăria era elementul natural al celor doi cumetri.

Ciacconio reușise să coboare fără prea mari eforturi în șemineul bucătăriei de la parter, de unde, luându-se după glasuri, dăduse de Tiracorda și Dulcibeni în cabinet, care tocmai discutau lucruri pentru el de neînțeles.

— Voroveau argomente teoristice, ghicitoristice… poate chiar negromaniace, explică Ugonio.

— Gârfâlăh, confirmă din cap Ciacconio, de-a dreptul neliniștit.

— Nici vorbă, n-are rost să vă temeți, îi întrerupse Atto cu un surâs, dezlegau niște ghicitori acolo.

Ciacconio ascultase șaradele cu care-și pierdeau timpul Tiracorda și Dulcibeni, și le luase drept niște oculte ceremonii cabalistice.

— Vorovind doctorantul a strecurizat că, în temporal de nocturnă se va localiza la Monte Cavallo pentru a terapiza personagiul sacrizant, adăugă Ugonio.

— Am înțeles. Va merge la noapte la Monte Cavallo, adică la palatul pontifical, pentru a trata persoana, prelatul acela celebru, tălmăci Atto privindu-mă cu-nțeles.

— Și-apoi?

— Apoi ar au ingurgizat alcolisme magna cum alegrie și dulcis în ciupearcă doctorantul s-a somnizat.

— Așadar, Dulcibeni adusese iar tăria ce-i plăcea atât de mult medicului și îl adormise. Era partea cea mai importantă a relatării lui Ciacconio. De îndată ce Tiracorda se afundase în lumea viselor, Dulcibeni luase dintr-un dulap un vas decorat cu desene stranii, ale cărui laturi erau prevăzute cu orificii. Scoase apoi din buzunar o

sticluță, din care scursese în vasul lui Tiracorda câteva picături de lichid. Atto și cu mine ne privirăm alarmați.

— În timp ce efectiza scurgizarea, a susurizat: „Pentru ea."

— Pentru ea… Interesant. Și-apoi? îl îmboldi Atto.

— Apoi ar s-a prezențiat furianta.

— Care furie? întrebarăm într-un glas.

— În cabinetul lui Tiracorda năvălise nevasta, numita Paradisa, ce-și găsi astfel bărbatul posedat de aburii lui Bachus, iar pe Dulcibeni dinaintea paharelor de tărie.

— A izbucnizat tare, turbatizată și coleroidă, explică Ugonio. După câte-am înțeles, Paradisa își făcu cu ou și oțet soțul, aruncând în el cu pahare, instrumente medicale, cu tot ce-i venea la îndemână. Pentru a se feri de proiectilele acelea, bietul Tiracorda trebuise să se ascundă sub masă, în timp ce Dulcibeni se grăbise să pună la loc vasul decorat în care picurase acel lichid misterios.

— Mueriția ultragistă: nepotrivizată doctorantului terapizant spre a reuși mai mult benefice decât malefice, clătină din cap Ugonio, însoțit solidar de acordul îngrijorat al lui Ciacconio.

Din păcate, chiar în acea clipă, povesti el, misiunea lui Ciacconio suferi o abatere. În timp ce Paradisa își vărsa focul în contra vinului și rachiului agreat de victimă, iar Dulcibeni se făcea că plouă așteptând sfârșitul scenei, Ciacconio profită de ocazie pentru a se deda joaselor sale pofte. Ochise din vreme pe un dulap din cabinet un obiect pe gustul lui.

— Gârfâlăh, gâlgâi el încântat și scoase de sub parpalac, lustruită și parcă nou-nouță, o magnifică hârcă, chiar și fără falca de jos, pe care Tiracorda o folosea probabil pentru lecțiile cu studenții.

Fapt e, că în timp ce Paradisa dădea în clocot, Ciacconio se strecurase tiptil în cabinet, ocolind masa sub care se refugiase Tiracorda, și reușise să înșface hârca, fără să fie văzut, întâmplarea însă vru ca un candelabru, zvârlit de Paradisa spre Tiracorda, să-l lovească în treacăt chiar pe Ciacconio. Căutătorul de relicve, de durere și ofensă, sări cu picioarele pe masă spre a se împotrivi atacului, scoțând drept urlet de război unicul sunet de care gura lui era în stare.

La vederea acelei ființe murdare și cocârjate, gata să o lovească la rândul său cu candelabrul, Paradisa începu să urle de mama focului, în vreme ce Dulcibeni înțepenise locului, iar Tiracorda se făcuse și mai mic sub masă.

Auzind urletul Paradisei, slugile se repeziseră de la catul de sus, încrucișându-se cu Ciacconio gonind pe scări în jos. Căutătorul de relicve, dinaintea acelor tinere și proaspete fetișcane, nu rezistase ispitei de a-și pune labele pe una din ele.

Biata de ea, pipăită de monstru exact acolo unde carnea e mai moale și mai deasă, își pierdu cunoștința pe loc. A doua servitoare

avusese o criză de isterie, iar a treia își luase picioarele la spinare spre al doilea cat.

— Nu este excluzibil să se fi spipizat pe ea, preciza Ugonio rânjind deșănțat, la unison cu cumătrul său.

Hohotind îngrozitor datorită nesperatei distracții, Ciacconio reușise să ajungă-n bucătărie și la șemineul pe care intrase; făcu drumul invers (pentru mine într-adevăr de neconceput) și o dată ajuns pe acoperișul casei lui Tiracorda, pe-aci ți-e drumul.

— De necrezut, comentă Atto Melani, tipii ăștia doi au mai multe vieți decât salamandra.

— Gârfâlăh, preciză Ciacconio.

— Ce-a spus?

— Că în văsoi nu erau salamastre, ci sângesuge, lămuri Ugonio.

— Cum? Poate vrei să zici…, se bâlbâi abatele Melani.

— Lipitori, i-o luai eu înainte, iată de ce vasul lui Tiracorda îl interesa pe Dulcibeni.

Brusc avui o intuiție covârșitoare.

— Am priceput, tot am priceput! strigai în cele din urmă, văzându-l pe Atto atârnând de buzele mele. Dulcibeni… o, Doamne Dumnezeule!…

— Spune, omule, vorbește, mă imploră Melani, scuturându-mă de umeri ca pe un arbust, în timp ce căutătorii de relicve se uitau la noi, buimaci ca două bufnițe.

— … vrea să-l omoare pe Papă, reușii eu în cele din urmă să articulez. Eram toți patru striviți de povara acelei revelații.

— Intrebarea e: ce e lichidul ăla pe care Dulcibeni îl varsă pe ascuns în vasul cu lipitori? spuse Atto.

— Ceva pe care l-a obținut în insula aceea, am răspuns eu prompt, în laboratorul de schingiuit șoareci.

— Exact. Îi crestează și-i lasă să sângereze. Șoareci bolnavi însă, adaugă Melani, din cei pe care i-am văzut și noi, fie morți, fie muribunzi, ți-amintești!

— Cum să nu-mi amintesc, li se scurgea sângele din bot!

Și Cristofano mi-a spus că asta se-ntâmplă numai șoarecilor bolnavi de ciumă.

— Așadar, șoareci ciumați, căzu de acord Atto. Din sângele lor Dulcibeni a preparat un lichid infectat. După care s-a dus la Tiracorda și l-a adormit cu tăria respectivă. Nu-i mai rămâne decât să toarne lichidul provocator de ciumă în vasul cu lipitori, devenite acum vehicul de transmitere a bolii. Cu acele lipitori, la noapte, Tiracorda urmează să-i facă sângerarea lui Inocențiu al Xl-lea, încheie Atto cu glasul răgușit de emoție, și-l va îmbolnăvi de ciumă. Poate că am intrat pe fir prea târziu.

— Ne-am tot învârtit în loc de câteva zile, domnule Atto. L-am

auzit chiar pe Tiracorda spunând că Papa era îngrijit cu lipitori! mă înflăcărai eu.

— Cerule mare, ai dreptate, răspunse Melani sumbru. Știrea asta ni s-a oferit pe tavă la prima noastră vizită. Cum de nu m-a dus capul?

Puserăm cap la cap raționamente, amintiri și presupuneri și reușirăm rapid să reconstituim faptele.

— Dulcibeni a citit ceva cărți de medicină, reluă abatele, se vede cât de colo. Prin urmare, el știe foarte bine că la vreme de ciumă șoarecii se-mbolnăvesc, și că din sângele lor poate obține ceea ce vrea. În plus, îl însoțește la han pe Fouquet. În fine, cunoaște teoria lui Kircher: ciuma nu se răspândește prin miasme, mirosuri sau putori, ci *per animalcula*.

Adică niște ființe foarte mici care pot migra de la o vietate la alta. De la șoareci până la Papă.

— E-adevărat! mi-adusei eu aminte. La începutul carantinei au fost aduse în discuție teorii asupra ciumei, iar Dulcibeni a dezvoltat teoria lui Kircher cu lux de amănunte. O cunoștea atât de bine încât părea să fie pentru el ca o…

— … obsesie, iată cuvântul. Ideea de a-l îmbolnăvi pe Papăt rebuie să-i fi venit mai demult. Probabil vorbind de secretele ciumei cu Fouquet, în cursul celor trei ani pe care Supraintendentul i-a petrecut la Napoli.

— Inseamnă că Fouquet avea multă încredere în Dulcibeni.

— Cu siguranță. Nu i-am găsit noi scrisoarea lui Kircher în izmene? Altfel, de ce s-ar fi îngrijit Dulcibeni cu atâta dăruire de un bătrân orb? comentă sarcastic abatele.

Dar de unde și-o fi procurat Dulcibeni acei *animalcula* care transmit ciuma? întrebai.

Focare sunt peste tot, chiar dacă nu întotdeauna provoacă epidemii adevărate. Mi-aduc aminte, de pildă, că anul ăsta, la începutul lui, mai precis, s-a vorbit de un focar de ciumă la hotarele cu Imperiul, lângă Bolzano. Aici Dulcibeni ar fi putut foarte bine să găsească sânge de șoareci ciumați, cu care să-și înceapă experiențele. După care, simțind că a venit momentul, a tras la Donzello, hanul cel mai apropiat de casa lui Tiracorda, continuând să infecteze șoarecii în subterană, încât să aibă tot timpul la dispoziție sânge proaspăt ciumat.

— Pe scurt, a ținut ciuma în viață, trecând-o de la un șoarece la altul.

— Exact. Probabil însă că la un moment dat ceva n-a mai mers. În galerii puteai întâlni de toate: șoareci infectați, flacoane de sânge, clienți ai hanului care încotro… Prea mult trafic.

În sfârșit, germeni invizibili, câțiva *animalcula* au ajuns la Bedford, și tânărul nostru englez s-a ales cu boala. Ceea ce, Doamne ferește, mi s-ar fi putut întâmpla mie, sau ție.

Dar boala lui Pellegrino, dar moartea lui Fouquet?

Nicio legătură cu ciuma. Stăpânul tău s-a lovit rău când a căzut. În schimb, Fouquet, cum zice și Cristofano, a fost otrăvit. Și nu m-ar mira deloc să-l fi omorât chiar Dulcibeni.

Cerule mare, și ucigaș al lui Fouquet? mă mirai eu. Mie totuși Dulcibeni nu mi se părea atât de nelegiuit, atât de… Oricum, a suferit teribil pentru fiica sa, bietul de el; se poartă modest, poate prea modest; a știut să capete încrederea bătrânului Fouquet, având grijă de el și ocrotindu-l…

Dulcibeni vrea să-l ucidă pe Papă, mi-o reteză Atto. Ai ajuns cel dintâi la concluzia asta. De ce nu și-ar fi otrăvit și prietenul?

— Da, dar…

— Toți sfârșim prin greșeala de a ne încrede în persoana cea mai puțin nimerită, ricană abatele. Unde mai pui că Supraintendentul s-a încrezut totdeauna prea mult în prietenii săi, adăugă nu fără să tresară ușor la propriile-i cuvinte. Și dacă îți sunt chiar pe plac dilemele, mă somă el, ei bine, am una pe măsură. În noaptea asta, cu ocazia sângerării, Papa va fi infectat de lipitorile lui Tiracorda și va muri de ciumă. Și de ce oare? Doar fiindcă familia Odescalchi nu l-a ajutat pe Dulcibeni să-și regăsească fata.

— Și cu asta…?

— Nu ți se pare cam puțin pentru a condamna la moarte un pontif?

— Cam, de fapt…

— Puțin, îți spun eu, prea puțin, se repetă Atto, și am impresia că Dulcibeni are și alte motive pentru a se deda la o asemenea uneltire. Dar pe moment nu-mi trece nimic prin cap.

În timp ce noi tăiam astfel firul în patru, și cei doi cumetri puneau lumea la cale, tocând mărunt din gură. În cele din urmă Ugonio se ridică, ca și cum s-ar fi grăbit, mânat de o treabă.

— Apropo de primejdii mortale, cum ai reușit să scapi teafăr din Cloaca Maxima? îl întrebai eu pe Ugonio.

— Juramentul salvamentării, asta a făcut Baronio.

— Baronio? Cine mai e și ăsta?

Ugonio ne privi de sus, ca și cum ar avea de făcut un anunț solemn.

— Oricine undear fi urgentizează o vizieră a cunoașterii personaliste, spuse, în timp ce cumătrul său, printr-o seamă de rânciuri, ne poftea s-o luăm din loc, după el.

Călăuziți de căutătorii de relicve, băturăm drumul încă o dată spre galeria C. După câteva minute, cei doi se opriră brusc din mers. Deja ne aflam în prima parte a galeriei și mi s-a părut că aud un foșnet din ce în ce mai aproape, însoțit de un miros pătrunzător, neplăcut, duhnind a animal

Pe neașteptate, Ugonio și Ciacconio se închinară, așa cum se face

dinaintea unei nevăzute divinități. Din întunecimea galeriei văzui desprinzându-se anevoie un pâlc de fantome cenușii și țopăitoare.

— Gârfâlăh, rosti Ciacconio cu respect.

— Baronio, dintre toți căutătorii de relicve excelentat, caporal și conducent, vesti ceremonios Ugonio.

* * *

Nu era nicio îndoială că tenebrosul popor de căutători de relicve avea o anume consistență numerică. Nu ne-am fi așteptat însă să fie condus de o căpetenie recunoscută, și căreia masa duhnitoare de supuși să-i respecte meritele, autoritatea și puterile aproape taumaturgice. Și totuși despre asta era vorba. Misteriosul Baronio ne ieșise în cale, ca și cum ne-ar fi presimțit apropierea, înconjurat de o mare ceată de ciraci. Era vorba de o adunătură pestriță (dacă acest termen poate fi folosit pentru nuanțele de cenușiu și maroniu) compusă din indivizi nu foarte deosebiți de Ugonio și Ciacconio: înfășurați în mizerabile și prăfoase parpalace, cu fețele ascunse de glugi și mâinile pierdute în mâneci mult prea lungi, acoliții lui Ugonio, Ciacconio și Baronio reprezentau cea mai spăimoasă teapă pe care mintea omului și-o poate închipui. Semnal sigur al prezenței acestora fusese damful pătrunzător pe care-l simțisem cu mult înainte de apariția lor. Baronio ieși în fața însoțitorilor, deosebindu-se de aceia prin faptul de a fi oleacă mai înalt. Dar imediat se trase-napoi, sub scutul gărzii sale personale. Întregul grup de căutători de relicve se-nchise ca o falangă, vociferând și bolborosind a neîncredere.

— Gârfâlăh, spuse atunci Ciacconio, și pe loc ceata păru să se calmeze.

— L-ai spaimizat pe Baronio: te-a confondizat cu un *dae-munculus subterraneus,* îmi traduse Ugonio, așa că le-am precizis că pot să jurasez că ești un bon companifer.

Căpetenia căutătorilor mă luase drept un drăcușor de felul acelora care, cred ei, ar popula întunecimile galeriilor, și în a căror existență ei cred cu tărie, deși nu li se arătaseră niciodată. Ugonio mă lămuri că despre asemenea creaturi locuitoare ale vastelor regiuni subpământene au scris Nicefor, Gaspard Schott, Fortunius Licetus, Johannes Eusebius Nierembergius și Kircher însuși.

Ei au dezbătut pe larg natura și apucăturile acestor *dae-munculi subterranei,* precum și despre ciclopi, giganți, pigmei, monopozi, tritoni, sirene, satiri, chinocefali și acefali.

Acum însă, nu aveam a mă teme de nimic: Ugonio și Ciacconio garantau pentru mine și pentru Atto. Ne-au fost prezentați și ceilalți căutători de relicve, care răspundeau (dacă memoria nu mă-nșală) unor nume rarissime tip Gallonio, Stellonio, Marronio, Salonio, Plafonio, Scacconio, Grufonio, Polonio, Svetonio și Antonio.

— Câtă onoare, spuse ironic Atto, abia stăpânindu-și dezgustul.

Ugonio îmi relată că Baronio își adusese ceata să-l salveze atunci când luntrea noastră se răsturnase, lăsându-ne pradă apelor din Cloaca Maxima. Cu câteva minute mai înainte de restriște, căpetenia presimțise în chip misterios (posibil în virtutea aceluiași miraculos simț olfactiv de care dispunea și Ciacconio) că Ugonio dorea să-l vadă, drept care venise spre noi, ivindu-se din măruntaiele pământului, sau, mult mai simplu, din chepengul care de la Panteon dădea spre galerii.

O legătură ca între frați și o solidaritate ca între creștini păreau să-i unească pe căutătorii de relicve. Prin mijlocirea unui cardinal pasionat de relicve, ceruseră chiar (neoficial) Papei îngăduința de a întemeia o Arhiconfraternitate, dar Pontiful („stranibizar", comentase Ugonio) nu dăduse încă un răspuns.

— Fură, înșală, fac contrabandă, și-apoi fac pe bigoții, îmi șopti Atto.

Ugonio tăcu, lăsându-l pe Baronio să ia cuvântul. Incetă în fine și neîncetata zarvă a suitei de căutători de relicve, care nu mai pridideau să se scarpine, să-și caute-n păr, să tușească, precum și să ciugulească, să roadă și să clefăie de-ale gurii.

Baronio își scoase pieptul înainte, înălță arătătorul gheros și declamă:

— Gârfâlăh!

— Extraordinar, făcu Melani, leit aceeași limbă, ce mai.

— Nu e limbariță, e legament, interveni Ugonio cam supărat, ghicind probabil că Atto îi persifla subtil șeful.

Aflarăm astfel că mărginitele capacități de vorbire ale căutătorilor de relicve nu depindeau de stupiditatea sau lipsa lor de instrucție, ci de un pios legământ.

— Până când nu va fi găsire Sacrul Obiectist, nu verbiza, spuse Ugonio, el fiind singurul dezlegat de acel jurământ, spre a putea păstra legăturile între comunitatea lor și restul lumii.

— Așa vasăzică? Și care-ar fi acest Sacru Obiect pe care-l căutați?

— Butelcă cu Adevărat Sanghin al Domnului Nostru, spuse Ugonio, în vreme ce toți gealații, la unison, își făceau semnul crucii.

— O nobilă și sfântă datorie, i se adresă surâzând Atto lui Baronio.

— Roagă-te ca legământul să rămână veșnic, îmi șopti el apoi, având grijă să nu se facă auzit, altfel vor sfârși toți să vorbească la Roma ca Ugonio.

— E neprobabil, replică pe neașteptate Ugonio, consigurând că subscrisul e germanist.

— Ești german? se miră Atto.

— Provenizez de la Vindobona, preciză țanțoș căutătorul de relicve.

— Ah, te-ai născut la Viena, traduse abatele. De-aia vorbești tu în halul ăsta…

— … padronizez vorberia italistă ca pe limba matcă, se grăbi să detalieze Ugonio, și sunt gratific vostrisimei deriziuni pentru complementul de stimă ce mă decorează.

După ce sfârși să se complimenteze singur pentru vorbirea sa dezlânată și stricată, Ugonio își lămuri ortacii cu privire la tema întâlnirii: un individ suspect, chiriaș al hanului, urzise un plan de asasinare a Preafericitului Inocențiu al Xl-lea, folosindu-se de lipitori infectate cu morbul ciumei, și asta tocmai acum, când la Viena se hotăra destinul creștinătății. Planul fatal urma să fie săvârșit chiar în acea noapte.

Căutătorii de relicve primiră știrea cu adâncă indignare, și chiar panică. Se dezlănțui pe loc o scurtă, dar agitată dezbatere, pe care Ugonio ne-o traduse în rezumat. Plafonio propuse retragerea în rugăciune și invocarea proniei cerești. Gallonio se declară în favoarea unei inițiative diplomatice: o delegație a căutătorilor de relicve să se fi dus la Dulcibeni și să-i ceară suspendarea planului. Se băgă în discuție Stellonio, susținând o altă variantă: Dulcibeni trebuia capturat chiar la Donzello și executat pe loc. Grufonio fu mai precaut, temându-se de o contralovitură, de pildă intervenția gărzilor pontificale. Marronio aminti că faptul de a pătrunde într-un han în carantină, suspect de ciumă, comporta riscuri mult prea mari.

Svetonio observă că o astfel de intervenție-n forță n-ar putea zădărnici complotul lui Dulcibeni: dacă Tiracorda ajungea la reședința papală (aici Grufonio se mai închină o dată) totul era pierdut. Trebuia prin urmare să fie oprit Tiracorda, cu orice preț. Toată ceata căutătorilor de relicve își îndreptă privirea spre Baronio, care și-i încurajă: „Gârfâlăh!”

Ortacii lui Baronio începură atunci să țopăie și să grohăie războinic, după care își luară tălpășița, doi câte doi, soldățește, îndreptându-se spre galeria C, pe direcția care ducea la casa lui Tiracorda. Ugonio, care rămăsese cu noi, ca și cumătrul său dintotdeauna, ne-a pus la curent cu ceea ce urma să se întâmple: căutătorii de relicve hotărâseră să-l oprească pe Tiracorda cu orice preț. Se vor posta pe ulicioarele din jurul casei bătrânului medic, și vor dibui trăsura cu care o să plece la palatul papal de la Monte Cavallo.

— Dar noi, domnule Atto, cum vom face să-l oprim pe Tiracorda? întrebai eu pradă agitației, dar și râvnei de a mă dezlănțui trup și suflet în contra atentatului la viața Vicarului lui Cristos.

Abatele însă nu m-a auzit. Îi răspunse totuși lui Ugonio cu o voce albă, și totuși îngrijorată. Situația îi scăpase din mână și nu era deloc încântat.

— Prin urmare, ce e de făcut?

— Tiracorda o să fie oprit, asta-i sigur, spuse Melani încercând să-

și redobândească controlul. Baronio și ai lui vor acționa la suprafață, iar noi în subteran. Ia uitați-vă aici.

Ne arătă un plan al galeriilor, adus la zi, față de vechiul desen pe care-l pierduse la Cloaca Maxima. Noul plan cuprindea și tronsonul C, inclusiv răscrucea cu pârâul subteran de la care se ajungea la insula-laborator a lui Dulcibeni și la Cloaca Maxima.

Se vedea de asemeni și traseul galeriei D până la ieșirea spre șopronul lui Tiracorda, chiar alături de Donzello.

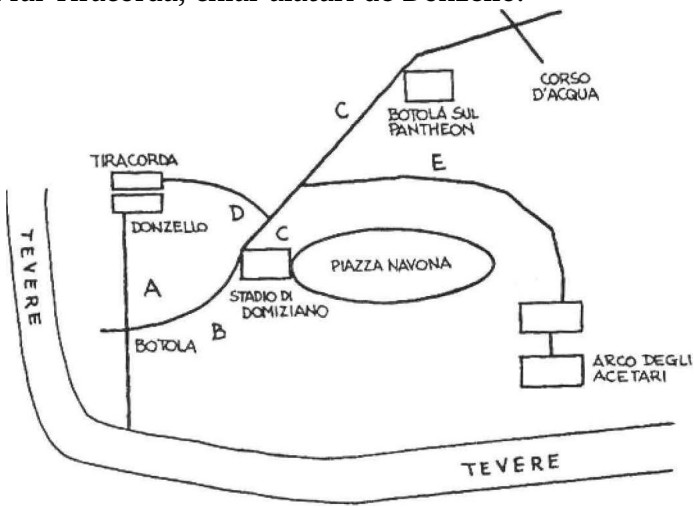

Pentru interceptarea lui Tiracorda nu-i de-ajuns să fie supravegheate străzile învecinate cu via dell'Orso, explică Atto. Nu poate fi exclus ca medicul, în grija lui pentru discreție, să prefere calea subterană, adică să se strecoare prin galeriile D, C, B și A, și să iasă la malul Tibrului.

— La ce bun?

— Ar putea de pildă să ia o barcă și să urce pe fluviu până la portul Ripetta. Drumul ar fi mai lung, dar el, imposibil de urmărit. Sau ar putea reveni la suprafață printr-un loc necunoscut nouă. Este bine să ne-mpărțim sarcinile și să prevenim toate eventualitățile: Ugonio și Ciacconio vor supraveghea galeriile A, B, C și D.

— Nu e oleacă prea mult pentru doi oameni?

— Doi zici, dar uiți de al treilea: nasul lui Ciacconio. Noi vom cerceta împreună galeria C, de fapt partea unde n-am ajuns până acum. Ca să fim siguri că Tiracorda n-o s-o șteargă tocmai pe-acolo.

— Și Dulcibeni? Nu credeți c-o să dăm de el prin cele galerii?

— N-are cum. A făcut tot ce trebuia: a infectat lipitorile. Pasul următor: Tiracorda va merge la Papă ca să-i facă sângerarea.

Ugonio și Ciacconio plecară imediat, afundându-se în galeria C. Ocazia de a fi din nou singuri îmi declanșă, nu se știe prin ce mecanism secret, o întrebare care mă rodea de mai multă vreme.

— Domnule Atto, dvs. Sunteți un agent al regelui Franței?

— Și ce-i cu asta, mă privi el chiorâș.

— Doar să… adică, acest Papă nu e cu siguranță un bun prieten al Regelui Preacreștin. Dvs. însă doriți să-l salvați, nu-i așa?

— Ai văzut vreodată cum se decapitează un om?

— Nu.

— Ei bine, află că atunci când capul se rostogolește pe jos, limba poate încă să se miște-n gură. Și să grăiască. De aceea, niciun prinț nu e fericit dacă cineva de rangul său moare. Se teme de acel cap care cade, și de limba care poate spune lucruri primejdioase.

— Inseamnă că suveranii nu poruncesc moartea nimănui?

— Nici chiar așa… pot s-o facă, dacă în joc se află siguranța Coroanei. Dar politica, ține minte, băiete, adevărata politică se face prin cumpăniri, nu prin atacuri.

Privindu-l pe furiș, mi-am dat seama după vocea nesigură, după fața palidă și ochii alunecoși, că era din nou prada propriilor spaime. Abatele Melani, în ciuda vorbelor, se clătina. Căutătorii de relicve nu-i lăsaseră timp de gândire. Luaseră pe loc inițiativa de a organiza salvarea lui Inocențiu al Xl-lea. O ispravă eroică pentru care Atto nu se decisese atât de iute, și în care se găsea acum catapultat. Nu putea să mai dea înapoi. Încercă să-și disimuleze jena, grăbind pasul și întorcându-mi spatele.

Ajunși la Arhivă, încercarăm să dăm de urma lui Ugonio și Ciacconio. Zadarnic. Cei doi poate deja se aflau la pândă, mimetizați prin cine știe ce unghere.

— Suntem noi! Totu-e-n regulă? strigă Atto.

De după vreo boltă îngropată-n beznă, ne răspunse inconfundabilul grohăit al lui Ciacconio.

Merserăm deci mai departe, continuând să analizăm situația. Ni se părea de neiertat faptul că am putut fi atât de orbi, încât să nu punem cap la cap probele clare obținute zilele trecute. Din fericire era încă posibil să prindem de coamă calul năbădăios al adevărului.

— Dulcibeni lucra pentru familia Odescalchi în calitate de contabil sau așa ceva. Avea o fiică, Maria, rod al unei legături cu o sclavă turcoaică. Tânăra este răpită de fostul negustor de sclavi Feroni, ajutat de mâna sa dreaptă Huygens, cu siguranță pentru a satisface un capriciu al acestuia. Maria a fost dusă undeva în nordul îndepărtat. Dulcibeni se adresează atunci familiei Odescalchi, care însă nu-l ajută. De aceea Dulcibeni îi urăște, și logic îl va urî mai ales pe puternicul cardinal Benedetto Odescalchi, care-ntre timp a devenit Papă. În plus, după răpirea Mariei, Dulcibeni este agresat și zvârlit de la o fereastră, probabil spre a-l ucide. De acord până aici? rezumă încă o dată Atto firele pe care le-aveam în mână.

— De acord.

— Iată și-o primă-ntrebare: de ce Feroni sau Odescalchi puseseră pe cineva să-l elimine fizic?

— Ca să-l împiedice să-și recupereze fiica.

— Posibil, spuse Atto nu prea convins. Dar ai auzit și tu că toate căutările trimișilor lui au eșuat. Eu cred că Dulcibeni devenise periculos pentru cineva anume.

— Domnule Atto, dar de ce fata lui Dulcibeni era o sclavă?

— Nu l-ai auzit pe Tiracorda? Fiindcă mama ei era o sclavă din Turcia, cu care Dulcibeni n-a vrut să se însoare. Nu prea mă pricep la treburile negrilor și păgânilor, dar – după câte spunea Dulcibeni – acea copilă din flori era considerată și ea sclava familiei Odescalchi. Însă mă-ntreb: de ce Huygens și Feroni n-au cumpărat-o și basta?

— Poate că familia Odescalchi n-a vrut să le-o vândă.

— Dar pe mama ei au vândut-o. Eu cred mai degrabă că Dulcibeni n-a vrut să le cedeze propriul copil; de unde și recursul la răpire, poate chiar cu sprijinul familiei Odescalchi.

— Vreți să spuneți că la acest act abominabil, familia Papei a fost complice? mă înspăimântai eu.

— Cu siguranță. Poate chiar cardinalul Benedetto, azi Papă. Să nu uităm că Feroni era putred de bogat, adică un om căruia nu i se refuză nimic. Așa se și explică de ce Dulcibeni nu a fost ajutat să-și regăsească fiica.

— Dar prin ce mijloace a putut Dulcibeni să împiedice vânzarea, dacă fata era proprietatea familiei Odescalchi?

— Prin ce mijloace? Aici e buba! Cred că Dulcibeni a dat la iveală o armă care i-a legat de mâini și de picioare pe Odescalchi, și nu le-a lăsat decât opțiunea răpirii, pusă la cale împreună cu Feroni, și urmată de reducerea la tăcere veșnică a lui Dulcibeni.

Feroni: tocmai voiam să-i spun abatelui că numele nu mi se părea nou. Dar, neizbutind să-mi aduc aminte când și unde îl auzisem, am tăcut.

— O armă împotriva familiei Odescalchi. Un secret poate… cine știe, șoptea abatele cu o fulgerare lubrică în ochi.

Un secret apăsător în trecutul Papei. Am înțeles că Atto Melani, agent al Maiestății sale Preacreștine, și-ar fi dat chiar viața să-l afle.

— Să le ia dracu' de încâlceli, puse el capăt cugetărilor. Fapt e că Dulcibeni are ideea de a-l ucide nici mai mult nici mai puțin decât pe Papă. Știe bine că nu poate obține audiență la Pontif, pentru a-l aranja cu un pumnal. Cum se poate omorî un om de la distanță? Prin otrăvire, dar riscurile sunt prea mari. Există însă o soluție mai subtilă. Dulcibeni își amintește că are un vechi prieten numai bun pentru ce vrea el: Giovanni Tiracorda, medic primar al Papei. Papa Odescalchi a avut totdeauna probleme de sănătate. Tiracorda îl îngrijește, și Dulcibeni, care știe toate acestea, poate profita de ocazie. Chiar în

această perioadă, starea lui Inocențiu al Xl-lea, chinuit de spaima că armatele creștine ar putea fi înfrânte la Viena, se agravează. Papei i se fac sângerări cu lipitori, care, nu-i așa, se hrănesc cu sânge. Atunci ce face Dulcibeni? Între o ghicitoare și alta, îl îmbată pe Tiracorda. Nu e un lucru prea greu, căci nevasta medicului, Paradisa, e bigotă și pe jumătate nebună: crede că alcoolul aduce după sine pierzania sufletului. Tiracorda e silit să bea pe furiș, și deci aproape întotdeauna fără măsură. Indată ce-l vede pe medic făcut, prietenul Dulcibeni infectează cu morbul ciumei, produs în insula subterană, lipitorile menite să primenească sângele Papei. Animăluțe-le-alea își vor înfige dinții în sfânta carne a Pontifului, care va fi astfel atacat de molimă.

— Ingrozitor! făcui eu.

— De ce? Un om însetat de răzbunare n-are niciun fel de opreliște. Îți aduci aminte prima noastră intrare în casa lui Tiracorda? Dulcibeni l-a întrebat „cum se simt" și se referea – știm asta doar acum – la lipitorile pe care avea de gând să le infecteze. Și fiindcă atunci se-ntâmplase ca Tiracorda să spargă sticla de tărie, Dulcibeni a trebuit să-și amâne operația. Ieri noapte însă, lucrurile s-au potrivit. În timp ce infecta lipitorile, a spus „Pentru ea", împlinind astfel răzbunarea pentru dispariția fiicei sale.

— Avea însă nevoie de un loc departe de ochii lumii pentru a-și pune la punct planul și a se deda acelor operațiuni, remarcai.

— Bravo. Dar mai cu seamă pentru a cultiva, prin meșteșuguri necunoscute nouă, morbul infecției de ciumă. Capturează șobolani și-i închide în colivia din insulă, inoculân-du-le infecția; apoi le extrage sângele și-l prelucrează pentru a obține lichidul infecțios. Cu siguranță el a pierdut în galerie pagina de Biblie.

— Prin urmare tot el mi-a furat perlele?

— Ba bine că nu. Și nu mă mai întrerupe, reteză scurt Atto. După ce stăpânul tău a căzut la pat, Dulcibeni, ca să poată să între în subterane și să opereze în insula templului mithraic, a trebuit să sustragă cheile de la brăcinarii lui Pellegrino, și să facă o dublură la un lăcătuș; a înfășurat dublura în pagina de Biblie a lui Komarek. Însă tot învârtindu-se el printre șobolani, lipitori și alambicuri, era inevitabil s-o mânjească de sânge.

— Am văzut pe insulă un vas identic cu cel de la Tiracorda, și apoi toate instrumentele-acelea.

— Vasul l-a folosit poate la creșterea a niscaiva lipitori, ca să se asigure că ele pot să se hrănească cu sânge infectat și să supraviețuiască o bună bucată de timp. Când totuși și-a dat seama că nu este singurul care se preumblă prin galerii, și că e posibil să fie urmărit, a renunțat la micile sugătoare care ar fi fost o probă a planului său criminal. Aparatele și instrumentele de pe insulă le-a păstrat totuși, nu numai pentru experiențe pe șobolani, dar și pentru

obținerea lichidului infecțios. De unde și impresia de laborator al unui alchimist: alambicuri, unguente, cuptorașe…

— Dar ghilotina aceea în miniatură?

— Poate i-a fost de folos la ținerea-n loc a șobolanilor, când îi cresta sau îi căsăpea, ca să le recolteze sângele.

Șobolanii ăia muribunzi din galerii scăpaseră poate sau supraviețuiseră experiențelor. Cu siguranță sticluța cu sânge pe care o găsiserăm în subterana D fusese pierdută de Dulcibeni, care încercase fără succes să infecteze direct cu sângele șoarecilor lipitorile prietenului Tiracorda.

— Să nu uităm de frunzele de *mamacoca,* tot de noi găsite.

— Chestia asta chiar nu mi-o explic, admise abatele Melani. N-au de-a face cu ciuma, și nici cu proiectul lui Dulcibeni. Dar mai e ceva: nu pot să pricep cum zile-n șir bătrânul Dulcibeni a tot alergat, vâslit, s-a cățărat și s-a sustras urmăririi noastre cu vlaga unui băietan, și-n plus pe timp de noapte. Mai că-mi vine să cred că a avut un complice.

În timp ce ne repovesteam aventura, ajunserăm la chepengul ce făcea legătura între galeriile B și A. Partea stângă a tronsonului B constituia ultima etapă a celor trei explorări pe care avusesem de gând să le facem, spre a ne completa cunoașterea terenului de sub Donzello. Așa că n-am mai coborât prin chepeng, ca să trecem din galeria B spre galeria A, așa cum am fi făcut pentru a ne întoarce la Donzello, ci ne-am continuat drumul. Uitându-mă pe harta lui Atto, era clar că mergeam pe direcția Tibrului, având hanul pe dreapta și brațul fluviului pe stânga. Surprize n-au prea fost, până ce dădurăm de o scară de piatră tăiată în pătrate, aducând cu cea care din debaraua tainică de la Donzello cobora spre subterane, și pe care o cunoșteam acum și cu ochii-nchiși.

— Pe-aici o să ieșim în via dell'Orso, am spus eu, urcând treptele spre suprafață.

— Oricum pe-aproape, poate puțin mai la sud, în via Tordi Nona. Dădurăm de un soi de vestibul cu pavaj de cărămizi antice, și el asemănător cu cel pe care călcasem de mai multe ori la ieșirea din han. Pe bolta vestibulului se putea distinge (și încă se mai recunoștea la pipăit) un fel de gură de canal de fier, sau poate de plumb, țeapăn la orice vibrație și destul de greu de deschis. Trebuia dat la o parte acel ultim obstacol, pentru a vedea în ce punct al orașului ne dusese drumul. Unindu-ne puterile și sprijinindu-ne cu nădejde de ultima treaptă a scării, izbutirăm să ridicăm acel greu capac. Mai bine zis, să-l dislocăm împingându-l apoi pe pavaj, exact cât trebuia ca să ieșim la suprafață. Ciulind urechile și trăgând cu coada ochiului, ne-am dat seama că la câțiva pași de noi avea loc o înfruntare violentă.

În clarobscurul nopții am putut zări o trăsură în mijlocul străzii.

Două torțe, prinse de-o parte și de alta a cabinei, o luminau cu răsfrângeri oblice și sinistre. Strigătele înăbușite ce se auzeau păreau a fi ale birjarului, zbătându-se să scape din prinsoarea unor indivizi tăbărâți asupra lui. Unul din agresori îi luase hățurile din mână și oprise caii care tot nechezau și sforăiau nervoși. Chiar în clipa aceea un alt individ țâșni din trăsură, ținând ceva în mână, un obiect voluminos, parcă. Trăsura, acum era clar, fusese jefuită. Deși amețit de lungul traseu subteran, am recunoscut imediat via Tordi Nona, care, paralelă fiind cu Tibrul, merge spre via dell'Orso. Socotelile abatelui Melani cu privire la destinația noastră se dovediseră fără cusur.

— Mergem și noi acolo, susură Atto arătând spre trăsură. Scena violentă pe care o văzusem mă cam speriase. Știam că nu departe de-aici, la podul Sant' Angelo, erau gărzi de pază. Dar riscul de a fi amestecat într-un grav atentat ca acela, nu mă făcu să dau înapoi și să nu-l urmez pe abate.

Acesta, ștergând zidul cu precauție, se apropia de locul tâlhăriei.

— Pompeo, săriți! Gărzi, ajutor! auzirăm pe cineva scâncind în trăsură. Glasul firav și sugrumat al pasagerului aparținea fără umbră de îndoială lui Giovanni Tiracorda.

Într-o clipă am înțeles totul: omul care stătea pe capra trăsurii și care se împotrivea zadarnic unor forțe mult mai mari, lansând urlete răgușite, nu era altul decât Pompeo Dulcibeni. Spulberându-ne orice prevedere, Tiracorda îi ceruse să-l însoțească la palatul pontifical de la Monte Cavallo. Medicul, prea vârstnic și stângaci ca să mâne trăsura, preferase să-l ia cu el pe Pompeo, iar nu un birjar oarecare, dată fiind delicata și tainica misiune.

Căutătorii de relicve, aflați prin apropiere, interceptaseră trăsura. Totul se petrecu în câteva minute. Îndată ce bagajul fu scos din cabină, cei patru sau cinci ortaci ce-l popreau pe Dulcibeni îl lăsară-n pace și pe-aci ți-e drumul. Îi văzurăm dispărând în spatele nostru, în direcția capacului de canal prin care ieșiserăm noi adineaori.

— Lipitorile, i le-au luat, spusei eu stârnit.

— Ssst! îmi porunci Atto, semn că n-avea nici cea mai mică intenție să ia parte la cele întâmplate. Câțiva locatari ai caselor din preajmă, auzind acea zarvă, se ițiseră la ferestre. Gărzile ar fi putut sosi din clipă-n clipă.

Tiracorda continua să se jeluiască în interiorul trăsurii, drept care Dulcibeni coborî de pe capră, cu gândul să-și consoleze prietenul. Atunci se petrecu ceva incredibil. O umbră ce ieșise din canalul unde se topiseră căutătorii de relicve se apropie în zigzag și se strecură din nou în trăsură. Părea să aibă sub braț obiectul voluminos sustras bietului Tiracorda.

— Nu, crucifixul nu, blestematule, are-n el o relicvă…

Glasul medicului răsună rugător și jalnic în noapte, iar după o

scurtă încăierare, umbra coborî din trăsură pe partea opusă. Greșeală fatală: aici o aștepta Pompeo Dulcibeni. Am auzit plesnitura de bici cu care acesta se înarmase, și cu care încleștă picioarele prădătorului, răsturnându-l la pământ.

În timp ce încerca să se ridice din țărână, la lumina unei torțe, am recunoscut figura neghioabă și cocoșată a lui Ciacconio.

Ne-am apropiat încă puțin, riscând astfel să ne dăm de gol. Deși nu vedeam prea bine din pricina portierei încă deschise, am auzit încă o dată plesnitura de bici, și încă o dată, urmată de inconfundabilul grohăit al lui Ciacconio, având în el și un soi de protest.

— Câini soioși, spuse Dulcibeni, vârând ceva în trăsură și trântind portiera, după care se aburcă iute pe capră și dădu bice cailor.

Încă o dată prea rapida desfășurare a evenimentelor nu-mi îngădui să țin seama de imboldurile rațiunii și ale prudenței, și nici de fireasca frică de Dumnezeu, care m-ar fi sfătuit să mă sustrag primejdioasei înrâuriri a abatelui Melani și să nu mă amestec în fapte descreierate, criminale și violente.

Iată de ce, încă implicat în cutezătorul proiect de a salva viața Domnului Nostru Inocențiu al Xl-lea, n-am îndrăznit să dau înapoi atunci când abatele Melani, trăgându-mă după el, mă duse la trăsura care tocmai în clipa aceea se puse-n mișcare.

— Acum sau niciodată, spuse, în timp ce, luându-ne după ea, sărirăm pe platforma din spate, unde de obicei stau slugile.

De-abia ne agățaserăm de niște mânere groase, când auzirăm platforma vibrând a treia oară. Două mâini rapace mă smuceau, gata-gata să mă azvârle din locul în care încremenisem. Covârșit de a nu știu câta emoție, mă întorsei și avui parte de oribilul surâs, știrb și drăcesc, al lui Ciacconio. Monstrul ținea în mâini un crucifix de care era legat un pandantiv.

Împovărată de un al treilea pasager silnic, trăsura păru să iasă brusc din făgaș.

— Câini soioși, vă omor pe toți, spuse Dulcibeni plesnind din bici amenințător.

Trăsura o luă la stânga pe via Panico, în timp ce de partea opusă se înfățișa ceata dezordonată de căutători de relicve, privind neputincioasă dispariția vehiculului nostru. Văzând că Ciacconio nu se mai întorsese, ieșiseră și ei din canal. Trei sau patru ortaci o luară la goană după noi, exact când trăsura cotea la dreapta, la nivelul pieței Monte Giordano, în direcția Chiavica di Santa Lucia. Din pricina ambuscadei, Dulcibeni nu mai fusese în stare să țină calea spre Monte Cavallo, iar acum părea să meargă la nimereală.

— Iar ți-ai făcut de cap, jivină ce ești! strigă abatele Melani la Ciacconio, în timp ce trăsura gonea tot mai tare.

— Gârfâlăh, se apără Ciacconio.

— Înțelegi ce-a comis tipul? mi se adresă Atto. Nemulțumindu-se cu ce căpătase, s-a întors ca să șterpelească din trăsură și crucifixul cu relicva, pe care Ugonio pusese ochii încă de la prima noastră incursiune în șopronul lui Tiracorda. Așa se face că Dulcibeni a pus din nou mâna pe lipitori.

Căutătorii de relicve nu ne slăbeau din ochi, urmărind trăsura, chiar dacă pierzând tot mai mult teren. Chiar atunci (cotiserăm încă o dată la stânga) auzirăm vocea tremurătoare și înfricoșată a lui Tiracorda, cu capul scos pe ferestruică.

— Pompeo, auzi, suntem urmăriți, chiar aici în spate e cineva… Dulcibeni nu-i răspunse. O pocnitură neașteptat de violentă ne asurzi, în timp ce un nor de fum ne orbea și un șuierat sfâșietor ne găurea urechile.

— Jos! Are pistol, ne strigă Atto, ghemuindu-se pe platformă.

În timp ce-i urmam porunca, trăsura zvâcni și mai nebunește. Deja încercați de silnicia căutătorilor de relicve, bieții cai n-au mai rezistat la tunetul acela înfiorător. În loc să se pună la adăpost, Ciacconio alese ca de obicei calea cea mai nesănătoasă, și se cățără deasupra trăsurii, înaintând de-a bușilea spre Dulcibeni, ținându-se cât de cât de micul acoperiș subțire și alunecos. Dar o nouă pleasnă de bici îl făcu pe loc să-și amâne atacul.

Pe când țâșneam cu toată viteza în Campo di Fiore ieșind din via del Pellegrino, îl văzui din nou pe Ciacconio cățărat pe acoperiș; după ce-a desprins pandantivul cu relicva de pe crucifix, a aruncat cu toată forța crucea sfântăân Dulcibeni. Ușorul derapaj lateral al trăsurii lăsă impresia că ținta fusese ochită. Ciacconio încercă din nou să înainteze, încercând să profite de ocazie înainte ca Dulcibeni să-și încarce pistolul.

— Dacă Dulcibeni nu se oprește din goana asta, o să sfârșim zdrobiți într-un zid, l-am auzit cu greu pe Atto în vacarmul roților pe pietrele de pavaj.

Din nou se auzi biciul. Trăsura gonea acum cu toată viteza pe drum, fără cotituri.

— Pompeo, Doamne Dumnezeule, opriți trăsura, îl auzirăm scâncind pe Tiracorda, acoperit de zăngănitul roților și al copitelor.

Trecuserăm de-acum de piazza Mattei și chiar de piazza Campitelli. Nebunească goană nocturnă a trăsurii care lăsase în dreapta Monte Savello, părea acum în afara oricărei rațiuni și salvări. În vreme ce dubla dâră de lumină a torțelor laterale despica sărbătorește bezna, foarte rarii și clandestinii trecători, încotoșmănați în mantale și ocrotiți de lună, se uitau buimaci la săgetătoarea și asurzitoarea noastră trecere. Rondul de noapte cu care ne-am încrucișat n-a avut nici el vremea sau chipul de a ne opri și cerceta.

— Pompeo, vă rog, imploră încă o dată Tiracorda. Opriți, opriți

imediat.

— Dar de ce nu oprește, și de ce merge tot înainte? urlai spre Atto.

În timp ce parcurgeam piazza della Consolazione, nu se mai auzeau nici pocnetele biciului lui Dulcibeni, și nici bolborosirea lui Ciacconio. Ne uitarăm cu frică pe deasupra acoperișului și-l văzurăm pe Dulcibeni în picioare cum se luase la pumni și șuturi cu Ciacconio. Hățurile nu le mai ținea nimeni.

— Dumnezeule mare, exclamă Atto. Din cauza asta n-am mai cotit. În aceeași clipă am pătruns pe lunga esplanadă de la Campo Vaccino, unde se vedea ce-a mai rămas din anticul Foro Romano. Ochilor noștri frenetici și deznădăjduiți le fu dat să vadă pe stânga arcul lui Septimiu Sever, iar pe dreapta ruinele templului lui Jupiter Stator, precum și intrarea în grădinile Farnesiene; iar în fund, din ce în ce mai aproape, arcul lui Titus.

Terenul îngrozitor de desfundat de la Campo Vaccino ne expunea trăsura la o primejdie și mai mare. Doar printr-o minune ocolirăm două coloane romane răsturnate pe jos. Urmă arcul lui Titus, după care începurăm să coborâm încă o pantă într-o viteză smintită, din care părea că nimic nu ne mai poate opri. Îl auzii pe Dulcibeni urlând:

— Câine râios, în iad cutine.

— Gârfâlăh, îl insultă, la rândul său, Ciacconio.

Ceva cenușiu și zdrențăros se rostogoli atunci la pământ, asta chiar în clipa în care trăsura intra deșelată și triumfătoare în vastul spațiu dominat vreme de șaisprezece veacuri de mărețele ruine nepăsătoare de la Colosseum. În timp ce ne apropiam de impunătorul amfiteatru, am auzit sub picioarele noastre o trosnitură seacă. Osia din spate cedase sub grozăvia lungii cavalcade, poticnind roțile cabinei rămase-ntr-o rână. Inainte ca trăsura să se răstoarne, Atto și cu mine, urlând de frică, ne-am aruncat la pământ de-a rostogolul, scăpând ca prin miracol din vârtejul spițelor roților.

Caii au fost și ei trântiți pe jos, în timp ce trăsura și cei doi pasageri, din cauza izbiturii puternice, au fost proiectați pe deasupra unui maidan de pământ, pietre și bălării.

* * *

După câteva clipe de firească buimăceală, m-am ridicat în picioare. Arătam ca vai de lume, dar nu eram rănit. Trăsura zăcea pe-o parte, o roată încă se mai învârtea în gol, mărturie a prea puțin plăcutelor urmări pentru călători. Cele două torțe laterale încă fumegau.

Știam deja că momâia cenușie aruncată de curând din trăsură nu fusese altceva decât bietul Ciacconio, căruia Dulcibeni îi făcuse vânt. Iată însă că altceva ne atrase subit atenția. Atto arăta spre portiera trăsurii, rămasă deschisă și parcă întoarsă spre cer. În aceeași clipă, fără să șovăim, ne-am repezit spre cabină: Tiracorda, pe jumătate leșinat, gemea răsturnat pe spate. Mai agil decât Atto, luai din mâinile

medicului un cufăraș de piele cu colțuri de metal, care după clinchetul din lăuntru părea să conțină un vas. Fără nicio îndoială, același obiect pe care i-l furase Ciacconio: ambalajul rezistentului vas ermetic de care medicii se slujesc pentru atransporta lipitorile.

— Acum e-al nostru! strigai eu de bucurie. E timpul să…

N-am avut însă vreme să-mi sfârșesc fraza, căci o mână necruțătoare mă smulse din cabină, îmbrâncindu-mă în pietrișul de pe jos, peste care m-am rostogolit ca o desagă de zdrențe. Dulcibeni, cine altul dacă nu el, își revenise. Acum voia să-mi smulgă cufărașul; iar eu, strângându-l la piept cu toată puterea pe care-o mai aveam, m-am făcut arici în jurul prăzii, apărând-o cu brațele, pieptul și picioarele. Astfel că Dulcibeni altceva nu putea face decât să mă ridice-n sus cu tot cu cufăraș, fără să reușească însă să mi-l ia. În timp ce bătrânul jansenist mă tot chinuia și mă lovea, abatele Melani încerca să-i potolească furia. Dar în zadar, căci Dulcibeni părea să aibă puteri însutite. Ne rostogolirăm toți trei pe jos, încleștați într-o încăierare smintită și anapoda.

— Lasă-mă-n pace, Melani, striga Dulcibeni. Nu știi în ce te bagi, dă-mi drumul!

— Ca să te duci să-l ucizi pe Papă, nu-i așa? Pentru o bastardă pe jumă-tate neagră?

— Nu poți tu să…, gâfâi Dulcibeni, în vreme ce Atto îi răsucea o mână, făcându-l să se-năbușe.

— Fata unei curve turcești te-a adus în halul ăsta? continua Atto să-l batjocorească, slăbind totuși strânsoarea din pricina unui acces de tuse.

Pompeo îi scăpă un pumn drept în nas, drept care abatele fu pus la pământ, aproape leșinat.

Mai rămăsesem eu, îmbrățișând cufărașul. Încremenit de frică, n-am îndrăznit nici măcar să fug. Mă apucă de încheieturile mâinilor și strivindu-mi-le parcă într-o menghină, mă deposedă de obiect. Apoi se-ndreptă în mare grabă spre trăsură.

L-am urmărit din ochi, la lumina lunii. După câteva clipe ieși din cabina trăsurii, sărind jos fără probleme. Avea cufărașul în mâna stângă.

— Dă-mi-l pe celălalt. Aha, este în spate, vorbi el cu cel din trăsură. Vârî apoi mâna în cabină și o scoase înarmată, dacă ochii nu mă înșelau, cu un pistol. În loc să-ncarce din nou prima armă, preferase să se folosească de-a doua, gata-ncărcată. Între timp Atto se sculase de jos și tocmai voia să se repeadă spre trăsură.

— Abate Melani, spuse Dulcibeni, zeflemitor și totodată amenințându-l, dacă tot îți place filajul, acum poți să o faci la lumina zilei.

Apoi îi întoarse spatele și-ncepu să alerge în direcția Coliseului.

— Stai pe loc! Dă-mi geanta, îi porunci Atto.

— Domnule Atto, știți că Dulcibeni…, vrui eu să-l previn.

— … e înarmat, știu foarte bine, răspunse abatele Melani aplecându-se precaut la pământ. Asta nu-nseamnă c-o să ne scape.

Frapat de tonul aprig al lui Atto, îmi dădui seama fulgerător de toate frământările din inima și cugetul său, înțelegând și de ce în seara aceea se urcase fără să ezite la spatele trăsurii lui Tiracorda, înfruntând primejdia mortală de a-l opri pe Dulcibeni.

Chemarea naturală a lui Atto de a se vârî în obscure urzeli, precum și puternicul orgoliu ce-l făcea să-și bombeze pieptul ori de câte ori dibuia vreun conspirator, ei bine, tot ce el simțea, voia și năzuia după propria fire, nu fusese încă satisfăcut. Dezvăluirile despre Dulcibeni, rămase-n suspensie, îl târâseră-n ochiul ciclonului. Și-acum abatele nu mai putea și nici nu voia să dea înapoi. Mergea până la capăt. Nu ca să-i smulgă lui Dulcibeni lipitorile infectate, ci secretele acestuia.

În vreme ce acele imagini și gânduri mi se perindau pe dinaintea ochilor cu o iuțeală de o mie de ori mai mare decât cea a trăsurii lui Tiracorda, Dulcibeni o luase la fugă spre Coliseu.

— După el, haidem și noi, dar rămâi aplecat, comandă Atto. Conștient de vajnica misiune pe care-o aveam, îmi făcui semnul crucii și, fără să crâcnesc, l-am urmat.

* * *

Dulcibeni dispăruse cât ai clipi printre sumbrele arcade ale Coliseului. Atto mă trase brusc spre dreapta, ca și cum ar fi vrut să facă același drum cu cel urmărit, paralel însă cu coloanele.

— Trebuie să-l luăm prin surprindere, până s-apuce să-n-carce pistolul, îmi șopti.

Pe un traseu șerpuit, iată-ne la arcade. Ne-am agățat de una din coloanele portante, ca frunzulițele de iederă în jurul blocurilor de piatră, și-am aruncat un ochi: nici urmă de Dulcibeni.

Mai făcurăm câțiva pași, ciulind urechile. Era pentru a doua oară în viață când mă aflam printre aceste ruine, dar știam că locul era adesea năpădit nu doar de bufnițe și lilieci, dar și de codoși, pungași și răufăcători de toate soiurile care se ascundeau aici de justiție sau ca să-și pună la cale fărădelegile. Din pricina întunericului, nu se vedea aproape nimic, cu excepția a ceea ce era atins de răsfrângerea cerului, timid luminat de lună.

Pașii ne erau precauți, având grijă mai degrabă să nu ne poticnim în vreo lespede de piatră doar pe jumătate îngropată, decât să ne dibuim prada. Rumoarea pașilor și a gesturilor, pe care n-aveam cum s-o evităm, răsuna sub bolta porticurilor și în zidul ce se înălța în dreapta noastră. Despărțind interiorul amfiteatrului de porticuri, zidul respectiv era secționat la intervale regulate de găuri verticale ca niște ferestre prin care se putea arunca o privire în arenă. Pe neașteptate,

tăcerea parcă de mormânt a acelor locuri fu spartă de un glas clar și neșovăielnic, care ne făcu să tresărim.

— Sărmane Melani, sclav al regelui tău până la moarte.

— Dulcibeni, unde ești? împietri Atto. Tăcere.

— Mă urc la ceruri, vreau să-l văd pe Dumnezeu de-aproape, șuieră Dulcibeni de undeva dintr-un punct ce părea și depărtat și apropiat.

Ne uitarăm în jurul nostru fără niciun folos. Stai pe loc să vorbim, spuse Atto. Dacă faci asta, n-o să te denunțăm. O să-ți dau satisfacție, ce părere ai? Dar mai întâi gă-este-mă! Dulcibeni o luase din loc. Fără să ne dăm seama dacă pe sub arcade sau, cu atât mai puțin, în afara Coliseului.

— Este deja înăuntru, înțelese Atto.

Doar mai târziu, la multă vreme după aceste fapte, îmi va fi dat să aflu că zidul care ocrotea interiorul amfiteatrului era cel mai adesea spart de răufăcători, spre a-și înjgheba culcușul. Intrarea oficială în arenă se făcea numai pe la marile grilaje de lemn aflate la cele două extremități ale edificiului, care noaptea, cum era și firesc, erau închise.

Așa se face că, pentru a-și încropi un cuib de taină din acele ruine, bărbați și femei de moravuri ușoare practicau breșe în zidul de protecție, pe care autoritățile nu prea le astupau cu iuțeala cuvenită.

Printr-una din acele găuri trecuse și Dulcibeni. Abatele Melani vru să cerceteze zidul, ca să descopere respectiva bortă.

— Aici, vino Melani, ne batjocorea când și când glasul lui Dulcibeni, mereu mai depărtat.

— Dracu' să-l ia, nu-l… uite-l! exclamă Atto.

Pasajul era mai degrabă o lărgire a uneia din găurile-ferestre ale zidului de incintă, la înălțimea brâului unui om de statură normală. Ne strecurarăm, ajutându-ne unul pe altul. În timp ce mă lăsam spre interiorul arenei, am simțit că mă trec fiorii: din exterior, o mână mă prinsese de spate. M-am gândit cu spaimă la unul din acei răufăcători de noapte, și când tocmai voiam să urlu, o voce cunoscută mă pofti să tac: „Gârfâlăh".

Ciacconio dăduse de noi și acum era gata să ne dea o mână de ajutor să-l prindem pe Dulcibeni. În timp ce și căutătorul de relicve își dădea drumul pe lângă zid, i-am împărtășit noutatea, ușurat, lui Atto.

Abatele se dusese în recunoaștere. Înaintam printr-unul din numeroasele coridoare croite între zidurile de incintă ale Coliseului și arena centrală al cărei nisip se îmbiba, acum câteva veacuri, cu sângele gladiatorilor, leilor și martirilor oferiți ca jertfă delirului mulțimilor păgâne.

Mergeam în șir indian printre înaltele ziduri de piatră care descreșteau spre centrul Coliseului. Încadrând arena centrală, ele ar fi trebuit să susțină odinioară rampele de trepte pe care stătea publicul.

Ceasul de noapte, umezeala și mirosul greu al zidurilor, arcadelor și pasarelelor pe jumătate distruse, dar și zborul lărmuitor și nebunesc al liliecilor, dădeau acelor locuri o înfățișare sumbră și primejdioasă. Damful de mucegaiuri și necurățenii organice îl împiedica până și pe Ciacconio să ghicească, cu nasul lui miraculos, în ce parte o luase Dulcibeni.

Îl văzui pe căutătorul de relicve de mai multe ori ridicându-și nasul în sus și trăgând aerul cu un gâfâit bestial. Degeaba. Doar lumina lunii, răsfrângându-se până și pe piatra albă a celor mai de sus trepte ale Coliseului ne mai dădea nădejde și ne îngăduia să înaintăm fără să sfârșim într-una din multele prăpăstii dintre ruine.

În cele din urmă Atto își pierdu răbdarea.

— Dulcibeni, unde ești? strigă.

Îi răspunse doar neliniștita tăcere a ruinelor.

— Și dacă am lua-o fiecare în altă direcție? propusei eu.

— Nici vorbă de așa ceva, răspunse Atto. Apropo, unde-ți sunt ortacii? îl întrebă pe Ciacconio.

— Gârfâlăh, răspunse, dându-ne de-nțeles prin gesturi că restul cetei trebuia să sosească din clipă-n clipă.

— Bine. Chiar avem nevoie de întăriri pentru a-l prinde…

— Sclav al coroanelor, vino să mă prinzi!

Dulcibeni ne provocase. Glasul i se auzea, de data asta cu precizie, de deasupra capetelor noastre.

— Jansenist stupid, comentă în șoaptă Atto, jignit de acea sfidare, după care strigă: Vino mai aproape, Pompeo, am o vorbă cu tine.

Hohot de râs.

— Bine, atunci o să viu eu la tine, replică Atto.

Lucru ușor de zis, mai greu de făcut. Interiorul Coliseului, între arena centrală și fațadă, era un amalgam labirintic de ziduri surpate, arhitrave mutilate și coloane decapitate; dificultatea de a te orienta în acea lumină firavă era sporită de formele barbare și dislocate ale ruinelor.

Veacuri la rând, Coliseul fusese mai întâi lăsat în părăsire și pe urmă deposedat de mari cantități de marmură și pietre de mulți Pontifi, pentru construirea (dreaptă și sacrosanctă) de numeroase biserici; cum am mai spus, din vechile șiruri de gradene coborâtoare spre arenă nu mai rămă-seseră-n picioare decât zidurile de susținere.

Acestea se înălțau în evantai, din perimetrul arenei până la vârful cercului de ziduri exterioare. Paralele cu ele se perindau îngustele pasaje de legătură între numeroasele coridoare circulare concentrice care îmbrățișau ansamblul stadionului. Întregul constituia labirintul fără ieșire în care ne mișcam noi acum.

Străbatură o parte dintr-un coridor circular, încercând să ne apropiem de punctul din care ni s-apărut că-l auzisem pe Dulcibeni.

Încercare eșuată. Atto se uită întrebător la Ciacconio. Căutătorul de relicve testă încă o dată văzduhul cu nările lui dilatate. Zadarnic.

— Abate Melani, mai aștept mult, dădu un semn de viață Dulcibeni, ca și cum ne-ar fi ghicit impasul.

Contrar așteptărilor, glasul nu era deloc depărtat, dar ecourile din pricina ruinelor falsificau direcția din care proveneau cuvintele persiflante ale fugarului. Nici nu se stinseseră bine răsfrângerile sonore ale glasului, când mi s-a năzărit că aud un foșnet scurt și repetat pe care-l știam de undeva.

— Ați auzit? am murmurat eu spre Atto. Pare să… cred că trage o priză de tabac.

— Ciudat, comentă abatele, într-o situație ca asta…

— L-am auzit făcând asta și aseară, când n-a vrut să coboare la masă.

— Adică exact înainte de a porni să-și ducă la capăt planul, observă abatele Melani.

— Exact. Și l-am mai văzut prizând tabac înainte de discursul său despre Coroane, adică suverani corupți ș.a.m.d. Și-am observat că după ce trăgea pe nas tabacul, devenea dintr-o dată mai treaz și mai aprig. Ideile i se limpezeau și parcă și puterile îi sporeau…

— Cred că știu despre ce e vorba, șopti Atto ca pentru sine, dar se opri brusc.

Ciacconio tocmai ne trăgea de mânecă, arătând spre centrul arenei. Căutătorul de relicve, ieșind în afara labirintului, socotea că o să-i fie mai ușor să adulmece urma lui Dulcibeni.

Într-adevăr, o dată ajuns la loc deschis, tresări: „Gârfâlăh” spuse, arătând spre ciclopicii și maiestuoșii muri ai incintei.

— Ești sigur? l-am întrebat amândoi, vag speriați de acele locuri primejdioase și inaccesibile.

Ciacconio confirmă din cap, astfel că ne-am și îndreptat spre obiectiv.

Murii de incintă ai stadionului erau dispuși pe trei rânduri mari de arcade suprapuse. Ciacconio ne arătase o arcadă la nivelul intermediar, la o înălțime mai mare decât cea a hanului Donzello.

— Și cum urcăm noi acolo? întrebă abatele Melani, uitând să mai vorbească-n șoaptă.

— Cere ajutor de la monștrii tăi, îl auzirăm strigând pe Dulcibeni.

— Mi-ai dat o idee bună, îi urlă Atto replica. Ai avut dreptate, i se adresă de data asta lui Ciacconio, vocea vine de-a-colo.

Ciacconio, estimp, ne croia drum prin labirint. Ne călăuzi în mare grabă spre unul din cele două grilaje de lemn, deschise doar în timpul zilei, și care duceau spre interiorul amnteatruhii. Chiar în fața grilajului se înălța o scară largă și abruptă, care se-nfunda în corpul impunător al Coliseului.

— Pe-aici s-o fi urcat, murmură Melani.

Scara ducea de fapt la primul etaj al clădirii, mai precis la înălțimea celui de-al doilea rând de arcade. Sfârșindu-se și ultimul șir de trepte, iată-ne într-un enorm coridor în chip de inel ce dădea ocol întregului amfiteatru. Lumina lunii se răspândea mai vie și mai generoasă în acele locuri de deasupra arenei. Vederea era grandioasă, atât a ruinelor gradenelor de sub noi, cât și deasupra noastră, a enormelor zidiri de incintă ale circului, ce se profilau maiestuoase pe cer.

— Ești pe-aproape, iscoadă a regilor, se auzi din dreapta glasul aspru și cârâit al lui Dulcibeni.

Din partea dreaptă, ceva ca un tunet ne înfiora și aproape în aceeași clipă ne făcurăm una cu pământul. Dulcibeni trăsese în noi. După care o seamă de zgomote seci, la câțiva pași de noi, ne făcu din nou să tresărim. M-am târât până la locul cu pricina și-am dat de pistolul lui Dulcibeni făcut praf în cădere.

— A doua oară că nu v-am nimerit, păcat. Hai, Melani, curaj, acum suntem egali.

I-am întins arma lui Atto, care se uită gânditor în direcția lui Dulcibeni.

— E ceva care-mi scapă, comentă, în vreme ce ne apropiam de locul unde fusese zvârlit pistolul.

Eu însumi aveam o îndoială. Încă de când urcam scara cea mare fusesem împresurat de întrebări. De ce oare ne atrăsese Dulcibeni în acea bizară urmărire sub clar de lună, printre ruinele Coliseului, pierzând timp prețios și riscând să fie prins în flagrant de zbiri? De ce oare dorea el atât de mult să-l aducă pe abate până aici sus, promițându-i să-i spună tot ce-ar fi dorit?

În timp ce urcam cu ultima suflare anticele trepte roase de vreme, simțisem ecoul unor strigăte-ndepărtate, parcă o războinică zarvă de pâlcuri convergente spre un obiectiv convenit.

— Bănuiam eu, comentase abatele Melani pălind. Nu se putea să nu apară ceva zbiri și oameni de ordine. Goana nebunească în trăsură a lui Dulcibeni nu putea trece neobservată.

Deși provocările batjocoritoare ale prăzii noastre ne-au ușurat căutarea, ne-am convins că nu era deloc ușor să-l dibuim pe Dulcibeni. Acesta se cățărase pe culmea unui zid de susținere a gradenelor; din coridorul în care ne aflam, zidul se înălța oblic până la o ferestruică a incintei, aproape de vârful Coliseului.

Stătea acolo, așezat comod în pervazul ferestruicii, cu spatele rezemat de zid, cu cufărașul cu lipitori la piept. N-a încetat să mă mire bravura cu care reușise să se refugieze pe acea culme: sub zidul oblic, pe creasta căruia se aventurase, se căsca o oribilă prăpastie, și vai de viața celui care ar fi căzut în ea. Dincolo de ferestruică era o altă

genune, cât două palate unul peste altul, și de care Dulcibeni nu părea deloc tulburat. Trei universuri înspăimântătoare și sublime totodată se înfățișau la picioa-rele fugarului: marea arenă a Coliseului, cutremurătoarea prăpastie de dincolo de fațadă și cerul înstelat care pecetluia teatrul sumbru și gran-dios al nopții.

Jos, la poalele Coliseului, mi s-a părut c-aud glasuri și pași: semn că zbirii sosiseră. Acum, între noi și pradă nu mai era decât spațiul unei străzi oarecare.

— Iată-i și pe salvatorii cămătarului cu tiară, ai jivinei nesătule din Como, strigă Dulcibeni, izbucnind apoi într-un hohot care ni se păru forțat și artificial, rod al unei nesănătoase împreunări de furie și euforie.

Atto ne aruncă o privire mirată, în timp ce Dulcibeni se îndeletnicea din nou cu prizele de tabac.

— Acum m-am lămurit, spuse Atto.

— Spune-mi și mie Melani, despre ce e vorba, exclamă Dulcibeni reașezându-se.

— E vorba că tabacul ăla nu e chiar tabac…

— Câtă inteligență, bravo. Dar știi ceva, multe lucruri nu sunt ceea ce par.

— Tragi pe nas frunzele alea uscate, cum se cheamă…, insistă Atto.

— Mamacoca, izbucnii eu.

— Punct ochit, punct lovit, răspunse caustic Dulcibeni.

— Iată de ce noaptea oboseala nu se lipește de tine, spuse abatele. Ziua însă ești nervos, și simți nevoia să mai tragi încă o priză și tot așa; de unde și discursurile pe care le ții de unul singur în fața oglinzii, închipuindu-ți că vorbești cu fiica ta. Și când începi să-i vestejești pe suverani, nimeni nu te mai poate opri din aprindere, căci iarba aceea dă puteri trupului dar… întunecă și bântuie mințile. Am dreptate?

— Văd că l-ai învățat bine pe băietanul tău meseria de iscoadă, în loc să-l fi lăsat destinului său firesc de desfătare a prinților și minune a spectatorilor, răspunse Dulcibeni într-un asurzitor hohot de râs, răzbunându-se astfel pe mine.

Într-adevăr, trăsesem cu urechea la ușa jansenistului și-i relatasem cu lux de amănunte abatelui.

Dulcibeni sări agil pe zidul oblic, nesocotind genunea de sub el, și se îți (deși incomodat de cufăraș) pe creasta marelui zid al fațadei, a cărui suprafață depășea trei pași.

Adversarul nostru stătea acum în picioare, chiar deasupra capetelor noastre. La câțiva pași de el, în dreapta, se ivea o mare cruce de lemn, mai înaltă decât un om, montată pe fațada Coliseului întru consfințirea monumentului memoriei martirilor creștini. Dulcibeni își lăsă privirea în jos, în afara Coliseului.

— Hai, Melani, curaj, au sosit întăriri. O ceată de zbiri e-n stradă.

— Atunci spune-mi și mie, înainte ca aceia să urce, de ce vrei tu moartea lui Inocențiu al Xl-lea?

— Stoarce-ți și tu creierii, spuse Dulcibeni, retrăgându-se în ferestruica fațadei; chiar în clipa aceea Atto reușise să se urce și el pe zidul îngust ce ducea către cel de incintă.

— Cu ce ți-a greșit atât de grav, Doamne ferește? Insistă Atto cu glas sufocat. A făcut de rușine credința creștină, a acoperit-o de dezonoare și batjocură? Asta crezi tu, nu-i așa. Spune, Pompeo, ești un posedat ca toți janseniștii. Tu urăști lumea, Pompeo, fiindcă nu izbutești să te urăști pe tine.

Dulcibeni nu răspunse. Între timp, Atto, să înainteze de pietre, se cățăra din greu pe marginea zidului, tot mai sus.

— Experiențele de pe insulă, continua el agățându-se târâș pe coate și pe genunchi de muchiile zidului, vizitele la Tiracorda, nopțile petrecute în galerii… Toate astea pentru o cățea bastardă și pe jumătate păgână, biet nebun ce ești. Ar trebui să le mulțumești lui Huygens și acelui bălos de Feroni, în cazul în care i-ar fi făcut cinstea să-i despice smochina înainte de-a o zvârli în mare.

Am fost uimit de cruzimea obscenităților pe care abatele le dăduse la iveală, dar apoi am înțeles: Atto voia să-l provoace pe Dulcibeni să explodeze. Zis și făcut.

— Taci din gură, castratule, rușine a lui Dumnezeu, tu care-ți dai doar curul la despicat, urlă Dulcibeni. Că-ți place să-ți vezi scula înotând în căcat, am înțeles; dar și că ai creierul plin de…

— Fiica ta, Pompeo, i-o reteză Atto, bătrânul Feroni voia s-o cumpere, e-adevărat?

Dulcibeni, surprins, lăsă să-i scape un oftat.

— Ține-o tot așa, ești pe drumul bun, se mărgini să zică.

— Ia să vedem…, gâfâi Atto istovit de cățărare, venind însă tot mai aproape de Dulcibeni, Huygens avea grijă de afacerile lui Feroni; de aceea negocia adesea cu Odescalchi, și prin urmare și cu tine. Într-o zi o vede pe fetiță și se înamorează. Ramolitul de Feroni, ca de obicei, vrea să i-o dea cu orice preț. Îi cere lui Odescalchi s-o cumpere, de ce nu, ca s-o revândă când Huygens se va fi plictisit de ea. O capătă poate chiar de la Inocențiu al Xl-lea, care la vremea aia era cardinal.

— O capătă de la el și de la nepotul lui, Livio, mânca-i-ar iadul, îl corectă Dulcibeni.

— Tu n-ai putut să te opui legal, căci nu catadicsiseși să te însori cu mama ei, turcoaica aia mizerabilă, așa că fiica ta nu-ți aparținea ție, ci familiei Odescalchi. Și atunci ai găsit un leac: reactivarea unui scandal la urechea stăpânilor tăi, o pată pe onoarea familiei Odescalchi. Pe scurt, un șantaj în toată regula.

Dulcibeni nu răspunse, tăcerea putând fi luată foarte bine drept o

confirmare.

— O singură dată îmi lipsește, făcu Atto. Când a fost răpită fata?

— În 1676, răspunse glacial Dulcibeni. Avea doar doisprezece ani.

— Cu puțin înainte de conclav, este? înainta Atto la propriu și la figurat.

— Cred că ai înțeles.

— Tocmai se pregătea alegerea noului Papă, și cardinalul Benedetto Odescalchi, care pierduse la mustață în conclavul precedent, era hotărât de data asta să iasă învingător. Șantajul tău însă îl are la mână. Dacă o anume informație ar fi ajuns la urechea celorlalți cardinali, ar fi izbucnit un scandal pe cinste și adio alegere. Zic bine ce zic?

— Cum nu se poate mai bine, spuse Dulcibeni, el însuși surprins.

— Și de fapt care era scandalul, Pompeo. Ce făcuseră Odescalchi?

— Termină-ți tu povestioara, îl pofti Dulcibeni în derâdere. Vântul nocturn, mai șfichiuitor la înălțimea aceea, ne biciuia obrajii

Tremuram fără să știu dacă de frig sau de teamă.

— Incântat, spuse Atto. Șantajul, în mintea ta, trebuia să zădărnicească vânzarea fetei. De fapt, ți-ai semnat condamnarea la moarte. Feroni, posibil cu complicitatea familiei Odescalchi, îți răpește fata și în felul ăsta îți închide gura, exact timpul cât Benedetto se află în alegeri. După care încerci să-ți găsești copila, însă fără succes.

— Am bătut toată Olanda, în lung și-n lat. Doar Dumnezeu știe că nu puteam face mai mult!

— Nu-ți găsești fiica și pe deasupra ai parte și de un accident; cineva te-azvârle de la o fereastră. Ceva în genul ăsta, dar te-ai descurcat.

— Jos, spre norocul meu, era un gard viu, confirmă Dulcibeni. Mai departe.

Atto ezită să mai dea curs îndemnurilor adversarului. Chiar și eu m-am întrebat de ce îi tot dăduse apă la moară.

— Ai părăsit Roma, prigonit și terorizat, continuă Melani. Ceea ce a urmat, știam deja: te-ai convertit la jansenism și la Napoli l-ai întâlnit pe Fouquet. Un alt lucru însă mă preocupă: de ce să te răzbuni tocmai acum, după ani și ani? Nu cumva fiindcă… oh, Doamne, am priceput.

Abatele Melani își duse o mână la frunte, într-un gest de uimire. Reușise să parcurgă încă o parte din zid spre Dulcibeni, cu o siguranță de invidiat.

— Fiindcă luptele de la Viena sunt în toi, și dacă tu îl ucizi pe Papă, alianța creștină se destramă, turcii vor învinge și vor devasta toată Europa. E-adevărat? exclamă Atto uimit și totodată indignat.

— Europa a fost deja devastată de propriii ei regi, replică Dulcibeni.

— Nebun blestemat ce ești, îl certă Atto. Tu ai vrea… vrei… Strănută de trei, patru, cinci ori cu o violență nebănuită, riscând să alunece de pe zid și să cadă-n prăpastie. Fir-ar să fie, cândva un singur lucru mă făcea să strănut: stofele din Olanda. Abia acum înțeleg de ce tot strănut de când am venit în blestematul ăsta de han.

Atunci am înțeles și eu: de vină erau vechile haine olandeze ale lui Dulcibeni. Totuși, mi-am adus brusc aminte, uneori Atto strănutase și numai în prezența mea. Fără doar și poate fiindcă tocmai ieșisem din odaia jansenistului. Saupoate că…

Dar situația îmi cerea să las acel gând pentru altădată. Fapt e că Dulcibeni patrula pe creasta fațadei amfiteatrului, aplecându-se la stânga și la dreapta, cu ochii spre trăsura lui Tiracorda.

— Nu mi-ai spus tot, Pompeo, îi strigă Atto, recăpătându-și echilibrul, călare pe zid. Cu ce ai izbutit să șantajezi familia Odescalchi? Cu ce-l aveai la mână pe cardinalul Benedetto?

— Nu mai e nimic de spus, i-o reteză Dulcibeni, uitându-se din nou spre trăsura medicului.

— Așa crezi tu! Și-apoi, povestea cu fiica ta nu prea stă-n picioare: e prea puțin ca să te facă să atentezi la viața unui papă. Cum explici că atunci ai refuzat să te-nsori cu mama ei, iar acum recurgi la un gest extrem, numai ca s-o răzbuni? Nu, nici asta nu stă-n picioare. Și unde mai pui că acest papă e prietenul vostru, al janseniștilor. Vorbește, Pompeo!

— Ce-ți pasă ție?

— Nupoți să…

— Nu vorbesc cu un spion al Regelui Preacreștin.

— Chiar dacă tu, cu lipitorile alea, voiai să-i faci Regelui Preacreștin un serviciu de milioane: să-l debarasezi de Papă și de Viena dintr-o singură lovitură.

— Tu crezi cumva că victoria turcilor înseamnă totodată și victoria lui Ludovic al XlV-lea? zise Dulcibeni iritat. Biet credul ce ești! Mareea otomană se va năpusti și peste capul regelui Franței. Niciun respect pentru trădători; asta-i regula învingătorului.

— Ăsta să fie oare planul tău de palingeneză, nădejdea ta de revenire la adevărata credință creștină, ca jansenist ce te afli? îl judecă Atto. Dați-i zor, să măturăm Biserica Romei și pe suveranii creștini, să dăm foc la altare, și să ne-ntoarcem la vremurile martirilor. Măcelăriți de turci, dar întăriți și mai vârtoși în credință! Și tu crezi treaba asta? Cine e naivul dintre noi doi, Dulcibeni?

În timp ce Atto și Dulcibeni se tot înfruntau, mă depărtasem de ei și iată-mă pe un fel de mică terasă, lângă scara pe care urcasem la primul etaj; de-aici se vedea mișcarea din preajma Coliseului, pe care Dulcibeni n-o scăpase nicio clipă din ochi. Fapt e că un grup de zbiri tot cerceta trăsura, și de departe se auzea glasul lui Tiracorda. Unii se

uitau spre noi, astfel că soarta ne era pecetluită: vor urca sus și ne vor captura.

Pe neașteptate însă izbucni un urlet, dar ce zic eu, un cor războinic care cuprinse împrejurimile Coliseului, urmat de trosnete difuze pricinuite parcă de o aruncare de pietre și lemne.

Hoarda căutătorilor de relicve (care-și pregătiseră ca la carte atacul) se revărsă vociferând pe terenul din fața monumentului, înarmată cu măciuci și bâte, dând iama printre oamenii Prefecturii. Lumina torțelor date din mână-n mână de către zbiri ne înlesnea vederea scenei.

Ambuscada a fost fulgerătoare, barbară și nemiloasă. Un mic grup de atacatori țâșni de după arcul lui Constantin, un al doilea se coborî de pe zidul care mărginea grădinile din preajma ruinelor de la Curia Hostilia, alt grup se ivi dintre ruinele templului lui Isis și Serapis. Urletul de război al pegrei, pătrunzător și sălbatic, descurajă victimele, cinci sau șase oameni surprinși de un număr dublu de adversari.

Vreo doi zbiri mai izolați de grup, încremeniți parcă de uimire, avură parte în premieră de o grindină de ciomege, gheare, șuturi și mușcături aplicate de căutătorii de relicve veniți dinspre arcul lui Constantin. Ciocnirea degenera într-o încăierare haotică de picioare, brațe, capete încleștate animalic, un corp la corp fără vreo regulă militară. Loviturile însă n-au fost mortale, de vreme ce victimele, deși hărtănite rău de tot, bătură iute și nedemn în retragere spre strada ducând la San Giovanni. Alți doi zbiri (poate chiar cei care se pregăteau să pătrundă-n Coliseu și să ne aresteze), îngroziți de roșiatica ceată a căutătorilor de relicve, ocolind de-a dreptul înfruntarea, își luară picioarele la spinare spre panta ce duce la San Pietro în Vincoli, urmăriți de vreo patru prigonitori, între care îmi păru că aud inconfundabila elocință a lui Ugonio.

Cu totul altfel se desfășurară lucrurile în privința celor doi zbiri aflați în preajma trăsurii lui Tiracorda: unul din ei se apăra cu sabia, reușind să țină la respect vreo trei căutători de relicve. Între timp, camaradul său, singurul călare pe un cal, ridica în șa un al treilea personaj, rotofei și stângaci, care avea (dacă vederea nu mă-nșela) o sacoșă atârnată de gât. Nu era altul decât Tiracorda, în care zbirul recunoscuse clar victima faptelor criminale din respectiva noapte, hotărând să-l salveze. Îndată ce calul cu cei doi se-ndepărtă în direcția Monte Cavallo, zbirul, rămas pe jos, se resemna cu fuga, dispărând în întuneric. Astfel tăcerea reveni să domnească în jurul Coliseului.

Atto și Dulcibeni nu rezistaseră nici ei să nu se uite la acea adevărată bătaie ce se dăduse sub ochii noștri.

— Gata, s-a sfârșit, Melani, spuse Dulcibeni. Ați câștigat, tu și monștrii tăi subterani, cu mania ta de iscoadă și intrigant, cu dorința

ta morbidă de a te târî la picioarele prinților. Acum am să deschid sacoșa asta și o să-ți dau ceva la care băiețică ăla tânjește poate mai mult decât tine.

— Așa e, s-a sfârșit, confirmă Atto cu un oftat de lehamite. Ajunsese aproape de capătul zidului și se afla acum doar la câteva palme de Dulcibeni. În curând o să poată să urce pe zidul extern al Coliseului și să stea față-n față cu antagonistul său.

Eu însă nu eram de aceeași părere cu abatele: povestea nu se sfârșise. Filasem, urmărisem, cercetasem, făcusem ipoteze nopți în șir. Toate astea pentru a răspunde la o singură-ntrebare: cine și cum îl otrăvise pe Nicolas Fouquet? M-am mirat că între miile de întrebări pe care Atto i le pusese lui Dulcibeni, tocmai asta nu-și găsise loc. Dacă totuși el se abținea, de ce m-aș abține eu?

— Merita oare Supraintendentul să fie ucis, domnule Pompeo? cutezai eu să-l întreb.

Dulcibeni holbă ochii și izbucni într-un hohot de râs lugubru.

— Mai bine l-ai întreba pe dragul tău de abate, băiete! întreabă-l de ce oare scumpului său prieten Fouquet i s-a făcut rău după baia la picioare. Să-ți spună și de ce abatele Melani se tot agita în jurul lui, chinuindu-l cu întrebări, în loc să-l lase să-și dea duhul în pace. Și mai… întreabă-l ce se afla în apa de baie a lui Fouquet, ce otrăvuri pot să ucidă atât de perfid.

Mă uitai instinctiv la Atto. Nu spuse nimic, prins parcă pe picior greșit.

— Dar tu.., încercă el să îngaime ceva.

— Am pus în cădița cu apa aceea unul din șoriceii mei, reluă Dulcibeni, și-n câteva clipe l-am văzut crăpând, cum nici nu-ți închipui de oribil. Otravă puternică, abate Melani, meserie: bine dizolvată în apa de picioare, pătrunde prin piele și pe sub unghii, fără să lase vreo urmă, și urcă în corp până-n măruntaie, devorându-le fără cruțare. O adevărată operă de artă, așa cum numai maeștrii parfumieri din Franța știu să facă, nu-i așa?

Chiar atunci mi-am adus aminte că, venit să vadă cadavrul lui Fouquet, Cristofano observase pe podea, în jurul cădiței, câteva dâre de apă. Și asta, în ciuda faptului că de dimineață eu însumi dădusem grijuliu cu cârpa. Ceea ce înseamnă că atunci când Dulcibeni își făcuse experiența, împrăștiase apă pe jos. Mă trecură fiorii la gândul că mă atinsesem totuși de acel lichid mortal, din fericire prea puțin pentru a păți ceva.

— Se prea poate ca Regele Preacreștin să-ți fi dat o misiune foarte specială, domnu' abate? Ceva îngrozitor, dar la care nu puteai să spui nu: o probă de fidelitate supremă față de rege…

— Intreci măsura, nu-ți permit! îl repezi Atto, încercând să se ridice în sfârșit pe creasta marelui zid de incintă al Coliseului.

— Cu ce minciuni felone ți-a împuiat urechile regele, ca să te facă să-l ucizi pe Fouquet? insistă Dulcibeni. Iar tu, sclav nemernic, l-ai ascultat. Iar atunci când îți murea în brațe, Supraintendentul a bălmăjit ceva la care nu te așteptai. Pot să-mi închipui ce: vreo aluzie la niște secrete oculte, câteva cuvinte gâjâite, pe care poate nimeni n-ar fi putut vreo-dată să le priceapă. Dar destul ca să pricepi că erai pionul într-un joc ție necunoscut.

— Ai luat-o bine razna, Dulcibeni, eu n-am… încercă din nou să-l întrerupă Atto.

— Dar nu ești obligat să spui nimic, acele câteva cuvinte vor rămâne pentru totdeauna o taină între tine și Fouquet, nu asta e important, strigă Dulcibeni, apărându-se de vântul tot mai năvalnic. În acea clipă însă ai priceput că regele te minți se și se folosise de tine. Și-ai început să te temi pentru propria persoană. De-aici și încăpățânarea de a-i bănui pe toți chiriașii hanului, precum și încercarea disperată de a descoperi adevăratul motiv pentru care ai fost trimis să-ți ucizi prietenul.

— Ai înnebunit, Dulcibeni, ai înnebunit și arunci vina pe mine ca să-ți ascunzi propria vinovăție, ești…

— Iar tu, băiete, îl întrerupse Dulcibeni adresându-mi-se, mai întreabă-ți abatele: de ce ultimele cuvinte ale lui Fouquet au fost „Vai, e-adevărat totuși?” Nu amintesc ele oare în chip straniu o arie faimoasă din vremurile de aur ale Supraintendentului? Abate Melani, nu se poate să n-o fi recunoscut! De câte ori, chiar tu ai cântat-o dinaintea lui? Iar el a dorit să-ți amintească acele cuvinte, murind cu durerea trădării tale. Ca și Iulius Cezar văzând că între ucigașii care-l înjunghiau se afla și fiul său Brutus.

Atto renunțase să-l mai contrazică, preferând să-l sfideze acum doar prin statura sa, fixând totodată cufărașul cu lipitori pe care Dulcibeni era gata să-l deschidă.

— Ți-am promis și, iată, mă țin de promisiune, spuse Dulcibeni. Conținutul e-al tău. Se apropie apoi de bordura marelui zid și deșertă cufărașul în gol. Am văzut clar, deși eram mai departe, că n-a căzut nimic din el. Eragol. Dulcibeni râse.

— Imbecil amărât, îl luă iar în primire pe Melani, credeai cumva că mi-aș fi pierdut timpul în ruina asta doar ca să mă las insultat de tine?

În aceeași clipă, Atto și cu mine ne-am dat seama, gând la gând, că Dulcibeni ne ademenise acolo ca să câștige timp. Lipitorile le lăsase în trăsură, înainte de a se refugia spre Coliseu.

— Acum ele sunt pe drum cu stăpânul lor, spre vinele Papei, adăugă batjocoritor, confirmându-ne bănuielile, și nimeni nu le mai poate opri.

Atto se așeză fără vlagă. Dulcibeni zvârli valijoara jos, peste zidul

Coliseului. Ecoul căderii nu întârzie să vină, jalnic și surd. Dulcibeni profită de acel răgaz pentru a-și scoate tabachera și a trage pe nas o priză zdravănă de mamacoca, după care aruncă și cutiuța, rotindu-și brațul într-un gest vitejesc și totodată dezgustat. Acest ultim gest însă îl costă echilibrul. Se balansă ușor, încercă apoi să revină la normal, și în fine, se îndoi spre dreapta, unde se afla marea cruce de lemn. În aceeași clipă își duse mâinile la cap ca și cum ar fi avut un junghi înfiorător, sau și-ar fi pierdut brusc simțurile, și se izbi de crucea pe care n-avusese cum s-o mai ia în calcul. Ciocnirea cu acel simbol de lemn îi luă și bruma de echilibru ce-o mai avea. Trupul îi alunecă în interiorul Coliseului, parcurgând în câteva clipe înălțimea mai multor bărbați suprapuși. Spre norocul lui – asta i-a și salvat viața – prima izbitură a fost cu o suprafață ușor înclinată de cărămizi, după care trupul lui Dulcibeni s-a oprit pe o lespede mare, ce-l primi miloasă, așa cum matca unui fluviu primește resturile bărcilor covârșite de puterea furtunii.

* * *

Doar cu ajutorul căutătorilor de relicve am izbutit să ridicăm trupul lipsit de simțuri al lui Dulcibeni. Era în viață, iar după câteva minute și-a recăpătat cunoștința.

— Picioarele… nu le mai simt, i-au fost primele cuvinte.

Conduși de Baronio, căutătorii de relicve făcură rost de un căruț, abandonat poate de vreun vânzător de fructe. Deși vechi și stricat, ne-a fost de mare folos să cărăm trupul rănit al bietului Dulcibeni. Sigur, Atto și cu mine am fi putut să-l abandonăm printre ruinele Coliseului, dar am crezut de cuviință că nu merita din partea noastră o astfel de cruzime, inutilă și primejdioasă. Căci mai devreme sau mai târziu ar fi fost găsit, ca să nu mai vorbim de faptul că, lipsind el de la apelul intern al hanului, am fi fost luați la întrebări mai întâi de Cristofano, și apoi de autorități. Decizia de a-l salva pe Dulcibeni îmi ridică oleacă moralul, mai ales că sumbra și tragica poveste a fiicei sale nu mă lăsase nepăsător.

Întoarcerea spre Donzello mi se păru nesfârșită și sinistră. O luarăm prin cele mai încârligate scurtături posibile, spre a evita să fim dibuiți de zbiri. Căutătorii de relicve, tăcuți și cătrăniți, erau măcinați de eșecul legat de lipitorile lui Tiracorda, și fierbeau în amărăciunea și teama ca Papa, în doar câteva ore, să fie infectat mortal. Pe de altă parte, starea disperată a lui Dulcibeni le stinsese orice idee de a-l denunța: atacul dezlănțuit de ei în contra zbirilor recomanda precauție și tăcere. Era pentru toți mai bine ca garanții ordinii să rămână doar cu amintiri în privința acelei nopți, și cu nicio probă concretă.

Fiindcă o ceață prea compactă bate la ochi, mai mulți căutători de relicve își văzură de drum, nu înainte de a emite un grohăit grabnic de salut. Am rămas doar șapte: Ugonio, Ciacconio, Polonio, Grufonio,

Atto, Dulcibeni (culcat în căruț) și eu.

Porniram la drum, împingând prin rotație căruțul; ajunseserăm cam pe la biserica lui Iisus, aproape de Pantheon, de unde urma s-o luăm prin galerii spre Donzello. Ciacconio rămăsese cam în urmă. Văzându-l că abia își târa picioarele, le-am spus și celorlalți din față să-l aștepte.

— Efortizarea velocistă îl pulmonizează. E resuflizat, comentă Ugonio. Părea însă că Ciacconio nu era doar vlăguit. Îndată ce ne-ajunse, se rezemă de căruț, după care se puse direct pe jos, sprijinindu-se cu spatele de un zid. Sufla greu și abia auzit.

— Ciacconio, care-i treaba? îl întrebai eu îngrijorat.

— Gârfâlăh, răspunse arătând în partea stângă a burții.

— Ești obosit sau ți-e rău?

— Gârfâlăh, răspunse repetând gestul, ca și cum n-ar mai avea altceva de adăugat.

Fără să vreau (chiar dacă orice contact fizic cu respectiva tagmă era ultimul lucru pe care mi l-aș fi dorit), am atins hainele lui Ciacconio în punctul arătat de el. Păreau jilave. Am dat la o parte cutele țesăturii și-am simțit un miros neplăcut, dar cunoscut.

Se apropiaseră toți; abatele Melani atinse și el veșmântul și-și duse mâna la nas.

— Sânge. Cerule, să-i dăm jos parpalacul, spuse desfăcându-i cordonul de la brâu. Avea o rană chiar la mijlocul stomacului, din care sângele țâșnea întruna impregnându-se în stofă. O rană urâtă, agravată de hemoragie, care ar fi putut să termine din prima pe oricine, dar nu și pe Ciacconio.

— Dumnezeule mare, are nevoie de ajutor, nu poate să mai meargă cu noi, spusei, întors pe dos de ce văzusem.

Tăcerea care urmă, lăsă parcă să se-nțeleagă ce gânduri le treceau prin cap celor de față. Glonțul ce-l lovise pe Ciacconio plecase din pistolul lui Dulcibeni, care chiar dacă fără să vrea, îl rănise de moarte pe căutătorul de relicve.

— Gârfâlăh, spuse atunci Ciacconio, arătând cu mâna drumul pe care urma să mergem, și făcându-ne semn s-o luăm din loc.

Ugonio se lăsă în genunchi în fața lui. Urmă un schimb de sunete rapide și de neînțeles, în timpul căruia Ugonio ridică în mai multe rânduri glasul, ca și cum ar fi vrut să-și convingă ortacul că are el dreptate. Ciacconio însă repeta murmurul lui obișnuit, tot mai slab și suferind.

— Dumnezeule sfânt, nu putem să-l lăsăm aici, spuse Atto înțelegând ce-ar urma să se petreacă. Cheamă-ți prietenii, i se adresă lui Ugonio, să vină să-l ia, să facă ceva, să cheme un medic…

— Gârfâlăh, spuse Ciacconio într-un susur ușor și resemnat, ce părea mai convingător decât orice judecată umană.

Ugonio puse blând mâna pe umărul cumătrului său, după care se ridică în picioare ca și cum întrevederea luase sfârșit. Fu rândul lui Polonio și Grufonio să se apropie de rănit și să schimbe cu acesta mesaje încâlcite și misterioase. În cele din urmă îngenuncheară și începură să se roage împreună.

— Oh, nu, scâncii eu, nu se poate așa ceva.

Atto însuși, care nu-i prea avusese la suflet pe căutătorii de relicve, nu putu să-și stăpânească emoția. Se trase-ntr-o parte, ascunzându-și fața. Umerii i se zguduiau de spasme. Printr-un plâns mut și eliberator, abatele își vărsa în fine focul și durerea: pentru Ciacconio, pentru Fouquet, pentru Viena, pentru sine, cel ce trădase poate, dar și cel ce fusese trădat și rămăsese singur. Și-n timp ce-mi aminteam de ultimele cuvinte ale lui Dulcibeni despre moartea lui Fouquet, simțeam întețindu-se întunecate umbre între mine și Atto.

În timp ce suflarea lui Ciacconio dădea tot mai multe semne de sufocare, iar noi ne rugam cu toții în genunchi, Grufonio se duse să le dea de veste (cel puțin așa am înțeles eu) celorlalți căutători de relicve. Fapt e că în câteva minute aceștia veniră să-l ridice pe muribund și să aibă grijă de îngropăciunea lui. Ultimele clipe din viața lui Ciacconio fură sfâșietoare. Ugonio îi ținea cuvios capul în mâini, în timp ce ceilalți ortaci îi stăteau în preajmă, în tăcută reculegere. Liniștea nopții se așternu peste adunare, și am putut să auzim cele din urmă cuvinte ale căutătorului de relicve: „Gârfâlăh".

Ugonio, printre suspine, traduse: „Ca lacrimelele în piovagină."[25] După care nefericitul își dădu duhul. N-a fost nevoie, de data asta, de vreo tălmăcire. Ciacconio reliefase în acele vorbe propria aventură pământeană: suntem asemeni unor lacrimi în ploaie, care o dată plânse, se și pierd în atotputernicul flux al lucrurilor mortale.

După ce leșul lui Ciacconio fu luat de prietenii săi, pornirăm la drum cu inimile încercate de o crudă și nespusă durere. Mergeam cu capul în jos, parcă mânați de o putere străină de noi. Din pricina mâhnirii, n-am avut nici măcar curajul să mă uit la bietul Ugonio, de frică să nu izbucnesc în plâns. Mi-au venit în minte toate aventurile prin care trecusem împreună cu cei doi ortaci: străbaterea galeriilor, urmărirea lui Stilone Priàso, incursiunile în casa lui Tiracorda. Mi-am închipuit atunci câte alte vicisitudini împărtășise el cu Ciacconio, și comparând ceea ce avea el în suflet cu ce-aveam eu, am înțeles cât de mult îi părea rău de camaradul său.

Doliul acela mă făcu aproape să uit de cum s-a desfășurat restul drumului: pătrunderea în galerii, înaintarea istovitoare prin beznă și căratul lui Dulcibeni până-n odaia sa. Ca să-l ridicăm sus, a trebuit să încropim un fel de lectică din câteva scânduri luate de la căruțul folosit la suprafață. Dulcibeni, cu febră mare și doar pe jumătate conștient din pricina unor grave leziuni posibil ireversibile, fu astfel

adus, legat ca un salam, și ridicat din chepeng în chepeng, și din scară în scară. Efortul a fost imens, cu toate că au conlucrat douăsprezece brațe: patru căutători de relicve, Atto și eu.

Se crăpase deja de ziuă când ortacii își luară rămas-bun, topindu-se prin debaraua secretă. Mă temeam ca Cristofano să nu fi auzit rumorile cortegiului nostru, mai ales atunci când îl ridicam pe Dulcibeni în cămara din han și de-acolo în jos pe scări spre primul cat. Trecând prin fața odăii lui, am auzit doar șuierul regulat și pașnic al sforăitului.

Trebuise să-mi iau rămas-bun și de la Ugonio. În vreme ce Atto se retrăsese oleacă, căutătorul de relicve mă îmbrățișă cu mâinile sale gheroase, parcă știind că n-o să ne mai vedem. Căci nu-mi va mai fi dat să cobor în al său *mundus subterraneus,* și nici el nu va mai fi urcat sub bolta cerească decât sub ocrotirea nopții, când cei cinstiți și săraci (cum eram și eu) dorm istoviți de munca de peste zi. Astfel ne-am despărțit, cu lacrimi în ochi; și-ntr-adevăr n-aveam să-l mai văd în viața mea.

* * *

Era neapărat nevoie să prindem câteva ore de somn, în care să ne refacem forțele, căci și Atto și eu eram la pământ, pur și simplu. Dar, mult prea tulburat de evenimente cum eram, deja știam că somnul nu se va lipi nici în ruptul capului de mine. Am profitat de ocazie pentru a face ultimele însemnări despre cele petrecute în jurnal. Despărțirea de Atto n-a durat mai mult de-o clipă și de-un schimb de priviri cercetător: de câteva ceasuri bune lipitorile infectate ale lui Dulcibeni atacaseră carnea flască și obosită a lui Inocențiu al Xl-lea. Totul depindea acum de mersul bolii: fie lent, fie fulgerător, ca în multe alte cazuri. Poate chiar noua zi ce se vestea va să aducă știrea morții sale. Și cu ea, cine știe, rezultatul bătăliei Vienei.

Întâmplări între

20 și 25 septembrie 1683

Însemnările așternute în acea noapte în carnetul meu au fost și ultimele. Căci din pricina evenimentelor ce-au urmat, n-am mai avut timp (și nici chef) de scris. Din fericire, cele din urmă zile de recluziune la Donzello mi-au rămas nețerse în memorie, deși în liniile lor esențiale.

A doua zi Dulcibeni fu găsit în patul său, jalnic îmbibat în propria urină, incapabil să se ridice și chiar să-și miște picioarele.

Toate încercările de a-l face să meargă au fost zadarnice, ca să nu

mai vorbim de faptul că nu-și mai simțea deloc picioarele, nici dacă i-ar fi fost înțepate cu un ac. Cristofano își dădu seama de gravitatea bolii, căci, spuse el, asistase multe cazuri de acest fel. De pildă, cel al unui biet băiat care lucra într-o carieră de marmură: căzând de pe o schelă șubredă, își zdrobise spinarea de pământ; a doua zi se trezise în aceeași stare ca Dulcibeni, și din păcate nu i-a mai fost dat să-și folosească picioarele, rămânând infirm toată viața.

Totuși se mai putea spera, sublinie Cristofano, risipindu-se într-o seamă de consolări care mi se părură nu numai retorice, ci și vagi. Bolnavul, chinuit de febră, nu părea să fie conștient de starea sa gravă.

Cum era și firesc, groaznicul accident, a cărui victimă fusese Dulcibeni, declanșă o rafală de întrebări din partea lui Cristofano, care cu siguranță nu era atât de prost să nu înțeleagă că marchigianul (și cei ce l-au cărat înapoi) intrau și ieșeau din han în ciuda oricăror opreliști.

Dar și juliturile, tăieturile și zgârieturile cu care eu și Atto ne pricopsisem căzând din trăsura lui Tiracorda cereau o explicație, în timp ce Cristofano binevoia să ne îngrijească – ogoindu-ne rănile cu balsamul său și apă cerească, și ungându-ne vânătăile cu uleiul *filosoforum* și un electuar de nalbă magistrală – am fost siliți să recunoaștem că da, Dulcibeni ieșise din han cu intenția să fugă, aventurându-se în rețeaua de galerii subterane prin puțul din debaraua secretă a hanului. Noi doi însă, care-l bănuiam de mult, ghicindu-i intențiile, l-am urmărit și l-am adus înapoi. La întoarcere, el își pierduse echilibrul și căzuse în puțul vertical de care pomenisem, de unde și grava leziune cu care se alesese.

Fapt e că Dulcibeni nu era în stare să ne dezmintă: febra i se urcase mult, lipsindu-l aproape complet de uzul rațiunii și de vorbire. Doar sporadic mai dădea semne de viață, prin mugete și țipete cumplite de durere. Poate și din pricina acelui spectacol chinuitor, Cristofano a lăsat-o mai moale. Istorisirea noastră era cam găunoasă și prea puțin verosimilă, și n-ar fi rezistat la un interogatoriu serios, venit mai cu seamă din partea oamenilor Prefecturii. Luând în calcul probabil însănătoșirea ieșită din comun a lui Bedford și apropiatul sfârșit al carantinei, medicul cântări riscurile și beneficiile și se prefăcu că e mulțumit de versiunea noastră, renunțând să relateze santinelei (încă de pază la intrarea în han) ce se întâmplase. La sfârșitul recluziunii, spuse el, se va ocupa personal ca Dulcibeni să primească toate îngrijirile posibile. Aceste binevoitoare rezoluții se datorau însă poate și atmosferei de sărbătoare care chiar atunci începea să se simtă prin oraș, și despre care voi povesti îndată.

Într-adevăr, deja circulau vești în oraș cu privire la rezultatul bătăliei Vienei. Primele zvonuri se răspândiseră în ziua de 20, însă numai în noaptea de marți 21 (așa cum urma să aflu doar mai târziu),

cardinalului Pio îi fusese înmânat un bilet provenind de la Veneția, care anunța retragerea armatei turce din fața Vienei. Două zile mai târziu, tot noaptea, sosiseră din Imperiu alte scrisori care vorbeau de victoria creștinilor. În oraș începuseră să se audă cele dintâi și încă timide semne de bucurie. Încet-încet, amănuntele deveniră tot mai precise: centrul Vienei, de-atâta amar de vreme sub asediu, fusese în fine eliberat.

În ziua de 23 sosise la Roma vestea oficială a victoriei, adusă de curierul cardinalului Buonvisi: cu unsprezece zile în urmă, adică pe 12 septembrie, trupele creștine puseseră pe fugă trupele vrăjmașilor lui Dumnezeu.

Gazetele urmau să ofere detalii în câteva săptămâni, dar în amintirea mea povestirile despre glorioasa bătălie erau tot una cu ceasurile însufle-țite și înălțătoare în cursul cărora s-a aflat despre victorie.

O dată cu răsăritul stelelor, în noaptea de 11 spre 12 septembrie, oastea otomană fusese auzită rugându-se cu strigăte înalte; lucru care s-a și putut vedea, datorită luminilor și focurilor aprinse care se luau parcă la întrecere cu torțele duble din fața superbelor pavilioane ale taberei păgâne.

Și-ai noștri se rugaseră și încă mult: forțele creștine erau cu mult inferioare celor păgâne. În zorii zilei de 12 septembrie, părintele capucin Marco d'Aviano, marele suflet inspirator al armatei creștine, ținuse slujba în prezența comandanților creștini, într-o mică mănăstire camalduleză pe înălțimea numită Kahlenberg, care domină Viena pe malul drept al Dunării. Imediat după aceea, trupele noastre se încolonară, gata să-nvingă sau să piară.

Pe flancul stâng se afla Carol de Lorena, alături de Marcgraful Hermann și tânărul Ludovic Wilhelm, contele von Leslie și contele Caprara, prințul Lubomirski cu cavalerii săi polonezi împlătoșați, dar și Mercy și Tafe, viitorii eroi ai Ungariei. Zeci de prinți erau gata de a primi botezul focului, mai cu seamă încă necunoscutul Eugen de Savoia care, ca și Carol de Lorena, părăsise Parisul pentru a scăpa de Regele Soare, și care se va acoperi de glorie, recucerind răsăritul Europei pentru cauza creștină. Prințul elector de Saxonia, asistat de feldmareșalul Goltz, precum și prințul elector al Bavariei cu cei cinci Wittelsbach, își pregăteau și ei trupele. În mijlocul taberei creștine, alături de bavarezi, se găseau trupe francone și suabe, prinții și suveranii Turingiei, glorioasele case domnitoare ghelfe și Holstein; alte nume vestite ca Maregraful de Bayreuth, feldmareșalii și generalii Rodolfo Baratta, Diinewald, Stirum, baronul von Degenfeld, Kâroly Pâllfy și alți numeroși apărători eroici ai cauzei lui Cristos. În schimb, flancul drept era apărat de vitejii polonezi ai regelui Jan Sobieski și ai celor doi locotenenți.

Îndată ce-au zărit o asemenea desfășurare de forțe solidare, nefericiții apărători ai Vienei izbucniră în strigăte de bucurie, salutând cu zeci de salve.

Tabăra lui Kara Mustafá a văzut și ea acea armată, dar când turcii s-au hotărât să reacționeze, era deja prea târziu: atacanții năvăleau de-acum ca torentul de pe înălțimea Kahlenberg. Marele vizir și oamenii săi se repeziră afară din corturi și din tranșee, încolonându-se pentru bătălie. În centru trona Kara Mustafá cu gloata sa de spahii, flancat de predicatorul nelegiuit Wani Efendi cu stindardul lor sacru, iar în față Agha cu sângeroasele sale trupe de ieniceri. La dreapta, aproape de Dunăre, sângerosii voievozi de Moldova și Valahia, vizirul Kara Mehmet de Diyarbakir și Ibrahim Pașă de Buda; la stânga, hanul tătarilor, precum și un mare număr de pașale.

Verzile și blândele coline încărcate de vii și care se întind dincolo de zidurile Vienei sunt teatrul bătăliei. Prima ciocnire memorabilă are loc în defileul de la Nussberg între aripa creștină de pe stânga și ieniceri. Frontul trece prin îndelungi răsturnări de situații până când ostile imperiale și saxone reușesc să-l străpungă, și pe la prânz turcii sunt respinși spre Grinzing și Heiligenstadt. Între timp trupele lui Carol de Lorena ajung la Dobling și se apropie de tabăra turcească; cavaleria austriacă a contelui Caprara și împlătoșații lui Lubomirski îi fac să muște țărâna pe moldoveni, chiar dacă cu prețul unor aspre înfruntări, punându-i pe fugă de-a lungul Dunării. De pe dealul Kahlenberg-ului, regele Sobieski își dezlănțuie cavaleria; calea i-o netezește infanteria germană și poloneză care-i vânează pe ieniceri adăpost cu adăpost, vie cu vie, fanar cu fanar, alungându-i până la unul din Neustift, din Potzleinsdorf, din Dornbach.

Creștinii tresar atunci când Kara Mustafá încearcă să profite de mișcările inamicului și izbutește să se strecoare în golurile create prin înaintarea hotărâtă a acestuia.

Dar n-a fost decât un foc de paie, căci Carol de Lorena își trimite austriecii la atac prin învăluire din dreapta: la Dornbach ei taie retragerea turcilor în fugă spre Dobling. Tot atunci, cavalerii polonezi se revarsă biruitori până la Hernals, măturând orice încercare de rezistență.

În prima linie, sub adierea gloriosului drapel militar sarmatic, regele Poloniei, înarmat cu o lance, la capătul căreia se afla o aripă de șoim, călărește, strălucit și vajnic, alături de prințul Jakob în vârstă de numai șaisprezece ani, dar deja erou, și de ai săi cavaleri în zale pe sub falnice mantale pestrițe cu pene și pietre prețioase. La strigătul de „Isusmaria!”, lăncile husarilor și ale cavaleriei împlătoșate ale regelui Jan îi pun pe goană pe spahii, și se îndreaptă neabătuți spre cortul lui Kara Mustafá.

Urmărind lupta de la punctul de comandă, între cavaleria leșilor și

oamenii săi, acesta își întoarce ochii instinctiv spre stindardul sacru, la umbra căruia sta: tocmai stindardul sacru îl râvneau creștinii. Înfricoșat, poruncește replierea, târând după el într-o retragere rușinoasă, mai întâi pe pașale, și apoi toate trupele. Centrul oștirii turce e și el în genunchi, astfel că întreaga armată cade în ghearele panicii, înfrângerea se face dezastru.

Vienezii asediați până atunci, prind curaj și cutează o ieșire pe la Poarta Scoțienilor, în vreme ce turcii fug, lăsând de izbeliște imensa lor tabără de corturi plină de comori, nu înainte însă de a lua gâtul sutelor de prizonieri și a târî după ei în sclavie șase mii de bărbați, unsprezece mii de femei, paisprezece mii de fecioare și cincizeci de mii de copii. Victoria e-atât de zdrobitoare încât nimănui nu-i mai trece prin minte să-i urmărească pe necredincioși. De frica întoarcerii turcilor, soldații creștini rămân în poziție de luptă și în timpul nopții. Primul care intră în cortul lui Kara Mustafá este regele Sobieski. Își însușește coada roibului celui învins, precum și multe comori și lucruri de preț orientale, cu care se împăuna satrapul desfrânat și necredincios.

A doua zi fură numărați morții. În tabăra turcă, zece mii de morți, trei sute de tunuri capturate, cincisprezece mii de corturi și munți de arme. Creștinii plâng două mii de morți, între care, vai, și generalul de Souches și prințul Potocki. Dar nu e vreme pentru întristare: Viena dorește să-și sărbătorească învingătorii care își fac intrarea triumfală în capitala mântuită de marea păgânilor. Regele Sobieski îi scrie cu smerenie Papei, atribuind izbânda nici mai mult nici mai puțin decât unui miracol: *Venimus, vidimus, Deus vicit.*

* * *

Așa cum am mai spus, aceste detalii nu le-am aflat decât mult mai târziu. La vremea aceea însă, jur-împrejurul hanului răzbătea duhul bucuriei: pe 24 septembrie în toate bisericile Romei s-a afișat un anunț cu ordonanța ca toate clopotele să sune încă din acea seară Ave Maria, drept mulțumire Domnului pentru înfrângerea turcilor. Fură puse vesele lampioane la toate ferestrele, și într-o universală bucurie și fericire țâșniră spre cer petarde, rachete, vârtelnițe de focuri de artificii și plesni-tori. De la fereastra hanului se auzea astfel nu doar voioșia descătușată a poporului, ci mai ales tunătoarele explozii ale focurilor de artificii peste acoperișurile ambasadelor, peste Castel Santangelo, în piazza Navona și Campo di Fiore. Agățați de gratiile hanului, zărirăm în stradă cum erau arse fantoșe de viziri și pașale, spre desfătarea necurmată a poporului. Familii întregi, pâlcuri de copii, tineri sau bătrâni, mărșăluiau înainte și înapoi cu făclii în mână, luminând blândele nopți de septembrie și îngânând cu râsetele lor nefirești argintiul dangăt de clopot. Până și cei care locuiau în preajma hanului și care până acum câteva zile se feriseră să se apropie de

ferestrele noastre de frica molimei, ne strigau și ni se adresau, semn că voiau să-și împărtășească cu noi sentimentele. Ca și cum ar fi ghicit că eliberarea noastră se apropia, ca și cum izbânda armatelor creștine de la Viena o prevestea pe cea de la Donzello, în fine scăpat de primejdia ciumei.

Cu toate că eram încă închiși la han, am fost și noi pătrunși de o imensă bucurie. După ce eu însumi am dus vestea fiecărui chiriaș în parte, am sărbătorit evenimentul în sălile de mese de la parter, îmbrățișându-ne frățește și ciocnind un pahar cu mare veselie. Eu, mai cu seamă eu, eram în al nouălea cer, căci planul lui Dulcibeni de a lovi Europa creștină se declanșase prea târziu, cu toate că eram încă îngrijorat de sănătatea Papei.

Totuși, dincolo de acea stare de firească mulțumire, între veștile ce circulau în popor și care din stradă ajungeau și la noi, două împrejurări mi s-au părut surprinzătoare și demne de reflecție.

Prima: de la una din santinele (care încă supravegheau hanul în lipsa unor ordine contrare) am aflat că victoria creștină s-ar fi datorat și câtorva greșeli inexplicabile din partea turcilor.

Într-adevăr, armatele lui Kara Mustafá, care puseseră în mare pericol apărarea zidurilor Vienei prin bine cunoscuta tehnică a minelor și tranșeelor, după socoteala învingătorilor înșiși ar fi putut fără doar și poate să dezlănțuie un atac concentrat și victorios, cu mult înainte de sosirea întăririlor regelui Sobieski. Dar în loc să dea iute atacul hotărâtor, Kara Mustafá în chip curios, nu schițase nici cea mai mică mișcare, pierzând astfel zile prețioase. Ca să nu mai vorbim de ocuparea înălțimilor Kahlenberg-ului care i-ar fi avantajat tactic, și de care turcii nu s-au sinchisit. Tot astfel, neglijaseră să blocheze anunțatele întăriri creștine, înainte ca acestea să traverseze Dunărea și să înainteze astfel în ajutorul asediaților.

De ce se-ntâmplaseră toate astea, nimeni nu știa. Ca și cum turcii ar fi așteptat ceva… care i-ar fi făcut să se simtă siguri de propria victorie. Dar ce?

În fine, o a doua stranie împrejurare: focarul de ciumă, care de luni în șir amenința orașul, pe neașteptate se stinsese, fără vreun motiv anume. O asemenea înlănțuire de minuni, învingătorilor li se păruse un semn al voinței dumnezeiești, aceeași care sprijinise, până la ultimul om, forțele deznădăjduite ale asediaților și oștile dezrobitoare ale lui Jan Sobieski.

Sărbătorile de la Roma au atins culmea în ziua de 25; despre asta însă voi vorbi puțin mai încolo, căci se impune aici a fi povestite alte fapte importante cunoscute mie în ultimele zile de carantină.

Felul straniu în care ciuma dispăruse brusc la Viena m-a pus pe gânduri. După ce-i îngrozise pe asediați mai abitir decât pe inamicul otoman, ciuma se risipise la fel de iute, pe cât de inexplicabil.

Împrejurarea fusese hotărâtoare: dacă boala ar fi continuat să bântuie printre vienezi, turcii ar fi izbândit cu siguranță și fără nicio dificultate.

Era cu neputință să nu apropii acea noutate de faptele descoperite și deduse atât de greu de Atto și de mine, și pe care am încercat să le rezum în minte. Ludovic al XlV-lea spera într-o victorie a turcilor la Viena, pentru ca apoi să-și împartă Europa cu necredincioșii. Pentru a-și împlini visele de dominație, Regele Soare avea de gând să folosească principiul de molipsire din *secretum pestis,* adică *secretum morbi* pe care reușise în cele din urmă să i-l sustragă lui Fouquet.

În același timp însă, consoarta Regelui Preacreștin, Maria Tereza, încercase să aplice un plan diametral opus. Orgolios atașată destinelor casei de Habsburg, care domnea pe tronul imperial și din care ea se trăgea, Regina Franței căuta pe căi secrete să zădărnicească planul soțului. Într-adevăr, conform ipotezei lui Atto, Fouquet îi încredințase prin Lauzun și Mademoiselle (care-l urau pe suveran nu mai puțin decât însăși Maria Tereza) singurul antidot în stare să combată arma aducătoare de ciumă: *secretum vitae,* adică rondoul cu care Devizé în acele zile la Donzello ne bucurase sufletul și, așa cum se pare, îl vindecase pe Bedford.

Iar faptul că antidotul ciumei se afla în mâinile lui Devizé nu era deloc o întâmplare: probabil compus într-o formă rudimentară de Kircher, rondoul fusese, într-adevăr, perfecționat și pus pe hârtie de chitaristul Francesco Corbetta, maestru în arta încifrării mesajelor secrete în notele muzicale.

Acest tablou, chiar și simplificat, era greu de acceptat atât de către rațiune, cât și de memorie. Dar dacă metoda pe care o învățasem de la Atto Melani era justă (să presupui atunci când nu cunoști), totul se potrivea. Prin urmare trebuia cercetat cu mintea ceea ce părea absurd de explicat.

M-am întrebat, așadar: dacă Ludovic al XlV-lea ar fi vrut să dea lovitura de grație temuților Habsburgi, care-l presau din flancuri cu Austria și Spania, și mai cu seamă detestatului împărat Léopold, unde ar fi dezlănțuit ciuma. Răspunsul mă uimi prin simplitate: Viena.

Nu era oare bătălia de la Viena hotărâtoare pentru soarta creștinătății? Și nu știam, datorită informațiilor aflate din conversația între Brenozzi și Stilone Priàso, că Regele Preacreștin mizează în secret pe turci pentru a ține imperiul într-o menghină infernală între răsărit și apus?

Dar asta nu era totul. Nu era oare adevărat că de câteva luni apăruse la Viena un focar de ciumă, care semănase panică în rândul tuturor luptătorilor asediați? Și nu era la fel de adevărat că focarul se stinsese, sau fusese îmblânzit în chip misterios de vreun agent invizibil, salvând astfel orașul și tot Occidentul?

Chiar dacă profund absorbit în asemenea elucubrații, mi-a fost destul de greu să accept concluziile cuvenite: ciuma fusese provocată la Viena de agenții lui Ludovic al XlV-lea, sau de mijlocitori anonimi, punând în practică oculta știință numită *secretum morbi.* Motiv pentru care turcii nu se mișcaseră zile-n șir, deși Viena le sta la îndemână: așteptau efectele nefaste ale morbului trimis de aliatul lor de taină, suveranul Franței.

Însă infamul tertip se lovise de forțe adverse și la fel de viguroase: trimișii Mariei Tereza ajunseseră la timp la Viena pentru a zădărnici primejdia, activând *secretum vitae* și oprind astfel focarul de infecție. Cum, n-am să știu niciodată. Oricum, un lucru e sigur: zadarnicele șovăieli ale armatei otomane le-a plătit cu capul Kara Mustafá.

Acest rezumat, atât de aglomerat în evenimente, risca să pară rodul unei închipuiri ieșite din matcă, deși asculta de logică și de necesitate. Dar toată acea încrucișare de întâmplări privindu-i pe Kircher și Fouquet, pe Maria Tereza și Ludovic al XlV-lea, pe Lauzun și Mademoiselle, pe Corbetta și Devizé, nu era ea însăși curată nebunie? Și totuși, îmi pierdusem atâtea nopți cu Atto Melani să-i dau de capăt, bucată cu bucată, parcă ne luase Dumnezeu mințile, acestei intrigi nebunești. Nebunească, da, și totuși mai reală în ochii mei decât viața ce se desfășura dincolo de Donzello.

Închipuirea mi-era populată de întunecații agenți ai Regelui Soare, gata să semene ciuma într-o biată Vienă la sfârșitul puterilor; pe de altă parte apărătorii, oamenii-umbră ai Mariei Tereza. Care mai de care descifrând formule secrete, cuibărite în pentagramele lui Kircher și Corbetta, agitând retorte, alambicuri și alte obscure instrumente (precum cele de pe insula lui Dulcibeni) și declamând încâlcite formule ermetice prin fel de fel de magazii părăsite. Unii gata să otrăvească, alții să asaneze apele, grădinile, străzile. În nevăzuta luptă între *secretum morbi* și *secretum vitae* învinsese în cele din urmă principiul vital: nu altul decât cel ce-mi prinsese inima și mintea ascultând rondoul cântat de Devizé. Din care, firește, n-aș fi desprins nici măcar o silabă. Totuși rolul pe care-l jucase era clar și tot atât de limpede mi-l închipuiam: Devizé primește din mâinile reginei copia originală a rondoului *Barricades mysterieuses;* primește porunca de a se duce în Italia, la Napoli, ca să-l întâlnească pe bătrânul călător cu dublă identitate… Devizé îl găsește pe Fouquet deja însoțit de Dulcibeni. Este posibil să-i fi arătat bătrânului Supraintendent rondoul pe care cu ani în urmă el însuși îl încredințase, pentru regină, în mâinile sigure ale lui Lauzun. Dar Fouquet e orb: a luat foile acelea în mâna descărnată, le-a mângâiat, le-a recunoscut. Devizé se prea poate să-i fi cântat rondoul, și nesiguranța bătrânului s-ar fi risipit printre lacrimile de emoție: regina a reușit, *secretum vitae* se află pe mâini bune,

Europa nu va pieri din pricina delirului unui suveran. Iar Maria Tereza, înainte de a se despărți de acest pământ, prin mâna lui Devizé îi transmitea acea ultimă consolare.

De comun acord, Devizé și Dulcibeni îl duc pe protejatul lor la Roma, unde, în umbra Papei, primejdioșii emisari ai Regelui Soare se mișcă mai greu. Chiar dacă de fapt Dulcibeni are cu totul alte planuri… Și tot la Roma Devizé, în vreme ce cântă pentru noi *Barricades mysterieuses,* află că de la Paris Maria Tereza a trimis la Viena secreta chintesență a acelor note, *secretum vitae,* menită să blocheze calea epidemiei de ciumă care ar aduce victoria turcilor.

E clar că despre toate astea Devizé n-ar fi suflat o vorbă. Fidelitatea sa față de Maria Tereza, sinceră, va să rămână neștirbită chiar și după moartea suveranei. Iar riscul de a fi dat în vileag ca vrăjmaș al Regelui Soare, ar fi putut avea urmări fatale. Dar aplicând încă o dată regula deprinsă de la Atto Melani, eram gata să-l scutesc pe Devizé de acea periculoasă sarcină. Voi vorbi eu în locul lui, un biet băiat de prăvălie, pe care nimeni nu-l băga în seamă. Doar câteva cuvinte cu tâlc: îl voi judeca nu după vorbe, ci după tăcerea lui.

Ocazia favorabilă n-a întârziat să vină. Mă chemase să-i aduc încă o gustare, mult după ora prânzului. I-am adus un coșuleț cu un cârnăcior și câteva felii de pâine. Am așteptat ca fălcile sale să se umple cu apetisantele bucate, și-am dat să mă strecor pe ușă.

— Apropo, făcui eu pe uitucul, se pare că la Viena lumea nu mai prididește să-i mulțumească reginei Maria Tereza pentru stingerea ciumei.

Devizé se făcu alb.

— Mmăm, bălmăji el alarmat, cu gura plină, ridicându-se să ia un gât de apă.

— Vai, v-ați înecat, beți din asta, i-am întins eu o cană pe care uitasem dinadins să i-o las.

În timp ce bea, ochii i se holbară interogativi.

— Vreți să știți cine mi-a spus asta? Ei bine, după cum bănuiți, din pricina acelui accident nefericit, domnul Pompeo Dulcibeni face febră mare, și în timpul unei crize a vorbit vrute și nevrute. Eram lângă el din întâmplare.

Tocmai spusesem o minciună gogonată pe care Devizé a-nghițit-o ca pe apa pe care o dăduse peste cap.

— Și ce… ce-a mai spus? se bâlbâi el, ștergându-și gura și bărbia cu mâneca și încercând să-și păstreze calmul.

— Oh, multe și mărunte, din care mare lucru n-am priceput. Știți, febra… Dacă-mi amintesc bine, rostea mereu numele de Fucche sau Focher, și încă unul, parcă Lozen, i-am răspuns pocind dinadins cele două nume. Vorbea și de o fortăreață, de ciumă, de un secret al ciumei sau așa ceva, și pe urmă de un antidot, de regina Maria Tereza, de

turci, și chiar de un complot. Pe scurt, delira, nu glumă, știți și dvs.. Cristofano intrase serios la idei, dar, slavă Domnului, bietul Dulcibeni a depășit cu bine faza aceea, deși picioarele și spinarea…

— Cristofano? A fost și el de față?

— Da, dar știți și dvs., când un medic își face meseria, aude și nu prea. Am stat de vorbă și cu abatele Melani, și el…

— Ce-ai făcut? răcni Devizé.

— I-am spus abatelui Melani că Dulcibeni se simțea rău, că avea febră și delira.

— I-ai povestit și lui… toate alea? se îngrozi el.

— Cine-și mai aduce-aminte, domnule Devizé, făcui eu pe jignitul, știu doar că domnul Pompeo Dulcibeni era cu un picior în groapă și că abatele Melani mi-a împărtășit durerea. Acum vă rog să mă iertați… spusei, strecurându-mă pe ușă. Verificând ceea ce știa Devizé, mi-am oferit totodată și o mică răzbunare. Panica în care căzuse chitaristul vorbea limpede: nu numai că știa ceea ce și eu și Atto știam, ci și, așa cum prevăzusem, fusese actorul privilegiat. Din care pricină nu-mi mai încăpeam în piele de bucurie la gândul că l-am lăsat pe mâna unei îndoieli chinuitoare: delirul lui Dulcibeni (inexistent, de fapt) fusese zvonit de mine nu numai la urechile lui Cristofano, ci și ale lui Atto Melani.

Și dacă Atto ar fi vrut, ar fi putut acum să arate cu degetul spre Devizé, ca la un trădător al regelui Franței. Mă durea încă sufletul pentru disprețul cu care mă tratase totdeauna chitaristul. Datorită unei minciuni bine potrivite, în noaptea aceea iată-mă dormind în fine somnul adânc al domnilor, iar el, somnul mizerabil al sărmanilor.

Mărturisesc că a existat totdeauna o persoană, singura de altfel, cu care aș fi vrut și ar fi trebuit să împărtășesc acea extraordinară probă de inteligență. Dar ea ținea acum de trecut, și nu mai puteam să mă mint că, după ceea ce se petrecuse cu Dulcibeni pe zidurile Coliseului, totul se schimbase între mine și Atto Melani. Sigur, dezvăluise planul criminal și nelegiuit al lui Dulcibeni. Dar în momentul adevărului îl văzusem clătinându-se, și nu pe propriile picioare, precum adversarul său. Suise pe Coliseu ca acuzator, și coborâse ca învinuit.

Mă uimise și mă revoltase la fel de mult șovăiala lui în a respinge învinuirile și aluziile lui Dulcibeni în privința morții lui Fouquet. Îl mai văzusem și altă dată ezitând, dar totdeauna și doar din pricina unor obscure și iminente primejdii. Față-n față cu Dulcibeni însă, bâlbâielile lui nu se mai datorau fricii de necunoscut, ci de ceea ce știa la perfecție și trebuia să ascundă, încât acuzele lui Dulcibeni (otrava vărsată în apa de baie, ordinul de a ucide primit de la regele Franței), chiar și lipsite de probe, sunau mai definitive decât o sentință.

Și-apoi acea stranie, ambiguă coincidență: așa cum amintise Dulcibeni, ultimele cuvinte ale lui Fouquet fuseseră „Ah, e-adevărat,

totuși”, vers dintr-o melodie a maestrului Luigi Rossi, pe care-l auzisem într-o zi cântat cu mare jale de Atto. „Ah, e-adevărat, totuși… că ți-ai schimbat ideea”, așa se încheia strofa, ca un act de învinuire irevocabilă.

Și exact aceleași cuvinte, l-am auzit murmurându-le, atunci când, covârșiți de apele din Cloaca Maxima, riscasem, la rândul nostru, să părăsim această lume. De ce oare și-atunci, în fața morții, i se ivise pe buze acel vers?

Cu ochii închipuirii mi-am imaginat atunci că eu aș fi putut lua viața unui prieten, și m-am și văzut devorat de re-mușcări. Dacă i-aș fi auzit cele din urmă cuvinte, nu mi-ar fi răsunat ele-n urechi pentru tot restul vieții, și chiar și pe buze?

Iar atunci când Dulcibeni îl acuza, aruncându-i în față acel vers torturant și jeluitor, i-am simțit glasul lui Melani spărgându-se sub povara vinei, oricare ar fi fost ea.

Pentru mine nu mai era același Atto Melani de dinainte. Nici vorbă de același învățător sau de aceeași călăuză de-ncredere. Redevenise castratul Atto Melani de care aflasem în primele zile trăgând cu urechea la conversația dintre Devizé, Cristofano și Stilone Priàso: abate de Beaubec prin ordonanța regelui Franței, mare intrigant, mincinos și mai mare, trădător fără măsură, spion fără egal. Și poate și ucigaș. Mi-am amintit atunci că abatele s-a ferit să-mi dea o explicație convingătoare în privința cuvintelor murmurate în somn „barricades mysterieuses”, și-am înțeles în sfârșit că trebuia să le fi auzit, fără să le știe tâlcul, din gura muribundului Fouquet, în timp ce-l scutura de umeri și, așa cum Pellegrino spusese, îl bombarda cu întrebări menite să rămână fără răspuns.

Folosit drept unealtă, cum spusese Dulcibeni, de însuși regele său, abatele sfârși prin a mă înduioșa. Eram convins acum că Atto omisese ceva din istoria cu percheziția în biroul lui Colbert: scrisorile care semnalau prezența lui Fouquet la Roma, și pe care Atto le luase să le-arate lui Ludovic al XlV-lea.

Nu izbuteam să-nțeleg și pace: cum, cum de cutezase el să-și trădeze fostul binefăcător? Voise el să-și arate o dată în plus credința față de Maiestatea sa? Un gest important: oferise regelui pe-o tavă de-argint omul a cărui prietenie îl costase, cu douăzeci de ani în urmă, exilul. O greșeală fatală totuși: regele își recompensase omul de credință printr-o altă trădare. Îl trimisese la Roma pentru a-l ucide pe Fouquet, fără să-i arate adevăratele motive ale teribilei porunci, și nici genunea de moarte și ură din sufletul său. Cine știe ce istorie absurdă i-o fi îndrugat regele lui Atto, și cu ce defăimătoare minciuni mânjise încă o dată onoarea călcată-n picioare a bătrânului Supraintendent.

În ultimele zile de la Donzello am fost pur și simplu terorizat de gestul ticălos al abatelui Melani vânzând suveranului viața sărmanului

său prieten, fără să mai poată da înapoi în fața barbarei porunci a neiertătorului despot.

Cu ce tupeu jucase în fața mea rolul de prieten zdrobit de durere! Artă de actor castrat, ce mai, recunoșteam eu furios. Și dacă lacrimile lui erau totuși sincere, da, dar veneau doar din căință. Nu știu dacă Atto a plâns și atunci când, silit de ordinul suveranului său, se pregătea să ia calea Romei pentru a-i lua viața lui Fouquet; sau a executat totul ca o unealtă supusă. Cuvintele din urmă ale bătrânului și orbului Supraintendent, spuse în timp ce murea de mâna sa, este posibil să-l fi răscolit. Din cele câteva cuvinte care vorbeau de baricade misterioase și secrete obscure, dar poate și mai abitir din ochii aceia opaci și inocenți, Atto pare să fi înțeles că a fost victima minciunilor regelui său.

Prea târziu însă pentru a mai face ceva, dar nu și pentru a înțelege. Iată de ce începuse cercetările, cerându-mi să-l ajut în necunoștință de cauză.

Curând n-am mai fost în stare să-mi scot din cap acele lucruri și nici să scap de dezgustul față de abatele Melani. N-am mai vorbit cu el. Fosta noastră încredere, intimitatea ce se înfiripase atât de iute în cele câteva zile de coabitare de la Donzello, se risipea pe măsură ce gândurile îmi deveneau tot mai limpezi.

Totuși, nimeni nu-mi fusese mai mult decât el maestru și inspirator. Prin urmare, încercam să par, cel puțin la exterior, la fel de serviabil ca înainte. Deși în ochi și-n glas nu mai existau lumina și căldura pe care doar mângâierea prieteniei poate să le dea.

Transformarea asta o observam și la el: eram acum ca doi străini. Acum că Dulcibeni era imobilizat la pat și planul său dat în vileag, abatele Melani nu mai avea niciun dușman de dovedit, nicio cursă de întins, nicio enigmă de dezlegat. Și nemaiavând el imbolduri de acțiune, nu mai încercase să se justifice în ochii mei, și nici să-mi ofere explicații pentru purtările sale, așa cum o făcuse până atunci ori de câte ori mă văzuse îmbufnat. Astfel că în acele ultime zile se-nchise în propria jenă și mutenie, rod sigur al vinovăției.

O singură dată totuși, într-o dimineață, în timp ce încropeam prânzul în bucătărie, mă luă pe neașteptate de braț și-mi strânse mâinile într-ale sale: „Vino la Paris cu mine. Am o casă mare, o să ai parte de cea mai bună învățătură. Vei fi ca și fiul meu”, spuse pe un ton grav și îndurerat.

Mi-am dat seama că aveam ceva în mână: cele trei mărgăritare, perlele venețiene dăruite de Brenozzi. Trebuia să-mi închipui: mi le furase chiar el, de față cu mine în cămara secretă, ca să mă facă să-l ajut în cercetările lui. Și-acum mi le dădea înapoi, punând capăt la ceea ce fusese tot o minciună a lui, ultima. Era cumva o încercare de împăcare?

O clipă am stat pe gânduri, după care am reacționat.

— Eu, fiul dvs.?! izbucnii într-un hohot de râs nemilos în nasul castratului care n-ar fi putut nicicând să aibă parte de fii. Și deschizând pumnul, lăsai mărgăritarele să cadă pe podea.

Acea răzbunare, măruntă și vană, puse lespedea de mormânt peste relația noastră. O dată cu cele trei perle se spulberară înțelegerea, încrederea, sentimentele și tot ceea ce împărtășisem de-a lungul zilelor scurse. Totul se sfârșise.

* * *

Dar nu totul se și rezolvase. Într-adevăr, ceva lipsea încă pentru ca tabloul să fie complet. Care era adevăratul motiv de ură al lui Dulcibeni față de familia Odescalchi, și mai cu seamă față de papa Inocențiu al Xl-lea? Un mobil exista cu adevărat: răpirea și dispariția fiicei lui Dulcibeni. Dar, așa cum bine observase Atto, părea să nu fie singurul motiv.

Chiar pe când îmi storceam creierii mai tare, la câteva zile după noaptea de la Coliseu, am avut una din acele iluminări, sfâșietoare și neașteptate, ce ni se dăruie (la momentul în care scriu pot s-o spun din proprie experiență) atât de rar într-o viață de om.

Mi-am amintit încă o dată tot ceea ce aflasem din reconstituirea pe care abatele Melani o făcuse în fața lui Dulcibeni. Fiica de doisprezece ani a acestuia fusese răpită și apoi dusă în Olanda de Huygens și Francesco Feroni, negustorul de sclavi.

Unde se afla acum fiica lui Dulcibeni? Sclavă în Olanda, ținând seama că brațul drept al lui Feroni se îndrăgostise de ea; sau vândută în altă țară. Din auzite știam însă că unele sclave mai frumoase reușeau mai devreme sau mai târziu să scape din robie: prin prostituție firește, care în acele ținuturi smulse mării auzisem că era deosebit de înfloritoare.

Cum o fi arătând fata asta? Dacă era încă în viață, ar fi trebuit să aibă acum aproape nouăsprezece ani. Din partea mamei ar fi putut să moștenească cu siguranță culoarea brună a pielii. Chipul însă, e greu de închipuit, fără să-l știi pe cel al mamei. Nu este exclus apoi să fi fost lovită, închisă, siluită. Ceea ce înseamnă că trupul ei păstrează semnele.

— Cum ți-ai dat seama? se mărgini să întrebe Cloridia.

— După încheieturile mâinilor, ți-am văzut cicatricele. Și-apoi Olanda, negustorii italieni pe care-i urăști, numele de Feroni, cafeaua care-ți amintește de mama ta, faptul că întrebai mereu de Dulcibeni, vârsta și culoarea pielii tale, varga arzătoare care te-a mânat aici, ca să nu mai vorbim de Arcanul Judecății, ți-aduci aminte, reparația nedreptăților suferite de care mi-ai vorbit, și de strănuturile abatelui Melani sensibil la stofele olandeze, pe care doar tu și tatăl tău le-mbrăcați în hanul ăsta.

Cum era și normal, Cloridia nu părea mulțumită doar cu acele explicații și, pentru a da temei intuiției mele, a trebuit să-i istorisesc pe scurt o bună parte din aventurile ultimelor zile. La început n-a prea crezut, cu toate că ocolisem dinadins numeroase întâmplări care chiar mie mi se păreau pure născociri.

Desigur, mi-a fost destul de greu să o conving că tatăl său pusese la punct un plan pentru a atenta la viața Papei, lucru de care se va încredința mult timp după aceea.

După o lungă și răbdătoare lămurire, crezu în cele din urmă în buna mea credință și în cea mai mare parte a faptelor cu care am pus-o la curent. Povestirea, întreruptă de numeroasele ei întrebări, a durat aproape toată noaptea, vreme în care am avut tot răgazul să ne mai tragem sufletul, vorba vine, căci nici eu n-am scutit-o de-ntrebări.

— Dar el a bănuit cât de cât că ești tu?

— Nici cât negru sub unghie, sunt sigură.

— Și o să-i spui?

— La început am vrut s-o fac, răspunse după o scurtă tăcere, îl căutasem ca disperata. Între timp însă m-am răzgândit, în primul rând nu m-ar crede, apoi cred că e prea târziu ca acest lucru să-l mai facă fericit. Ca să nu mai vorbesc de mama, nu pot să uit ce i-a făcut.

— Prin urmare vom ști doar noi doi, remarcai eu.

— E mai bine-așa.

— Că nimeni altcineva nu știe?

— Nu, mai bine că știi și tu, spuse mângâindu-mă pe cap.

* * *

O singură, ultimă știre, așteptată nu doar de mine, întârzia să se confirme. Bucuria generală pentru victoria Vienei continua să prilejuiască în oraș serbări peste serbări. Strădaniile lui Dulcibeni, așadar, fuseseră mult prea tardive pentru a întuneca Adevărata Religie în Europa. Dar Papa? Lipitorile lui Tiracorda își făcuseră oare efectul? Poate că tocmai în acele ceasuri artizanul victoriei asupra turcilor se răsucea febril în așternuturi, pradă ciumei. Desigur noi n-am fi putut afla încă de-atunci, mai ales că eram închiși în odăile noastre. Curând însă urma să se petreacă un fapt menit să ne elibereze în sfârșit din captivitate.

Am avut ocazia în mai multe rânduri să spun că înainte de începutul carantinei se auzise o bubuitură în subsolul hanului și imediat după, Pellegrino observase o crăpătură în zidul scărilor, cam în dreptul primului cat. Firește, fenomenul ne stârnise îngrijorarea, care însă, o dată cu moartea lui Fouquet, declararea carantinei și alte întâmplări, trecuse pe planul doi. Dar gazeta astrologică a lui Stilone Priàso prevedea pentru zilele-acelea, cum citisem cu ochii mei, „cutremure și focuri subterane”. Dacă era vorba de-o întâmplare, ea venea la țanc spre tulburarea sufletelor celor mai senine. Amintirea

acelor subterane bubuituri mă neliniștea întru câtva, ca să nu mai vorbesc de crăpătura din scări care mi se părea că se tot lungește și se adâncește pe zi ce trece. Poate că din cauza asta, în noaptea dintre 24 și 25 septembrie m-am trezit în toiul nopții. Îndată ce-am deschis ochii, bezna jilavă din odaie mi s-a părut a fi mai sufocantă ca de obicei. Ce anume mă trezise? Nici vorbă de ghesul unui pipi nocturn sau de vreun zgomot supărător, cum am putut să-mi dau seama pe loc. Nu: era vorba de un huruit sinistru și difuz, care nu se știa de unde vine. Semăna cu geamătul unor pietre zdrobite una de alta, ca și cum o piatră de moară le-ar fi măcinat molcom.

Zis și făcut: am dat ușa de perete și m-am repezit pe coridor, și de-acolo până jos pe scări, strigând de mama focului. Hanul părea să se prăbușească.

Cristofano, cu o lăudabilă prezență de spirit, avu grijă înainte de toate să-l anunțe pe paznicul de noapte ca să ne lase să ne adăpostim în stradă. Evacuarea hanului, la care se uitau curioși și îngrijorați câțiva vecini apăruți la ferestre, n-a fost ușoară și nici lipsită de pericole. Pârâiturile proveneau de la scări, crăpătura respectivă făcându-se în câteva ceasuri o groapă-n toată regula. Ca de obicei, a fost nevoie de curajul câtorva (Atto Melani, Cristofano și eu) pentru a-l căra pe Dulcibeni și a-l scoate afară. Convalescentul Bedford se descurcă de unul singur. Ca și stăpânul meu de altfel, care, deși hai-hui, nu scăpă prilejul să blesteme piaza-rea. Îndată ce ieșirăm toți afară, primejdia păru să fi trecut. Dar era periculos să mai intrăm, fapt dovedit de o puternică prăvălire de moloz.

După ce Cristofano s-a sfătuit cu gardianul, s-a decis să ne adresăm mănăstirii călugărilor celestini din apropiere, care, cu siguranță înduioșați de jalnica noastră stare, s-ar fi oferit să ne adăpostească și îngrijească. Zis și făcut. Treziți în toiul nopții, călugării ne-au întâmpinat fără prea mare entuziasm (poate și din cauza bănuielii de ciumă), dar cu pioasă dărnicie ne-au cazat în chilii, unde fiecare dintre noi a putut să-și găsească un demn și încurajator refugiu.

Marea veste a zilei ce-a urmat, sâmbătă 25 septembrie, a venit încă de la prima oră. Orașul încă era în mrejele celebrării victoriei vieneze, și numai ce-am scos nasul din chilioara mea, mi-am și dat seama că până și preoții se lăsau duși de acel val de sărbători și distracție. Nimeni nu ne supraveghea în chip special, și singura vizită de control pe care am primit-o a fost din partea lui Cristofano, care dormise în camera lui Dulcibeni, spre a-l ajuta în cazul unor nevoi de noapte. El mă încredința, puțin surprins, că nimic nu ne mai stătea în cale, și că teoretic oricare dintre noi era liber să-și ia tălpășița pe porțile mănăstirii, ceea ce nu era exclus să se-n-tâmple în zilele următoare. Nu știa însă că cea dintâi evadare se va fi petrecut doar peste câteva ceasuri.

Fapt e că din indiscreta conversație între doi călugări celestini opriți în fața ușii mele, am aflat de evenimentul ce se pregătea în seara respec-tivă: în bazilica San Giovanni se va ține slujba dedicată, printr-un mare *Te Deum,* victoriei de la Viena. Și la solemnul rit de recunoștință va lua parte Preafericitul Papă Inocențiu al Xl-lea.

Mi-am petrecut aproape toată ziua în chilioară, în afara unor vizite la Dulcibeni și Cristofano, și alta la Pellegrino.

De mâncare a avut grijă bucătăria celestinilor, renumită prin porțiile mari dar prea puțin gustoase. Știind că-l amărăsc și mai tare, dar neavând încotro, am apucat să-i spun lui Pellegrino că dis-de-dimineață toate scările hanului cedaseră, de la primul la ultimul cat, ca de altfel și palierele și zidul spre curtea interioară. În timp ce-i dădeam acea veste, mi-am dat seama că și debaraua secretă cu puțul subteran o luase la vale. Ce-ar fi spus de chestia asta abatele Melani? Dar pentru vorbe nu mai era timp.

La ceasul când lumina amiezii se-ngână în dulcea-mbrățișare a penumbrei asfințitului, nu mi-a fost deloc greu s-o zbughesc din odaie și apoi din mănăstire, pe o portiță din spate fără pază. Am dobândit complicitatea unui slujitor pe care l-am plătit din suma modestă (provenită din micile mele economii salvate de la Donzello) pentru a fi sigur că o găsesc deschisă la întoarcere.

Nu era vorba de o evadare: aveam doar o singură țintă; o dată atinsă, urma să mă-ntorc la mănăstire. Drumul nu e puțin până la bazilica San Giovanni, unde deja se strângeau mulțimile. De la celestini, am ajuns mai întâi la Pantheon, apoi în piazza San Marco, și de-acolo la Coliseu. În răstimp de câteva minute am făcut calea care mergea direct de la amfiteatru la bazilică, și iată-mă în fine în piazza San Giovanni în Laterano, împresurat de o gloată nerăbdătoare și agitată și care nu înceta să sporească văzând cu ochii. M-am apropiat de intrarea bazilicii. Mi-am dat seama că exact în momentul acela, înconjurat de două flancuri de credincioși jubilanți, Sanctitatea sa își făcea apariția. Ridicându-mă eu pe călcâie să văd mai bine, m-am ales cu un cot în ureche din partea unui bătrîn care voia să-și facă loc.

— De ce nu ești atent, băiete, făcu el pe grosolanul, ca și cum nu eu încasasem cotul.

În pofida acelor prea multe gâturi și capete care mă depășeau, am izbutit totuși să mă înfig mai în față și să-l zăresc pe Preafericitul, chiar înainte de a se urca în trăsură și a lipsi de prezența sa mulțimea de aplaudatori. L-am văzut chiar în clipa când își lua rămas-bun de la enoriași, binecuvântându-i de trei ori la rând, surâzând amabil. Profitând de sprinteneala tinereții, izbutisem să ajung la doar câțiva pași de Sfântul Părinte; am putut să-i văd bine fața și culoarea obrajilor, lumina ochilor și chiar și consistența carnației.

Nu eram, desigur, medic, și nici clarvăzător. Dar marea mea sete

de cunoaștere, puterea de observație antrenată în chip suprafiresc, dincolo de hotarele experienței comune, mi-a spus că nu era întru nimic bolnav. E-adevărat, avea fața cuiva care a suferit mult, o suferință sufletească sporită vreme îndelungată de nesiguranța legată de războiul Vienei. Chiar lângă mine doi bătrâni preoți își povesteau în șoaptă cum, după vestea cea bună a victoriei, Inocențiu al Xl-lea fusese văzut plângând ca un copil, udând cu lacrimile sale cuvioase pardoseala odăii.

Bolnav însă nu era; privirea sa luminoasă, pielea trandafirie și săritura scurtă dar viguroasă cu care se urcă în trăsură, mă convinseră și mai tare. Pe neașteptate am zărit fața placidă a lui Tiracorda; era înconjurat de câțiva tineri (studenții săi, mi-am zis). Înainte ca mâna robustă a unei gărzi pontificale să mă dea înapoi, am apucat să-l aud pe Tiracorda:

— Dar nu e meritul meu, sunteți prea amabili… A fost mâna lui Dumnezeu, căci după vestea cea bună, n-am mai avut nimic de făcut.

Acum eram sigur. Aflând de victoria de la Viena, pontiful se simțise dintr-o dată mai bine și n-a mai vrut lipitori. Papa era teafăr. Dulcibeni ratase. Nu eram însă singurul care și-a dat seama. La câțiva pași am recunoscut, camuflat în mulțime, chipul posomorât și anxios al abatelui Melani.

* * *

M-am întors la mănăstire de unul singur, dus de gloata care roia haotic spre case, fără să-l mai fi zărit sau întâlnit pe abate. În jurul meu auzeam o puzderie de comentarii despre slujbă, despre sfințenia Papei și glorioasa lui lucrare în serviciul creștinătății. Întâmplător m-am nimerit în spatele unui grup de părinți capucini ce-și croiau drum agitând sărbătorește câteva torțe, continuând astfel să retrăiască bucuria din timpul *Te Deum-ului.* Din schimbul lor de cuvinte am prins câteva curioase amănunte (de al căror adevăr urma să mă încredințez peste câteva luni) privitoare la fapte din timpul asediului Vienei. Preoții se bizuiau pe informații venite de la Marco dAviano, capucinul ce se bătuse atât de vitejește în liga antiotomană. La sfârșitul asediului – povesteau ei cu însuflețire și emoție – regele polonez Jan Sobieski, încălcând poruncile împăratului Léopold, își făcuse intrarea solemnă la Viena, aclamat ca învingător de către toată suflarea vieneză. Impăratul, după cum i se mărturisise lui Marco d'Aviano, nu-l invidia pentru victorie, ci pentru dragostea arătată de supuși. Intreaga Vienă îl văzuse pe Léopold lăsând de izbeliște capitala și fugind ca un tâlhar; și-acum îl primea sărbătorește pe regele străin care își primejduise viața, a sa, a oamenilor săi, și chiar și a primului său născut, pentru a mântui țara de turci. Iar acum Habsburgul se răzbuna pe Sobieski: în timpul întâlnirii lor, s-a arătat plin de țâfnă și distant. „Am încremenit pur și simplu", ar fi zis Sobieski către ai săi.

— Dar până la urmă Cel Atotputernic a pus lucrurile la punct cum nu se putea mai bine, încheie împăciuitor unul din capucini.

— Așa e, dacă Domnul o vrea, întări un confrate, totul se sfârșește prin a se-mplini.

Acele cuvinte-nțelepte îmi mai răsunau încă în minte când, a doua zi, am fost înștiințat de Cristofano că în câteva zile vom fi scutiți de obligația carantinei. Datorită acelui climat sărbătoresc, medicul reușise să convingă autoritățile că nu mai exista niciun pericol de molimă. Singurul care mai avea nevoie de îngrijiri era Pompeo Dulcibeni, a cărui stare fusese deslușită de medic gardienilor ca o cădere neprevăzută pe scările de la Donzello. Dulcibeni era acum, bietul de el, candidat la imobilitate pe viață. În doar câteva zile Cristofano urma să se-ntoarcă și el în marele ducat al Toscanei. Cine ar fi avut grijă, mi-am zis eu surâzând amar, de omul care încercase să-l omoare pe Papă?

Întâmplări din anul 1688

Trecuseră cinci ani de la teribila aventură de la Donzello. Hanul nu mai fusese deschis. Pellegrino fusese luat în primire de nevastă-sa și dus să locuiască la rudele ei, cred. Cloridia, Pompeo Dulcibeni și cu mine trăiam la o modestă fermă, în afara zidurilor orașului, mult dincolo de Porta San Pancrazio, unde mă aflu și în ziua de azi când încredințez hârtiei aceste rânduri. Zilele și anotimpurile erau, atunci ca și acum, marcate doar de recoltele de pe sfoara noastră de pământ și de îngrijirea celor câteva animale de curte cumpărate din economiile lui Dulcibeni. Eram deja obișnuit cu munca grea de la câmp. Învățasem să-mi afund mâinile în țărână, să deslușesc semnele vântului și cerului, să schimb roadele mele cu cele ale trudei celorlalți, să mă târguiesc la preț și să mă feresc de-nșelăciuni. Deprinsesem să răsfoiesc câte o carte, seara, cu mâinile umflate și răpănoase ale țăranului. Cloridia și cu mine trăiam *more uxorio*. Nimeni nu ne-a adresat vreodată vreo mustrare; în ținutul nostru pierdut nici măcar preoții nu ajungeau pentru binecuvântarea pascală.

De când se împăcase cu gândul pierderii picioarelor, Pompeo devenise tot mai tăcut și mai arțăgos. Adevărul e că nu se mai folosea de acele frunze tocate de mamacoca, drogul de Peru de care făcuse rost în Olanda. Poate tocmai de-aceea, pe de altă parte, încetase să mai fie victima acelor stări groaznice de ieșire din sine, numai bune pentru acele incursiuni în galeriile de sub Donzello.

Încă nu pricepea de ce-l luasem cu noi, ca să-l oblojim și să-l adăpostim. Mai întâi bănuia că am fi râvnit la punga lui deloc anemică. Despre Cloridia nu i-a fost dat să afle niciodată. Mai ales că nici ea n-a vrut să i se destăinuie că e fiica lui. N-a putut să-l ierte în inima ei pentru faptul de a fi îngăduit ca mama să-i fie vândută.

Scurgându-se destul timp ca s-o ocrotească de chinurile amintirii, Cloridia îmi povesti în fine încercările prin care trecuse după ce fusese răpită. Huygens a făcut-o să creadă că o cumpărase, încă de când era o copilă, de la Dulcibeni. O ținuse departe de ochi lumii și, după ce s-a săturat de ea, o revânduse în Olanda unor bogați negustori italieni, înainte de a se-ntoarce în Toscana la Feroni. Ani de-a rândul Cloridia mea călătorise alături de acei negustori, dar și de alții și alții, vândută fiind de mai multe ori. De-aici și până la străvechea și rușinoasa meserie n-a fost decât un pas. Dar cu banii adunați în taină, își cumpărase eliberarea: opulentul și liberalul Amsterdam era orașul ideal pentru acel nelegiuit comerț de carne vie. În cele din urmă însă, dorința de a-și revedea tatăl și de a-i cere socoteală pentru abandon învinsese în sufletul ei, încât o adusese la ușa hanului, ajutându-se de

știința numerelor și de secreta practică a nuielei arzătoare.

În ciuda a ceea ce îndurase și a amintirilor care uneori îi răpeau somnul, Cloridia a avut grijă de Dulcibeni ca o fiică devotată. Iar el încetă curând s-o mai dispreţuiască. N-a întrebat-o niciodată despre trecutul ei, scutind-o de jena de a scorni vreo minciună.

La scurt timp după aceea, Pompeo m-a rugat să merg să-i recuperez cuferele de cărți pe care le lăsase la Napoli. N-a ezitat să mi le dăruiască, spunându-mi că o dată cu trecerea timpului, le voi prețui tot mai mult. Datorită acelor cărți, și a subiectelor oferite de ele, puțin câte puțin limba lui Dulcibeni se dezlegă, astfel că trecu de la comentarii la amintiri, și de la acestea la învățături. Nu doar principii, ci și experiențe trăite. Căci cine a făcut negustorie ani în șir prin toată Europa, în serviciul unei case puternice precum Odescalchi, are multe de povestit. Totuși acel mister încă nedesluşit continua să persiste-ntre noi: de ce atentase Dulcibeni la viața Papei? Eram încredințat că într-o bună zi mi-ar fi dezvăluit secretul vieții lui. Mai știam însă că ar fi fost cu totul zadarnic să-l descos eu, știindu-i firea bănuitoare și încăpățânată Era mai bine să aștept.

* * *

Eram în toamna lui 1688 și la Roma gazetele relatau fapte grave și dureroase. Prințul eretic Wilhelm de Orania traversase cu flota sa strâmtoarea Mânecii, debarcând într-o localitate de pe coasta engleză numită Torbay. Armata sa înainta fără să i se opună nimeni, și în câteva zile Wilhelm uzurpase tronul catolicului Iacob Stuart, vinovat de a fi avut doar de două luni de la a doua soție atât de doritul moștenitor băiat, menit să-l lipsească pe olandez de orice nădejde la coroana Angliei. Prin lovitura lui Wilhelm, Anglia urma să cadă pradă ereticilor protestanți, smulsă fiind pentru totdeauna de la sânul religiei romane.

Când i-am dat de veste asemenea dramatice noutăți, Pompeo Dulcibeni n-a comentat în niciun fel. Stătea în grădină și mângâia un pisoi ce-i ședea în poală. Părea liniștit. Brusc însă, l-am văzut cum își mușcă buzele și gonește micul animal, după care lovi cu pumnul în masa de-alături.

— S-a-ntâmplat ceva, Pompeo? sării eu în picioare, temându-mă că se simte rău.

— A reușit s-o facă, blestematul! Până la urmă tot a reușit, îngăimă el pradă unei mânii surde, uitându-se țintă pe deasupra mea.

M-am uitat la el întrebător, dar n-am îndrăznit mai mult. Atunci Pompeo Dulcibeni, închizând pe jumătate pleoapele, începu să vorbească.

* * *

Totul începuse cu treizeci de ani în urmă. Încă de-atunci, aminti Dulcibeni, familia Odescalchi s-a mânjit cu crima cea mai oribilă:

sprijinirea ereticilor.

Era prin anul 1660. În vremea aceea, prințul Wilhelm de Orania era încă un copil. Casa de Orania, ca de obicei, ducea lipsă de bani. Ca să ne facem o idee, mama și bunica lui Wilhelm ajunseseră să-și pună la bătaie bijuteriile de familie. Teatrul european prevestea pentru Olanda războaie îngrozitoare, care de fapt n-au întârziat să izbucnească. Mai întâi în contra Angliei, și apoi în contra Franței. Pentru a duce acele războaie, era nevoie de bani. De mulți bani.

După o seamă de negocieri pregătitoare în culise, despre care nici chiar Dulcibeni nu știa foarte multe, casa de Orania se adresă familiei Odescalchi. Treceau drept cei mai solvabili cămătari din Italia, și n-au zis nu. Așa se face că războaiele ereticei Olande au fost finanțate de familia catolică a cardinalului Odescalchi, viitorul papă Inocențiu al Xl-lea. Cum era și firesc, întreaga operație de împrumut s-a desfășurat cu cea mai mare precauție. Cardinalul Benedetto Odescalchi locuia la Roma; Carlo, fratele său care conducea personal afacerile familiei, domicilia la Como. În schimb, banii au fost trimiși casei de Orania via Veneția prin doi intermediari de încredere, astfel că în niciun fel nu s-ar fi putut ajunge la familia lui Inocențiu al Xl-lea. În plus, sumele nu erau adresate direct unui membru al casei de Orania, ci unor interpuși de taină: amiralul Jean Neufville, bancherul Jan Deutz, comercianții Bartolotti, membrul Consiliului orașului Amsterdam, Jan Baptista Hochepied…

Aceștia din urmă vărsau banii casei de Orania, spre a finanța războiul împotriva lui Ludovic al XlV-lea.

— Și dvs.? l-am întrerupt.

— Eu făceam naveta între Roma și Olanda, în slujba familiei Odescalchi; trebuia să m-asigur că scrisorile de schimb soseau și erau încasate, și că se eliberase chitanța cuvenită. În plus, supravegheam ca totul să se petreacă în cel mai strict secret.

— Pe scurt, banii papei Inocențiu al Xl-lea au asigurat debarcarea ereticilor în Anglia! rezumai eu îngrozit.

— Mai mult sau mai puțin. Fapt e că Odescalchi i-a finanțat doar până acum cincisprezece ani, iar Wilhelm a debarcat de curând.

— Și-atunci?

Și-atunci se petrecuse un lucru bizar, explică Dulcibeni.

În 1673 murise Carlo Odescalchi, fratele viitorului papă. În imposibilitatea de a se ocupa de afacerile familiei din Roma, viitorul papă hotărî să suspende împrumuturile către Olandezi. Jocul se făcuse prea periculos, iar cuviosul cardinal Odescalchi nu-și permitea să se dea de gol. Reputația sa trebuia să rămână fără pată. Fusese prevăzător: la numai trei ani după aceea, urma să aibă loc conclavul care îl va alege papă.

— Chiar dacă-i finanțase pe eretici! mă scandalizai eu.

— Ascultă ce-a urmat.

Cu timpul, datoria casei de Orania, creditată de familia Odescalchi, crescuse la astronomica sumă de peste o sută cincizeci de mii de scuzi. Acum că Benedetto fusese ales papă, în ce fel îi vor fi dați înapoi acei bani? În caz de insolvabilitate, acordul inițial prevedea că Odescalchi putea să între în posesia proprietăților personale ale lui Wilhelm. Dar o dată ajuns papă, Benedetto Odescalchi era expus ochilor tuturora: nu-și permitea să-și însușească fieful unui prinț eretic, căci astfel ar fi trebuit să dea în vileag împrumuturile. Un scandal îngrozitor n-ar fi întârziat să izbucnească. E-adevărat că estimp Benedetto își donase de ochii lumii toate bunurile nepotului său Livio, știindu-se însă că de fapt el era cel care controla dintotdeauna totul.

Dar mai era o problemă. Wilhelm era mereu falit fiindcă finanțatorii săi olandezi (familii bogate din Amsterdam) strângeau mereu baierele pungii în ceea ce-l privea. Deci Inocențiu al Xl-lea risca să nu-și mai vadă banii înapoi. Iată de ce, spuse Dulcibeni, Inocențiu al Xl-lea îl dușmănise mereu pe Ludovic al XlV-lea: Regele Preacreștin al Franței era singurul în stare să se pună în calea lui Wilhelm, și să-l împiedice să urce la tronul Angliei. Ludovic al XlV-lea era singurul obstacol între Inocențiu al Xl-lea și banii săi.

Familia Odescalchi izbutise să camufleze totul sub tăcere. Dar în 1676, cu puțin înainte de deschiderea Conclavului, întâmplarea făcu că lui Huygens, mâna dreaptă a negustorului de sclavi Francesco Feroni (băgat și el în afaceri cu Odescalchi) îi cade cu tronc fiica lui Pompeo Dulcibeni și a unei turcoaice sclave. Bizuindu-se pe sprijinul lui Feroni, Huygens emite pretenții asupra fetei. Dulcibeni nu poate să se opună legal, nefiind el căsătorit cu mama copilei. Atunci pune în vedere familiei Odescalchi că dacă Feroni și protejatul său nu renunță, ar putea fi date pe față indiscreții destul de primejdioase pentru cardinalul Benedetto: o poveste cu împrumuturi cu dobândă, date ereticilor olandezi… drept care cardinalul putea să-și ia adio de la Conclav.

Restul îl știam deja: fata e răpită, și mâini misterioase îl aruncă de la o fereastră pe Dulcibeni, care supraviețuiește doar printr-o minune. Pompeo este silit să se ascundă, în timp ce Benedetto Odescalchi e ales Papă.

— Dar nici până-n ziua de azi Pontiful n-a reușit să-și vadă banii înapoi de la Wilhelm de Orania. Sunt sigur de asta, fiindcă știu cum merg lucrurile. Dar acum se va rezolva totul, rezumă Dulcibeni.

— Cum așa?

— Dar e limpede că acum, devenind rege al Angliei, Wilhelm va reuși cumva să-și achite datoriile către Papă.

Tăcui, tulburat și confuz.

— Prin urmare, acesta era adevăratul motiv al planului dvs.,

vizitele la Tiracorda, experiențele de pe insulă… Avea dreptate abatele Melani: nu vă îmboldea doar răpirea fetei. Doreați moartea Papei, nu știu cum să zic, ca și cum ar fi trădat…

— … religia, asta a făcut. A scos la mezat onoarea Bisericii și a creștinătății, pentru bani. Și ține minte, boala trupească nu e nimic în comparație cu cea sufletească, care e ca și ciuma, nu alta.

— Dar dvs. Voiați nimicirea întregii creștinătăți, provocând moartea Papei chiar în timpul asediului Vienei.

— Asediul Vienei,…ei bine, află că nici împăratul nu e străin de banii familiei Odescalchi.

— Impăratul? exclamai eu.

Jocul era simplu și la fel de tainic urzit. Pentru a finanța războiul în contra turcilor, casa de Habsburg fusese subvenționată de casele de bani ale Camerei Apostolice. Dar în același timp, împăratul Léopold împrumuta bani în nume propriu și de la familia Odescalchi. Familia Papei primea drept garanție argintul viu sau mercurul, cum i se mai spune, extras din minele imperiale.

— Și ce făcea familia Odescalchi cu argintul viu?

— Simplu. Îl revindeau ereticilor olandezi. Mai precis bancherului protestant Jan Deutz.

— Prin urmare, Viena a fost salvată și cu ajutorul ereticilor!

— Într-un fel, așa e. Dar cel mai mult au contat banii familiei Odescalchi. Și fii sigur că favoarea le va fi răsplătită cu vârf și îndesat. Și nu e vorba numai de bani.

— Ce vreți să spuneți?

— Că împăratul nu va pregeta să acorde vreun mare privilegiu politic, dacă nu Papei, sigur nepotului său Livio, de fapt singurul moștenitor. Ai răbdare câțiva ani și o să vezi.

Septembrie 1699

În clipa în care pun capăt acestor amintiri, aproape unsprezece ani s-au scurs de la debarcarea lui Wilhelm de Orania în Anglia. Suveranul cel eretic domnește și-acuma cu mare osârdie. Onoarea religiei și a catolicilor englezi a fost vândută de Inocențiu al Xl-lea pentru o traistă de gologani. Numai că papa Odescalchi nu mai are cum să-și repete mizerabila lucrătură. Și-a dat duhul acum zece ani, după o lungă și jalnică agonie. Când i-a fost deschis leșul, i-au găsit mațele putrezite și rinichii înfundați de pietre. S-a propus deja să i se ofere onoarea altarelor și să fie proclamat Preafericit.

Ne-a părăsit și Pompeo Dulcibeni. Chiar anul ăsta a murit ca bun creștin, după ce s-a rugat și s-a căit sincer pentru nu puținele lui păcate. S-a petrecut într-o duminică de aprilie. Tocmai terminasem de

mâncat, poate oleacă mai mult decât se cuvenea, și el (dintotdeauna prea roșu la față, și în ultimii ani se cam deprinsese cu sticla) m-a rugat să-l ajut până la pat să se odihnească. Nu s-a mai trezit.

Ceea ce sunt eu azi, cred că-i datorez în mare parte lui. Devenise, ca să zic așa, noul meu învățător, numai Dumnezeu știe cât de deosebit de abatele Melani. Datorită lungii și dureroasei sale vieți pe acest pământ, Pompeo mi-a dezvăluit multe din faptele și relele săvârșite, încercând totuși să mi le transmită mereu luminat de credință și cu frica lui Dumnezeu. Am citit toate volumele pe care mi le dăruise: cărți de istorie, teologie, poezie și chiar și de medicină, plus câteva manuale despre știința negustorilor și întreprinderilor în care Duicibeni era atât de versat, și care este valabilă și în vigoare până în prezent. Încât îmi dau seama că am scris poate amintirile de odinioară cu gândirea mea de acum, punând în seama tânărului și nepregătitului slujitor de la Donzello, cugetări și cuvinte date mie prin grația lui Dumnezeu abia în momentul de față.

Totuși, cele mai mari descoperiri nu le datorez tomurilor de doctrine politice sau morale, ci celor de medicină. M-am străduit mult să mă conving că nu eram deloc imun la ciumă, așa cum mă asigurase Cristofano la începutul carantinei. Nefericita mea condiție nu mă ocrotea în niciun fel de molimă. Medicul mă minți pur și simplu, poate și pentru a se sluji de mine, și născocise totul: începând cu basmul homunculului african nărăvit în sodomie, până la clasificările lui Gaspard Schott, Fortunius Licetus și Johannes Eusebius Nierembergius, total lipsite de vreo referire la pretinsa mea imunitate. Cristofano știa foarte bine că statura omului n-are nicio legătură cu ciuma. Iar împotriva ciumei, la nimic nu folosește să fii asemeni mie, un biet pitic: „desfătarea prinților și minunarea spectatorilor", așa cum mă batjocorise Dulcibeni.

Oricum, îi voi fi pururi recunoscător lui Cristofano, căci datorită minciunii lui veniale, pieptul meu de pigmeu s-a bombat de mândrie. A fost singura ocazie în viața mea. Necruțătoarea mea infirmitate m-a făcut să am parte de soarta unui copil abandonat, precum și de zeflemisirea tuturor; deși – așa cum subliniase Cristofano – puteam să mă număr printre cei mai norocoși din seminția mea, *mediocres* de statură, și nu printre *minores,* sau, mai rău, printre *minimi.*

Când mă gândesc la cele petrecute la Donzello, aud și acum râsetele brutale ale oamenilor Prefecturii, împingându-mă cu forța în han, la începutul carantinei. Ca să nu mai vorbesc de Dulcibeni care, râzându-și de mine, îmi spunea pe latinește *pomilione,* adică pitic. Mai văd cu ochii minții obscena meteahnă a lui Brenozzi de a-și gâdila scula dintre picioare, chiar în dreptul nasului meu. Îi văd și pe căutătorii de relicve care mă iau drept unul din *daemunculi subterranei,* minusculii drăcușori care le populează visele rele. Și mă revăd,

conceput parcă pentru acel tărâm subteran, în timp ce-i deschid calea sprinten lui Atto în strâmtele galerii de sub han. În zilele de la Donzello, nefericita mea condiție nu mi-a adus mai puține necazuri decât în restul zilelor vieții mele. Dar am preferat să trec peste ele, de dragul evocării marelui teatru al evenimentelor. Căci cine ar fi dat crezare istorisirii unei ființe pe care doar ridurile o deosebesc de un copil?

* * *

Destăinuirile lui Dulcibeni, iată, au fost învrednicite de fapte. Nepotul lui Inocențiu al Xl-lea, Livio Odescalchi, singurul moștenitor al Papei, a cumpărat la un preț de nimic de la împăratul Léopold fieful unguresc Sirmium. Și asta, după zvonurile de la Roma, în ciuda opunerii chiar a funcționarilor imperiali. Pentru a adăuga oarecare lustru afacerii, împăratul a catadicsit să-l numească prinț al Sfântului Imperiu Roman. Dar orice cadou care bate la ochi, se știe, ascunde răsplata pentru o favoare. Prin urmare era adevărat: împăratul însuși îi era dator familiei Odescalchi. Restituise banii luați și dobânda pe deasupra.

Livio Odescalchi nu pare să se rușineze deloc pentru tranzacțiile sale arogante și lacome. La moartea lui Inocențiu al Xl-lea se spune că ar fi dispus de peste un milion și jumătate de scuzi, în afară de moșia de la Ceri. Imediat după aceea a pus mâna pe ducatul Bracciano, pe marchizatul Roncofreddo, pe comitatul Montiano și pe signoria Palo, precum și pe villa Montalto di Frascati. Era cât pe-aci să cumpere și feuda Albano, dacă însăși Camera Apostolică n-ar fi reușit *în extremis* să-i sufle afacerea. În fine, murind regele Jan Sobieski, învingătorul de la Viena, Livio a încercat să-i urmeze la tronul Poloniei, oferind opt milioane de florini.

În zadar ar fi să ne indignăm, căci banii – hoardă nelegiuită fără de țară și fără de milă – n-au încetat să otrăvească Europa, călcând în picioare la nesfârșit onoarea credințelor și coroanelor.

Nu mai sunt băietanul nevinovat din zilele de la Donzello. Ceea ce am văzut și am auzit atunci, lucruri pe care niciodată n-am să pot a le destăinui cuiva, mi-a pecetluit pentru totdeauna viața. Credința nu m-a părăsit; prin forța lucrurilor totuși, devoțiunea și fidelitatea pe care orice bun creștin ar trebui să le aibă pentru Biserica lui s-au viciat pentru totdeauna. Scrierea acestor pagini de amintiri m-a ajutat în primul rând să depășesc momentele de descurajare. Rugăciunea, vorbele bune ale Cloridiei și lecturile cu care m-am hrănit în acești ani, au făcut restul. Acum trei luni, Cloridia și cu mine ne-am unit prin taina căsătoriei: prin săracul nostru ținut trecea un călugăr cerșetor și am profitat de ocazie numaidecât.

Acum câteva zile am vândut câțiva ciorchini de struguri unui cântăreț de la Cappella Sistina. L-am întrebat dacă i s-a-ntâmplat să

cânte vreodată arii ale celebrului Luigi Rossi.

— Rossi? răspunse el, încruntându-și sprâncenele. Ah, da, mi se pare c-am auzit numele ăsta, dar îmi sună a vechi, ceva din vremea lui Barberini. Azi nu-și mai amintește nimeni de așa ceva, adăugă el râzând, acum la Roma e adorat marele Corelli, nu știai?

Abia acum îmi dau seama cum s-au scurs anii dincolo de poarta căsuței în care m-am retras. Nu, n-am auzit de acel Corelli. Știu însă că n-o să uit niciodată numele lui *seigneur* Luigi, și nici accentele sublime ale ariilor sale, ieșite din modă încă pe când abatele Melani le reevoca pentru sine și pentru mine. Când și când, uneori și în vis, îmi revin în minte vocea și ochii mici și vioi ai lui Atto Melani, pe care acum mi-l închipui a fi bătrân și gârbovit în casa lui din Paris, casa aceea încăpătoare unde odinioară m-a poftit să locuiesc și eu.

Din fericire, oboseala de peste zi îmi alungă nostalgia: pământul nostru a sporit, prin urmare și truda. Printre altele, vindem verdeață proaspătă și fructe la vila familiei Spada, vecină cu noi, stăpânii chemându-mă și pentru alte munci. De îndată însă ce pot avea un răgaz, mă-ntorc la cuvintele lui Atto, de pildă fraza cu vulturii singuratici și stolurile de corbi, și caut să-i regăsesc intonația, accentele și gândurile, deși știu că sunt imprudente și mult prea cutezătoare.

De multe ori am revenit în via dell'Orso ca să-i întreb pe noii chiriași ai clădirii fostului han (acum doar apartamente de-nchiriat) dacă aveam vreo scrisoare de la Paris, sau dacă a întrebat cineva de băiatul de prăvălie care-am fost. De fiecare dată însă așteptarea se dovedea zadarnică.

Timpul m-a ajutat să-nțeleg. Doar azi am înțeles că abatele Melani nu voia de fapt să-l trădeze pe Fouquet. E-adevărat că Atto încredințează Regelui Soare misivele furate de la Colbert, din care rezulta că Supraintendentul se ascunsese la Roma. Dar regele începuse deja să se arate clement față de Fouquet; îi îmblânzise condițiile de detenție, ba chiar se spera în eliberarea lui. Toată lumea credea însă că același Colbert se opunea: și-atunci nu era oare o idee benefică cea de a-i duce regelui scrisorile lui Colubra? Melani nu-și putea închipui, cu siguranță, ceea ce o să-i trăsnească prin cap regelui la vederea scrisorilor furate de Atto: Fouquet se afla la Roma, având cu el *secretum pestis,* ca să-l încredințeze Papei, nu-i așa, susținătorul rezistenței de la Viena…

Ludovic al XlV-lea n-ar fi îngăduit ca totul să se ducă pe apa sâmbetei chiar în momentul în care planurile lui de înțelegere cu turcul erau pe cale de a se realiza. L-a expediat pe Atto, ca să se gândească mai bine. După care, chemându-l la el, i-a împuiat capul cu vreo poveste. Oricare ar fi fost ea, sunt sigur doar de sfârșitul acelei întrevederi: Atto este trimis să împlinească o misiune extremă și

tragică de fidelitate față de coroană.

Toate astea azi nu mi se mai par oribile.

Îmi reamintesc aproape cu emoție trucul cu sustragerea perlelor, pentru a mă atrage în cercetările lui. Și parc-aș vrea să retrăiesc acea ultimă zi în care l-am văzut pe Atto Melani: domnule abate, stați puțin, aș vrea să vă spun…

Acum nu mai e cu putință. Ne-a despărțit, atunci și pentru totdeauna, candoarea mea de adolescent, elanul meu dezamăgit, nerăbdarea. Acum știu că a fost nedrept să sacrific prietenia de dragul purității, intimitatea de dragul rațiunii, sentimentul de dragul sincerității. Nu e cu putință să fii prietenul unui spion, fără să-ți iei adio de la adevăr.

* * *

Toate profețiile s-au împlinit. În primele zile de carantină îl visasem pe Atto înmânându-mi un inel și pe Devizé cântând din trompetă. Ei bine, în cartea de oniromanție a Cloridiei mele am citit că inelul simbolizează binele laolaltă cu dificultatea de a-l ajunge, iar trompeta arată cunoștințe oculte, cum ar fi secretul ciumei. În același vis îl văzusem pe Pellegrino mort și înviat: prevestire de chinuri și pagube, care apoi chiar s-au abătut asupra noastră. Mai văzusem pe cineva presărând sare pe jos, simbol al unei omucideri (moartea lui Fouquet), dar și o chitară, care înseamnă melancolie și muncă nerecunoscută (Cloridia și cu mine, anonimi și refugiați în sfoara noastră de pământ). Doar ultimul simbol îmi era priincios, ceea ce Cloridia știa foarte bine: pisica, adică vestitoarea de desfrâu.

Gazeta astrologică a lui Stilone Priàso prevestise și ea toate cele: nu numai cutremurarea hanului, ci și captivitatea unui grup de gentilomi (carantina de la Donzello), asediul unei cetăți (Viena), frigurile maligne și bolile prin otrăvire (de care au avut parte mai mulți oaspeți), moartea unui suveran (Maria Tereza), călătoriile ambasadorilor (pentru a da de știre victoria de la Viena). O singură predicție nu s-a adeverit, sau altfel spus, fusese înlăturată de o forță mult mai puternică, și anume *Barricades mysterieuses,* care făcuse să nu se petreacă acea „moarte a unor gentilomi ferecați”, povestită și ea de gazeta cu pricina.

Toate astea m-au ajutat să iau o hotărâre, sau mai bine zis să mă eliberez de o veche și nesănătoasă râvnă. Nu mai vreau să mă fac gazetar. Și asta nu doar din cauza fricii (nepotrivite cu Credința) că destinele noastre ar fi guvernate de capriciile zodiilor. Altceva a făcut ca înflăcă-rarea mea de tinerețe să se stângă.

După aventura de la Donzello, am avut ocazia să citesc numeroase gazete, dar în niciuna n-am găsit nimic din ceea ce mă-nvățase Atto. Și nu mă refer la fapte: știam de-acum că adevăratele secrete ale suveranilor și statelor nu-și găsesc nicicând locul în foile volante ce se

vând în piață. Ceea ce lipsește din relatările gazetarilor e mai ales curajul judecății, setea de cunoaștere, proba cinstită și cutezătoare a inteligenței.

Sigur, gazetele au și ele folosul lor, dar nu sunt făcute pentru cei ce caută cu osârdie adevărul. Cu bietele mele puteri, cu siguranță n-aș fi putut schimba acea stare de lucruri. Dacă cineva ar fi cutezat să dea în vileag misterele lui Fouquet și Kircher, Maria Tereza și Ludovic al XlV-lea, Wilhelm de Orania și Inocențiu al Xl-lea, ar fi fost arestat pe loc, pus în lanțuri și aruncat pe vecie în temnița de nebuni. Adevărat zicea Atto: cunoașterea adevărului nu e de niciun folos celui ce scrie-n gazete. Dimpotrivă, e cea mai mare dintre piedici. Tăcerea e singura mântuire a celui ce știe.

Ceea ce nimeni nu poate să-mi dea înapoi și care îmi lipsește cel mai mult, nu e legat totuși de cuvinte, ci de sunete. Din *Barricades mysterieuses* (n-am putut, din păcate, să păstrez o copie) nu mi-a mai rămas decât o amintire palidă și incompletă, veche de șaisprezece ani. Am făcut din ea jocul meu preferat, un fel de întrecere cu propria-mi memorie. Cum era, cum suna acel fragment, dar acel acord, dar modulația aceea îndrăzneață?

Când canicula verii îmi scorojește capul și genunchii, mă trag sub stejarul ce face umbră modestei căsuțe, pe scaunul preferat al lui Pompeo Dulcibeni. Închid ochii și îngân rondoul lui Devizé: o dată, de două, de trei ori, cu toate că știu de fiecare dată că e și mai șters, mai nesigur, mai departe de adevăr.

Acum câteva luni i-am scris lui Atto. N-aveam adresa lui din Paris, așa c-am trimis scrisoarea la Versailles, în speranța că îi va fi transmisă. Scontam pe faptul că la curte, celebrul abate castrat și consilier al Regelui Preacreștin n-are cum să nu fie cunoscut. L-am asigurat de profundul meu regret de a mă fi despărțit de el fără să-i exprim sentimentele de recunoștință și devotament. I-am oferit serviciile mele, implorându-l să binevoiască a le accepta, declarându-mă slujitorul său umil și credincios. I-am semnalat apoi că am scris aceste memorii, bizuindu-mă pe jurnalul acelor zile, jurnal de care Atto n-avea nici cea mai mică bănuială. Din păcate nu am primit încă răspuns. Încât, în ultimul timp, o îndoială chinuitoare a prins să-mi adumbrească gândurile.

Ce-i va fi spus Atto Regelui Preacreștin, după ce s-a întors la Paris? Să fi reușit oare să disimuleze secretele regale pe care reușise să le descopere? Sau, dimpotrivă, și-a plecat ochii, presat de întrebări, lăsându-l pe rege să ghicească faptul că era custodele a nenumărate infamii? Așa se face că, uneori, îmi închipui o pândă în puterea nopții pe vreo uliță mărginașă, un strigăt sufocat, pașii sicarilor fugind și corpul lui Atto zăcând în noroi și sânge…

Sunt pur și simplu o cobe. Luptând cu propriile închipuiri, n-am

încetat totuși să trag nădejde. Și-n timp ce-aștept să sosească poșta de la Paris, murmur când și când câteva versuri din vechiul său maestru, *seigneur* Luigi:

Speranza, al tuo pallore
so che non speri piu.
E pur non lasci tu
di lusingarmi il core…[26]

Addendum

Dragă Alessio,

ați ajuns în fine la sfârșitul lucrării celor doi buni prieteni ai mei. Vă revine acum dvs. să faceți ultimul pas care o va aduce în mâinile Sf. Părinte. În vreme ce încredințez hârtiei aceste rânduri, mă rog ca Sf. Duh să vă inspire lectura și hotărârea ce-o veți lua.

Au trecut deja aproape patruzeci de ani de când am primit prin poștă dactilogramele cuprinzând istoria de la Donzello și a slujbașului pitic. Cum era și normal, am crezut la început că era vorba de o lucrare în care domina fantezia. Sigur, cei doi autori se folosiseră, cum și spuneau, de un document istoric: memorialul inedit al unui băiat de la han la anul 1699. În plus, am putut să apreciez, ca preot și om de carte, exactitatea istorică a ceea ce s-a spus despre abatele Morandi și Campanella, despre janseniști și iezuiți, despre vechea Companie a Rugăciunii și Morții, precum și despre acum dispăruta mânăstire a celestinilor, bizarele credințe care circulau în veacul al XVII-lea în materie de spovedanie și miruire. În fine, nu puținele licențe lexicale, ca și o anume dezinvoltură în citatele latine, învederau indiscutabil limba curentă din veacul amintit. Mai mult, personajele reproduceau adesea fără măsură limba și terminologia autorilor de tratate baroce, inclusiv cele mai greoaie afectări ale acestora.

Lăsând însă la o parte aceste puține observații, cât anume era născocire? Îndoiala era inevitabilă, și asta nu doar din cauza cutezătoarei și uneori mirobolantei intrigi, ci și datorită descrierii celor doi protagoniști care, așa cum s-a mai spus, aminteau de acel duet de anchetatori cel puțin tradițional, format din Sherlock Holmes și ajutorul său narator Watson, ca să nu mai vorbim de cuplul Poirot și Hastings din Agatha Christie, care și ei își desfășoară cercetările mai ales în locuri închise (trenuri, vapoare, insule), un loc închis fiind și hanul Donzello.

Pe de altă parte, nu putem uita că în amintirile lui *Lazarillo* de *Tormes,* datând tot din veacul al XVII-lea, există un cuplu asemănător, compus din profesor și elev, un bătrân și un tânăr. Ce să mai spunem

de Dante și de „maestrul și călăuza” sa Virgil, care-l conduce și-l învață prin galeriile iadului, ducându-ne lesne cu gândul la ulițele strâmte de sub hanul Donzello. Am început atunci să cred că aveam de-a face cu un *Bildungsroman,* cum l-ar califica specialiștii în literatură, în rândul cărora nu cutez să mă număr, un roman de ucenicie redactat sub formă de amintiri. Nu este oare adevărat că naivul băiat de prăvălie devine adult în acele nopți cutreierând subteranele, urmându-l pe Melani și învățăturile sale? Curând însă mi-am dat seama că asemenea considerații, pe cât de provocatoare, nu răspundeau la câteva întrebări: cine este autorul acestei scrieri? Prietenii mei, sau ucenicul? Sau și și? În ce măsură fiecare? Modelele presupuse de mine erau atât de îndepărtate în timp, încât nu mă puteam opri la o ipoteză sau alta. Într-adevăr, de ce m-aș încăpățâna să deslușesc la Aretino, sau și mai bine, în *Decameronul* lui Boccaccio decupajul povestirii pe anume zile – două lucrări va-săzică, ale căror personaje închise din cauza molimei, ca și cele de la Donzello, deapănă poveștile cele mai trase de păr, pentru a-și omorî timpul? Acest model nu putea oare să-l inspire pe anonimul ucenic?

„Cărțile vorbesc întotdeauna despre alte cărți și fiecare istorie povestește o istorie deja povestită”, mi-am spus eu, folosindu-mă de cuvintele nu mai știu cui. După care am pus punct acestui soi de cercetare zadarnică.

În schimb, anumite împrumuturi brutale aruncau umbre și mai întunecate asupra autenticității acestei scrieri: de pildă, una din tiradele prin care Pompeo Dulcibeni se revoltă în contra capetelor încoronate, acuzându-le de jafuri și incesturi, fusese în parte inspirată de un celebru discurs al lui Robespierre, la care autorii înșiși făceau aluzie, lăsându-l pe Dulcibeni în pat *sans culottes,* precum un sanchilot, adică. Semnalez, în fine, nu puținele îndrăzneli, cum ar fi personajele ieșite din comun, Ugonio și Ciacconio. Modelate după figura căutătorilor de relicve, acești vânători care și azi ne infestează țara, își luau numele (ca zișii Baronio și Gallonio) de la celebri eruditi și cercetători ai catacombelor din veacul al XVII-lea. Ca să nu mai vorbim de curtezana Cloridia care, în timp ce ascultă și interpretează visul băiatului, îl pune să se lungească pe pat și i se așază la căpătâi, într-o fățișă și anacronică atitudine de psihanalist.

Cât privește răuvoitoarea reprezentare a personajului papa Inocențiu al Xl-lea, nu părea altceva decât o tentativă stângace de a deforma realitatea istorică. Fiind eu, ca și Papa, originar din Como, cunoșteam bine viața și opera sa, precum și răutățile și calomniile care încă pe când trăia circulaseră pe seama lui în evidente scopuri de propagandă politică, și pe care părintele Robleda le servește aici băiatului. Insinuări de acest soi au fost pe deplin dezmințite de istoricii cei mai serioși. Printre aceștia excelează Papasogli care, prin

masiva sa monografie de peste trei sute de pagini despre Inocențiu al Xl-lea, în anii cincizeci ai veacului trecut, contribuise la înlăturare atuturor minciunilor. Chiar înainte de el, Pastor, nume tutelar în rândul istoricilor Bisericii, aruncase peste bord numeroase suspiciuni.

Aceasta nu era însă singura inadvertență; neverosimilă mi se părea și povestea Supraintendentului Fouquet.

În descrierea băiatului, Fouquet moare în hanul Donzello, otrăvit de Atto Melani pe 11 septembrie 1683, deși în orice manual de școală se poate citi că Supraintendentul a murit în închisoarea de la Pignerol în 1680, și nu la Roma în 1683! Câțiva istorici și romancieri mai fanteziști, ce-i drept, au emis ipoteza că Fouquet n-ar fi murit în temniță, chestiune prea veche și uzată ca să mai insist. Voltaire, care ar fi stat de vorbă cu rudele încă în viață ale Supraintendentului, susținea că nu se va ști niciodată sigur când și unde a murit. Dar mi se părea prea bătător la ochi ceea ce citisem în lucrarea trimisă de bunii mei prieteni, și anume că Fouquet ar fi murit la Roma într-un han, omorât din ordinul lui Ludovic al XlV-lea.

Nu era vorba de o simplă inadvertență, ci de o manipulare a istoriei, pur și simplu, ceea ce mă îndreptățea să arunc la coș acest roman. Oare nu găsisem proba care atesta un fals? Curând însă mi-am dat seama că lucrurile nu erau atât de simple.

Totul deveni și mai tulbure atunci când m-am hotărât să aprofundez figura lui Fouquet. Veacuri la rând Supraintendentul este arătat cu degetul în cărțile de istorie drept prototipul ministrului hoț și corupt. Colbert, dimpotrivă, trece drept model al omului de stat. După Atto Melani însă, onestul Fouquet fusese victima nevinovată a invidiei și dușmăniei mediocrului Colbert. La început am sancționat surprinzătoarea răsturnare ca pe un rod al fanteziei, cu atât mai mult cu cât găsisem în text ecouri din vechiul roman al lui Paul Morand despre Fouquet. Curând a trebuit însă să-mi schimb părerea. Am dat într-o bibliotecă peste un masiv eseu al francezului Daniel Dessert, care acum șaizeci de ani – în baza unor documente – și-a ridicat glasul pentru a-i restitui lui Fouquet gloria meritată și a da în vileag josniciile și comploturile lui Colbert. În admirabilul său studiu, Dessert expunea punctual (dovedind fără urmă de îndoială) tot ceea ce Atto îi istorisește băiatului în apărarea Supraintendentului. Din păcate, așa cum deseori se-ntâmplă cu cei ce pun în discuție mitologii seculare, prețioasa lucrare a lui Dessert fusese condamnată la uitare de breasla istoricilor, pe care Dessert îndrăznise s-o învinuiască de ignoranță și delăsare. E interesant totuși că niciun istoric n-a avut nicicând curajul să-i nege impunătoarea și captivanta contribuție.

Așadar, dramatica istorie a lui Fouquet, așa cum o depănase, îndurerat, abatele Melani, era cu totul altceva decât o simplă invenție narativă. Și asta nu e tot. Continuându-mi cercetările de bibliotecă,

mi-am dat seama că Kircher și Fouquet, ale căror relații nu erau clar dovedite, ar fi putut foarte bine să se cunoască, căci iezuitul (Anatole France o confirmă în cărțulia lui despre Fouquet, ca și, fie și în parte, cărțile înseși ale lui Kircher) a fost într-adevăr interesat de mumiile Supraintendentului.

Până și istoria secretă a izolării lui Fouquet la Pignerol, verificată de mine amănunțit, e rând de rând, adevărată. Regele Soare, într-adevăr, pare să-l fi ținut pe Supraintendent închis, de teama a ceea ce acesta *știa*. Dar ce anume, nu s-a aflat niciodată. Fidelă e și figura alunecosului conte de Lauzun, întemnițat zece ani la Pignerol, unde a reușit să ia legătura în secret (și inexplicabil) cu Fouquet, fiind eliberat imediat după dispariția Supraintendentului. Existau deci solide și documentate rapeluri la realitatea istorică.

„Și dacă totul ar fi fost adevărat?" mi-am spus eu cu mare tulburare, răsfoind dactilograma.

* * *

Fără să dau înapoi, am întreprins încă alte investigații de bibliotecă, în speranța că pot să dau peste vreo eroare grosolană care să probeze falsitatea scrierii celor doi prieteni, și care să-mi îngăduie să închei rapid socotelile. Mărturisesc că mă temeam.

Dar vai, ascunsa mea bănuială nu s-a adeverit. Cu iuțeala fulgerului, țâșnind de prin dicționare, enciclopedii și manuale de epocă, mi se perindară prin fața ochilor, exact cum le citisem – descrierile Romei, măsurile de carantină, toate teoriile despre ciumă, ca și molima de la Londra și Roma, leacurile lui Cristofano, ca și rețetele băiatului; ca să nu mai vorbesc de Ludovic al XlV-lea, Maria Tereza, sticlarii venețieni, și până și șaradele lui Tiracorda sau locația galeriilor subterane din Cetatea Eternă.

Nuiaua arzătoare, interpretarea viselor, doctrinele numerologice și astrologice, legenda cu mamacoca (coca, adică), toate mi se învârteau prin cap, buimăcindu-mă. Ca și asediul și bătălia Vienei, cu secretele tehnicilor de asalt franceze pe care puseseră mâna turcii, precum și inexplicabilele erori strategice ale necredincioșilor, cauză a ruinătoarei lor înfrângeri.

Așa că la biblioteca Casanatense din Roma, încă nevenindu-mi să cred că mă aflam în fața unei copii originale a paginii de Biblie tipărite de Komarek, m-am dat învins. Tot ceea ce citisem se dovedea în chip uimitor, aș zice sfidător de adevărat, până la cele mai mărunte detalii.

Deși contrariat, iată-mă silit să merg înainte. În loc de erori, dădeam de fapte și împrejurări dovedite și adevărate, începeam să mă simt victima unei curse viclene, a unui angrenaj răufăcător, a unei pânze de păianjen în care pe măsură ce pătrunzi, te afunzi tot mai mult.

M-am hotărât să confrunt teoriile lui Kircher. Îi cunoșteam deja viața și lucrările, fără însă să fi auzit vreodată de *secretum pestis,* sau de pretinsul *secretum vitae* capabil să alunge ciuma, și cu atât mai puțin de un rondo în care să fie încifrat respectivul secret. Sigur, citisem și eu, ca și părintele Robleda, *Magnes, sive de arte magnetica* a lui Kircher, unde iezuitul german susține puterea terapeutică a muzicii și propune chiar folosirea unei melodii, compusă chiar de el, drept antidot în contra mușcăturii de tarantulă. Pe de altă parte, știam că în vremurile moderne Kircher fusese uneori taxat de șarlatanerie: în tratatul său despre ciumă, de pildă, afirma că ar fi văzut la microscop bacilii bolii. Dar pe vremea lui Kircher, obiectează azi istoricii, încă nu existau lentile atât de puternice. Așadar, pură născocire?

Dacă așa era, trebuiau culese toate dovezile. În primul rând mi-am limpezit ideile despre străvechea boală numită ciumă: e vorba de ciuma bubonică, cauzată de vibrionul *Yersinia pestis,* care se transmite de la purici la șobolani, și de la aceștia la om. Nicio legătură cu feluritele soiuri de pestă animală sau cu așa-zisa pestă pulmonară ce lovește când și când Lumea a Treia. Cu adevărat surprins am fost când am citit că pesta bubonică nu mai există de câteva secole, și nimeni nu știe de ce. Mi-a venit deja să surâd când am citit că în Europa (și mai întâi în Italia) ciuma a dispărut practic chiar între sfârșitul veacului al XVII-lea și începutul veacului al XVIII-lea, aproape simultan cu faptele de la Donzello. M-așteptam la asta. Teorii asupra misterioasei sale dispariții există, dar niciuna definitivă. După unii autori, meritul revine măsurilor de prevenție sanitară din ce în ce mai avansate pe firul timpului; după alți autori însă ar trebui să fim recunoscători sosirii în Europa a unui *rattus norvegicus* (șoarece maroniu) care l-a eliminat pe *rattus rattus* (șoarecele negru) gazdă de *xenopsilla cheopis,* puricele purtător de bacil pestifer. Se invocă de asemeni meritul noilor construcții de cărămidă și țiglă, care au pus capăt celor din lemn și paie, sau eliminarea coșarelor de grâne, care ar fi alungat șoarecii de prin cotloanele locuințelor. Se insistă în fine și asupra rolului jucat de pseudo tuberculoză, o maladie benignă care are efectul de a imuniza omul în contra ciumei bubonice. Din disputele științifice rezultă însă doar o singurăcertitudine: între secolele șaptesprezece și optsprezece, Europa s-a eliberat în chip misterios de cel mai înveterat flagel al său, exact cum făgăduia Kircher prin cele două secrete.

Coincidențele sporeau și mai tare o dată cu apropierea mea de enigma numită *Barricades mysterieuses,* rondoul care pare a fi recipientul cu *secretum vitae,* așa cum tarantela lui Kircher închide în sine antidotul mușcăturii de tarantulă. Dar chiar la acest punct, Dumnezeu să mă ierte, am avut satisfacția secretă de a scoate la iveală, în fine, o eroare istorică ireparabilă.

A fost de-ajuns de fapt să răsfoiesc un dicționar muzical oarecare,

ca să aflu că *Barricades mysterieuses* nu e lucrarea necunoscutului chitarist și compozitor Francesco Corbetta, așa cum se povestește în lucrarea prietenilor mei, ci a lui François Couperin, celebrul compozitor și clavecinist francez, născut la 1668 și mort la 1733. Rondoul este extras din prima carte de *Pieces de Clavecin,* și menit prin urmare să fie executat la clavecin, și nu la chitară. Și ceea ce conta cel mai mult, el a fost publicat pentru prima dată doar la 1713, adică după treizeci de ani de la peripețiile de la hanul Donzello. Anacronismul comis de cei doi tineri autori era atât de grav, încât le punea lucrarea sub semnul întrebării, atât în privința veridicității, cât și în cea a probității.

Descoperind eu o atât de gravă și surprinzătoare nepotrivire, mi s-a părut că-i pierdere de timp să mai insist asupra restului de urzeli narative. Mi se părea imposibil ca o scriere conținând o asemenea eroare să poată primejdui cu ceva faima glorioasă a Preafericitului Inocențiu al Xl-lea! În clipele de răgaz am mai răsfoit alene paginile acelea, cu gândul mai mult la cei doi autori decât la conținutul povestirii. Neliniștitorul scenariu, plin de bârfe otrăvite privindu-l pe concitadinul meu, Papa, mi s-a părut o provocare fățișă, ba chiar o batjocură. În sufletul meu, până la urmă, învinseră pizma și fireasca neîncredere pe care (mărturisesc) o aveam dintotdeauna față de ziariști.

Au trecut câțiva ani de-atunci. Uitasem aproape complet de foștii mei prieteni și, o dată cu ei, de dactilograme, îngropate într-un sertar prăfuit, departe de ochii lumii, temându-mă că lectura lor ar fi fost un risc pentru oricare alt cititor neavizat. Încă nu puteam să știu cât de înțeleaptă se va dovedi precauția mea.

* * *

Acum trei ani, când am aflat că Sanctitatea sa dorea să redeschidă procesul de canonizare a papei Inocențiu al Xl-lea, nu-mi aminteam nici măcar locul unde sfârșise acel teanc de pagini îngălbenite. Iată însă că în scurt timp m-am pomenit cu ele bătându-mi la ușă.

Întâmplarea a avut loc la Como, într-o umedă seară de noiembrie. În urma insistențelor repetate ale unor prieteni, prezidam un concert organizat de meritoria asociație muzicală din eparhia mea. Spre sfârșitul primei părți cânta la pian nepotul unui vechi camarad de studii. Eram la finalul unei zile obositoare, și până atunci fusesem doar un spectator puțin neatent. Brusc însă un refren insinuant și inefabil m-a tulburat, cum nicio altă muzică n-ar fi reușit s-o facă. Era un dans de inspirație barocă, dar cu accente și armonii visătoare care unduiau de la Scarlatti la Debussy, de la Franck la Rameau. Am fost de când mă știu un iubitor pasionat de muzică bună, și mă mândresc cu modesta mea colecție de discuri. Dacă însă aș fi fost întrebat din care veac veneau acele note atemporale, n-aș fi știut ce să spun.

Când doar la sfârșitul bucății am deschis programul pe care-l uitasem pe genunchi, am citit următorul titlu: *Les barricades mysterieuses.*

Încă o dată povestea băiatului de la Donzello se dovedise adevărată. Muzica aceea avea o putere unică și inexplicabilă de a vrăji, de a emoționa, de a copleși mintea și inima. Ascultând-o, nu-ți mai ieșea din minte. Nu era de mirare că băiatul fusese atât de încântat de ea, și că după ani și ani continuase s-o fredoneze. Misterul *secretum vitae* era încuibărit în alt mister. Ceea ce nu era de-ajuns ca să accept că și restul istoriei era adevărat. Dar era prea mult ca să rezist tentației de a merge până la capăt.

A doua zi de dimineață am cumpărat o costisitoare înregistrare integrală a numeroaselor *Pieces de Clavecin* de Couperin. După ce-am ascultat-o zile-n șir cu mare atenție, concluzia mi s-a părut a fi una singură: nicio compoziție de-a lui Couperin nu semăna cu *Barricades mysterieuses.* M-am dus din nou la dicționare și monografii. Puținii critici care se ocupaseră de subiect erau de acord: Couperin nu compusese nimic asemănător. Dansurile din ale sale *suites* au aproape mereu un titlu descriptiv. *Les sentiments, La lugubre, L'Ame empeine, La Voluptueuse* ș.cl. Alte titluri ca *La Raphaele, LAngelique, Lamilordine* sauza *Castelane* evocau celebre doamne de la Curte, cărora contemporanii se amuzau să le ghicească identitatea. În schimb, nu exista nicio explicație pentru *Barricades mysterieuses.* Un muzicolog chiar definea bucata ca fiind „cu adevărat misterioasă". Ca și cum ar fi vorba de lucrarea unui alt autor. Dar a cui? Presărate cu disonanțe cutezătoare, cu armonii mistuitoare și rafinate, Les *Barricades* n-au nimic de-a face cu stilul sobru al lui Couperin. Într-un ingenios joc de ecouri, anticipări și amânări, cele patru voci ale polifoniei se topesc în mecanica fină a unui arpegiu. Este stilul *brise,* copiat de claveciniști de la cântărețiii din lăută. Iar lăuta este ruda cea mai apropiată a chitarei…

Am început să mă gândesc la ipoteza că *Barricades mysterieuses* îi aparține totuși lui Corbetta. Atunci de unde până unde le-a publicat Couperin, sub semnătură proprie? Și cum de-i căzuse lui în mână?

Conform manuscrisului, autorul rondoului era obscurul muzician italian Francesco Corbetta. Părea pur și simplu o născocire: nici unui muzicolog nu-i trecuse prin minte așa ceva. Exista însă și un precedent grăitor: încă de pe când Corbetta era în viață, n-au lipsit polemici legate de paternitatea unor lucrări ale sale. Corbetta însuși și-a acuzat un elev de a-i fi șterpelit câteva compoziții, și a le fi publicat sub nume propriu. Nu mi-a fost greu să verific dacă Corbetta a fost cu adevărat maestrul și prietenul lui Devizé, caz în care cu atât mai verosimil ar fi fost ca o partitură să treacă de la unul la altul. Pe vremea lor, muzica tipărită era foarte puțină, astfel că muzicienii își

copiau cu mâna lor ceea ce-i interesa.

În 1681, anul morții lui Corbetta, Robert Devizé (sau De Visee, în grafia modernă) se bucura deja de mare faimă în calitate de virtuoz și profesor de chitară, lăută, teorbă și chitară mare. Ludovic al XlV-lea în persoană agrea concertele sale, chemându-l destul de des. Devizé era dorit în cele mai bune saloane de la Curte. Cânta în duet și cu alți muzicieni aplaudați, între care, coincidență, și clavecinistul François Couperin.

Prin urmare Devizé și Couperin se știau și cântau împreună; mai mult decât probabil, făceau schimb de complimente, păreri, sfaturi, poate și de confidențe. Știm că Devizé se amuza interpretând la chitară melodii de Couperin (câteva transcrieri au ajuns până la noi). Nu este exclus ca și Couperin să fi încercat unele *suites* pentru chitară ale prietenului. Inevitabilă de asemeni și trecerea de la unul la altul a unor caiete și partituri. Și poate că într-o seară, pe când Devizé se lăsa îmbrobodit de vreo curtezană, Couperin i-a sustras prietenului chiar acel frumos *rondeau* cu titlu ciudat, cu gândul că i-l va da înapoi cu prima ocazie.

Sub înrâurirea acelei muzici cerești și a misterului care sporea văzând cu ochii, am devorat încă o dată povestirea, însemnând grijuliu pe un carnet fragmentele și circumstanțele de verificat. Știam că doar așa aș fi putut să-mi despovărez inima de umbrele suspiciunii precum că bizara poveste nu era decât o născocire abilă care, contrafăcând adevărul, punea în circulație falsuri. Roadele celor trei ani de investigație le-am strâns în paginile pe care tocmai le citiți.

În cazul în care ați avea nevoie, vă semnalez că dețin reproduceri fotostatice. Mai cu seamă o enigmă nu-mi dădea pace, căci risca să transforme într-un dezastru canonizarea preafericitului Inocențiu Odescalchi. Era marele secret al lui Dulcibeni, obârșia nenorocirilor și adevăratul țel al tuturor uneltirilor sale: Inocențiu al Xl-lea a fost într-adevăr complicele lui Wilhelm de Orania?

Băiatul, din păcate, relatează această problemă doar spre final, când dezleagă enigma lui Dulcibeni. Și nici cei doi prieteni ai mei nu s-au obosit să amănunțească povestea prin alte informații. De ce oare acești jurnaliști sârguincioși, m-am întrebat eu cu imensă dezamăgire, n-au făcut-o? Poate că, am presupus eu plin de speranță, nu reușiseră să găsească mai nimic în contra marelui Odescalchi.

Datoria mea era oricum să cercetez și, scriind negru pe alb, să risipesc orice umbră și calomnie care ar întina imaginea Preafericitului. Am recitit, așadar, destăinuirile lui Dulcibeni făcute băiatului la sfârșitul lucrării.

Datoriile lui Wilhelm față de Papă, cum spusese jansenistul, erau garantate prin averea personală a Prințului de Orania. Dar în ce loc se aflau posesiunile sale? Mi-am dat seama că n-avem nici cea mai mică

idee în privința fiefului lui Wilhelm. În Olanda, cumva? Am pus mâna pe un atlas. Mare îmi fu surpriza când în fine am localizat Orania:

Principatul de Orania se afla în sudul Franței, în inima teritoriului papal de la Avignon, acesta nefiind decât o posesiune a statului Bisericii. Încă din Evul Mediu de fapt, Avignon aparținea papalității. Iar teritoriul de la Avignon era, la rândul său, în inima Franței! Situație cel puțin bizară: principatul de Orania era înconjurat de dușmanul catolic, încer-cuit la rândul său de un alt dușman: Ludovic al XlV-lea, marele adversar al lui Inocențiu al Xl-lea.

Prin urmare, Avignon. Aici trebuia căutat, sau și mai bine, în hârtiile privitoare la Avignon. Mi-am scos un permis special pentru Arhiva secretă a Vaticanului, unde am zăbovit câteva săptămâni. Știam deja de ce aveam nevoie: corespondența diplomatică și administrativă a birocrației vaticane între Roma și Avignon. Am luat la mână grămezi de epistole, în speranța că am să găsesc vreo mențiune despre Orania, Wilhelm, împrumuturi de bani. Nimic și iar nimic; când eram gata să mă las păgubaș, găsesc într-un pachet de scrisori cu totul neinteresante, trei mici fascicule de câte patru pagini datând din 1689, câteva luni după moartea lui Inocențiu al Xl-lea.

De-abia urcase pe Sfântul Scaun noul papă, Alessandro al VlII-lea Ottoboni. Lectura acelor hârtii nu părea accesibilă, vai, decât unor inițiați:

22 7 61811974698 64 48 36
71 37 81 18 73 *67*14 38 69
2610 48 46 31 22 14 76
39 0 71 48 76 98 13 48 76
39 37 71 44 22 41 67 14
0 22 34 13 83 78 89 5
77 44 0 64 0 39 93 14 11
48 97 84 34 48 11 76 0
2499 0 55 0 71 11 37 18 16
34 73 93 39 0 29 22 76 18
22 97 97 37 98 38 2575
5 36 14 34 0 76 13 84 18
79 69 2347 94 18 22 19
19 14 78 2316 97 48 94

36 34 37 14 18 71 71 73
18 22 97 46 39 37 46
88 48 71 19 34 37 76 16 37
19 0 98 46 18 13 13 48 39
93 0 34 94 20 97 14 77 76
37 14 38 69 26 10 555
48 2336 0 55 64 0 16
37 71 73 39 0 16 44 48 16
39 14 19 14 18 81 0 34 31
22 18 16 73 34 48 79 71…

Și tot așa încă douăsprezece pagini, în total douăzeci și patru de coloane ca și cea mai sus reprodusă. Era o scrisoare cifrată, și la prima vedere degeaba mi-am făcut sânge rău să-nțeleg vreo iotă.

Din fericire însă codul folosit în acea misivă era unul și același cu cel de care uza în vremea respectivă secretariatul Statului Vatican. Încât, confruntând acel mesaj cu alte scrisori deja descifrate, am izbutit în cele din urmă să dau o primă transcriere provizorie:

UNSUPUSCREDINCIOSALSFÂNTULUISCAUNȘIBINEVOITOR GENTILOMDEAVIGNONMI-ATRANSMISOSCRISOARE SCRISĂLUIDEUNSUPUSALPRINȚULUIDEORANIA…

Am avut nevoie de două zile de trudă ca să scot o versiune cât de cât corectă și lizibilă a textului. Totuși mi-a fost imposibil să descifrez câțiva termeni care, din fericire, nu erau hotărâtori pentru înțelegerea scrisorii. Care aparținea monseniorului Cenci, vice-ambasadorul Papei la Avignon și care, scriind la Roma, relata o negociere stranie:

Un supus credincios al Sfântului Scaun și binevoitor, gentilom de Avignon, mi-a transmis o scrisoare, scrisă lui de un supus al Prințului de Orania, prin care se dă de-nțeles marea dorință a supușilor acelui Principat de a se supune stăpânirii Sfântului Scaun…

Dacă îmi va vorbi de o anume afacere, voi asculta și voi relata tot ce-mi va spune, și nu voi accepta dar nici nu voi înlătura acel 2657. Se pare că nu există îndoieli în privința consimțământului familiei Orania…

Misiunea mea m-a constrâns să comunic ceea ce știu cu privire la foarte importanta afacere. Foaia anexată conține copia scrisorii mai sus anunțată, care a fost scrisă domnului Salvador, auditor la tribunalul ecleziastic din Avignon, de către domnul Beaucastel, gentilom de Courteson…

Ce se întâmplase de fapt? Domnul de Beaucastel, gentilom din orășelul Courtheson, supus al Prințului de Orania, luase mai întâi legătura cu un preot din Avignon, auditorul tribunalului, Paolo de Salvador, și apoi cu vice-ambasadorul papal Cenci. Beaucastel avea o propunere cel puțin surprinzătoare: principatul de Orania voia să se ofere papalității. Eram uluit: cum era cu putință ca supușii lui Wilhelm

de Orania, în cea mai mare parte protestanți, să dorească oblăduirea Papei? Și cum puteau ei să fie atât de siguri că Wilhelm ar fi consimțit acel lucru?

Scotocind în continuare în corespondența între Roma și Avignon, am găsit și alte scrisori schimbate între Cenci și secretariatul de stat al Vaticanului, și chiar și scrisoarea inițială a lui Beaucastel către Salvador.

Cele câteva scrisori cifrate erau însoțite de versiunea lor decriptată. Nu însă și prima, cea pe care o tradusesem, cea mai importantă de fapt, ca și cum cineva, dată fiind gravitatea cuprinsului, ar fi eliminat descifrarea… în plus, scrisoarea nu se afla laolaltă cu celelalte în teancul respectiv. Deși n-a fost ușor, am reușit până la urmă să pun cap la cap o istorie extraordinară, pe care niciun istoric nu încercase până atunci s-o aducă la lumină.

Motivul pentru care oraniștii voiau să treacă sub drapelul Papei era unul pe cât de simplu, pe-atât de tulburător: Wilhelm de Orania făcuse un munte de datorii, creditat de Inocențiu al Xl-lea.

Iar supușii de Orania, care trebuiseră în câteva rânduri să scoată din pungă bani pentru papalitate, se gândiseră să-și rezolve problemele oferindu-se să fie anexați la Statul Bisericii: „Aici în regat”, scrie monseniorul Cenci, „toată lumea crede cu tărie că prințul de Orania datorează trecutului pontificat mari sume de bani, pentru plata cărora ar putea ceda cu ușurință posesiunea unui Stat atât de puțin rentabil.” Chiar din acest motiv însă, nu toți supușii de Orania erau de acord: „Am dat deja prea mulți bani Bisericii!” protesta domnul de Saint Clément, fostul trezorier al principatului.

În orice caz, propunerea lui Beaucastel a fost tratată cu refuz la Roma. Secretarul de stat, cardinalul Rubini, și nepotul noului papă, cardinalul Ottoboni, i-au dat ordin lui Cenci să respingă jenanta ofertă. Nimic surprinzător: noul Papă nu știa absolut nimic despre acele datorii. În plus, era imposibil – cum i-a scris lui Cenci cardinalul Rubini – ca ilustrul papă Odescalchi să fi împrumutat bani unui prinț eretic…

Eram uluit. Scrisorile pe care le-am găsit în Arhiva secretă vaticană confirmau exact ceea ce-i spusese Dulcibeni băiatului: Wilhelm fusese datornicul lui Inocențiu al Xl-lea, și-n plus, dacă prințul de Orania nu-și achita datoriile, ar fi urmat sechestrarea averilor personale. Fapt e că datoria devenise atât de mare, încât supușii lui Wilhelm crezuseră de cuviință să i se ofere spontan Papei.

* * *

Nu eram însă pe deplin mulțumit. Trebuia să găsesc o confirmare a celor spuse de supușii prințului de Orania. Trebuia să știu cine era de fapt acest Wilhelm, de unde lua banii pentru a-și duce războaiele, și cine finanțase invadarea Angliei. Lucrările despre *glorious revolution,*

cum este azi numită lovitura de stat prin care prințul de Orania a pus stăpânire pe tronul englez, bat apa-n piuă cu același refren: Wilhelm e bun, Wilhelm e puternic, Wilhelm e-atât de idealist și altruist că nici nu vrea să fie rege! Luându-ne după istorici, viteazul Wilhelm pare să trăiască cu aer: atunci cine i-o fi dat cele trebuincioase să lupte cu armatele lui Ludovic al XlV-lea și să le vină de hac? Cineva totuși trebuie să-i fi dat banii pentru provizii, mercenari (pe-atunci alcătuind majoritatea armatelor), tunurile și generalii demni de acest nume.

De fapt, cam toți suveranii europeni amestecați în războaie erau bântuiți de găsirea fondurilor. Dar prințul de Orania avea un avantaj: dacă exista un oraș în care în veacul al XVII-lea banii să circule din abundență, acesta se numea Amsterdam, unde nu întâmplător prosperau băncile cămătarilor evrei. Capitala Provinciilor Unite ale Olandei era cea mai bogată piață financiară a Europei, așa cum știm chiar de la Cloridia și alte personaje de la Donzello.

În câteva lucrări serioase de istorie economică am citit că, pe vremea lui Wilhelm de Orania, o mare parte din afaceriștii din Amsterdam erau italieni. Orașul mișuna de nume ca Tensini, Verrazzano, Balbi, Quingetti, dar și Burlamacchi și Calandrini, întâlniți mai demult la Anvers (aproape toți pomeniți de Cloridia sau de Cristofano). Erau genovezi, florentini, venețieni, negustori și bancheri, câțiva dintre ei și agenți ai unor principate și republici italiene. Cei mai întreprinzători reușiseră să pătrundă în cercul restrâns al aristocrației din Amsterdam. Alții se băgaseră serios în rentabilul, dar primejdiosul comerț de sclavi: era cazul lui Francesco Feroni. Cel mai interesant exemplu însă, era cel al boloniezilor Bartolotti: la început umili berari, apoi negustori și în cele din urmă bancheri putred de bogați. Se încuscriseră cu o familie olandeză, până și-au cam pierdut sângele italian. Ei bine, protestanții Bartolotti, în câteva decenii, deveniseră atât de avuți încât și-au permis să finanțeze casa de Orania, împrumutând sume mari de bani mai întâi bunicului lui Wilhelm, după care prințului însuși. Împrumuturile erau garantate uneori prin ipotecarea unor terenuri în Olanda și în Germania. Bani contra terenuri; cum spunea și Dulcibeni, familia Odescalchi încheiase un acord identic cu casa de Orania. O coincidență izbitoare.

Deocamdată știam destule despre negustorii italieni și finanțatorii casei de Orania. Era momentul familiei Odescalchi să fie luată la bani mărunți, lăsând documentele să vorbească.

Aproape c-am pierdut șirul lunilor petrecute în arhiva palatului Odescalchi și în Arhiva de Stat de la Roma; ajutat doar de un tânăr colaborator, chinuiți amândoi de ger și praf, cât era ziua de mare, până la gât în hârtii. Am selectat toate documentele privindu-l pe Inocențiu al Xl-lea, căutând tot ce-ar putea să ne conducă la Wilhelm de Orania: scrisori, contracte, transcrieri, memorii, referate, jurnale,

cărți. Zadarnic.

Trecuse ceva timp de când mă prinsesem în aceste căutări și aveam sentimentul că mă împotmolisem. Eram gata să renunț când mi-a venit în minte relatarea lui Dulcibeni: banii către Olanda plecau via Veneția. Și tot la Veneția exista o filială a întreprinderii familiei Odescalchi: de-acolo trebuia să-mi croiesc o cale.

Din testamentul lui Carlo Odescalchi, fratele mai mare al lui Benedetto, am aflat că bunurile familiei rămăseseră mereu *comune și indivize* între cei doi. Adică ceea ce era al unuia, era și-al celuilalt. Iată de ce s-ar fi putut crede că Papa era sărac lipit pământului, luându-te după hârtiile care-l priveau. Așadar, doar socotind averile fratelui său aș fi putut să aflu la cât se ridica adevărata sa avere.

Carlo Odescalchi era de fapt pilonul activității economice a familiei: îi administra foarte însemnatele posesiuni din Lombardia; în plus, conducea de la Milano filiala de la Veneția, unde lucrau doi procuratori. M-am apucat deci să caut cele două registre de inventar al averilor pe care Carlo le pomenea în testament. Aveam în mână rezolvarea problemei. Cu condiția ca ele să cuprindă și lista datornicilor, printre care să fi dat de Wilhelm de Orania. Dar, vai, nici urmă de inventar. M-am uitat atunci și prin registrele personale ale lui Carlo. În masivele tomuri legate în piele, păstrate de fratele Preafericitului Inocențiu până la moarte și acum conservate în Arhiva de Stat din Roma ieșeau la iveală tranzacții și schimburi colosale: milioane și milioane de scuzi. Doar o mică parte din operații înregistra tranzacții comerciale, încasări de impozite, taxe de închirieri, restul fiind exact ce mă interesa: sute de operații financiare, cele mai multe făcute de la Veneția de cei doi procuratori Cernezzi și Rezzonico, cărora le reveneau provizioanele aferente. Inima mi-o luă razna când am văzut că majoritatea operațiunilor avea o singură adresă: Olanda. Ajunsesem deja în centrul nervos al chestiunii. Din 1660 și până-n 1671, Carlo Odescalchi ordonase vărsăminte în diferite valute dinspre Veneția în Olanda în valoare de 153.000 de scuzi, o sumă aproape egală cu întregul, giganticul deficit anual al Statului ecleziastic (173.000 scuzi) la momentul alegerii lui Benedetto ca papă.

Pe parcursul a circa nouă ani, din 1660 până-n 1669, familia Odescalchi trimiteau 22.000 de scuzi bancherului Jan Deutz, fondator și proprietar al uneia din cele mai mari bănci olandeze. Familia Deutz era pur și simplu stăpână pe o parte din Olanda, nu numai datorită uriașelor bogății acumulate, ci și funcțiilor în guvern la toate nivelurile, ca să nu mai vorbim de înrudirile și legăturile matrimoniale cu vârfurile clasei dominante olandeze. Marele Pensionar Jan de Witt, preceptorul și mentorul tânărului Wilhelm al III-lea era cumnatul lui Jan Deutz. Jan Deutz junior, fiul și asociatul bancherului, fusese membru al Consiliului municipal din Amsterdam între 1692 și 1719.

Câteva urmașe ale familiei Deutz se căsătoriseră cu primari, generali, negustori și bancheri olandezi. Era doar începutul. Din iunie până-n decembrie 1669 alți 6.000 de scuzi sunt trimiși de Odescalchi unei companii, în care acționar era Guglielmo Bartolotti, nu altul decât finanțatorul lui Wilhelm de Orania. Era dovada fără drept de apel: Odescalchi trimitea bani către Bartolotti, iar aceștia îl împrumutau pe Wilhelm, banii trecând astfel din seifurile viitorului papă în cele ale casei de Orania.

Cu cât băteam mai insistent, cu atât ușile se deschideau mai abitir. Procuratorii venețieni ai familiei Odescalchi trimiseseră între noiembrie 1660 și octombrie 1665 încă 22.000 de scuzi unui anume Jean Neufville. Care Neufville, cum era și normal, făcea parte din anturajul lui Wilhelm: fiica sa Barbara s-a măritat cu Hiob de Wildt, secretar al Amiralității din Amsterdam, și apoi amiral general prin bunăvoința lui Wilhelm de Orania în persoană. De fapt, acești de Wildt erau legați dintotdeauna de casa de Orania: bunicul lui Hiob, Gillis de Wildt, fusese numit membru al Consiliului orășenesc din Haarlem de către prințul Maurice de Orania. În schimb, Hiob de Wildt fu cel ce-a strâns finanțările pentru invadarea Angliei din 1688 și, după urcarea lui Wilhelm pe tronul britanic, a fost răsplătit cu funcția de reprezentant personal al prințului în Olanda.

În fine, în octombrie 1665, o mică sumă este expediată de procuratori și către compania lui Daniel și Jan Baptista Hochepied, primul fiind membru al Consiliului din Amsterdam, precum și director al Companiei de comerț cu Levantul, adică plămânul negoțului și finanțelor Olandei eretice și protestante.

Totul era adevărat, Dulcibeni nu inventase nimic. Olandezii creditați în taină de către Odescalchi erau exact cei pe care jansenistul îi arătase cu degetul. Corespundeau până și detaliile: pentru a nu lăsa urme, banii erau trimiși către prietenii casei de Orania de cei doi intermediari venețieni ai familiei Odescalchi, Cernezzi și Rezzonico. Când și când, într-adevăr, Carlo Odescalchi însemna în registrele mari că operația cutare se făcea pe numele de Cernezzi și Rezzonico, dar banii erau ai lui. Prin urmare, și ai fratelui său.

În cele din urmă am dat și peste plățile către negustorul de sclavi Francesco Feroni: 24.000 de scuzi în zece ani, între 1661 și 1671. Mă întreb cât profit au adus aceste împrumuturi, sursă a acordului tacit al familiei Odescalchi față de pretențiile lui Feroni asupra fiicei lui Dulcibeni. Și lista continuă. Odescalchi împrumutaseră bani și genovezilor Grillo și Lomellini, titulari ai monopolului regal spaniol de negoț cu sclavi, prieteni și finanțatori, și ei, ai lui Feroni.

Am controlat câte mii de scuzi au fost trimise în fiecare an în Olanda de familia Odescalchi, și iată rezultatul:

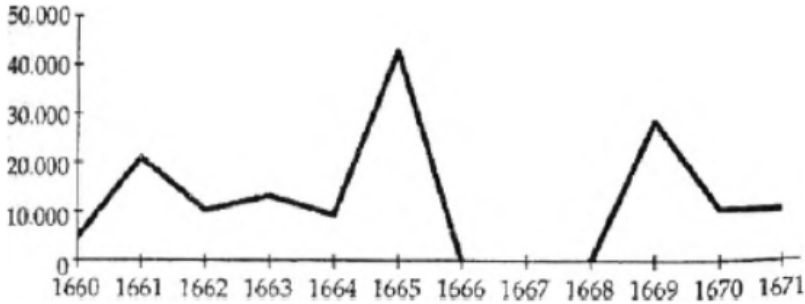

Banii erau folosiți cu siguranță la finanțarea războaielor. Fapt confirmat de date: în 1665 de pildă, când vărsămintele ating nivelul maxim de 43.964 de scuzi, Olanda declară război Angliei. Truda mea ar fi fost mult ușurată dacă aș fi putut să confrunt registrele mari ale lui Carlo Odescalchi cu corespondența sa comercială. Încă o dată, spre surpriza mea, scrisorile dintre anii 1650 și 1680 care trebuiau să învedereze numele debitorilor olandezi, nu se găseau nici în Arhiva de Stat din Roma, și nici în cea de la palatul Odescalchi, singurele locuri unde se păstrează documentele de familie. De acest soi de dispariție bizară am mai avut parte în cursul aventurii mele. Ludovic al XlV-lea stipendia la Roma o iscoadă de rang înalt: cardinalul Alderano Cybo, colaborator foarte apropiat al lui Inocențiu al Xl-lea. Cybo transmisese francezilor o informație deosebit de prețioasă: secretarul de stat al Vaticanului, Lorenzo Casoni, avea legături de taină cu prințul de Orania.

Adevărat sau fals, fapt e că la sfârșitul veacului al XVIII-lea, volumele de corespondență ale lui Casoni, conservate la Vatican, au fost sustrase de mâini necunoscute.

* * *

Până și cele mai triste și jenante amănunte din dactilogramele foștilor mei prieteni s-au dovedit adevărate. Nu e cu putință, îmi spusesem la-nceput, ca Inocențiu al Xl-lea și familia sa să dispună de Cloridia ca de un lucru propriu, astfel încât s-o dea cadou lui Feroni, ca niște negustori de sclavi oarecare!

Dar după ce-am citit câteva studii serioase, a trebuit să mă răzgândesc. Familia Odescalchi, asemeni multor altor familii de viță veche, avea și ea sclavi. Prin urmare, nimic neobișnuit că Livio Odescalchi, nepot al Pontifului, era stăpânul lui Ali, un băiat de cincisprezece ani, născut la Smyrna, iar Preafericitul Inocențiu al Xl-lea îl avea pe Selim, un negrișor de nouă ani. Dar asta nu era tot. În 1887, eminentul arhivist Giuseppe Bertolotti a publicat într-un periodic de specialitate, *Rivista di disciplina carceraria,* un amplu studiu asupra sclaviei în Statul Bisericii, din care se profila un portret cel puțin surprinzător al Preafericitului Inocențiu, cu siguranță altul decât în biografiile sale.

Toți papii, până-n epoca barocă și chiar după, au recurs la sclavi cumpărați sau capturați în război, folosindu-i fie ca vâslași pe galerele pontificale, fie în scopuri private. Dar obligațiile semnate de Inocențiu al Xl-lea în materie de sclavi erau de departe cele mai nemiloase, remarcă Bertolotti, care se îngrozește dinaintea „contractelor de negustor de carne vie" subscrise de Pontif. După ani și ani de muncă inumană, acești robi, nemaifiind buni de muncă, cereau să li se redea libertatea. Drept răsplată a eliberării, papa Odescalchi pretindea tot ce ei agonisiseră până atunci. Astfel, Salem Ali din Alexandria, bolnav de ochi și declarat inapt de medic, pentru a se smulge din lanțurile galerelor pontificale era bun de plată: 200 de scuzi pentru seiful papal. Ali Mustafa din Constantinopol, cumpărat pentru galerele din Malta cu 50 de scuzi, suferind de „felurite dureri și sciatică" și prin urmare inapt de muncă, contribui la tezaurul public vatican cu 300 de scuzi. Mamut Abdi din Toccado, în vârstă de șaizeci de ani, din care douăzeci și doi de sclavie, trebuie să achite 100 de scuzi. Ibrahim Amur din Constantinopol își răscumpără libertatea cu 200 de scuzi. Mamut Amurat de la Marea Neagră, 65 de ani și bolnav, scapă doar cu 80 de scuzi. Cei ce n-aveau bani erau lăsați să aștepte până ce moartea dezlega problema. Tot acest timp erau izolați în temniță, unde medicii aveau mult de lucru cu acele trupuri doborâte de muncă, de lipsuri, de oribile buboaie și răni vechi de zeci de ani.

Îngrozit de ceea ce citisem, am vrut să merg la documentele folosite de Bertolotti, care le definea „lesne de consultat". Eșec și de data asta: dispăruseră pur și simplu. Acele hârtii trebuiau să se afle în Arhiva de Stat din Roma, sub titlul de *Acta Diversorum* ale economului și vistiernicului Camerei Apostolice, anul 1678. Volumele economului acoperă toți anii până la 1677, dar nu și anul 1678, după care continuă cu 1679. În privința vistiernicului, un singur volum de diverse grupează actele de la 1676 până la 1683. Dar și aici, nici urmă de anul 1678.

* * *

Belua insatiabilis, bestie nesătulă, nu astfel îl numea Mălachia în profeția sa pe Inocențiu al Xl-lea?

La capătul unor luni petrecute tușind în pulberea manuscriselor din veacul al XVII-lea, mi-a căzut în mână o tipăritură *Epistolario Innocenziano:* o sută treizeci și șase de scrisori adresate de-a lungul a două-zeci de ani de Benedetto Odescalchi nepotului Antonio Maria Erba, senator milanez. În elanul său devoțional, răbdătorul îngrijitor al epistolarului trebuie că nu și-a dat seama ce mană cerească oferea presei tipografice. E vorba de scrisori particulare, e-adevărat; dar chiar de-aici, din corespondența de familie, reiese samavolnicul caracter al omului, și al relației sale cu banii. Acte cadastrale și terenuri, moșteniri, amanetări, procese de despăgubire, sume de pretins,

executarea forțată a debitorilor. Fiecare frază, fie care rând, fiecare însemnare e otrăvită de gândul numai și numai la bani. Cu excepția câtorva mărunte dispute de familie și vești privind sănătatea unor rude, în scrisorile lui Inocențiu tronează obsesia banului. De care sunt legate și multele sfaturi de genul acesta: să nu dai banul din mână, sau dacă l-ai dat cu-mprumut, cum să-i faci pe datornici să ți-l dea înapoi.

E mai bine să n-ai de-a face cu tribunalele, cugetă Papa într-o scrisoare din 1680, dar dacă vrei să-ți recapeți banii dați, trebuie să fii tu primul care intentează proces; pentru a ajunge la o-nțelegere e întotdeauna timp. Impetuozitatea Papei pare totuși să-i pună pe gânduri până și pe cei mai apropiați lui. Dintr-o adnotare de mână a nepotului Livio, în jurul anului 1676, reiese că ar trebui găsit „un administrator care să preia și să răspundă de afacerile întreprinderii, căci dacă Papa se încăpățânează să facă totul de capul său, sănătatea sa va fi la mare cumpănă".

Patima banului îi mistuie până și trupul.

* * *

Dragă Alessio,

așadar știu acum. Zi după zi memorialul ucenicului de la Donzello s-a prefăcut sub ochii mei în realitate. Secretele pe care Pompeo Dulcibeni i le dezvăluie băiatului și care îi motivau tentativa de asasinat sunt întru totul adevărate. Preafericitul Inocențiu a fost complicele ereticilor protestanți în dauna catolicilor. El i-a îngăduit lui Wilhelm de Orania să invadeze Anglia, știind că doar așa îl va face să-i restituie datoria. Același papă Odescalchi a fost și finanțator al comerțului de sclavi, având el însuși sclavi și tratându-i cu o cruzime sângeroasă pe cei bătrâni sau muribunzi. A fost un om meschin și avar, incapabil să se ridice deasupra celor pământești, obsedat de câștig și de bani.

Așadar, figura și opera lui Inocențiu al Xl-lea au fost ridicate-n slăvi pe nedrept, prin false argumentări, înșelătoare și trunchiate. Probele au fost tăinuite: inventarul testamentului lui Carlo Odescalchi, scrisorile și chitanțele comerciale din Arhivele Odescalchi pe anii 1650-1680, corespondența secretarului de stat Casoni, obligațiile privind sclavii citați de Bertolotti, precum și alte documente de mine semnalate ca dispărute în chip cel puțin inexplicabil.

Așa se face că minciuna a triumfat în cele din urmă, și finanțatorul ereticilor a fost proclamat salvator al creștinătății. Negustorul lacom a devenit un înțelept administrator, politicianul sadea, un om de stat coerent. Răzbunarea a trecut drept mândrie, zgârcenia drept cumpătare, ignoranța drept simplitate, răul a luat masca binelui, iar binele, dat uitării de toți, s-a prefăcut în pulbere, fum, umbră și neant.

Acum cred că-nțeleg dedicația aleasă de cei doi prieteni ai mei: „Celor învinși". Fouquet a fost unul din ei: Colbert s-a ales cu gloria,

iar el cu infamia. Învins a fost Pompeo Dulcibeni, care n-a reușit să-și facă dreptate: lipitorile lui au dat greș. Învins a fost Atto Melani: a fost silit de Regele Soare să-și ucidă prietenul, pe Fouquet. Și în ciuda peripețiilor, n-a reușit să-i smulgă lui Dulcibeni secretul său. Invins a fost și băiatul de la Donzello, căci pricepând ce e răul, și-a pierdut credința și nevinovăția: cel ce năzuia să se facă gazetar, sfârși prin a se refugia la țară ca truditor al pământului. Și chiar jurnalul, scris cu atâta grijă și străduință, n-a avut o soartă mai bună, fiind dat uitării câteva secole.

Toată frământarea acelor personaje s-a dovedit zadarnică față-n față cu puterile diavolești ale nedreptății care stăpânesc istoria lumii. Eforturile nu le-au fost de folos decât poate propriei ambiții de a descoperi și înțelege ceea ce nimănui nu-i va fi dat vreodată să știe. Le-au fost de folos mai cu seamă să sufere. Dacă vorbim de un roman, acesta e romanul deșertăciunii.

* * *

Sper să-mi fie iertată, dragă Alessio, această răbufnire de care m-am lăsat dus în aceste rânduri din urmă. Am făcut tot ce mi-a stat în putință. Într-o bună zi istoricii vor face restul, bizuindu-se pe noi documente de arhivă și izvoare, învederând scrupulos împrejurările și detaliile.

Dar mai întâi însă îi revine Sanctității sale Papa, și numai lui, să judece dacă lucrarea prietenilor mei trebuie să fie publicată sau nu. Implicațiile tipăririi vor fi numeroase, și nu vor privi doar Biserica Romei. Într-adevăr, cum vor putea oraniștii britanici să defileze, la fel de țanțoși și fuduli pe străzile din Londra și Belfast, cu ocazia aniversării pe 12 iulie a victoriei de la Boyne, prin care Wilhelm de Orania a răpus definitiv forțele catolice, aflând că i-o datorează unui papă. Ce noimă va mai avea sărbătoarea lor extremist-protestantă, mă întreb.

Dacă vechile prevestiri nu mint, Sfântul Părinte va lua acum hotărârea cea dreaptă și inspirată. După profeția lui Malachia, pomenită de părintele Robleda, preaiubitul și longevivul nostru pontif va fi și ultimul papă, și cel mai sfânt: *De Gloria Olivae,* cum îl numește profeția. Îmi veți spune că lista papilor atribuită lui Malachia s-a dovedit de mult a fi falsă și confecționată în veacul al XVI-lea, iar nu în Evul Mediu. Cu toate astea, niciun învățat n-a reușit să explice de ce sunt oricum corecte previziunile despre papii moderni și până-n ziua de azi.

Lista aceea ne spune despre sfârșitul timpurilor: *Fides in-trepida* (Pius al Xl-lea), *Pastor angelicus* (Pius al Xll-lea), *Pastor et nauta* (loan al XXIII-lea), *Flos florum* (Paul al Vl-lea), *De Medietate Lunae* (loan Paul I), *De labore solis* (loan Paul al II-lea), și ultimul, *De Gloria Olivae.* Toți cei 111 pontifi ai profeției au trecut de-acum pragul sfânt. Sfântul

Părinte deci e poate cel care va pregăti revenirea lui Petru pe pământ, când fiecare va fi judecat și orice nedreptate ogoită. Cloridia spusese băiatului că ar fi ajuns la Roma, urmând calea numerelor și oracolul Tarotului: Arcanul Judecății cerea „reparația nedreptății îndurate" și „dreapta judecată a urmașilor". Dacă profeția lui Malachia spune adevărul, a venit timpul când acestea se vor petrece.

De prea multe ori istoria a fost lezată, trădată, călcată în picioare. Dacă nici acum nu se va interveni, dacă nu se va spune adevărul răspicat, dacă scrierea prietenilor mei nu va fi difuzată, este foarte posibil ca dispariția probelor să continue, ca scrisorile lui Beaucastel și ale monseniorului Cenci să fie rătăcite, puse din greșeală în alt fascicul, sau ca registrele mari ale lui Carlo Odescalchi să dispară fără vreo explicație, ca și alte numeroase hârtii.

Știu, dragă Alessio, cât de mult respectați scadențele pe care funcția vi le impune. Tocmai de aceea am credința că veți transmite cu cea mai mare sârguință Sanctității sale acest dosar, astfel încât să poată aprecia și dispune un *imprimatur* priincios chiar și în al doisprezecelea ceas.

NOTE

Donzello

Hanul Donzello a existat în realitate. Am putut localiza exact unde era clădit, datorită recensământului *Stati animarum* (efectuat anual de Paște de către preoții din Roma) de la vechea parohie Santa Maria în Posterula și bisericuța din apropiere. În secolul al XlX-lea, biserica și mica piață cu același nume au fost demolate o dată cu îndiguirea Tibrului, dar registrele de recensământ au fost conservate și se pot consulta la arhiva de istorie a vicariatului din Roma.

Vechiul han se găsea chiar acolo unde precizează băiatul: un mic edificiu de veac XVI la începutul străzii via dell'Orso, situat azi la numerele 87 și 88. Intrarea principală e o frumoasă fațadă din piatră cioplită; alături se vede o poartă mare cu arcadă prelungă prin care la 1683 se intra în sala de mese a hanului, devenită acum intrarea unui magazin de antichități. Clădirea a fost cumpărată și restaurată acum câteva decenii de o familie care locuiește acolo și azi și închiriază apartamentele libere. În urma unor informații cadastrale, am putut să mă conving că de la 1683 și până azi, clădirea din via dell'Orso a trecut prin câteva transformări, fără însă să i se schimbe radical înfățișarea. Ferestrele de la parter și de la etajul întâi, de pildă, azi nu mai au grilaje; mansarda a devenit un al treilea etaj, dominat de o

terasă. Rândul de ferestre dinspre ulița de pe colț cu via dell'Orso a fost în întregime zidit, lucru încă vizibil. Turnulețul în care ar fi locuit curtezana Cloridia a fost lărgit cât să devină un etaj propriu-zis. La celelalte etaje au rămas în picioare doar zidurile de structură, în vreme ce pereții despărțitori au fost mutați de mai multe ori în cursul veacurilor. N-a supraviețuit nici cămara care tăinuia scara secretă de acces în galeriile subterane; în locul ei a fost construită *ex novo* o nouă coloană de apartamente în vremuri mai recente. Una peste alta, hanul e încă prezent, ca și cum timpul ar fi încremenit pe loc. Cu puțină imaginație, sub acele vechi ferestre s-ar putea auzi încă glasul mânios al lui Pellegrino sau bombănelile părintelui Robleda.

Timpul a fost milos și cu alte documente, hotărâtoare pentru cercetările mele. În fondul Orsini al arhivei istorice capitoline am dat peste un valoros registru al oaspeților de la Donzello până la anul 1682. Volumul, ocrotit de o grosieră copertă de pergament, poartă acest titlu scris de o mână nesigură: *Carte în care este însemnat fiecare venit să locuiască la Hanul doamnei Luigia de Grandis Bonetti, la Orso.* La interior, o însemnare manuscrisă confirmă că hanul era numit *la Donzello*. Din același registru al clienților apar multe coincidențe surprinzătoare. În relatarea băiatului se spunea de fapt că proprietăreasa, doamna Luigia, se sfârșise de moarte violentă, atacată de doi țigani. Ei bine, registrul hanului se întrerupe brusc la 20 octombrie 1682. Și se pare că în jurul acelei date hangița Luigia Bonetti ar fi avut într-adevăr parte de un accident. Fapt e că nu se mai știe nimic despre ea până la 29 noiembrie, ziua morții (lucru verificat de mine în actele de deces de la parohia Santa Maria în Posterula).

Dar asta nu e totul. Nu mi-a venit să-mi cred ochilor când, în registrul de oaspeți de ladonzello am datp este câteva nume deja familiare: Eduardus Bedford, douăzeci și opt de ani, englez; Angelo Brenozzi, douăzeci și trei, venețian; Domenico Stilone Priàso, treizeci de ani, napoletan, cazați la han între 1680 și 1681. Cei trei tineri, așadar, erau persoane în carne și oase, ei locuiseră cu adevărat la Donzello, încă pe când mai trăia doamna Luigia, și înainte de sosirea băiatului adus de Pellegrino.

Am încercat să dau și de urma băiatului, care, din păcate, în jurnalul său, nu-și spune numele, dar și de urma stăpânului său, Pellegrino de Grandis.

Băiatul spune că a fost tocmit la han în primăvara lui 1683, pe când Pellegrino, venit de la Bologna cu nevastă-sa și cele două fete, se cazase provizoriu aproape de Donzello, „așteptând ca micul edificiu să se elibereze de câțiva chiriași în trecere".

Ei bine, toate corespund. În *Stati animarum* se pomenește că, în primăvara respectivă, Donzello găzduia câteva familii de chiriași; peste câteva pagini apărea pentru prima oară un oarecare Pellegrino

de Grandis, din Bologna, bucătar, și nevasta Bona Candiotti împreună cu fetele. Mai jos, un băietan de douăzeci de ani, numit Francesco. Să fi fost el ucenicul pitic de la han?

Un an mai târziu, în clădirea de la Donzello dăm peste alți chiriași: semn că stricăciunile pricinuite de surparea descrisă de băiat spre sfârșitul povestirii s-au reparat, dar Pellegrino nu mai apare ca hangiu. Urmele celor doi, ale hangiului și ale ajutorului, dispar.

Personaje și documente

Giovanni Tiracorda a fost unul din cei mai reputați medici pontificali și l-a tratat în mai multe rânduri pe Inocențiu al Xl-lea. Cum am putut să verific (și de data asta datorită recensământului de la Santa Maria în Posterula) locuia într-adevăr în via dell'Orso, în vecinătatea hanului, împreună cu consoarta Paradisa și trei servitoare. Figura sa grăsună și jovială, așa cum e descrisă de băiat, corespunde exact cu caricatura pe care i-o face Pier Leone Ghezzi, conservată la Biblioteca Vaticana. Până și cărțile, mobilele, obiectele prețioase și planul casei lui Tiracorda corespund în cele mai mărunte detalii inventarului de bunuri, anexat la testamentul medicului, consultat de mine la Arhiva de Stat din Roma. Chiar și caracterul capricios al nevestei, Paradisa, pare să fi fost adevărat. Cele câteva documente privindu-l pe Tiracorda, scăpate de prădăciunea trupelor napoleonice și aflate azi la Arhiva Pio Sodalizio dei Piceni din Roma, mi-au oferit prilejul să găsesc un dosar de procese ce i s-au intentat Paradisei după moartea soțului ei. Din câteva expertize rezultă că femeia nu era în deplinătatea facultăților mintale.

În privința numelui lui Dulcibeni, am găsit destule mărturii în orășelul marchigian Fermo, cu ocazia celor două vizite făcute acolo; din păcate, nicio sursă nu a confirmat existența cuiva în veacul al XVII-lea cu numele de Pompeo. În schimb, ni s-a certificat existența la Napoli a unui important cerc de janseniști, probabil cel din care ar fi putut face parte și Dulcibeni.

La Archivio mediceo din Florența am putut verifica aproape în întregime istoria lui Feroni și Huygens: revenit în Toscana din Olanda, Francesco Feroni avea de gând să facă o nuntă cu mare pompă pentru fiica lui, Caterina. Numai că fata era îndrăgostită nebunește de Antonio Huygens din Köln, mâna dreaptă a tatălui său, astfel încât căzuse la pat cu „febră neîncetată, transformată apoi în friguri". Cu toate astea, Huygens continuase să lucreze pentru Feroni, ducându-se în cele din urmă să preia filiala din Livorno. Nici de data asta jurnalul nu se abătuse de la adevăr.

În ceea ce-l privește pe medicul Cristofano din Siena, mi-au căzut

în mână doar referințe despre tatăl său cu același nume, reputatul inspector sanitar Cristofano Ceffini, aflat în activitate în vremea ciumei de la Prato, în 1630. A dat și o *Carte a Sănătății,* cu o listă de prescripții de care oficianții sanitari trebuiau să țină seama în caz de ciumă.

Luigi Rossi, maestrul lui Atto Melani, a trăit la Roma și la Paris, unde i-a fost prieten și mentor lui Atto. Toate versurile pe care abatele le fredonează fac parte din cântecele sale. *Seigneur* Luigi (cum se scrie pe partiturile originale risipite prin bibliotecile Europei) nu s-a îngrijit nici-când să-și tipărească aplaudatele lucrări, pentru care suveranii timpului făcuseră o adevărată pasiune. Fapt e că Luigi Rossi, deși era considerat în veacul al XVII-lea cel mai mare compozitor european, căzu brusc în uitare încă din zorii noului veac. N-am găsit în comerț decât două înregistrări cu melodiile de dragoste, dar am avut și o șansă: cuprindeau exact piesele pe care le cântă Atto, având eu astfel ocazia să ascult pe îndelete acele uimitoare cântece.

Gazeta astrologică a lui Stilone Priàso, cu care se tot frământă ucenicul de la Donzello, a fost publicată la 1682 și se poate consulta la Biblioteca Casanatense din Roma. Cu adevărat neliniștitoare este, mărturisesc, prezicerea autorului în ceea ce privește data bătăliei de la Viena: septembrie 1683. Este vorba de un mister pur și simplu, menit să rămână astfel.

La aceeași bibliotecă Casanatense, datorită profesionalismului și extremei amabilități a bibliotecarilor, am reușit să consult și manualul astrologic din care este extras horoscopul Berbecului pe care Ugonio, în timpul străbaterii canalelor subterane, îl declamă pentru Atto și băiat. Micul tratat a fost tipărit la Lyon la 1625, cu un an înainte de nașterea lui Melani: *Livre D'Arcandam Docteur et Astrologue traictant des predictions d'Astrologie.* Ei bine, în cazul lui Atto Melani, predicțiile lui Arcandam s-au împlinit cu o nemaipomenită precizie, inclusiv durata vieții: optzeci și șapte de ani.

Atto Melani

Toate împrejurările vieții lui Atto Melani cuprinse în povestire sunt autentice. Cântăreț castrat, diplomat și iscoadă, Atto a fost la început în serviciul familiei Medici, apoi l-a slujit pe Mazarin și, în fine, pe Regele Soare, pe Fouquet, precum și o seamă de cardinali și familii nobile. Cariera sa de castrat a fost lungă și glorioasă, cântecul său fiind cu adevărat preamărit – cum se și mândrește față de băiat – de către Jean de La Fontaine și Francesco Redi. Citat în toate principalele dicționare muzicale, numele lui Atto apare în corespondența lui Mazarin și în opera unor memorialiști francezi. Povestitorul ne oferă o

bună descriere a lui Atto, fizic și caracterial vorbind, lucru ușor de verificat dacă zăbovim la monumentul funebru ridicat în onoarea sa de moștenitori în capela Melani a bisericii San Domenico din Pistoia. Aceiași ochi cercetători, aceeași cută sfidătoare a buzelor și aceeași gropiță obraznică în bărbie. Marchizul de Grammont l-a definit în memoriile sale pe tânărul Atto Melani „un hazliu care nu ducea lipsă de inteligență". Multele scrisori ale lui Atto, răspândite ca *disiecta membra* prin arhivele principatelor italiene, probează și ele vâna sa jovială și ironică, bârfitoare și spirituală. Tot în scrisori regăsim multe din învățăturile date de Atto băiatului, de pildă doctul (și discutabilul) raționament în baza căruia era absolut legitim ca un rege creștin să se alieze cu turcii.

Ghidul minunilor arhitectonice ale Romei, la care lucra abatele Melani în odaia lui de la Donzello între două aventuri, nu pare deloc a fi o născocire. Ghidul lui Atto, într-adevăr, este foarte asemănător unui manuscris anonim în limba franceză, publicat pentru prima oară în 1996 de o mică editură din Roma, sub titlul *Specchio di Roma barocca* (Oglinda Romei baroce). Anonimul autor al manuscrisului era un abate cultivat și înstărit, bun cunoscător al politicii și cu trecere la curtea papală, misogin și filo-francez. Pare portretul abatelui Melani. Și asta nu-i tot. Autorul ghidului a locuit la Roma între 1678 și 1681, exact ca și Atto, care se-ntâlnește de fapt cu Kircher în 1679. Ca și ghidul lui Atto, acea „Oglindă a Romei baroce" a rămas neterminată. Lucrarea a fost întreruptă o dată cu descrierea bisericii Sant' Attanasio dei Greci. Incredibil, exact cu acest capitol se încheie și ghidul lui Atto Melani, fulgerat de amintirea întâlnirii cu Kircher. Să fie doar o-ntâmplare?

E-adevărat și că Atto se cunoștea cu Jean Buvat, copistul care – cum se spune în povestire – avea grijă de corespondența lui la Paris, imitându-i scrisul la perfecție. Buvat a existat în realitate, fiind copist la Biblioteca Regală, iscusit în a descifra pergamente și caligraf înzestrat. A lucrat și pentru Atto, care l-a recomandat – deși fără succes – pe lângă prefectul Bibliotecii pentru o mărire de leafă (cfr. *Memoire-journal de Jean Buvat,* în *Revue des bibliotheques,* oct. —dec. 1900, p. 235-236). Oricum, lui Buvat istoria i-a dat o soartă mai bună decât lui Atto: în timp ce abatele Melani a fost înghițit de uitare, Buvat are un rol însemnat în Le *chevalier d'Harmental* de Alexandre Dumas tatăl.

Atto și Fouquet

Am dat peste o scurtă biografie a lui Atto, scrisă la câțiva ani după moartea sa, de nepotul Luigi, și din care aflăm că Atto a fost prieten

cu Fouquet, cum putem citi și în jurnalul băiatului.

Supraintendentul, după nepotul lui Atto, a avut cu abatele Melani și o corespondență intensă, despre care, ce-i drept, n-am izbutit să aduc nicio probă. Care au fost, așadar, adevăratele relații dintre Atto și Supraintendent?

Când Fouquet a fost arestat, Atto se află la Roma. Așa cum se amintește și-njurnalul băiatului, fugise de mânia ducelui La Meilleraye, redutabilul moștenitor al lui Mazarin, care văzându-l pe castrat băgându-și nasul prin toate cele în propria casă, i-a cerut regelui să-l exileze. La Paris însă se răspândește zvonul că este amestecat în scandalul Fouquet. De la Roma, în toamna lui 1661, Atto îi scrie lui Hugues De Lionne, ministrul lui Ludovic al XlV-lea. Este o scrisoare plină de tristețe (descoperită de mine în arhiva ministerului de Afaceri Externe de la Paris; originalul e în limba franceză), în care scrisul nervos, sintaxa frământată și greșelile de ortografie dau în vileag chinul copleșitor:

Roma, ultima zi de octombrie 1661

Îmi spuneți că nenorocul meu e fără leac, și că Regele e la fel de mâniat pe mine. Scriindu-mi acestea, e ca și cum mi-ați încredința condamnarea la moarte; ați fost cu osebire neomenos, căci cunoscându-mi nevinovăția, dar și adorația mea pentru Rege, precum și pasiunea mea dintotdeauna în a-l sluji cum se cuvine, n-ați avut nici măcar un cuvânt de îmbărbătare.

Dumnezeu mi-e martor că l-am iubit mult mai mult pe el decât am fost legat de domnul Fouquet, iar de n-ar fi fost așa, cel puțin m-aș considera osândit pe drept pentru o vină recunoscută, având doar mustrări de cuget. Sunt în clipa de față cel mai nefericit tânăr de pe lume, părăsit de orice nădejde, căci pentru mine Regele nu era doar un mare Prinț, ci și o Persoană pentru care elanul iubirii mele întrecea orice închipuire. Nu năzuiam decât să-l slujesc și să-mi merit încrederea, fără să mă gândesc câtuși de puțin la vreo recunoaștere, și pot să vă spun că n-aș fi rămas atâta vreme în Franța, chiar dacă domnul Cardinal (Mazarin) ar mai fi trăit, fără iubirea pe care-o-ncercam pentru Rege.

Sufletul nu mi-e îndeajuns de puternic pentru a îndura o atât de mare nenorocire. Nu cutez să mă plâng, căci nu știu pe cine să învinuiesc, și chiar dacă s-ar părea că Regele mă nedreptățește, nu pot nici măcar să deschid gura, de vreme ce îmi impută pe drept cuvânt corespondența avută cu domnul Supraintendent. A avut toate motivele să mă creadă un ipocrit și un afurisit, văzând că-i trimit domnului Fouquet rezumatele scrisorilor trimise Maiestății sale. Are dreptate să-mi vestejească purtările și termenii de care mă folosesc, când îi scriu domnului Fouquet.

Da, sărmane domn De Lionne, Regele a procedat bine

spunându-vă că este nemulțumit de mine, căci mâna care i-a trădat toate scrisorile merită a fi tăiată, dar în inima mea sunt nevinovat, iar sufletul fără pată. Amândouă i-au fost credincioase Regelui, iar dacă Regele binevoiește să fie drept, trebuie să condamne pe una și să le ierte pe acestea din urmă, căci mâna a greșit dintr-un preaplin de iubire al inimii mele pentru Rege. A greșit fiindcă am fost încercat de o prea mare râvnă de a mă întoarce lângă el, găsindu-mă eu la strâmtoare și de toți părăsit; fiindcă-l credeam pe Supraintendent cel mai bun și credincios ministru al Regelui, ce i se dăruie mai mult decât oricui pe lume.

Iată cele patru motive ce m-au făcut să-i scriu domnului Fouquet, și nu există nici măcar un singur cuvânt pe care să nu-l pot justifica. Iar dacă Regele binevoiește să-mi acorde această șansă, care nu se refuză nici unui vinovat, puneți să mi se verifice toate scrisorile, să fiu interogat, să fiu dus la închisoare, fie și înainte de a fi ascultat, pentru a fi osândit sau iertat, după cum merit.

În scrisorile mele către domnul Fouquet nu se va găsi nimic altceva decât că i-am scris din clipa în care am căzut în dizgrație, ceea ce dovedește că nu l-am cunoscut mai înainte. Nu se va găsi nimic din care să reiasă că mi-ar fi oferit bani sau că m-aș afla printre cei care să primească vreo pensie secretă.

Prin câteva scrisori primite de la el pot foarte bine să demonstrez adevărul, precum și faptul că el, știind motivul care mă făcea să-i scriu, îmi spunea (sincer sau doar să mă flateze) că are de gând să mă sprijine dinaintea Regelui și o să-mi apere interesele.

Iată aici o copie a ultimei scrisori, singura pe care am primit-o de când mă aflu la Roma. Dacă doriți originalul, n-aveți decât să-mi spuneți…

Atto, prin urmare, mărturisește: ori de câte ori îi scria regelui, îi trimitea Supraintendentului o minută a scrisorilor! Erau scrisorile unui agent al Franței, și erau adresate chiar suveranului: un păcat mortal.

Atto neagă însă c-ar fi făcut-o pentru bani. I se adresase lui Fouquet numai după ce căzuse în dizgrație, adică atunci când explodase mânia ducelui de La Meilleraye, iar el avea nevoie de un loc unde să se ascundă (exact ca în relatarea lui Devizé).

Pentru a-și susține pledoaria, Atto atașează o copie a unei scrisori primite de la Fouquet. Este vorba de un document emoționant. Supraintendentul îi scrie castratului pe 27 august 1661, cu câteva zile înainte de a fi arestat. E una din ultimele sale scrisori de om liber.

Fontainebleau, 27 august 1661

Am primit scrisoarea dvs. Datată întâi curent, împreună cu cea a domnului Cardinal N. V-aș fi scris mai curând, dacă nu aș fi avut o gripă care m-a ținut cincisprezece zile la pat, necruțându-mă

decât ieri. Mă pregătesc să plec poimâine cu Regele în Bretagne, și voi face în așa fel încât italienii să nu ne mai intercepteze scrisorile; voi vorbi cu domnul de Neaveaux, de îndată ce voi ajunge la Nantes. Nu vă faceți griji în privința poziției dvs., căci mă ocup în chip special, și cu toate că în zilele din urmă sănătatea nu mi-a îngăduit să mă întrețin ca de obicei cu Regele, n-am uitat să-i fac cunoscut zelul cu care îl slujiți și de care el este foarte mulțumit. Această scrisoare vă va fi înmânată de domnul abate de Crecy, în care puteți avea deplină încredere. Am citit cu plăcere ceea ce-mi transmiteți din partea domnului Cardinal N., și vă rog să-i spuneți că nu-mi voi precupeți eforturile de a-l sluji. Vă mai rog să binevoiți a transmite salutările mele doamnei N, pe care am onoarea s-o servesc cu credință nestrămutată. Tulburarea în care mă aflu în pragul unei călătorii atât de importante mă-mpiedică să răspund mai amănunțit la toate cele cuprinse în scrisoarea dvs. Trimiteți-mi o cerere în legătură cu pensia ce vi se cuvine, și fiți sigur că nu voi șovăi în a vă proba prețuirea pe care o am pentru dvs., dorința de a vă servi.

Dacă într-adevăr Fouquet i-a scris astfel lui Atto (originalul, dacă a existat, a fost pierdut), nu era deloc inspirată ideea de a se dezvinovăți arătând regelui acele rânduri. Prea echivoc ceea ce se-ntâmplă între castrat și Supraintendent, prea încărcat de bănuieli climatul din jurul lor: scrisori interceptate, curier secret, un cardinal N. (poate Rospigliosi, prietenul lui Atto) și o misterioasă doamnă N. (poate Maria Mancini, nepoata lui Mazarin, ex-amanta regelui, aflată și ea la Roma în acele zile?). Suspect e înainte de toate baletul executat de Atto și Fouquet în jurul regelui. Primul transmite tainic propria corespondență cu Ludovic al XlV-lea celui de-al doilea, care, la rândul său, își recomandă prietenul suveranului. Și mai e și pensia în legătură cu care Fouquet promite că-l ajutăpe Atto…

În ciuda scandalului care nu-l cruță, Fouquet nu-și trădează prietenul. În timpul procesului, întrebat fiind despre legăturile dintre ei doi, Fouquet va răspunde evaziv, reușind astfel să-l scutească pe Atto de închisoare, fapt confirmat de procesele-verbale ale audierii, dar și de relatarea lui Devizé în prezența oaspeților de la Donzello.

Ultimii ani ai lui Atto Melani

În ultimii ani, castratul Melani a avut tot mai mult de tras de pe urma singurătății. Probabil și din această cauză și-a sfârșit zilele în casa de la Paris, alături de nepoții săi, Leopoldo și Domenico. Prin urmare poate fi reală, așa cum mărturisește și băiatul de la Donzello, intenția de a-l duce cu el la Paris. Pe patul de moarte, Atto a dispus ca

toate hârtiile sale să fie strânse și duse în casa unui prieten credincios. Știa că în ultimele sale ceasuri casa va fi plină de curioși și profitori lacomi să-i afle secretele. Își amintea probabil episodul pe când el însuși se strecurase în studioul mai puțin prevăzătorului Colbert…

Dedicația inițială

Rita și Francesco îmi spuseseră că au găsit jurnalul băiatului printre hârtiile lui Atto. Ei bine, cum de se nimerise acolo? Ca să pricepem, trebuie recitită atent misterioasa dedicație inițială, adică scrisoarea anonimă, fără expeditor sau destinatar, care precede povestirea ucenicului.

Domnule,

trimițându-Vă acest Memorial pe care în fine l-am găsit, îndrăznesc să sper că Excelența Voastră va recunoaște în străduința mea de a Vă împlini dorințele preaplinul pasiunii și iubirii, ce dintotdeauna m-au făcut fericit, ori de câte ori am putut să vi le mărturisesc…

În ultimele pagini ale povestirii, băiatul, ros de remușcare, îi scrie lui Atto cu speranța de a reînnoda vechea prietenie. Lasă însă să-i scape și faptul că a ținut un jurnal, pe baza căruia a scris un memorial al celor petrecute la han. Băiatul spune că Atto nu i-a răspuns niciodată, ceea ce-l ace chiar să se teamă pentru viața abatelui. Dar noi știm că vicleanul Melani a mai dus-o mulți ani, și prin urmare a primit scrisoarea cu pricina. Ba chiar, îmi închipui strălucirea de plăcere din ochii lui citind acele rânduri, urmată apoi de teamă și în fine de hotărâre: însărcinează un om de credință să se ducă la Roma și să sustragă memoriile băiatului, înainte de a cădea pe mâinile cui nu trebuie. Prea multe secrete dezvăluiau acele pagini și-l acuzau de crime oribile. Dedicația inițială, așadar, ar putea fi scrisă de omul lui Atto, după ducerea la bun sfârșit a misiunii. Iată de ce Rita și Francesco mi-au spus că dăduseră de memoriile băiatului printre hârtiile lui Melani.

Atto și băiatul, s-au mai revăzut ei vreodată? Nu este imposibil ca, într-o bună zi, abatele Melani, mânat de nostalgie, să fi poruncit pe neașteptate valetului să-i pregătească cuferele, căci trebuia să dea o fugă până la Roma…

Inocentiu al XI-lea și Wilhelm de Orania

Documente

Rescrierea istoriei

Eliberarea Vienei la 1683, disputele religioase între Franța și Sfântul Scaun, cucerirea Angliei de către Wilhelm de Orania la 1688 și sfârșitul catolicismului englez, izolarea politică a lui Ludovic al XlV-lea față de alte puteri, întreaga orânduire politică europeană în a doua jumătate a veacului al XVII-lea și în deceniile ce-au urmat: un întreg capitol de istorie a Europei ar putea fi rescris în lumina documentelor ce dezvăluie manevrele secrete ale papei Odescalchi și familiei sale. Pentru aceasta însă e nevoie să dăm la o parte o cortină de tăcere, ipocrizii, neadevăruri.

Inocențiu al Xl-lea a finanțat victoria de la Viena împotriva turcilor cu fondurile Sfântului Scaun. Iată un merit pe care, din punct de vedere istoric, nimeni nu poate să-l nege. Dar, așa cum se poate verificaân registrele mari ale lui Carlo Odescalchi, este adevărat și ceea ce scrie băiatul de la Donzello când își reia jurnalul în 1699: familia Odescalchi împrumuta bani împăratului și în nume personal, ca orice bancheri. Drept garanție a împrumuturilor acceptau butoaie cu mercur (sau argint viu, cum i se spunea atunci), pe care familia Papei îl revindea bancherului protestant olandez Jan Deutz. 75% din încasări revenea familiei Odescalchi, iar restul mergea obișnuiților intermediari Cernezzi și Rezzonico, care de la Veneția aveau grijă discret de întreaga operație. Niciun motiv de glorie, așadar, pentru aceste operații menite să aducă profit. (Numeroase exemple cf. Archivio di Stato, Roma, *Fondo Odescalchi,* XXII A13, p. 265; XXIII A2, pp. 52, 59, 105, 139, 168-169, 220, 234, 242; XXVII B6, n. 11; XXXIII Al, pp. 194, 331)

La moartea lui Inocențiu al Xl-lea, împăratul s-a grăbit să-și arate recunoștința față de familia Odescalchi: căută să-i ofere lui Livio, nepotul Papei, pământuri în Ungaria la un preț de nimic. Operația a fost blocată chiar de Camera imperială, care apreciase ca mult prea generoase condițiile în sarcina lui Livio Odescalchi (R. Grieze, „Livio Odescalchi e il ducato del Sirmio", în *Venezia, Italia e Ungheria fra Arcadia e illumi-nismo,* ed. B. Kopeczi și P. Sârkozy, Budapest, 1982, pp. 45-47). Atunci împăratul i-a vândut lui Livio fieful Sirmium din Ungaria, la prețul de 336.000 de florini. Un preț avantajos, nu-i așa? Era vorba de ținutul cu greu redobândit de la năvălitorii turci, după victoria de la Viena. Capitala imperiului fusese, așadar, salvată cu banii Sfântului Scaun, dar roadele recuceririi reveneau în conturile unui Odescalchi. Pentru a pecetlui acest acord, Livio fu numit prinț al Sfântului Imperiu Roman. Contemporanii și-au dat bine seama că acea strânsă *liaison* dintre împărat și familia Odescalchi ascundea ceva. La 1701, memorialiastul Francesco Valesio *(Diario di Roma,* 11601) notează că „în virtutea unei stranii metamorfoze", fostul ajutor de cameră al lui Livio Odescalchi a fost făcut nici mai mult nici mai puțin

decât „consilier aulic al împăratului cu înalte privilegii”. Dar banii pot cumpăra (aproape) tot. În ultimele pagini de însemnări, băiatul spune că Livio Odescalchi, după moartea unchiului său, Papa, a cheltuit sume enorme pe moșii, palate și vile. Iar după moartea regelui Jan Sobieski, cel care pusese capăt asediului Vienei, Livio a împresurat Varșovia cu bani, încercând (zadarnic) să cumpere tronul polonez. (Cf, de exemplu, *Archivio di Stato,* Roma, Fondo *Odescalchi,* Ap. 38, n. 1, 5, 9,13). Doar așa se explică de ce papa Odescalchi a continuat până la moarte să trimită bani împăratului, chiar și atunci când pericolul turc slăbise: întreaga investiție urma să revină familiei. Puțin conta dacă pentru atingerea scopului ar fi fost nevoit să-l sprijine pe ereticul Wilhelm de Orania. O linie necruțătoare pe care Papa se-ncăpățânează s-o păstreze, până și în cele mai fierbinți momente. Așa cum amintește istoricul Charles Gerin *(Revue des questions historiques,* XX, 1876, p. 428), când Ludovic al XlV-lea și Iacob Stuart îi cer lui Inocențiu al Xl-lea să sisteze finanțările către Viena și să trimită urgent bani trupelor catolice ale lui Stuart, care luptau în Irlanda contra forțelor eretice ale lui Wilhelm de Orania, Papa le răspunde într-un fel care abia acum își dezvăluie noima. El precizează că la Viena duce o „cruciadă perpetuă” în care a avut, ca și înaintașii săi, „un rol personal”. El este cel care furnizează aliaților „propriile galere, proprii soldați și poprii bani”, și apărănu numai integritatea Europei creștine, ci și „interesele sale personale de suveran vremelnic și de prinț italian”. După debarcarea prințului de Orania, Inocențiu al Xl-lea se va trăda printr-o frază revelatoare, amintită de Léopold von Ranke (Englische Geschichte, Leipzig 1870, III 201): *Salus ex inimicis nostris,* salvarea ne vine de la dușmani.

Împrumuturile lui Inocențiu alXI-lea către Wilhelm de Orania

Din păcate, Atto Melani are dreptate atunci când istorisește procesul intentat lui Fouquet: istoria o fac învingătorii. Iar până în ziua de azi, istoriografia oficială a tot învins. Despre Inocențiu al Xl-lea nimeni n-a putut (n-a vrut) să spună adevărul.

Despre împrumuturile lui Inocențiu al Xl-lea către Wilhelm de Orania au vorbit mai întâi unele gazete anonime, puse-n circulație de către francezi, imediat după debarcarea prințului protestant în Anglia. (Cf J. Orcibal, *Louis XIV contre Innocent XI,* Paris, 1949, pp. 64-64 și 91-92) În plus, conform memoriilor doamnei de Maintenon, Papa i-ar fi trimis lui Wilhelm suma de 200.000 ducați pentru debarcarea din Anglia: însă autenticitatea acestui act rămâne dubioasă. Sunt zvonuri puse în circulație de francezi cu scopul fățiș de a-l defăima pe pontif. Născocirile au fost mai apoi răspândite de memorialiști și pamfletari, fără să ofere însă dovezi în sprijinul celor afirmate. Pierre Bayle se dovedi cu toate acestea mult mai defăimător pentru imaginea lui

Inocențiu al Xl-lea: în celebrul său *Dictionnaire historique et critique,* el amintește că Inocențiu se trage dintr-o familie de bancheri și reproduce un comentariu satiric care fusese agățat sub statuia lui Pasquino, în ziua în care cardinalul Odescalchi a urcat la tronul papal: *Invenerunt hominem în telonio sedentem,* adică s-a ales un papă venit de la masa cămătarului. De data asta nu era vorba de o bârfă iscusit manevrată. Bayle, mare intelectual preiluminist, nu putea fi acuzat de josnic partizanat filofrancez. În plus, se afla foarte aproape de faptele de care vorbea (al său *Dictionnaire* a fost publicat la 1697).

Totuși, istoricii nu s-au prea înghesuit să limpezească afacerea, fie și pe urmele lăsate de gazetele clandestine și de Bayle. Adevărul despre familia Odescalchi a rămas astfel eclipsat în câteva scrieri izolate, și în vechiul, prăfosul dicționar al unui filosof olandez renegat (Bayle a trecut de la calvinism la catolicism și invers, ca apoi să renunțe la orice credo).

Estimp, hagiografia a ieșit victorioasă fără să ridice nici măcar un deget, iar Inocențiu trecu în istorie. Faptele păreau incontestabile: la 1683, Viena a fost eliberată datorită celui ce i-a mobilizat pe prinții catolici, trimițând subvenții în Austria și Polonia, din partea Camerei Apostolice.

Inocențiu al Xl-lea este papa cel eroic și ascet care a pus capăt nepotismului, care a însănătoșit starea financiară a Bisericii, care a interzis femeilor să se arate-n public în mâneci scurte, care a sistat nebunia morbidă a carnavalurilor, care a închis teatrele Romei, loc de pierzanie… După moartea sa, se dezlănțuie un potop de epistole din toată Europa: toate casele domnitoare pretind să fie beatificat. Beatificare ce începe încă de la 1714, aceasta și la insistențele nepotului Livio. Martorii care-l cunoscuseră sunt audiați, se strâng documente, se reconstituie episoade biografice, începând cu copilăria. Curând însă apar unele piedici care încetinesc cursul pregătirilor. Sunt semnalate probabil *vechile pamphlets* franțuzești sau acel *Dictionnaire* al lui Bayle: scrieri veninoase, bârfe nedovedite și poate de nedovedit și care totuși, chiar și în cazul unei vieți fără pată, virtuoase și eroice ca aceea dusă de Benedetto Odescalchi, trebuie luate-n seamă. Se bănuie și o opoziție din partea Franței, ce nu vede cu ochi buni preaslăvirea unui vechi și îndârjit dușman. Fapt e că procesul de beatificare, și-așa îngreunat de producerea unor nenumărate și ireproșabile acte premergătoare, bate pasul pe loc. Torentul care pornise impetuos pare să se-mpotmolească.

Deceniile trec. Trebuie să așteptăm până-n 1771, ca să vorbim din nou despre Inocențiu al Xl-lea. Istoricul englez John Dalrymple publică *Memoirs of Great Britain and Ireland,* ocazie cu care se-ntrevede ce anume încetinește beatificarea. Ca să înțelegem teza lui Dalrymple trebuie să facem un pas înapoi și să extindem punctul său de vedere la

panorama politică europeană în ajunul debarcării lui Wilhelm de Orania în Anglia.

În ultimele luni ale lui 1688 se aprinsese în Germania un nou și foarte grav focar de tensiune politică. Se aștepta de câteva luni numirea noului arhiepiscop de Köln, funcție în care Franța voia să-l impună cu orice preț pe cardinalul Fürstenberg. Dacă manevra ar fi reușit, Ludovic al XlV-lea ar fi avut la dispoziție un foarte important cap de pod în Europa Centrală, cucerind astfel o superioritate militară și strategică pe care ceilalți prinți nu înțelegeau s-o accepte. Inocențiu însuși refuzase să-și dea consimțământul, juridic indispensabil, în privința numirii lui Fürstenberg. Intreaga Europă, tot în perioada respectivă, asista îngrijorată la manevrele trupelor lui Wilhelm de Orania. Ce avea de gând Wilhelm? Se pregătea cumva să intervină în contra francezilor pentru a rezolva pe cale militară chestiunea arhiepiscopului de Köln, dând naștere la un conflict îngrozitor în toată Europa? Sau, așa cum bănuiau unii, era pe punctul de a invada Anglia?

Aceasta era teza lui Dalrymple. Wilhelm de Orania l-a făcut pe Papă să creadă că-și asmute trupele în contra francezilor. Inocențiu al Xl-lea, care de mult aștepta să-i pună bețe-n roate lui Ludovic al XlV-lea, căzu în cursă și-i împrumută lui Wilhelm banii pentru întreținerea oștirii. În schimb, Wilhelm de Orania trecu Marea Mânecii și recâștigă Anglia pentru biserica protestantă.

Prin urmare, erezia triumfase datorită banilor Bisericii catolice. Papa, chiar dacă atras în capcană, înarmase un prinț protestant în contra unui prinț catolic. Această ipoteză deja fusese vânturată de gazete anonime de pe vremea lui Inocențiu al Xl-lea și Ludovic al XlV-lea. Dar acum Dalrymple dă la iveală dovezile strivitoare: două lungi și amănunțite scrisori ale cardinalului d'Estrees, ambasador extraordinar al lui Ludovic al XlV-lea la Roma, destinate suveranului francez și lui Louvois, ministrul de război al Regelui Soare.

Conform acestor misive, colaboratorii apropiați ai lui Inocențiu al Xl-lea cunoșteau cu mult înainte adevăratele intenții ale lui Wilhelm de Orania: cucerirea Angliei. Încă de la sfârșitul lui 1687 – cu un an înainte de invadarea Angliei de către căpetenia protestantă, secretarul de Stat de la Vatican, Lorenzo Casoni, s-ar fi întâlnit cu un primar olandez, trimisul de taină al lui Wilhelm. Dar între servitorii lui Casoni se ascundea un trădător, prin grija căruia au fost interceptate scrisorile trimise de Casoni împăratului Léopold I. Din scrisori reieșea că Papa promisese mari sume de bani atât prințului Wilhelm, cât și împăratului Léopold I, în schimbul luptei lor în contra francezilor, susținători ai cauzei arhiepiscopului de Köln. Din scrisorile lui Casoni către Léopold apărea clar și adevărata intenție a lui Wilhelm: invadarea Angliei, despre care miniștrii lui Inocențiu ar fi avut deplină

cunoștință, și nicidecum un conflict în Europa centrală împotriva francezilor. Scrisorile lui d'Estrees dădeau o lovitură mortală procesului de beatificare. Chiar dacă Inocențiu al Xl-lea n-ar fi cunoscut adevăratul plan urzit de Wilhelm, adică nimicirea catolicismului din Anglia, se dovedea fără urmă de îndoială că-l finanțase în scopuri militare, și pe deasupra și împotriva Regelui Preacreștin. O mulțime de istorici, în anii ce-au urmat, prelua scrisorile lui Dalrymple, demolând imaginea lui Benedetto Odescalchi. În plus, apărură îndoieli și în privința unor probleme doctrinale, care complicau și mai mult cursul beatificării; înălțarea la altare a lui Inocențiu al Xl-lea părea iremediabil compromisă.

Se cuvenea să treacă o bucată de vreme, proporțională cu gravitatea acestor împrejurări, înainte ca altcineva să aibă curajul și luciditatea trebuincioasă pentru a aborda din nou problema. De-abia la 1876 un magistral articol al lui Charles Gerin supune Istoria unei cotituri de 180 de grade. În *Revue des questions historiques* Gerin demonstrează riguros și cu belșug de argumente, că scrisorile lui d'Estrees publicate de Dalrymple nu sunt decât falsuri grosolane, de pus pe seama nedezmințitei propagande franceze. Inexactități, erori, inadvertențe și mai cu seamă scandaloase anacronisme, le golesc de orice credibilitate. Ca și cum n-ar fi de-ajuns, Gerin demonstrează că originalele, care după spusele lui Dalrymple ar fi trebuit să se afle în arhivele ministerului de externe parizian, sunt de negăsit. Dalrymple, observă Gerin, recunoscuse cu candoare că n-a văzut nicicând originalele și că a avut încredere într-o copie dată lui de o cunoștință. Contra lovitura dată de articolul lui Gerin, deși limitată la cercurile istoricilor, e dură, căci zeci de autori (inclusiv atât de invocatul Léopold von Ranke, decan al istoricilor papalității) se înfruptaseră voioși din pomenitele *Memoirs* ale lui Dalrymple, fără să-i preocupe verificarea surselor.

Concluzia e inevitabilă. O dată stabilită, falsitatea scrisorilor presupune și, conform unei simetrii oarbe, falsitatea evenimentelor pe care le relatează, și tot ceea ce le contrazice devine adevărat. Dacă acuzațiile provin din documente false, acuzatul devine pe loc nevinovat.

Problema, dezbătută și paradezbătută, a relațiilor între Inocențiu al Xl-lea și Wilhelm de Orania, aparent rezolvată pentru totdeauna de Gerin, va fi pe neașteptate reexaminată de către istoricul german Gustav Roloff la începutul primului război mondial. Într-un articol publicat în 1914 în *Preus-sische Jahrbucher,* Roloff dă la iveală noi documente privindu-i pe Inocențiu și prințul de Orania. Dintr-un raport al unui diplomat de Brandeburg, Johann Gortz, reiese că în iulie 1688, cu câteva luni înainte de debarcarea lui Wilhelm pe coastele britanice, Ludovic al XlV-lea îi ceruse în mare taină

împăratului Léopold I de Austria (catolic, dar aliat tradițional al olandezilor) să nu intervină în cazul în care Franța ar fi invadat Olanda. Léopold însă, știind că prințul de Orania era gata să invadeze Anglia, se trezi încolțit într-o dramatică dilemă: să întindă o mână Franței catolice (dușmănită însă în toată Europa) sau Olandei eretice?

Cel care i-a dezlegat îndoielile, relatează Gortz, ar fi fost chiar Inocențiu al Xl-lea. Papa l-ar fi informat pe Léopold că respinge acțiunile și planurile lui Ludovic al XlV-lea, de vreme ce ele „nu reieșeau dintr-o firească pasiune pentru catolicism, ci din intenția de a arunca peste bord întreaga Europă, și deci și Anglia".

Léopold, despovărat de dilema religioasă, n-a pregetat să încheie și alte pacte de susținere și alianță cu Wilhelm, favorizând astfel invadarea Angliei de către un prinț eretic. Părerea plină de greutate a lui Inocențiu al Xl-lea ar fi ajuns la Viena imediat după atacul prințului de Orania, despre care Papa fusese ținut la curent de către reprezentantul său la Londra, nunțiul D'Adda. Desigur, notează Roloff, scrisoarea lui Inocențiu al Xl-lea către Léopold n-a fost încă găsită, dar nu este greu de crezut că ar fi fost vorba mai degrabă de o rapidă și discretă comunicare orală, mijlocită de nunțiul Vaticanului la Viena.

Același Roloff, oricum, nu este întru totul mulțumit de propria explicație. Trebuie să fi fost și altceva în joc, spune istoricul german: „Dacă Inocențiu ar fi fost un papă din Renaștere, ne-am fi putut explica mult mai ușor comportamentul său prin opoziția politică față de Franța. Dar un astfel de motiv, în epoca de după războaiele religioase, nu mai e suficient." Manevrele Papei păreau sau *trebuiau* să asculte de alte rațiuni, a căror prezență imperativă, deocamdată, abia se conturează.

Partida continuă. În 1926, un alt istoric german, Eberhard von Danckelman, declanșează contraatacul cu gândul de a da bătălia hotărâtoare. În articolul apărut în periodicul *Quellen und Forschungen aus italienis-chen Archiven und Bibliotheken,* Danckelman se ia la trântă cu teza lui Roloff Nu numai că Inocențiu al Xl-lea nu știa nimic despre expediția prințului de Orania, spune istoricul citând o seamă de scrisori ale unor diplomați de la Vatican, dar urmărea cu mare îngrijorare evoluția evenimentelor din Anglia. Și-acum urmează ceva ce ne stă nouă pe inimă. Printr-o ieșire nonșalantă, Danckelman adaugă că în trecut circulaseră zvonuri precum că prințul de Orania ar fi fost dator Papei cu sume mari de bani. Datorii din pricina cărora Wilhelm ar fi avut de gând să renunțe la propriul principat de Orania, în favoarea lui Inocențiu. Sumele respective, precizează istoricul, ar fi fost împrumutate chiar pentru expediția în Anglia.

În cinci rânduri Danckelman aruncă la picioarele cititorului o adevărată bombă. E-adevărat că și Saint Simon în ale sale *Memoires* exprimase acea ipoteză otrăvită (pe care Voltaire o înfierase ca

mincinoasă). Totuși niciun istoric modern, chibzuit și documentat, nu luase în serios ipoteza scandaloasă după care Preafericitul Inocențiu ar fi împrumutat bani prințului de Orania pentru a aboli religia catolică în Anglia.

Până și Roloff de fapt se mărginise să conchidă că Papa știuse de intenția lui Wilhelm de a invada Anglia, dar nu făcuse nimic să-i împiedice faptele. Roloff nu susținuse în vreun fel că Wilhelm a fost finanțat de Inocențiu al Xl-lea. În schimb, Danckelman nu ezitase să dea un nume rațiunilor care, așa cum intuise conaționalul său, călăuziseră mișcările Papei și care-l făcuseră să-l susțină în taină pe Wilhelm: banii.

Ipoteza că Inocențiu ar fi finanțat cucerirea Angliei de către Wilhelm, argumentează Danckelman, se sprijină, cum e și firesc, pe o presupunere: Papa era la curent cu debarcarea iminentă a prințului de Orania, exact ceea ce Roloff credea că a dovedit. O dată urcat pe tronul britanic, Wilhelm ar fi putut în fine să-și onoreze datoriile către Papă, și mai devreme sau mai târziu i-ar fi dat banii înapoi, plus dobânda, ca oricărui cămătar.

Or, Danckelman jură că Papa habar n-avea și n-aștepta nimic de la Wilhelm, de vreme ce o debarcare a prințului de Orania în Anglia era ultimul lucru ce și l-ar fi putut închipui. Dovadă sunt, susține Danckelman, scrisorile din ajunul debarcării, între secretarul de stat, cardinalul Alderano Cybo, nunțiul de la Viena, cardinalul Francesco Buonvisi, și nunțiul de la Londra, Ferdinando d'Adda. Conform epistolelor, Papa este foarte alarmat de manevrele militare ale prințului de Orania, și nimic nu anunță înțelegeri secrete între Sfântul Scaun și Wilhelm. Papa, așadar, nu știe.

Admițând și faptul că Inocențiu i-ar fi trimis bani lui Wilhelm, insistă Danckelman, sumele ar fi trebuit aproape sigur să urmeze filiera nunțiaturii londoneze. Dar vărsămintele dinspre Roma spre Londra, scrupulos examinate de studiosul german, n-au nici în clin nici în mânecă cu Wilhelm. Documentele consultate, conchide împăcat Danckelman, „limpezesc pe deplin chestiunea". Teza lui Roloff e la pământ și o dată cu ea toți cei care au cutezat să afirme că Papa i-a împrumutat bani lui Wilhelm, *quod erat demonstrandum.*

În 1956 are loc în fine beatificarea Papei Odescalchi, poate și cu complicitatea, cum spun unii, a războiului rece. Turcii devin metafora imperiului sovietic, în timp ce papa în funcție se crede continuator al eroului de-acum trei veacuri. Inocențiu al Xl-lea a salvat Occidentul creștin de mareea otomană, Pius al Xll-lea îl ocrotește de ororile comunismului.

Adevărul a trebuit să aștepte prea multă vreme. După cristalizarea versiunii oficiale, istoricii au respectat-o cu un zel cel puțin suspect în a repeta ce s-a spus. Tulburați poate de întrebări prea vechi și totodată

prea noi, și-au aruncat doar un ochi distrat peste genunea misterioasă ce-i leagă pentru totdeauna pe cei doi, prințul care a instaurat în Anglia religia anglicană, și cel mai mare papă al veacului al XVII-lea. Apăreau estimp tot felul de monografii, eseuri și lucrări de diplomă despre depilarea în Evul Mediu, viața de zi cu zi a surdomuților în *ancien regime* sau despre concepția despre lume a morarilor din Galiția inferioară. Dar nimeni n-a catadicsit să dea de capăt acelui mare semn de întrebare din Istorie, să citească onest documentele familiei Odescalchi și ale lui Beaucastel, înghițind praful arhivelor.

Papa mercenar

Realitatea e totuși că nimeni n-a încercat vreodată să relateze adevărul despre Inocențiu al Xl-lea. La Biblioteca Națională Vittorio Emanuele din Roma am consultat o curioasă cărticică scrisă la 1742: *De suppo-sitiis militaribus stipendiis Benedicti Odescalchi,* de contele Giuseppe Della Torre Rezzonico. Scopul autorului e cel de a dezminți o bârfă care se răspândise imediat după moartea lui Inocențiu al Xl-lea: Preafericitul, pe când fusese june, luptase ca mercenar în Olanda în armata spaniolă, având parte de o rană gravă la brațul stâng. Rezzonico susține că pe-atunci, tânărul Benedetto Odescalchi fusese într-adevăr soldat, dar nu ca mercenar, ci în milițiile comunale din Como. Din păcate, autorul se înrudea cu acel Aurelio Rezzonico din Veneția, intermediarul financiar al familiei Odescalchi către Amsterdam; (Cfr. G. B. Di Crollanza, *Dizionario Blasonico,* Bologna, 1886, II 99; A. M. Querini, *Tiara et purpura veneta,* Brescia, 1761, p.319; Dizionario storico portatile di tutte le venete patrizie famiglie, Venezia, 1870, p.106) Tot din păcate, acești Rezzonico se înrudeau cu familia lui Inocențiu al Xl-lea. Întru dezmințirea bârfei privind traseul militar al Preafericitului, ar fi fost de preferat un istoric mai detașat de evenimentele de care vorbește. Dar chiar câteva date reale obligă să ne dorim un examen mai atent.

După Pierre Bayle, tânărul Benedetto Odescalchi, în timp ce combătea ca mercenar în Spania, a fost rănit la brațul drept. Fișele medicale oficiale relatează, ce coincidență, că pontiful a suferit toată viața de dureri crunte chiar la acel mădular.

Dar cu excepția acelui merit, frapează uitarea de decenii care s-a așternut și peste acest aspect obscur al vieții papei Odescalchi. În cartea lui Rezzonico am găsit un cartonaș al bibliotecii, prin care cititorul de dinaintea mea ceruse să vadă volumul. Iscălitura: „Baron v. Danckelman, 16 aprilie 1925.” După el nimeni nu mai răsfoise acele pagini.

Adevăr și fals

Atto Melani, pe drept cuvânt, îl învață pe băiatul de la Donzello: nu întotdeauna cele false mint. De pildă, scrisorile false ale lui d’Estrees, publicate de Dalrymple, văzute în lumina potrivită, aparțin

acestei bizare categorii de documente: deși apocrife, spun adevărul. Nu întâmplător o altă scrisoare, publicată de Gerin (de data asta autentică) trimisă de cardinalul d'Estrees lui Ludovic al XlV-lea pe 16 noiembrie 1688, confirmă legăturile dintre contele Casoni și Wilhelm de Orania:

> *„Cardinalul Cybo […] a aflat că, prin mijlocirea unui călugăr venit din Olanda anul trecut cu scrisori din partea unor misionari din acea țară, cărora li se dădea de-nțeles că Statele [adică Provinciile Unite ale Olandei] vor acorda libertatea de conștiință catolicilor, el [Casoni] căzuse la un soi de înțelegere cu un om al Prințului de Orania în privința acelei libertăți; că acel om se străduia să-l convingă pe misionar că Prințul de Orania avea un mare respect pentru Papă și că era gata să facă orice pentru el; că în ultima vreme acele legături se întăriseră și că neîndoielnic prințul de Orania îl asigurase că n-are decât cele mai bune intenții".*

Împrejurarea relatată de d'Estrees e credibilă, fie și numai din pricină că sursa informației, cardinalul Cybo adică, era un spion în solda lui Ludovic al XlV-lea (Orcibal, *ibidem,* p. 73, n. 337). Iată acum și răspunsul mânios al suveranului francez din 9 decembrie, către d'Estrees:

> *„Dacă ar dori să restabilească bune relații cu mine, Papa ar trebui să renunțe pentru totdeauna la Casoni și la corespondența criminală pe care a întreținut-o cu prințul de Orania."*

Tot apocrife sunt și amintirile doamnei de Maintenon, în care se face vorbire despre împrumuturile lui Inocențiu al Xl-lea către Wilhelm de Orania. Dar nu spun ele adevărul?

Misiunea Chamlais

Așa cum s-a văzut, partida între prințul de Orania, Ludovic al XlV-lea și Inocențiu al Xl-lea se joacă în toamna lui 1688: Wilhelm ține cu sufletul la gură Europa: îi va ataca pe francezi pe Rin, invocând problema arhiepiscopului din Köln, sau va invada Anglia? Papa face pe spectatorul, ca și cum n-ar ști ce va urma. Dar Ludovic al XlV-lea?

Regele Soare, deși nu era un iubitor al păcii cu orice preț, încercase tot timpul să țină evenimentele-n frâu. Cu câteva luni în urmă expediase la Roma un trimis special, domnul Chamlais (Cf *Recueil des instructions donnees aux ambassa-deurs…* ed. G. Hanotaux, Paris, 1888, XVII7) în scopul unei întâlniri cu Papa. Această misiune era atât de secretă, încât nici măcar reprezentanții oficiali ai Franței la Roma nu fuseseră informați. Sarcina lui Chamlais era cea de a fi primit personal de Papă și a-i prezenta un mesaj din partea Regelui Preacreștin, dușmanul său neadormit. Subiectul principal al soliei e ușor de închipuit: ajungerea la un acord cu privire la problema arhiepiscopului de Köln, dezamorsarea bombei cu ceas pusă de Wilhelm de Orania și descurajarea unui conflict care să cuprindă toată

Europa.

Chamlais este primit la Vatican de Casoni, care auzindu-l că vrea să discute cu Papa, și numai cu Papa, din însărcinarea regelui Franței, îl trezește la realitate. Îi arată că el nu e decât un secretar peste cifre, iar pentru o chestiune atât de delicată s-ar cuveni ca solul regal să revină pentru a convorbi cu cardinalul Cybo, prim-ministru al Papei. Chamlais acceptă cu condiția ca nimeni să nu afle de întrevederea lui cu Cybo. Primit de Cybo, Chamlais îi arată scrisoarea pe care Ludovic al XlV-lea i-o încredințase pentru Papă.. I se spune să se-ntoarcă peste două zile, pentru răspuns. Va fi amânat de câteva ori, după care Cybo îi spune că Papa nu-l poate primi. Dar dacă domnul Chamlais dorește, Cybo îi stă la dispoziție, întocmai cum l-ar fi ascultat pontiful însuși…

Inocențiu al Xl-lea știe bine că Ludovic al XlV-lea i-a poruncit lui Chamlais să nu vorbească decât în prezența Papei, în plus, amânările aranjate de oamenii Papei au făcut să se piardă timp prețios. Trimisul special, obosit și ofensat, se-n-toarce-n Franța fără să fi reușit să-l vadă pe Inocențiu al Xl-lea. Ludovic al XlV-lea se-nfurie și mai mult. Diferendul între Roma și Paris în chestiunea arhiepiscopului de Köln nu-și găsește rezolvarea, tensiunea în Germania crește, dând apă la moară astfel trupelor prințului de Orania să rămână pe picior de război. Ca pe urmă să atace… Londra.

Revoluția din 1688

Toate astea nu se epuizează într-o pură discuție academică. Pentru a ne da seama de înrâurirea acelei *glorious revolution,* și prin urmare de comportamentul lui Inocențiu al Xl-lea, să-i dăm din nou cuvântul lui Roloff:

> *„Revoluția prin care la 1688 Wilhelm de Orania l-a răsturnat pe catolicul Iacob a însemnat tot atât de mult cât cealaltă mare revoluție europeană, revoluția franceză de la 1789.*
>
> *Pentru Anglia, venirea prințului de Orania a însemnat nu doar definitiva impunere a credinței evanghelice, dar și instaurarea puterii Parlamentului și a dinastiei Hanovra, aflate la tron până azi. Victoria Parlamentului asupra Monarhiei lui Iacob al II-lea a făcut posibilă afirmarea celor două partide ce și-au disputat guvernul de-a lungul istoriei britanice [adică tories și whigs]. Puterea politică a trecut să dăinuiască în mâinile aristocrației prin naștere și prin bogăție, reprezentând interesul mercantil în general."*

În afară de asta (lucru de care ar fi trebuit să-i pese cel mai mult Papei), în urma victoriei lui Wilhelm au fost înăsprite legile care-i excludeau pe catolici din viața publică; în vremea domniei lui Iacob al II-lea, 300.000 de englezi s-au declarat catolici. La 1780, ei nu mai numărau decât 70.000.

Datoriile lui Wilhelm

Conturile prințului de Orania, iată ce-ar fi trebuit să se pună pe

tapet, încă de la-nceput. În biografiile lui Wilhelm însă, acest capitol fundamental rămâne mereu nebulos: cine i-a finanțat armatele pe care le comanda ca să apere Olanda? Nu există răspuns, și asta numai deoarece întrebarea nu a fost pusă cu suficientă fermitate. Nu era nevoie decât de puțină curiozitate.

Conform episcopului anglican Gilbert Bumet, contemporan și prieten cu Wilhelm, prințul de Orania „veni pe lume în condiții destul de puțin norocoase […]. Afacerile lui personale trecură prin cele mai proaste momente, averea fiindu-i amputată de două mari fiefuri, unul revenind mamei sale, celălalt bunicii, ca să nu mai vorbim de însemnatele datorii contractate de tatăl prințului pentru a ajuta coroana Angliei" *(Bishop Burnet's History ofhis Own Time,* Londra, 1857, p. 212). Burnet avusese un rol activ în pregătirea revoluției de la 1688: fusese printre puținii care cunoșteau planul debarcării în Anglia și i se alăturase lui Wilhelm în momentele cele mai delicate ale „loviturii de stat", inclusiv marșul final asupra Londrei. N-ar fi deloc surprinzător să fi ascuns alte fapte, mai jenante pentru coroana și religia anglicană.

Istoricul german Wolfgang Windelband reproduce o scrisoare a lui Wilhelm către amicul Waldeck, scrisă după urcarea pe tronul englez: „Dacă ați ști ce viață duc eu, cu siguranță m-ați compătimi. Singura mângâiere ce-mi rămâne e că Dumnezeu știe că nu ambiția mă mână de la spate." („Wilhelm von Oranien und das europäische Staatensystem" în *Vom staatlichen Werden und Wesen. Festschrift Erich Marks zum 60. Geburtstag,* Aalen, 1981)

Aceste cuvinte, se-ntreabă surprins Windelband, aparțin ele într-adevăr unui om care și-a îndeplinit visul vieții? Iar eu aș adăuga: aceste cuvinte n-ar putea ele aparține unui individ apăsat de inavuabile probleme financiare?

Supușii britanici nu-l considerau pe noul rege o pildă de cumpătare. Așa cum semnalează von Ranke, în 1689 Wilhelm ceru Parlamentului o rentă personală permanentă, egală cu cea a suveranilor Stuart de dinaintea lui: „Pentru siguranța noastră se cuvine să avem bani la dispoziție." Parlamentul nu-l crezu, și nu-i aprobă decât o rentă anuală, cu precizarea expresă „nicio zi peste". Wilhelm păru adânc deranjat, considerând refuzul ca pe o jignire personală. Dar nu avea nici un mijloc de a se opune. Chiar în perioada respectivă, coincidență sau nu, are loc negocierea secretă între Beaucastel, Cenci și secretariatul de stat al Vaticanului.

Intreaga istorie a casei de Orania, dacă ne uităm bine, e urzită din episoade revelatorii, între care relația prinților protestanți cu banii apare de departe cea mai sensibilă. Cum spune și englezoaica Mary Caroline Trevelyan, „ambițiile lui Wilhelm al II-lea [tatăl lui Wilhelm al Ill-lea] ar fi fost prea puțin afectate dacă, în calitatea de Căpitan

General al Republicii Olandeze, n-ar fi căutat să întrețină o oaste mai mare decât puterea sa de plată". Pentru a găsi banii trebuincioși apărării, Wilhelm al II-lea a ajuns să recurgă la violență, întemnițând în 1650 nu mai puțin de cinci deputați ai Statelor Olandei și declanșând asediul orașului Amsterdam. (G.J. Renier, *William oforange,* Londra, 1932, pp. 16-17)

În 1657, ne spune aceeași doamnă Trevelyan, mama lui Wilhelm al Ill-lea și-a pus amanet bijuteriile personale în Amsterdam, pentru a face față cerințelor fraților ei. Va muri în 1661, ianuarie, în Anglia. În mai, același an, bunica lui Wilhelm, prințesa Amalia din Solms, a deschis o anchetă pentru recuperarea bijuteriilor. Secretarul său, Rivet, i-a scris lui Huygens, secretarul lui Wilhelm, că tânărul prinț „nu vorbește decât de această afacere" (Mary Caroline Trevelyan, *William the Third and the Defence ofholland 1672-1674,* Londra, 1930, p. 22). Dar de ce era atât de interesat Wilhelm de acele nestemate, între care se afla un diamant de 39 de carate în montură de argint? Se grăbea el cumva să răscumpere doar un umilitor împrumut sub gaj? Sau mai curând valoarea de vânzare a bijuteriilor?

Fapt e că prinții de Orania aveau nevoie de mari resurse financiare pentru a-și susține întreprinderile războinice. În timpul pregătirilor debarcării în Anglia, agenții Papei în Olanda aflaseră de strâmtorarea bănească a lui Wilhelm: la jumătatea lui octombrie 1688 (cum relatează Danckelman) informau că, din cauza vântului puternic, 10 sau chiar 12 vase ale flotei lui Wilhelm nu se-ntorseseră de la manevrele din largul mării, prințul de Orania fiind panicat la gândul că orice zi de întârziere a pregătirilor îl costa 50.000 livre.

Nevoia, dacă e urgentă, poate duce la acte nedemne de un prinț, cum ar fi înșelăciunea și trădarea. După istoricul numismaticii Nicolo Papadopoli („Imitazione dello zecchino veneziano fatta da Guglielmo Enrico d'Orange. 1650-1702", *Rivista italiana di Numismatica e scienze affini,* XXIII, fasc. III, Milan, 1910) în veacul al XVII-lea monetăria principatului de Orania falsifica fără vreo jenă ștechinii venețieni, ocolind sancțiunile cuvenite. Când în 1646 matrapazlâcul a fost descoperit, Serenissima Republică Venețiană era prinsă în războiul Candiei în contra turcilor și-și dobândea chiar din Olanda armele și soldații: încât venețienii au trebuit să-și țină gura. Prinții de Orania falsificau până și ducații ungurești, valută curentă în Olanda.

Finanțatorii debarcării în Anglia

Așadar, Wilhelm de Orania era sărac, și pe deasupra veșnic îndatorat și vânător de bani pentru războaiele sale. Să vedem prin urmare cine au fost finanțatorii săi, începând cu cei la vedere.

Faptele politice și militare ale lui Wilhelm, inclusiv invadarea Angliei, erau susținute de trei filiere principale: bancherii evrei, amiraliatul orașului Amsterdam și, în fine, unele familii de patricieni.

Bancherii evrei ocupau o poziție de prim rang în viața financiară a orașului-port și a întregii Olande. Între aceștia se remarca baronul Francisco Lopes Suasso, care dincolo de funcția lui de mediator diplomatic între Madrid, Bruxelles și Amsterdam, îl alimenta cu generozitate pe Wilhelm. După mărturia contemporanilor, bancherul i-a oferit 2 milioane de florini olandezi, fără vreo garanție, comentând împrumutul cu celebra frază: „Dacă o să aveți noroc, știu că o să mi-i dați înapoi; dacă norocul vă va ocoli, consimt să-i pierd." Alte subvenții avu prințul de Orania din partea lui Antonio Alvarez Machado și Jacob Pereira, evrei sefarzi sau *Provediteurs Generaux,* cum el însuși îi botezase. (Cf D. Swet-schinski, N. Schoen-duve, *Defamilie Lopes Suasso, financiers van Willem III,* Zwolle, 1988)

Amiraliatul din Amsterdam și-a adus și el o contribuție însemnată: după istoricul Jonathan Israel, i-a furnizat lui Wilhelm 60% din flota de război și echipajul care a debarcat în Anglia. Estimările epocii vorbesc de 1800 de oameni care în ajunul debarcării erau folosiți prin rotație, zi și noapte.

Au fost și câteva familii olandeze care, deși cu prețul a numeroase greutăți, l-au sprijinit pe Wilhelm. Obsedați de primejdia de a înarma un prinț, observă Israel, patricienii din Amsterdam au făcut astfel încât fondurile oferite de ei pentru flotă să nu apară oficial cu destinația invadării Angliei, ca și cum expediția respectivă ar fi fost afacerea doar a lui Wilhelm, fără implicarea orașului Amsterdam și a Provinciilor Unite. De aceea, Wilhelm trebuia să se spele singur pe cap: răspunderea era numai a lui, ca și datoriile, numai în sarcina lui. Pentru acest scenariu, sumele au fost pasate sub o etichetă fictivă, fără să fi apărut în conturile publice. O parte a finanțărilor, de pildă, a fost deturnată în secret din cele patru milioane de florini pe care Provinciile Unite Olandeze le capitalizaseră cu o lună înainte de debarcare, pentru îmbunătățirea sistemului de fortificații.

Toate astea explică de ce, la sfârșit, bunurile personale ale lui Wilhelm, și prin urmare și principatul de Orania, au fost expuse creditorilor. Pe de altă parte, Wilhelm garanta ca viitor rege al Angliei, ceea ce i-ar fi îngăduit să-și rezolve problemele de datornic. (J. Israel, *„The Amsterdam Stock Ex-change and the English Revolution ofI688LL* în *Tijdschrift voor geschiedenis,* 103 [1990], pp. 412-440)

Familia Bartolotti

Între finanțatorii oculți îi avem pe Odescalchi. Este posibil ca familia Papei să nu fi finanțat direct debarcarea lui Wilhelm în Anglia; cu siguranță însă, trimitea de multă vreme bani casei de Orania pe căi întortocheate și secrete. Cel mai interesant canal folosit în acest scop este familia Bartolotti, despre care Cloridia îi vorbește băiatului de la Donzello la prima lor întâlnire. Erau originari din Bologna, dar în scurtă vreme sângele lor s-a amestecat complet cu cel al familiei van

den Heuvel, numele italian fiind păstrat doar din motive de moștenire.

Bine integrați în aristocrația olandeză, câțiva Bartolotti -van den Heuvel avură acces la dregătorii importante: comandanți de infanterie, regenți ai orașelor sau pastori calvini. Legăturile lor cu păturile stăpânitoare fură în cele din urmă încoronate de căsătoria fiicei lui Costanza Bartolotti, Susanna, cu Constantin Huygens, secretarul lui Wilhelm al III-lea de Orania. (Johan E. Elias, De *vroedschap van Amsterdam,* Amsterdam, 1963,1, 388-389)

Dar înălțarea pe treptele scării sociale nu era posibilă decât celui ce avea o egală ascensiune în planul îmbogățirii. Fapt e că doar în câteva decenii, din rândul acestor Bartolotti au ieșit bancheri redutabili, în măsură să fie de folos celor puternici, între care și casa de Orania. Guglielmo Bartolotti, de pildă, s-a numărat printre 2 milioane de florini cu dobândă de 4%, menit lui Frédéric Enric de Orania, bunicul lui Wilhelm. Aceluiași Guglielmo Bartolotti, bunica lui Wilhelm, Amalia de Solms, îi amanetează bijuteriile de familie.

Fiul lui Guglielmo Bartolotti, care luase numele tatălui său, împrumuta bani cu dobândă și avea drept asociat pe numitul Frederick Rihel (amândoi figurează printre datornicii din registrele mari ale lui Carlo Odescalchi, *Archivio di Stato di Roma, Libri mastri,* XXIII A2, p. 162). Tânărul Bartolotti moștenise de la tatăl său nu numai bani și bunuri imobiliare, ci și titluri de credit. Iar în decembrie 1665, după moartea mamei sale, Guglielrno Bartolotti junior deveni creditorul lui Wilhelm al III-lea de Orania, pe atunci în vârstă de cincisprezece ani. Fapt e că prințul de Orania le datora acestor Bartolotti 200.000 de florini, restituibili pe baza a două obligațiuni. Prima, de 160.000 de florini, era garantată de o ipotecă „pe domeniul Veere și *polderele* sale", adică pământurile asanate, smulse mării. Suma restantă era și ea garantată de o ipotecă, de data asta „pe unele domenii din Germania" unde Casa de Orania poseda într-adevăr câteva proprietăți. (Elias, *ibid.,* I, 390)

Afluxul de bani dinspre familia Odescalchi către Olanda, de fapt pe adresa prințului de Orania, atinge nivelul maxim în anul 1665. E adevărat că în acel moment Wilhelm era încă un adolescent necopt și că doar în aprilie 1666 Statele Generale ale Olandei, roase de neîncrederea față de suveranii ereditari, se vor fi convins să-l adopte cu titlul provizoriu și echivoc de Infante de Stat. La fel de-adevărat e că în cursul celor doi ani ai conflictului anglo-olandez ce izbucnește în 1665, toate schimburile comerciale cu Italia (și prin urmare și tranzacțiile financiare) au sporit simțitor, încât creșterea depozitelor Odescalchi ar fi putut fi consecința unui proces mai general.

Însă nimeni nu poate nega că banii fraților Odescalchi au sfârșit în mâinile aristocrației calviniste din Amsterdam, care îl va sprijini apoi pe Wilhelm și expediția sa navală. În cazul Bartolotti aflăm chiar

negru pe alb *per tabulas de* o scurgere de bani plecând de la Odescalchi și sfârșind cu Wilhelm de Orania. A da bani numiților Bartolotti, pe scurt, era același lucru cu a-i dărui lui Wilhelm.

Să nu uităm apoi că împrumuturile dinspre Odescalchi către olandezi au continuat până la 1671, când Benedetto Odescalchi era de multă vreme cardinal, și se afla deja în cursa alegerilor papale. După 1665, vărsămintele Odescalchi în Olanda încetară brusc. Precauția sau poate ambiția îșI spuseră cuvântul. Ce oare s-ar fi întâmplat dacă s-ar fi descoperit că un cardinal al Sfintei Biserici Romane trimitea bani într-o țară eretică? Cu siguranță un scandal de proporții devastatoare, care l-ar fi terminat. Or, Benedetto Odescalchi nu putea să-și asume astfel de riscuri, mai ales că peste puțină vreme, în iunie 1667, va să ia parte, pentru a doua oară-n viață, la conclav. Numele său, de data asta, era pe lista eligibililor. Dacă i-ar fi trecut prin minte cuiva să dea în vileag scurgerile de bani spre Olanda, el n-ar mai fi fost ales în acel an, și nici în vecii vecilor.

Feroni, Grillo și Lomellini

Lista finanțărilor secrete făcute de Odescalchi e departe de a fi epuizată. În răstimp de zece ani, între 1661 și 1671, familia Papei trimite în Olanda, pe adresa negustorului de sclavi Feroni, suma de 24.000 de scuzi. Și de data asta nu e vorba cu siguranță de tranzacții comerciale, căci în rarele cazuri când ordonă plata mărfurilor, Carlo Odescalchi notează explicit felul de bunuri cumpărate, scadența livrării și toate celelalte detalii. În cazul lui Feroni însă, ca și în cel al olandezilor, este vorba doar de simple depozite de bani. Imprumuturi, și de data asta.

Feroni se dedică negoțului de sclavi între 1662 și 1670. Data cheie este 1664, când coroana spaniolă concesionează celor doi genovezi stabiliți la Madrid, Domenico Grillo și Ambrogio Lomellini, monopolul pentru deportarea de sclavi negri în posesiunile spaniole de dincolo de ocean. Dar anumite turbulențe politice și economice cauzează greutăți financiare celor doi mediatori, care vor fi salvați în două rânduri de intervenția lui Feroni. Într-adevăr, negutătorul toscan varsă în contul lor și în numele regelui Spaniei 300.000 de florini pentru împăratul de la Viena, care aștepta fonduri destinate războiului în contra turcilor. Peste patru ani, adică în 1668, Feroni îi ajută din nou pe Grillo și pe Lomellini, avansând coroanei spaniole 600.000 de pesos pe piața din Anvers. (P Benigni, „Francesco Feroni empolese negoziante în Amsterdam", în Incontri – *Rivista di studi italo-nederlandesi,* 1-1985, 3, pp. 98-121). În cursul acelorași ani, cum am văzut, Feroni primea bani de la Odescalchi care, de altfel, îi finanțau direct și pe Grillo și Lomellini; într-un registru de afaceri al firmei Odescalchi, datat 1669 și conservat în Archivio di Stato din Roma, figurează pe lista debitorilor și cei doi negustori de sclavi din Madrid. *(Fondo Odescalchi,*

XXIII, Al, p. 216; cf și XXXII E 3,8)

Se va obiecta că Feroni nu era numai un negustor de sclavi; începuse cu comerțul de mătase și alcool, și teoretic banii familiei Odescalchi ar fi putut să fie folosiți în tranzacții mai puțin brutale. Nu este însă și cazul lui Grillo și Lomellini, care operau exclusiv în comerțul de sclavi. Datorită sumelor vărsate de Odescalchi și Feroni, cei doi genovezi au reușit să preia controlul asupra traficului de ființe umane, smulgându-l din mâinile Angliei și Olandei.

Interese personale

Nimeni n-a încercat vreodată să facă lumină în privința a ceea ce s-a petrecut între Inocențiu al Xl-lea și Wilhelm de Orania, deși toate documentele erau accesibile. Era de-ajuns să fie căutate. Nimeni nu s-a deranjat s-o facă, și poate nu întâmplător. Cine trebuia să știe, știa. Cine cunoaște arta de a citi printre rânduri, a înțeles pe loc, deslușind denegările lui Danckelman și ale altor istorici favorabili lui Inocențiu al Xl-lea, de ce parte se afla dreptatea. Istoricii care l-au apărat pe Inocențiu al Xl-lea de atacuri și bănuieli nu erau scutiți de condiționări personale. Contele Della Torre Rezzonico care l-a apărat pe Inocențiu al Xl-lea de acuzația de a fi fost în tinerețe mercenar era, cum s-a văzut, înrudit cu familia Odescalchi, precum și urmaș al acelui Aurelio Rezzonico care trimitea în numele acelorași Odescalchi finanțări din Veneția spre Amsterdam. (Cf G.B. Di Crollalanza, *Dizionario Blaso-nico,* Bologna, 1886, 1199; A.M. Querini, *Tiara e purpura veneta,* Brescia, 1761, p. 319; *Dizionario storico portabile di tutte le venele patrizie famiglie,* Venezia, 1780, p. 106)

În privința istoricului german, vom vedea că baronii von Danckelman aveau strânse legături cu casa de Orania încă de pe vremea lui Wilhelm al Ill-lea. În secolul al XVII-lea, un celebru strămoș și omonim al istoricului, Eberhard von Danckelman, fusese institutor la curtea prințului elector Frederic de Brandeburg, înainte de a deveni prim-ministru.

Dar prințul era totodată și un unchi al lui Wilhelm al Ill-lea de Orania, și îi asigurase de mai multe ori spatele în războaiele împotriva Franței. Și tot pomenitul prinț elector de Brandeburg acordase familiei Danckelman titlul nobiliar. Calviniști practicanți, ei nu puteau să admită adevărul: Wilhelm de Orania pusese mâna pe tronul britanic și datorită banilor unui papă, folosindu-se pe deasupra și de politica externă a lui Inocențiu al Xl-lea. Care, ca și Wilhelm, era dușmanul neîmpăcat al lui Ludovic al XlV-lea. În fine, nu putem exclude și anumite avantaje economice care l-au influențat pe Danckelman; familia era originară din comitatul Lingen, cuprins în patrimoniul casei de Orania. După moartea lui Wilhelm, Lingen reveni unchiului său, prințul elector de Brandeburg. (Cf *Kurschners deutscher Gelehrter Kalender,* 1926, II, 374; C. Denina, *La Prusse litteraire sous Frédéric II,*

Berlin, 1971; A. Rosler, *Biogra-phisches Worterbuch)* Ca și ceilalți istorici, Danckelman a ascuns de cititori legăturile sale personale cu personajele despre care se pronunță. Prin recurs la reticențe și artificii, faptele au fost zugrăvite cu premeditată și vicleană părtinire.

La fel de părtinitori au fost și câțiva actori ai acelor împrejurări istorice. Chiar și cardinalul Rubini, secretarul de stat al lui Alexandru al VlII-lea, care l-a obligat pe monseniorul Cenci să nu accepte oferta lui Beaucastel, avea interese personale în afacere. Fapt e că familia Rubini, încă de pe vremea bunicului cardinalului, figura printre datornicii lui Inocențiu al Xl-lea, așa cum reiese clar din registrele lui Carlo Odescalchi. Închiderea rapidă a jenantei istorii legate de împrumuturi și arătate cu degetul la Avignon de către Cenci, era lucrul cel mai înțelept. Rubini știa foarte bine că banii familiei Odescalchi circulaseră într-o mie de direcții. *(Fondo Odescalchi,* XXIII A9, p. 179; XXII A13, anul 1650. Querini, *ibid.,* p.282; G.M. Crescimbeni, *Notizie istoriche degli Arcadi morti,* Rome 1720/ III, 67; T. Riccardi, *Storia dei vescovi vicen-tini,* Vi-cenza, 1786, p. 238)

La fel de bine o știa și un exponent al ierarhiilor vaticane, monseniorul Giovanni Antonio Davia, care în vremea loviturii de stat a lui Wilhelm de Orania se afla în funcția strategică de nunțiu apostolic la Bruxelles. Familia sa lua bani cu împrurnut de la cea a Papei (mărturie stau încă o dată registrele lui Carlo Odescalchi) și, foarte curios, monseniorul Davia n-a avut fierul să priceapă că Anglia urma să cadă în mâna ereticilor. *(Fondo Odescalchi,* XXVII B6; E. Danckelman, „Zur Frage der Mitwissenschaft Papstes Innozenz XI an der ora-nischen Expe-dition", în *Quellen und Forschungen ans italie-nischen Archiven und Bibliotheken,* XVIII-1926, pp. 311-333)

Aceeași ciudată lipsă de reacție a avut și trimisul apostolic la Londra, contele Ferdinando D'Adda care, așa cum au relatat istoricii, n-a fost în stare să întrevadă și să raporteze la Roma uneltirile prin care amicii londonezi ai lui Wilhelm se pregăteau să sprijine dinlăuntru lovitura de stat. (G. Gigli, II nunzio pontificio d'Adda e la seconda rivoluzione inglese" în *Nuova rivista storica,* XXIII-1939, pp. 285-352)

Deși oficiile contelui D'Adda n-au fost dintre cele mai reușite, Inocențiu al Xl-lea (cu care, printre altele, era și înrudit) n-a pregetat să-l avanseze la rangul de nunțiu. Nu cumva aducerea de ponoase era datoria sa?

Problema ebraică

Așa cum am văzut, istoricii au deosebit trei canale de finanțare folosite de prințul de Orania: amiraliatul din Amsterdam, familiile nobile olandeze și bancherii evrei. Banii familiei Odescalchi circulau pe două din ele. Într-adevăr, împrumuturile familiei lui Inocențiu al Xl-lea căzuseră fie în mâinile amiraliatului (reprezentat de Jean

Neufville, numit amiral chiar de Wilhelm de Orania), fie în cele ale aristocrației economico-financiare olandeze, conduse de familiile Deutz, Hochpied și Bartolotti, prezente în registrele lui Carlo Odescalchi.

Pe scurt, două canale din trei erau alimentate de familia Preafericitului Inocențiu. Odescalchi n-aveau pe-atunci decât un singur concurent în materie de subvenții financiare: bancherii evrei. Intâmplător sau nu, între multele măsuri rigoriste introduse de Inocențiu al Xl-lea în timpul pontificatului său, exista și una privind tocmai finanțele. Preafericitul le interzise evreilor, sub amenințarea unor grele pedepse, să se ocupe cu operații bancare, adică exact domeniul în care excelau ai săi. Respectiva restricție, care marca sfârșitul unei lungi perioade de toleranță din partea papilor, pricinui decăderea economică a evreilor din Roma, care până la începutul veacului al XlX-lea fură martori neputincioși ai creșterii neîntrerupte a propriilor datorii și ai prăbușirii veniturilor. În același timp, papa Odescalchi a înființat Muntele de pietate care, deși era o inițiativă meritorie și valoroasă în plan social, i-a lipsit din ce în ce mai mult pe bancherii evrei de resurse și clienți.

Interdicția de a profesa împrumutul cu dobândă a fost introdusă de Inocențiu al Xl-lea în 1682. În același an, bancherul evreu Antonio Lopes Suasso îi acordase lui Wilhelm de Orania un împrumut de 200.000 de *guilders*. O coincidență? Așa cum am văzut, Odescalchi finanțau la Madrid comerțul cu negri, adică pe Grillo și Lomellini. Dar și aici erau concurați de evrei: monopolul lui Grillo era finanțat și de bancherii Lopes Suasso. Din nou un capriciu al hazardului? Toate aceste elemente par să nu fie suficiente pentru a susține că interdicția lui Inocențiu al Xl-lea a fost adoptată în folosul personal. După câteva secole, beatificarea Papei Pius al IX-lea a fost însoțită de înflăcărate polemici datorate antisemitismului său fățiș. Dacă privim mai atent, n-a fost el cel dintâi adversar al evreilor care să fi dobândit onoarea altarelor, ci Papa Odescalchi. Care, spre deosebire de Pius al IX-lea, avea motive concrete și personale de pizmă pe poporul lui Israel. În fine, tot dintr-un capriciu, al nu mai știm câtelea al Istoriei, beatificarea lui Inocențiu al Xl-lea a avut loc sub pontificatul lui Pius al Xll-lea: un alt Papă cel puțin controversat din cauza atitudinii sale față de evrei și care, cum e deja cunoscut, a fost acuzat că ar fi ascuns ceea ce știa despre *Shoah*.

Celelalte finanțări ale familiei Odescalchi în Olanda

În afara finanțărilor destinate lui Wilhelm de Orania, din invocatele registre mai reies și alte scurgeri de bani, demne de a fi aprofundate. De exemplu, cazul lui Henrik și Franciscus Schilders, cărora li se trimit 10.542 de scuzi. Numiții Schilders activau în

domeniul furniturilor militare: Franciscus fusese comisarul proviziilor alimentare ale armatei din Anvers, în Țările de Jos spaniole. În schimb, negustorul italian Ottavio Tensini era furnizorul de secară al armatei spaniole. Asigurător, locator de nave, importator de caviar, seu și blănuri din Rusia, dar și furnizor de medicamente pentru țar, Tensini primește și el bani de la Odescalchi: 11.206 scuzi, între ianuarie 1665 și noiembrie 1670. Erau ei oare folosiți pentru furniturile militare trebuincioase prințului de Orania?

S-ar cuveni de asemeni să se facă lumină și în privința celor peste 11.000 de scuzi trimiși în răstimp de trei ani de Cernezzi și Rezzonico societății comerciale olandeze a lui Giovan Battista Bensi și Gabriel Voet. Dat fiind că această întreprindere nu comercializa numai piei și cereale, ci și arme, este legitim să te-ntrebi dacă nu cumva câteva încărcături de muschete (cu bandulieră din piele de focă, așa cum vindea italianul) să se fi cumpărat din banii catolicilor Odescalchi, ca apoi să între pe mâna soldaților protestanți.

Încă multe alte operații financiare ar merita să fie lămurite. Între acestea, și vărsămintele efectuate începând din 1687 în contul cardinalului austriac Kollonitsch. În arhivele „particulare" Odescalchi se găsesc, într-adevăr, mandate de plată și scrisori de schimb prin care sunt trimiși 3.600 de taleri imperiali lui Kollonitsch *(Fondo Odescalchi,* XXVII, G3). Cardinalul, apărător îndârjit al Vienei în vremea asediului de la 1683, a fost și unul din actorii recuceririi Ungariei. Dar în Ungaria se afla și ducatul Sirmium, pe care împăratul l-a vândut până la urmă lui Livio Odescalchi: nu cumva fiindcă Odescalchi erau și creditorii lui Léopold? Să adăugăm și faptul că în 1692, Livio îl împrumută din nou pe împărat cu 18.000 de florini pentru războiul în contra turcilor cu o dobândă de 6% și cu garanția unei ipoteci pe taxele imperiale din provincia Bolzano *(Fondo Odescalchi,* App. 38 n. 114,1). Ar fi un adevărat ultragiu pentru catolicism să se confirme că ținuturile din Ungaria au fost recucerite cu sângele soldaților creștini, numai și numai pentru a fi vândute ulterior finanțatorilor imperiali: Odescalchi.

Registrul lui Carlo Odescalchi dă la iveală numeroase vărsăminte de bani în contul unor negustori italieni din Olanda și Londra, care i-ar putea interesa pe amatorii de istorie: Ottavio Tensini (socrul lui Feroni), Paolo Parenzi, Gabriel Voet, Giuseppe Bandinucci, Pietrandrea și Ascanio Martini, Giu-seppe Marucelli, Giuseppe Verrazana, Stefano Annoni, Giovan Battista Cattaneo și Giacomo Bostica. Nu sunt încă destul de clare relațiile pe care familia Odescalchi le-a avut cu afaceriștii olandezi și flamanzi Geremia Hagens, Isach Flamingh, Tomaso Verbecq sau Peter Vandeput. Toți aceștia sunt destinatarii unor sume ce ajung la 14.000 de scuzi și pentru care Carlo Odescalchi nu oferă nicăieri motivul expedierii (Cf,

de pildă, *Fondo Odescalchi,* XIII, A2, pp. 1, 84,97-122, 134,146,169,179,192, 220, 244, 254, 263, 300). O cercetare serioasă ar trebui să înceapă cu arhivele notariale din Amsterdam, Londra și Veneția, pentru a se da de urma actelor de constituire a unor societăți comerciale, a contractelor și scrisorilor de schimb aferente.

Jocul împăratului

În amețitoarele circuite de bani care au condiționat secret politica europeană între 1660 și 1700, o poziție de primă însemnătate i se atribuie împăratului Léopold I de Habsburg. Léopold știa foarte bine că banii circulau între intermediarii venețieni ai familiei Odescalchi și bancherii eretici olandezi. Este de-ajuns să aruncăm o privire peste documente arhicunoscute (Hans von Zwiedineck, *Das grăflich Lamberg'sche Familienarchiv zu Schloss Feistritz bei Ilz,* Graz, 1897) ca să ne dăm seama. În timp ce, de la Veneția, Aurelio și Carlo Rezzonico ofereau împrumuturi lui Léopold prin intermediul Camerei imperiale din Graz și revindeau olandezilor butoaiele de mercur primite drept gaj de la împărat, acesta acorda în ianuarie 1666 titlul de baron celor doi intermediari, răsplătindu-i „pentru mai grabnica rezolvare a afacerii". În realitate, prea mari greutăți nu prea existau, de vreme ce inspectorul șef al minelor austriece de mercur, adică veriga financiară imperială, baronul Abbondio Inzaghi, era un concetățean al familiei Odescalchi, provenit, ca și Preafericitul Inocențiu, dintr-o veche familie din Como. Intermediarul de la Viena, între Inzaghi și Rezzonico, nu era altul decât baronul Andrea Giovanelli, văr cu Carlo și Benedetto Odescalchi, care și el primise titlul nobiliar de la același Léopold.

În 1672, anul furibundului conflict între Franța și Olanda, contele Karl Gottfried von Breuner, fiduciarul lui Léopold în probleme economice și militare, propune numirea lui Inzaghi drept agent pentru „viitoarele schimburi comerciale cu olandezii". Împăratul, la rândul său, îi reamintește lui Breuner că are deja o datorie de 260.000 florini față de un anume Deutz, nu altul decât bancherul olandez eretic, căruia Odescalchi îi revindeau mercurul.

Notarul din Como care făcea contractele între Rezzonico, Cemezzi și Inzaghi era un anume Francesco Peverelli (despre care, cf *Fondo Odescalchi,* XXXIII, Al, p. 78; Archivio di Palazzo Odescalchi, ID6, pp. 70,89,352,383). Fapt e că familia Peverelli era compusă și din supuși ai lui Léopold, care printre altele, îi procopsise cu generoase concesiuni în bani și terenuri.

Revenind la restituirea împrumuturilor în contul lui Léopold, știm că era garantată nu doar prin butoaie de mercur, ci și prin veniturile din taxele vamale de la granița imperiului. După moartea lui Carlo și Benedetto Odescalchi, Léopold va continua să se finanțeze oferind drept garanție acele taxe de vămuire, cui altuia dacă nu lui Livio

Odescalchi, nepotul Preafericitului Inocențiu, în schimbul unor imense sume pentru cheltuieli militare.

Pe scurt, *L'affaire* Odescalchi se rezuma la câteva persoane de încredere. Și când există secrete pe termen lung, este mai bine să ai de-a face mereu cu cei deja inițiați. Când, în 1758, un Rezzonico va deveni Papă cu numele de Clément al XlII-lea, va alege ca secretar particular, de ce nu, un Giovanelli.

Asemenea exemple ar putea continua la nesfârșit. E de-a-juns să ne-amintim că banii familiei Odescalchi au intrat pe mâna familiei Bartolotti, înrudită cu Johann Huydecoper, primar de Amsterdam și diplomat acreditat de guvernul olandez la curtea prințului Frédéric de Brandeburg, nimeni altul decât unchiul lui Wilhelm de Orania, al cărui supus era, cine altul decât un anume Danckelman…

Secretul registrelor mari

Mult timp mi-a luat descifrarea înscrisurilor contabile din registrele mari ale lui Carlo Odescalchi. Inființarea registrelor contabile se datorează autorităților venețiene din veacul al XVI-lea, în dorința de a garanta și ocroti comerțul. Totuși, încă de la introducerea ei, respectiva normă a fost abil ocolită chiar de negustori, care și-au transformat registrele în niște liste încâlcite de cifre și nume, alcătuite de contabili de încredere sub directul control al șefului lor, de altfel singurul în stare să le descifreze. Carlo Odescalchi a mers și mai departe, preferând să-și completeze personal registrele și folosind un scris ilizibil. Registrele contabile de familie, ca și cele ale lui Carlo Odescalchi, înglobau și o seamă de secrete oculte și delicate chestiuni personale. Erau ținute sub cheie în ascunzători inaccesibile și adesea distruse în cazul în care ar fi putut să cadă pe mâini străine. (Cf, de pildă, V. Alfieri, *La partita doppia applicata alle scritture delle antiche aziende mercantili vene-ziane,* Torino, 1881) Partida dublă, a cărei tehnică o regăsim, fie și-ntr-o fază rudimentară, în registrele negustorilor italieni, pare să lipsească din înscrisurile contabile ale familiei Odescalchi. Operațiile sunt amestecate, fără a respecta cronologia și nici imputația. Figurează plasamentele, dar nu și rezultatul fiecărei operații în parte și, mai cu seamă, rezultatul total final. Sarcina ne-ar fi fost înlesnită dacă ar fi fost posibilă consultarea jurnalelor întreprinderii, care descriu operațiile, inclusiv intrările de consemnat în registrele mari. Din păcate, jurnalele n-au fost conservate. La fel, inventarul moștenirii lui Carlo Odescalchi, care ar fi putut să ajute la depistarea unor eventuale credite privindu-l pe Wilhelm de Orania, e dispărut fără urmă.

Carlo cel zelos

Biblioteca Ambrosiana de la Milano (fondo Trotti n. 30 și 43) conservă scrupuloasele însemnări zilnice, de nimeni semnalate până acum, ale lui Carlo Odescalchi, de la anul 1662 până la moarte. Din

păcate, nimic nu răsuflă despre afacerile de familie; doar metodice observații cu privire la sănătate, întâlniri cotidiene, condiții atmosferice. La 30 septembrie 1673, ziua decesului lui Carlo, o mână anonimă descrie ultimele clipe ale muribundului: miruirea, asistența spirituală oferită de doi preoți iezuiți, moartea trăită cu sentimente „de adevărat Cavaler". Urmează un scurt elogiu al calităților defunctului: precauție, smerenie, dreptate. Dar mai cu seamă „a fost zelos în a nota toate lucrurile cu mâna sa, ceea ce a folosit ca nimic să nu se nimicească după moarte și să se poată face toate inventarele de mobilier, stabilimente, credite și dobânzi externe".

Lăudându-l pe răposat, anonimul se întinde cu vorba mai mult în privința preciziei cu care ținea și înregistra conturile și hârtiile afacerilor decât în cea a virtuților morale. Un maestru al arhivării, nu altceva, acest „Cavagliere" Carlo Odescalchi. Cum se explică, atunci, că tocmai inventarul moștenirilor și jurnalele registrelor sale nu sunt de găsit?

Tratative secrete

Încă de pe vremea papilor medievali care locuiau nu la Roma, ci la Avignon, micul oraș provensal și câmpiile înconjurătoare (așa-zisul comitat Venaissin) făceau parte din Statul pontifical. Dar în septembrie 1688, disputele între Ludovic al XlV-lea și Inocențiu al Xl-lea au dus la ocuparea reședinței papale de către trupele franceze. După mai puțin de un an, în august 1689, moare Papa Odescalchi. Noul pontif, Alessandro al VlII-lea Ottoboni, a schimbat iute politica înaintașului său, inaugurând o linie fățiș filofranceză. În semn de dezgheț, Regele Preacreștin a consimțit să elibereze Avignon-ul. Spre sfârșitul lui 1689, în orășelul provensal sosise vicelegatul apostolic Baldassare Cenci, cu sarcina de a supraveghea înapoierea teritoriilor pontificale, de a evalua pagubele cauzate de ocupația franceză și de a prelua frâiele administrației locale.

Fapt e că Cenci trebuise să facă față unei situații cel puțin agitate. Dacă pagubele pricinuite de ocupația franceză erau imense la Avignon, lucrurile stăteau și mai rău în principatul învecinat de Orania, domeniul prințului Wilhelm, devastat periodic de incursiunile dragonilor francezi. În plus, prințul de Orania devenise de curând regele îndepărtatei Anglii, încât supușii săi, pe bună dreptate, se simțeau lăsați de izbeliște. Erau în mare parte protestanți, și se temeau pentru ținutul lor, și-așa martirizat de persecuțiile francezilor, politice și militare, alături de cele religioase. Iată de ce, dacă la Avignon revenea pacea, în Orania situația era în fierbere. Pe 7 noiembrie, Cenci raportase la Roma că în vechiul amfiteatru roman din Orania (numit de toată lumea „Le Cirque") avusese loc o adunare a reprezentanților supușilor din principat, hotărâți să-i ofere lui Ludovic al XlV-lea puterea peste domeniul lui Wilhelm. Era vorba de o

manevră disperată: mai bine supus inamicului, decât să-i fie adversar.

În timp ce Cenci era încă pe drum spre Avignon, un prelat din partea locului, Paolo de Salvador, auditor la Tribunalul ecleziastic, primise o scrisoare ciudată din partea unui supus din Orania, domnul Beaucastel, protestant de curând convertit la catolicism și reprezentant al cetățenilor din Orania la curtea din Paris. Scrisoarea cuprindea o propunere cel puțin explozivă: sătui de abuzurile francezilor, locuitorii principatului de Orania doreau de fapt să aparțină papalității. Alarmat de către acel de Salvador și conștient de fragilitatea problemei, Cenci raportează imediat la secretariatul de Stat al Vaticanului. Trebuie acceptată acea propunere, scrie el. Desigur, Orania i s-a oferit Franței de curând. Dar n-ar fi exclus ca Ludovic al XlV-lea să renunțe la principatul lui Wilhelm, dacă Papa s-ar uni cu el în a-l sprijini pe ex-regele catolic Iacob Stuart în contra prințului de Orania, care-i luase tronul Totodată, ar fi destul de jenant pentru Biserică să accepte în dar feuda unui prinț eretic (acum, suveran englez). Cenci propune totuși un pretext: principatul ar putea fi acceptat cu titlu de despăgubiri pentru daunele pricinuite la Avignon de confruntările între catolici și protestanți, care vreme de decenii devastaseră Provența. Secretariatul de Stat ordonă însă vicelegatului de a refuza oferta: Beaucastel să se adreseze lui Ludovic al XlV-lea, care are posibilități mult mai mari de a ocroti principatul de Orania.

Între timp, Beaucastel se prezintă personal la Cenci și, de față cu de Salvador, își repetă oferta. Cenci o respinge, drept care Beaucastel îi răspunde în doi peri, spunând că Sfântul Scaun mai făcuse odinioară o operație asemănătoare și că de fapt, ea posedă comitatul venaissin „în vigoarea unui partaj survenit între regele Franței și Papă după războiul împotriva albigenzilor".

Este o aluzie veninoasă: la răscrucea dintre veacurile XII și XIII, într-adevăr, Provența fusese curățată cu greu de buruiana ereziei (G. Moroni, *Dizionario di erudizione storico-ec- clesiastica,* Venezia, 1840, *ad vocem* „Contado venaissino"). O cruciadă sălbatică și sângeroasă decimase armata prințului Raymond al Vl-lea, seniorul Provenței, învinuit de multă vreme că ar fi răspândit credințele albigenzilor, contrare Bisericii de la Roma. Temându-se să nu fie prins și dat pe mâna Inchiziției, Raymond făgăduise papalității unele teritorii, între care trei castele situate în Comitatul Venaissin, precum și o parte din Avignon. Dacă Raymond ar fi îmbrățișat ideile ereticilor albigenzi, grăia înțelegerea cu Papa, acele bunuri urmau să revină Bisericii. Ceea ce s-a și întâmplat: Raymond va persevera în greșeală sa, drept care va fi declarat eretic și excomunicat. Fiul său, Raymond al Vll-lea, îi urmă în luptă, dar în cele din urmă fu învins pe câmpul de bătaie de către papa Gregorio al IX-lea și suveranul francez, Ludovic al IX-lea Sfântul. Deși prin constrângere, acordul încheiat între Biserică și eretici a fost

onorat: prin tratatul de la Paris din 1228, pământurile și castelele albigenzilor reveniră Vaticanului. Promisiunea lui Raymond făcută Sfântului Scaun nu era urmarea, ce-i drept, a unui împrumut de bani din partea Papei. Dar aluzia lui Beaucastel la un pact între catolici și eretici, plătit de aceștia din urmă cu pământuri, sună destul de insinuant.

Dar să revenim la negocierea secretă între Cenci și reprezentantul Oraniei. După malițioasa aluzie la trecut, lovitura nu întârzie să vină: „Aici în Regat aproape toată lumea crede că prințul de Orania datorează trecutului pontificat mari sume de bani, în contul cărora crede că ar putea să ofere posesiunea unui stat care și-așa nu prea valorează nimic." Prin urmare, Wilhelm de Orania, dator vândut lui Inocențiu, credea că poate să-i dea banii-napoi făcându-i cadou micul principat de Orania care, de fapt, nu-i prea aducea mare lucru, Încă o dată Cenci raportează la Roma acea conversație. Urmează al doilea refuz din partea Sfântului Scaun, încă și mai tăios decât primul. Nu este cu putință ca papa Odescalchi să fi împrumutat bani unui prinț eretic. Dar scandaloasa afirmație stârnește multe guri rele. Fapt e că Cenci adaugă, printr-o nouă scrisoare la Roma, că până și ex-trezorierul lui Wilhelm, domnul de Saint Clément (care despre afacerile prințului vorbea în cunoștință de cauză), își sfătuiește concetățenii să se supună francezilor. Căci, zice fostul vistiernic, ne-am săturat să tot plătim Papei, și e oricum mai suportabil să întreținem trupele lui Ludovic al XlV-lea decât să-i cerem „Sfântului Duh" bani pentru Papă. Ceea ce ar însemna că principatul de Orania fusese supus unor taxe din care să se dea înapoi banii pontifului.

Datoriile lui Wilhelm de Orania către Inocențiu al Xl-lea ies din umbra misterului: trezorierul prințului dă totul pe față, mărturie ce va fi relatată în mare secret de către o sursă (vice-legatul apostolic de la Avignon) care n-are niciun interes să dea curs unor clevetiri otrăvite.

Noul Papă, răspunde secretarul de stat, cardinal Rubini, nu are nicio intenție să primească poporul Oraniei printre supușii săi, în ciuda „voinței unanime" de a se uni cu papalitatea; pontiful nu dorește să sporească numărul supușilor săi. În schimb, regele Franței ar fi avut mult mai multe posibilități de a veni în întâmpinarea nevoilor oamenilor din Orania. Insă, subliniază Rubini, trebuia desmințită cu toată tăria motivația unei astfel de anexiuni: „Prințul de Orania este dator Pontificatului trecut cu mari sume de bani." Negocierea între Cenci și Beaucastel eșuează. Orania rămâne sub tutela Franței.

Această din urmă scrisoare (și numai ea) a fost publicată de Danckelman, dar numai *ad confutandum:* dacă Rubini respinge ipoteza după care Inocențiu al Xl-lea ar fi împrumutat bani unui prinț eretic, arunci e clar că n-au existat niciun fel de împrumuturi! Destul de

viclean, Danckelman a omis însă să publice și scrisorile precedente ale lui Cenci (conservate, ca și cea publicată de el în Archivio segreto de la Vatican) din care reiese o cu totul altă concluzie. O concluzie confirmată, cum s-a văzut, de registrele mari ale lui Carlo Odescalchi.

Epistolarul Cenci

Reproducem mai jos corespondența, păstrată de Archivio segreto de la Vatican, între domnul Beaucastel, vicelegatul din Avignon, Baldas-sare Cenci și secretariatul de Stat al Sfântului Scaun.

Fondul secretariatului de Stat, legația din Avignon, plicul 369 Monsieur Beaucastel către Paolo de Salvador (tradusă), 4 octombie 1689:

Domnule,

După ce v-am mărturisit bucuria lăuntrică pe care-o simt știind că autoritatea Papei s-a restabilit, că Eminența sa se va întoarce cât de curând, și pe dvs. Din nou la datorie, mă văd obligat să vă spun că dezolarea fără seamăn care amenință acest Stat, pricinuită de cele șaptesprezece companii de dragoni și douăzeci de infanterie pe care suntem siliți să le găzduim, ne-a constrâns să ne oferim regelui [Franței], ceremonia având loc marțea trecută, de Toți Sfinții, în piața Circului, în prezența autorităților acestui Stat. Nu știu dacă a fost vorba de un lucru dinainte pus la cale, deși înclin să cred, dar mai pe larg vă voi spune de îndată ce Eminența sa [Cenci] se va fi întors. Vă voi împărtăși atunci gândurile mele dacă [cuvânt de neînțeles] s-o încredințez hârtiei, o veți ghici ușor dacă vă spun că ea ne-ar face fericiți ca și pe dvs., și că împrejurările actuale ar putea s-o ducă la îndeplinire fără prea mare efort. Mă chinuie o reumă care aproape m-a pus jos, dar când mă vor ține picioarele, voi pune să fiu dus la Avignon, imediat ce voi afla că Eminența sa a ajuns acolo, spre a reitera sentimentele noastre de smerenie și respect. Faceți-l rogu-vă să-nțeleagă dorința fierbinte de a-l vedea întors, precum și durerea ce-am încercat-o la plecarea sa. Bucurați-vă estimp de frumusețea vieții; vom fi părtași indirect, căci e cu neputință să nu avem parte și noi de câteva raze; în ceea ce mă privește, pot să vă asigur că m-am bucurat nespus pentru ceea ce s-a petrecut [adică revenirea Avignon-ului la statul papal] ca și cum v-aș fi fost compatriot (numai dac-aș fi putut), dar non datur omnibus adire Corinthum, sau altfel spus, Avenionem. Nu mai știu dacă prin aceste trei vorbe latinești am încălcat regulile, dar Vă pot asigura că nu-mi voi încălca niciodată legământul făcut.

Prea umilul și prea supusul dvs. Servitor
monsieur Beaucastel

Fondul secretariatului de Stat, legația din Avignon, plicul 350 Monsenior Cenci către secretariatul de Stat (descifrată), fără dată:

Un supus preacredincios al Sfântului Scaun și de aleasă fire,

gentilom din Avignon, mi-a transmis o scrisoare, de el primită de la un supus al Prințului de Orania, din care reiese marea dorință a supușilor din acel principat de a se supune stăpânirii Sfântului Scaun și marea ușurare care s-ar putea obține din împrejurările prezentului; se mai spune că ar fi fericit să mă întâlnească la întoarcerea mea, de îndată ce va fi cruțat de guturaiul care nu-i dă pace. Dacă-mi vorbește de o anume afacere, voi asculta și voi raporta în întregime, și nu voi accepta, dar nici nu voi tăgădui acel 2657 [= afacere?]. Pare că nu se poate pune la-ndoială consimțământul oranienilor, căci marea spaimă în care Regele Preacreștin i-a relegat și imposibilitatea de a fi apărați de prințul lor firesc, i-a adus în starea disperată de a se răscula în contra acestuia și a se oferi Regelui Preacreștin, după cum v-am înștiințat în precedentele mele misive, deși ar fi preferat de departe să se supună preablândei stăpâniri a Sanctității sale, la fel cum au fost vreme de mai multe sute de ani, fără să-și fi dorit altceva mai bun. După ei, Regele Preacreștin ar fi gata să-și denunțe orice interes pentru acest principat, în schimbul angajamentului Sanctității sale și a urmașilor săi de a-l susține pe regele Iacob, de 2488 [a se mobiliza?] împotriva regelui Wilhelm, Sfântul Scaun deposedându-l pe acesta de pomenitul principat. Această anexare teritorială se poate justifica prin consimțământul poporului, gata să se ofere Sanctității sale, pentru a scăpa de stăpânirea unui prinț eretic, care n-a fost în stare sau n-a vrut să-l apere de mizeria nesfârșită în care se zbate; în plus, date fiind pretențiile Sfântului Scaun în virtutea daunelor foarte grave aduse de oranieni în trecutul de ură față de 2601 [= credință?] catolică, care, după câte cunosc, n-au fost niciodată recompensate prin impozitarea acestei țări, comunitatea din Avignon are o datorie de sute de miliarde de scuzi […]

Misiunea mea m-a obligat să aduc la cunoștință ceea ce știu despre această importantă afacere. Hârtia anexată este o copie a scrisorii mai sus-pomenite și adresate domnului Salvador, auditor al Tribunalului din Avignon, de către domnul Beaucastel, gentilom de Courteson. Pot să afirm, ținând seama și de alte afaceri discutate cu el prin viu grai, că acesta este o fire aleasă, un proaspăt convertit, a cărui înfățișare exterioară întărește fapta convertirii; este prețuit la curtea Franței și se bucură în patria sa de o poziție importantă conferită de însuși Regele Preacreștin, în care s-a străduit în urmă cu doi ani pentru interesele publice în calitate de preferat al concetățenilor săi. Amintitul domn Salvador care mi-a înmânat respectiva scrisoare, mi-a spus că unul din consulii lui Courteson e gata [cuvânt de neînțeles] să propună prin viu grai acceptarea principatului, asigurându-l că Regele Preacreștin o să consimtă cu siguranță.

Fondul secretariatului de Stat, legația din Avignon, plicul 650 Monsenior Cenci către secretariatul de Stat (descifrată), fără dată

Marțea trecută Beaucastel a venit la mine împreună cu auditorul Salvador și, de față cu acesta, mi-a făcut cunoscută voința unanimă a oamenilor din Principatul de Orania de a trece sub stăpânirea Sfântului Scaun. I-am răspuns că un lucru dorit nu înseamnă neapărat un lucru realizabil, și pe parcursul discuției l-am întrebat ce temeiuri ar putea să existe în privința consimțământului regelui Franței. Mi s-a răspuns doar că Sfântul Scaun este și el stăpânul acestui comitat Venaissin, în baza unui partaj între regele Franței și Papă, în urma războiului împotriva albigenzilor. Ținu să adauge că în regat multă lume e convinsă că prințul de Orania datorează trecutului pontificat mari sume de bani, în schimbul cărora are de gând să ofere drepturile asupra unui Stat și-așa aflat în sapă de lemn. I-am atras atenția cât de puțin posibil ar fi ca răposatul Sfânt Pontif să-l fi împrumutat cu bani pe Prințul de Orania și, văzând că n-am de ce să-l mai descos, am încheiat prin a-i spune că misiunea nu-mi permitea să am cunoștință despre treburile Sanctității sale cu Regele Preacreștin și cu alți prinți europeni, și deci nici căderea de a da satisfacție dorinței sale și a concetățenilor săi; n-am uitat însă să-i evoc sentimentele mele de recunoștință datorate voinței lor de a deveni supușii Prințului meu, și totodată de compasiune față de starea cu adevărat regretabilă în care se găsesc. Numitul Salvador, reluând discuția altă dată, mi-a spus că Beaucastel era frământat de răceala pe care i-am arătat-o, drept care i-am întors-o în aceiași termeni.

Fondul secretariatului de Stat, legația din Avignon, plicul 350 Cardinalul Ottoboni către monseniorul Cenci, 6 decembrie 1689:

Am relatat cu cea mai mare grijă Beatitudinii sale tot ceea ce Senioria voastră îmi transmite prin scrisoarea cifrată, și anume că gentilomul din Avignon v-a înștiințat prin scrisoarea pe care prietenul său i-o trimisese din Orania, că supușii săi ard de dorința de a se oferi Sfântului Scaun. Conform recomandării Domnului Nostru, Senioria voastră se cuvine să ascultați binevoitor și să vă arătați deplina satisfacție și prețuire față de gândul bun al acelor supuși, dar, pe de altă parte, să vă feriți și să vă țineți departe de orice angajament, căci, după judecata Domnului Nostru, aceia vor putea să fie mult mai bine păziți de Regele Preacreștin, trăind ei sub pavăza sa, decât sub cea a Sfântului Scaun, care n-are nici forțe și nici arme de apărat Statul Oraniei.

Fondul secretariatului de Stat, legația din Avignon, plicul 59 Domnul Cenci către cardinalul Ottoboni, 12 decembrie 1689:

Am fost asigurat că domnul conte de Grignan și domnul intendent de Provența (locotenenții francezi la Avignon) i-au înștiințat pe cei din orașul Orania și din alte locuri ale

Principatului, că Regele Preacreștin a fost de acord cu actul lor conștient de a se sustrage puterii prințului, și de a se supune puterii Maiestății sale, asigurându-i totodată că la începutul anului viitor aveau să primească un semn al bunătății sale.

Un anume D. De Saint Clément, fost trezorier al Prințului de Orania, a zis că ajungând la fundul lăzii, sunt decișI să nu mai dea decât un gologan pentru fiecare soldat, căci au plătit mult mai mult pentru papalitate, și că pâinea și făina pentru întreținerea acestor soldați n-au cum să mai vină de la Sfântul Duh, ca în vremea Papei, iată de ce clădirea Infanteriei de pe teritoriul lor le va aduce mai degrabă ușurare decât pagubă.

Din E. Danckelman, *Zur Frage der Mitwissenschaft Papstes Inno-zenz XI an der oranischen Expedition,* Quellen und Forschungen aus italienischen Archiven und Bibliotheken, 18 (1926), pp. 311-333.

Cardinalul Rubini către monsenior Cenci, 13 decembrie 1689:

Noilor declarații pe care Beaucastel le-a făcut Senioriei dvs. În prezența auditorului Salvador, cu privire la voința unanimă a populației din Orania de a se oferi Sfântului Scaun și de a trăi sub oblăduirea sa, Senioria voastră le-a dat răspunsul cuvenit, cum ați făcut-o și în cazul falsei presupuneri că prințul de Orania ar fi datorat pontificatului trecut mari sume de bani, din pricina cărora el era gata să cedeze acest Stat prea puțin rentabil pentru el. Într-adevăr, acest fel de a judeca este mult prea nepotrivit și dăunător, căci toată lumea știe că acest sfânt pontif nu era în stare să se alieze cu un prinț eretic și să-l subvenționeze, cu atât mai puțin să aibă vreo înțelegere cu el sau alți prinți eretici. În privința răspunsului ce trebuie dat dacă vor mai reveni, Senioria voastră le veți spune ceea ce v-am transmis din ordinul Sanctității sale în ultima scrisoare: Sanctitatea sa consideră că acești oameni vor fi apărați mult mai sigur prin grija Regelui Preacreștin, și vor trăi mult mai bine sub ocrotirea sa decât sub cea a scaunului apostolic, care nu râvnește la domeniile altcuiva, dorind doar să și le păstreze pe ale sale, neavând nici arme și nici trupe pentru apărarea domeniului Orania.

Restituirea împrumuturilor

A fost restituit vreodată împrumutul familiei Odescalchi către Wilhelm de Orania? Pentru a răspunde la această întrebare, se cuvine examinat un alt episod, la fel de extraordinar.

Inocențiu al Xl-lea trece pe tărâmul celălalt în august 1689. La câteva luni după aceea moare la Roma și Cristina de Suedia, suverana care cu mai mult de treizeci de ani în urmă se convertise la religia catolică și se mutase la Roma, sub oblăduirea Papei.

Înainte de moarte, Cristina își alege moștenitorul în persoana cardinalului Decio Azzolino, consilierul și prietenul ei intim de-o

viață. Dar vai, cardinalul moare și el peste câteva luni, și moștenirea Cristinei revine unui membru al familiei, Pompeo Azzolino. Pompeo, un mărunt gentilom de provincie (obârșia lor era orășelul marchigian Fermo, ca și în cazul lui Dulcibeni și Tiracorda) se trezește cu această gigantică pleașcă: peste două sute de tablouri de Rafael, Tițian, Tintoreto, Rubens, Caravaggio, Michelangelo, Domenichino, Van Dick, Andrea del Sarto, Bernini, Guido Reni, Carracci, Giulio Romano, Parmigia-nino, Giorgione, Velazquez, Palma il Vecchio; tapiserii de aur și argint desenate de Rafael, sute de desene de autori celebri, o adevărată galerie de statui, busturi, capete, vase și coloane de marmură; mai mult de șase mii de medalii și medalioane; panoplii de arme, instrumente muzicale, mobile de preț; bijuterii păstrate în Olanda, credite revendicate față de coroana Suediei și de coroana Franței, precum și pretenții asupra câtorva domenii în Suedia; în sfârșit, extraordinara bibliotecă a Cristinei, mii de cărți tipărite sau manuscrise, apreciate încă de contemporani de o incomparabilă valoare.

Intrat în posesia comorii respective, Pompeo se ferește să dea pe-afară de bucurie. De fapt, moștenirea Cristinei este grevată de mari datorii și dacă el n-o să reușească să vândă în câștig, riscă să fie sugrumat de creditori. Puțini sunt însă cei care să dispună de un capital îndestulător spre a achiziționa un patrimoniu de asemenea dimensiuni: trebuie poate să abordeze vreun suveran, dar unul fără prea mari datorii. Pompeo, un simplu *parvenu,* n-are stofă și nici pricepere, iar Roma e plină de aventurieri gata să-l îmbrobodească pe acel sfios gentilom abia debarcat din provincie. Încercând să simplifice lucrurile, Pompeo este gata să vândă în bloc întreaga moștenire, dar operațiunea se dovedește a fi mult prea grea și riscantă. Creditorii încep să se enerveze, drept care Pompeo decide grabnic să dezmembreze patrimoniul, oferind la vânzare colecții și piese izolate. Tapiseriile și alte prețioase mobile decorative (cum ar fi o oglindă desenată de Bernini) sfârșesc în mâinile puternicei familii Ottoboni, din care făcea parte și noul pontif Alessandro al VlII-lea; cărțile însă vor îmbogăți fondurile Bibliotecii Vaticane.

Estimp greutățile sporesc, căci în afara datoriilor, moștenirea Cristinei aduce cu sine și o seamă de probleme legale extrem de insidioase. Suedia revendică drepturi asupra bijuteriilor amanetate în Olanda și imobilizate la un bancher, cerând magistraților din Amsterdam punerea lor sub sechestru. Ultimul lucru pe care Pompeo și-l dorește este un incident diplomatic cu Suedia. Este sfătuit să adreseze o plângere persoanei celei mai nimerite pentru a interveni pe lângă suedezi și a face presiuni în Olanda: prințul Wilhelm de Orania, regele Angliei. În martie 1691, Pompeo Azzolino trimite respectiva plângere lui Wilhelm, cerându-i protecție și ajutor în problema

bijuteriilor. Răspunsul întrece orice așteptări: de îndată ce află că patrimoniul Cristinei e de vânzare, printr-un misit al său, Wilhelm se-arată dispus să cumpere tot ce mai rămăsese și cere pe loc un inventar al colecțiilor. Un fulger din senin, ce mai. Dacă până acum câteva zile Pompeo vânduse tablourile unul câte unul, nu-i venea să creadă că afacerea lua sfârșit dintr-o singură lovitură. Dar și mai uluitor era faptul că Wilhelm, cel ce trebuise să-ntindă mereu mâna după bani pentru bătăliile sale, simte brusc nevoia să risipească o avere pe tablouri și statui. Până și Regele Soare se văzu constrâns să renunțe la colecțiile Cristinei atunci când ambasadorul său la Roma, cardinalul d'Estrees, îi semnalase eventualitatea achiziționării unor piese excepționale.

O a doua lovitură de teatru urmează. Intră în joc un al doilea cumpărător bine cunoscut de noi: Livio Odescalchi, nepotul lui Inocențiu al Xl-lea. Pentru 123.000 de scuzi, Livio îi suflă afacerea lui Wilhelm și cumpără aproape tot ce mai rămăsese din moștenire. Incredibil, Wilhelm nu numai că nu se supără, dar va rămâne în cele mai bune relații cu Pompeo Azzolino. Problema moștenirii se rezolvă astfel cât ai clipi din ochi.

Un epilog pe cât de surprinzător, pe-atât de neverosimil. Un rege protestant, veșnic fără bani, vrea să cumpere o colecție de artă extrem de costisitoare. Nepotul unui Papă (care, printre altele, împrumutase respectivului rege o grămadă de bani) i-o suflă la mustață, și suveranul se mărginește să-l felicite pe vânzător. (T. Montanari, „La dispersione delle colleioni di Cristina di Svezia. Gli Azzolino, gli Ottoboni e gli Odescalchi", în *Storia dell'arte,* n. 90,1997, pp. 251-299)

Iată câteva cifre: familia Odescalchi îi împrumutase lui Wilhelm în jur de 163.000 de scuzi. Livio cumpără opere de artă din patrimoniul Cristinei pentru o sumă relativ apropiată: 123.000 de scuzi.

Ce minți rafinate se puseseră pe treabă? De la sfârșitul lui 1688 Wilhelm era rege al Angliei, adică în poziția cuvenită pentru a da înapoi datoriile către Odescalchi. Un an mai târziu însă moare Inocențiu al Xl-lea. La acel moment, probabil, doar o parte din datorii se restituise. Prilejul oferit de moștenirea Cristinei de Suedia, așadar, e căzut din cer. Cumpără Livio, dar cel ce plătește va fi Wilhelm, printr-un discret mijlocitor.

După atâtea războaie, partida de taină între casa Odescalchi și casa de Orania se încheie la fel de misterios. Nu e greu să ne-nchipuim scena. Admirând un Tintoretto sau un Caravaggio în lumina daurită a după-amiezei romane, un procurator de credință al lui Wilhelm va fi lăsat să-i alunece o scrisoare de schimb în mâna unui emisar al lui Livio Odescalchi. Lăudând, cum e și normal, amintirea măreței Cristina de Suedia.

Livio și familia Paravicini

Așadar, poate datorită moștenirii Cristinei de Suedia a reușit Wilhelm de Orania să restituie împrumutul. Dar familia lui Inocențiu al Xl-lea îi împrumutase aproape 163.000 de scuzi, la care trebuiau calculate dobânzile. Pompeo Azzolino, vânzându-i lui Livio Odescalchi moștenirea Cristinei, încasează doar 123.000 de scuzi. Ce s-a-ntâmplat cu diferența?

Carlo Odescalchi, fratele lui Inocențiu, murise în 1673. În 1680 firma Odescalchi de la Veneția fusese lichidată, cea din Genova având aceeași soartă cu ani în urmă. Care să fi fost mijlocitorul priceput și de încredere al lui Inocențiu al Xl-lea, pentru a încasa prima tranșă din banii dați înapoi?

Cu siguranță nu putea să-și însărcineze nepotul, și asta nu numai fiindcă Livio era prea în ochii lumii. Nepotul este prototipul odraslei bogate și răsfățate: supărăcios, rebel, introvertit, capricios, nestatornic, poate chiar slab de înger. Banii îi plac, dar numai dacă sunt agonisiți de alții. Unchiul Benedetto îl ține departe de afacerile de stat, dorind de la el doar să-i perpetueze stirpea. În schimb Livio, ca și cum și-ar fi luat revanșa, nu se va însura niciodată. Și nu se va deplasa de la Roma niciodată pentru a-și inspecta posesiunile ungurești din Sirmium, cumpărate de la împărat. Papa Odescalchi decide să închidă toate teatrele? După moartea unchiului, Livio își cumpără, spre a-i face în ciudă, o lojă la Tor di Nona. Moștenește poate de la unchiul său o anume înclinare spre avariție și viclenie: când ambasadorul austriac la Roma îi cere să-i schimbe câțiva ducați în valută romană, Livio nu pregetă să-l fraierească dându-i doar 40 de gologani de ducat (schimbul oficial era de 45). Rezultatul: ambasadorul, supunându-se facilului antisemitism al epocii, răspândește zvonul că nepotul lui Inocențiu al Xl-lea se poartă-n afaceri „ca un evreu". (M. Landau, *Wien, Rom, Neapel – Zur Geschi-chte des Kampfes zwischen Papsttum uind Kaisertum,* Leipzig, 1884, p. 111, n. 1) Livio o mai zbârcește la fel de grav și cu împăratul, căruia îi promite un împrumut în bani și un contingent militar: 7000 de soldați care să se alăture trupelor imperiale de îndată ce acestea vor fi aproape de Abruzzi. Pretinde în schimb titlul de prinț al imperiului. Cum se știe, titlul îi este acordat, iar Livio împrumută de fapt împăratului o sumă modestă de bani (și-n plus cu o dobândă mare). Nici vorbă însă de cei 7000 de soldați promiși.

Victimă a propriei ipohondrii, nepotul Preafericitului Inocențiu al Xl-lea colecționează fișe de consult medical și rapoarte de autopsie. Cu scrisul său mărunt, ilizibil, el consemnează ca un obsedat simptomele cele mai neînsemnate. Sedus de ocultism, își pierde nopțile cu experiențe alchimice și greoaie cercetări de *remedia,* fiind dispus să plătească regește până și unor necunoscuți *(Fondo Odescalchi,* XXVII B6; Archivio di palazzo Odescalchi, III B6, n 58 și 80). Când

personalitatea sa morbidă suferă prea tare de pe urma poruncilor unchiului, își varsă focul ponegrind și clevetind în scris, asemeni unui copil răzbunător *(Fondo Odes-calchi, Diario di Livio Odescalchi)*.

Nicicând un astfel de om n-ar fi putut face față poverii unor secrete, întâlniri compromițătoare, hotărâri fără cale de-ntors. Pentru încasarea împrumuturilor de la Wilhelm era nevoie de un procurator expert, rapid, cu sânge rece.

Inocențiu al Xl-lea avusese la Roma un om capabil să-i vegheze interesele cu discreție și credință. Era vorba de bancherul Francesco Paravicini, dintr-o familie apropiată casei Odescalchi. Avea competența și aplicația unui adevărat om de afaceri în cele mai felurite inițiative economice ale viitorului Papă: de la perceperea chiriilor la achiziționarea caselor de amanet, de la încasarea banilor trimiși la Roma de rubedenii, la recuperarea creditelor. Încă din anul 1640, Paravicini cumpărase, din însărcinarea lui Carlo Odescalchi, două secretariate de cancelarie și un prezidențiat (cost: 12.000 de scuzi) destinate lui Benedetto, inaugurându-și prin bani, cum se obișnuia pe-atunci, intrarea în ierarhia bisericească.

Prin urmare, familia Paravicini se bucura de cea mai mare încredere. Imediat ce cardinalul Benedetto devine papă, numește alți doi Paravicini, Giovanni Antonio și Filippo, trezorieri de taină, precum și plătitori generali ai Camerei Apostolice, având adică sarcina de a se îngriji de felurite plăți ordonate de Sfântul Scaun sau de însuși Papa. Totodată însă, Papa desființează funcția de plătitor general din cadrul legațiilor pontificale de la Forli, Ferrara, Ravenna, Bologna și Avignon: slujba fiind atribuită, fără o motivație clară, familiei Paravicini. (Archivio di Stato di Roma, *Camerale I-Chirografi,* vol. 169, 237 și 239,10 octombrie 1676 și 12 iunie 1677, și *Carteggio del Tesoriere generale della Reve-renda camera apostolica,* anii 1673-1716. Cf și C. Nardi, *IRegistri del pagatorato delle soldatesche e dei Tesorieri della legazione di Avignone e del contado venassino nellarchivio di Stato di Roma,* Roma, 1995). La ce bun să încredințezi acelor Paravicini (rezidenți la Roma) o slujbă tocmai la Avignon, unde plătitorul general trebuia să se ocupe doar de cheltuielile de rutină ale palatului apostolic și ale unei mâini de soldați? Surprinzător, de îndată ce moare Inocențiu al Xl-lea și încetează ocupația franceză în Provența, funcția de plătitor la Avignon revine din nou lui Pietro Del Bianco, a cărui familie fusese titulara slujbei decenii-n șir.

Cât de serioasă a fost încrederea pe care Papa o avea în Giovanni Antonio și Filippo Paravicini, reiese clar și din unele amănunte semnificative. Când urma să se pună la dispoziția nunțiilor apostolici din Viena și din Varșovia fondurile necesare pentru războiul împotriva turcilor, banii Sf Scaun vor fi transferați prin băncile din Ulm, Innsbruck și Amsterdam (iată-l din nou…) preluați de mijlocitori de

încredere ai Papei: în afară de foarte cunoscuții Rezzonico, cei doi Paravicini. De ce n-ar fi fost ei mediatorii ideali pentru a încasa banii restituiți de prințul de Orania? *(Fondo Odescalchi,* XXII, A13, p.440)

Cuvintele domnului de Saint Clément și Beaucastel, reproduse de monseniorul Cenci, induc bănuiala că, pentru restituirea datoriilor contractate cu familia Papei, supușilor din Orania le-ar fi fost impusă un fel de *Odescalchi tax*. După drenarea banilor, soluția cea mai economică și sigură ar fi fost restituirea lor la câțiva kilometri de Orania: la Avignon, de ce nu, unde erau competenți cei doi credincioși Paravicini. Trezorierul lui Wilhelm va fi încredințat periodic unui misit papal o simplă scrisoare de schimb, într-un colț pierdut al câmpiei provensale. Nu mai era nevoie de interpuși, conturi bancare și nici de triangulații internaționale.

Alte documente de negăsit

Pentru a găsi confirmarea documentară a acestei ipoteze, era nevoie de a scotoci în actele depozitului din Avignon, păstrate în Archivio di Stato din Roma. Din aceste documente aflăm că Paravicini, de îndată ce-au preluat slujba de plătitori, devin creditori; în loc să plătească, *încasează* câteva mii de scuzi, provenind din compensații de casă. O probă interesantă. Din păcate, registrele de la Avignon au o gravă, inexplicabilă lacună: lipsesc cinci ani, între 1682 și 1687, aproape jumătate din pontificatul lui Inocențiu al Xl-lea. Pentru a risipi bănuielile, putea fi de ajutor corespondența superiorului ierarhic al celor doi Paravicini, trezorierul general al Camerei Apostolice. Nici vorbă de așa ceva: lipsesc de data asta de-a dreptul toți anii, începând cu 1673, anul morții lui Carlo Odescalchi și terminând cu 1716.

Rezolvare finală

Cu câțiva ani înainte de beatificarea lui Inocențiu al Xl-lea, la Archivio segreto vaticano s-au achiziționat actele Zalatti, un fond arhivistic cuprinzând documente privind familia Odescalchi și Rezzonico. Fondul s-a constituit de prin veacul al XVIII-lea; ar fi fost interesant să știm dacă în vremea aceea mai existau încă urme documentare legate de vechile relații dintre Benedetto Odescalchi, fratele său Carlo și interpușii lor din Veneția. Dar nu se va afla niciodată. Chiar oficialii de la Archivio segreto vaticano au constatat „straniile dispersii" și „evidentele extrapolări" suferite de fond, de îndată ce a fost depozitat la Vatican: fascicule despărțite de fondul originar, lăsate fără cotă (adică neidentificabile) și așezate greșit (adică nereperabile). Cf. S. Pagano, „Archivi di famiglie romane e non romane nell' Archivio segreto vaticano", în *Roma moderna e contemporanea,* I, sept. —dec. 1993, p. 194 și pp. 229-231. Se semnalează ciudate dispariții de documente și în V. Sal-vadori [ed.], */ carteggi delle bibliotecile lombarde,* Milano, 1986, II, 191.

S-a preferat cumva să se meargă la sigur?

În siajul luminos al exemplului lui Ioan Paul al II-lea, care de patruzeci de ani încoace nu pregetă să recunoască și să ceară iertarea pentru gravele erori comise de Biserică de-a lungul istoriei sale, ar însemna să se facă un pas înapoi nu numai ocultând, dar și răsplătind de-a dreptul devierile și prea multele umbre care au constelat lucrarea pământeană a papei Benedetto Odescalchi. A venit poate ceasul să se facă lumină și în acest caz.

Observații

[←1]

Denumirea locuitorilor din ținutul *Le Marche* (n.tr)

[←2]

Disperate speranțe, adio, adio /Ah, mințiți speranțe, luați-vă zborul… (n.tr.).

[←3]

Într-adevăr, *cocomero* înseamnă pepene verde (n.tr.)

[←4]

La durere și suspine/la chinuri și suferință/întoarce-te oh inimă… (n.tr.)

[←5]

Plâng, mă rog și suspin/Și la nimic nu-mi prieste… (Luigi Rossi) (n.tr).

[←6]

Pentru cel ce-și trăiește fiecare ceas fericit/în orice lună e primăvară…. (Luigi Rossi) (n.tr).

[←7]

În acest crunt surghiun… (n.tr).

[←8]

Acest personaj este pus de autori să vorbească într-o limbă aproape imposibil de tradus – un amalgam de italo-latină medievală, dialecte macheronice și hiperurbanisme scolastice. Traducătorul s-a străduit să redea în limba română măcar pitorescul și umorul involuntar al exprimării acestuia, recurgând la soluții cât de cât compatibile cu originalul (n.tr).

[←9]

Gândurile-mi răzvrătite/împresoară inima/Cruzi războinici, inima/ o biruie gân-durile (Text de Luigi Rossi) (n.tr).

[←10]

„Speranță, paloarea ce-o vădești/știu că nu mai nădăjduiești/Și totuși nu-ncetezi/ inima să-mi consolezi…” (n.tr.).

[←11]

Versuri de Luigi Rossi: „Stelele sunt torțe/ce izvorăsc ardoare (n.tr).

[←12]

Dar ce chin nemărginit/viața te-a părăsit (Luigi Rossi) (n.tr).

[←13]

Ah, așadar, adevărul/ așadar, / așadar e-ade-vărat… (Versuri de Luigi Rossi) (n.tr).

[←14]

„Așadar, așadar e-adevărat/duh al inimii mele, / că pentru o nouă Iubire/gândul ți l-ai schimbat… (ibi-demN.tr.)

[←15]

Speranță, vai, îngăduire/lasă-mă să mă plâng. / Nu-ți cer să mă ierți, /nu, nu nu-ți cer să mă ierți. (Versuri de Luigi Rossi) (n.tr.)

[←16]

Lasă-mă sădeznădăjduiesc… (ibidemn.tr.)

[←17]

„Noi suntem trei domnișoare/simpluțe, vai, simpluțe/ oh, fără pată…” (citat din Luigi Rossi) (n.tr.)

[←18]

„Cuget nefericit, /cu cine mă mângâi/Vai! /Cu cine mă sfătui?” (n.tr.)

[←19]

„Cel ce-n somn zace/e ocolit de Faimă/Cel ce doarme ca lașul/Se cuvine să moară…” (n.tr).

[←20]

„Oh blonde comori/inele-nsorite/plete divine, inimi/labirinturi aurite…” (n.tr).

[←21]

„… în strălucirea voastră/e dulce rătăcirea/vieții și stingerea.” (n.tr.).

[←22]

„… împletite în toate, /legate laolaltă/bucuria și chinul!…” (n. tr.)

[←23]

Dante, Divina Commedia. Paradisul, cântul XXXIII, 133-136: Ca și geometrul ce cu totul se dedică/să calculeze cercul, și nu descoperă/cu gândul, acel principiu ce-i lipsește, /așa eram și eu în fața noii apariții (n.tr).

[←24]

„Înaltei fantezii aici îi sărăci puterea” (n.tr).

[←25]

„Ca niște lacrimi în ploaie”, citat, cu o evidentă intenție kitsch, din filmul SF, Blade Runner. Sunt ultimele cuvinte înainte de moarte ale robotului-protagonist. (n. tr.)

[←26]

Speranță, paloarea ce-o vădești/știu că nu mai speri. /Și totuși nu-nce-tezi/ inima să-mi ademenești… (n.tr).